THEOLOGIA DOGMATICA ET MORALIS.

Secundùm ordinem Catechiſmi Concilij Tridentini.

TOMUS TERTIUS.

DE EUCHARISTIA, ET SACRIFICIO MISSÆ.

AUCTORE

F. NATALI ALEXANDRO,

Ordinis FF. Prædicatorum, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctore, & emerito Theologiæ Profeſſore.

VENETIIS, M.DC.XCVIII.

Apud Nicolaum Pezzana.

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

LIBRI SECVNDI THEOLOGIÆ DOGMATICÆ, ET MORALIS, PARS ALTERA

TRACTATVS DE SACRAMENTO EVCHARISTIÆ.

EVCHARESTIÆ Sacramento nihil in Ecclesia maius aut excellentius est. Quid enim augustius, quàm quòd Ecclesia per Corporis & Sanguinis Domi. nici participationem vnum reipsa & secundùm substantiam cum Christo efficitur, & quodam modò in Deum suum transformatur? Quid ad perfectam indissolubilémque concordiam fouendam efficacius, quàm quòd Ecclesia eodem corpore vescens, eundem Sanguinem bibens, per eundem Spiritum in vnum corpus redigitur, & Christo capiti connectitur? Et eatenus hoc Sacramentum ceteris Sacramentis tum veteris, tum Noui Testamenti maius & excellentius est, quòd in alijs elementum seu exterior species aut res sensibilis, quàm vulgò materiam nominamus, nullam substantialem mutationem subit. Neque enim aqua Baptismatis, aut Chrisma Confirmationis consecratione in aliam naturam mutantur: Neque Spiritus-Sanctus, quem aqua in baptismo significat interiùs abluentem & mundantem; Chrisma verò in Confirmatione roborantem & illuminantem, in eisdem elementis reipsa & secundùm substantiam continetur, quamuis credentibus in Mysterio exhibeatur & conferatur. At in Sacramento Eucharistiæ panis & vinum virtute & efficaciâ verbi diuini ita mutantur, vt eadem substantia non maneat, sed quæ ante consecrationem erant panis & vinum, post consecrationem sint verè, realiter & substantialiter caro & sanguis Christi. Ex quo consequens est, nos huius tam eximij Sacramenti virtute non solùm spiritualiter, (quod rectâ fide, sincerâque charitate fieri minimè dubium est) sed & corporaliter Christo coniungi, vt non tantum spiritu ei conglutinati, sed & *Membra simus corporis eius, de carne eius, & de ossibus eius*, vt loquitur Apostolus, *Ephes. 5.*

CAPVT I.

DE SACRAMENTO EVCHARISTIÆ

Secundum se spectato.

ARTICVLVS I.

De nominibus istius Sacramenti.

HVius admirabilis Sacramenti dignitatem atque excellentiam, quæ vno verbo demonstrari non potest, sacri Scriptores pluribus nominibus expresserunt. *Eucharistia* in primis vocatur à *S. Iustino* Martyre in Apologia ad Imperatores & Senatum, quæ vulgò secunda dicitur; à *S. Irenæo* libro 5. cap. 2. à *Tertulliano* libro *de Corona*, cap. 3. à *S. Cypriano*, libro *de Lapsis*, à Concilio Nicæno, Canone 18. Eucharistia porrò secundùm nominis significationem idem est quòd *Bona gratia*, vel *Gratiarum actio*. Ac rectè quidem *Bona gratia* dicitur, tum quia vitam æternam præsignificat, de qua scriptum est, *Gratia Dei vita æterna:* Tum quia Christum Dominum, qui vera gratia, atque omnium charismatum fons est, *Vnigenitus à Patre, plenus gratiæ & veritatis, de cuius plenitudine nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia*, realiter & substantialiter in se continet. Nec minùs aptè *Gratiarum actio-*

Eucharistia.

actionem interpretantur; si quidem cùm hanc purissimam hostiam immolamus, immensas quotidie gratias pro vniuersis in nos beneficijs Deo agimus: atque in primis pro eius gratiæ tam excellenti bono, quam nobis hoc Sacramento tribuit. Hinc S. *Iustinus* Martyr Apol. 2. *Deinde* (inquit) *Ei qui fratribus præest, offertur panis, & poculum aquæ & vini: quibus ille acceptis, laudem & gloriam rerum vniuersarum Patri, per nomen Filij, & Spiritus-Sancti offert, & Eucharistiam, siue Gratiarum actionem, pro eo quòd nos donis suis hisce dignatus sit, prolixè exequitur. Atque vbi ille preces & gratiarum actionem absoluit, populus qui adest omnis fausta approbatione acclamat, dicens*, Amen. *Amen autem voce Hebræa, Fiat, significat*. Euchatistiam pariter *Gratiarum actionem* interpretatur S. Joannes Chrysostomus Homiliâ 27. in Matthæum. Hinc solemnes illæ voces in Actione sacra qua Eucharistia conficitur, siue in Missæ Sacrificio: *Gratias agamus Domino Deo nostro*. De quibus S. *Augustinus* libro 1. *Contra Aduersarium Legis & Prophetarum*, cap. 18. *Quòd est*, (inquit) *sacratius laudis sacrificium, quàm in actione gratiarum? Et unde maiores agendæ sunt Deo gratiæ, quàm pro ipsius gratiâ per Iesum Christum Dominum nostrum? Quod totum Fideles in Ecclesiæ Sacrificio sciunt, cuius umbræ fuerunt omnia priorum genera sacrificiorum*. Nomen etiam Eucharistiæ seu Gratiarum actionis, optimè conuenit cum ijs, quæ à Christo Domino gesta esse in hoc My-
Matt. 26. sterio instituendo legimus: *Accipiens enim panem, fre-*
Marc. 14. *git, & gratias egit*.

Luc. 22. 2 Hoc Sacramentum ab *Antiquis Eulogia* dicitur,
1 Cor. 1. Eulogia. *Eulogia mystica, Sacramentum benedictionis, sanctificationis, consecrationis* nuncupatur: quia panis & vinum Christi Domini verbis ex eiusdem Saluatoris nostri institutione benedicuntur & consecrantur; atque in illius Sacrosanctum Corpus & pretiosum Sanguinem transmutantur. Matth. 26. *Accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc est Corpus meum*. Hoc Eulogiæ nomine frequenter vtitur *S. Cyrillus Alexandrinus* ad hoc Sacramentum significandum. lib. 4. In Ioannem, pag. 364. *Quocirca nos Corpus & membra Christi efficimur, vt qui per Eulogiam ipsum in nobis suscipimus Filium*. A *Tertulliano*, Libro *De Pudicitia*, cap. 14. *Sacramentum benedictionis* vocatur.

Conuiuiū cæleste. 3 CÆLESTE *Conuiuium* hoc Sacramentum vocatur à S. *Ambrosio*, Lib. *De his qui Mysterijs initiantur*, cap. 8. *His*, (inquit,) *abluta plebs diues insignibus, ad Christi contendit Altaria dicens*: Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meam: *Depositis enim inueterati erroris exuuijs, renouata in aquilæ iuuentutem, cæleste illud festinat adire conuiuium. Venit igitur, & videns Sacrosanctum Altare compositum, exclamans ait*: PARASTI in *conspectu meo mensam*. A S. *Hieronymo* Epist. *Ad Hedibiam*, Quæst. 2. *Nec Moyses dedit nobis panem verum, sed Dominus Iesus; ipse conuiua & conuiuium; ipse comedens, & qui comeditur*. Epist. 146. Ad Damasum: *Hoc conuiuium quotidie celebratur: quotidie Pater Filium recipit: semper Christus credentibus immolatur*

Mēsa Domini. 4 *Mensam Domini, Mensam diuinam, Mensam spiritualem & mysticam* appellant Veteres, Apostolo præeunte, 1. Cor. 10. *Non potestis Calicem Domini bibere, & Calicem dæmoniorum: Non potestis Mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum*. Atque de hoc Sacramento Dauidicum illud oraculum interpretantur, Psalm. 22. *Parasti in conspectu meo Mensam aduersus omnes qui tribulant me*. Ita S. *Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi Mystagogica 4. S. *Gregorius Nazianzenus* Oratione 2 in Iulianum, & Oratione in Baptisma; S. *Ambrosius* libro *De Elia & Ieiunio*, cap. 10. *Mystica quoque Mensa ieiunio comparatur: illa Mensa de qua dicit Dauid*, Parasti in conspe-
„ ctu meo mensam aduersùs eos qui tribulant me.
„ *Mensa ista fame acquiritur pretio, & poculum illud inebriant sobrietate cælestium Sacramentorum, siti quæritur*. Huc quoque flectunt illud Prouerb. 23. *Si sederis cœnare ad Mensam Potentis, considerans intellige quæ apponuntur tibi, & sic mitte manum tuam, sciens quia te talia oportet præparare*. Ita S. *Augustinus* Tractatu 84. in Ioannem: *Quæ Mensa est Potentis, nisi vnde sumitur Corpus & Sanguis eius, qui animam suam posuit pro nobis? Et quid est ad eam sedere, nisi humiliter accedere? Et quid considerare & intelligere quæ apponuntur tibi, nisi dignè tantam gratiam cogitare? Et quid est sic mittere manum, vt sciens quia talia te oportet præparare, nisi quia sicut pro nobis Christus animam suam posuit, sic & nos debemus animas pro fratribus ponere?* Et Tractat. 47. *Mensa Potentis quæ sit nostris, vbi est Corpus & Sanguis Christi*. Huc quoque referunt illud Prouerb. 9. *Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. Immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit Mensam suam*. Ita S. *Augustinus* lib. 17. *De Ciuitate Dei*, cap. 20. *Hic certè agnoscimus Dei Sapientiam, hoc est, Verbum Patri coæternum, in vtero virginali domum sibi ædificasse corpus humanum, & huic tanquam capiti membra Ecclesiam subiunxisse, Martyrum victimas immolasse, Mensam in vino & panibus præparasse, vbi apparet etiam Sacerdotium secundùm ordinem Melchisedech. Participem autem fieri Mensæ illius, ipsum est incipere habere vitam*.

5 CÆNAM *Domini* Patres aliquando, sed tamen infrequenter appellarunt, quia Sacramentum Cœna Domi. istud Christus instituit postquàm cœnasset. Ita *Tertullianus* lib. *De Spectaculis*, cap. 13. S. *Augustinus* Epist. 54. alias 118. ad Ianuarium, *Theodoretus* in cap. 11. Epistolæ 2. ad Corinthios, & S. *Thomas* in Comment. eiusdem capitis ad illa verba Apostoli, *Conuenientibus vobis in vnum, non est Dominicam Cœnam manducare*. Huius typus Cœna illa magna Patris-familias cuius parabolam Christus proponit Luc. 14. *Homo quidam fecit Cœnam magnam, & vocauit multos*.

6 Vocatur *Panis vitæ, qui de cælo descendit, Panis Angelorum, Panis supersubstantialis, Panis in* Panis vitæ. *Bethleem natus, Panis Dominus, Panis concordiæ*. S. Hieronymus in Proœmio lib. 5. Commentar. In Ieremiam: *Securus populus Domini cum Iesu Iordanis fluenta transibit, & post vastam solitudinem, comedet Panem qui in Bethleem nostro natus est viculo*. S. Augustinus Tractatu 59. in Ioannem, de Apostolis & Iuda proditore loquens: *Illi manducabant panem Dominum, ille panem Domini contra Dominum: illi vitam, ille pœnam: Qui enim manducat indignè, ait Apostolus, iudicium sibi manducat*. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 13. De Adoratione in Spiritu & Veritate: *Mensa quidem propositionem panem habens, incruentam Hostiam significat, quâ benedicamur, dum panem manducamus illum, qui de cœlo est, Christum scilicet*. S. Ioannes Chrysostomus Homiliâ 27. in Epist. 1. ad Corinthios: *Si deliciæ mors sunt mulieri, multò magis viro, etsi hoc cùm alio tempore fiat, perdit, multò magis post Sacramentorum communionem. Tu autem pane vitæ accepto, facis rem mortis, & non horrescis?* S. Cyprianus lib. De Oratione Dominica: *Hunc autem panem dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto, dum abstenti & non communicantes à cælesti pane prohibemur, à Christi corpore separemur; ipso prædicante & monente: Ego sum panis vitæ, qui de cælo descendi. Si quis ederit de meo pane, viuet in æternum*. S. Augustinus Tractatu 25. in Ioannem, Eucharistiam vocat *Panem concordiæ*, Ecclesia in Officio Sanctissimi Sacramenti vocat *Panem Angelorum*, & in Canone Missæ, *Panem sanctum vitæ æternæ, & Calicem salutis perpetuæ*.

7 *Fractio Panis* à Veteribus interdum appellatur, Fractio panis. qui de Eucharistia intelligunt quod *Actor*. 2. scriptum est: *Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus*. Et quod Lucæ 24. legitur: *Et cognouerunt eum in fractione panis*. Ita intellexit S. *Augustinus* Tractatu 2. in Epistolam S. Ioannis: *Discipuli*, inquit, *Eum non agnouerunt nisi in fractione panis. Et verè qui non sibi iudicium manducat & bibit, in fractione panis Christum agnoscit*. Quid Apostoli verbis expressius? *Panis quem frangimus, nonne communicatio Corporis Domini est?* 1. Cor. 10. Quam procul dubio sententiam S. Ignatius Martyr spectat Epist. ad Ephesios: *Vnum panem frangentes*, (inquit) *quod est pharmacum immortalitatis*.

8 Voca-

Sacramentum Fidelium. 8 Vocatur *Sacramentum Fidelium*, *Myſterium Fidei*, *Chriſtianæ Religionis arcanum*. Quia Infidelibus & Catechumenis eius notitia abſcondebatur: Tum vt maior reuerentia Myſterijs ſeruaretur; tum vt Cathecumeni ardentiùs concupiſcerent & ardentiùs quærerent, quod ipſis religiosè occultabatur, & ad Baptiſmum propterea feſtinarent, quo Myſteriorum communicationem mererentur: Tum vt Paganorum reſpectu ſeruaretur præceptum Domini prohibentis *Dare Sanctum canibus, & proijcere margaritas ante porcos*: Quam rationem vrget S. *Cyrillus Alexand.* lib. 7. *Contra Iulianum*, versùs finem. *S. Ambroſius* Oratione de Obitu Satyri fratris: *Quos initiatos eſſe cognouerat, ab his diuinum illud Fidelium Sacramentum popoſcit: Non vt curioſiùs oculos inſereret arcanis, ſed vt Fidei ſuæ conſequeretur auxilium.* S. Auguſtinus Sermone 131. aliàs 2. de Verbis Apoſtoli: *Audiuimus veracem Magiſtrum, diuinum Redemptorem, humanum Saluatorem, commendantem nobis pretium noſtrum, ſanguinem ſuum. Locutus eſt enim nobis de corpore & ſanguine ſuo: Corpus dixit eſcam, Sanguinem potum. Sacramentum Fidelium agnoſcunt Fideles. Audientes autem quid aliud quàm audiunt?* plura id genus occurrunt apud alios Patres.

Communio 9 *Communio* vocatur, quia per Euchariſtiam reipſa participes ſumus Corporis & Sanguinis Chriſti, nec ſolùm voluntate & affectu, quod & amantibus omnibus commune eſt, ſed realiter & ſubſtantialiter cum ipſo coniungimur, & commiſcemur, vnum corpus facti & vna caro. Hæc appellatio ſumpta eſt ex Apoſtolo 1. Cor. 10. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt? Et panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini eſt? Quoniam vnus panis, vnum corpus multi ſumus, omnes qui de vno pane participamus.* Hoc nomen vſurpant S. Cyprianus Epiſt. 54. *At verò nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt; nec morientibus, ſed viuentibus communicatio à nobis danda eſt, vt quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus; ſed protectione Sanguinis & Corporis Chriſti muniamus: & cùm ad hoc fiat Euchariſtia vt poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra Aduerſarium volumus, munimenta Dominicæ ſaturitatis armemus. Nam quomodo docemus aut prouocamus eos in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti Sanguinem denegamus? Aut quomodo ad Martyrij poculum idoneos facimus, ſi non eos priùs ad bibendum in Eccleſia poculum Domini iure communicationis admittimus?* S. Hieronymus libro 3. Dialogorum contra Pelagianos: *De Baptiſmatis fonte ſurgentes, & regenerati in Dominum Saluatorem: impletu, quod de ſe ſcriptum eſt,* Beati quorum remiſſæ „ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata: „ *Statim in prima Communione Corporis Chriſti dicunt,* Et „ dimitte nobis debita noſtra; *Quæ illis fuerant in Chriſti confeſſione dimiſſa.* S. Ioannes Chryſoſtomus Homilià 24. in 1. ad Corinthios, explicans illa verba, *Panis quem frangimus, nonne communicatio Corporis Chriſti eſt?* ait: *Cur non dixit, participatio? quoniam voluit aliquid ampliùs ſignificare, & magnam indicare coniunctionem. Non ſolùm enim communicamus eò quòd ſumus participes & ſumimus, ſed etiam eò quòd vnimur ∴ Quid enim, inquit, dico communicationem? ſumus ipſum illud corpus. Quid enim eſt panis? Corpus Chriſti. Quid autem fiunt qui ſumunt? Corpus Chriſti: Non corpora multa, ſed vnum corpus.* Ante Hieronymum & Chryſoſtomum Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi Myſtagogica 5. *Accedens autem ad Communionem non expanſis manuum volis accede, neque diſiunctis digitis, ſed ſiniſtram veluti ſedem quamdam ſubijcias dextræ, quæ tantùm Regem ſuſceptura eſt, & concaua manu ſuſcipe Corpus Chriſti, dicens,* AMEN. S. Auguſtinus Epiſt. 54. olim 118. ad Ianuarium: *Alij quotidie communicant Corpori & Sanguini Domini, alij certis diebus accipiunt.* S. Thomas 3. part. q. 73. art. 4. *Dicitur Communio, quia communicamus per ipſam Chriſto, & quia participamus eius carne & diuinitate: & quia communicamus, & vnimur ad inuicem per ipſam.*

Corpus Domini. 10 Euchariſtiam Corpus & Sanguinem Domini frequentiùs appellauerunt antiqui Patres, Chriſti hoc Sacramentum inſtituentis verbis perſuaſi, *Accipite & manducate: Hoc eſt Corpus meum: Accipite & bibite: Hic eſt Sanguis meus.* Et Apoſtoli 1. Cor. 11. 29. *Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans Corpus Domini.* Hinc Sacerdos Euchariſtiam Fidelibus porrigens, dicebat, ad eorum fidem & pietatem excitandam, *Corpus Chriſti*: Ipſi verò reſpondebant, *Amen*. id eſt, *Verum eſt*. Teſtes ſunt *S. Cornelius* Pontifex & Martyr, Epiſtolâ ad *Fabium* Antiochenum Epiſcopum, apud *Euſebium* lib. 6. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* cap. 43. S. Dionyſius Alexandrinus Epiſtolâ ad *Xiſtum* Epiſcopum Romanum, apud *Euſebium* libro 7. cap. 9. S. *Cyrillus Hieroſolymit.* Catecheſi Myſtagogica 5. S. *Ambroſius* libro *De his qui Myſterijs initiantur*, cap. 9. *S. Auguſtinus* libro 12. *Contra Fauſtum*, cap. 10. Euchariſtiam *Corpus & Sanguinem Chriſti* etiam appellant *Tertullianus* libro *De Reſurrectione Carnis*, cap. 8. *S. Cyprianus* Epiſtolâ 63. ad Cæcilium, *S. Hieronymus* Epiſtolâ 1. ad Heliodorum, *S. Ioannes Chryſoſtomus* Homiliâ 45. in Ioannem, & alibi paſſim, aliíſque Patres, quorum loca indicare, longioris & inutilis operæ foret.

11 Sacramentum iſtud *Sancta*, *Sanctum Domini*, & *Sanctum* ſimpliciter appellarunt, quòd pretioſum Corpus & Sanguinem Chriſti contineat, qui *Sanctus Sanctorum* eſt, & fons totius ſanctitatis. Hæc nomina vſurpant S. *Cyprianus* libro De Lapſis: *A Diaboli aris reuertentes, ad Sanctum Domini ſordidis & infectis nidore manibus accedunt.* Ibidem: *Et cùm quædam arcam ſuam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis tentaſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt, ne auderet attingere.* Antiquior S. Cypriano *Tertullianus* lib. *De Spectaculis*, cap. 25. *Quale eſt ∴ ex ore quo Amen in Sanctum protuleris, gladiatori teſtimonium reddere?* Dionyſius Alexandrinus. Epiſt. ad *Baſilidem* Canone 2. *Ad Sancta autem Sanctorum, qui non omnino animâ pariter & corpore purus eſt, accedere prohibebitur.* Concilium Laodicenum Canone 14. *Quòd Sancta nullo modo causâ Eulogiorum tempore Paſchalis Feſti ad alias Parochias debeant deſtinari.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Ioannem: *Accedentibus ad benedictionem myſticam, Miniſtri Myſterij magna voce clamant,* SANCTA SANCTIS: *ſolis ſanctificatis ſpiritu totum & ſanctificationem Corporis Chriſti congrue ſignificantes.* Sancta, & Sanctum Domini.

12 *Gratia* vocatur, non ſolùm quia per ipſum gratia in cordibus noſtris diffunditur, ſed quia Chriſtum continet gratiæ Auctorem, qui ſuum ipſe Corpus & Sanguinem, animam, & diuinitatem, ſub ſacris ſpeciebus communicat. Hoc nomen Euchariſtiæ tribuunt S. *Cyprianus* lib. de Lapſis: *Documento vnius oſtenſum eſt, Dominum recedere, cùm negatur; nec immerentibus ad ſalutem prodeſſe quod ſumitur, quando Gratia ſalutaris in cinerem, Sanctitate fugiente mutetur.* S. Auguſtinus Tractatu 27. in Ioannem: *Illi putabant eum erogaturum Corpus ſuum: ille autem dixit ſe aſcenſurum in cœlum, vtique integrum.* Cùm videritis Filium hominis aſcendentem " vbi erat priùs; *Certè vel tunc videbitis; quia non eo modo quo putatis, erogat Corpus ſuum, certè vel tunc intelligetis, quia Gratia eius non conſumitur morſibus.* Palladius in Hiſtoria SS Patrum, cap. 72. *Ammon aliquando offerens Deo cultum, vidit Angelum ſtantem à dextris Altaris, & ſignantem Fratres accedentes ad Gratiam.* Gratia. Ioan 6.63.

13 *Vita* nuncupata eſt, quia Chriſtum continet vitæ Auctorem, qui de ſe dixit; *Ego ſum panis viuus*: &: *Qui manducat meam carnem, viuet in æternum.* Hinc S. *Ambroſius* lib. *De his qui Myſterijs initiantur*, cap. 8. *Iſte panis viuus qui de cœlo deſcendit, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat.* S. Auguſtinus lib. 1. *De Peccatorum Meritis & Remiſſione*, cap. 24. *Optimè Punici Chriſtiani Baptiſmum ipſum nihil aliud quàm Salutem, & Sacramentum Corporis Chriſti nihil aliud quàm Vitam vocant. Vnde niſi ex antiqua, vt exiſtimo, Apoſtolica Traditione*; Et infra: *Quid aliud etiam qui Sacramentum Menſæ Dominicæ Vitam vocant, niſi quod dictum eſt,* EGO *ſum panis vitæ.* Vita.

14 *Spiritalis eſca*, vel *Spiritalis alimonia* vocata eſt Euchariſtia, tum quia Chriſti Corpus, quod continet, ſpiritualis dotibus indutum eſt, vtpote glorioſum & immortale: Tum quia diuinitatis virtute, cuius organum coniunctum eſt, ſubſiſtens ſcilicet in perſona Filij Dei, animas noſtras alit & vegetat, vitámque ſpiritualem ſuſtentat. S. *Ambroſius* lib. *De his qui Myſterijs initiantur*, cap. 9. *In illo Sacramento Chriſtus eſt, quia Corpus eſt Chriſti: non ergo corporalis eſca, ſed ſpiritalis* Spiritalis eſca.

est. S. Leo Epist. 46. aliàs 23. ad Clerum & Plebem Constantinopolitanæ vrbis: *In quibus sunt ignorantiæ tenebris? In quo hactenus desidiæ torpore iacuere; Vt nec auditu discerent, vel lectione cognoscerent, quod in Ecclesia Dei in omnium ore tam consonum est, vt nec ab infantium linguis veritas Corporis & Sanguinis Christi inter Communionis Sacramenta taceatur? Quia in illa mystica distributione spiritalis alimoniæ hoc impartitur, hoc sumitur: vt accipientes virtutem cælestis cibi, in carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus.* S. Cyrillus Alexand. lib. 4. in Ioannem: *Spiritus hic ipsam carnem nuncupauit; non quia naturam carnis amiserit, & in spiritum mutata sit, sed quia summè cum eo coniuncta, totam viuificandi vim hausit.* Hinc Apostolus de typo eius ait: *Patres nostri eamdem escam spiritalem manducauerunt, & eumdem potum spiritalem biberunt.*

Sacrificiũ. 15 *Sacrificium* appellatur, quia in eo Christus pro totius mundi redemptione in Cruce semel oblatus, incruenta ratione offertur, vt hæc ipsa oblatio nobis applicetur. Ita vocant Eusebius Cæsareensis libro 1. Demonstrationis Euangelicæ, *Cyrillus Hierosol.* Catechesi Mystag. 5. S. *Augustinus* lib. 13. *De Ciuitate Dei*, cap. 21. & alibi, nec-non alij Patres, quorum testimonia in progressu Tractatûs huius proferentur, vel indicabuntur.

Pretium nostrum. 16 *Pretium nostrum* à Patribus vocatur, quod idem Corpus continent, quod pro nostra redemptione in Cruce immolatum, eundem Sanguinem qui pro nobis effusus est. Ita S. *Augustinus* lib. 9. *Confessionum*, cap. 12. *Nam neque in eis precibus, quas tibi fudimus, cùm offerretur pro ea Sacrificium pretij nostri, iam iuxta sepulcrum posito cadauere ∴ Nec in eis precibus ego fleui, &c.* Epistolâ 43 aliàs 162. cap. 8. *Tolerat ipse Dominus Iudam, diabolum, furem & venditorem suum: sinit accipere inter innocentes Discipulos, quod Fideles nouerunt pretium nostrum.*

Sacramẽtũ Sacramentorũ. 17 *Sacramentum Sacramentorum* per excellentiam vocatur à S. Dionysio lib. Ecclesiast. Hierarch. cap. 3. Auctore Sermonis in Cæna Domini inter Opera S. Bernardi, & S. Thoma 3. part. quæst. 65. art. 2. Tum quia *In Sacramento Eucharistiæ continetur ipse Christus substantialiter; in alijs autem Sacramentis continetur virtus quædam instrumentalis participata à Christo: Tum quia omnia alia Sacramenta ordinari videntur ad hoc Sacramentum sicut ad finem.* Hinc passim à Fidelibus Eucharistia *Sancti Sacramenti* nomine significatur. Hinc S. *Augustinus* Epistolâ 54. aliàs 118. illum *Magnum Sacramentum* vocat.

Quid habeat rationem Sacramenti in Eucharistia. Qua occasione notandum est cum Hugone à S. Victore, & Magistro Sententiarum, in hoc Sacramento tria esse consideranda; vnum, quod est *Sacramentum tantùm*; alterum, quod simul *Res* est *& Sacramentum*; tertium, quod *Res* est, & *non Sacramentum*. *Sacramentum tantùm*, est species visibilis panis & vini: Ea enim ita signum est alicuius rei, vt non sit res significata. Significat autem Corpus Christi verum, quod sub ea continetur; & præterea Corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia: illud quidem ratione alimenti, quia sicut panis præ cęteris cibis corporaliter hominem nutrit, & vinum exhilarat; ita Caro & Sanguis Christi spiritaliter hominem nutriunt & recreant: illud verò ratione vnionis; quia sicut ex multis granis vnus panis conficitur, & ex multis vuis vinum confluit; ita ex omnibus Fidelibus tanquam varijs membris charitate compactis & coagmentatis vnum Christi Corpus Mysticum, quod est Ecclesia, constituitur, vt explicat S. *Augustinus* Tractatu 26. in Ioannem, & Sermone ad Infantes. *Res simul & Sacramentum*, est Corpus & Sanguis Christi Domini, quia & per species visibiles significatur, & Corpus Mysticum significat; gratiámque inuisibilem, quam dignè suscipientibus confert. *Res & non Sacramentum*, est Mysticum Christi Corpus, quod hoc Sacramento non continetur, sed significatur tantùm, & gratia inuisibilis, quam Eucharistia virtute continet, quamque ex ipsa hauriunt, qui dignè illam recipiunt.

Notandum secundò, cùm Sacramentum dicatur ex eo quòd continet aliquid sacrum; possit autem aliquid esse sacrum dupliciter, scilicet absolutè & in ordine ad aliud: hoc discrimen esse inter Eucharistiam & alia Sacramenta habentia materiam sensibilem, quòd Eucharistia continet aliquid sacrum absolutè, scilicet ipsum Corpus Christi; aqua verò Baptismi continet aliquid sacrum in ordine ad aliud, scilicet virtutem sanctificandi: (& eadem est ratio Chrismatis, & similium) *Et ideò* (inquit S. Thomas) *Sacramentum Eucharistiæ perficitur in ipsa consecratione materiæ; alia verò Sacramenta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominem sanctificandum.* *3. par. quæst. 73. art. 1. ad 3.* Quod discrimen & sacra Synodus Tridentina sessione 13. cap. 3. explicat his verbis. *Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum cęteris Sacramentis, symbolum esse rei sacræ, & inuisibilis gratiæ formam visibilem: verùm illud in ea excellens & singulare reperitur, quòd reliqua Sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habeat, cùm quis illis vtitur: At in Eucharistia ipse sanctitatis Auctor ante vsum est: Nondum enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, cùm verè tamen ipse affirmaret Corpus suum esse quod præbebat.*

Notandum tertiò, etsi species visibilis panis & vini verè Sacramentum dici possit, quatenus rei sacræ, Corporis scilicet & Sanguinis Christi, realiter præsentium, signum est; tamen Corpus ipsum & Sanguinem Domini nostri, quatenus existunt sub visibilibus panis & vini speciebus, propriè etiam & verè Sacramentum esse & appellari. *Verum Sacramẽtũ.* Cùm enim Tridentina Synodus Sessione 13. cap. 5. & Canone 6. docet ac declarat, *Omnes Christi Fideles, pro more in Catholica Ecclesia semper recepto, Latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic Sanctissimo Sacramento exhibere* debere, Sacramenti nomine species panis & vini non intelligit, sed ipsum Christi Corpus & Sanguinem sub illis. Vnde in Canone laudato, *Christum vnigenitum Dei Filium in sancto Eucharistiæ Sacramento adorandum* pronuntiat. Et in Professione Fidei à *Pio Quarto* præscriptâ hæc habentur: *Fateor etiam sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi.* Corpus itaque Christi sub specie visibili verum Sacramentum est.

Notandum quartò, quamuis duo sint elementa, panis scilicet & vinum, ex quibus integrum Eucharistiæ Sacramentum conficitur, non tamen plura Sacramenta, sed vnum tantùm esse. Nam cùm huius Sacramenti gratiâ vnum Corpus Mysticum efficiatur, vt Sacramentum ipsum conueniat rei quam efficit, vnum esse oportet. Vnum autem est, non quia indiuiduum sit, sed quia vnius rei significationem habet, & totum quoddam perfectum est constans partibus ad eundem finem ordinatis: Ad spiritalem enim refectionem ordinatur, quæ proportionem quamdam habet cum corporali, ad quam cibus & potus concurrunt. *Et ideò etiam ad integritatem huius Sacramenti duo concurrunt, scilicet spiritualis cibus & spiritualis potus, secundùm illud Ioan. 6. Caro mea " verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* " *S. Tho. 3. p. q. 73. art. 2.* Vnde hoc Sacramentum est multiplex, si spectetur materia remota, panis nempè & vinum, vt res quædam sunt; Vnum verò si spectetur significatio, perfectio, & finis. *Nam quemadmodum cibus & potio, quæ duæ diuersæ res sunt, ad vnam tantùm rem adhibentur, vt scilicet vires corporis reficiantur: ita etiam duas diuersas Sacramenti species illis respondere consentaneum fuit, quæ cibum spiritualem significarent, quo mentes sustinentur & recreantur* (inquit Concilij Tridentini Catechismus) *Atque* ita intelligendum est caput *Comperimus*, dist. 2. *De Consecratione*, ex *Gelasio* sumptum, cuius hæc sunt verba: *Comperimus autem quòd quidam sumptâ tantummodo Corporis sacri portione à Calice sacri cruoris abstineant: qui proculdubio (quoniam nescio quâ superstitione docentur obstringi) aut integra Sacramenta percipiat, aut integris arceantur: quia diuisio vnius eiusdemque Mysterij sine grandi sacrilegio non potest prouenire.* Hinc Ecclesia in eadem Collecta pro viuis & defunctis, plurali simul & singulari numero Eucharistiæ Sacramentum designat: *Purificent nos, Domine, Sacramenta quæ sumpsimus ∴ & præsta vt hoc tuum Sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam, sed intercessio salutaris ad veniam.*

Notandum quintò, Eucharistiam tria significare: primùm Christi Passionem quæ præterijt: ipse enim ait *Lucæ 22. Hoc facite in meam commemorationem*: & Apostolus 1. Corinth. 11. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* *Sacramẽti significatio.* Alterum est diuinæ gratiæ, quæ præsens ad animam alendam & sustentandam hoc Sacramento tribuitur. Tertium est, quod futurum prænuntiat, æternæ iucunditatis & gloriæ fructus, quos in cælesti

patria

patria ex Dei promiſſione capiemus. Ad hæc verò ſingula declaranda, totum Sacramentum, quamuis ex diuerſis ſpeciebus conſtet, tanquam ad vnius rei ſignificationem refertur (inquit Tridentini Concilij Catechiſmus.)

Euchariſtia pax vocata. 58 *Pacis* quoque nomine appellatam Euchariſtiam conſtat ex S. *Cypriano* tum varijs in Epiſtolis, tum libro *De Lapſis*, vbi Communionem Euchariſtiæ, aut certè Ius illam recipiendi ad Martyrum preces Lapſis reſtitutum, *Pacem* vocat, & eos, qui Euchariſtiâ ante exitum è vitâ donati ſunt, præmitti ait ad Dominum cum Pace, quam Martyres Libellis ſuis eis dari poſtularunt. Et Epiſtolâ 54. ad *Cornelium* Romanum Epiſcopum Synodi Africanæ nomine datâ: *At verò nunc* (inquit) *non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus ſed viuentibus communicatio à nobis danda eſt, &c.* Vocatum eſſe etiam *Sacramentum pacis & charitatis* (inquit Concilij Tridentini Catechiſmus) vt intelligamus *Quàm indignae ſint Chriſtiano nomine, qui inimicitias exerceat, odiaque, diſſidia & diſcordias, vt teterrimas fidelium peſtes omninò exterminandas eſſe: Cùm præſertim quotidiano Religionis noſtræ Sacrificio, nihil nos ſtudioſiùs ſeruare, quàm pacem & charitatem profiteamur.* Hinc illud Tertulliani lib. de Oratione cap. 10. *Memoria præceptorum viam orationibus ſternit ad cælum, quorum præcipuum eſt: Ne priùs aſcendamus ad Dei Altare, quàm ſi quid diſcordiæ vel offenſæ cum fratribus contraxerimus, reſoluamus. Quid eſt enim ad pacem Dei recedere ſine pace? Ad remiſſionem debitorum cum retentione? Quomodo placabit Patrem iratus in fratrem, cùm omnis ira ab initio interdicta ſit nobis?*

Viaticū. 59 Euchariſtia denique *Viaticum* appellatur, tum quia ſpiritalis cibus eſt, quo in huius vitæ peregrinatione ſuſtentamur, illo pane adumbratus, de quo Angelus Domini *Eliæ* dixit 13. Regum 19. *Surge, comede; grandis enim tibi reſtat via. Qui cùm ſurrexiſſet, comedit & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus vſque ad montem Dei Horeb.* Tum quia viam nobis ad æternam gloriam & felicitatem munit. Quare ex veteri Eccleſiæ inſtituto cauetur vt nemo Fidelium ſine hoc Sacramento è vita excedat. Ita ſancitum eſt Nicæni Concilij Canone 13. Carthaginenſis 4. Canone 70. & Vaſenſis Canone 2. S. Ioannes Chryſoſtomus. Lib. 6. de Sacerdotio: *Alius quidam* (inquit) *mihi narrauit, non ille quidem ab alio edoctus, ſed dignus habitus qui id & vidiſſet ipſe, & audiſſet, quòd qui de vita hac emigraturi ſunt, ſi Myſteriorum huiuſmodi cum pura ac munda conſcientia fuerint participes ſpiritum efflaturi, ab Angelis illorum corpora ſatellitum more ſtipantibus, propter aſſumptum illud Sacrum, hinc rectà in cælum abducuntur.* S. Hieronymus ad cap. 15. S. Matthæi *Non vult eos Ieſus dimittere ieiunes, ne deficiant in viâ. Periclitatur ergo qui ſine cæleſti Pane ad optatam manſionem peruenire feſtinat. Vnde & Angelus loquitur ad Eliam:* SVRGE, *& manduca, quia grandem viam ambulaturus es.* S. Gaudentius Tractatu 2. in Exodum: *Hoc illud eſt Viaticum noſtri itineris, quo in hac vita alimur ac nutrimur, donec ad ipſam pergamus, de hoc ſeculo recedentes. Vnde dicebat idem Dominus: Niſi manducaueritis meam Carnem, & biberitis meum Sanguinem, non habebitis vitam in nobis ipſis.*

Euchariſtiæ definitio. Definiri poteſt Euchariſtia hunc in modum: *Euchariſtia eſt Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti, ad ſpiritualem Fidelium alimoniam à Chriſto inſtitutum.*

ARTICVLVS I.

De Euchariſtiæ Figuris, & Inſtitutione.

§. I.

De Figuris huius Sacramenti.

SI ſpectetur in Euchariſtia id quod eſt Sacramentum tantùm, ſcilicet panis & vinum, potiſſima eius figura fuit oblatio Melchiſedech, qui panem & vinum obtulit. Si ſpectetur id quod res eſt & Sacramentum, ſcilicet Corpus Chriſti verum, quod pro nobis in cruce paſſum & immolatum eſt, figuræ eius fuerunt omnia ſacrificia veteris Teſtamenti. Si ſpectetur id quod eſt res tantùm, ſcilicet effectus huius Sacramenti, præcipua eius figura fuit Manna, quod habebat in ſe *Omnis ſaporis ſuauitatem*; ſicut & gratia huius Sacramenti quantùm ad omnia reficit mentem. At Agnus Paſchalis præcipua fuit & magis expreſſa Euchariſtiæ figura, his omnibus characteribus ipſum repræſentans: Quantùm ad id quod eſt Sacramentum tantùm, quia manducabatur cum panibus azymis, ſecundùm illud Exod. 12. *Edent carnes, & azymos panes*: Quantùm ad id quod eſt res & Sacramentum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Iſraël decimâ quartâ Lunâ; & fuit figura Paſſionis Chriſti, qui propter innocentiam dicitur Agnus: Quantùm verò ad effectum, quia per Sanguinem Agni Paſchalis protecti ſunt filij Iſraël deuaſtante Angelo, & educti de Ægyptiaca ſeruitute. Agnus igitur Paſchalis præcipua fuit huius Sacramenti figura, quia ſecundùm omnia ipſum repræſentat. Vnde Apoſtolus 1. ad Corinth. 5. ait; *Paſcha noſtrorum immolatus eſt Chriſtus: Itaque epulemur in azymis ſinceritatis & veritatis.* Quæ vberem Parochis, & ſacri verbi Concionatoribus dicendi materiam ſuppeditabunt, ſi figurarum huiuſmodi analogias cùm Euchariſtiâ meditentur, & Fidelibus exponant. Agni Paſchalis ritum, quatenus Euchariſtiæ figura eſt, præclarè S. *Gregorius Magnus* exponit Homiliâ 22. in Euangelia: *Quid ſit* (inquit) *Sanguis Agni, non iam audiendo, ſed bibendo didiciſtis. Qui Sanguis per vtrumque poſtem ponitur, quando non ſolùm ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur. In vtroque etenim poſte Sanguis Agni eſt poſitus, quando Sacramentum paſſionis illius cùm ore ad redemptionem ſumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur. Nam qui ſic Redemptoris ſui Sanguinem accipit, vt imitari paſſionem illius necdum velit, in vno poſte Sanguinem poſuit, qui etiam in ſuperliminaribus domorum ponendus eſt. Quid enim ſpiritaliter domos, niſi mentes noſtras accipimus, in quibus per cogitationem inhabitamus? Cuius domus ſuperliminare eſt ipſa intentio, quæ præeminet actioni. Qui ergo intentionem cogitationis ſuæ ad imitationem Dominicæ Paſſionis dirigit, in ſuperliminari domus Agni Sanguinem ponit. Vel certè domus noſtræ ipſa ſunt corpora, in quibus quoadſque viuimus, habitamus. Et in ſuperliminari domûs Agni ſanguinem ponimus, quia Crucem paſſionis illius in fronte portamus. De quo adhuc agno ſubditur:* Et edent carnes nocte illa aſſas igni. *In nocte quippe Agnum comedimus, quia in Sacramento modò Dominicum Corpus accipimus, quando adhuc ad inuicem noſtras conſcientias non videmus ∴ ſed ſola Redemptoris noſtri percepta Sacramenta ad veram ſolemnitatem mentis non ſufficiunt, niſi eis quoque & bona opera iungantur. Quid enim prodeſt Corpus & Sanguinem illius ore percipere, & ei peruerſis moribus contraire? Vnde bene adhuc ad comedendum ſubditur:* Et azymos panes cum lactucis agreſtibus. *Panes quippe ſine fermento comedit, qui recta opera ſine corruptione vanæ gloriæ exercet, qui mandata miſericordiæ ſine admixtione peccati exhibet; ne peruerſè diripiat, quod quaſi rectè diſpenſat ∴ Lactucæ verò agreſtes valde amaræ ſunt. Carnes ergo agni cum lactucis agreſtibus ſunt edendæ, vt cùm Corpus Redemptoris accipimus, nos pro peccatis noſtris in fletibus affligamus, quatenus ipſa amaritudo pœnitentiæ abſtergat à mentis ſtomacho peruerſæ humorem vitæ ∴ De quo adhuc rectè ſubiungitur.* Caput cum pedibus & inteſtinis vorabitis ∴ *Ca- " put Chriſti Deus eſt, Caput ergo Agni vorare, eſt diui- " nitatem illius fide percipere. Pedes verò Agni vorare, eſt, veſtigia humanitatis eius amando & imitando perquirere. Quid verò ſunt inteſtina, niſi verborum illius occulta & myſtica mandata? Quæ tunc voramus, cùm verba vitæ cum auiditate ſumimus, in quo deuorationis verbo quid aliud quàm pigritiæ noſtræ torpor reprehenditur? Qui eius verba ac myſteria & per noſmetipſos non requirimus, & dicta ab alijs audimus inuiti.* Non rema- " nebit ex eo quidquam vſque ad mane: *Quia eius " dicta magna ſunt ſolicitudine diſcutienda, quatenus priuſquam dies Reſurrectionis appareat, in hac præſentis vitæ nocte omnia illius mandata intelligendo & operando penetrentur. Sed quia valde difficile eſt, vt omne ſacrum Eloquium poſſit intelligi, & omne eius Myſterium penetrari, rectè ſubiungitur:* Si quid autem reman- " ſerit, igne comburetis. *Quod ex Agno remanet, igne com- " burimus, quando hoc quod de Myſterio Incarnationis eius intelligere & penetrare non poſſumus, poteſtati Sancti Spiritûs humiliter reſeruamus: vt non ſuperbè quis audeat*

[Right margin notes: Geneſ 14. Sap. 16. 20. 21. — Exod. 12 — 1. Cor. 11.]
[Left margin note: S. Thomas 3. p. q. 73. art. 6. Geneſ 14. 18. S. Cyprian. Ep. 63.]

vel contemnere vel denuntiare quod non intelligit: sed hoc igni tradit, cùm Spiritui-Sancto reseruat .·. Qui Pascha comedit, habere renes accinctos debet: vt qui solemnitatem resurrectionis atque incorruptionis agit, corruptioni jam per vitia nulla subiaceat, voluptates edomet, carnem à luxuria restringat. Subditur, Calceamenta habebitis in pedibus. *Quid sunt etenim pedes nostri, nisi opera? Quid verò calceamenta, nisi pelles mortuorum animalium? Calceamenta autem pedes muniunt. Quæ verò sunt mortua animalia, ex quorum pellibus nostri muniantur pedes, nisi antiqui Patres, qui nos ad æternam Patriam præcesserunt? Quorum dum exempla conspicimus, nostri operis pedes munimus. Calceamenta ergo in pedibus habere, est mortuorum vitam conspicere, & nostra vestigia à peccati vulnere custodire.* Tenentes baculos in manibus. *Quid lex per baculum nisi pastoralem custodiam designat? Et notandum, quòd prius præcipimur renes accingere, postmodum baculos tenere: Quia illi debent curam Pastoralem suscipere, qui iam in suo corpore sciunt fluxa luxuriæ edomare: Vt cùm alijs fortia prædicant, ipsi desiderijs mollibus enerviter non succumbant.* Significat etiam ille ritus comedendi agnum Paschalem, Christianos vt peregrinos in hoc mundo gerere se debere, terrenis omnibus vt viatores vti, nulli rei creatæ inhærere *Mansoria dilectione* (vt loquitur S. Augustinus) si Christi veri Agni carnem in Eucharistiæ Sacramento dignè manducare velint. Additur, *Et comedetis festinantes.* Hoc est, (inquit S. Gregorius,) *Mandata Dei, Mysteria Redemptoris, cælestis Patriæ gaudia cum festinatione cognoscite, & præcepta vitæ cum festinatione implere curate. Quia enim adhuc hodie licet benè agere, scimus: vtrum cras liceat, ignoramus. Festinantes ergo Pascha commedite, id est, ad solemnitatem patriæ cælestis anhelate. Nemo in huius vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Nemo moras ad appetenda stadia innectat, sed cœpta perficiat, ne minimè liceat implere quod inchoat. Si ad amorem Dei pigri nonsumus, adiuuat ipse, quem amamus.*

§. II.

De Eucharistiæ Institutione.

Concil. Trident. sess. 13. Matt. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 2.

SAluator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem Eucharistiæ Sacramentum instituit, *In quo diuitias diuini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum,* & se ipsum ex misericordia, quæ nec explicari, nec comprehendi à creatura potest, dans escam timentibus se. Celebratâ enim cum Discipulis Paschalis Agni cœnâ, *Accepit panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: Accipite & comedite: Hoc est Corpus meum. Et accipiens Calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim Sanguis meus Noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum .·. Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem.* Rationes institutionis explicat Tridentina Synodus sess. 13. cap. 2. his verbis: *Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viuentes vitâ illius qui dixit:* Qui manducat me, & ipse viuet propter me: *Et tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præseruemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis: adeò symbolum vnius illius corporis, cuius ipse caput existit, cuique nos, tanquam membra, arctissimâ fidei, spei, & charitatis connexione adstrictos esse voluit, vt idipsum omnes diceremus; nec essent in nobis schismata.* Futuræ gloriæ pignus Eucharistiam appellauit Concilium, *S. Optato Mileuitano* præeunte lib. 6. contra Parmenianum, vbi sic in Donatistas inuehitur: *Quid est tam sacrilegium, quàm altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtulistis, frangere? In quibus vota populi, & membra Christi portata sunt; vnde à multis pignus salutis æternæ, & tutela fidei, & spes Resurrectionis accepta est.*

1. Cor. 1. & 10.

Quàm verò conueniens fuerit institutio huius Sacramenti in vltima cœna, multis rationibus explicat *S. Thomas*, 3. part. quæst. 73. art. 5. Prima petitur ex re quæ in hoc Sacramento continetur. In eo enim continetur ipse Christus. Et ideò cùm à Discipulis discessurus esset, se ipsum in Sacramento eis reliquit. Vnde Auctor Homiliarum sub *Eusebij Emisseni* nomine laudatarum, Homiliâ 5. De Paschate: *Quia corpus assumptum ablaturus erat ex oculis nostris, & sideribus illaturus, vt nobis in hac die Sacramentum Corporis sui consecraret, vt coleretur iugiter per Mysterium quod semel offerebatur in pretium: vt quia quotidiana & indefessa currebat pro hominum salute redemptio, perpetua etiam esset redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria, & semper præsens esset in gratia.* Secunda ratio sumitur ex fide Passionis Christi, sine qua nunquam potuit esse salus, secundum illud ad Rom. 3. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius.* Et ideò, inquit S. Thomas, *Oportuit omni tempore apud homines esse aliquid repræsentatiuum Dominicæ Passionis: cuius in veteri quidem Testamento præcipuum Sacramentum erat Agnus Paschalis: successit autem ei in Nouo Testamento Eucharistiæ Sacramentum, quod est rememoratiuum præteritæ Passionis, sicut & illud fuit præfiguratiuum futuræ.* Quamobrem conueniens fuit vt *Imminente Passione, celebrato priori Sacramento, Nouum Sacramentum institueret.* Vnde S. Leo Sermone 7. De Passione, ait: *Vt ergo vmbræ cederent corpori, & cessarent imagines sub præsentia veritatis, antiqua obseruantia nouo excluditur Sacramento, Hostia in Hostiam transit, sanguine sanguis aufertur, & legalis festiuitas, dum mutatur, impletur.* Tertia ratio sumitur ex diuini illius beneficij memoria, quam decet esse sempiternam. *Ea enim quæ vltimò dicuntur, maximè ab amicis recedentibus, magis memoriæ commendantur; præsertim quia tunc magis inflammatur affectus ad amicos: Ea verò ad quæ magis afficimur, profundiùs animo imprimuntur.* Quia igitur *Nihil in sacrificijs maius esse potest quàm Corpus & Sanguis Christi, nec vlla oblatio hac potior est, vt habetur* cap. *Nihil*, Dist. 2. de Consecratione; *Ideò vt in maiori veneratione haberetur, Dominus in vltimo discessu suo à Discipulis hoc Sacramentum instituit.* Hinc S. *Augustinus* Epist. 54. aliàs 118. ad *Ianuarium*, ait: *Saluator quò vehementiùs commendaret Mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit altiùs infigere cordibus & memoriæ Discipulorum, à quibus ad Passionem digressus erat.* Hinc & S. *Gaudentius* Brixiensis Episcopus Tractatu 2. De Paschate: *Verè*, inquit, *istud est hæreditarium munus Testamenti eius Noui, quod nobis ea nocte quâ tradebatur crucifigendus, tanquam pignus suæ præsentiæ dereliquit .·. Voluit enim beneficia sua permanere apud nos, voluit animas pretiosa Sanguine suo semper sanctificari per imaginem propriæ Passionis: & ideò Discipulis fidelibus mandat, quos primos Ecclesiæ suæ constituit Sacerdotes, vt indesinenter ista vitæ æternæ Mysteria exercerent, quæ necesse est à cunctis Sacerdotibus per singulas totius orbis Ecclesias celebrari, vsquequo iterum Christus de cœlis adueniat; quò & ipsi Sacerdotes, & omnes pariter Fidelium populi exemplar Passionis Christi ante oculos habentes quotidie & gerentes in manibus, ore etiam sumentes ac pectore, redemptionis nostræ indelebili memoria teneamus, & contra venena diaboli dulcem medicinam sempiterni tutaminis consequamur.*

Cap. Quia Corpus. De Consecratione.

ARTICVLVS III.

De Materia Eucharistiæ.

MAteriam hîc intelligimus, non quæ in Eucharistia permaneat, vel ex qua constet, sed ea qua fiat hoc Sacramentum, Corpus nempe & Sanguis Christi.

PROPOSITIO I.

Materia Eucharistiæ est panis & vinum.

Matt. 26. Luc. 22. Marc. 14. 1. Cor. 11.

HÆc veritas quatuor Euangelistarum & Apostoli testimonio probatur. Vnius S. *Matthæi* verba referre sufficit. *Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc est Corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim Sanguis meus Noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis: Non bibam amodò de hoc genimine vitis, vsque in diem illam, cùm illud bibam vobiscum nouum in Regno Patris mei.* Idem constat ex Traditione, cuius testes sunt Patres vniuersi. Hinc Ecclesia execrata est *Cataphrygas* & *Pepuzianos*, qui ex infantis anniculi sangui-

sanguine minutis punctionum vulneribus ex toto illius corpore expresso, & farinæ mixto suam quasi Eucharistiam conficiebant, teste *S. Augustino* Lib. De Hæresibus, Cap. 26. (De fœdis & abominandis *Gnosticorum* Mysterijs silere præstat, quàm ea commemorare) *Artotyritas* damnauit, qui panem & caseum in Sacrificio Altaris offerebant, testibus *SS. Epiphanio* & *Augustino* eodem Libro Cap. 28. *Aquarios* proscripsit, qui aquam solam specie sobrietatis in calicem infundebant, & consecrabant. Contra hos errores editus est Canon tertius ex ijs qui Apostolici inscribuntur, alijsque complures à *Gratiano* compilati, Dist. 2. *De Consecratione*, quibus sancitum est, vt in Altaris Sacrificio panis tantùm & vinum aquæ mixtum offeratur. Ita Cap. *In Sacramentorum*, ex Epistolâ ad Orthodoxos, S. Alexandro I. Pontifici Romano & Martyri suppositâ. Cap. *Non oportet*, quod est 54. ex Martini Bracarensis Episcopi Capitulis. Cap. *In Sacramentis*, cuius hæc sunt verba ex Concilij Carthaginensis 3. Canone 24. *In Sacramento Corporis & Sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aquæ mistum*. Cap. *Didicimus*, quod ex Canone 28. Trullanæ Synodi expressum est. Cap. *Cum omne*, quod ex Epistolâ ad Episcopos Ægypti, venerando *Iulij I.* Romani Episcopi nomini suppositâ profertur, cuius ferè verbis constat Canon secundus Concilij Bracarensis quarti, contra quosdam editus, qui *Contra diuinos ordines, & Apostolicas institutiones, lac pro vino in diuinis Sacrificijs, aut non expressas vuas offerebant*. Panem tantùm & calicem vino & aquâ permixtum offerri iubet; à sacro Ministerio suspendit, & pœnitentiæ addicit Sacerdotes, qui contra Dominicam, Apostolicam, & Ecclesiasticam Traditionem ea in re peccauerint. Decretum suum fulcit auctoritate *S. Cypriani*, qui Dominicam Traditionem vindicat Epistolâ 63. ad *Cecilium*, contra quosdam qui aquam solam in sacrificijs matutinis offerebant, ne per saporem vini redolerent Sanguinem Christi, & sic ab Ethnicis deprehenderentur. *Quamquam sciam* (inquit) *Episcopos plurimos Ecclesijs Dominicis in toto mundo diuina dignatione præpositos, Euangelicæ veritatis, ac Dominicæ Traditionis tenere rationem, nec ab eo quod Christus Magister & præcepit & gessit, humana & nouella institutione decedere; tamen quoniam quidam vel ignoranter, vel simpliciter, in Calice Dominico sanctificando & plebi ministrando, non hoc faciunt quod Iesus Christus Dominus & Deus noster sacrificij huius auctor & doctor fecit & docuit; religiosum pariter ac necessarium duxi ad vos litteras facere, vt si quis in isto errore adhuc teneatur, veritatis luce perspectâ ad radicem atque originem Traditionis Dominicæ reuertatur*. Et infra: *In Sacerdote Melchisedech Sacrificij Dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundùm* „ *quòd Scriptura diuina testatur & dicit*: Et Melchise„dech Rex Salem protulit panem & vinum. Fuit au„tem Sacerdos Dei summi, & benedixit Abraham. *Quòd autem Melchisedech typum Christi portaret, declarat in Psalmis Spiritus Sanctus ex persona Patris ad Fi*„*lium dicens*: Ante Luciferum genui te; tu es Sacer„dos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. *Qui ordo vtique hic est de Sacrificio illo veniens & inde descendens; quòd Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quòd panem & vinum obtulit, quòd Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei summi quàm Dominus noster Iesus Christus? Qui Sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet Corpus & Sanguinem*. Et infra: *Vt ergo in Genesi per Melchisedech Sacerdotem benedictio circa Abraham posset ritè celebrari, præcedit ante imago Sacrificij Christi in pane & vino scilicet constituta, quam rem perficiens & adimplens Dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit, & qui est plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimpleuit*.

Panem & vinum materiam Sacramenti Eucharistiæ Christum ob rationes admodum congruas instituisse, probat *S. Thomas* 3. p. quæst. 74. art. 1. Prima sumitur ab vsu huius Sacramenti, qui est manducatio. Sicut enim aqua in Sacramento Baptismi assumitur ad vsum spiritualis ablutionis, quia hoc elementum ad corporis ablutionem vulgò adhibetur: ita panis & vinum, quibus homines refici solent, assumuntur in hoc Sacramento ad vsum spiritualis manducationis: Vt ijs in Corpus & Sanguinem Domini transmutatis, anima nutriatur & substentetur, vt Christus ipse significauit, dicens: *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus*.

Secunda ratio petitur à re commemorata, scilicet Passione Christi, in qua Sanguis à Corpore separatus est: cuius memoria cùm hoc Sacramento recolatur, & imago quodammodo ponatur ob oculos; seorsum consecratur panis, eiúsque species sumitur vt Sacramentum Corporis; & seorsum consecratur vinum, eiúsque species sumitur vt Sacramentum Sanguinis Christi.

Tertia petitur ab effectu in se spectato, corporis scilicet animæque tuitione. Animæ enim salus Sanguini Christi, corporis tuitio Sacratissimo Corpori Christi tribuitur, vt ait Auctor Commentariorum in Epistolas S. Pauli inter Opera *S. Ambrosij* editus, ad Cap. 11. Epist. 1. ad Corinthios.

Quarta petitur ab effectu respectu Corporis Mystici Christi, quod est Ecclesia ex multis hominibus Christianis constituta, sicut panis ex multis granis conficitur, & vinum ex multis racemis existit. 1. Corinth. 10. *Quoniam vnus panis, vnum Corpus multi sumus, omnes qui de vno pane participamus*. Hinc *S. Augustinus* Sermone 227. aliàs 83. De Diuersis, *Ad Infantes, de Sacramentis*, inscripto: *Debetis scire* (inquit) *quid accepistis, quid accepturi estis, quid quotidie accipere debeatis. Panis ille, quem videtis in Altari sanctificatus per verbum Dei, Corpus est Christi. Calix ille, immo quod habet calix, sanctificatum per verbum Dei, Sanguis est Christi. Per ista voluit Dominus Christus commendare Corpus & Sanguinem suum, quem pro nobis fudit in remissionem peccatorum. Si bene accepistis, vos estis quod accepistis. Apostolus enim dicit*; Vnus Panis, vnum Corpus multi sumus. *Sic exposuit Sacramentum Mensæ dominicæ*: Vnus Panis, vnum Corpus multi sumus. *Commendatur vobis in isto pane quomodo vnitatem amare debeatis. Nunquid enim panis ille de vno grano factus est? Nonne multa erant tritici grana? Sed antequam ad panem venirent, separata erant: per aquam coniuncta sunt, & post quamdam contritionem. Nisi enim molatur triticum, & per aquam conspergatur, ad istam formam minimè venit, quæ panis vocatur. Sic & vos ante ieiunij humiliatione & Exorcismi Sacramento quasi molebamini. Accessit Baptismum, & aquâ quasi conspersi estis, vt ad formam panis veniretis. Sed nondum est panis sine igne. Quid ergo significat ignis, hoc est Chrisma. Oleum etenim ignis nostri, Spiritus-Sancti est Sacramentum*. Et Sermone 229. *Quomodo vnum videtis esse quod factum est, sic vnum estote vos diligendo vos, tenendo vnam fidem, vnam spem, indiuiduam charitatem. Hæretici quando hoc accipiunt, testimonium contra se accipiunt: Quia illi quærunt diuisionem, cùm Panis iste indicet vnitatem. Sic & vinum in multis racemis fuit, & modò in vnum est. Vnum est in suauitate Calicis, post pressuram torcularis. Et vos post illa ieiunia, post labores, post humilitatem & contritionem, iam in nomine Christi tanquam ad Calicem Domini venistis: & ibi vos estis in Mensa, & ibi vos estis in Calice. Nobiscum vos estis. Simul enim hoc sumimus, simul bibimus, quia simul viuimus*.

Duas alias rationes addit Concilij Tridentini Catechismus, cur hæc duo panis & vini elementa pro materia Eucharistiæ à Christo instituta sint. *Non nihil etiam* (inquit) *hæc elementa ad id valent, vt eam cognitionem accipiant homines, esse in Sacramento Corporis & Sanguinis Domini veritatem. Nam cùm panem & vinum in humanam carnem & sanguinem quotidie vi naturæ immutari animaduertamus, faciliùs adduci possumus hac similitudine, vt credamus panis & vini substantiam in veram Christi Carnem, verúmque eius Sanguinem cælesti benedictione conuerti*.

Affert etiam aliquid adiumenti hæc admirabilis elementorum mutatio ad adumbrandum quod fit in anima. Vt enim, etsi nulla extrinsecùs panis & vini mutatio appareat, tamen eorum substantia in Carnem & Sanguinem Christi verè transit: ita etiam, tametsi in nobis nihil immutatum videtur, interiùs tamen ad vitam renouamur, dum veram vitam Eucharistiæ Sacramento accipimus.

Obijci posset, carnes animalium occisorum aptiores fore ad Passionem repræsentandam, quàm panem & vinum.

vinum. Respondet *S. Thomas*, quòd licèt carnes animalium occisorum expressiùs Christi Passionem repræsentent, minùs tamen aptæ sunt ad vsum huius Sacramenti, & ad vnitatem Ecclesiæ significandam. Adde quòd Lex prorsus abrogata non videretur, si Nouæ Legis tempore carnes animalium adhuc in sacrificium offerrentur. Præterea, conueniens erat vt sicut tempore Veteris Legis caro & sanguis animalium offerebantur sine Carne & Sanguine Christi, ita nunc offerantur Caro & Sanguis Christi sine carne & sanguine animalium, & quidem sub earum rerum symbolis, quæ esui & potui sunt aptissimæ, & partibus constant eiusdem rationis, ac proinde totæ sumuntur nullâ parte reiectâ; quibúsque Sanctissimæ huius Hostiæ puritas multò perfectiùs repræsentatur; cùm è contrario pecorum immolatio multùm habeat impuritatis. Qua de re *S. Gaudentius* Tractatu 2. *De Paschate* audiendus est. *Quod autem* (inquit) *Sacramenta Corporis sui & Sanguinis in specie panis & vini offerenda constituit, duplex ratio est. Primùm, vt immaculatus Dei Agnus hostiam mundam mundato populo traderet celebrandam, sine vstione, sine sanguine, sine brodio, id est, iure carnium, & quæ omnibus ad offerendam prompta esset ac facilis. Deinde quomodo panem de multis tritici granis in pollinem redactis per aquam confici, & per ignem accosso est consummari: Rationabiliter in eo figura accipitur Corporis Christi, qui nouimus ex multitudine totius humani generis vnum esse corpus effectum, per ignem Sancti-Spiritus consummatum. Similiter & Sanguinis eius vinum ex pluribus acinis, id est vuis vineæ ab ipso plantatæ collectum, in torculari Crucis exprimitur, & per capacia vasa fideli corde sumentium propriâ virtute feruescit.*

Objicitur, afferri olim consueuisse in Altari vuas & spicas, lac & mel, item Agnum in Ecclesia Romanâ die Dominicæ Resurrectionis: Ac proinde panem duntaxat & vinum non esse materiam Sacramenti Eucharistiæ.

Respondetur, Hæc oblata non fuisse super Altari vt Sacrificium, sed ad Altare, vel vt primitias, vel munera ob pios vsus Ecclesiæ facta, non verbis Christi Domini consecranda, sed singulari benedictione sanctificanda. Vuæ quidem, spicæ, fructus, legumina, tanquam primitiæ offerebantur; oleum, vt in Templis ad Dei veri luminis gloriam arderet, thus, vt incruenti sacrificij tempore adoleretur, lac & mel in Paschali Festiuitate, & fortè in Pentecoste, vt egressis è sacro Fonte darentur degustanda: Agnus die Resurrectionis Dominicæ, in reuerentiam Christi Agni immaculati pro nobis occisi. Illius autem agni carnes Sacerdotali benedictione sanctificatæ vel in Ministrorum, vel populi fidelis vsum cedebat: sed quòd super Altare simul cum Dominico Corpore Agnus oblatus fuerit, calumnia est *Photij* in Ecclesiam Romanam. Hunc morem sanè antiquissimum, vt ex *Ordine Romano* constat, *Vualfridus Strabo* immeritò reprehendit velut ex Iudaicarum Superstitionum seminario natum, & mucrone spiritali radicitus amputandum, Libro *De Rebus Ecclesiasticis*, Cap. 18. Cùm tamen testetur agni carne non in Altari, sed iuxta Altare, vel sub eo positas & singulari benedictione sanctificatas.

PROPOSITIO II.

Materia ex qua Eucharistia consecratur, solus est panis triticeus, & vinum de vite.

RAtio est, quia Christum pane triticeo vsum minimè dubium est, qui & se ipsum grano frumenti comparauit, *Ioann.* 2. Vsum etiam vino de vite constat, qui cum Discipulis Calicem dedisset, ait; *Non bibam amodo de hoc genimine vitis, donec illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei.* (Matth. 26.) Idque etiam ex Traditione & perpetuo Ecclesiæ vsu constet. Hinc *S. Hieronymus* in Cap. 31. *Ieremiæ*, explicans illud *Super frumento*, (Vers. 12.) *De quo*, inquit, *Corpus Domini conficitur*. Idemque confirmat in Cap. 62. *Isaiæ* explicans illud Vers. 8. *Si dedero triticum tuum inimicis tuis*; & in Cap. 9. *Zachariæ* explicans illud Vers. 17. *Frumentum electorum*. Hinc *Ischyrio* Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconus in Libello Concilij Chalcedonensis Patribus aduersùs *Dioscorum* Alexandrinum Episcopum oblato, inter alia conqueritur quòd frumentum à pijssimis Imperatoribus Ecclesijs Lybiæ (quâ in Prouincia ob terræ ariditatem triticum non nascitur) præstitum; *In primis quidem vt incruenta ex ipso Hostia offeratur*, deinde vt & peregrini & prouinciales etiam pauperes substentarentur, non permitteret suscipi ab Episcopis, sed adæraret, coëmerétque largissimis pecunijs, tempore verò famis grauissimo pretio venumdaret: (Actione 3. Concil. Calched.) *Ex hoc*, inquit Ischyrio, *neque terribile & incruentum Sacrificium celebratum est, neque peregrini aut prouinciales hoc solatio fruiti sunt*. Ex quibus colligitur, panem triticeum esse materiam essentialem Eucharistiæ, adeò vt illo deficiente, panis ex alterius generis granis aut seminibus confectus validè consecrari non possit. Id confirmat *S. Thomas* 3. p. quæst. 63. art. 3. *Ad vsum*, inquit, *Sacramentorum assumitur talis materia, quæ communiùs apud homines in talem vsum venit. Inter alios autem panes communiùs homines vtuntur pane triticeo: Nam alij panes videntur esse introducti in huius panis defectum. Et ideò Christus creditur in huius panis specie hoc Sacramentum instituisse; qui etiam panis magis confortat hominem, & ita conuenientiùs significat effectum huius Sacramenti*. Istius igitur Sacramenti materia est solus panis triticeus. Vnde etiam præceptum à Domino fuerat *Leuit.* 14. Vt Panes Propositionis, qui hoc Sacramentum significabant, ex simila conficerentur.

Solùm etiam vinum ex fructu vitis expressum materia est huius Sacramenti ob easdem rationes, Primò scilicet propter institutionem Christi: Secundò, quòd illud tantùm propriè vinum sit & dicatur; alijs verò liquoribus ob quamdam cum ipso similitudinem id nominis minùs propriè tribuatur. Tertiò, quòd aptius sit ad effectum huius Sacramenti significandum, spiritualem scilicet lætitiam, secundùm illud Psalm. 103. *Et vinum lætificet cor hominis*. Hinc Aurelianense 4. Concilium Canone 4. *Nullus* (inquit) *In oblatione sacri Calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur, & hoc non sine aquâ mistum, offerre præsumat: quia sacrilegum iudicatur aliud offerri, quàm quòd in mandatis sacratissimis Saluator instituit*. Et Concilium Autisiodorense Canone 8. *Non licet in Altario in Sacrificio diuino mellitum, quod mulsum appellatur, nec vllum aliud poculum extra vinum cum aquâ permistum offerre: Quia ad grandem reatum & peccatum pertinet Presbytero illi, quicumque aliud poculum extra vinum in consecratione Sanguinis Christi offerre præsumpserit*. Denique *Eugenius* 4. In Decreto pro Armenis: *Tertium est* (inquit) *Eucharistiæ Sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite.*

PROPOSITIO III.

Tam ex pane fermentato quàm ex azymo consecrari potest Eucharistia. Orientalis Ecclesiæ Ritus panem fermentatum adhibentis innoxius est. Ritus Ecclesiæ Occidentalis azymum consecrantis conuenientior est, & in Christi Domini exemplo fundatus.

PRima Pars Propositionis inde probatur, quòd panis triticeus sit apta consecrationi Eucharistiæ materia: Panis autem triticei substantiam non destruit fermentum. Nec ea de re in Ecclesia Catholica fuit vnquam dubitatum, quamuis in ea quædam esset consuetudinum ac rituum diuersitas. Nunquam de Azymis inter Græcos & Latinos disputatum est, nisi post Schisma *Photij*, quod aliquandiu sopitum denuò excitauit *Michaël Cerularius* Constantinopolitanus Patriarcha anno millesimo quinquagesimo-tertio: Primus ille temerario ausu Latinæ Ecclesiæ de Azymis litem mouit, Azymum verè panem esse negans, ideò Latinos materiam ineptam Eucharistiæ consecrandæ adhibere; quos homo insolentissimus Hæreticos Azymitas appellare non est veritus. Cæterùm panem azymum & fermentatum non differre substantialiter, vtriusque Ecclesiæ Scriptores nobilissimi asserunt, scilicet *S. Anselmus* Cantuariensis Archiepiscopus in Responsione ad *Vualeranni* Neuuemburgensis Episcopi Quæstiones *De Azymo & Fermentato*, Cap. 1. *Algerus* Libro 2. *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, Cap. 10. *Theorianus* Philosophus Græcus *Epistolâ ad Sacerdotes*, apud *Allatium* Exercitatione 24. In Historiam Concilij Florentini, *Gennadius* Patriarcha Constantinopolitanus in Expositione pro eodem Concilio, Cap. 2. Sessione 2. *S. Thomas* 3. p. quæst. 74. art. 4. *Circa materiam* (inquit) *huius Sacramenti duo possunt considerari, scilicet quid sit necessarium,*

& quid

& quid conueniens: Necessarium quidem est, vt sit panis triticeus, sine quo non perficitur Sacramentum: Non est autem de necessitate Sacramenti, quòd sit azymus vel fermentatus, quia in vtroquoque confici potest.

Secunda pars Propositionis probatur auctoritate Ecclesiæ, quæ Ritum & consuetudinem Græcorum fermentatum panem consecrantium semper approbauit. *Leo IX.* Romanus Pontifex in Epistola ad *Michaëlem* Græcorum Imperatorem, & *Leonem* Acridanum Episcopum, consuetudinem & Ritum Orientalis Ecclesiæ non improbat, sed Græcos duntaxat reprehendit, quòd Latinos velut Hæreticos insectarentur, & Schisma facerent.

Ecclesiæ Græcæ Ritum ac morem etiam approbauit Concilium Florentinum in Definitione Fidei, cuius hæc sunt verba: *Item in azymo siue fermentato pane triticeo, Corpus Christi veraciter confici; Sacerdotésque in altero ipsum Domini Corpus conficere debere, vnumquemque scilicet iuxta suæ Ecclesiæ, siue Occidentalis, siue Orientalis consuetudinem.*

Neque verò Latinam Ecclesiam Græcorum Azymum Panem consecrantium consuetudinem solùm approbasse, sed etiam multorum sæculorum spatio, ante Schisma *Photij*, ipsam Fermentatum ad Sacrificium adhibuisse, sensit, ac singulari Disquisitione probandum suscepit Doctissimus *Sirmondus*: Fermentato vel Azymo indiscriminatim vsum propugnauit eruditissimus Cardinalis *Bona*, Lib. 1. Rerum Liturgicarum, Cap. 23. Quam opinionem viri etiam eruditi *Christianus Lupus* Tom. 3. in Canones Conciliorum, Dissertione *De Actis Leonis IX.* & *Ioannes Mabillonius* Dissertatione *De Pane Eucharistico Azymo & Fermentato*, impugnauerunt: Sed hæc mera facti quæstio est, solis pene coniecturis vtrimque ventilata & disceptata. Cæterùm inter omnes conuenit, quæstionem de vsu Azymi vel Fermentati Panis in Eucharistiæ consecratione, Ritûs esse, non Dogmatis; Disciplinæ, non Fidei, ad quam vt & ad alias similes pertineat illud *S. Anselmi* in Responsione ad *Vualerami* querelas; Cap. 1. *Quoniam multæ sunt diuersitates, quæ non in substantia Sacramenti, neque in virtute eius, aut fide discordant; neque omnes in vnam consuetudinem colligi possunt: Æstimo eas potiùs in pace concorditer tolerandas, quàm discorditer cum scandalo damnandas. Habemus enim à Sanctis Patribus, quia si vnitas seruatur charitatis in Fide Catholica, nihil officit consuetudo diuersa.*

Suas habent rationes Græci: Panem enim fermentatum elegisse videntur, vt ipso facto declararent quantùm detestarentur Iudaizantes, qui Legem cum Euangelio docebant esse seruandam, dum nec Azymorum vsum cum Iudæis communem habere voluerunt. Secundò, mysticam in fermento significationem considerarunt, scilicet Filium Dei assumpsisse carnem mortalem & miseram, velut quoddam non malitiæ, sed miseriæ fermentum.

S. Thom. 3. p. q. 74. art. 4. Pars tertia Propositionis facilè probatur, scilicet Ecclesiæ Latinæ consuetudinem, Azymum Panem ad consecrationem Eucharistiæ adhibentis, melioribus rationibus niti. Primò enim Christi nititur exemplo, qui hoc Sacramentum instituit primo die Azymorum, quo nihil fermenti domi habere Iudæis licebat. Matth. 26. 17. *Prima autem die Azymorum accesserunt Discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis tibi paremus comedere Pascha?* &c. Marc. 14. 12. *Et primo die Azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei Discipuli: Quo vis eamus & paremus tibi vt manduces Pascha?* &c. Luc. 22. 7. *Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Et misit Petrum & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha, vt manducemus.*

Ratio altera sumitur à significatione: Quòd panis sit propriè Sacramentum Corporis Christi, quod sine corruptione conceptum est, magis quàm Diuinitatis ipsius. Fermentum autem peccatum & corruptionem plerumque significat, non solùm in Veteri Lege, quæ propterea fermentum ab oblationibus suis excludebat, verùm etiam apud Apostolum 1. ad *Corinth.* 5. & alibi. Conuenit ergo magis Sacramento Corporis Christi panis azymus, quàm fermentatus.

Tertia ratio sumitur ab vsu istius Sacramenti: Panis enim Azymus magis conuenit sinceritati Fidelium significandæ, quæ ad dignam Eucharistiæ manducationem est necessaria, secundùm illud 1. Corinth. 5. *Pascha nostrum immolatus est Christus: Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ; sed in azymis sinceritatis & veritatis.*

Hinc S. *Anselmus* in Responsione ad *Vualerannum*, Cap. 2. ait: *Apertissimum est, quia meliùs sacrificatur de azymo, quàm de fermentato; tum quia valdè aptiùs, & puriùs, & diligentiùs fit; tum quia Dominus hoc fecit.* Legi potest eo de argumento Disputatio *Humberti* Cardinalis Syluæ Candidæ Episcopi aduersùs *Nicetam Pectoratum.*

Objicitur, Christum vsum non fuisse Azymo Pane cùm Eucharistiam instituit; primò, quia id præstitit *Ante diem festum Paschæ*, vt testatur *S. Ioannes* Euangelij sui 13. Cap. Secundò, quia Iudæi *Non introierunt in Prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha* (*Ioann.* 18.) Tertiò, quia *Erat Parasceue Paschæ*, (Ioannis 19. 14.) Id est, præparatio ad Pascha, seu peruigilium Solemnitatis. Quartò, quia Iudæi in Concilio decreuerant, ne Christus occideretur *In die* Matth. 26. 5.
festo, ne fortè tumultus fieret in populo: Qui ad Solemnitatem Paschalem frequentissimus confluebat; vt referunt SS. Matthæus, Marcus & Lucas.

Respondetur, Ex tribus prioribus Euangelistis intelligi, Christum primo die Azymorum vltimam Cœnam cum Apostolis suis celebrasse, in eáque sui Corporis & Sanguinis Sacramentum instituisse, adeòque Azymis Panibus vsum tum in Cœna legali, tum in mystica: Siquidem ipsum secundùm præscriptum Legis Pascha celebrasse certum est, quæ Azymos Panes à quarta decima die primi mensis ad vesperam vsque ad diem vigesimam primam ad vesperam comedi prohibebat, ita vt septem illis diebus Panem fermentatum comedere, aut fermentum in domibus habere, capitale Iudæis esset. Nec pugnat cum alijs Euangelistis *S. Ioannes*. Cùm enim ait Exod. 12.
Christum Eucharistiam instituisse *Ante diem festum Paschæ*, spectat diem naturalem, 15. Lunæ qui ab oriente sole inchoatur, non diem festum, qui à vespera 14. Lunæ incipit, secundùm illud Leuitici 23. *Mense primo, quarta-decima die mensis ad vesperam, Phase Domini est: Et quinta decima die mensis huius, Solemnitas Azymorum Domini est.* Eadem igitur vespera 14. Lunæ ad primum diem Azymorum legalem festumque pertinebat: (Legis enim præceptum erat, ibidem Vers. 32. *A vespera vsque ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra*) & peruigilium erat Solemnitatis quæ decima quinta die celebrabatur quantùm ad feriationem ab omni opere, conuentus ad Tabernaculum vel Templum, & Sacrificia: sicut Ecclesiastico Ritu Festi dies à primis Vesperis incipiunt, & tamen Solemnitas diei naturali, qui ab ortu solis incipit, assignatur. Quapropter S. etiam *Chrysostomus* primum Azymorum diem interpretatur eum diem, quo ad vesperam Azyma comedebantur, & eum tamen Solemnitatem Azymorum præcessisse ait Homiliâ 82. in Matthæum. *Primam* (inquit) *Azymorum eam diem vocat, quæ erat ante Azyma. Consueuerunt enim à vespere semper dies numerare.* Sic respondent *Sanctus Thomas* & Concilij Tridentini Catechismus.

In altero S. Ioannis loco *Pascha* non significat Agnum Paschalem, qui 14. die ad vesperam immolabatur & comedebatur, sed Paschales alias victimas, quæ septem Azymorum diebus offerebantur; de quibus Deuteronomij 16. *Immolabisque Phase Domino Deo tuo de ouibus, & de bobus, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi.* Et Numerorum 28. *Offeretisque incensum holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem vnum, agnos anniculos immaculatos septem ∴ & hircum pro peccato vnum, vt expietur pro vobis, præter holocaustum matutinum quod semper offeretis. Ita facietis per singulos dies septem dierum.* De his Sacrificijs scribit *Iosephus*, Lib. 3. *Antiquitatum*, Cap. 10. *Hoc Festum priori continenter succedit, duratque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur: & per singulos dies tauri iugulantur duo, aries vnus, agni septem. Hæc holocaustomata fiunt, additurque hœdus pro peccatis, in quotidianum epulum Sacerdotibus.* De hac itaque victima intelligi potest illud S. Ioannis: *Ipsi non introierunt in Prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha.*

Probabilis est & *S. Ioannis Chrysostomi* Responsio, Iudæorum Sacerdotes in negotio mortis Christi vrgendo tota nocte occupatos Pascha legitima die non celebrasse,

sed

ſed in ſequentem diem diſtuliſſe, ac legem palam violaſſe, quam Chtiſtus & populus accuratè ſeruatunt. *Ad eum* (inquit) *omnes conueniunt, qui illo anno Summum Pontificatum obtinebat, vbi pernoctarunt vigilantes, adeo vt Paſcha ea nocte comedere neglexerint.* Mane autem facto non intrarunt in Prætorium (*vt Ioannes inquit*) vt non contaminarentur, ſed vt manducarent Paſcha. *Vnde liquido patet, cupiditate interficiendi Chriſtum præuaricatos fuiſſe, ac alia die Paſcha comediſſe. Non enim Chriſtus tempus Paſchæ tranſgreſſus eſt, ſed illi audaciſſimi homines, & mille tranſgredientes legis præcepta: quoniam ita inflammati erant, & ſæpe conati capere ipſum, nihil capere potuerunt, ex inſperato nacti quod cupiebant, tempus Paſchæ tranſpoſuerunt, vt ardentes cædis animos ſuos explerent: propterea congregantur omnes, & Concilium iam peſtilens erat.* Hæc S. Ioannes Chryſoſtomus Homiliâ 83. in Ioannem: cuius interpretationem ſequitur *Theophylactus* in Caput 18. eiuſdem Euangeliſtæ.

In tertio S. Ioannis loco, *Paraſceue* non ſignificat præparationem ad Paſcha, ſed præparationem ad Sabbatum in dies Azymorum incidens, ſeu peruigilium Sabbati, quo parabantur omnia victui neceſſaria pro Sabbato, quod propter paſchale tempus celebrius erat, & *Magnum Sabbatum* vocabatur. Sic intelligenda *S. Ioannis* verba probat eorum collatio cum verbis aliorum Euangeliſtarum, hanc ipſam temporis circumſtantiam exprimentium. Marc. 15. 42. *Erat Paraſceue quod eſt ante Sabbatum.* Luc. 23. 54. *Et dies erat Paraſceues, & Sabbatum illuceſcebat.*

Quod autem dictum eſt in Sacerdotum Concilio, *Non in die feſto*, quorumdam quidem ſententia fuit; ſed præualuere ſuffragia, quibus deliberatum eſt, non eſſe negligendam occaſionem Ieſum capiendi & occidendi, inſuperhabita Feſti religione. Vnde *S. Leo*, Sermone 7. *De Paſſione Domini*, ait: *Incipiente Feſtiuitate Paſchali, qui ornare Templum, mundare vaſa, victimas prouidere, & legitimis purificationibus ſacratiorem diligentiam adhibere debuerant, parricidalis odij furore concepto, ad vnum opus vacant, & in vnum facinus ſimili crudelitate coniurant. Quid aſſecuturi ſupplicio innocentiæ, condemnatione iuſtitiæ, niſi vt & noua Myſteria non apprehenderent, & antiqua violarent? Prouidentibus ergo Principibus, ne in die ſancto tumultus oriretur, non deuotioni, ſed facinori ſtudebatur; nec religioni ſeruiebat hæc cura, ſed crimini. Diligentes enim Pontifices & ſoliciti Sacerdotes, ſeditiones turbarum fieri in præcipua Solemnitate metuebant, non vt populus non peccaret, ſed ne Chriſtus euaderet.*

PROPOSITIO IV.

Aqua vino conſecrando admiſcenda eſt neceſſitate Præcepti Eccleſiaſtici, non neceſſitate Sacramenti.

PRima pars Propoſitionis probatur ex *S. Iuſtino* Martyre in Apologia pro Chriſtianis, quæ ſecunda inſcribitur. *A precibus finitis* (inquit) *mutuis nos inuicem oſculis ſalutamus. Deinde ei, qui fratribus præeſt, offertur panis & poculum aquæ & vini... Præſidens verò, poſtquàm gratiarum actionem perfecit, & populus vniuerſus apprecatione læta eam comprobauit, qui apud nos vocantur Diaconi atque Miniſtri, diſtribuunt vnicuique præſentium, vt participet eum in quo gratiæ actæ ſunt panem, vinum, & aquam, & ad abſentes perferunt. Porrò alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia.*

Secundò, ex *S. Irenæo*, lib. 4. cap. 57. *Quomodo* (inquit) *iuſtè Dominus, ſi alterius Patris exiſtit, huius conditionis, quæ eſt ſecundùm nos, accipiens panem ſuum Corpus eſſe confitebatur, & temperamentum calicis ſuum Sanguinem confirmauit?* lib. 5. cap. 2. *Quando ergo & mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia Corporis & Sanguinis Chriſti.*

Tertiò, ex *S. Cypriano* Epiſt. 63. ad *Cæcilium* dicente: *Sed & per Salomonem Spiritus-Sanctus typum Dominici Sacrificij ante præmonſtrat immolatæ hoſtiæ & panis*
Prouerb. 9. *& vini, ſed & Altaris, & Apoſtolorum faciens mentionem*, Sapientia (*inquit*) ædificauit ſibi domum, & ſubdidit columnas ſeptem. Mactauit ſuas hoſtias, miſcuit in cratera vinum ſuum, & parauit Menſam ſuam. Et miſit ſeruos ſuos, conuocans cum excelſa prædicatione ad cratera, dicens: Qui eſt inſipiens declinet ad me; & egentibus ſenſu dixit: Venite, edite de meis panibus, & bibite vinum quod miſcui vobis. *Vinum mixtum declarat, id eſt, calicem Domini aquâ & vino mixtum prophetica voce prænuntiat; vt appareat in Paſſione Dominica id eſſe geſtum, quod fuerat ante prædictum.* Et infra: *Aquas populos ſignificare, in Apocalypſi Scriptura diuina declarat dicens:* Aquæ quas vidiſtis, ſuper quas ſedet meretrix illa, populi, & turbæ, & gentes ethnicorum ſunt & linguæ. *Quod ſcilicet perſpicimus & in Sacramento calicis contineri. Nam quia nos omnes portabat Chriſtus, qui & peccata noſtra portabat; videmus in aqua populum intelligi: in vino verò oſtendi Sanguinem Chriſti. Quando autem in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs ei in quem credidit, copulatur & coniungitur. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini ſic miſcetur in calice Domini, vt commixtio illa non poſſit ab inuicem ſeparari. Vnde Eccleſiam, id eſt, plebem in Eccleſia conſtitutam, fideliter & firmiter in eo quod credidit perſeuerantem, nulla res ſeparare poterit à Chriſto quò minùs hæreat ſemper & maneat indiuidua dilectio.*

Quartò, Aquam conſecrando miſcendum eſſe, *Ex Apoſtolica Traditione*, contra Armenos declarat Concilium Trullanum Canone 32. idque ex *S. Alexandri* Papæ & Martyris Decreto confirmat Concilium Triburienſe, Canone 19. Idem decretum eſt à Concilijs Vvormatienſi Canone 14. & Autiſiodorenſi Canone 8. Bracarenſi 3. Canone 1. & *Eugenio* 4. in Decreto pro Armenis. Plura etiam habentur in corpore Iuris Canonici Decreta de aqua vino miſcenda in Sacrificio Miſſæ, ſcilicet Cap. *In Sacramentorum*. Cap. *Non oportet*. Cap. *Cùm omne*. Cap. *In calicem*. Diſt. 2. *De Conſecratione*. Item Cap. *Cùm Martha*, §. *Quæſiniſti*, Extra, *De Celebratione Miſſarum*.

Quintò, Idem confirmatur ex Conc. Trident. Seſſ. 22. cuius hæc ſunt verba: *Monet deinde ſancta Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miſcerent; tùm quòd Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur; tùm etiam quia è latere eius* Apocal. 17.
aqua ſimul cum ſanguine exierit: quod ſacramentum hac mixtione recolitur: & cùm aquæ in Apocalypſi Beati Ioannis populi dicantur; ipſius populi fidelis cum capite Chriſto vnio repræſentatur. Et Canone 9. *Si quis dixerit ... Aquam non miſcendam eſſe vino in calice offerendo, eò quòd ſit contra Chriſti inſtitutionem; Anathema ſit.*

Vltimò *S. Thomas* 3. p. quæſt. 64. art. 6. Vino (*inquit*) quod offertur in hoc Sacramento, debet aqua miſceri: Primò quidem propter inſtitutionem; probabiliter enim creditur, quòd Dominus hoc Sacramentum inſtituerit in vino aqua permiſto, ſecundùm morem illius terræ: Vnde & Prouerb. 9. dicitur: *Bibite vinum quod miſcui vobis*. Secundò, quia hoc conuenit repræſentationi Dominicæ Paſſionis. Tertiò, quia hoc conuenit ad ſignificandum effectum huius Sacramenti, qui eſt vnio Populi Chriſtiani cum Chriſto. Quartò, quia hoc competit ad vltimum effectum huius Sacramenti, qui eſt introitus ad vitam æternam. Vnde *S. Ambroſius* Lib. 5. *De Sacramentis*, Cap. 1. *Redundat* (inquit) *aqua in calicem, & ſalit in vitam æternam.*

Pars altera Propoſitionis probatur primò ex *S. Cypriano* Epiſtolâ ſuprà laudatâ ad Cæcilium. *Sic autem* (inquit) *in ſanctificando calice Domini offerri aqua ſola non poteſt, quomodo nec vinum ſolùm poteſt. Nam ſi vinum tantùm quis offerat, Sanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis; ſi verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Quando autem vtrumque miſcetur, & adunatione confuſa ſibi inuicem copulatur, tunc Sacramentum ſpirituale & cæleſte perficitur.* Si vinum tantùm in calice quis offerat, ibi nihilominus eſt Sanguis Chriſti, ex *S. Cypriano*. Igitur admixtio aquæ non eſt neceſſaria neceſſitate Sacramenti. Hanc tamen admixtionem eſſe neceſſariam vt Sacramenti ſignificatio perfecta ſit, ſiue vt Eccleſiæ coniunctionem cum Chriſto perfectè repræſentet, verba illa docent: *Quando autem vtrumque miſcetur, tunc Sacramentum ſpirituale & cæleſte perficitur.*

Secundò, ex Concilij Tridentini Catechiſmo P. 2. De Sacramento Euchariſtiæ, §. 17. *Sed quamuis* (inquit) *aquæ admiſcendæ rationes ita graues ſint, vt eam ſine mortali peccato prætermittere non liceat: Ea*

tamen

tamen ſi deſit , Sacramentum conſtare poteſt.

Tertiò , ex Eccleſiæ ſenſu io Miſſalis Romani Rubricis expreſſo his verbis: *Si autem Celebrans ante Conſecrationem Calicis aduertat non fuiſſe appoſitam aquam , ſtatim ponat eam , & proferat verba Conſecrationis . Si id aduertat poſt Conſecrationem Calicis , nullo modo apponat , quia non eſt de neceſſitate Sacramenti.*

Quartò , ex *S. Thoma* 3. p. quæſt. 74. art. 7. Judicium , „ inquit , de ſigoo ſumendum eſt ex eo quod ſignificatur : Admixtio autem aquæ vino refertur ad ſignificandam participationem huius Sacramenti à Fidelibus quantùm ad hoc quòd per aquam mixtam vino ſignificatur populus adunatus Chriſto. Cùm igitur vſus Fidelium , ſeu participatio Euchariſtiæ à Fidelibus, ſit aliquid cooſequens ad Sacramentum , quod materiæ conſecratione perficitur , non ad ipſam Sacramenti eſſentinm pertineat : Admixtio aquæ non eſt neceſſaria neceſſitate Sacramenti.

Objiciuntur *S. Cypriani* verba Epiſt. ad Cæcilium : *Sic verò Calix Domini non eſt aqua ſola aut vinum ſolùm , niſi vtrumque ſibi miſceatur , quomodo nec Corpus Domini poteſt eſſe farina ſola , aut aqua ſola , niſi vtrumque adunatum fuerit & copulatum , & panis vnius compage ſolidatum :* Sed mixtio aquæ cum farinn ad panem conficiendum ita neceſſaria eſt , vt farina ſola non ſit apta materia Euchariſtiæ : Igitur mixtio aquæ cum vino ita neceſſaria eſt , vt vinum ſolum non ſit apta huius Sacramenti materia ; adeóque oeceſſaria eſt neceſſitate Sacramenti.

Reſpondetur , *S. Cypriani* comparationem non eſſe omni ex parte accuratam (quæ omnium penè comparationum natura eſt) ſed vim eius in eo eſſe quòd mixtio aquæ eum vino neceſſaria ſit nd coniunctionem populi cum Chriſto ſignificandnm , ſicut aquæ mixtio cum farina neceſſaria eſt ad panem conficiendum : Non autem quòd ſit eodem neceſſitatis genere neceſſaria . Hinc *S. Thomas* in Reſponſione ad primum: *Verbum* (inquit) *illud Cypriani eſt intelligendum ſecundùm quòd dicitur illud eſſe non poſſe , quod conuenienter eſſe non poteſt: Et ſic ſimilitudo illa attenditur quantùm ad id quod debet fieri , non autem quantùm ad neceſſitatem : Nam aqua eſt de eſſentia panis , non autem de eſſentia vini .* Atque hunc eſſe ſenſum comparationis à *S. Cypriano* inſtitutæ , perſpicuum eſt ex verbis ſequeotibus : *Quo & ipſo Sacramento populus noſter oſtenditnr adunatus , vt quemadmodum grana multa in vnum collecta , & commolita , & commixta , panem vnum faciunt : Sic in Chriſto qui eſt Panis cæleſtis , vnum ſciamus eſſe Corpus , cui coniunctus ſit noſter numerus & adunatns.*

Præterea , *Intelligentia dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi ;* (vt ait *S. Hilarius*) Scopus autem *S. Cypriani* in illa ad *Cæcilium* Epiſtoln eſt refellere Aquarios , qui ſolam aquam in Calice Euchariſtico conſecrari poſſe cootendebant , & vnlidum offerri ſine vino Sacrificium . Vnde vini tantùm abſolutam neceſſitatem ad ſubſtantiam Sacramenti eius verba probaot ; nquæ autem neceſſitatem ex Eccleſiæ præcepto in exemplo Chriſti fundato , ad coniunctionem Populi Chriſtiaoi cùm ipſo Saluatore noſtro ſignificandam . *Admonitos autem nos ſcias* , (inquit) *vt in Calice offerendo Dominica Traditio ſeruetur , neque aliud fiat à nobis , quàm quod pro nobis Dominus prior fecerit : Vt Calix qui in commemoratione eius offertur , mixtus vino offeratur . Nam cùm dicat Chriſtus ,* Ego ſum vitis vera ; *Sanguis Chriſti non aqua eſt vtique , ſed vinum . Nec poteſt videri Sanguis eius , quo redempti & viuificati ſumus , eſſe in Calice ; quando vinum deſit Calici , quo Chriſti Sanguis oſtenditur , qui Scripturarum omnium ſacramentum ac teſtimonio prædicetur .* Et infra : *Nec argumentis plurimis opus eſt , Frater cariſſime , vt probemus appellatione aquæ Baptiſma ſignificatum ſemper eſſe , & ſic nos intelligere debere ; quando Dominus adueniens Baptiſmi & Calicis manifeſtauerit veritatem , qui aquam illam fidelem , aquam vitæ æternæ præceperit credentibus in Baptiſmo dari ; Calicem verò docuerit exemplo Magiſterij ſui , vini & aquæ coniunctioni miſceri . Calicem etenim ſub die Paſſionis accipiens , benedixit , & dedit Diſcipulis ſuis dicens :* „ Bibite ex hoc omnes : Hic eſt enim Sanguis Noui Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum . Dico vobis , Non bibam à modo ex iſta creatura vitis , vſque in diem illum , quo vobiſcum bibam nouum viuum in Regno Patris mei . *Qua in parte inuenimus Calicem mixtum fuiſſe quem Dominus obtulit , & vinum fuiſſe , quod Sanguinem ſuum dixit . Vnde apparet , Sanguinem Chriſti non offerri , ſi deſit vinum calici ; nec Sacrificium Domini cum legitima ſanctificatione celebrari , niſi Oblatio & Sacrificium noſtrum reſponderit Paſſioni . Quomodo autem de creatura vitis nouum vinum cum Chriſto in Regno Patris bibemus , ſi in Sacrificio Dei Patris & Chriſti vinum non offerimus , nec Calicem Domini Dominica Traditione miſcemus ?* Et poſt pauca : *Miror ſatis vnde hoc vſurpatum ſit , vt contra Euangelicam & Apoſtolicam Diſciplinam quibuſdam in locis aqua offeratur in Dominico Calice , quæ ſola Chriſti Sanguinem non poſſit exprimere . Cuius rei Sacramentum nec in Pſalmis tacet Spiritus-Sanctus , faciens mentionem Domini Calicis , & dicens :* Calix tuus inebrians quàm peroptimus ! *Calix autem qui inebriat , vtique vino mixtus eſt . Neque enim aqua inebriare quemquam poteſt . Sic autem Calix Dominicus inebriat , quomodo Noë in Geneſi vinum bibens inebriatus eſt . Sed quia ebrietas Dominici Calicis & Sanguinis non eſt talis , qualis ebrietas vini ſæcularis , cùm diceret Spiritus-Sanctus in Pſalmo :* Calix tuus inebrians : *Addidit ,* Quàm peroptimus : *Quod ſcilicet calix dominicus ſic bibentes inebriet , vt ſobrios faciat ; vt mentes ad ſpiritalem ſapientiam redigat ; vt à ſapore iſto ſæculari ad intellectum Dei vnuſquiſque reſipiſcat : & quemadmodum vino iſto communi mens ſoluitur , & anima relaxatur , & triſtitia omnis exponitur ; ita epoto Sanguine Domini , & poculo ſalutari , exponatur memoria veteris hominis , & fiat obliuio conuerſationis priſtinæ ſæcularis ; & mæſtum pectus ac triſte , quod priùs peccatis angentibus premebatur , diuinæ indulgentiæ lætitiâ reſoluatur : Quod tunc demum poteſt lætificare in Eccleſia Domini bibentem , ſi quod bibitur dominicam teneat veritatem . Quàm verò peruerſum eſt , quámque contrarium , vt cùm Dominus in Nuptijs de aqua vinum fecerit , nos de vino aquam faciamus : Cùm Sacramentum rei illius admonere & inſtruere nos debea , vt in Sacrificijs Dominicis vinum potiùs offeramus .*

[Id eſt deponitur.]

Et infra : *Si quis de Anteceſſoribus noſtris vel ignoranter vel ſimpliciter non hoc obſeruauit & tenuit , quod nos Dominus facere exemplo & magiſterio ſuo docuit ; poteſt ſimplicitati eius de indulgentia Domini venia concedi ; nobis verò non poterit ignoſci , qui nunc à Domino admoniti & inſtructi ſumus , vt Calicem Dominicum vino mixtum , ſecundùm quòd Dominus obtulit , offeramus . Et de hoc quoque ad Collegas noſtros Litteras dirigamus , vt vbique Lex Euangelica & Traditio Dominica ſeruetur , & ab eo quod Chriſtus & docuit & fecit , non recedatur.*

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGVLA I.

SI panis abſque vino conſecraretur , aut è contrario , valida eſſet conſecratio.

Statim eoim poſt conſecrationem verum Chriſti Corpus eſt ſub ſpecie panis , & verus eius Sanguis ſub vioi ſpecie , vi verborum , vt docet Concilium Tridentioum Seſſione 13. Cap. 3. Verba ſi quidem conſecratoria , *Hoc eſt Corpus meum : Hic eſt Sanguis meus* : Id efficiunt quod ſignificant . Vnde conſecrato pane , Chriſti Domini noſtri Corpus ndorandum Eccleſin propooit , illúdque à Fidelibus adoratur ante vini conſecrationem . Id confirmatur auctoritate *S. Bernardi* Epiſtolâ 69. ad *Guidonem* Abbatem *Trium-Fontium* , qui cùm Sacrum faciens animaduertiſſet poſt conſecrationem vinum deeſſe in Calice , particulam Hoſtiæ conſecratæ in Calicem immiſerat , vinúmque deſuper inſuderat . Quem ob defectum magno mœrore confectus , conſcientiæ ſuæ ſcrupulum *S. Bernardo* expoſuit , eiúſque Sententiam per litteras rogauit . Re diligeoter examinatâ reſpondit *S. Bernardus* , Se illius in hoc caſu deprehendiſſe *Ignorantiam , miniſtrantium quoque negligentiam , ſed planè nullius malitiam* : Quia defectus voluntarius non fuerat . Tum laudat , quòd compertâ , ſerò licèt , negligentiâ , vinum ſuderat io Calicem ſuper Hoſtiæ ſacratæ particulam . *Ego autem* (inquit) *pro meo ſatno ſenſu , ſi mihi idem contigiſſet quod tibi , vellem ad remedium mali vnum è duobus egiſſe , aut ipſum quod feciſti , aut certè ab*

illo

illo loco vbi dicitur, Simili modo postquam cœnatum est, *Verba Sancta iterasse : & sic complesse quod restabat de Sacrificio . Neque enim dubitauerim de Corpore iam consecrato; qui vtique iuxta Ritum Ecclesiæ didici ab ipsa, quod & ipsa accepit à Domino ; panem scilicet ac vinum & simul apponere : Non simul tamen ex his Sacra conficere . Cùm ergo priùs de pane Corpus quàm de vino Sanguis more Ecclesiastico conficiatur : Si per obliuionem tardiùs quod posteriùs sacrandum est , apponatur , non video quid Sacris præcedentibus tarditas possit præripere consequentiam . Puto enim quòd si Domino post factum de pane suum Corpus , vini consecrationem placuisset aliquandiu intermittere , aut certè penitus omittere ; nihilominus Corpus mansisset quod fecerat : Nec factis facienda præscriberent . Nec nego panem & vinum , aquâ quidem mixtum , simul debere apponi : Quia potiùs assero haud aliter debere fieri . Sed aliud est culpare negligentiam, aliud negare efficaciam . Aliud (inquam) est quòd causamur non benè quippiam fieri: & aliud quod mentimur nec fieri*. Idem confirmatur ex *S. Thoma* 3. p. quæst. 78. art. 6.

REGVLA II.

CHristi institutioni ac præcepto repugnat, vt Eucharistiæ Sacramentum in vna tantùm specie consecretur.

Christus enim speciem vtramque consecrauit , & his verbis; *Hoc facite in meam commemorationem* , Apostolis, eorùmque in Sacerdotio successoribus præcepit, vt sub panis & vini symbolis incruentum Sacrificium pariter offerrent : Quod cùm Sacrificij cruenti expressa repræsentatio & commemoratio esse debeat, Corpus & Sanguinem in eo seorsim consecrari, & vi verborum sisti separatum à Corpore, & sacramentaliter effusum Sanguinem necesse est : (Quamuis necessariâ concomitantiâ Sanguis etiam sub specie panis & Corpus sub specie vini ponatur.) Præterea, Concilium Tridentinum Sessione 21. Cap. 1. declarans, *Laicos & Clericos non conficientes , nullo diuino præcepto obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub vtraque specie sumendum* : Satis innuit Sacerdotes qui Sacramentum conficiunt, ad illud sub vtraque specie sumendum diuino præcepto teneri .

Concil. Trident. Sess. 22. Cap. 1.

REGVLA III.

VNam speciem sine altera consecrare nunquam licet : Ne quidem Summi Pontificis dispensatione.

Summus enim Pontifex immutare non potest, quod à Christo institutum est , & in iure diuino dispensare , vt constat ex Cap. *Sunt quidam* , 6. Causâ 25. quæst. 1. cuius hæc sunt verba : *Sunt quidam dicentes , Romano Pontifici semper licuisse nouas condere leges . Quòd & nos non solùm non negamus , sed etiam valdè affirmamus . Sciendum verò summopere est , quia inde nouas leges condere potest , vnde Euangelistæ aliquid & Prophetæ nequaquam dixerunt . Vbi verò apertè Dominus, vel eius Apostoli , & eos sequentes SS. Patres sententialiter aliquid definierunt , ibi non Nouam Legem Romanus Pontifex dare , sed potiùs quod prædicatum est vsque ad animam & sanguinem confirmare debet . Si enim quod docuerunt Apostoli & Prophetæ , destruere (quod absit) niteretur , non sententiam dare , sed magis errare conuinceretur . Sed hoc procul sit ab eis , qui semper Domini Ecclesiam contra luporum insidias optimè custodierunt*. Item ex Cap. *Contra* , quod est Zosimi Papæ, ibidem; *Contra Statuta Patrum condere aliquid vel mutare , nec huius quidem Sedis potest Auctoritas . Apud nos enim inconuulsis radicibus viuit Antiquitas , cui Decreta Patrum sanxere reuerentiam* . Porrò si contra Statuta Patrum condere aliquid vel mutare non potest , multò minùs contra institutionem Christi , iusque diuinum . Idem docet *S. Thomas* Prima Secundæ , quæst. 97. art. 4. ad 3. *Ad Legem diuinam* , (inquit) *ita se habet quilibet homo , sicut persona priuata ad legem publicam, cui subijcitur . Vnde sicut in lege humana publica non potest dispensare , nisi ille à quo lex auctoritatem habet , vel is cui ipse commiserit ; Ita in præceptis iuris diuini , quæ sunt à Deo , nullus potest dispensare nisi Deus , vel is cui ipse specialiter committeret.*

Præterea, vix occurrere potest iusta necessitas consecrandi vnam speciem absque altera, cùm hoc Sacramentum non sit absolutè necessarium ad salutem, sed eius votum sufficiat : & in omnes regiones vinum facilè deferri possit , atque in frigidissimis etiam conseruari doceat experientia . Quamobrem falsum esse nemo dubitet , quod *Volaterranus* Lib. 7. suæ *Geographiæ* refert ; Noruuegis *Innocentij VIII.* Pontificis concessione permissum *Sine vino calicem sacrificare* , quòd *ob immensa frigora vinum in eam regionem importatum acescat* . Quomodo enim calicem sine vino consecrare permisisset *Innocentius* ? An ceruisiam , siceram , aliumue liquorem? An aquam , siue puram , vt Aquarij, siue mellitam , vt *Melancthon* putauit vsurpare posse Rhetenos ob inopiam vini? Falsa etiam ratio est , ob quam huiusmodi concessam dispensationem scribit *Volaterranus* , cùm in Noruuegia vinum facilè conseruetur , ibique sit in vsu . Æquè incertum est quod ex vagis rumoribus refert *Bartholomæus Fumus* , in Summa , *Alexandrum VI.* voluisse dispensare , quibusdam petentibus , vt sine vino conficeretur Eucharistia in locis , vbi non potest vinum haberi , & fuisse declaratum quod non poterat ; quia in ijs quæ sunt essentialia Sacramentis, Summus Pontifex dispensare non potest . Vtriusque autem speciei , scilicet panis & vini consecratio est essentialis Eucharistiæ : Vnde *nec propter defectum alterius est vnum tantùm sine altero consecrandum ; quia non esset perfectum Sacramentum* : (inquit *S. Thomas* 3. p. quæst. 74. art. 1. ad 2.) quicquid in contrarium scripserint *Gabriel Biel* Lectione 84. in Canonem Missæ , & *Ioannes Maior* in 4. Sententiarum Dist. 13. quæst. 3. Necessarium non esse Iure Diuino , sed Ecclesiastico tantùm , vt species vtraque pariter consecretur . Quod quidem inaniter probant ex Cap. *Comperimus* , Dist. 2. *De Consecratione* , cùm *Gelasius I.* de Sacerdotibus ibi dicat : *Aut integra Sacramenta percipiant , aut ab integris arceantur: quia diuisio vnius eiusdémque Mysterij sine grandi sacrilegio non potest prouenire .*

REGVLA IV.

PAnis & vini consecrandi quantitas non est ex institutione Christi determinata , id est , nulla est tam magna quæ consecrari non possit , potestate Ministri , & verborum sacramentalium efficacia spectatis.

Rationem affert *S. Thomas* 3. p. quæst. 74. art. 2. *In omnibus* (inquit) *habentibus materiam , ratio determinationis materiæ sumitur ex ordine ad finem . Finis autem huius Sacramenti est vsus Fidelium : Vnde oportet quòd quantitas materiæ huius Sacramenti determinetur per comparationem ad vsum Fidelium , non eorum tantùm qui nunc occurrunt ; alioquin Sacerdos paucos Parochianos habens non posset multas hostias consecrare . Materia igitur huius Sacramenti determinatur per comparationem ad vsum Fidelium absolutè . Numerus autem Fidelium est indeterminatus . Vnde non potest dici quòd quantitas materiæ huius Sacramenti sit determinata* . Quamuis igitur Sacerdos panem omnem qui venalis prostat in foro , & vinum omne quod est in cellario , consecrans , sacrilegij reus esset , & potestate sibi à Christo datâ abuteretur : illud tamen omne consecraret , quod ipsi ante oculos versaretur & moraliter præsens esset , atque consecrare intenderet . *Potestas enim Ministrorum Ecclesiæ* (inquit) S. Thomas , *ad duo ordinatur . Primò quidem ad effectum proprium ; secundò ad finem effectus:* qui etsi malus sit ex praua intentione sacrilegi Ministri , verba tamen sacramentalia super congruam materiam prolata cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, suum producunt effectum. *Vnde si Sacerdos intendat consecrare Corpus Christi propter aliquem malum finem (puta vt irrideat , vel veneficia faciat) propter intentionem mali finis peccat ; nihilominus tamen propter potestatem sibi datam perficit Sacramentum .*

REGVLA V.

MAteriam consecrandam præsentem esse Sacerdoti necesse est , non solùm præsentiâ physica , sed morali ; id est, quæ à Sacerdote consecrante cognoscatur ; & quâ more & vsu humano , prudentisque viri iudicio res ita posita est , vt pronomine demonstratiuo possit designari.

Ita *S. Thomas* In 4. Sententiarum Dist. 11. quæst. 2. art. 2.

art. 2. Quæstiuncula 3. ad 1. *Ipsa forma* (inquit) *pronomine demonstratiuo vtens, ostendit quòd materia consecranda debet esse coram Sacerdote: Vnde Sacerdos existens in domo sua, non posset consecrare panem qui est in Altari:* Neque etiam panem & vinum à tergo posita, aut trans parietem; quia res sic positæ non censentur homini præsentes secundùm commune & morale iudicium. Valida autem esset consecratio panis in pixide clausa, & vini in calice cooperto; quia talia censentur præsentia: Designantes enim plenum vino dolium, dicimus: Hoc est vinum. Tenetur tamen Sacerdos præcepto Ecclesiæ, in Rubricis Missalis Romani expresso, pixidem in qua sunt hostiæ, & calicem in quo est vinum, discooperire, antequam verba consecrationis proferat. Vt autem moraliter censeatur præsens materia, non est necesse, vt actu sensu percipiatur, vel ad eam sonus vocis pertingat: sed satis est vt sit sensibili modo præsens, eámque præsentem esse cognoscat Sacerdos, & consecrare velit. Vnde Sacerdos cæcus hostias, quas testimonio fide digno in Altari coram se positas sciret, proculdubio consecraret, modò voluntatem haberet consecrandi.

REGVLA VI.

MAteria consecrationis debet esse particularis & determinata intentione Ministri.

Si quidem actiones circa determinatum aliquod subiectum, non circa vagum quid & confusum exercentur: Idque in præsenti materia postulat vis pronominis demonstratiui *Hoc*, & *Hic*. Vnde si quis Sacerdos dimidiam duntaxat Hostiæ partem consecrare vellet, nec eam vllo modo designaret; aut si habens coram se vndecim hostias, intenderet consecrare solùm decem, non determinans quas decem intendit: In his casibus non consecraret. Secùs si putans quidem esse decem, tamen omnes voluit consecrare, quas coram se habebat. Nam tunc omnes erunt consecratæ. Quamobrem quilibet Sacerdos talem semper intentionem habere debet consecrandi eas omnes, quas ante se ad consecrandum positas habet. Ita vulgò Theologi, & Rubricæ Missalis, Tit. *De defectibus in celebratione Missarum occurrentibus*. Ita & Synodus Senonensis anni 1524. *Sacerdos plures hostias consecraturus, intentionem consecrandi referat super omnes, non se referendo ad certum numerum hostiarum.*

REGVLA VII.

SI qua frumenta sunt, quæ ex semine tritici generari possunt (Sicut ex grano tritici seminato in malis terris nascitur siligo) *Confectus ex ijs panis congrua est Eucharistiæ materia.*

Ita docet *S. Thomas* 3. p. quæst. 74. art. 3. ad 2. Quia solis accidentibus, non specie differunt à tritico. Siliginis ambigua significatio est. Latinis Scriptoribus est
Congruo in Glossa. selecta farinæ medulla ex siligine frumenti genere, de quo Plinius Lib. 18. Cap. 8. & S. Isidorus Lib. 17. Cap. 2. *Siligo genus tritici à selectio dictum*. At postremi æui Auctoribus vsurpatur pro secali, vulgò *Segle*. Primum duntaxat siliginis genus idoneam esse Eucharistiæ materiam, secundùm mentem *S. Thomæ*; non postremum illud, quod grani genus est tritico inferius, Theologi non ignobiles censent; inter alios *Silnius* Comment. in 3. P. Panem hordeaceum ineptam esse Eucharistiæ consecrationi materiam, nemo Theologorum diffitetur. De spelta & farre paulò maior difficultas est. Ex ijs confici posse Eucharistiam *Petrus à Palude*, & alij quidam affirmant, inter alios *Estius* in 4. Sentent. Dist. 8. §. 6. dubitabant alij, vt *Durandus* & *Maior*: Negat *S. Thomas*, quem plerique alij sequuntur: *Similitudo enim figuræ in talibus, magis videtur significare propinquitatem quàm identitatem speciei; sicut ex similitudine figuræ manifestatur quòd canis & lupus sunt propinquæ speciei, non autem eiusdem. Vnde ex talibus frumentis, quæ nullo modo possunt ex semine tritici generari, non potest confici panis qui sit debita materia huius Sacramenti.* S. Thomæ opinionem confirmat *Honorij III.* Romani Pontificis Responsum, de quo *Cæsarius* Lib. 9. Cap. 64. *Requisitus Papa Honorius III. per litteras cuiusdam Abbatis nostri, an hostiæ ex spelta confici possent, respondit, Speltam magis pertinere ad hordeum quàm ad triticum.* Idem esto de farre iudicium, quod *S. Hieronymus* in Cap. 4. *Ezechielis*, à spelta non distinguit. *Plinius* tamen Lib. 18. Cap. 8. & 21. *Varro* Lib. 1. *De Re Rustica*, & *Columella* Lib. 2. Cap. 6. speltam à farre, & vtrumque à tritico distinguunt. Dubium saltem manet an panis siligineus, prout vulgò sumitur, *du pain de segle*, aut ex spelta vel farre confectus, sit apta Eucharistiæ materia: Quamobrem huiusmodi panem consecrare illicitum est, cùm materia dubia vti non liceat.

REGVLA VIII.

ADulterini frumenti modica permixtio non mutat speciem tritici cui sim permiscetur: Ideò *si sit modica admixtio alterius frumenti, cum multò maiore quantitate tritici, poterit exinde confici panis, qui est materia huius Sacramenti. Si verò sit magna permixtio,* æqualis scilicet vel propè æqualis vtriusque quantitas; *talis permixtio speciem mutat. Vnde panis exinde confectus non erit debita materia huius Sacramenti.* Verba sunt *S. Thomæ* 3. p. quæst. 74. art. 3. ad 3.

REGVLA IX.

EX pane penitus corrupto consecrari Eucharistia non potest.

Ita porrò corruptum esse vt non maneat panis natura, indicant solutio continuitatis, saporis, coloris, aliorum accidentium mutatio. Si verò corrumpi incipiat, rata quidem erit consecratio; sed grauiter peccabit consecrans propter irreuerentiam erga tantum Sacramentum. Et quia amylum est ex tritico corrupto, non videtur quòd panis ex eo confectus possit fieri Corpus Christi. Responsio est *S. Thomæ* loco supra laudato ad 4.

REGVLA X.

SI farinæ admisceretur aqua rosacea, vel quicunque alius liquor ab aqua vera & elementari, non posset ex huiusmodi materia confici Sacramentum.

Non enim esset verus panis. Ad panis enim substantiam constituendam omninò necessaria est aqua, secundùm illud *S. Cypriani* Epistola 63. *Nec corpus Domin. potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi vtrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis vnius compage solidatum.* Sic respondet *S. Thomas* art. 7. Quæstionis eiusdem, ad 3. Glossa Capitis *Sic in sanctificando*, Dist. 2. *De Consecratione*, ex his *S. Cypriani* verbis conflati sic habet: *Quid si ex melle vel alio liquore fuerit farina aspersa? Nunquid transubstantiatur ille panis in Corpus Christi? Non.* Secundùm Rubricas Missalis Romani, & Instructiones *S. Caroli*, panis ex aqua rosacea, vel alijs ab aqua naturali liquoribus confectus, dubia materia est. Vnde *Astensis* & *Caietani* sententia, asserentium huiusmodi panem aptam esse Eucharistiæ materiam, minùs probabilis est, ac proinde in praxi non sequenda; quia in Sacramentorum consecratione & administratione non licet sequi opinionem minùs probabilem relicta probabiliore & tutiore, vt declarauit *Innocentius XI.* Pontifex Maximus Decreto edito die secunda Martij 1679.

REGVLA XI.

GRæci Sacerdotes cùm in Patria sua, tum in Monasterijs & Ecclesijs, quæ sunt Græcis in Ecclesia Latina destinatæ, in quibus Ritus Græcorum seruantur, pane fermentato ad Eucharistiæ consecrationem vti debent: Latini verò cùm in suis regionibus, tùm in Ecclesijs quas habent in Græcia, pane azymo.

Ecclesiæ enim suæ Ritum seruare vterique debent, vt à *Leone IX.* & à Florentino Concilio declaratum est. *Scit namque Ecclesia, quia nihil obsunt saluti credentium diuersæ pro loco & tempore consuetudines, quando vna fides per dilectionem operans bona quæ potest, vni Deo commendat omnes* (inquit idem Pontifex Epist. 1. Cap. 29.) Si Græci azymo, aut Latini fermentato vtantur, grauiter peccant, pœnisque canonicis sunt plectendi: nec vlla ipsos dispensare potest necessitas, etiam Viatici pro infirmis consecrandi, aut Missæ die solemnissimo

cele-

celebrandæ, vt ab Ecclesiæ suæ consuetudine discedant. Vnde *Honorius III.* Cap. *Litteras*, Extra, *De celebratione Missarum*, cùm ex confessione cuiusdam Presbyteri Ecclesiæ sanctæ Brigittæ Brixiensis cognouisset, eum, *Cùm calicem & hostiam non haberet, in pane fermentato & scypho ligneo Missarum solemnia celebrare* præsumpsisse, hanc in eum sententiam tulit: *Cùm igitur vel ex nimia desipientia peccasse probetur, mandamus quatenus officio & beneficio perpetuò ipsum priues.* Hinc *S. Thomas* quæst. 74. 3. p. art. 4. *Sicut*, inquit, *peccat Presbyter in Ecclesia Latinorum celebrans de pane fermentato, ita peccaret Presbyter Græcus in Ecclesia Græcorum celebrans de pane azymo, quasi peruertens Ecclesiæ suæ Ritum.*

REGVLA XII.

Ecclesiæ Latinæ Sacerdos inter agens per Græciam, aut Sacerdos Græcus per Occidentem, Ritum Ecclesiæ suæ retinere potest, & ille azymo, hic fermentato pane ad consecrandam Eucharistiam vti, modò absit scandali periculum.

Id vt caueatur, Episcopum adire debet, ab eoque licentiam postulare Sacris operandi secundùm Ecclesiæ suæ ritum ac morem; obtentámque licentiam Parocho, aut Ecclesiæ, in qua vult Sacrum facere præposito exponere. Ritum tamen Ecclesiæ in qua versatur tuta conscientia sequi potest, secundùm Regulam *S. Ambrosij* à *S. Augustino* Epistola 58. olim 118. laudatum: *Cùm Romam venio, ieiuno Sabbato: Cùm hîc sum, non ieiuno. Sic etiam tu, ad quam fortè Ecclesiam veneris, eius morem serua, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi. Ego verò* (inquit S. Augustinus) *de hac sententia etiam atque etiam cogitans, ita semper habui, tanquam eam cælesti oraculo acceperim.* In eadem Epistola *S. Augustinus* Ianuarium docens quid agendum sit in ijs, in quibus regionum aut Ecclesiarum consuetudines variant, hanc Regulam tradit: *Quid horum sit faciendum, si diuinæ Scripturæ præscribit auctoritas, non sit dubitandum quin ita facere debeamus vt legimus, vt iam non quomodo faciendum, sed quomodo sacramentum intelligendum sit, disputemus. Similiter etiam si quid horum tota per orbem frequentat Ecclesia. Nam & hinc quin ita faciendum sit, disputare insolentissimæ insaniæ est. Sed neque hoc, neque illud inest in eo quod tu quæris. Restat igitur vt de illo tertio genere sit, quod per loca regionésque variatur. Faciat ergo quisque quod in ea Ecclesia, in quam venit, inuenerit. Non enim quidquam eorum contra fidem fit, aut contra mores hinc vel inde meliores.* Cùm itaque vsus azymi, aut fermentati in consecratione Eucharistiæ, nec Scripturæ sacræ auctoritate præscribatur, nec sit ex ijs quæ tota per orbem frequentat Ecclesia, sed ijs quæ per loca regionésque variantur; nec fidem, aut mores hinc inde meliores spectet, potest quisque Sacerdos illius Ecclesiæ consuetudinem sequi, in quam venerit.

REGVLA XIII.

Panes consecrandi, ad vsum Sacrificij & Communionis studiosè parari debent, ac esse integri, nitidi, & modicæ quantitatis, secundùm Ecclesiæ consuetudinem.

Ita sanxit Concilium Toletanum 16. Canone 6. *Delatum est* (inquit) *quòd in quibusdam Hispaniarum partibus quidam Sacerdotum partim nescientiâ impliciti, partim temerario ausu prouocati, non panes mundos & ex studio præparatos super mensam Domini in Sacrificio offerunt, sed passim quomodo vnumquemque necessitas impulerit, aut voluntas coëgerit, de panibus suis vsibus præparatis crustulam in rotunditatem auferant, eámque super Altare cum vino & aqua pro sacro libamine offerunt. Temeritatis huius nos nescientiæ cupientes terminum ponere, id vnanimitatis nostræ delegit conuentus, vt non aliter panis in Altari Domini Sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus; neque grande aliquid, sed modica tantùm Oblata; secundùm quòd Ecclesiastica consuetudo retentat.* Ita quoque *Theodulphus Episcopus Aurelianensis*, qui nono Ecclesiæ sæculo florebat, in Capitulis ad suæ Diocesis Presbyteros: *Panes, quos Deo in Sacrificium offertis, aut à vobis ipsis, aut à vestris pueris coram vobis, nitidè ac studiosè fiant, & diligenter obseruetur, vt panis & vinum & aqua, sine quibus Missæ nequeunt celebrari, mundissimè ac studiosè tractentur, vt nihil in his vile, nihil non probatum inueniatur.*

Quanta cum reuerentia Hostiæ olim præpararentur, constat ex *S. Vdalrico* Lib. 3. *Consuetudinum Cluniacensium*, Cap. 13. *Quod pertinet* (inquit) *ad Eucharistiam & ad Corpus Domini, quia dignum est, vt cum summa reuerentia & diligentia geratur, expedit vt ipse modus gerendi non taceatur. Primò quotiescumque fieri hostias necesse fuerit, præcipuè tamen ante Domini Natalem, vel Sanctæ Resurrectionis diem fieri soleat. Frumentum, de quo facienda sunt hostiæ, quantumlibet bonum sit naturaliter & purum, tamen granatim eligitur, & lauatur studiosè, nec per alias personas quàm per ipsos Fratres. Colligitur deinde in saccum, non quemcumque, sed qui ad hoc solùm de bono panno consutus est, in quo colligatum commendatur vni famulo non inscio; qui portans illud ad molendinum, molam lauat vtramque, operitque sursum & deorsum cortinis, se ipsum induit Alba, & super caput mittit & alligat superhumerale, id est Amictum, vt nihil de facie præter oculos possit apparere. Ita ergo molit, ita farinam cribrat, primo cribro quoque diligenter abluto. Maior Ecclesiæ Custos, si non est Sacerdos vel Diaconus, Vicarium sibi quærit ad hoc opus perficiendum. Duos etiam alios de his Ordinibus huius rei gnaros perquirit, acceptâ licentiâ à Priore, & vnum Conuersum. Hi quatuor finitis Nocturnis se calciant, facies manúsque lauant, & capita pexunt. Secedunt deinde ad Altare S. Benedicti, & ibi cantant Matutinas Laudes, Primam quoque simul, & septem Psalmos cum Litania, reliquâ Psalmodiâ interim dilatâ. Deinde illi tres, qui sunt alicuius Ordinis, induunt se Albis, & Humeralibus (sunt enim Albæ, & Amictus quidam huic solo negotio deputati) quorum vnus farinam conspergit & vehementissimè compingit super tabulam aitidissimam habentem limbum in circuitu, aliquantulum in circuitu superficiem altiorem, ne aqua effluere possit. Conspergunt cum aqua frigida, quia inde sunt hostiæ candidiores: A duobus verò reliquis hostiæ formantur: Aqua verò non in alio vase defertur, quàm in quo solet ad Missas deferri. Ferramentum, in quo sunt coquendæ, caracterizatum tenet Conuersus* (id est Nouitius) *manúsque induit chirotecis. Summopere cauent, vt non modò saliua, sed nec flatus eorum aliquo modo ad hostias pertingere possit.* Ex his colligitur, Hostias summo studio, & sancta quadam reuerentiâ erga Corpus Domini, quod ex ijs consecrari debet, præparandas esse: conueniénsque esse (si fieri potest) vt à Clericis in sacris Ordinibus constitutis, aut à sacris Virginibus fiant, sicut olim à sancta *Radegunde* factas; & sacris locis dispensatas, auctor est *Fortunatus* in eius Vita. Non solùm enim in Monasterijs, sed in alijs etiam Ecclesijs, hostias olim studio & religione singulari factas, testis est *Humbertus* Cardinalis Syluæ-Candidæ Episcopus in Libro contra Græcorum calumnias: *Diaconi* (inquit) *cum Subdiaconis, seu ipsi Sacerdotes sacris amicti vestibus, cum melodia Psalmorum azymum conspersum & in ferro paratum ex Secretario proferebant.* Concilium Mediolanense 4. vetat *Ne Hostias pro sacra Eucharistia conficienda Laicus homo, aut fœmina faciat.*

REGVLA XIV.

Sicut ex pane omninò corrupto validè consecrari non potest Corpus Christi; ita nec de aceto Christi Sanguis. Potest tamen confici de vino acescente, sicut & de pane qui est in via ad corruptionem; licet peccet conficiens.

Ita *S. Thomas* 3. p. qu. 74. art. 5. ad 2. Sic intelligendus est *Innocentius III.* Lib. 4. *De sacro Altaris Mysterio*, Cap. 31. scribens, Vinum acidum, quod appellatur acetum, posse esse materiam huius Sacramenti. De vino, inquam, acescente, non de vero aceto est intelligendus. Sic etiam explicanda, vel omninò reijcienda est Glossa Capitis. *Sic in sanctificando*, Dist. 2. *De Consecrat.* cuius hæc sunt verba: *De aceto conficitur, si ex vino factum fuit: aliàs non, quia prope eadem vsia est.*

REGVLA XV.

Ex agresta non potest consecrari Sanguis Christi: ex musto potest. Non tamen debent vuæ integræ

huic Sacramento misceri; quia iam esset ibi aliquid præter vinum. Prohibetur etiam *Ne mustum statim expressum de vua in Calice offeratur, quia hoc est indecens propter impuritatem musti. Potest tamen in necessitate fieri.*

Ita *S. Thomas*, ibidem ad 3. laudátque Canone, *Cum omne*, Dist. 2. *de Consecratione*, Iulio I. Pontifici adscriptum, cuius hæc sunt verba: *Nam quod de expresso botro, id est de vuarum granis populus communicatur, valde est omninò confusum: sed si necesse sit, botrus in Calice comprimatur, & aquâ misceatur: Quia Calix Dominicus iuxta Canonum præcepta vino & aquâ permistus debet offerri.* Vinum purissimum pro Eucharistiæ materia comparandum, probat Libellus *Samuëlis* & aliorum Edessenæ Ecclesiæ Presbyterorum contra *Ibam* Episcopum, Concilij Calchedonensis Actione 10. cuius hæc sunt verba: *Dum Memoria fieret Sanctorum Martyrum, non est exhibitum vinum ad Sacrificium Altaris, ad sanctificationem & populi distributionem, nisi admodum exiguum, & vitiosum, ac lutosum, & quasi eo tempore vindemiatum: Vt ex hoc cogerentur, qui deputati fuerant ministrare, de tabernis omninò vitiosi comparare sex sextarios, qui nec sufficerent: Ita vt his qui Sanctum Corpus distribuebant, innueret vt ingrederentur, quia Sanguis non inueniretur; illis bibentibus, & tunc ac semper habentibus diuersum ac mirabile vinum. Et hæc acta sunt conscio & admonito eo, qui potestatem Ministeriorum habebat: Cui & dictum est ut & ipse admoneret Episcopum cum fiducia. Et cùm nihil fecisset, illo tempore coacti sumus nos & ipsum Reuerendissimum Episcopum rursus admonere. Et cùm didicisset, permotus non est, sed contempsit, ita vt multi nostræ ciuitatis hinc scandalizarentur.*

REGVLA XVI.

D*E Vino congelato, an sit aptum consecrationi, variæ sunt Auctorum sententiæ.*

Si diu sit congelatum, ita vt vi frigoris virtus simul & species vini perierit, fatentur omnes non esse materiam idoneam Eucharistiæ. At si sit recens congelatum, vt potè facta in Calice paulò ante consecrationem, aptum consecrationi iudicant *Syluester Prierias* in Summa, & *Dominicus Soto*, quòd vini virtutem ac speciem retineat. Negant alii, quòd vinum congelatum non sit potabile, ideòque tam ineptum censent consecrationi, quàm aquam congelatam Baptismo. Alij materiam dubiam esse censent, vt *Bartholomæus Fumus* in Summa, *Estius* in 4. Sententiarum dist. 8. §. 9. *Syluius* in 3. p. q. 74. art. 5. & alij, quorum sententia probabilior est, & omninò sequenda. Si autem vinum congeletur in Calice ante vel post consecrationem, inuoluendus est Calix pannis calefactis: Si id non proficiat, ponendus est in aqua feruente propè Altare (dummodo aqua in Calicem non intret) donec liquefiat. Ita præscribunt Rubricæ Missalis Romani tit. *De defectibus in Missa occurrentibus.*

REGVLA XVII.

Q*Via mixtio aquæ cum vino non est de necessitate Sacramenti, non refert quantùm ad substantiam & integritatem Sacramenti, quæcumque aqua vino misceatur, siue naturalis, siue artificialis, vt rosacea. Quamuis quantùm ad conuenientiam Sacramenti, peccet grauiter qui aliam aquam miscet præter naturalem & elementarem.*

Ratio est, quia de latere Christi pendentis in Cruce aqua vera profluxit (non humor phlegmaticus, vt quidam dixerunt) ad ostendendum quòd Corpus Christi erat verè compositum ex quatuor elementis; sicut per Sanguinem inde manantem ostendebatur esse compositum ex quatuor humoribus, vt docet *Innocentius III.* cap. *In quadam*, Extra, *De Celebratione Missarum*. Ita & *S. Thomas* 3. p. q. 74. art. 7. ad 3. Veram autem fuisse aquam, quæ de Christi latere manauit, probat *Innocentius III.* ex illis verbis S. *Ioannis* Epist. 1. *Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis:* Ex quibus ita colligit. *Cæterùm sicut fuit verus spiritus & verus sanguis, ita procul dubio vera aqua; cùm Christus sit Veritas, & à veritate omnis fallacia sit penitus aliena: Nam si non fuisset aqua, sed phlegma, quod de latere Saluatoris exiuit, ille qui vidit, & testimonium veritati perhibuit, profectò non aquam, sed phlegma dixisset: Nec in hoc verum Regenerationis Sacramentum fuisset ostensum, cùm per Sacramentum Baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua: Neque per hoc posset verò argumento probari, quòd in Sacramento Eucharistiæ admiscenda sit aqua vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma profluxisset: Sed nec vera fuisset figura, quæ semper hac re præcessit in veteri Testamento, quando Moyses virgâ percussit silicem, & ex ea non phlegma, sed aqua manauit.*

REGVLA XVIII.

P*Ermodicum aquæ vino admiscendum est.*

Quamuis enim non tanta fuerit apud Antiquos cura vt permodicum aquæ vino admisceretur, vt constat ex Concilio Triburiensi, Canone 19. decernente, *Vt duæ partes sint vini, tertia aquæ:* Semper tamen in Ecclesia obseruatum est, vt plus vini quàm aquæ in Calicem infunderetur. Vnde *Honorius III.* cap. *Perniciosus*, Extra, *De Celebratione Missarum*, ad Archiepiscopum quemdam scribit: *Perniciosus in tuis partibus inoleuit abusus: Videlicet quòd in maiori quantitate de aqua ponitur in Sacrificio, quàm de vino: Cùm secundùm rationabilem consuetudinem Ecclesiæ generalis, plus in ipso sit de vino quàm de aqua ponendum. Ideòque Fraternitati tuæ mandamus, quatenus id non facias, nec in tua Prouincia fieri patiaris.* Verùm excitatâ in Scholis Theologorum quæstione de conuersione immediatâ vel mediatâ aquæ in Sanguinem Christi, postquam *Innocentius III.* cap. *Cùm Marthæ*, Extra, *De Celebratione Missarum*, §. *Quæsiuisti*, declarauit probabiliorem esse opinionem asserentium, aquam cùm vino transsubstantiari in Sanguinem, *Cùm in vinum transeat mixta vino*, maiori studio cautum est, ne plus aquæ vino misceatur, quàm facilè possit ante Consecrationem in vinum transmutari. Sic autem habet Innocentius III. *Verùm inter opiniones prædictas illa probabilior iudicatur, quæ asserit aquam cum vino in Sanguinem transmutari: Vt expressiùs eluceat proprietas Sacramenti. Nam cùm aquæ multæ sint populi* Isa. 32.
multi, iuxta quod alibi legitur: Beati qui seminatis super omnes aquas: *Ideò vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur: Per hoc enim quod suscepit ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo, tam insolubili nexu coniungimur, vt qui est vnum Patre per ineffabilem vnitatem, fiat vnum nobiscum per admirabilem vnionem: Ac per hoc ipso communiter mediante, vnum cum Patre efficimur.* Eugenius IV. in Decreto pro Armenis statuit vt *Aqua modicissima misceatur*. Antonius Augustinus in Synodalibus Constitutionibus Tarraconensis Ecclesiæ refert Constitutionem *B. Pij V.* Pontificis Maximi ad illius Ciuitatis Archiepiscopum datam, quâ nonnullos arguit, qui non guttam tantummodo aquæ, sicut fieri debet, Calici infundebant; sed plus aquæ quàm vini, quod omninò corrigi & emendari præcepit. Hunc autem excessum præcauentes quædam Ecclesiæ, aquam vino miscendam paruo cochleari excipere solebant, & ex eo in Calicem fundere: Quem morem etiamnum seruant Carthusiani. Denique *S. Thomas* Innocentij III. Decretalem secutus 3. par. qu. 74. art. 8. probabiliorem opinionem censet, quæ asserit, *Aquam conuerti in vinum, & vinum in Sanguinem: Hoc autem* (inquit) *fieri non posset, nisi adeò modicum apponeretur de aqua, quòd conuerteretur in vinum. Et ideò semper tutius est parum de aqua apponere, & præcipuè si vinum sit debile: Quia si tanta fieret appositio aquæ, vt solueretur species vini, non posset perfici Sacramentum.*

REGVLA XIX.

S*I aqua infunderetur in dolium, non sufficeret ad significationem huius Sacramenti;* sed oportet ipsam vino misceri *circa ipsam Sacramenti Celebrationem* (inquit *S. Thomas* 3. par. qu. 74. art. 8. ad 3.)

REGVLA XX.

S*I Sacerdos ante Consecrationem Sanguinis, & post Consecrationem Corporis Christi, percipiat aut vinum, aut aquam non esse in Calice, debet statim infundere, & consecrare: Si verò post Consecrationis verba cognouerit aquam vino mixtam non fuisse; pergere nihilominus debet,* cùm aquæ mixtio ad substantiam Sacramenti non pertineat. Puniendus tamen ille est, cuius negligentiâ id contigit. Ita S. *Thomas* 3. par. qu. 83. art. 6. ad 4.

REGVLA XXI.

N*Vllo modo debet aqua vino iam consecrato misceri, quia sequeretur corruptio Sacramenti pro aliqua parte;* (inquit *S. Thomas* ibidem) Misceri quidem non debet secundùm Ecclesiæ Latinæ Ritum, & grauiter peccaret Latinus Sacerdos qui misceret: Et corruptio Sacramenti sequeretur, si magna infunderetur aquæ copia, quâ vini species solueretur: quod ex coloris & saporis mutatione facilè cognosci posset. Atque ita intelligendus est *S. Thomas*. At misceri debet à Sacerdote Græco secundùm Ecclesiæ suæ Ritum celebrante. Græci enim bis aquam miscent, semel frigidam, cum in Prothesi seu Altari minore Sancta Dona præparant, pungente Sacerdote panem lanceolâ, & dicente: *Vnus Militum lanceâ latus eius aperuit, statimque exiuit Sanguis & aqua:* Et Diacono infundente vinum & aquam: Deinde calidam, post consecrationem, immediate ante Communionem, petente Diacono à Sacerdote vt aquam feruidam benedicat, illo verò benedicente his verbis: *Benedictus feruor Sanctorum tuorum iugiter, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.* Tum Diaconus infundit in Calicem, dicens: *Feruor fidei plenus Spiritu-Sancto, Amen.* Duplici de causa secundam hanc mixtionem fieri tradunt Auctores Græci; tum quia aqua calida è latere Christi manauit; tum quia Spiritus-Sancti feruorem significat. Hanc aquæ calidæ mixtionem vino consecrato à Græcis fieri solitam immeritò impugnat *Humbertus* in Inuectiua aduersùs *Nicetam Pectoratum*; cùm hunc Ritum in suis Liturgijs præscribant *SS. Patres Basilius* & *Ioannes Chrysostomus*, vsúque perpetuo Orientalis Ecclesiæ Sacerdotes sanctitate & doctrina conspicui comprobauerint. Id quidem Græcis exprobauerunt Latini in Concilio Florentino: Sed pro ipsis optimè respondit Episcopus Mitylenensis, & *Eugenio IV.* Pontifici Maximo abundè satisfecit.

Apud P. Goar. in Notis ad Missam S. Ioannis Chrysost. & Arcudium li. 3. cap. 38.

REGVLA XXII.

S*I Sacerdos ante Consecrationem aduertat Hostiam esse corruptam, aut non esse ex pane triticeo, ipsâ statim reiectâ sumat aliam; & à Canone incipiens, Missam prosequatur.* Si verò id aduertat post consecrationem, imò etiam post istius Hostiæ, Sanguinisque Sumptione, nihilominus aliam accipiat, & incipiat à Consecratione, scilicet ab illis verbis Canonis, *Qui pridie quàm pateretur*. Si verò id compertum dumtaxat habuerit post sumptionem Sanguinis, nouam Hostiam accipere debet, & vinum cum aqua in Calicem infundere, & factâ Oblatione, cætera prosequi, incipiendo ab hic verbis, *Qui pridie quàm pateretur*, ne Sacrificium remaneat imperfectum, & vt debitus ordo seruetur.

Similiter si Sacerdos ante Consecrationem Sanguinis, & post Consecrationem Corporis aduertat aut vinum aut aquam non esse in Calice, debet statim apponere & consecrare. Si verò post verba Consecrationis percipiat vinum non esse in Calice, aut nimiâ aquæ mixtione corruptum, & Christi Domini nostri Corpus necdum sumpserit, debet aquâ aut vino corrupto, seu alio liquore, si fuerit in Calice, in piscinam effusis, aut in aliquo vase sepositis, vinum cum aqua iterum infundere, & Canonem resumere à verbis Consecrationis Sanguinis. Si verò post Sumptionem Corporis id cognouerit, aliam Hostiam apponere debet iterum consecrandam simul cum Sanguine: Quia si sola verba Consecrationis Sanguinis proferret, non seruaretur debitus ordo consecrandi: *Perfecta autem videri non possunt Sacrificia, nisi perfecto ordine compleantur*; vt ait Concilium Toletanum 7. Canone 2. Si verò inciperet à Consecratione Sanguinis, & Canonem prosequeretur, id conueniens non esset, nisi adesset Hostia consecrata; Cùm in Canone multa occurrant dicenda & facienda non solum circa Sanguinem, sed etiam circa Corpus. Tandem Hostiam consecratam, & Sanguinem iterum sumere debet, etiamsi priùs sumpserit aquam quæ erat in Calice: Quia præceptum de perfectione vel de perceptione huius Sacramenti à Sacerdote celebrante, aut altero, qui vices eius suppleat, si ipsum graui infirmitate aut morte à perficiendo Sacro impediri contingeret, maioris est momenti, quàm præceptum vt sumatur à ieiunis: Illa siquidem diuini iuris est; illud verò iuris tantùm Ecclesiastici. Ita *S. Thomas* 3 p. q. 83. a. 6. ad 4. & Rubricæ Missalis Romani. Si tamen frequens adsit populus, & scandalum timeatur; propter illud vitandum, factâ secretò Oblatione, & prolatâ dumtaxat forma Consecrationis Sanguinis ab illis verbis, *Simili modo*, Sacerdos statim sumet Sanguinem, & Sacrum perficiet, vt ijsdem Rubricis præscriptum est.

REGVLA XXIII.

S*I musca vel aranea in Calicem ante Consecrationem ceciderit, aut etiam venenum immissum cognouerit Sacerdos, effuso vino, & abluto Calice, aliud vinum infundere debet consecrandum.* Si verò aliquid horum post Consecrationem acciderit, debet animal cautè capi, & diligenter lauari, & comburi, & ablutio cum cineribus in piscinam mitti. Si autem venenum immissum cognouerit, nec sumere debet, nec alteri dare, ne Calix vitæ vertatur in mortem; sed debet diligenter in aliquo vasculo ad hoc apto cum Reliquijs conseruare. Et ne Sacrificium remaneat imperfectum, aliud vinum infundere debet in Calicem, incipiendo à Consecratione Sanguinis, seu ab illis verbis, *Simili modo*, Sacrificium perficere. Ita S. *Thomas* 3. p. q. 83. art. 6. ad 3. Quod autem ait de Calice in quem venenum immissum esset, pariter dicendum est de Calice fulmine tacto: Nam quæ fulmine tacta sunt, venenata censentur. Casum istum anno 1601. accidisse, & ita responsum fuisse à Doctoribus, refert *Gauantus* in Rubricis par. 3. tit. 10.

REGVLA XXIV.

S*I qui defectus accidant circa materiam consecrandam, etiam absque voluntate Sacerdotis aut Ministrorum; solâ ignorantiâ vel negligentiâ: Nihilominus pœnitentiam huius errati agere debent.*

Id constat ex *S. Bernardo* Epistolâ 69. ad *Guidonem* Abbatem *Trium-Fontium*, qui Ministrantium incuriâ in Consecratione Calicis errauerat ob vini defectum, *Et ne fortè*, (inquit) *malum hoc malicuiuspiam grauioris latentis in Monasterio fuerit commonitio; Pro pœnitentia tibi iniungimus septem Psalmos Pœnitentiales quotidie vsque ad Pascha, septies prosternendo te, decantare, septem disciplinas accipere. In hunc modum satisfaciat & ille qui tibi ad hanc Missam ministrauit. De illo autem qui sibi ante apparauerat, & oblitus est mittere vinum in Calicem, eiiat & maiorem in hoc æstimamus culpam, si tamen & tu putas, tuo arbitrio dereliquimus. Sanè si sermo exijt inter Fratres, & ipsi omnes singuli singulas accipiant disciplinas, vt fiat quod legitur*, ALTER *alterius onera portate*. Gal. 6. Sic etiam Sacerdotibus, quorum negligentiâ Sacra Hostia in terram ceciderit, aut Christi Sanguis super Altare effusus, aut Sacramentum à muribus alijsque animalibus comestum, aut putrefactum; aut vomitu etiam ex infirmitate eiectum; multi pœnitentiæ dies antiquis Canonibus indicuntur, quibus ieiunare, & à Communione abstinere debent. De his legi possunt cap. *Si per negligentiam*, 27. & cap. *Si quis*, 28. *De Consecratione*, dist. 2. Item cap. *Qui non bene*, 94. ibidem, & apud *Yuonem*, Carnotensem, part. 2. cap. 60. Item cap. *Si ceciderit*, in Pœnitentiali Romano, & S. *Thomas* quæst. 83. art. 6. ad 7. Qui Canones etsi exoleuerint, ipsóque non vsu aut antiquæ seueritatis remissione sint antiquati, ac proinde Superioris aut Confessarij iudicio pœnitentiæ quantitas & modus his in casibus relinquatur, quam negotij & personæ conditione consideratâ minuere vel augere potest: Nihilominus pro his erratis Deo per pœnitentiam satisfieri debet, etiamsi sint inuoluntaria; & orationes, prostrationes coram Sanctissimo Sacramento, ieiunia, vel alia huiusmodi pia opera instar mulctæ honorariæ Christo Saluatori pro negligentia, vel ignorantia persoluenda, iniungi, & deuotè suscipi atque adimpleri debent.

ARTICVLVS VI.

De Forma Eucharistiæ.

PROPOSITIO VNICA.

F*Ormæ Consecrationis panis sunt hæc verba*, Hoc est Corpus meum. *Formæ verò Consecrationis vini sunt ista*, Hic est Calix Sanguinis mei, noui & æterni Testamen-

stamenti, Mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in Remissionem peccatorum. *Nec aliæ preces, ad Consecrationem Eucharistiæ sunt necessariæ, vt Græci recentiores contendunt.*

Hæc Propositio Sanctorum Euangelistarum *Matthæi* cap. 26. *Marci* cap. 14. *Lucæ* cap. 22. & Apostoli *Pauli* 1. ad Corinthios cap. 11. consentientibus testimonijs probatur: Scriptum est enim à S. Matthæo: *Cœnantibus autem eis, accepit Iesus Panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: HOC est Corpus meum. Et accipiens Calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. HIC est enim Sanguis meus Noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Ita S. Marcus: *Accepit Iesus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: sumite: HOC est Corpus meum. Et accepto Calice, gratias agens, dedit eis: & biberunt ex illo omnes. Et ait illis: HIC est Sanguis meus Noui Testamenti, qui pro multis effundetur.* Ita S. Lucas: *Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: HOC est Corpus meum, quod pro vobis datur: Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & Calicem, postquam cœnauit, dicens: HIC est Calix nouum Testamentum in Sanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Ita S. Paulus: *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in quâ nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate: HOC est Corpus meum, quod pro vobis tradetur: Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & Calicem, postquam cœnauit, dicens: HIC Calix nouum Testamentum est in meo Sanguine: Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem.*

Eiusdem Propositionis veritas constat ex Traditione, cuius testes sunt SS. Patres. *Iustinus* Martyr Apologiâ quæ vulgò Secunda inscribitur: *Non enim* (inquit) *vt communem panem, neque communem potum ista sumimus, sed quemadmodum per Verbum Dei caro factus Iesus Christus Saluator noster & carnem & sanguinem salutis nostræ causâ habuit; ad eundem modum etiam eam, in qua per preces verbi eius ab ipso profecti gratiæ sunt actæ alimoniam, vnde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Iesu carnem & sanguinem esse edocti sumus. Nam Apostoli in Commentarijs à se scriptis, quæ Euangelia vocantur, ita tradiderunt præcepisse. Iesum. Eum enim pane accepto, cùm gratias egisset, dixisse: Hoc facite in mei recordationem: Hoc est Corpus meum: & poculo similiter accepto, & gratijs actis, dixisse: Hic est Sanguis meus: ac solis ipsis ea tradidisse.* Verbum porrò Dei ab ipso Christo profectum, sunt ipsa verba quibus vsus est Dominus ac Saluator noster, cùm Eucharistiam instituit, *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus*: non preces quæ illa in Græcorum Liturgijs consequuntur.

S. Irenæus lib. 5. cap. 2. *Quando ergo mixtus Calix, & fractus Panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia Sanguinis & Corporis Christi.*

Tertullianus lib. 4. contra Marcionem, capit. 40. *Professus itaque se concupiscentiâ concupisse edere Pascha, vt suum, indignum enim vt quid alienum concupisceret Deus: Acceptum panem & distributum Discipulis Corpus illum suum effecit, Hoc est Corpus meum, dicendo.*

S. Gregorius Nyssenus Oratione Catechetica, laudatâ ab *Euthymio* Tit. 20. Panopliæ. *Panis* (inquit) *statim per verbum in corpus mutatur, vt dictum est à Verbo, Hoc est Corpus meum.*

S. Ioannes Chrysostomus Homiliâ 2. in Epist. 2. ad Timotheum: *Sacra ipsa Oblatio* (inquit) *siue illam Petrus, siue illam Paulus, siue cuiusuis meriti Sacerdos offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse Discipulis suis, quamque Sacerdotes modò quoque conficiunt: Nihil habet ista quàm illa minùs. Cur id? Quia non hanc sanctificant homines, sed Christus qui illam ante sacrauerat. Quemadmodum enim verba quæ locutus est Christus, eadem sunt quæ Sacerdotes nunc quoque pronuntiant; ita & Oblatio eadem est.* Et Homiliâ de Proditione Iudæ: *Hoc est Corpus meum: Hoc verbo proposita consecrantur: & sicut illa vox quæ dixit:* Crescite, & multiplicamini, *semel quidem edita est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem, operante naturâ: Ita & vox illa semel dicta est, sed per omnes Mensas Ecclesiæ vsque ad hodiernum diem, & vsque ad eius Aduentum, præstat Sacrificio firmitatem.*

S. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. *Tu fortè dicis: Meus panis est vsitatus: sed panis iste panis est ante verba Sacramentorum: Vbi accesserit consecratio, de pane fit Caro Christi. Consecratio igitur cuius verbis est, & cuius sermonibus? Domini Iesu. Nam per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur; Oratio præmittitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris: Vbi venitur vt conficiatur Venerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus Sacerdos, sed vtitur sermonibus Christi.... Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum.* Et cap. 5. *Antequam consecretur, panis est, vbi autem verba Christi accesserint, Corpus est Christi. Denique audi dicentem: Accipite, & edite ex eo omnes: Hoc est enim Corpus meum.* Et rursus: *Inde verba sunt Christi, Accipite, bibite ex eo omnes: Hic est enim Sanguis meus: Et ante verba Christi, Calix & vini & aquæ plenus. Vbi verba Christi operata fuerint, ibi Sanguis efficitur, qui plebem redemit.*

S. quidem *Hieronymus* Epistol. ad *Euagrium*, de Sacerdotibus loquens, ait: *Ad quorum preces Christi Corpus Sanguisque conficitur*: similésque locutiones apud alios quosdam Patres reperiuntur: sed precum nomine mystica etiam verba, quibus mysteriorum perficitur celebratio, apud Veteres significari nemo negauerit qui libros ipsorum non perfunctoriè legerit. Idem constat ex *Eugenij IV.* Decreto pro Armenis: *Forma* (inquit) *huius Sacramenti sunt verba Saluatoris, quibus hoc confecit Sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum.*

Supradicta Christi verba formam esse conuenientem Sacramenti Eucharistiæ, probat *S. Thomas* ex illius discrimine ab alijs Sacramentis. Alia enim vsu ipso materiæ consecratæ perficiuntur; illud verò consecratione materiæ, admirabilem substantiæ conuersionem operante, quæ à solo Deo perfici potest. Vnde formæ aliorum Sacramentorum significant vsum materiæ, vt ablutionem, chrismationem, siue vnctionem: Sed forma Eucharistiæ solam consecrationem materiæ significat, quæ vim habet Transubstantiationis operatricem, cùm dicitur: *Hoc est Corpus meum: Hic est Calix Sanguinis mei.* Secundò, formæ aliorum Sacramentorum proferuntur ex personâ Ministri, siue exercentis actum, sicut cùm dicitur: *Ego te baptizo*; vel, *Ego te confirmo*, &c. Siue imperantis, vt cùm dicitur in Sacramento Ordinis, *Accipe potestatem*, &c. siue deprecantis, vt cùm dicitur in Sacramento Extremæ-Vnctionis: *Per istam vnctionem* &c. Sed forma Eucharistiæ profertur *Quasi ex persona ipsius Christi loquentis*, vt significetur Ministrum hoc Sacramentum consecrantem nihil agere, *Nisi quod profert verba Christi.*

3. par. quæ 78. art. 2. & 3.

Confirmatur ex Concilij Tridentini Catechismo par. 2. De Sacramento Eucharistiæ, §. 19. Id enim probat ex illis Saluatoris nostri verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Nam quòd Dominus faciendum præcepit, non solùm ad id quod egerat, sed etiam ad ea quæ dixerat, referri debet, atque ad verba maximè pertinere intelligendum est, quæ non minùs efficiendi, quàm significandi causâ prolata erant. Secundò id probat hac ratione. Forma ea est, quâ illud significatur, quod in hoc Sacramento efficitur: Cùm autem hæc verba id quod fit significent ac declarent, hoc est, panis conuersionem in verum Domini nostri Corpus, sequitur formam in illis ipsis verbis constituendam esse: In quam sententiam quod ab Euangelista dictum est; *Benedixit*, licet accipere: Perinde enim videtur intelligendum ac si dixisset: *Accipiens panem benedixit, dicens: Hoc est Corpus meum.* Eadem ratio demonstrat verba quæ ad vini consecrationem adhibemus, esse veram & conuenientem istius Sacramenti formam. Vini enim substantiam in Sanguinem Domini conuerti perspicuè significant. Exprimunt autem præterea quosdam effusi Sanguinis in Passione Domini admirabiles fructus, qui ad hoc Sacramentum maximè pertinent. Vnus est aditus ad æternam hereditatem, quæ *Noui* atque *æterni Testamenti* iure ad nos venit. Hebr. 10. 19. *Habentes fiduciam in introitu Sanctorum, in Sanguine Christi.* Alter est aditus ad Iustitiam per *Mysterium Fidei*. Rom. 3. 25.

Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius .·.·. Vt sit ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fide Iesu Christi. Tertius est *Remissio peccatorum*, quæ sunt vtriusque fructûs memorati impedimenta. Hebr. 9. 14. *Quantò magis Sanguis Christi, qui per Spiritum-Sanctum semetipsum obtulit immaculatam Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti?*

Ex verbis porrò quibus vinum consecratur, plura quidem è Sacris Scripturis colliguntur: quædam verò in Ecclesia ex Apostolica Traditione conseruata sunt. Luc. 22. 1 Cor. 11. Matt. 26. Nam quod dicitur, *Hic est Calix*, à S. Luca & ab Apostolo scriptum est. Quod verò sequitur, *Saaguiais mei*, vel *Sanguis meus Noui Testameati, qui pro vobis & pro multis effandetur ia remissionem peccatoram*: partim à S. Luca, partim à S. Matthæo dictum est: Verba autem illa, *Æterni*, & *Mysteriam Fidei*, Sancta *Traditio Catholicæ veritatis iaterpres & custos nos docuit* (inquit Tridentini Concilij Catechismus) Quod verò dicitur, *Hic est Calix Sanguiais mei*, sic intelligendum est, vt continens pro re contenta sumatur, id est, Hic est Sanguis meus, qui hoc Calice continetur. Rectè autem & appositè Calicis fit mentio, quia Sanguis Christi io hoc Sacramento consecratur quateous potus est Fidelium. Quod satis non exprimit vox ipsa *Saugais*: ideóque id designari oportuit nominando vas excipiendo Sanguioi accommodatum. Ad Passionis Christi memoriam opportunè etiam adhibetur vox illa *Calix*, cùm ipse Dominus Passionem suam Calicem appellet Matth. 26 dicens, *Transeat à me Calix iste*. Passionis scilicet memoriam renouat Sanguis seorsim à Corpore consecratus: Quæ consecratio eiusdem Sanguinis effusionem in Passione factam representat. Sequitur deinde, *Noui Testamenti*: quod quidem additum est, vt intelligeremus, Christi Domini Sanguinem non figurâ, quemadmodum in Veteri Testamento, sed verè & reipsa homioibus tradi, quod ad Nouum Testamentum pertinet. Vnde Apostolus ad Hebræos 9. ait: *Et ideò Noui Testameati Mediator est, vt morte intercedeate, ia redemptionem earum præuaricationam, quæ eraat sub priori Testamento, repromissionem accipiaat qui vocati sant ateraæ hereditatis. Vbi eaim Testamentum est; mors necesse est intercedat testatoris. Testameatum eaim in mortuis confirmatum est: Alioquin nondum valet, dum viait qui testatas est. Vnde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato Legis à Moyse vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorum & hircorum, cum aqua, & lana coccinea, & hyssopo, ipsum quoque librum, & omnem populum aspersit, dicens: Hic Sanguis Testamenti, quod mandauit ad vos Deus .·.·. Et omaia penè in sanguine secundùm Legem maadaatur: & sine sanguinis effusione non fit remissio*. Verbum verò *Æternì*, ad hereditatem æternam, quæ Christi Domini æterni Testatoris morte ad nos iure peruenit, referendum est. Vel, vt ait *Innocentius III*. cap. *Cam Martha*, Extra, *De celebratione Missarum*, cùm in Textu Euangelico, *Noui Testameati*, ponatur, hîc interponitur, *& æterni*, quia *Vetus Testameatum, quod hircorum & vitulorum fuit sanguine dedicatum, temporalia promittebat. Nouum autem quod de Christi sanguine dedicatum, promittit æteraa; & ideò Testamentam illud fuit vetas, & transitoriam: Hoc autem nouum est & æteraum. Vel, vt vtamur aliâ ratione: Vnde Nouum, id est, vltimum esse describitur, inde Æternum, id est perpetuum comprobatur. Nouissimum etenim hominis testamentum immobile perseuerat, quia testatoris obitu confirmatar; iuxta quod Apostolus Testamentum ia morte asserit coafirmatam: Alioquin non valet, dum vixerit qui testatur. Præterea, non solùm scriptura, sed etiam promissio dicitur Testamentum, iuxta quod Apostolus ipse scribit*: Ideò Noui Testamenti me- " diator est, vt repromissionem accipiant, qui vocati " sunt hæreditatis æternę. *Sic ergo intelligi debet*: Hic " est enim Sanguis meus noui & æterni testamenti; " *id est, nouæ ac æternæ promissionis, scilicet coafirmatur, sicut Dominus repromittit: Qui manducat* (inquit) *Carnem meam, & Sanguinem meum bibit, habet vitam æternam*.

Subiungitur, *Mysterium fidei*, quæ quidem verba non excludunt rei veritatem, sed quod occultè latet, atque ab oculorum sensu remotissimum est, certâ fide credendum esse significant. Nam & Sanguis Christi occulto modo est in hoc Sacramento, & ipsa Passio Christi occultè fuit figurata in veteri Testamento. Diuersa autem ratione Baptismo & Eucharistiæ hæc appellatio tribuitur, vt notatur in Concilij Tridentini Catechismo: Nam Baptismus à nobis Fidei Sacramentum, à Græcis Mysterium dicitur, quia vniuersam fidei Christianæ professionem complectitur: Eucharistia verò, quòd Sanguinem Christi sub vini specie latentem solâ fide cernamus: & prępterea quòd plurimùm difficultatis & negotij humana ratio experiatur, cùm nobis fides credendum proponit, Christum Dominum verum Dei Filium, simúlque Deum & hominem, mortem pro nobis pertulisse: quę quidem mors Sanguinis Sacramento designatur. Quapropter hoc loco appositè potiùs quàm in consecratione Corporis Passio dominica commemoratur his verbis, *Qui effundetur ia remissionem peccatorum*. Sanguis enim separatim consecratus, vt dictum est, ad Passionem Domini, & mortem, & Passionis genus aote omnium oculos ponendum, maiorem vim & momeotum habet. Denique verba illa quæ adduntur: *Pro vobis, & pro multis*, ex SS. Matthęi & Lucę Euaogelijs singula Matt. 26. Luc. 22. singulis sumpta sunt, quę tamen Sancta Ecclesia Spiritu Dei afflata simul coniunxit ad Passionis sructum atque vtilitatem declarandam. *Nam si eius virtutem inspiciamus, pro omaium salute Sanguinem à Saluatore effusam fatendum erit: Si verò fructum, quem homines ex eo perceperint, cogitemus, non ad omnes, sed ad multos tantùm eam vtilitatem peruenire, facilè iatelligemus. Cùm igitur*, PRO VOBIS, *dixit: eos qui aderant, vel electos ex Iudæorum Populo, quales eraat Discipali quibuscum loquebatur, excepto Iuda, significauit. Cùm autem addidit*, PRO MVLTIS, *reliquos electos ex Iudæis aut Gentibus iatelligi voluit. Rectè ergo factum est, vt*, PRO VNIVERSIS, *non diceretur, cùm hoc loco tantummodo de fructibus Passionis sermo esset, quæ salutis fructum electis solùm attulit. Atque huc spectant verba illa Apostoli*: CHRISTVS *semel oblatus est, ad multorum exhaurieada peccata*. Et quod Dominus apud Ioannem ait: *Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt*. Ita Concilij Catechismus post S. Thomam. 3. part. qu 78. art. 3.

Objicitur in Liturgia *S. Ioannis Chrysostomi*, post verba Domini, *Hoc est Corpus meum*, &, *Hic est Sanguis meus*; haberi: *Fac quidem panem hunc pretiosum Corpus Christi tui: quod autem est ia hoc Calice, pretiosum Sanguinem Christi tui, immutaas Spiritu-Sancto tuo*. Eadem habentur in Liturgia *S. Basilij*.

Respondetur, Precibus illis non postulari à Deo transmutationibus physicam panis & vini in Corpus Sanguinem Christi Domini, quæ verbis ipsius Saluatoris iam facta supponitur, sed transmutationem moralem: Hoc est, non rogari Deum vt panis & vioi elementa absolutè & in se fiant Corpus & Sanguis Christi: Id enim factum est cùm prolata fuerunt hæc verba, *Hoc est Corpas meum: Hic est Calix Saagais mei, &c.* Sed vt nobis Christi Corpus & Sanguis fiant, id est, vt Sacerdoti Sacrum facieoti, & Fidelibus sumentibus prosint ac fructum spiritalem afferant: quod quidem oon minùs virtute Spiritus-Sancti perficitur, quàm panis & vini traosubstantiatio. Sic intelligendas huiusmodi preces ostendunt verba in Liturgia S. *Ioannis Chrysostomi* sequentia: *Vt fiat accipientibus ia sobrietatem animæ, ad remissionem peccatorum, & communicationem Sancti Spiritus, ia Regni Cœlorum plenitudinem, ia fiduciam erga te, non in delictum aut damnationem*. Id confirmatur ex Græcorum responsione per selectos Episcopos facta *Eugenio IV*. Pontifici Maximo, vt Acta Florentini Concilij testantur: *De diuino autem* (inquiunt) *Sacrificio quæsitum est à Latinis: Quomodo prolatis Christi verbis*, HOC est Corpus meum quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum; *& illis*, Bibite ex hoc omnes: HIC est enim Sanguis meus, *&c. & sanctis Donis per hæc sanctificatis, vos postea hanc additis orationem*, " *dicentes*: Et fac panem quidem hunc pretiosum Cor- " pus Christi tui: quod verò in Calice est, pretiosum " Sanguinem Christi tui, transmutans Spiritu tuo San- " cto. *Id sic porrò resolutum est: Fateri nos diximus, per hæc verba transmutari sanctum panem, & fieri Corpus Christi: sed postea quemadmodum & ipsi dicitis*: Iube perfer- " ri Dona hæc per manus sancti Angeli tui in super cœ- " leste Altare tuum: *Ita & nos quoque oramus dicentes: Vt*

tes : Vt Spiritus-Sanctus descendat super nos , & faciat in nobis panem hunc pretiosum Corpus Christi , & quod est in Calice pretiosum Sanguinem Christi , transmutetque illa Spiritu suo Sancto , vt fiant accipientibus in emundationem animæ , in remissionem peccatorum , non verò in iudicium aut condemnationem. Subtiliorem aliam Responsionem tradit *Bessario* Cardinalis libro *de Sacramento Eucharistiæ , & quibus verbis Christi Corpus conficiatur.* Sed prætermittere non possum Ecclesiæ Græcæ Ritum, quem notat, magni sanè ad hancce quæstionem momenti: scilicet , statim atque Sacerdos verba illa Christi Saluatoris protulit. *Hoc est Corpus meum; Hic est Calix meus , &c.* Populum Sacrificio præsentem respondere, *Amen*: quasi dicat*: Verè ita est, vt tu dicis. Certè Corpus & Sanguis Christi sunt Munera ista proposita: Ita credimus, ita confitemur.* Et Diaconus Stolâ duobus primis digitis tactâ, Panem & Calicem ostendit; *Nihil certè aliud significans, nisi panem illum Christi esse Corpus , & quod in Calice est , esse Sanguinem eius , quemadmodum verbis illis asseritur . Et hæc sanè ostendens Diaconus , non mentitur, & non mentiens cum ijs stat , qui sola Domini verba aiunt hoc sacrum perficere Sacramentum. Neque enim tales frustra institutæ sunt ab Ecclesia cæremoniæ .*

In Biblioth. Patrũ.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGVLA I.

Matt. 26. QVamuis hæc verba, Corporis Christi consecrationi præposuerit Euangelista*: Accipite & manducate*: hæc item consecrationi Sanguinis*: Bibite ex hoc omnes:* ad Sacramentum tamen conficiendum omninò necessaria non sunt, quia vsum tantummodo Sacramenti , non materiæ consecrationem significant . Vsus autem Eucharistiæ ad illius essentiam non pertinet quatenus Sacramentum est: Aliter enim fieret, vt, si hoc Sacramentum nemini esset administrandum , confici non posset, nec deberet; cùm tamen dubitare non liceat, quin Sacerdos, prolatis ex more atque instituto Sanctæ Ecclesiæ verbis Domini, aptam panis materiam verè consecret, quamuis deinde contingat, vt nulli vnquam Sacra Eucharistia administretur. Grauissimè tamen peccaret Sacerdos, qui verba illa prætermitteret. Ita Concilij Tridentini Catechismus.

REGVLA II.

IDem ferendum est iudicium de coniunctione *enim*, quæ licèt ad Corporis & Sanguinis consecrationem non sit necessaria, sed formæ continuationem cum verbis præcedentibus dumtaxat indicet, formæ tamen huius Sacramenti inseritur *Secundùm consuetudinem Romanæ Ecclesiæ à beato Petro Apostolo deriuatam* (inquit S. Thomas 3. par. qu. 78. art. 2. ad 5.)

REGVLA III.

NOn solùm hæc verba, *Hic est Calix Sanguinis mei;* sed & sequentia, *Noui & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*: (his exceptis, quæ in Græcorum, & Mozarabum Liturgijs non habentur, nec ab illis proferuntur, cùm rata tamen sit Eucharistiæ consecratio ab illis facta, *Et æterni* ∴∵ *Mysterium Fidei* ∴∵) pertinent ad *substantiam formæ* (inquit *S. Thomas* 3. part. quæst. 78. art. 3.) Nam & Liturgiæ omnes, præter illam, quæ *S. Petro* falsò adscribitur, illa verba habent: & sine illis non exprimitur Sacrificij ritus, in quo mystica effusio sanguinis per *gladium verborum*, vt S. Cyrillus appellat, necessaria est: sicut Sacrificium vetus nunquam sine sanguinis effusione per victimæ materialis occisionem peragebatur. De mente quidem *S. Thomæ* inter eius Discipulos ac Interpretes litigatur. *Caietanus & Dominicus Soto* censent, S. Thomam dixisse, omnia hæc verba esse *de substantia formæ*, non quod sine his verbis non sit forma, sed quòd omissis illis non sit perfecta: sicut digiti possunt dici de substantia, quamuis non sint de essentia corporis, quia pertinent ad eius integritatem & perfectionem Vnde, inquiunt, S. Thomas, cum præmisisset, omnia hæc verba *pertinere ad integritatem eiusdem locutionis*; subiungit: *Sed per prima verba, cùm dicitur:* HIC est Calix Sanguinis mei, *significatur ipsa conuersio vini in Sanguinem, eo modo dictum est in forma consecrationis Panis: per verba autem sequentia designatur virtus Sanguinis effusi in Passione, quæ operatur in hoc Sacramento.* E contrario verò *Petrus Paladanus* & *Capreolus* in 4. Sententiarum dist. 9. *S. Antoninus* 3. part. Summæ Tit. 13. cap. 6. §. 2. *Syluester Prieras*, & alij, sic intelligi de substantia formæ omnia illa verba volunt, quæ in consecratione Sanguinis proferuntur secundùm Ecclesiæ Latinæ Ritum, vt sine illis forma non sit. Ex *Caietani* Commentario ea quæ opinionis istius impugnationem spectabant, iussit expungi *Pius Quintus* Pontifex Sanctissimus. Opinionem contrariam, scilicet ista tantùm verba, *Hic est Sanguis meus*, ad essentiam formæ pertinere censent *S. Bonauentura, Scotus, Suarez, Estius, Siluius*, alij. Sed vt se habeat speculatiua istarum opinionum probabilitas, grauissimè peccaret Sacerdos, qui prolatis verbis illis, *Hic est enim Calix Sanguinis mei*, vel vnum ex sequentibus prætermitteret vsque ad illa, *Hæc quotiescumque feceritis , in mei memoriam facietis*. Si verò prætermitteret ista, *Qui pro vobis effundetur*, dubium est an consecraret, propter varias Theologorum ea de re opiniones, & præsertim *S. Thomæ* in negantem sententiam inclinantis in cap. 11. Epist. 1. ad *Corinth.* Lect. 6. Vnde hoc in casu repetenda sub conditione viderentur omnia consecrationis verba, prout in Canone Missæ habentur. Speciem tamen super quam prolata essent hæc verba, *Hic est Sanguis meus*, religiosa cum veneratione pariter sumendam à Sacerdote arbitrarer: Quia maius periculum est in contemptu & abiectione speciei consecratæ, quàm in veneratione non consecratæ, quæ tamen bona fide consecrata existimatur. In hoc autem casu dubium esse an vinum esset consecratum, ob dissidentes Theologorum ea de re sententias. Ita censet *S. Bonauentura* in 4. Sententiarum, dist. 8. qu. 3.

REGVLA IV.

SI verbum, *est*, prætermitteretur, dicendo, *Hoc Corpus meum: Hic Sanguis meus*, &c. Sacrilegij quidem reus esset Sacerdos illud omittens: sed tamen perageretur consecratio: Quia verbum *est* subintelligitur, eadémque vis est propositionis illo tacito ac expresso. Familiare est enim non solùm Latinis, sed etiam Hebræis, & Syris, illud in enuntiatione subticere. Vnde nec liquet Christum Hebraicè aut Syriacè loquentem addidisse; præsertim cùm nec in Græco sit expressum *Lucæ* 22. in consecratione Calicis. Ita *Siluius* in 3. part. quæst. 78. art. 2. quæsito 2.

REGVLA V.

SI quis loco pronominis, *Hoc*, diceret, *Istud est Corpus meum:* grauiter quidem peccaret, sed rata esset consecratio: Non verò si diceret, *Illud est Corpus meum:* Quia, *Istud*, demonstrat rem præsentem, non autem, *Illud*. Si diceret, *Hic est Corpus meum*, sumendo *Hic*, vt aduerbium, nulla fieret consecratio: Quia non significaretur mutatio substantialis. Si autem ignorantiâ Grammaticæ, aut lapsu linguæ, diceret, *Hic est Corpus meum*, vocem istam vsurpando vt pronomen; vel, *Hoc est Calix Sanguinis mei*: Ratam fore consecrationem videtur: Quia etiamsi esset incongrua locutio, iuxta communem tamen morem loquendi idem esset sensus: Quemadmodum si diceret eadem Grammaticæ imperitiâ, sed bona fide & rectâ intentione: *Hoc est Corpus meus*. Si pronomini, *Hoc*, adderetur aliquid sensum non mutans, verbi gratiâ si diceretur: *Hic cibus est Corpus meum: Hæc res est Corpus meum: Hoc contentum sub his speciebus est Corpus meum:* Rata esset consecratio. Grauiter nihilominus peccaret Sacerdos, qui Christi verbis aliquid addere præsumeret. Si quis diceret; *Ecce Corpus meum:* probabiliùs videtur non consecraturum; quia mutationem substantialem hæc verba non significant, adeóque nec illam operantur: Aut certe dubia foret cõsecratio, vt ait *Siluius* loco supra laudato, Quæsito 1.

REGULA VI.

SI Sacerdos demonstrato pane diceret, *Hæc est Caro mea*, verisimile est quòd Sacramentum non conficeret. Quia Caro & Corpus non æquiualent, cùm Corpus aliquid ampliùs significet quàm Caro. Si quis verò diceret: *Hoc est Corpus Christi*; non consecraret: Tum quia Christos his verbis panem non consecrauit, aut ab Apostolis & eorum Successoribus consecrari instituit: Tum quia modus loquendi longè diuersus est. Ex Christi enim persona hæc verba non proferuntur, sicut illa; *Hoc est Corpus meum*. Ita Siluius loco supra laudato, Quæsito 3.

REGULA VII.

SI diceret Sacerdos, *Fiat hoc Corpus meum*, non consecraret, quia Christi Domini verbis non vteretur; neque idem esset sensus: Non enim significaretur admirabilis conuersio substantiæ panis in substantiam Corporis Christi facta vi verborum, nullâ interpositâ morâ. Potuisset quidem Christus Dominus vti sermone imperatiuo, vt admirabilem illam conuersionem operaretur, dicendo: *Fiat hoc Corpus meum*: Sicut in exordio mundi dixit, *Fiat lux*, *Fiat firmamentum*: Et sicut Leprosum, & Paralyticum sanans, & Lazarum ad vitam reuocans dixit: *Volo, mundare*.·.· *surge, & ambula*.·.· *Lazare veni foras*. Sed indicatiuo atque enuntiatiuo sermone vti maluit; tum quia hic sermo verbis præcedentibus aptiùs congruebat; tum ne dubitaretur prolatis mysticis verbis statim esse in Eucharistia Corpus Christi. Non enim ita congruè aptèque diceretur; *Accipite, & comedite: Fiat enim hoc Corpus meum*, sicut dicitur: *Accipite, & comedite: Hoc est enim Corpus meum*. Absoluto etiam sermone dubitari posset, vtrum iam factum esset, an postea faciendum quod imperaretur. Cùm autem dicitur ex persona Christi; *Hoc est Corpus meum*, nullus est dubitationi locus.

REGULA VIII.

SI Sacerdos non meminerit se verba Consecrationis pronuntiasse, propterea perturbari non debet, sed Sacrum prosequi & perficere.

Qui enim multa dicit, non recordatur semper omnium quæ dixit, maximè cùm ita attendit ad illa quæ dixit, vt ea se dicere minimè cogitet. Si Sacerdoti probabiliter constet, se aliqua omisisse, quæ non sunt de necessitate Sacramenti, vlteriùs procedere debet, non ea repetere, quæ fortè prætermisit: Ordo enim Sacrificij absque necessitate non est immutandus. Si verò certus sit se omisisse formam Consecrationis, aut aliquod verborum formæ essentialium, vel de quibus dubium est an essentialia sint, Consecratio repetenda est, & reliqua prosequenda, ne mutetur Ordo Sacrificij: Ita *S. Thomas* 3. par. qu. 83. art. 6. ad 5.

ARTICULUS V.

De necessitate Sacramenti Eucharistiæ.

PROPOSITIO I.

Eucharistia non est ad salutem necessaria necessitate medij: Ita vt sine Eucharistiæ Sacramento actu suscepto vitam æternam consequi nemo possit.

Marci. 16. Psalm. 50. Ezech. 18. Act. 2. Roma. DOgma namque fidei est, hominem statim post Baptismum è vita exeuntem, vel ad Deum sincerè conuersum, vitam æternam consequi, dicente Christo: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit*: Dicente Dauide: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus; cor contritum & humiliatum Deus non despicies*. Dicente rursus Deo per Ezechielem: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vitâ viuet, & non morietur. Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor*. Dicentibus Apostolis Petro & Paulo: *Omnis quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit*.

Idem probatur ex Ecclesiæ sententia, quæ cùm olim pueris Eucharistiam statim post Baptismum administraret, huiusmodi mutare disciplinam & consuetudinem conuenientius iudicauit, cùm tamen Fidei ipsius *Regula* sit *immobilis & irreformabilis*, vt loquitur *Tertullianus*. Veterem hanc fuisse consuetudinem, vt quicumque baptizabantur, siue adulti, siue infantes, statim Eucharistiam perciperent, testes sunt *S. Cyprianus* Epist. 63. & lib. de Lapsis *S. Augustinus* Epist. 217. aliàs 107. ad Vitalem, *Gennadius* lib. De Eccles. Domat. cap. 52. *S. Gregorius* in Sacramentario, in Officio Sabbati Sancti, Concilium Toletanum 2. cap. 11. &c. Sacramenti reliquias pueris olim administrari solitas, Concilium Matisconense 2. anno 588. celebratum, Canone 6. testatur. Paulatim abrogata est puerorum Communio. Concilium Turonense 3. Caroli Magni temporibus celebratum, Canone 19. Presbyteros admonendos statuit, *Vt cùm Sacra Missarum solemnia peregerint, atque communicauerint, pueris, aut alijs quibuslibet personis adstantibus Corpus Domini indiscretè non tribuant. Et Odo* Parisiensis Episcopus, qui sæculo 12. florebat anno 1175. in Statutis Synodalibus, cap. 39. *Communium Præceptorum*, præcipit Presbyteris, ne Hostias, licèt non consecratas dent pueris vllo modo Puerorum Communionem eodem nihilominus Sæculo in Ecclesia Gallicana adhuc in vsu fuisse, constat ex *Guiberto* Abbate Nouigentino, lib. 1. *De Pignoribus Sanctorum*, cap. 2. §. 1. & ex Epistolâ *Gilberti Porretani* Pictauensis Episcopi ad *Matthæum* Abbatem *S. Florentij*, quam suis ad illum *Guiberti* Librum Notis inseruit *D. Lucas Dacherius*. Paulò post tamen vniuersim antiquata est in Ecclesia Occidentali hæc consuetudo. Illam autem antiquari non permisisset Ecclesia, si Eucharistiæ sumptionem actualem esse medium ad salutem necessarium credidisset.

Idem probatur ex Concilio Tridentino, Sessione 21. cap. 4. docente, *Paruulos, vsu rationis carentes, nullâ obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ Communionem: Siquidem per Baptismi lauacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt. Neque ideò tamen damnanda est Antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando seruauit: Vt enim Sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certè eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controuersia credendum est*. Et Canone 6. *Si quis dixerit paruulis, antequam ad annos discretionis peruenerint, necessariam esse Eucharistiæ Communionem, Anathema sit.*

PROPOSITIO II.

Res siue effectus Sacramenti Eucharistiæ, qui est coniunctio cum Christo, & insitio Corpori eius mystico, seu votum saltem implicitum suscipiendi hoc Sacramentum, est necessaria ad salutem.

SIc intelligenda sunt *S. Augustini* testimonia, *quibus* Eucharistiam paruulis necessariam esse ad salutem asserere videtur, lib. 1. *De Peccatorum meritis & Remissione*, cap. 20. Pelagianos refellens, qui paruulis non baptizatis innocentiæ merito salutem ac vitam æternam tribuebant, eos à Regno cœlorum nihilominus excludentes propter Baptismi defectum; ait: *Dominum audiamus, non suspicationes coniecturásque mortalium: Dominum audiamus (inquam) non quidem hoc de Sacramento sancti Lauacri dicentem, sed de Sacramento Sanctæ Mensæ suæ, quò nemo ritè nisi baptizatus accedit*: Nisi manducaueritis carnem meam, & biberitis Sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. *Quid vltra quærimus? Quid ad hoc responderi potest*.·.· *An verò quisquam etiam hoc dicere audebit, quòd ad paruulos hæc sententia non pertineat; possintque sine participatione Corporis huius & Sanguinis in se habere vitam; quia non ait;* Qui non manducauerit. *Sicut de Baptismo*, Qui non renatus fuerit; *Sed ait*, Si non manducaueritis, *Velut eos alloquens qui audire & intelligere poterant, quod vtique non valent paruuli. Sed qui hoc dicit, non attendit, quia nisi omnes ista sententia teneat, vt sine Corpore & Sanguine Filij hominis vitam habere non possint, frustra etiam ætas maior id curat. Et vbi est quod eodem loco de hac ipsa re ait*, Panis Ioan. 6
quem ego dedero, caro mea est pro sæculi vita? *Secundùm hoc enim etiam ad nos pertinere illud Sacramen-*

tum

tum intelligimus, qui tunc nondum fuimus, quando iſta dicebat, quia non poſſumus dicere ad ſæculum nos non pertinere, pro cuius vita Chriſtus ſuam carnem dedit. Quis autem ambigat ſæculi nomine homines ſignificatos eſſe, qui naſcendo in hoc ſæculum veniunt? Nam ſicut alibi ait,
Luc. 20. Filij ſæculi huius generant & generantur. *Ac per hoc etiam pro paruulorum vita caro data eſt, quæ data eſt pro ſæculi vita: Et ſi non manducauerint carnem Filij hominis, nec ipſi habebunt vitam.* Id vnum vult *S. Auguſtinus*, paruulos rem ſiue effectum Sacramenti Euchariſtię percipere cùm baptizantur, quia per Baptiſmum Corpori Myſtico Chriſti Domini inſeruntur, & fiunt membra eius, atque ad Sacramentum Euchariſtiæ ius habent, illius per Baptiſmum candidati. *Quò nemo niſi rite baptizatus accedit.* Verùm tantùm abeſt vt Sacramentum ipſum Euchariſtiæ actu ſuſceptum cenſeat eſſe medium ad ſalutem neceſſarium, vt econtrario ibidem aſſerat, paruulos ſuſcepto Baptiſmate ex hac vita migrantes æternam ſalutem conſequi. *Veruntamen* (inquit) *ſi percepto Baptiſmate de hac vita emigrauerit, ſoluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine Veritatis, quod incommutabiliter manens in æternum, iuſtificatos præſentiâ Creatoris illuminat. Peccata enim ſola ſeparant inter homines & Deum, quæ ſoluuntur Chriſti gratiâ, per quem mediatorem reconciliamur, cùm iuſtificat impium.* Et lib. 1. contra duas Epiſtolas Pelagianorum ad *Bonifacium* ſcripto, cap. 22. eodem argumento ex verbis Chriſti apud *S. Ioannem* cap. 6. *Niſi manducaueritis*, &c. Pelagianos vrget, dantes paruulis *Extra Regnum Dei locum ſalutis & vitæ æternæ, etiamſi non fuerint baptizati. Nec illud cogitatis*, inquit, *eos vitam habere non poſſe, qui fuerint expertes Corporis & Sanguinis Chriſti, dicente*
Ioan. 6. *ipſo:* Niſi manducaueritis Carnem meam, & biberitis Sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. *Aut ſi Euangelicis vocibus cogimini confiteri, nec vitam ſalutémque poſſe habere paruulos de corpore exeuntes, niſi fuerint baptizati, quærite cur compellantur non baptizati ſecundæ mortis ſubire ſupplicium, iudicante illo qui neminem damnat immeritum, & inuenietis quod non vultis, originale peccatum.* Carnem igitur Chriſti manducare & Sanguinem bibere, paruulis idem eſt ac baptizari, ſecundùm *S. Auguſtinum*.

Mentem ſuam clariùs explicat S. Doctor lib. 3. *De Peccatorum Meritis & Remiſſione*, cap. 4. *Quid autem apertius* (inquit) *tot tantiſque teſtimonijs diuinorum Eloquiorum, quibus dilucidiſſimè apparet, nec præter Chriſti ſocietatem ad vitam ſalutémque æternam poſſe quemquam hominum peruenire; nec diuino iudicio poſſe aliquem iniuſtè damnari, hoc eſt, ab illa vitâ ac ſalute ſeparari? Vnde fit conſequens, vt quoniam nihil agitur aliud cùm paruuli baptizantur, niſi vt incorporentur Eccleſiæ, id eſt, Chriſti Corpori membriſque ſocientur: Manifeſtum ſit eos ad damnationem, niſi hoc eis collatum fuerit, pertinere: Non autem damnari poſſent, ſi peccatum non haberent.* Et pau-
Ioan. 6. lò poſt: *Nunquid etiam illud: Quia niſi manducauerint homines carnem eius, hoc eſt, participes facti fuerint Corporis eius, non habebunt vitam? His atque huiuſmodi alijs, quæ nunc prætereo, teſtimonijs diuina luce clariſſimis, diuina autoritate certiſſimis, nonne veritas ſine vlla ambiguitate proclamat, non ſolùm in Regnum Dei non baptizatos paruulos intrare non poſſe, ſed nec vitam æternam poſſe habere præter Chriſti Corpus, cui vt incorporentur, Sacramento Baptiſmatis imbuuntur.*

Idem eſt *Innocentij I.* ſenſus Epiſtolâ ad Patres Mileuitanæ Synodi, quâ Pelagianos ex eodem S. Ioannis loco refellit: *Illud verò quòd eos vera Fraternitas aſſerit prædicare, Paruulos æternæ vitæ præmijs etiam ſine Baptiſmatis gratia poſſe donari, perfatuum eſt.* Niſi enim man-
„ ducauerint Carnem Filij hominis, & biberint San-
„ guinem eius, non habebunt vitam in ſemetipſis. *Qui*
„ *autem hanc eis ſine Regeneratione defendunt, videntur mihi ipſum Baptiſmum velle caſſare, cùm prædicant eos habere, quod in eos creditur non niſi Baptiſmate conferendum.*

Idem eſt ſenſus *Gelaſij* in Epiſtolâ ad Epiſcopos per Picenum conſtitutos ſcribentis: *Vt prouidentia Dei omnes Pelagianorum nequitias amputaret, non ſolùm dictum eſt:* Qui non fuerit renatus ex aqua & Spiritu-Sancto, non in-
„ troibit in Regnum cœlorum: *Sed etiam pariter dictum*
„ *eſt:* Qui non manducauerit Carnem Filij hominis, &
„ biberit eius Sanguinem, non habebit vitam in ſeme-
„ tipſo. *De vita autem æterna hoc dictum nullus addubitat, quoniam multi non manducantes hoc Sacramentum vitam videantur habere præſentem.*

Cùm igitur Pelagiani vitam æternam extra Regnum Dei Paruulis ſine Baptiſmo morientibus promitterent, *S. Auguſtinus*, & Summi Pontifices *Innocentius I.* ac *Gelaſius*, aliique Doctores Catholici, hoc eos refellebant validiſſimo quidem argumento: Nullus ſine Baptiſmo ius habet Euchariſtiam ſuſcipiendi, per quam vitâ donamur æternâ, ſecundùm promiſſionem Chriſti, *Ioannis* 6. Igitur pueri ſine Baptiſmi & Euchariſtiæ Sacramentis morientes vitæ æternæ participes eſſe non poſſunt. Hunc vnum fuiſſe *S. Auguſtini* & *Innocentij I.* ſcopum, in eóque vim omnem argumenti ipſorum contra Pelagianos poſitam, multa confirmant. Primò inſignis ipſius *S. Auguſtini* locus Epiſtolâ 186. aliàs 106. ad *Paulinum* ſcribentis, Pelagianos infantibus, etiamſi non baptizentur, vitam æternam polliceri, & *Contra ſententiam Domini*, dicentis: *Amen, amen dico vobis; niſi manducaueritis Carnem Filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis: & contra Apoſtolicæ Sedis auctoritatem, vbi de hac ipſa re cùm ageretur, hoc teſtimonium adhibitum eſt Euangelicum, ne paruuli non baptizati vitam poſſe habere credantur.* ∴ *Si autem*, inquit, *cedunt Sedi Apoſtolicæ, vel potiùs ipſi Magiſtro & Domino Apoſtolorum, qui dicit, Non habituros vitam in ſemetipſis, niſi manducauerint Carnem Filij hominis, & biberint Sanguinem, quod niſi baptizati non vtique poſſunt, nempe aliquando fatebuntur paruulos non baptizatos vitam habere non poſſe.*

Secundò id conſi[…]at *Marius Mercator* eodem Argumento Pelagianos impugnans Libro Subnotationum ad *Iuliani* Pelagiani Capitula: *Nullâne*, inquit, *pœna erit non baptizatis paruulis non habere ſalutem, redemptionem, renouationem, poſtremò non intrare in Regnum cælorum* ∴ *Non manducare carnem Domini, & bibere Sanguinem eius? De quo Sacramento vox Saluatoris eſt:* Niſi manducaueritis Carnem meam, & biberitis Sanguinem "
meum, non habebitis vitam in vobiſmetipſis. *Quòd* "
certè abſque vlla tergiuerſatione ſine Baptiſmo nullus "
vſurpat, nec fit illius particeps Sacramenti.

Tertiò idem confirmat Auctor Homiliarum quæ ſub *Euſebij Emiſſeni* nomine ſunt editæ, Homiliâ 5. *De Paſchate* vbi hanc Domini ſententiam expendens: *Niſi manducaueritis Carnem Filij hominis, & biberitis Sanguinem eius, non habebitis vitam in vobis;* ait: *Quod teſtimonium contra Pelagij blaſphemias euidentiſſimum atque validiſſimum eſt, qui aſſerere arrepta impietate præſumit, Non propter vitam, ſed propter Regnum cælorum, baptiſmum paruulis conferendum. Sub his enim Dei verbis, quibus Euangeliſta pronuntiat*, Non habebitis vitam in vobis, *Apertè intelligenda eſt omnis anima munere baptiſmi vacua, non ſolùm gloriâ carere, ſed vitâ.*

Quartò idem confirmatur ex *S. Fulgentio* in Reſponſione ad duas Quæſtiones *Ferrandi* Carthaginenſis Diaconi. Scripſerat *Ferrandus*. Iuuenem quemdam morti proximum Baptiſmum ſuſcepiſſe, ac ſtatim obijſſe, antequam Euchariſtiam ſumeret; rogaueràtque *S. Fulgentium*, vtrum Baptiſmi dumtaxat, non verò Euchariſtiæ Sacramento ſuſcepto, ſalutem conſequi potuiſſet. Reſpondit *S. Fulgentius*, Nullum debere moueri Fidelium in illis, qui etſi legitimè ſanâ mente baptizantur, præueniente velociùs morte, Carnem Domini manducare, & Sanguinem bibere non ſinuntur: Propter illam videlicet ſententiam Saluatoris, *Niſi manducaueritis Carnem Filij Hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Quod quiſquis non ſolùm ſecundùm veritatis Myſterij veritatem conſiderare poterit, in ipſo Lauacro ſanctæ Regenerationis hoc fieri prouidebit. Quid enim agitur Sacramento ſancti Baptiſmatis, niſi vt credentes membra Domini noſtri Ieſu Chriſti fiant, & ad compagem Corporis eius Eccleſiaſtica vnitate pertineant?* Quod pluribus ſacræ Scripturæ teſtimonijs probat, tum ex *S. Auguſtini* Sermone ad Infantes ante Altare, *De Sacramento*, confirmat, vbi *S. Doctor* inter alia hæc habet: *Intelligite, & gaudete. Vnitas, pietas, veritas, charitas: Vnus panis, vnum Corpus multi ſumus. Recolite enim quia panis non fit de vno grano, ſed de multis. Quando exorcizabamini, quaſi molebamini: Quando baptizati eſtis, quaſi conſperſi eſtis: Quando Spiritus-Sancti ignem accepiſtis, quaſi cocti eſtis.*

estis. Estote quod videtis, & accipite quod estis. Homines igitur per gratiam sanctificantem Baptismi fiunt membra Corporis Christi, ex *S. Augustini* sententiâ. Ex his ita concludit S. Fulgentius: *Arbitror, sancte Frater, Disputationem nostram præclari Doctoris Augustini Sermone firmatam, nec quicquam esse aliquatenus ambigendum, tunc vnumquemque Fidelium Corporis Sanguinisque Dominici participem fieri, quando in Baptismate membrum Corporis Christi efficitur; nec alienari ab illo Panis Calicisue consortio, etiamsi antequam Panem illum comedat, & Calicem bibat, de hoc sæculo in vnitate Corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippè illius participatione ac beneficio non priuatur, quando ipse hoc quod illud Sacramentum significat, inuenitur.* Ex his *S. Fulgentij* verbis sub S. *Augustini* nomine laudatis, conflatum est cap. *Nulli*, 131. Dist. 4. *De Consecratione.*

Confirmatur Propositio nostra ex S. *Thoma* 3. p. Q. 73. A. 3. vbi duo in Eucharistia distinguit, scilicet ipsum *Sacramentum, & rem Sacramenti. Res huius Sacramenti* (inquit) *est vnitas Corporis mystici, sine quâ non potest esse salus. Nulli enim patet aditus salutis extra Ecclesiam.* Addit, *Rem alicuius Sacramenti haberi posse antè* illius *susceptionem, ex ipso voto Sacramenti percipiendi. Vnde ante perceptionem huius Sacramenti*, scilicet Eucharistiæ, *potest homo habere salutem ex voto percipiendi hoc Sacramentum, sicut & ante Baptismum ex voto Baptismi.* Duplex tamen discrimen inter vtrumque agnoscit *S. Thomas*. Primum, *Quia Baptismus est principium spiritualis vitæ & ianua Sacramentorum: Eucharistia verò est quasi consummatio spiritualis vitæ, & omnium Sacramentorum finis. Et ideo perceptio Baptismi est necessaria ad inchoandam spiritualem vitam; Perceptio autem Eucharistiæ est necessaria ad consummandum ipsam; non ad hoc quòd simpliciter habeatur; sed sufficit eam habere in voto, sicut & finis habetur in desiderio & intentione.* Alterum discrimen est, *Quia per Baptismum ordinatur homo ad Eucharistiam: Et ideò ex hoc ipso quòd pueri baptizantur, ordinantur per Ecclesiam ad Eucharistiam: & sicut ex fide Ecclesiæ credunt, sic ex intentione Ecclesiæ desiderant Eucharistiam, & per consequens recipiunt rem ipsius. Sed ad Baptismum non ordinantur per aliud præcedens Sacramentum: Et ideo ante susceptionem Baptismi non habent pueri aliquo-modo Baptismum in voto, sed soli adulti. Vnde rem Sacramenti non possunt percipere sine perceptione Sacramenti. Et ideò hoc Sacramentum non hoc modo est de necessitate salutis, sicut, Baptismus.*

Nec obstat quod obijci solet, Christum eodem modo loqui de necessitate Eucharistiæ, & de necessitate Baptismi: Ex hac porrò Christi Domini sententia, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu-Sancto, non intrabit in Regnum cœlorum*, rectè colligi Baptismum actu susceptum pueris necessarium esse ad salutem: Igitur & ex illa eiusdem Saluatoris sententia, *Nisi manducaueritis Carnem Filij Hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, colligitur Eucharistiæ Sacramentum actu susceptum ijsdem esse necessarium ad salutem.

Responsio enim in promptu est, priorem sententiam, quæ Baptismum spectat, nullam in paruulis exceptionem pati, excepto Martyrij casu, quod & in ipsis vicem Baptismatis supplet; quia nullum aliud medium est à Christo institutum, quo peccati originalis remissionem, & gratiam sanctificantem consequi possint, Deique filij & hæredes fieri: At præter Euchastiam, aliud medium est, quo hæc ipsis beneficia procurantur, scilicet Baptismus. Quamobrem Eucharistia non est ipsis ad salutem æquo iure necessaria. Id verò non gratis confictum, sed Scripturæ Sacræ testimonio, Traditionis suffragio, Ecclesiæ Catholicæ iudicio firmatum est. Deinde hæc verba, *Nisi manducaueritis Carnem Filij Hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, disiunctiuè sunt intelligenda, vel de manducatione corporali, vel de manducatione spirituali; de manducatione in re, vel in voto; de ipsius Sacramenti perceptione, vel de participatione effectûs, quem producere in ijs qui dignè illud recipiunt, solitum est. Hic effectus, quem Thologi *Rem sacramenti* vocant, est coniunctio cum Christo velut membrorum cum capite, vt Fideles in Christo maneant, & ipse in eis. Qua de re *S. Augustinus* Tractatu 27. in *Ioannem*, hæc habet inter alia: *Vt autem simus membra eius, vnitas nos compaginat; vt compaginet vnitas, quæ facit nisi charitas?* Et Tractatu 26. *Hoc est ergo manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere.* Et rursus: *Hunc cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est Ecclesia in prædestinatis & vocatis, & iustificatis & glorificatis Sanctis & Fidelibus eius.* Hanc autem insitionem in Christi Corpore, hanc societatem Corporis & Membrorum Christi, hanc cum Christo Capite coniunctionem paruuli per Baptismum consequuntur, quo & ad Eucharistiæ Sacramentum ordinantur.

Quamuis autem actualis alimenti corporalis susceptio necessaria sit ad corporis incolumitatem & conseruationem; Non tamen actualis Eucharistiæ perceptio necessaria est ad animæ salutem. Discriminis rationem affert S. Thomas, *Quòd alimentum corporale conuertitur in substantiam eius qui nutritur, & ideò non potest homini valere ad vitæ conseruationem, nisi realiter sumatur: sed alimentum spirituale conuertit hominem in se ipsum*, vt patet ex illa Christi voce, quam se interiùs audiuisse *S. Augustinus* testatur lib. 7. *Confessionum*, cap. 10. *Cibus sum grandium, cresce, & manducabis me. Nec tu me in te mutabis sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.* Potest autem, inquit S. Thomas, aliquis *in Christum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam sine huius Sacramenti perceptione.*

PROPOSITIO III.

Eucharistia necessaria est adultis necessitate Præcepti; cùm Diuini, tum Ecclesiastici.

PRima pars Propositionis inde probatur, quod Christus istud Sacramentum instituens, illius quoque sumptionem præceperit, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem:* Iis enim verbis non solam præcepit consecrationem & oblationem Eucharistiæ Apostolis & eorum Successoribus, verùm etiam omnibus Fidelibus vsum eius seu sumptionem præceptam esse voluit, vt ex verbis Apostoli sequentibus perspicuum est. *Quotiescumque enim manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* Luc. 22. & 1. Cor. 11.

Præterea, Israëlitis non immolatio tantùm, sed & manducatio Agni Paschalis præcepta est his verbis Exodi 12. *Omnis cœtus filiorum Israël faciet illud:* Itaque Christianis non solùm consecratio & oblatio Eucharistiæ per Sacerdotes omnium nomine facienda, sed & sumptio siue vsus præceptus est. Quin & loci circumstantia hunc sensum postulat. Cùm enim ibi non tantùm oblationis, sed & sumptionis mentio fiat, idque etiam expressiùs, cùm dicitur: *Accipite & comedite*: pronomen *Hoc* ad solam oblationem & consecrationem minimè restringendum est; sed ita potiùs accipiendum, vt per illud, *Hoc facite*, generatim id præceptum esse intelligatur, quod Euangelistæ Dominum & Apostolos tunc fecisse narrant, vt hic sit verborum sensus: Quod iam fecimus, ego quidem consecrando & offerendo, vos autem Sacramentum sumendo, id post mortem meam facite in mei memoriam. Quamuis igitur hoc præceptum aliqua ratione pertineat ad solos Sacerdotes, quatenus & consecrandi potestas datur, & consecratio præcipitur; ex parte tamen ad omnea Christianos pertinet, in quantùm scilicet rei consecratæ sumptio iubetur.

Confirmatur ex Concilio Tridentino, Sessione 13. cap. 11. *Saluator noster* (inquit) *discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo diuitias diuini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum; & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suámque annunciare Mortem, donec ipse ad iudicandum mundum veniat.*

Confirmatur secundò ex *S. Thoma* 3. par. Q. 80. A. 11. *Duplex* (inquit) *est modus percipiendi hoc Sacramentum, scilicet spiritualis, & sacramentalis. Manifestum est autem quòd omnes tenentur saltem spiritualiter manducare; quia hoc est Christo incorporari. Spiritualis autem manducatio includit votum seu desiderium percipiendi hoc Sacramentum. Et ideò sine voto percipiendi hoc Sacramentum, non potest homini esse salus. Frustra autem esset votum, nisi impleretur, quando opportunitas adesset. Et ideò manifestum est, quòd homo tenetur*

hoc

hoc Sacramentum sumere, non solùm ex statuto Ecclesiæ, „ *sed ex mandato Domini dicentis Lucæ* 22. Hoc fa„cite in meam commemorationem. *Ex statuto autem Ecclesiæ sunt determinata tempora exequendi Christi præceptum.* Et primis quidem temporibus, quando feruente adhuc Religione Christiani sponte sua satis frequentabant hoc Sacramentum, legem ferendam non iudicauit Ecclesia, quâ certum tempus percipiendæ Eucharistiæ eis præscriberetur. Verùm postquàm tepescere cœpit deuotio Fidelium, statuit vt saltem ter quotanis Christiani omnes adultæ ætatis Eucharistiam sumerent, ijs nimirum diebus, quibus præcipua nostræ Religionis Mysteria solemni ritu recoluntur, id est, Paschatis, Pentecostes, & Natiuitatis Domini; vt constat ex Cap. *Etsi non frequentiùs*, quod *S. Fabiano* Romano Pontifici tribuitur, Dist. 3. *De Consecratione*: & ex Concilio Agathesi anno 506 Canone 18. cuius hæc sunt verba: *Sæculares, qui Natale Domini, Pascha & Pentecoste non communicauerint, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.* Et ex Concilio Turonensi 3. anno 813. Canone 50. decernente, *Vt si non frequentiùs, vel ter laici homines in anno communicent, nisi fortè quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur.*

In Cœna Domini, qua die hoc Sacramentum à Christo institutum est, percipi solitam ab omnibus Fidelibus Communionem, in Ecclesia saltem Gallicana, constat ex Concilio Cabilonensi Canone 47. *In Cœna* (inquit) *Domini à quibusdam Eucharistiæ perceptio negligitur, quæ quoniam in eadem die ab omnibus Fidelibus, exceptis his quibus pro grauibus criminibus inhibitum est, percipienda sit, Ecclesiasticus vsus demonstrat: Cùm etiam Pœnitentes eadem die ad percipienda Corporis & Sanguinis Dominici Sacramenta reconciliat.* Habetur & Lib. 7. Capitularium, Cap. 78. in Additis.

Singulis Dominicis præceptam fuisse Sacram Communionem in Ecclesia Gallicana, nono Sæculo, constat ex Concilio Aquisgranensi 2. anno 836. Canone 22. *Sanè* (inquit) *Communicatio Corporis Domini omni die Dominica debuit celebrari. Ideòque necesse est, quantùm ratio permittit, vt moderna corrigatur consuetudo: Ne fortè qui longè est à Sacramentis quibus est redemptus, longè fit à salute quam fuerat consecuturus.* Idem constat ex Lib. 5. Capitularium Cap. 134. quo constitutum est.

Vt omnes per dies Dominicos vel Festiuitates præclaras Sacra Eucharistia communicent, nisi quibus abstinere præceptum est.

Singulis diebus Dominicis in Quadragesima, in Cœna Domini, Sabbato & Dominica Paschæ, Communionem Diœcesanis suis præcepit *Theodulphus* Aurelianensis Episcopus Cap. 41. *Singulis* (inquit) *diebus Dominicis in Quadragesima, præter hos qui excommunicati sunt, Sacramenta Corporis & Sanguinis Christi sumenda sunt, & in Cœna Domini, in Vigilia Paschæ, & in die Resurrectionis Domini penitus ab omnibus communicandum.* Quæ totidem verbis leguntur apud Burchardum Vuormatiensem Lib. 5. Cap. 19. Yuonem Carnotensem p. 2. Decret. Cap. 29. & Anselmum Lucensem Lib. 9. Cap. 15.

Excommunicationem in eos latam, qui ab Eucharistiæ sumptione semper abstinebant, seu constitutis ab Ecclesia temporibus ad Sacram Communionem non accedebant, constat ex Cap. *Si quis*, Dist. 2. *De Consecratione*, quod sub Antiocheni Concilij nomine Canone 2. vulgatum est, & in Collectione Martini Bracarensis Cap. 84. legitur, ac Lib. 7. Capitularium Cap. 176. in Additionibus, insertum est, cuius hæc sunt verba: *Si quis intrat in Ecclesiam Dei, & Sacras Scripturas audit, & pro luxuria sua auertit se à Communione Sacramenti, & in obseruandis Mysterijs declinat constitutam regulam disciplinæ, illum talem proijciendum de Ecclesia Catholica esse decernimus, donec pœnitentiam agat, & ostendat fructum pœnitentiæ suæ, vt possit Communionem perceptâ indulgentiâ promereri.*

Tandem frigescente in dies magis ac magis Fidelium pietate, Ecclesia in Concilio Oecumenico Lateranensi 4. sub *Innocentio III.* congregata statuit vt adulti omnes semel saltem in anno, videlicet Dominicæ Passionis ac Resurrectionis tempore Eucharistiam in eiusdem Passionis memoriam sumerent. Sic enim habetur Canone 21. *Omnis vtriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti ∴ Suscipiens reuerenter ad minùs in Pascha, Eucharistiæ Sacramentum; nisi fortè de consilio proprij Sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus, ab eius perceptione duxerit abstinendum. Alioquin & viuens ab Ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens Christianâ careat sepulturâ.* Quæ lex Ecclesiæ prorsus consentanea est illi Mosaïcæ: *Si quis non fecit Phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo.*

Ista diuini præcepti quoad tempus determinatio confirmata est à sacra Synodo Tridentina Sessione 13. Canone 9. cuius hæc sunt verba: *Si quis negauerit, omnes & singulos Fideles vtriusque sexûs, cùm ad annos discretionis peruenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, iuxta præceptum Sanctæ Matris Ecclesiæ; Anathema sit.*

Ecclesiastici illius præcepti sensum, illiúsque originem expono verbis *Petri Blesensis*, Sermone 16. *In prima Ecclesia* (inquit) *quotquot intererant consecrationi Eucharistiæ, communicabant eidem ∴ Postquam autem creuit numerus Fidelium, nec omnes accedere ad Eucharistiam visum est; statutum est vt saltem diebus Dominicis Fideles communicarent. Cùm verò paleæ supercrescentes cœperunt cooperire grana, & multorum refriguit charitas, & creuit iniquitas, & perpauci inuenti sunt idonei, qui Calicem salutaris acciperent, decretum est, vt saltem per tres Solemnitates in anno Fideles communicarent; in Paschate, Pentecoste, & Natali. Nunc autem quoniam dies mali sunt, & omnes ferre declinauerunt, & inutiles facti sunt, non audeo dicere ex præcepto Ecclesiæ, sed ex tacita permissione introductum est, vt semel in anno congregentur in Ecclesia ad communicandum: quod præterire fas non est: Vt sicut filij Israël typicum agnum comedebant perpetuò; & eadem die Dominus Discipulis suis Carnem suam & Sanguinem dedit, & in memoriam suam id ipsum faciendum commendauit; ita & nos eadem die Carnem Agni, qui tollit peccata Mundi, comedamus.*

Præter hoc autem Ecclesiæ præceptum, est perpetua Ecclesiæ eiusdem consuetudo alterius præcepti vim obtinens, vt infirmi antequam ex hac vitâ discedant, hoc Sacramentum tanquam Viaticum sibi administrari curent. Vnde magna cautione semper prouisum est ne quis absque hoc saluberrimo Viatico è vita migraret vt constat ex Concilij Nicæni Canone 13. ex Concilij Carthaginensis 4. Canone 70. ex Vasensis Canone 2. ex *S. Ioanne Chrysostomo* Libr. 6. De Sacerdotio, *S. Hieronymo* ad Cap. 15. S. Matthæi, alijsque Veterum testimonijs. Quæstione 1. huius Tractatus, Articulo 1. §. 19. descriptis. Accedit antiquissimum exemplum *Serapionis*, à *S. Dionysio Alexandrino* relatum, apud *Eusebium* Lib. 6. *Historiæ Ecclesiasticæ*, Cap. 44. *Serapion* senex in persecutione lapsus, & pœnitentiam agens, morbo correptus, vocis vsu sensúque carens triduo permansit. Quarto die paululum recreatus, nepotem ex filia misit qui Presbyterum accerseret. Puer ad Presbyterum cucurrit, iam nox erat, Presbyter autem ægrotabat. Sed quia *Dionysius* Alexandrinus Episcopus iusserat vt morituris venia indulgeretur, maximè si antea supplicites postulassent, quò bonæ spei pleni ex hac vitâ migrarent. *Exiguam Eucharistiæ partem puero tradidit, iubens vt aqua intinctam Senis in os instillaret ∴ Puer buccellam intinxit, & in os Senis infudit. Qui ea paulatim absorptâ continuò animam exhalauit.* Aliud exemplum profertur *S. Ambrosij*, de quo *Paulinus* in eius Vita: *Ab hora* (inquit) *circiter vndecima diei, vsque ad illam horam qua emisit spiritum, expansis manibus in modum crucis orauit. Honoratus autem Sacerdos Ecclesiæ Vercellensis, cùm in superiori domo se ad quietem composuisset, tertiò vocem vocantis se audiuit, dicentisque sibi: Surge, festina, quia modò est recessurus. Qui descendens, obtulit Sancto Domini Corpus, quo accepto, vbi gluttiuit, emisit spiritum.* Alia innumera ex Historia Ecclesiastica proferri possent exempla.

Viaticum Eucharistiæ infirmis in mortis discrimine constitutis non negandum, sanxerunt Summi

Ponti-

Pontifices *Siricius* Epist. 1. *Innocentius I.* Epist. 3. *Sixtus III.* Epist. vnicâ, *S. Leo* Epistolis ad Nicetam Aquileiensem , ad Theodorum Foroiuliensem, *Gelasius I.* Epist. 1. Cap. 22. *Felix III.* in Synodo Romana, Canonibus 2. & 3. *S. Gregorius* Lib. 4. Epist. 5. ad Venantium Episcopum Lunensem , *Gregorius III.* Epist. 8. Id ipsum statuerunt Concilia , præter ea quæ superiùs laudata sunt , Aurelianense 3. Canonibus 6. 16. & 24. Toletanum 7. Canone 1. Barcinonense Canone 9. Toletanum 11. Canonibus 5. & 6. Toletanum 16. Canone 3. Foroiuliense Canone 11. Aquisgranense 2. P. 3. Cap. 5. Moguntinum sub *Rabano* , Canone 26. His adde Synodum Romanam sub *Innocentio II.* Canone 10. Remensem sub *Eugenio III.* Canone 12. & Concilium Lateranense Oecumenicum sub *Alexandro III.* Canone 1. quo statuit vt qui à tertia duntaxat parte Cardinalium electus , Pontificis nomen vsurpauerit , tam ipse, quàm qui eum receperint , Excommunicationi subiaceant, & totius Sacri Ordinis priuatione mulctentur : *Ita vt Viatici etiam eis , nisi tantùm in vltimis , Communio denegetur.*

CONSECTARIA
PRAXIM SPECTANTIA.

REGVLA I.

D*Iuinum & Ecclesiasticum Præceptum de Eucharistiæ sumptione , paruulos non spectat* : qui præcepti per ætatem sunt incapaces , & qui se ipsos antè Communionem probare non possunt , secundùm præceptum diuinum ab Apostolo promulgatum 1. Corinth. 11. *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat:* Nullóque deuotionis sensu erga hoc Sacramentum possunt affici ; neque Christum in eo præsentem adorare , cuius Carnem nemo sumere debet , nisi priùs adorauerit.

REGVLA II.

M*Ortale peccatum committit , quicunque Fidelis Eucharistiam tempore Paschatis non sumit : Atque Excommunicatione plecti debet; Christianâque sepulturâ priuari , nisi præceptum illud Ecclesiæ impleuerit.* Ita quippe statuit Canon *Omnis vtriusque sexûs*, & Concilium Tridentinum . Tempus autem Paschali Communioni præfinitum est quindena intercurrens à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis inclusiuè.

REGVLA III.

P*Ræceptum Communionis Paschalis extra propriam Parochiam non impletur . Eáque à proprio Sacerdote, vel ab eo cui vices suas commiserit , suscipienda est.*

Ita statuit Canon *Omnis vtriusque sexûs* . Ita Concilium Bituricense anno 1584. Tit. 22. Canone 9. *Nemo* (inquit) *ad diem Paschæ Eucharistiam ab alio quàm à proprio Parocho seu Curato sumere præsumat : Qui contra fecerit , excommunicetur . Sacerdos qui contra hoc Decretum administrarit , cuiuscunque gradus & ordinis fuerit , extraordinariè puniatur.* Ita Concilium Burdigalense anno 1583. Cap. 11. *Quemadmodum corporibus , sic & animis sua sunt alimenta tribuenda , ne si multo tempore ieiuni languidique permanserint, in laboriosa vitæ humanæ peregrinatione & via deficiant . Ideòque Pane vitæ , qui de Cœlo descendit , nimirum Sacrosancto Christi Corpore, quod in Eucharistia verè continetur, Parochi populos sibi commissos pascere satagant , & assiduis cohortationibus ad hunc cœlestem Panem inuitent . Eos autem , qui semel saltem quotannis , idque solennibus Paschæ diebus , vel circiter , ad hoc Sacramentum , præmissa peccatorum Confessione non accesserint , cuiuscunque tandem sint conditionis , ad Episcopum proximâ post Pascha Synodo deferant . In eos verò Episcopi Censuris , aliisque pœnis acriter animaduertant . Hac de causa statuimus , vt prædicto tempore Paschæ , nemo extra suam Parochiam , absque Rectoris sui facultate aliò se conferat hoc Sacramentum percepturus. Sed & quibus dabitur ea facultas , Parochum certiorem faciant , quo loco Sacram Eucharistiam sumpserint.*

Ita Concilium Aquense anno 1585. Tit. De his quæ ad Sacramentum Eucharistiæ pertinent : *Fideles omnes , iuxta Canonem* , Omnis vtriusque sexûs , *Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in Paschate à proprio Parocho sumere ne omittant : Nec vlli liceat illud sumere ab alio quàm à proprio Parocho , vel de eius licentiâ . Quòd si quis contra fecerit , præter graue peccatum mortale quod incurrit , volumus etiam illis ingressum Ecclesiæ interdici , & Sepulturam Ecclesiasticam . Religiosi verò qui illud absque Parochi eoasensa admiaistrarint , iuxta Clementinam primam* De priuilegijs, *sciant se Excommunicationis pœnâ innodatos* . Ita Concilium Tolosanum anno 1590. Cap. 5. §. 3. *Communicantium in Paschate Parochi nomina describent , quos Communioni defuisse perceperint , notatos ad Episcopum deferant , quasque defectûs rationes extra Confessionem cognouerint , eidem significabunt* . Et §. 5. *Qui Paschatis tempore absuerint , sumptæ Communionis testimonium Parocho amplissimum dabunt ; ni fecerint , iterata Sacramenti sumptione , peccati suspicionem auferent.*

Ita S. Carolus Borromæus cùm in Concilio Prouinciali Mediolanensi 1. tum in Instructionibus De Sacramento Eucharistiæ : *In Paschali Celebritate , vt nemo Parochianum legitimæ ætatis , quemadmodum est Sanctæ Matris Ecclesiæ præceptum omittat hoc Sacramentum percipere in sua Parochiali Ecclesia ; sæpè numero Parochus in Quadragesima populo promulgabit , atque adeò explanabit Constitutionem illam ab Innocentio III. Pontifice editam , cuius initium est ,* Omnis vtriusque sexus : *Censuramque in ea sancitam diligentissimè proponet .*

Quæ Constitutio vt perfectè seruetur , in Quadragesima item per familias , vt Concilia Prouinciali cautum est , nomina eorum describet , qui per ætatem rationis vsum adepti , in Pascha Sacram Communionem confessi sumere debeant .

Hortabitur autem eos , vt qui in Pascha Sacram Communionem sumere debent , ipso die Paschæ Resurrectionis id præstent.

Quo Paschæ tempore ipse , non alius Sacerdos ministrabit : Si verò frequentem populum habet , alium quoque Sacerdotem adhibeat tunc licet.

Parochiæ suæ Fidelibus in Pascha ministrabit . Alienæ autem Parochiæ nullo modo , nisi vt infra . Proinde quod antiquis Canonibus cautum est , ad populum conuersus antequam ministret de Altari enuntiabit ; Alienæ Parochiæ Fideles ad proprium Parochum remitti , à quo Sacram Communionem in Paschali Celebritate sumant.

Iis etiam ministrabit , qui maiorem anni partem in Parochia habitauerint : illis quoque , qui saltem sex menses.

Peregrinis item , qui paucis antè diebus aduenerint animo constituendi domicilij.

Et verò illis quoque qui facultatem ab Archiepiscopo litteris concessam habuerint.

Ægrotis etiam Parochialibus , etiamsi Communionem sumpserint , in Pascha quoque afferet & ministrabit.

Qui Parochiales Paschæ tempore à Parochia abfuerint , nisi se Communionem sumpsisse testatum fecerint , in eos ad præscriptum Conciliorum Prouincialium agat.

Qui autem præstituto Paschæ tempore non communicauerint , eos ex præscripta formula ad Altare alterò ex diebus festis Pascha proximè sequentibus monebit : & in contumacia perseuerantes ad Archiepiscopale forum deferet.

REGVLA IV.

P*Aschalis Communio de consilio proprij Sacerdotis , ob rationabilem causam, ad tempus differri potest.*

Ita statuit Concilium Lateranense , Canone *Omnis vtriusque sexûs*. Ita Synodus Carnotensis anno 1526. *Quilibet Fidelis ex Constitutione Ecclesiæ , postquam ad annos discretionis peruenerit , videlicet pueri ad quatuordecim , & puellæ ad duodecim aut pauciores annos , si discretio supplet ætatem , ad minus semel in anno , videlicet in die Paschæ , tenetur cum multa reuerentia & deuotione hoc Sacramentum sumere : Nisi fortè de consilio proprij Sacerdotis , & ob rationabilem causam , ad tempus duxerit abstinendum : Vt puta propter debilitatem stomachi sumptum cibum retinere non valentis , vel etiam propter nondum factam sufficientem peccatorum*

Con-

Confeſſionem, seu aliam debitam præparationem, quam peragere non poterat, aut etiam negligenter omiserat faciendam. Qui verò huiusmodi Ecclesiæ præcepti contemptores effecti, idem saluberrimum quotannis (legitimo cessante impedimento) non receperint Sacramentum, ab Ecclesia expellendi sunt, & eis Ecclesiastica, si pertinaces decedant, denegenda est sepultura.

Sanè sicut immundi à faciendo Phase cum reliquo cœtu filiorum Israël exclusi sunt, & in secundum mensem dilati (*Numer.* 9.) Ita si qui, vt par est, peccati non sunt ad Eucharistiam suscipiendam: vtpotè quia in proximis peccandi occasionibus, vel in affectu peccati adhuc versantur, vel quorum dubia conuersio est propter inueteratum peccati lethalis, publici maximè, & cum aliorum scandalo commissi habitum, ac frequentes in eadem crimina relapsus; vel anno solido à Confessione Sacramentali abstinuerunt, & postremis Paschalis quindenæ diebus se sistunt Sacerdoti, nullâ aut exiguâ præparatione, eorum Communio ad tempus differenda est, secundùm prudens Iudicium Proprij Sacerdotis; penes quem, & non penes alium (saluo Episcopi iure) potestas est Communionis Paschalis tempus prorogandi. Vnde si quis alteri à Parocho, de illius, aut Episcopi licentiâ peccata confessus fuerit, ipsique Absolutionis beneficium distulerit Confessarius, aut illius Communionem vltra quindenam Paschalem differendam iudicauerit, debet nihilominus Pœnitens proprium Parochum adire, ipsique exponere conscientiæ suæ statum; aut certè Sacerdotis, apud quem peccata deposuit, Iudicium, vt illius consilio & licentiâ Paschalem Communionem ad tempus differat. Alioqui Parochus iure suo vtetur, & pœnas Constitutionis, *Omnis vtriusque sexûs*, ipsum incurrisse declarabit. Quamobrem consultius erit, si Confessarij huiusmodi homines ad proprium Sacerdotem remittant.

Quemadmodum autem de proprij Sacerdotis consilio ob rationalem causam differri potest Communio Paschalis, ita anticipari potest & debet, si quis præuideat se & in Paschate, & multis post Pascha mensibus impotentem futurum ad Eucharistiam sumendam propter impedimentum extrinsecum. Ecclesia enim sic iubet Communionem in Paschate, vt velit *Ad minus* tunc fieri, & non vltra differri: Si autem differretur ad plures menses post Pascha, non fieret *Ad minus semel in anno*. Sicut si cui iniunctum esset soluere centum nummos ad minus semel in anno, idque in Paschate; is si præuideret se soluendo non futurum in Paschate, solutionem anticipare deberet, si posset.

REGVLA V.

QVi apud Priuilegiatos, siue in Ecclesijs Regularium Eucharistiam sumpserit in Hebdomada Sancta, debet nihilominus intra quindenam Paschalem semel in Ecclesia Parochiali sumere, vt satisfaciat præcepto Communionis Paschalis.

Ita respondit Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum.

REGVLA VI.

QVi Præcepto Communionis Paschalis satisfecit, Eucharistiam in propria Parochia sumendo, die ipsa Paschatis Eucharistiam sumere non potest in Ecclesijs Regularium, aut quorumuis Priuilegiatorum siue Exemptorum.

Leo enim *Decimus* Pontifex Maximus concedens vt Priuilegiati Eucharistiam quouis anni die ministrare possint, excipit diem Paschatis. Priuilegia autem quæ Iuri communi derogant, restringi debent, non ampliari. Idem confirmat Responsum Congregationis Cardinalium, datum die 23. Ianuarij 1586. Eámque sententiam *Nauarrus*, *Azorius*, & *Syluius* probabiliorem censent.

REGVLA VII.

QVi Communionem Paschalem prætermisit, tenetur ad satisfaciendum Ecclesiæ præcepto pro illo anno communicare.

Ita censent *Ioannes Maior*, *Petrus à Palude*, *Nauarrus* & *Syluius*. Duplex affertur huius obligationis ratio. Primò, quia non conceditur terminus annuus vt tunc cesset obligatio, sed vt adimpletio præcepti vlteriùs differri non possit: Sicut in contractibus, quando statuitur tempus vltra quod non possit differri solutio; si tunc non fiat, debitum non extinguitur, sed perseuerat. Secundò, quia Communio est id quod Ecclesia præcipuè præcipere intendit: Temporis autem determinatio est aliquid secundarium. Cùm ergo possit adhuc impleri Ecclesiæ præceptum secundùm substantiam, & quantùm ad id quod in eo præcipuum est, obligatio perseuerat.

At (inquiunt alij magni etiam nominis Theologi, *S. Antoninus*, *Syluester Prieras*, *Dominicus Soto*, *Toletus*;) Dum aliquid præcipitur cum determinatione temporis, eo elapso cessat obligatio, vt patet in Missa Festi, Ieiunio Vigiliæ, &c.

Id verum esse respondent alij, cùm opus quod præcipitur annexum est tempori, & quasi pensum & onus diei præcipitur, ita vt ratio obligationis sit talis dies, qualia sunt auditio Missæ in die festo, Ieiunium in Quadragesima, Quatuor Temporibus, statisque Vigilijs, & Breuiarij recitatio. At Confessio & Communio annua non præcipiuntur vt annexæ tempori, vtque certæ diei pensa & onera; nec ratio obligationis earum est Paschale tempus, sed ius diuinum, cui vt satisfiat, Ecclesia Paschatis tempus ita determinauit, vt obligationem faciendi satis diuino illi iuri ac præcepto de cœlesti cibo animabus nostris procurando, quo spiritualis vita sustentetur, propterea non remiserit. Atque hæc longè probabilior & tutior videtur sententia, quamuis magna nomina contrariam opinionem defendant.

REGVLA VIII.

MOrtale peccatum incurrit, quisquis graui morbo correptus, & in mortis periculo constitutus, Eucharistiæ Viaticum recipere renuit, aut negligit.

Ecclesiæ scilicet præceptum in re graui violare non metuit. Eiusdem peccati rei sūt illi ad quos infirmi cura pertinet, præcipuéque Medicus, si ipsum ea de re monere, vtque isto Christiani hominis officio defungatur, vrgere negligant. Id colligitur ex Canone 22. Concilij Lateranensis sub *Innocentio III.* cuius verba aliâ occasione referemus, cùm nimirum de Confessione sermo erit.

REGVLA IX.

PRæcepto Communionis annuæ non fit satis per sacrilegam Domini manducationem.

Præceptum enim Ecclesiæ est determinatio diuini præcepti ad certum tempus, adeóque illud non implent, qui diuinum de sumptione Eucharistiæ præceptum violant, Corpus Domini non dijudicantes, secundùm illud Apostoli 1. ad Corinth. 11. *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Præterea Concilium Oecumenicum Lateranense 4. Canone, *Omnis vtriusque sexûs*, præcipit omnibus & singulis Fidelibus, vt *Suscipiant reuerenter ad minus in Pascha, Eucharistiæ Sacramentum.* At suscipi quâ par est reuerentiâ nemo dixerit per Communionem sacrilegam: *Ignoras*, (inquit *S. Ioannes Chrysost.* Hom. 5. in Epist. 1. ad Timoth.) *Quoniam indignè accedere, etiamsi semel fiat, te supplicio tradit. At nos adeò stolidi, adeò insensati sumus, vt cùm innumera per totum annum scelera perpetremus, nihil ea curemus exuere, satis esse arbitrati, si non assiduè præsumamus atque contumeliosè Corpus Christi attingere. Neque intelligimus quòd hi qui Cruci Christum affixerunt, semel tantùm id fecerunt. Non igitur quia semel crucifixerunt, minùs idcircò delictum est: Et qui Christum prodidit, semel tantùm prodidit: Nunquid ergo hoc illum supplicio eripuit?* Hinc *Philippus* Lingonensis Episcopus in Synodo anno 1452. ita statuit: *Quia nonnulli temerariè magis populum quàm Deum timentes, non verentur prout experti sumus, nullâ de commissis Confessione præhabita accedere irreuerenter ad Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, statuimus quòd nullus deinceps ad præfatum Eucharistiæ Sacramentum teneatur aliquem admittere, nisi priùs illum audierit in Confessione, aut priùs sibi fide factâ, quòd more Fidelium Pœnitentiæ receperit Sacramentum: Nisi qualitate personæ pensatâ, aliud duxerit faciendum.* Hinc Synodus Parisiensis anno 1557. *Nullus Parochus*

chus

cbus ad huius Sacramenti sumptionem quempiam, præcipuè in Paschate admittat, cuius conscientiam non nouerit, aut ipse, aut ab eo ei negotio Præfectus. Et rursus: *Admonendi sunt accuratè Christiani, ne indignè ad venerandam hoc & diuinum accedant Sacramentum, aeue in peccato, aut proposito deinceps peccandi audeant accedere: Sed cum religione & timore, ne fortè imitantes vestigia Iudæ, locum Diabolo potiùs quàm Deo præparent, pœnam quam merentur breui suscepturi*. Ita Concilium Burdigalense anno 1582. *Illud Christianæ plebi assiduè inculcandum est, diuinissimum hoc Sacramentum, vt expurgatis ab omni culpa & puris animis copiosam gratiam salutémque confert, sic peccatorum adhuc illauie squallentibus & iuquinatis, suo ipsorum vitio atque prauitate plurimùm obesse, non secùs ac salutares cibi stomacho languenti & malè affecto detrimentum afferunt. Constat enim Apostoli doctrinâ, tales qui indignè id sumpserint, iudicium sibi manducare & bibere. Ideòque Parochi & Concionatores, nec-non quicunque audiendis Confessionibus præficiuntur, moneant cùm publicè omnes, tam priuatim singulos, ne ad hæc tremenda Mysteria, nisi priùs integrè probatâ conscientiâ, & omnium quorum meminisse operam sedulò dederint, peccatorum factâ Confessione accedant*. Ita Concilium Bituricense anno 1584. *Nemo sine contritione, confessione, & satisfactorijs operibus dignè præmunitas, ad Eucharistiam sumendam accedat*. Denique inter Propositiones; quas *Innocentius Vndecimus* Pontifex Maximus damnauit *Vt minimùm tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas*, Decreto edito die Iouis 2. Martij 1669. Quinquagesima quinta his verbis expressa est: *Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem*. Quamobrem qui Eucharistiam in statu & affectu peccati mortalis recepit in Paschate, pœnitentiam agere & confiteri quamprimùm debet cùm immane illud sacrilegium, tum reliqua peccata Sacerdoti, & Christi Corpus cum debita reuerentia & pietate suscipere, vt præcepto Communionis Paschalis satisfaciat. Idem esto iudicium de illo, qui Viaticum in statu aut affectu peccati mortalis recepisset: Iterum enim actâ sacrilegij pœnitentiâ sacram Communionem percipere deberet, cùm ad Ecclesiæ præceptum implendum, tum ad resarciendam iniuriam & vim illatam Corpori Domini.

Frustra verò quis objiciat, Ecclesiam actus internos præcipere non posse. Esto enim ipsos præcipere non possit directè, vt nec de ijs in exteriori foro iudicare; indirectè tamen ipsos præcipere potest, quatenus externi religiosè fieri non possunt, nisi cum internis sint coniuncti. Præterea non ex vi Præcepti Ecclesiastici, sed ex vi Præcepti Diuini tenemur ad orandum cum attentione, reuerentiâ, & religione debitis; ad sumendam Eucharistiam purâ & integrâ conscientiâ, quoties ipsam sumimus: Ne de illorum simus numero, de quibus Deus per Prophetam ait: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me*: Ne simus hypocritæ, quibus *Væ* toties imprecatus est Christus, ne *Veri adoratores* non simus, qui *Deum adorant in spiritu & veritate*: Ne indignè manducando & non dijudicando Corpus Domini, iudicium nobis manducemus & bibamus; animæque nostræ mortem consciscamus Panem vitæ sumendo, & recipiendo Sacramentum quod Christus instituit, vt æternùm viuamus: Ne denique falsò profiteamur sumendo Corpus Christi, nos ad Corpus Christi mysticum pertinere, & esse membra illius Spiritu vegetata.

REGVLA X.

VEnerabile Sacramentum summa cum Religione Parochus superpelliceo & stolâ indutus, præeuntibus qui faces ardentes aut cereos accensos gestent, & tintinnabulum cuius sonitu Fideles ad reuerentiam Corpori Christi exhibendam moneantur, ferre debet sub vmbellâ, si fieri potest, ipso Sacerdote septem Psalmos Pœnitentiales, aut quindecim Graduales recitante. Excitandi sunt Fideles Indulgentijs Episcopali Auctoritate propositis, vt Sanctissimum Sacramentum, cùm defertur ad ægrotos, pia veneratione prosequantur & comitentur. Instituendæ ad id pietatis opus Confraternitates, vbi nondum sunt institutæ, accendenda publicis adhortationibus Fidelium erga Sanctissimum Christi Corpus reuerentia & deuotio. Noctu non est deferendum, nisi periculo mortis imminente. Particulas duas ferat in pixide, nisi cùm noctu defert, vel certus est necesse vt esse statim post Communionem Extremam etiam Vnctionem ministret. Curandum vt ægrotantis ad quem defertur, cubiculum ab omni sorde & inquinamento purgetur, amotáque omni re profanâ, exornetur, vbi potest, pio apparatu, & sacris imaginibus: Tum præterea mensa consternatur mappâ nitida, apparetúrque cruce, aliáue effigie sacra, candelabris & candelis saltem binis. In qua mensa super Corporali Pixis cum Sanctissimo Sacramento collocabitur. Sit præterea vas vitreum ad ablutionis vsum. Qui ob egestatem id minùs præstare possent, curet Parochus iuuari à Confratribus Sanctissimi Sacramenti. Cum Parochus accessit ad ægrotum, diligenter videat, (siquidem grauiter laborat) an integro sensu sit; an item periculum tussis, aut vomitûs: Si tunc non potest sumere, necessitate, vísque repentina morbi impeditus; aliquantulum morabitur Parochus; dúmque in mora est, ipse & reliqui Fideles genibus flexis coram Sanctissimo Sacramento orabunt. At verò si perseueret impedimentum, illud proponet ei adorandum, si modò ægrotus ita desideret: & impertita ei figura crucis benedictione cum ipso Sacramento, discedet. Eodem modo oret, proponat, & benedicat, si, cùm venerit, ab initio viderit fieri non posse, vt ægrotus sumat: Sed ne deferat tamen vnquam ad eum, quem sumere non posse antè nouerit. Si autem sumere potest, Parochus illum suauiter alloquetur; & quæret an aliquid sit reliquum quod confiteri velit: Tuncque libenter eum audiet, & absoluet: interrogabítque etiam, an Sanctissimum Corpus Domini sumere velit; & si pro Viatico dandum sit, id quoque exprimet: Ad quod piè deuotéque sumendum paucis verbis inflammabit.

Si quando sine sacra Hostia redibit, Parochus antequam domo ægroti abscedat, lumina extingui iubebit, stolam, tintinnabulum, vmbellam non adhibebit, pixidem palam non deferet.

Cohortabitur ægrotum, vt sacram Communionem sumat, etiamsi grauiter non ægrotet; maximè si Festi alicuius celebritas id suadeat: Neque ipse ministrare recusabit sæpius in eadem infirmitate pro deuotione & desiderio ægroti; præsertim si ille, cùm valet, soler frequentare; vt in Concilio Prouinciali Mediolanensi 4. statutum est.

Pro Viatico ministrabit, cùm probabile est, quòd eam ampliùs sumere non poterit: Cauebit autem ne ita cunctetur, vt periculum adeat ægrotus moriendi priùs quàm sumat.

Cùm præterea posteaquàm Viaticum, Extremámque etiam Vnctionem æger suscepit, aliquot dies superstes sibi sacram Communionem ministrari petit, eius pio desiderio Parochus non deerit: Sed pro Viatico illam iterum in eodem morbo ministrabit, nisi periculum mortis post octo vel decem dies idem perseueret, aut morbus paulisper imminutus deinde ingrauescat.

Prælato alicuius Ecclesiæ, qui in lecto ægrotans frequentissimè sacræ Eucharistiæ pabulo salutariter se reficiet, eam, & cùm primò in ægrotatione, & cùm pro Viatico sumet, Sacerdos qui post illum in ipsa Ecclesia primariam dignitatem, locumue obtinet, deferet ac ministrabit, vniuerso Clero eiusdem Ecclesiæ prosequente, & Societate etiam Sanctissimi Corporis Domini. Si verò sæpius sacram Communionem sumet, alius inferior Sacerdos, vel Parochus ministrabit, Societate tantummodo Corporis Domini comitante. Alijs Sacerdotibus eodem modo deferetur, eiusdem ordinis saltem Sacerdotibus, alijsque Clericis comitantibus.

Ægrotus, si per valetudinem potest, è lecto surget: Decoréque vestitus; & si est Sacerdos, superpelliceo stoláque indutus, genibus flexis erit, dum sumet.

Facta Communione, Sacerdos hortetur ægrotum ad sanctè meditandum, & ad gratias Deo agendas de tanto beneficio, moneátque domesticos qui ægroti curam habent, ne per dimidiam saltem horam illum visitari permittant, ne à munere gratiarum Deo agendarum auertatur.

Hæ Regulæ de Sacramento Eucharistiæ ægrotis administrando sumptæ sunt ex Cap. *Sanè*, Extra, *De Celebratione Missarum*, quod est *Honorij III.* ex Instructionibus *S. Caroli* De Visitatione Infirmorum, ex Synodo Senonensi 1524. Rothomagensi 1531. Burdigalensi 1582. Aquensi 1585.

CAPVT II.

DE CONVERSIONE PANIS ET VINI
In Corpus & Sanguinem Christi.

ARTICVLVS I.

Vtrum Christi Domini Corpus & Sanguis verè ac realiter in Eucharistia Sacramento contineantur.

PROPOSITIO CATHOLICA.

Verum Christi Domini Corpus, verus item Sanguis in Eucharistiâ reipsa præsentia sunt, non præsentiâ tantùm virtutis & efficaciæ, sed substantiæ.

ÆC Propositio contra Zuinglianos & Caluinianos Hæreticos inuictissimis argumentis probatur; quorum alia ex Scripturæ sacræ testimonijs, alia ex Traditione, alia ex Ecclesiæ auctoritate & iudicio petita sunt. Tria præsertim suppeditat Scriptura. Primum ex verbis promissionis, alterum ex verbis institutionis, tertium ex verbis vsum huius admirabilis Sacramenti explicantibus depromptum est.

Quod primum spectat, Sacramenti huius institutionem promisit Christus, cùm miraculum multiplicationis quinque panum edidisset, & sequentem se plebem ac Discipulos in primis docuisset, panem se esse viuum qui de cœlo descendit, ex quo si quis manducauerit, viuet in æternum, vt refert *S. Ioannes* Euangelij sui Cap. 6. Subiunxit enim: *Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitâ*. Quorum occasione verborum contentio inter Iudæos orta est. *Quomodo* (inquiebant) *potest hic nobis Carnem suam dare ad manducandum?* Iesus verò respondit: *Amen, Amen dico vobis, nisi manducaueritis Carnem Filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet & ego in illo. Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: Et qui manducat me, & ipse viuet propter me. Hic est panis qui de cœlo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri Manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc Panem, viuet in æternum*. Id cùm audissent multi ex Discipulis eius, dixerunt: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Quorum murmurationem Christus agnoscens, dixit: *Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem vbi erat priùs? Ex hoc*, inquit S. Ioannes, *multi Discipulorum eius abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Iesus ad duodecim: Nunquid & vos vultis abire? Respondit Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus & cognouimus, quia Tu es Christus Filius Dei*.

De Eucharistiæ Sacramento hunc locum intellexere SS. Patres à primis Christiani nominis sæculis, eumque sensum vt proprium ac literalem spectauerunt ac tradiderunt, scilicet *S. Irenæus* Lib. 4. Cap. 34. *Origenes* Homilia 16. in Numeros, *S. Cyprianus* Lib. De Oratione Dominica, *S. Hilarius* Lib. 9. De Trinitate, *S. Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi 4. *S. Ambrosius* Lib. *De ijs qui Mysterijs initiantur*, Cap. 8. *S. Ioannes Chrysostomus*, *S. Augustinus*, & *S. Cyrillus Alexandrinus* in Cap. 6. *S. Ioannis*, Concilium Alexandrinum in Epistolâ ad Nestorium, *S. Leo* Sermone 6. De Ieiunio septimi mensis, &c. Iam verò posito quòd de Eucharistia *Ioannis* 6. Cap. agatur, præsentia realis Corporis & Sanguinis Christi in hoc Sacramento luculenter ex eo loco probatur. Primò, Christus Panem, quem daturum se pro Mundi vita tam amanter pollicetur, id est, Carnem suam, Mannæ opponit quo qui cibati sunt in deserto, mortui sunt: Qui autem hunc Panem, id est, Carnem Christi manducaturus est, viuet in æternum. At si Eucharistia mera figura est Corporis & Sanguinis Christi, quamuis pauló expressior ipso Manna, frustra ipsi anteponitur quoad vim illam viuificam. Siquidem & veteres Iusti ex Israëlitis, qui in fide Christi venturi Manna manducabant, Carnem eius & Sanguinem fide pariter percipiebant, quemadmodum se percipere Caluinistæ gloriantur.

Secundò, verba illa Christi dubium excitarunt grauissimum in Iudæorum animis. *Litigabant ergo Iudæi ad inuicem dicentes: Quomodo potest hic nobis Carnem suam dare ad manducandum?* At dubium huiusmodi non excitasset figurata locutio, quâ Christus Panem se daturum significasset ad repræsentandum Carnem suam, & ad sui memoriam duntaxat excitandam.

Tertiò, Iudæorum opinionem illam de vera Christi Carne ipsis in cibum danda, Saluator minimè correxit, immò confirmauit, & dubitationem eorum reprehendit, carnem suam daturum se asserens, quasi interposito iureiurando: *Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis Carnem Filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Homines (inquit Apostolus ad Hebr. 6.) *Per maiorem sui iurant; & omnis controuersiæ eorum finis ad confirmationem, est iuramentum. In quo abundantiùs volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilij sui, interposuit iusiurandum; vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus*: Et vt obstinatiores Infidelium animi ad credendum flectantur. *O beatos nos, quorum causâ Deus iurat! O nos miserrimos, si nec iuranti Domino credimus!* (inquit *Tertullianus* Libro *De Pœnitentia*.)

Quartò, Responsio Christi in re tanti momenti, vbi nimirum legem condebat ac præceptum dabat, ambagibus, figuris inusitatis, ac omni prorsus æquiuocatione carere debuit, ne summæ Veritatis verba ad fallendos potiùs quàm ad erudiendos homines destinata viderentur. Cùm igitur planissimè dixerit: *Nisi manducaueritis Carnem Filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, vera & realis manducatio carnis Christi his verbis imperata censeri debet. Solemne fuit Christo, etiam cùm de rebus minoris momenti ageret, vt si quid figuratè & obscurè dixisset, aliquando rogatus, interdum sponte explicaret. Dixerat Discipulis, (Ioannis 16.) *Modicum & iam non videbitis me, & iterum modicum & videbitis, quia vado ad Patrem*: illorum interrogationem præueniens, ac mysticum locutionis genus vltro ipsis exponit. Cùm dixisset Nicodemo; *Amen, amen dico tibi, Nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre Regnum Dei*: Interroganti, quomodo posset *Homo nasci cùm sit senex?* Myste- Ioann. 3.
rium exposuit his verbis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu-Sancto, non potest introire in Regnum Dei*. Proposuerat apud *Matthæum* parabolam seminantis, non intellexerant Discipuli: interrogantibus Matth. 13.
copiosè & particulatim explicauit. Proposuerat aliam parabolam de zizanijs: Apostoli rogant vt parabolam illam edisserat: Eorum votis annuit. Id verò si præstitit in his occasionibus, quis sibi persuadeat idminimè factarum optimum Præceptorem ac Redemptorem in re grauissima, dubitantibus Discipulis, si alius fuisset verborum sensus quàm præ se ferebant, & de spirituali duntaxat manducatione fuissent intelligenda?

Quintò, Carnem suam verè cibum, & Sanguinem suum verè potum esse affirmat. *Caro enim mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus*. Scripturam igitur adulterant, & in alienum sensum Christi detorquent verba Caluiniani, cùm eius carnem spiritualiter duntaxat, impropriè, & figuratè manducari contendunt, quatenus fide apprehenditur.

Sextò, subdit Christus, *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo*. Quod non solùm de inhabitatione spirituali per fidem &

dem & charitatem, sed de mansione naturali, quâ Carnem suam nobis commiscet, SS. Patres *Hilarius, Ioannes Chrysostomus*, & *Cyrillus Alexandrinus* explicant.

Septimò, cùm Discipuli dicerent, *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Sciens Iesus quia murmurarent, dixit eis: *Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem vbi erat priùs?* Ex futura in cœlum Ascensione sua carnem suam ad manducandum se dare posse confirmat. An, quæso, ad spiritualis manducationis fidem adstruendam Mysterium adeò admirabile proferre fuisset opus? Sanè qui ex Ascensionis Mysterio probat se carnem suam daturum ad manducandum, & qui manducabunt, in ipso mansuros, æternúmque victuros, probat se tam verè ac propriè carnem suam daturum manducandam, quàm verè ac propriè in cœlum ascensurus est. Quemadmodum igitur Christus in cœlos reipsa ascendit, non figuratè, nec spiritualiter duntaxat; ita carnem suam non figuratè & spiritualiter tantùm, sed verè, propriè & re ipsa manducandam Fidelibus dedit.

Octauò, *Ex hoc multi Discipulorum eius abierunt retro*, rei insolentiâ offensi. Quis credat Pastorem optimum, qui ouem errantem quæsiturus è cœlo descenderat, passurum fuisse, vt oues tam multæ ex suo grege discederent, quas vnico verbo reuocare ac retinere potuisset, aperiendo illis sermonis sui sensum, & declarando se loqui de manducatione spirituali corporis sui per apprehensionem fidei, aut de manducatione panis materialis & vulgaris, qui carnis suæ figura esset, illiúsque virtutem duntaxat contineret.

Tandem Christus Discipulis illis abeuntibus, dixit duodecim Apostolis, *Nunquid & vos vultis abire?* Significans se iam fecisse, quicquid in se ipso erat, vt eos retineret, & hoc Mysterium ampliùs explicare non posse: Proinde illis optionem dari, vt vel credant, vel abeant. Suo & aliorum nomine respondit Simon Petrus: *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus & cognouimus, quia tu es Christus Filius Dei*. Quibus verbis se & Condiscipulos omnia credere quæ Christus proposuerat, & ipsam Carnis eius sacratissimæ veram, realem, ac oralem manducationem, in Sacramento, cuius institutionem promiserat, profitetur.

2 Altera Catholicæ Propositionis probatio sumitur ex verbis Christi Domini Sacramentum instituentis. Accepit enim panem, & benedixit, ac fregit, dedítque Discipulis, & ait: *Accipite, & comedite: Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur*. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: *Hic est enim Sanguis meus Noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Ita referunt S. Matthæus Cap. 26. S. Marcus Cap. 14. S. Lucas Cap. 22. & S. Paulus 1. ad Corinthios Cap. 11. Verba porrò Christi Sacramentum instituentis, dogma fidei tradentis, legem Ecclesiæ suæ in perpetuum tempus dantis, testamentum condentis, fœdus sancientis, proprio sensu, non metaphorico; perspicuo, non obscuro; naturali & cuique obuio, non contorto, & qui nonnisi post diuturnam meditationem detegatur, accipi debent & explicari. Si enim vnquam homines propriè & claré loquuntur, maximè cùm fœdus ineunt, cùm leges ferunt, cum testamentum condunt; cùm non exteros, sed amicos, sed filios alloquuntur, eis animi sui sensa aperiunt, & voluntatem significant suam, cùm denique ipsis tradunt amicitiæ perenne pignus. At Christus dicens Apostolis, *Accipite & comedite: Hoc est Corpus meum ∴ Bibite ex hoc omnes: Hic est enim Sanguis meus*: Sacramentum instituit, dogma Fidei tradidit, legem Ecclesiæ suæ dedit in perpetuum tempus duraturam, fœdus sanciuit, testamentum condidit; non exteros, sed amicos, sed filios his verbis compellauit, æternum amoris pignus ipsis daturus pridie quàm pateretur; illos, de quibus *S. Ioannes* Cap. 13. ait: *Sciens Iesus quia venit hora eius, vt transeat ex hoc Mundo ad Patrem; cùm dilexisset suos, qui erant in Mundo, in finem dilexit eos*. Illos alloquebatur, quibus tum dixit: *Vos amici mei estis. Iam non dicam vos seruos: Vos autem dixi amicos; quia omnia quæcumque audiui à Patre meo, nota feci vobis ∴ In prouerbijs locutus sum vobis. Venit hora, cùm iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis*. Quod & ipsi agnouere: *Ecce nunc palam loqueris*, (Inquiunt) *& prouerbium nullum dicis. Nunc scimus, quia scis omnia, & non opus est tibi, vt quis te interroget: In hoc credimus, quia à Deo existi*. Hæc itaque verba, *Hoc est Corpus meum ∴ Hic est Sanguis meus ∴* in sensu proprio, non metaphorico, & figurato intelligenda sunt; adeóque non figuram tantùm Corporis & Sanguinis Christi, siue efficacem, siue inefficacem in Eucharistia nobis traditam credere debemus, sed verum Christi Corpus & Sanguinem. Si *Hominis testamentum confirmatum nemo spernit, aut superordinat*, vt ait Apostolus ad *Galat.* 3. Quantò minùs testamento Christi derogandum est? Testamenta verbis proprijs, simplicibus, & perspicuis conduntur: nec vllus Caluinista est, aut Zuinglianus, cui si pater, auus, patruus, aliusue ex cognatis aut amicis, domum vel agrum supremæ voluntatis tabulis reliquerit, adijsse se putet hæreditatem, & impletam erga se Testatoris voluntatem arbitretur, cùm tabella domum vel agrum repræsentans ab Executoribus testamenti data fuerit. Christus Eucharistiam instituens, quam *S. Gaudentius* Tractatu 2. in Exodum, appellat *Hæreditarium Munus Noui Testamenti*, ait: *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus*. Et figuram duntaxat Corporis & Sanguinis Christi esse Sacramentarij impiè contendunt! Nonne hoc est Saluatoris nostri testamentum violare? Nonne hoc est vmbraticum testamentum pro vero ac reali supponere? Nonne hoc est Scripturæ Sacræ verba corrumpere, verba Christi in alienum sensum detorquere? Si figuram duntaxat Corporis sui dare voluisset, cur æquiuocatione, quæ hominum partem maximam conijcere poterat in errorem, vsus fuisset? Cur mentem suam non expressisset simplicibus, apertísque verbis? *Fortè qui Verbum est, & qui Veritas est, loqui vera nesciuit? Et qui Sapientia est, in stultiloquio errauit? Et qui Virtus est in ea fuit infirmitate, ne posset eloqui quæ vellet intelligi?* (inquit S. Hilarius Lib. 8. De Trinitate.) *Num mentis & linguæ Artifex disertè loqui non posset? Immò verò summa Prouidentia fuco carere voluit, quæ diuina sunt, vt omnes intelligerent, quæ ipse omnibus loquebatur*. Quibus quæso, verbis Christus vsus esset magis aptis, magísque perspicuis, ad significandum se, veri proprijsque Corporis sui substantiam tradere? An opus erat vt diceret, Hoc est verè & propriè Corpus meum? Nequaquam. Sicut enim cùm Æternus Pater Christum designando, dixit: *Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite*; non dixit, Hic est verè & propriè Filius meus: & cùm Euangelista Verbi Æterni Incarnationem explicuit, non dixit; Verbum verè & propriè Caro factum est, carne in vnitatem personæ assumptâ, sed simpliciter dixit: *Verbum Caro factum est*: Et cùm Angelus Deiparæ Virgini admirabile illud Mysterium annuntiauit, non dixit, Verè in vtero concipies proprium Filium Dei, sed simpliciter; *Quod enim ex te nascetur Sanctum, vocabitur Filius Dei*. Et nihilominus credere tenemur Christum esse verè & propriè Dei Filium, & Verbum verè & propriè incarnatum fuisse, & omnia quæ Incarnatio inuoluit, aut quæ ex ea consequuntur: Ita quamuis Christus non dixerit accepto pane & benedicto, Hoc est vera & propria substantia Corporis mei; siue, Hic panis in substantiam Corporis mei propriè conuertitur, sed simpliciter, *Hoc est Corpus meum*: nihilominus credere tenemur Christi Corpus verè, propriè, ac substantialiter in Eucharistia nobis dari. Maximè cùm addiderit Christus, *Quod pro vobis datur*, siue, *Quod pro vobis tradetur*; & de Sanguine suo, *Qui pro multis effundetur*. Quibus verbis idem Corpus, eumdémque Sanguinem in Eucharistia comedendum ac bibendum se dare significauit, quod pro nobis morti tradendum, & qui pro multis effundendus erat. Verum autem ac proprium Corpus pro nobis ad mortem obtulit, non figuram Corporis; verum propriumque Sanguinem pro nobis fudit, non figuram Sanguinis: Verum igitur ac proprium Corpus suum; verum ac proprium Sanguinem, secundùm substantiam, comedendum ac bibendum in Eucharistia nobis dedit, non figuram Corporis & Sanguinis. Accedit trium Euangelistarum in ijsdem Christi Eucharistiam instituentis verbis referendis summus consensus, ac *S. Pauli* cum ijsdem concordia. Cùm enim quatuor illi Auctores institutionem huius Sacramenti narrauerint, diuersis temporibus scripserint; alij audiuerint ab ipso

Chri-

Christo, *vt S. Matthæus*; alij à Domino postea acceperint, *vt S. Paulus*; alij didicerint ab ijs qui Christum Sacramentum instituentem viderant & audiuerant, *vt SS. Marcus & Lucas*; omnes tamen ijsdem verbis Christum dixisse commemorant, *Hoc est Corpus meum*; &, *Hic est Sanguis meus*, aut, *Calix Sanguinis mei*: Nemo explicauit dictum esse per figuram, oemo vllum verbum addidit ex quo id intelligere possemus. At incredibile est oeminem Euangelistarum, nec Apostolum *Paulum*, hunc sensum expressurum fuisse, si Christus solam Corporis & Sanguinis sui figuram dare, idque à nobis credi voluisset.

Caluinianos itaque Hæreticos his *S. Augustini* verbis Catholicus quisque meritò compellabit: *Fratres sumus, quare litigamus? Non intestatus mortuus est Pater. Fecit testamentum, & sic mortuus est: Mortuus est, & resurrexit. Tamdiu contenditur de hæreditate mortuorum, quamdiu testamentum proferatur in publicum; & cùm testamentum prolatum fuerit in publicum, tacent omnes vt tabulæ aperiantur & recitentur. Iudex intentus audit, Aduocati sileat, Præcones silentium faciunt, vniuersus populus suspensus est, vt legantur verba mortui non sentientis in monumento. Ille sine sensu iacet in monumento, & valent verba ipsius: Sedet Christus in Cœlo, & contradicitur testamento eius? Aperi, legamus. Fratres sumus, quare contendimus? Placetur animus noster, non sine testamento nos dimisit Pater. Qui fecit testamentum, viuit in æternum: Audit voces nostras, agnoscit suam. Legamus, quid litigamus? Vbi inuenta fuerit hæreditas, ipsam teneamus*. Christus Iesus Dominus noster testamentum condidit, nobis Corpus & Sanguinem suum legauit, dicens: *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus*: Quid pro Corpore & Sanguine Christi figuras Corporis & Sanguinis ipsius nobis supponere conaris?

3 Tertia Catholicæ Propositiones probatio sumitur ex verbis Apostoli vsum Eucharistiæ spectantibus Epist. 1. ad Corinthios Cap. 10. vbi per interrogationem quasi de re confessa & certissima loquens, ait: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?* Quasi diceret, ita in Ecclesia instituti estis, vt nemo vestrûm hoc ignoret. Verè ergo & realiter in hoc Sacramento participant Fideles Corpus & Sanguinem Domini. Non enim figuræ, non virtutis & efficaciæ Corporis & Sanguinis Domini, non Spiritus Domini, sed Corporis ipsius & Sanguinis communicationem & participationem Apostolus appellat. Subdit illius communicationis admirabilem effectum: *Quoniam* (inquit) *vnus panis: vnum corpus multi sumus, omnes qui de vno pane participamus*. Si autem non verè in Eucharistia sumitur Corpus Christi, sed panis communis, falsum erit omnes Christianos de vno pane participare; quin potiùs fatendum erit à diuersis hominibus diuersos panes manducari, & tot panes sumi, quod sunt manducantes; sicut in Veteri Lege non vnum Agnum Paschalem omnes manducabant, quamuis Agnus ille vnum Christum significaret, sed tot comedebantur Agni, quot erant familiæ. At verò si Christi Corpus reipsa & secundùm substantiam in Eucharistia præsens esse credamus, manifestum est omnes Fideles vbique terrarum, de vno pane, qui Corpus est Christi participare, siue vnum eumdemque illum Panem comedere. Et Cap. 11. de præparatione ad sumptionem Eucharistiæ adhibenda sic loquitur: *Quicumque manducauerit Panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini, Probet autem seipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de Calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat*
» *& bibit non dijudicans Corpus Domini*. Quod si, vt
» Hæretici dictitant, nihil aliud in Sacramento vene-
» randum esset præter memoriam & signum Passionis
» Christi; quid opus erat tam grauibus verbis Fideles
» hortari, vt se ipsos probarent? Graui enim illâ *iudi-*
» *cij* voce declarauit Apostolus nefarium aliquod scelus
» ab eo admitti, qui impurè sumens Corpus Domini,
» quod in Eucharistia latet, ab alio ciborum genere non
» distinguit (inquit Concilij Tridentini Catechismus.)

4 Quarta Catholici Dogmatis probatio petitur ex Ecclesiæ sententia de sensu Scripturarum iam allatarum, & veritate Corporis Domini in Eucharistia. Ad cuius sententiæ cognitionem duplici via peruenire possumus. Prima est summus Patrum & Doctorum Ecclesiæ consensus: Altera contrariæ doctrinæ & opinionis in Concilijs damnatio.

Patres omnes, qui diuersis temporibus & locis floruerunt, Eucharistiam esse Christi Corpus & Sanguinem docuerunt & scripserunt *Apertè, frequenter, perseueranter*. S. Ignatius Martyr *Eucharistiam carnem esse* asserit *Seruatoris nostri Iesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quamque Pater sua benignitate excitauit*. S. Iustinus Martyr Eucharistiam *Incarnati Iesu Carnem & Sanguinem* esse scribit, *ad eundem modum quo Verbum Dei Caro factum est, & Carnem & Sanguinem salutis nostræ causâ habuit*. S. Irenæus Lugdunensis Episcopus & Martyr, *Panem in quo gratiæ actæ sunt, Corpus esse Domini, & Calicem Sanguinis eius*, affirmat; ex eoque probat Christum Dei Creatoris Mundi esse Filium, & corpora nostra aliquando resurrectura. Panem verbo Dei consecratum, *non esse communem panem*, sed *Eucharistiam ex duabus rebus constantem, terrenâ & cælesti*; id est, speciebus panis & vini, & Corpore ac Sanguine Christi. S. Cyprianus Eucharistiam *Corpus & Sanguinem Domini* non semel vocat. *S. Hilarius* asserit *Nos verè Verbum Carnem cibo dominico sumere*, ideòque Christum *naturaliter manere in nobis*: Indéque probat Dei Filium esse vnum cum Patre, non solâ concordiæ vnitate, sed naturæ. S. Ioannes Chrysostomus ait, Nos in sacra Communione Eucharistiæ idem Christi Corpus recipere, quod Iudæi trucidarunt. *Neque* «
fide solùm, sed re ipsa Christum *nos suum efficere Cor-* «
pus; linguam nostram illius sanguine cruentari: Eare «
nos ali, quam Angeli trementes vident: Nos cum illo in vnam massam reduci, fierique corpus vnum & vnam carnem: Christum Pastorem optimum membris suis oues suas nutrire, *Proprio corpore* nos alere, sibíque coniungere & conglutinare. *Id quod est in Calice, esse id quod fluxit ex latere, & illius nos esse participes*. Nos recipere Corpus Christi quod clauis confixum, quod lanceâ percussum est. Idem Corpus esse in Eucharistia, *Quod iacens in præsepi reueriti sunt Magi*. Non Angelos sed *Ipsum eorum Dominum tangi & comedi*. S. Ambrosius Eucharistiam non solùm vocat Christi Carnem & Sanguinem, sed ei postponit Manna vt vmbram luci, vt figuram veritati, vt Panem Angelorum corpori Auctoris, corpori Vitæ. Potior *est enim* (inquit) *lux quàm vmbra, veritas quàm figura, Corpus Auctoris, quàm Manna de Cælo*. Tum dubium quod suboriri posset, expugnat: *Fortè dicis, Aliud video, quomodo tu mihi asseris quòd Christi Corpus accipiam? Et hoc* (inquit) *nobis adhuc superest vt probemus*, &c. Asserit, *Hoc, quod conficimus, Corpus ex Virgine esse*. Ante consecrationem verborum cælestium, panem esse, vbi verba consecrationis accesserint, esse *Corpus Christi*. Ante verba Christi, Calicem esse vini & aquæ plenum: *Vbi verba Christi operata fuerint, ibi Sanguinem effici qui plebem redemit*. Dominum Iesum testificari, quod Corpus eius accipiamus & Sanguinem, proindéque nefas esse ea de re dubitare: Ideò post verba consecrationis Fideles qui Sacrificio adsunt, respondere, *Amen*, hoc est, *Verum est*. S. Hieronymus Eucharistiam *Christi Corpus* non semel appellat, eamque oblationi Melchisedech & panibus propositionis opponit, vt veritatem figuris. *S. Augustinus* Christum Corpus suum in manibus suis portasse asserit, quando ipsum Corpus suum commendans, ait, *Hoc est Corpus meum*: cùm tamen manibus suis portari nemo possit. In Eucharistia participes nos esse docet Corporis Christi, quod est *Veritas promissa* per Sacrificia Veteris Testamenti, & in Nouo *exhibita*, quod Filio suo Deus aptauit, de quo per Prophetam ait Christus, *Sacrificium & oblationem noluisti, Corpus autem perfecisti mihi*. Ait, in Altari dispensari *Victimam sanctam, quâ deletum est chirographum quod erat contrarium nobis, quâ triumphatus est hostis computans delicta nostra*. S. Cyrillus Alexandrinus docet, per Mysticam Eulogiam seu Eucharistiam nos *Ipsum in nobis suscipere Filium*: & cùm eius Carnem degustamus, tunc vitam habere in nobis, eique vniri, *Quemadmodum ipsi Verbo inhabitanti*. Hanc ob causam in suscitandis mortuis, non verbis tantùm & nutu Deo conuenienti Saluatorem operatum esse, sed Carnem suam quasi cooperatricem ad hoc adhibuisse, *Vt ostenderet*
illam

S. Ignat. Epist. ad Smyrn.
S. Iustin. Apol. 2.
S. Iren. l. 4. c. 34. & l. 5. c. 2.
S. Cypr. Epist. 54. & 63. lib. De Lapsis, & De Orat. Dom.
S. Hilar. lib. 8 De Trinit.
S. Chrys. Homil. 83. in Matth. & Hom 24 in Ep. 1. ad Cor.
S. Ambros. lib. De his qui Myst. init. c. 9.
S. Hieron. In Epist ad Marcellam, ad Heliodorum, ad Rusticum, ad Eustochium, Ep. 62 ad Theophilum, in c. 1. Epist. ad Titum.
S. August. in Psal. 33. & 39. & lib. 9. Confessic. 13.
S. Cyrill. Alex. l. 4. in Ioann.

illam viuificare posse , ac velut vnum quid cùm ipso iam factam esse ∴. Quod si solo tactu Sanctæ Carnis id quod corruptum est viuificatur , quomodo viuificam illam Eulogiam non vberiorem consequemur , cum eam degustabimus ? In suum enim ipsius bonum , hoc est , immortalitatem , nos qui participes fuerimus , omninò transformabit . Pluribus Patrum testimonijs referendis , vel indicandis supersedeo , vt consulam breuitati.

5 Altera via , qua Ecclesiæ sententiam de reali præsentia Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento exploratam habemus , est contrariæ doctrinæ damnatio in Concilijs. Cùm enim ante sexcentos annos *Berengarius* Andegauensis Archidiaconus id negare ausus esset, signumque tantummodo Corporis Christi in Eucharistia esse assereret, in Romano primùm Concilio sub *Leone IX.* hæc hæresis damnata est , ipséque Communione priuatus anno quinquagesimo supra millesimum. Secundò , in Concilio Vercellensi eodem anno , in quo & *Ioannis Scoti Erigenæ* Liber , quo Patrono *Berengarius* gloriabatur , lectus & proscriptus est . Tertiò, in Concilio Parisiensi ab *Henrico I.* Rege Christianissimo congregato , eodem anno . Quartò , in Concilio Florentino sub *Victore II.* Pontifice Maximo , anno millesimo quinquagesimo quinto . Quintò , in Concilio Turonensi , præsidentibus eiusdem Pontificis Legatis celebrato eodem anno: qua in Synodo *Berengarius* errorem suum eiurauit subscriptione datâ & iuramento firmata. Sextò, à Synodo Romana sub *Nicolao II.* anno millesimo quinquagesimo nono ; in qua hæresim eiurauit , Fidemque Catholicam de Eucharistiæ veritate professus est ea forma quæ habetur Cap. *Ego Berengarius* , Dist. 2 *De Consecratione* . Septimò, in Concilio Rothomagensi, sub *Maurilio* Archiepiscopo , anno millesimo sexagesimo-tertio, cùm *Berengarius* ad errorem redijsset. Octauò , in Concilio Pictauiensi , præside *Giraudo* Episcopo Engolismensi , Sedis Apostolicæ Legato , anno millesimo septuagesimo-quinto . Nonò , à duabus Romanis Synodis sub *Gregorio VII.* Pontifice Maximo , annis millesimo-septuagesimo-octauo , & millesimo-septuagesimo-nono . Decimò , à Concilio Burdegalensi anno millesimo-octogesimo , præside *Hugone* Diensi primùm Episcopo , deinde Archiepiscopo Lugdunensi , Sedis Apostolicæ Legato . Eumdem errorem à Vualdensibus & Albigensibus renouatum damnauit *Innocentius III.* in Concilio Oecumenico Lateranensi Canone 1. Eiusdemque veritatis fidem Tridentina Synodus contra Zuinglianos & Caluinianos confirmauit , Sessione 13. Cap. 1. & Canone 1. cuius hæc sunt verba : *Si quis negauerit , in Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri verè , realiter , & substantialiter Corpus & Sanguinem , vnà cum Anima , & Diuinitate Domini nostri Iesu Christi , ac proinde totum Christum : sed dixerit tantummodo esse in eo vt in signo , vel figurâ , aut virtute ; Anathema sit.*

Concil. Trid. Catechism. ipsumque Concilium Session. 13. Cap. 1.

Fidelibus itaque dubitare non licet , quin inter cæteros fidei Articulos huius etiam dogmatis fides comprehendatur . Nam cùm *Deum omnipotentem* credunt & confitentur , credant etiam necesse est , potestatem ei non defuisse maximi huius operis efficiendi , quod in Eucharistiæ Sacramento admiramur & colimus . Deinde cùm credunt *Sanctam Ecclesiam Catholicam* , necessariò sequitur vt simul credant eam esse , quam explicuimus , huius Sacramenti veritatem . Indignissimum namque flagitium est , Christi hoc Sacramentum instituentis verba à sanctis Euangelistis commemorata , & à S. Paulo postea repetita , cùm propriam illam & apertissimam significationem præ se ferant , secundùm quam à Patribus intellecta sunt , ad fictitios & imaginarios tropos , quibus veritas Carnis & Sanguinis Christi negatur , contra vniuersæ Ecclesiæ sensum detorqueri : Quæ tanquam *Columna & firmamentum veritatis* , hæc ab impijs hominibus excogitata commenta , velut Satanica detestata est.

1. Timot. 3.

7 Rationes Catholicæ istius Veritatis conuenientissimas affert *S. Thomas* 3. p. qu. 75. art. 1. Prima petitur ex perfectione Nouæ Legis . Sacrificia enim Veteris Legis illud verum Sacrificium Passionis Christi continebant solùm in figura , secundùm illud Hebr. 10. *Vmbram habens Lex futurorum bonorum , non ipsam rerum imaginem* . Et ideò oportuit , vt aliquid plus haberet Sacrificium Nouæ Legis à Christo institutum , vt scilicet contineret ipsum Christum passum , non solùm in significatione vel figura , sed etiam in rei veritate. Quare appositè dictum est à *S. Dionysio* , Lib. De Ecclesiastica Hierarchia , Cap. 5. Ecclesiam nostram mediam esse inter Synagogam ac supernam Ierusalem , ac propterea vtriusque participem . Ac profectò (inquit Concilij Tridentini Catechismus) satis mirari Fideles nunquam poterunt Sanctæ Ecclesiæ perfectionem , eiusque gloriæ altitudinem , cùm inter eam , & cœlestem Beatitudinem , vnus tantùm gradus interesse videatur. Hoc enim nobis cum Cœlitibus commune est , vt vtrique Christum Deum & hominem præsentem habeamus ; sed quo vno gradu ab illis distamus , illi præsentis beata visione perfruuntur : Nos præsentem , & tamen ab oculorum sensu remotum , & sacrorum Mysteriorum admirabili integumento se occultantem firma & constanti fide veneramur . Quam ob rem.

Rationem alteram huius Veritatis petit *S. Thomas* ex perfectione Fidei , quæ sicut est de diuinitate Christi , ita est de eius humanitate , secundùm illa Saluatoris verba , Ioannis XIV. *Creditis in Deum : & in me credite* . Et quia Fides est inuisibilium ; sicut Diuinitatem suam nobis exhibet Christus inuisibiliter ; ita & in hoc Sacramento Carnem suam nobis exhibet inuisibili modo.

Tertia ratio petitur à charitate Christi , ex qua pro salute nostra Corpus verum nostræ naturæ assumpsit . Cùm enim maximè proprium sit amicitiæ conuiuere amicis , amantissimus Saluator præsentiam suam corporalem nobis repromittit in præmium , dicens (Matth. 24.) *Vbi fuerit corpus ; illùc congregabuntur & aquilæ* . Interim tamen nec sua præsentia corporali nos in hac peregrinatione destituit , sed per veritatem Corporis & Sanguinis sui nos sibi coniungit in hoc Sacramento . Vnde ipse dicit Ioannis 6. *Qui manducat meam Carnem , & bibit meum Sanguinem , in me manet , & ego in eo* . Vnde hoc Sacramentum est maximæ charitatis signum , & nostræ spei subleuamentum ex tam familiari coniunctione Christi ad nos , qua fit vt illud omni tempore verè & propriè dictum ab Æterna Sapientia videatur : *Deliciæ meæ esse cum filijs hominum.* Prouerb. 8.

8 Obijciunt Hæretici hæc Christi verba . Ioannis 6. 63. *Spiritus est qui viuificat , Caro non prodest quidquam . Verba quæ ego locutus sum vobis , spiritus & vita sunt* . Quæ verba *S. Augustinus* ita commentatur Enarratione in Psalmum 98. *Spiritaliter intelligite quod locutus sum . Non hoc Corpus quod videtis , manducaturi estis : & bibituri illum Sanguinem , quem fusuri sunt qui me crucifigent . Sacramentum quod vobis commendaui , spiritualiter intellectum viuificabit vos . Etsi necesse est illud visibiliter celebrari , oportet tamen inuisibiliter intelligi* . Ex quibus colligunt , Christi Corpus ore corporis non manducari in Eucharistia , sed ore duntaxat cordis , siue Fidei ; nec ibi realiter præsens esse , sed spiritualiter tantùm : Denique non esse idem Corpus quod natum est de Virgine , & quod Apostoli videbant , quando cùm illis versabatur ; nec eumdem Sanguinem , qui pro nobis fusus est in cruce ; sed eius signum cœlesti virtute & efficacia repletum.

Respondetur , illam Christi sententiam sic esse intelligendam : Caro secundùm se & absque spiritu spectata non prodest quidquam ; sed tamen caro spiritu viuificata multùm prodest . Esto igitur , ipsa Christi Caro absque Verbo nihil prosit , quatenus tamen personæ Verbi diuini est coniuncta , plurimùm prodest , & viuificandi vim habet . Significat etiam Christus verba illa sua , *Nisi manducaueritis Carnem Filij hominis , & biberitis eius Sanguinem , non habebitis vitam in vobis* . Non esse intelligenda carnali sensu , vt intellexerunt Capharnaïtæ , & rudiores quidam Discipuli , quasi particulas quasdam de corpore suo præcisurus esset Dominus , illisque daturus , vt *S. Augustinus* explicat loco mox laudato. Spiritaliter autem intelligi iubet quod locutus est , id est , quòd supernaturali modo & inuisibili , & per virtutem Spiritus-Sancti , Carnem suam daturus esset , non quidem passibilem , & sub visibili specie , sed immortalem , impassibilem , gloriosam. Vnde Corpus idem secundùm substantiam erant manducaturi , quod videbant ; & Sanguinem eumdem secundùm substantiam bibituri , quem fusuri erant carnifices , sed

non

non eumdem secundùm statum & qualitatem. Non significat denique Christus, Corpus & Sanguinem suum eo sensu cibum & potum spiritualem esse, quòd solâ fidei apprehensione manducetur; sed quòd à vulgari & naturali cibo longè differat, & quo corpora nostra aluntur ad hanc vitam mortalem sustentandam; quòd carnale non sit & corruptibile alimentum, sed spirituale & incorruptibile: Quòd ad vitam spiritualem & immortalem alat: quòd tandem non terreno & naturali vulgarique modo percipiatur, & vulgarium instar ciborum dentibus prematur, diuidatur, concoquatur, in secessum emittatur: Sed modo Sacramentali, miraculoso, ineffabili manducetur. Ita hunc locum explicat *S. Augustinus* Tractatu 27. in Ioannem. *O Domine*, inquit, *Magister bone, quomodo* Caro non prodest quidquam, *Cùm tu dixeris*, Nisi quis manducauerit Carnem meam, & biberit Sanguinem meum, non habebit in se vitam? An vita non prodest quidquam? *Et propter quid sumus quod sumus, nisi vt habeamus vitam æternam, quam tua carne promittis? Quid est ergo*, Non prodest quidquam caro? *Non prodest quidquam, sed quomodo illi intellexerunt: Carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo* 1. Cor. 8. *spiritu vegetatur. Proinde sic dictum est*, Caro non prodest quidquam: *Quomodo dictum est*, Scientia inflat. *Iam ergo debemus odisse scientiam? Absit. Et quid est*, Scientia inflat; *Sola, sine charitate. Ideò adiunxit*, Caritas verò ædificat. *Adde ergo scientiæ charitatem, & vtilis erit scientia: Non per se, sed per charitatem. Sic etiam nunc* Caro non prodest quidquam. *Sed sola caro: Accedat spiritus ad carnem, quomodo accedit charitas ad scientiam, & prodest plurimùm. Nam si caro nihil prodesset, Verbum caro non fieret, vt inhabitaret in nobis. Si per carnem nobis multùm profuit Christus, quomodo caro nihil prodest? Sed per Carnem Spiritus aliquid pro salute nostra egit. Caro vas fuit: Quod habebat attende, non quod erat. Apostoli missi sunt, numquid caro ipsorum nihil nobis profuit? Si caro Apostolorum nobis profuit, Caro Domini potuit nihil prodesse? Vnde enim ad nos sonus verbi, nisi per vocem carnis? Vnde stilus, vnde conscriptio? Ista omnia opera carnis sunt, sed agitante Spiritu tanquam organum suum.* Spiritus *ergo* est qui viuificat, caro autem non prodest quidquam: *Sicut illi intellexerunt carnem, non sic ego do ad manducandum carnem meam.*

9. Objiciunt *S. Augustini* sententiam Tractatu 26. in Ioannem, illa Domini verba exponentis: *Hic est panis, qui de cœlo descendit, vt si quis manducauerit ex ipso, non moriatur.* Sic enim illa interpretatur: *Sed quod pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad visibile Sacramentum. Qui manducat intus, non qui manducat foris: qui manducat in corde, non qui premit dente.* Ex quibus colligunt, Christi Corpus ore Corporis non recipi ac manducari, adeòque in Eucharistia realiter præsens non esse.

Respondetur, *S. Augustinum* non negare quòd Christi Corpus ore corporis manducetur & sumatur, sed quòd æternæ vitæ promissio ijs facta sit, qui dente dumtaxat premunt, non verò corde manducant; qui manducant foris, non intus, in Ecclesiæ vnitate & societate membrorum Christi, nec sunt membra eius per fidem & charitatem diuino Capiti coniuncta & compaginata. Non excludit, (inquam) manducationem Sacramentalem, quæ fit ore corporis; sed vt ea salutifera sit, necessariam esse docet manducationem spiritualem & intellectualem. Vtrumque illum manducationis modum explicat *S. Augustinus* Tractatu 27. in Ioannem. *Hoc ergo totum* (inquit) *ad hoc nobis valeat, vt Carnem Christi & Sanguinem Christi non edamus tantùm in Sacramento, quod & multi mali; sed vsque ad Spiritûs participationem manducemus, & bibamus, vt in Domini corpore tanquam membra maneamus, vt eius Spiritu vegetemur, & non scandalizemur, etiamsi multi modò nobiscum manducant & bibunt temporaliter Sacramenta, qui habebunt in fine æterna tormenta.*

Cùm porrò *S. Augustinus* Tractatu 26. in *Ioannem*, ait, *Credere in eum hoc est manducare panem viuum*, Moralem quidem sensum explicat illorum verborum: *Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum*; Sed sensum literalem manducationis Sacramentalis Carnis Christi, quæ ore corporis exercetur, non excludit: Sicut cùm in eodem Tractatu ait de muliere Hemorhoissa quæ fimbriam vestimenti eius tetigit: *Quid est tetigit, nisi credidit?* Non excludit, sed supponit realem fimbriæ contactum, de quo Lucæ 8. 44. *Accessit retro & tetigit fimbriam vestimenti eius.* Et sicut Christum corporali fame & siti laborasse non negat, cùm ipsius famem & sitim de Fidei nostræ desiderio exponit Concione 2. in Psalmum 68 ità cùm ait: *Credere in eum, hoc est manducare panem viuum*: Non negat quin ore corporis Caro Christi manducetur.

10 Objiciunt hæc verba ex Tractatu 25. in Ioannem: *Vt quid paras dentes & ventrem? Crede, & manducasti.*

Respondetur, *S. Augustinum* ibi nullatenus loqui de Eucharistia, sed de Fide in Christum Saluatorem. Versatur enim in istius loci explicatione: *Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus, vt operemur opera Dei? Respondit Iesus, & dixit eis: Hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille.* Hoc est ergo (inquit *S. Augustinus*) manducare cibum qui non perit, sed qui permanet in vitam æternam. *Vt quid paras dentes & ventrem? Crede & manducasti.* Quod autem manducationem Corporis, & potationem Sanguinis Christi, non spiritualem tantùm, quæ fit ore cordis, & per fidem viuam; sed & corporalem atque sacramentalem, quæ ore corporis exercetur, in Eucharistiæ vsu *S. Augustinus* agnouerit atque distinxerit, probat inter alia celebris ille locus libri 2. Contra *Aduersarium Legis & Prophetarum*, cap. 11. *Mediatorem* (inquit) *Dei & hominum hominem Christum Iesum, Carnem suam nobis manducandam, bibendumque Sanguinem dantem, fideli corde atque ore suscipimus; quamuis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere; & humanum sanguinem potare, quàm fundere.*

Duplex illa manducationis ratio ab alijs etiam Patribus tradita est: imò tres rationes hoc Sanctum Sacramentum accipiendi ipsos rectè & sapienter distinxisse, Tridentina Synodus obseruat Sessione 13. cap. 8. *Quosdam enim docuerunt sacramentaliter dumtaxat id sumere, vt peccatores: Alios tantùm spiritualiter, illos nimirum, qui voto propositum illum cœlestem Panem edentes, fide viuâ quæ per dilectionem operatur, fructum eius & vtilitatem sentiunt: Tertios porro sacramentaliter simul & spiritualiter; hi autem sunt, qui ita se priùs probant & instruunt, vt vestem nuptialem induti, ad diuinam hanc Mensam accedant.*

9. Objiciunt Hæretici hæc verba Christi Sacramentum instituentis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc. 22. Ex quibus colligunt, Christum non esse realiter in Eucharistia præsentem. Si quidem memoria rerum tantùm absentium ac præteritarum est, non præsentium.

Respondetur, Memoria rerum omnium, quarum memores sumus, absentiam non supponere. Circa res enim omnes versatur, quarum possumus obliuisci. Porrò non rerum dumtaxat absentium, sed & præsentium possumus obliuisci, cùm sensus nostros non afficiunt. Dei enim obliuiscimur, in quo viuimus, mouemur & sumus: Animæ nostræ obliuiscimur, cuius non miseremur: Angelorum obliuiscimur, qui nobis adsunt vt custodiant nos in omnibus vijs nostris: Dæmonum obliuiscimur, qui nos circumdant, ac saluti nostræ continuò insidiantur. Nonne populus Israëliticus iubetur recordari Domini Dei sui, & reprehenditur hoc nomine quòd oblitus sit Dei Creatoris sui? *Deuteron.* 8. & *Iudic.* 8. Nonne Deus *Exodi* 20. ait: *In omni loco in quo memoria fuerit nominis mei, veniam ad te, & benedicam tibi?* Nonne Arca fœderis; columna nubis & ignis in deserto, erant memoriale Dei, non absentis, sed verè præsentis? Vnde *Deuteronomij* 4. 7. dicitur: *Nec est alia Natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris.* Nonne *Dauid* Rex ait, *Memor fui Dei, & delectatus sum?* Nonne Apostoli ipsi in prima Eucharistiæ sumptione impleuerunt, aut certè implere potuerunt, quod Christianis omnibus Apostolus præcipit: *Quotiescumque manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis?* Qua in recordatione mortis Christi posita est illa commemoratio, quam

Saluator ipse præscripsit his verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*. Christi igitur absentiam ab Eucharistia hæc verba non probant, alioqui & eius ab vltima Cœna absentiam probarent. Cùm itaque Eucharistia secundùm externam speciem, quæ oculis obuersatur, non sit Corpus & Sanguis Christi, sed secundùm partem internam; quia Corpus & Sanguis Domini speciebus panis & vini obuelata sunt: Eorum memoriam, etsi reipsa præsentium, latentium tamen, & à sensibus remotorum, solisque Fidei perspectorum, sacra illa symbola possunt in nobis excitare: Et multò magis Passionis & mortis Christi memoriam, vt explicat Apostolus. Qua „ de re *Algerus* lib. 1. ita scribit: *Non eam frustra dixit* „ *Dominus*. Hoc facite in meam commemorationem. *Sacramentum exhibens sicut verum fidei, sic verè visibile excitandæ commemorationi: Vt quod fidei certum est, mentem pascat; quod visui certum est, deuotionem accendat. Quia enim illum secundùm carnem cælos oportuit penetrare; vt illuc confidentiùs tenderemus, reliquit nobis caracteribus huius Sacramenti visibilem figuram, & characterem Carnis & Sanguinis sui, vt suæ Passionis memoriâ incitati, constantiùs hoc faceremus*. Hinc etiam canit Ecclesia: *Deus qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuæ memoriam reliquisti*.

52 Objiciunt Hæretici, Eucharistiam ab antiquis Patribus vocari *Figuram, signum, typum, antitypum, similitudinem, speciem, Mysterium, Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi*, scilicet à *Tertulliano* lib. 4. *Contra Marcionem*, cap. 40. & lib. 1. cap. 14. *Origene* Tom. 2. in Matthæum, pag. 253. Huetianæ Editionis, *S. Basilio* in Liturgia, *S. Cyrillo Hierosolymitano* in Catechesibus, *S. Ambrosio* lib. 4. *De Sacramentis*, cap. 5. *S. Hieronymo* lib. 2. *Aduersùs Iouinianum*, in cap. 31. *Ieremiæ*, & in cap. 41. Ezechielis, *S. Augustino* lib. *Contra Adimantum Manichæum*, cap. 12. Enarratione in Psalmum 3. & lib. 3. *De Doctrina Christiana*, cap. 16. & alijs. Ex quorum testimonijs colligunt, Christi Corpus & Sanguinem non esse verè & realiter præsentia in Eucharistia, sed figuram duntaxat Corporis & Sanguinis.

Respondetur, Eucharistiam ab antiquis vocari figuram, signum, typum, &c. Quatenus spectatur secundùm externam duntaxat sui partem, quæ sensibus obuia est; non quatenus consideratur secundùm id quod in ea internum est, præcipuum & inuisibile. Itaque secundùm externam speciem, quæ corporis oculis obuersatur, figura est, signum est, Mysterium, Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi: Secundùm rem in ea latentem, veritas est Corporis & Sanguinis Christi, Sub hoc duplici respectu semper Eucharistiam spectarunt Orthodoxi, adeòque & figuram, & Corpus ac Sanguinem Christi rectè appellarunt, sicut & modò Sacramentum ac Mysterium appellamus, licèt Christi Corpus verè ac realiter esse credamus. Vnde *Paschasius Ratbertus* libro *De Sacramento Corporis & Sanguinis Christi*, ait: *Est autem figura vel character hoc quod exteriùs sentitur, sed totum veritas: & nulla adumbratio, quod intrinsecùs percipitur. Veritas est, dum Corpus Christi & Sanguis, virtute Spiritùs, in verbo ipsius, ex panis vinique substantiâ efficitur: Figura verò, dum Sacerdos quasi aliud exteriùs gerens, ob recordationem sacræ Passionis ad Aram venit, & quod semel gestum est, quotidie immolatur Agnus*. Hoc sensu *Guitmundus* Auersanus Episcopus docet Eucharistiam & *Mysterium esse, quia aliquid mysticum portat; & Sacramentum quia sacrum aliquid intelligendum intra se occultat: Et figuram, quia excepto hoc quod corporaliter agitur, spirituale aliud valde necessarium figurat*. Hoc sensu *Algerus* lib. 1. cap. 8. ait: *Cætera Sacramenta Noui Testamenti & Veteris figuræ tantùm fuerunt* ∴. *Solum Sacramentum panis & vini ita mutatur, vt substantialiter non sit quod ante fuerat, sed substantia eius Corpus Christi fiat, forma verò remanens ipsum significet & contineat*. Et infrà obseruat, quòd *In Veteri Testamento dedit Deus tantùm figuræ vmbram: in Nouo veritatem cum figurâ: in futuro dabit veritatem non cum figura, sed manifestam. Vt tali profectu temporum nos perfectæ veritati viciniores ostenderet, quibus post vmbratam veritatem, nihil nisi eandem manifestam dari restaret. Vetus enim Testamentum veritatem promisit, non dedit: sed non ostendit: Quid restat, nisi vt eadem veritas in alia vita manifestetur?* Ex quibus euidens est, Eucharistiam ab his etiam qui *Berengarium* impugnarunt, & qui realem Christi præsentiam in hoc Sacramento vt fidei dogma propugnarunt, figuram, Mysterium, Sacramentum fuisse appellatam; húncque esse Ecclesiasticum loquendi modum cum fide præsentiæ realis Corporis & Sanguinis Christi optimè conuenientem.

Veteres itaque Eucharistiam interdum figuram vocarunt, non vacuam & inanem, sed plenam, non virtutis tantùm & efficaciæ, sed ipsius substantiæ Corporis & Sanguinis Christi; figuram veritati coniunctam eamque includentem: Quemadmodum Arca Ecclesiæ figura, includebat *Noë* & eius filios, qui temporis illius Ecclesia erant: Et Templa nostra materialia continent Ecclesiam, cuius figuræ sunt, & cuius appellantur nomine societatem scilicet Fidelium: & sicut columba, linguæque igneæ, quæ figuræ erant Spiritus-Sancti, eidem realiter coniunctæ erant: & ablutio exterior quæ fit in Baptismo, interiori, quam significat, ablutioni coniuncta est. Eucharistiam figuram, signum, antitypum vocarunt, non rei absentis, sed præsentis: Quemadmodum Sanguis est signum animæ, & anima vocatur in Scriptura, eo solemni loquendi more quo rerum significatarum nomina signis tribuuntur: Sanguis enim animæ signum est præsentis, non absentis. Atque hoc sensu *S. Augustinus* lib. *Contra Adimantum* Manichæum cap. 12 scripsit: *Non dubitauit Dominus dicere, Hoc est Corpus meum, cùm signum daret Corporis sui*.

Præterea Corpus ipsum & Sanguis Christi Domini, vt speciebus panis & vini velata, figuræ sunt eiusdem Corporis in cruce immolati, & Sanguinis vt in Passione effusi. Idem enim sui ipsius, secundùm aliam rationem, seu alium statum, figura esse potest. Id egregiè explicat *Lanfrancus* acerrimus *Berengarij* impugnator, lib. *de Corpore & Sanguine Domini*, cap. 14. *Sacramentum* (inquit) *Corporis Christi, quantùm ad id spectat quod in Cruce immolatus est ipse Dominus Christus, Caro eius est, quam formâ panis opertam in Sacramento accipimus, & Sanguis eius, quem sub vini specie ac sapore potamus, Caro videlicet Carnis, & Sanguis Sacramentum est Sanguinis. Carne & Sanguine vtroque inuisibili, intelligibili, spirituali significatur Redemptoris Corpus visibile, palpabile, manifestè plenum gratiâ omnium virtutum, & diuinâ Maiestate. Quorum alterum quidem dum frangitur, & in populi salutem diuiditur; alterum verò effusum de Calice ab ore Fidelium sumitur; mors eius in Cruce, & Sanguinis eius de latere emanatio figuratur. Vtrumque B. Gregorius & solerter attendit, & enucleatè in 4. Dialogi libro exponit, dicens*: Eius quippe Caro ibi sumi- “ tur, eius Sanguis non iam in manus Infidelium, “ sed in ora Fidelium funditur. Pensandum ergo est “ quale sit hoc Sacrificium, quod pro absolutione nostra “ mortem vnigeniti Filij semper imitatur. *Imitatur*, “ *dixit, non operatur*: Quia resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. *Caro ergo & Sanguis, quibus ad impetrandam pro peccatis nostris Dei misericordiam quotidie alimur, Christi Corpus ac Sanguis vocantur, non solùm quia essentialiter idem sunt, qualitatibus plurimùm discrepantes; verùm etiam eo locutionis modo, quo res significans significatæ rei solet vocabulo nuncupari. Nec iustè quisquam mouebitur, si eadem Caro idemque Sanguis sui ipsorum Sacramenta existant secundùm aliud atque aliud accepta: Cùm ipse Dominus Iesus post Resurrectionem suam sui ipsius, diuersâ temporum ratione, typum gesserit & figuram. Apparens enim duobus Discipulis, locutúsque eis quantùm satis esse indicauit, dum finxit se longiùs ire, sicut B. Augustinus dicit, significauit se post paucos dies in cœlum ascensurum esse. Quod iter longè remotum est à communi hominum vita, quæ ipsis est duobus Discipulis euidentissimè figurata. Christus ergo Christi est Sacramentum: Longiùs videlicet ire se fingens, longiùs suo tempore ascendentis in cœlum: Idem eiusdem, nec tamen vsquequaque eiusdem. Verus namque Deus, & verus homo, & fingens, & ascendens. Verumtamen aliud est figmentum terreni itineris, aliud in cœlum veritas ascendentis. Nec aliquis ita desipuerit, vt propterea abnegare præsumat fingentem se longiùs ire, esse Christum verum, quia ipso figmento longioris itineris significauit verum Christum ascensurum in cœlum*.

Hoc sensu S. *Augustinus* lib. 3. *De Doctrina Chri-* *stiana*,

stiana, cap. 16 ait, hanc Sententiam, *Nisi manducaueritis Carnem Filij hominis*, &c. Quæ *facinus vel flagitium videtur iubere*, si secundùm idæam Caphatnaitatum intelligatur, figuratam esse locutionem. *Figura ergo est* (inquit) *præcipiens Passioni Domini esse communicandum, & suauiter atque vtiliter recondendum in memoria, quòd caro eius pro nobis crucifixa & vulnerata sit.* Vera scilicet manducatio Carnis Christi, & vera Sanguinis eius sumptio, incruento, inuisibili, & impassibili modo, non cruento illo & barbaro, quem Caphatnaitæ intelligebant, rei alterius figura est, scilicet Passionis Christi, cui manducando communicamus, & mortis eius quam recolimus.

Tertiò, Eucharistia figura est Corporis Christi prout in cœlo à Beatis post Resurrectionem generalem corporeis oculis manifestè videbitur. Hoc sensu *S. Ambrosius* lib. 1. *De Officijs*, cap. 48. ait: *Hic vmbra, hic imago, illic* (scilicet in cœlis) *veritas. Vmbra in Lege, imago in Euangelio, veritas in cœlestibus. Ante Agnus offerebatur, offerebatur vitulus, tunc Christus offertur, sed offertur quasi homo, quasi recipiens Passionem, & offert se ipse quasi Sacerdos, vt peccata nostra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, vbi apud Patrem pro nobis quasi Aduocatus interuenit.* Eodem sensu Ecclesia in Oratione post Communionem in quadam Missa Deo ita supplicat: *Perficiant in nobis, Domine, quæsumus, tua Sacramenta quod continent, vt quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus.* Rogat quippe Sacerdos

Cap. 20. (*Lanfranco* interprete) *vt Corpus Christi quod sub specie panis vinique geritur, manifestâ visione, sicuti reuera est, quandoque capiatur.* Hoc sensu *S. Ioannes Damascenus* lib. 4. *Fidei Orthodoxæ*, cap. 14. Sacra hæc Mysteria vocat *Figuras rerum futurarum, non quòd* (inquit) *non verè Corpus ac Sanguis Christi sint, sed quòd nunc quidem Diuinitatis Christi per ea participes efficiamur, tunc autem intellectuali modo ac per solum aspectum.*

Quartò, Eucharistia figura est mystica Corporis & Sanguinis Christi, quæ est consociatio & colligatio Christianorum ad inuicem, velut membrorum sub vno capite. Hoc sensu *S. Augustinus* Tractatu 26. in Ioannem: *Norunt* (inquit) *Fideles Corpus Christi, si Corpus Christi esse non negligant. Fiant Corpus Christi, si volunt viuere de Spiritu Christi. De Spiritu Christi non viuit nisi Corpus Christi ∴∴ Inde est quòd exponens nobis Apostolus hunc panem*, Vnus panis (*inquit*)
„ vnum corpus multi sumùs. *O Sacramentum pieta-*
„ *tis! O signum vnitatis! O vinculum charitatis! Qui vult viuere, habet vbi viuat, habet vnde viuat. Accedat, credat, incorporetur, vt viuificetur. Non abhorreat à compage membrorum, non sit putre membrum, quod resecari mereatur; non sit distortum, de quo erubescatur: Sit pulchrum, sit aptum, sit sanum: Hæreat corpori, viuat Deo de Deo: Nunc laboret in terra, vt postea*
1. Cor. 10. 17. „ *regnet in cœlo* ∴∴ Qui manducat meam Carnem,
„ & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam. *Hanc ergo non habet, qui istum Panem non manducat, nec istum Sanguinem bibit: Nam temporalem vitam sine illo habere homines possunt, æternam verò omninò non possunt ∴∴ Hunc itaque cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est sancta Ecclesia in prædestinatis & vocatis, & iustificatis & glorificatis Sanctis & Fidelibus eius ∴∴ Huius rei Sacramentum, id est, vnitatis Corporis & Sanguinis Christi, alicubi quotidie, alicubi certis interuallis dierum in Dominica Mensa præparatur, & de Mensa Dominica sumitur; quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitium: Res verò ipsa cuius Sacramentum est, omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicumque eius particeps fuerit* Hinc *Lanfrancus* lib. de Corpore & Sanguine Domini, cap. 5. ait: *Ecclesia Christi sic panem in Carnem, vinum credit conuerti in Sanguinem: vt tamen salubriter credat & veraciter recognoscat Sacramentum esse Dominicæ Passionis, diuinæ propitiationis, concordiæ & vnitatis, postremò assumptæ de Virgine Carnis & Sanguinis.* At Eucharistiam figuram exclusiuam Corporis & Sanguinis Christi nemo Patrum vocauit, vt declarat Synodus Oecumenica Septima, quæ est Nicæna secunda, Actione sexta, vbi Epiphanius Diaconus Pseudo-Synodum Iconomachorum nomine sanctæ Synodi refellens, ait: *Nullus aliquando turbarum Spiritûs, Sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum, incruentum Sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri ac omnis dispensationis eius efficitur, dixit imaginem Corporis eius. Neque enim acceperant à Domino sic dicere vel confiteri.* Tum prolatis verbis Christi promittentis hoc Sacramentum Ioannis 6. illúdque instituentis Matth. 26. Marc. 14. & Luc. 22. & verba Apostoli referentis quod à Domino acceperat, 1. Cor. 11. colligit quòd *Nusquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres, imaginem dixerint Sacrificium Incruentum, quod per Sacerdotem offertur, sed ipsum Corpus & ipsum Sanguinem.* Addit quosdam Patres panem & vinum ante Consecrationem *Typos* nominasse, scilicet *S. Eustachium Antiochenum* & *S. Basilium*: Sed *Post sanctificationem* (inquit) *Corpus propriè ac Sanguis Christi dicuntur, sunt, & creduntur.* Iconomachi verò *volentes venerabilium. Imaginum demoliri visionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non est imago, sed Corpus & Sanguis.* Subdit, illos dimisso mendacio, tangere paululum veritatem, *Diuinum Corpus dicentes fieri: Et, si imago Corporis est, non potest esse hoc Diuinum Corpus.*

13 Obijciunt Hæretici verba Christi Matthæi 26. *Semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.* Et Ioannis 16. *Relinquo Mundum, & vado ad Patrem.* Necnon Articulum Symboli Apostolici, quo Christum Dominum *In cœlos ascendisse, & ad dexteram Patris sedere*, profitemur. Ex quibus colligunt, Christi Corpus non esse reuera præsens in Eucharistia: cùm idem Corpus esse non possit in pluribus locis.

Respondetur, Christum quidem reliquisse Mundum, nec semper cum hominibus versari præsentia sensibili; sed realiter esse præsentem in Eucharistiâ præsentiâ in- Luc. 24.
uisibili: Sicut Discipulis post Resurrectionem suam aiebat: *Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, dum adhuc essem vobiscum.* Et tamen cum ipsis erat dum illos alloquebatur, sed non erat eo modo quo fuerat antea, more hominum mortalium. Ita cum ait, *Relinquo Mundum*: Significat tantùm se modo visibili deinceps in Mundo non futurum, nec familiariter ipsis conuicturum: At non negat se inuisibili, sacramentali, & ineffabili modo semper in mundo mansurum: Imò eosdem de suo discessu consolatur verbis illis amantissimis: *Et* Matt. 28.
ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Se etiam semper futurum negauit cum hominibus, eo modo quo pauperes semper apud nos erunt, in eo scilicet statu quo ipsi visibiliter præsenti pietatis & charitatis officia exhibere possimus; sed non negat se semper futurum nobiscum præsentiâ inuisibili in Sacramento Eucharistiæ. Atque hunc esse verborum Christi sensum euidentiùs patet ex S. Marco ita illa exprimente cap. 14. *Semper pauperes habetis vobiscum, & cùm volueritis, potestis illis benefacere: Me autem non semper habebitis.* Quamuis autem idem corpus in pluribus locis esse non possit modo naturali, qui corporum proprius est, spectatis naturæ legibus; non repugnat tamen esse in pluribus locis præter naturæ leges, spectatâ omnipotentiâ Creatoris, & modo sacramentalis atque ineffabili. Vt enim ait *S. Augustinus* lib. *De Cura Mortuis agenda*, cap. 109. *Alij sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa virtutum: Alia quæ naturaliter, alia quæ mirabiliter sunt.* Christum sibi apparuisse *S. Paulus* testatur, idque ex Apostolorum Actis perspicuum est, nec tamen in cœlis esse desijt, Patrísque dexteram reliquit, secundùm illud Act. 3. *Quem oportet quidem Cœlum recipere vsque in tempora restitutionis omnium.* Nihil ergo repugnat vt in Cœlo manens, tanquam in loco suæ Maiestati, gloriæque debito, per miraculum præsens fiat in terra, pluribus in Altaribus, & sub infinitis propè speciebus præsentiâ sacramentali, virtute ineffabili omnipotentiæ Dei multiplicatâ. Id *S. Gregorius Nyssenus* agnoscit Oratione De Paschate: *Sicut* (inquit) *Diuinitas replet Mundum, & tamen vna est: Ita innumerabilibus locis consecratur, & tamen vnum Corpus est.* Id agnoscit *S. Ioannes Chrysostomus* Homiliâ 2. ad Populum Antiochenum: *Helias* (inquit) *meloten Discipulo reliquit: Filius autem Dei ascendens suam nobis carnem reliquit: Sed Helias quidem exutus; Christus autem & nobis reliquit, & ipsam habens ascendit. Ne igitur animo concidamus: Qui enim Sanguinem suum pro omnibus effundere non recusauit, & Carnem suam, & rursus ipsum Sanguinem nobis communicauit, quid pro salute nostra facere*

recusabit? Et lib. 3. De Sacerdotio: *Dum* (inquit) *conspicis Dominum immolatum, & illic situm Sacerdotem Sacrificio incumbentem ac preces fundentem, tum verò turbam circumfusam pretioso illo Sanguine intingi ac rubefieri, etiamne te inter mortales versari, atque in terra consistere censes? An non potiùs e vestigio in cælos transferris? O miraculum! ô Dei benignitatem! qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo omnium manibus pertractatur, ac se ipse tradit volentibus ipsum excipere ac complecti.* Id & alij Patres agnouerunt. Vnde Tridentina Synodus Sessione 13. cap. 1. docet, hæc inter se non pugnare, *Vt Saluator noster semper ad dexteram Patris in Cælis assideat, iuxta modum existendi naturalem; & vt multis nihilominus alijs in locis sacramentaliter præsens suâ substantia nobis adsit, ea existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per Fidem illustrata assequi possumus, & constantissimè credere debemus.*

ARTICVLVS II.

Vtrum substantia panis & vini post Consecrationem in Eucharistia remaneat?

PROPOSITIO CATHOLICA.

Panis & vinis substantia in Eucharistiæ Sacramento post consecrationem non remanet, sed tota panis substantia diuinâ virtute in totam Corporis Christi substantiam; totáque vini substantia in totam Sanguinis Christi substantiam conuertitur.

1 CAtholicum istud dogma Scripturæ sacræ testimonijs contra Lutheranos Transubstantmtionem impugnantes inprimis statuitur. In huius namque institutione Sacramenti Christus Dominus dixit, Matth. 26. Marci 14. Luc. 22. *Hoc est Corpus meum.* Istius verò pronominis, *Hoc*, ea vis est, vt omnem rei præsentis substantiam demonstret: Quòd si panis substantia remaneret, verè non diceretur, *Hoc est Corpus meum.* Sed dicendum potiùs esset, *Hic est Corpus meum.* Quamuis enim pronomen, *Hoc*, demonstrare possit tam rem contentam, quàm continentem, si ea sit vel ex naturâ suâ, vel ex vsu hominum instituta ad continendum; sicut, demonstrato vini dolio verè dicitur, *Hoc est vinum*; & demonstratâ crumenâ auro plenâ verè dicitur, *Hoc est aurum*: Non tamen ea potestas est huius pronominis, cùm res aliqua non est ad alteram continendam constituta: Vnde si sub pane conderetur aurum, non rectè diceretur demonstrato pane, *Hoc est aurum.* Præterea, Christus Dominus Ioannis 6. ait: *Panis quem ego dabo, Caro mea est pro Mundi vita*; Panem videlicet Carnem suam vocans. Ac paulò post subiecit: *Nisi manducaueritis Carnem Filij Hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et rursus: *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* Cùm ergo tam claris & perspicuis verbis Carnem suam panem & verum cibum; Sanguinem item verum potum nominauerit, satis videtur declarasse nullam in Sacramento substantiam panis & vini remanere.

2 Idem probat consentiens SS. Patrum doctrina. *S. Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi 4. Mystagogica Transubstantionis dogma luculenter adstruit, claréque explicat. *Cùm igitur* (inquit) *Christus ipse sic affirmet atque dicat de pane,* HOC est Corpus meum, *quis deinceps audeat dubitare? Ac eadem quoque confirmante, & dicente,* HIC est Sanguis meus; *quis, inquam, dubites, & dicat non esse illius Sanguinem? Aquam aliquando mutauit in vinum, quod est Sanguini propinquum, in Cana Galilææ solâ voluntate, & non erit dignus, cui credamus quòd vinum in Sanguinem suum transmutasset? Si enim ad Nuptias corporeas inuitatus, stupendum miraculum operatus est, an non multò magis Corpus & Sanguinem suum filijs Sponsi dedisse illum confitebimur? Quare omni cum certitudine Corpus & Sanguinem Christi sumamus. Nam sub typo* (id est, species) *panis datur tibi Corpus, & sub typo vini datur Sanguis, vt sumpto Corpore & Sanguine Christi efficiaris ei comparticeps Corporis & Sanguinis. Sic Christophori erimus, hoc est, Christum ferentes, cùm eius Corpus & Sanguinem in membra nostra receperimus, atque ita, vt B. Petrus dicit, Diuinæ naturæ consortes efficiemur.*∴ *Ne ergo consideres tamquam panem nudum & vinum nudum; Corpus enim est Sanguis Christi, secundùm ipsius Domini verba. Quamuis enim sensus hoc tibi suggerit, tamen Fides te confirmet, ne ex gustu rem iudices; quin potius habeas ex fide pro certissimo, ita vt nulla subeat dubitatio, esse tibi donata Corpus & Sanguinem.*

S. Gregorius Nyssenus Oratione Catechetica, cap. 37. Panem in Corpus Christi transelementari asserit per verbum Dei, sicut panis quo Christus in terris degens alebatur, transibat in naturam ipsius Corporis: Eamque transmutationem fide credendam docet.

S. Ambrosius lib. *De his qui Mysterijs initiantur*, cap. 9. probat Eucharistiam esse *Christi Corpus*, quia panis in illud consecratione transmutatum est: & hanc vnius substantiæ in alteram mutationem non esse incredibilem plurimis exemplis persuadet. *Quantis* (inquit) *vtimur exemplis, vt probemus non hoc esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maiorémque vim esse benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione etiam ipsa natura mutatur? Virgam tenebat Moyses, proiecit eam, & facta est serpens. Rursus apprehendit caudam serpentis, & in virgæ naturam reuertit. Vides ergo propheticâ gratiâ bis mutatam esse naturam & serpentis & virgæ? Currebant Ægypti flumina puro aquarum meatu, subitò de fontium venis sanguis cœpit erumpere. Non erat potus in fluuijs: Rursus ad Prophetæ preces cruor cessauit fluminum, aquarum natura remeauit. Circumclusus vndique erat populus Hebræorum, hinc Ægyptijs vallatus, inde Mari clausus: Virgam leuauit Moyses, separauit se aqua, & in murorum speciem congelauit, atque inter vndas via pedestris apparuit. Iordanis retrorsum conuersus, contra naturam in sui fontis reuertitur exordium. Nonne claret naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluuialis cursûs esse mutatam? Sitiebat populus Patrum, tetigit Moyses petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam operata est gratia, vt aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Marach fons amarissimus erat, vt sitiens populus bibere non posset. Misit Moyses lignum in aquam, & amaritudinem suam aquarum natura deposuit, quam infusa subitò gratia temperauit.*∴ *Quod si tantum valuit humana benedictio, vt naturam converteret; quid dicimus de ipsa consecratione diuina, vbi verba ipsa Domini Saluatoris operantur? Nam Sacramentum istud quod accipis, Christi sermone conficitur. Quòd si tantùm valuit sermo Eliæ, vt ignem de Cælo deponeret; Non valebit Christi sermo, vt species mutet elementorum? De totius Mundi operibus legisti?* Quia ipse dixit, & facta sunt; ipse mandauit, " & creata sunt. *Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo* " *facere quod non erat, non potest ea, quæ sunt, in id mutare quod non erant? Non enim minus est nouas rebus dare quàm mutare naturas. Sed quid argumentis vtimur? Suis vtamur exemplis, Incarnationisque exemplo adstruamus Mysterij veritatem. Nunquid naturæ vsus præcessit, cùm Iesus Dominus ex Maria nasceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare consueuit. Liquet igitur quòd præter naturæ ordinem Virgo generauit: Et hoc quod conficimus Corpus ex Virgine est.* Aliorum Patrum referendis testimonijs supersedeo.

3 Idem probat omnium Christianarum Societatum in huius dogmatis professionem & assertionem conspiratio, ac præsertim Ecclesiæ Græcæ cum Latina consensus certissimis documentis probatus: Item Liturgiæ omnes, in quibus orat Sacerdos vt panis & vinum fiant Corpus & Sanguis Christi. Missale Gothicum seu Gallicanum perantiquum * Parisijs nuper edi- *Scriptum septimo sæculo.*
tum, in Missa Dominicali, Orationem post Secreta bis conceptam verbis habet: *Explentes sacrosancta cærimoniorum solemnia, ritu Melchisedech Summi Sacerdotis oblata, precamur mente deuota, te Maiestas æterna: Vt operante virtute, panem mutatum in Carne, poculum versum in Sanguine, illum sumamus in Calice, qui de te fluxit in Cruce ex latere.*

Item Missa in Assumptione Beatæ Mariæ Virginis: *Descendat, Domine, in his Sacrificijs tuæ Benedictionis coæternus & cooperator Paraclitus Spiritus: Vt Oblationem,*

quam

quam tibi de tua terra fructificante porregimus, cæleſti permuneratione, te ſanctificante, ſamamus: Vt tranſlata fruge ia Corpore, calice ia Cruore, proficiat meritis, quod obtulimus pro delictis. Panis, permutatione.

Item in Miſſa Epiphaniæ: *Venerabilem ac primitiuum ia mirabilibus Epiphauiæ diem, ia quo noſter Redemptor & Dominus virtutis ſuæ documeuta præteadeas, ab annis infaatiæ paternam protulit poteſtatem, veneremur, pia obſecratione poſcentes: Vt qui tunc aquas in viua mutaait; nauc ia Sanguiaem ſuum oblatiouum aoſtrarum vina conuertat.*

4 Coofirmatur Catholica Propoſitio Conciliorum Oecumenicorum oraculis, ſcilicet Concilij Lateranenſis ſub *Innocentio III.* Canone 1. qui refertur Extra, Tit. *De Summa Triuitate & Fide Catholica*, cap. *Firmiter*, cuius hæc ſunt verba: *Vaa verò eſt Fidelium vniuerſalis Eccleſia, extra quam nullus omninò ſaluatur: in qua idem ipſe Sacerdos eſt & Sacrificium Ieſus-Chriſtus, cuius Corpus & Sanguis iu Sacramento Altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter contiaentur, tranſubſtantiatis pane iu Corpus, & vino ia Sanguinem poteſtate diuinâ: Vt ad perficiendum Myſterium vuitatis accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro.*

Inter Articulos *Ioannis Vuiclef* à Concilio Londinenſi Prouinciali anon 1382. Præſide *Guillelmo de Courtenay*, & ab altero Concilio Londinenſi anno 1396. Præſide *Thoma Aruadellio*, Cantuarienſibus Archiepiſcopis, ac demum io Concilio Conſtantienſi damnatos, hic legitur: *Subſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis manent ia Altari poſt conſecrationem.*

Concilium Tridentinum Catholicam Tranſubſtantiationis Doctrinam confirmat Seſſione 13. Canone 2. *Si quis dixerit, in Sacroſancto Eucbariſtie Sacrameato remanere ſubſtantiam panis & vini vnâ cum Corpore & Sanguine Domini noſtri Ieſu-Chriſti; negaueritque mirabilem illam & ſiugularem coauerſiouem totius ſubſtantiæ panis ia Corpus, & totius ſubſtantiæ vini ia Sanguinem, manentibus damtaxat ſpeciebus panis & vini; quam quidem coauerſionem Catholica Eccleſia aptiſſimè Tranſubſtantiationem appellat, Anathema ſit.* In qua quidem voce conſecranda potiſſimùm eo ſpectaſſe Patres videntur; vt huiuſmodi voce, ſub quâ non poſſet hæreſis venenum latere, tanquam ſymbolo quodam à Sacramentarijs Catholici diſtingueréotur. Nec verò qnemquam offendere meritò poteſt huius vocabuli nouitas, cùm res per ipſum ſignificata ſit antiquiſſima, vtpote in Sacris Litteris & Traditione fundata. Quid enim aliud ſignificat *Tranſelemeutationis* nomen, quo Patres interdum vſi ſuot, quàm tranſubſtantiationem? Quid eſt *mutari* in Corpus & Sanguinem Chriſti; fieri Corpus & Sanguinem; *traasformari, tranſire, transferri* in Corpus & Sanguinem (quibus loqnendi modis alij Patres & Auctores Eccleſiaſtici vſi ſunt) niſi *tranſubſtantiari?* Nihil antem prohibet quominus Eccleſia ad profligandas hæreſes, & Catholicam doctrinam explicandam oouum aliquod vocabulum excogitet atque vſurpet, quando io re ipſa nihil eſt nouum. Ita enim olim fecit in bis vocabulis *Coaſubſtantiale, Ingeaitum, Trinitas, Perſona, Deipara*; quibus voluit & ſuam fidem manifeſtiùs profiteri, & occultis atque inſidioſis Hereticorum ſenſibus ac ſubterſugijs viam præcludere. Hinc Auctor Diſputationis cum *Ario* ſub *S. Athanaſij* nomine deliteſcens, ait: *Nomini ſac offenderis nouitate, aa etiam rei ipſius veritatem, quæ boc eſt ſortita vocabulum, refugis? Res enim antiqua nouum nomen accepit, aon vocabulo aouo noua rei veritas acceſſit.* Hinc *Vinceatius Liriacuſis* in Commonitorio: *Eccleſia* (inquit) *plerumque propter iatelligentiæ lucem aou nouum fidei ſenſum aouæ appellatioais proprietate ſignat.* Nec ad profanas vocum nouitates hnius & ſimilium nominnm conſecratio pertinere intelligenda eſt. *Profauas* enim *vocum aouitates*, quas Apoſtolus vitare iubet, *Vincentius Lirinenſis* interpretatur *Dogmatum, rerum, ſenteatiarum uouitates, quæ ſuat veritati, & antiquitati contrariæ.*

5 Dogma denique Catholicum Tranſubſtantiationis conſectarium eſſe præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, probat Concilij Tridentini Catechiſmus hac ratione: Si eſt verum Chriſti Corpus ſub panis & vini ſpecie poſt conſecrationem, omninò neceſſe eſt, cùm ibi aotea noo eſſet, hoc vel loci mutatione, vel creatione, vel alterius rei in ipſum connerſione factum eſſe. At verò fieri oon poſſe conſtat vt Corpus Chriſti in Sacramento ſit, quòd ex vno in alium locum venerit, ita enim fieret vt à cœli ſedibus abeſſet: quoniam nihil mouetur, niſi locum deſerat, à qno mouetur. Creari autem Corpus Chriſti minùs credibile eſt, ac ne in cogitationem quidem cadere hoc poteſt. Relinquitur ergn vt in Sacramento ſit Corpus Domini, quòd panis in ipſum conuertatur. Quare nulla panis ſubſtantia remaneat neceſſe eſt.

6 Verùm modus Tranſubſtantiationis curioſiùs non eſt inquirendus: Nec enim percipi à nobis poteſt, nec in oaturalibus mutationibus, aut in ipſa rerum creatione eius rei exemplum aliquod babemus (inquit Catechiſmus Coocilij) Ideo Concilium ipſum hanc conuerſionem *mirabilem & ſiagularem* appellat. Quid hoc igitur ſit, fide cognoſcendum eſt; quomodn fiat, non curioſiùs inquirendum, Iudæorum inſtar, de quibus *S. Cyrillus Alexandrinus* lib. 4. *ia Ioannem* ſic loquitur. *Illud,* Quomodo? *ſtultè de Deo proferunt, quaſi neſcirent hoc loqueudi genus omni ſcatere blaſphemia. Cuncta euim citra laborem perficieudi poteſtas in Deo eſt. Cùm animales eſſeat, noa percipiebant ea quæ ſunt Spiritûs Dei, ſed ſtultitiam eſſe putabant ſapientiſſimum illud Myſteriam. Hinc igitur vtilitatem capientes, in ſuſceptione diuiuorum Myſteriorum fidem babere quidem nos oportet curioſitatis expertem, neque cùm aliquid dicitur, ſubijcere illud,* Quomodo? *Iudaicum eſt enim illud vocabulum, & extremi proiade cauſa ſupplicij. Nam & Priaceps ille Synagogæ Iudæorum Nicodemus, cùm auditis ſermoaibus diuinis diceret,* Quomodo poſſunt hæc fieri; *lare deriſus eſt bis verbi,* Tu es Magiſter in Iſraël, & hæc ignoras? *Aliorum igitur ſtultitiâ ſapientiores facti, de ijs quæ Deus operatur, illud,* Quomodn? *vſurpare caueamus; ſed ei potiùs operum ſuorum viam perſpectam eſſe fateri ſtudeamus. Qnemadmodum enim nemo aouit quid ſi naturâ Deus, ſed iuſtificatur credens eum eſſe, & quæreutes eum mercedem accipere: Ita rurſus modum quo ab ipſo quæque fiuat, ignorabit quidem, ſed vtcumque res cadat, fidei permittendo, & ſupremum Deum cuncta poſſe fateado, tam recti iudicij uou leue præmium reportabit ∴∵ Qui inter nos machiualem ſcientiam exerceat, magnum quiddam ſæpe ſe facturos profiteatur, & cuius faciendi ratio meates noſtras fugit; priuſquam illam ſpectauerimus ſed artem ipſam conſideraates, etiam ante experimeatum ipſum fidem adhibemus, pudétque ijs obluctari. Qaomodo igitur noa grauiſſimorum crimiuum rei iure tenebuntur, qui præſtautiſſimum rerum omnium artificem Deum incredulitate ſua eleuare audeat, qui de ijs quæ operatur,* Quomodo? *quærere non vereatur, quamuis vniuerſæ ſapientiæ largitorem eum eſſe nouerint, & ex omni Diuina Scriptura cunctipoteatem eſſe didicerint? Quod ſi perſtas, ô Iudæe, vſurpare illud,* Quomodo? *ego viciſſim tuam imperitiam imitaus, tibi reponam: Quomodo egreſſus es ex Ægypto? Quomodo ia ſerpentem verſa eſt virga Moſaica? Quomodo ia ſangainis naturam verſa eſt aqua? Quomodo per medium Mare ſicco pede tranſiſti? Quomodo amara illa aqua de Merra per lignum verſa eſt ia dulcem? Qaomodo tibi aqua de petrarum vberibus effluxit? Quomodo propter te Manna decidit? Quomodo Iordanis immotus ſtetit? Quomodo ſolo clamore Hiericbuntis iuexpugnabiles muri corruerunt? Ne te loquentem deficias illud,* Quomodo? *Multis enim deprebenderis iam antea attonitus eſſe miraculis, de quibus ſi tuum illud,* Quomodo? *ſubinde inferas, omui planè Scripturæ Diuinæ fidem derogabis, & omuia Sanctorum Propbetarum Scripta, adeòque ipſius Moſis ante omnia Sacros Libros euertes. Decebat itaque Chriſto credeatrs, eiúſque dictis incuuctanter aſſentientes, ad diſcendum potiùs Eulogiæ modum eniti, quàm temere & inconſideratè temuleatorum more dicere:* Qnomodo poteſt? *&c.* Præſentia igitur realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, paníſque & vini in idem ſacrum Corpus & pretioſum Sanguinem Traoſubſtantiatio humili & ſimplici fide credenda eſt, omnis diſputatio de hoc Sacramento fugienda, in quo ſtultam fecit Deus ſapieotiam buius Mundi. Nuiquam enim Dei maior eſt tentatio quàm in hoc Sacramento, in quo tentat nos Deus verum cre-

damus illi. Noluit Adam credere dicenti: *In quocunque die comederis ex ligno scientiæ boni & mali, morte morieris:* (Genes. 2) Credidit serpenti decipienti, cùm diceret, *Aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij scientes bonum & malum.* (Genes. 3) Credidit quod non videbat: Nam in illo fructu ligni virtutem tantæ rei effectiuam, quam Serpens promisit, oculis non cernebat. Credidit serpenti Diabolo, non credidit Creatori suo Deo; quo illius peccato facti sumus omnes rei mortis æternæ. Sacrilegium illud per Eucharistiæ Sacramentum emendari Deus voluit, vt sine vlla dubitatione crederemus Filio dicenti: *Accipite, & comedite: Hoc est Corpus meum:* Non autem crederemus Serpenti dicenti; Hoc non est Corpus Christi, sed panis, eiusdem corporis figura. Sicut cibum à Deo vetitum Adam gustando è vita beatâ excidit: Sic nos quem Christus præcepit cibum manducantes, & verbo eius credentes, ad vitam per illum amissam redire oportet. Quamobrem non quærat homo Christianus cum Capharnaïtis: *Quomodo potest hic nobis Carnem suam dare ad manducandum?* Sed captiuet intellectum suum in obsequium Christi. Dicat quicquid velit omnis homo mendax: Nos credamus ei, qui solus est verax, Deo. *Ipse dixit, & facta sunt.* Ipse dixit, *Hoc est corpus meum:* Ipse dixit, *Panis quem ego dabo, Caro mea est pro mundi vita:* Credamus Veritati de veritate sui Corporis nos admonenti, nec deinceps quæramus, Quomodo? Non est impossibile apud Deum omne verbum. Etiamsi Angelus de Cœlo nobis aliud annuntiaret, quàm quod Christum Dei Filium dicentem audiuimus, Anathema sit. Non ei credamus. Non potest mentiri Veritas. *Verbum Domini manet in æternum.* Sensus nostri falli possunt: Christus, qui est Veritas, neque falli potest, neque fallere. Viderat Petrus Christum in Monte transfiguratum, audiuerat vocem de Cœlo allatam, *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite:* & tamen *Habemus*, inquit, *firmiorem propheticum sermonem.* Certius illi visum est & firmius quod à Propheta scriptum legerat, quàm vox de Cœlo allata, quam auribus audiuerat. Si propheticus sermo tam certus illi visus est, quantò nobis certior videri debet sermo Christi qui Prophetas inspirauit?

Hinc *S. Ioannes Damascenus* lib. 3. *Fidei Orthodoxæ* cap. 14. *Quod si* (inquit) *quo pacto id fiat, requiris, sat tibi sit audire, quod per Spiritum-Sanctum id fiat, quemadmodum & ex Sancta Dei Matre per Spiritum-Sanctum Dominus sibi ipsi, & in se ipso carnem condidit. Nec quicquam ampliùs nobis perspectum & exploratum est, quàm quòd verbum Dei verum est & efficax atque omnipotens. Nam modus eiusmodi est, vt nulla ratione indagari queat.*

(Ioan. 6. 1 Cor 10. Act 2.) Obijciunt Hæretici, Eucharistiam in Scripturis, & à SS. Patribus, etiam post consecrationem, interdum panem vocari: Indeque colligunt substantiam panis & vini in hoc Sacramento.

Respondetur, Eucharistiam post consecrationem panem & vinum appellari, non quòd substantia panis in hoc Sacramento permaneat, sed alia ratione, eaque multiplici: Tum quia ex pane facta seu consecrata est Eucharistia: Tum quia panis speciem habet: Tum quia naturalem alendi & nutriendi corporis vim, quæ panis propria est, adhuc retinet. Ea autem est Sacrarum Litterarum consuetudo, vt res ex alijs factas earum rerum nominibus appellet, ex quibus factæ sunt. Sic Exodi 7. Virga Aaron in serpentem versa virgæ nomen post substantialem mutationem retinet: *Deuorauit virga Aaron virgas eorum.* Sic Eua ex costa Adami formata dicitur os & caro de carne & ossibus eius, Genes. 2. 23. *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Sic homo ex terra compactus dicitur puluis terræ Genes. 3. 19 *Puluis es, & in puluerem reuerteris.* Et superbo homini dicitur Eccles. 10. *Quid superbis, terra & cinis?* Sic aquam in vinum mutatam *S. Ioannes* aquam appellat: *Vt* (inquit) *gustauit Architriclinus aquam vinum factam.* Scriptura etiam res ita appellare consueuit, cuiusmodi esse videntur. Sic Angeli viri & iuuenes vocantur Genes. 8. *Iudic.* 13. *Tob.* 9. *Act.* 1. Tertiò, Eucharistia vocatur panis propter analogiam: Sicut enim panis nutrit corpus; ita Christi Caro animam vegetat; & sicut vinum exhilarat & inebriat hominem, ita Christi Sanguinis spiritualem parit lætitiam ac ebrietatem. Hac ratione Christus *Ioann.* 6. se panem viuum prædicat, qui de cœlo descendit, ex quo si quis manducauerit, viuet in æternum. Quartò, Scriptura & Patres Corpus Christi panem vocant, adiecto plerumque pronomine aut nomine vel locutione determinante, quibus significetur, non vulgarem ac propriè dictum, sed eximium quemdam panem intelligi, cui nomen illud ob rationes mox allatas tribuatur. Panem vocant, sed qui factus sit Corpus Christi. Sic *Tertullianus*, lib. *Aduersus Iudæos*, cap. 2. *Panem* (inquit) *Corpus suum appellans.* Sic *Origenes*, Homiliâ 35. in Matthæum: *Panis iste quem Deus Corpus suum esse fatetur.* Sic *S. Cyprianus*, Epist. 56. *Dominus Corpus suum panem vocat de multorum granorum adunatione congestum.* Ita *S. Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi 4. Mystagogica: *Dominus pronuntiat & dicit de pane: Hoc est Corpus meum.* Ita *S. Ioannes Chrysostomus* Homiliâ 24. in 1. ad Corinthios: *Quid est panis? Corpus Christi.* Ita *S. Hieronymus* in Epist. ad Hedibiam: *Nos audiamus panem quem fregit Dominus, deditque Discipulis, esse Corpus Saluatoris.* Ita *S. Augustinus* in Sermone ad Infantes: *Panis est Corpus, Calix Sanguis Christi.* Ita *Theodoretus* Dialogo 1. *In Mysteriorum Traditione Dominus panem Corpus suum appellauit, & vinum Sanguinem.* Quibus Patrum locutionibus significatur Christi Corpus ex pane confectum esse, & sub panis speciebus dari, non autem panis substantiam in Sacramento post Consecrationem remanere. Sicut igitur nemo dixerit *Paschasium* credidisse quòd panis & vini substantia post Consecrationem permaneat, quamuis de Eucharistia scripserit; *Mysterium hoc in pane celebratur ∴∴ In eadem substantia iure celebratur ∴∴ Caro vel Corpus in pane.* Ita nec antiqui Patres id crediderunt, quamuis Eucharistiam panem appellauerint: Sed cùm Christi Corpus & Sanguis substantiæ panis & vini sub ijsdem accidentibus succedant, de pane & Corpore Christi eo modo locuti sunt ac si idem subiectum esset quod panis sit, & Christi Corpus simul appelletur. Qui loquendi modus cum fide Transubstantiationis adeò conciliatur, vt Scriptores Ecclesiastici, quos Transubstantiationis assertores fuisse constat, illum vsurpauerint.

Confirmatur nostra Responsio ex *Lanfranco* lib. de Corpore & Sanguine Domini: *Solemus* (inquit) *aliquas res aliarum rerum, ex quibus efficiuntur, nominibus appellare, quamuis in aliam naturam translatæ, iam non possint esse illud quod sunt res illæ, ex quibus probantur effectæ. Sicut B. Augustinus in extremo Psalmorum explanationis Opere cristallum vocat niuem multorum annorum duratam tempore, & serie sæculorum, cùm nix sit liquida & humida, cristalli verò natura existat dura & sicca. Ac per hoc cùm tam diuersæ naturæ sint in vtriusque, non rectè quis cristallum niuem vocauerit, nisi eo locutionis modo, quo res effecta materiali solet nomine appellari. Et Creator ex terra creato primo homini in Genesi dicit,* Terra es, & in terram ibis: *Quasi diceret, quia factus es ex terra, quandoque fies terra, & reuerteris in terram.* Et infra: *Sicut qui dicit, Christus est lapis angularis, non re vera Christum lapidem esse constituit, sed propter aliquam similitudinem, quam ad se inuicem gerunt, ei nomen imponit; eodem modo cùm Diuina Pagina Corpus Domini panem vocat, sacratâ ac mystica locutione id agit, seu quoniam ex pane conficitur, eiusque nonnullas retinet qualitates, seu quia animam incomprehensibiliter pascendo satiat, eique æternæ vitæ substantiam subministrat: Vel quòd Corpus est Filij Dei, qui est Panis Angelorum.* (In Psalm. 147.)

Obijciunt locum *Theodoreti* Dialogo 1. vbi de Christo Domino ait: *Qui Corpus naturale frumentum & panem appellauit, & vitem rursus se ipsum nominauit, is visibilia symbola Corporis & Sanguinis appellatione honorauit, non naturam mutans, sed naturæ gratiam addens.* Et Dialogo 2. *Neque enim symbola mystica post sanctificationem recedunt à sua natura, manent enim in priore substantia, & figura, & forma, & videri tangique possunt, sicut & priùs.* Ex quibus colligunt, panis & vini substantiam in Eucharistia post Consecrationem remanere.

Respondetur, Naturæ formæque nomina substantiam semper non significare, sed communia esse substantijs & accidentibus, & ad rei cuiuslibet essentiam significandam vsurpari, siue illa propriè substantia sit, siue accidens. Proprietates & facultates naturales rei, plerumque substantiæ nomine significari compertum est. Hoc sensu Sapiens ait, *Sapientiam sibi dedisse, Vt sciret na-*

turas animalium, & iras bestiarum. Hoc sensu Scriptura alibi de quadixit: *Extinguentis natura sua obliuiscebatur.* Hoc sensu de malis dicitur in libro Ester: *Ex sua naturâ cæteros æstimantes.* Hoc sensu *Tertullianus* lib. *De Anima*, cap. 32. *Aliud est* (inquit) *substantia, aliud natura substantiæ: Substantia est lapis, ferrum: Duritia lapidis & ferri natura substantiæ.* Hoc sensu *S. Hilarius* li. 10. *de Trinitate*, ait de igne & corporibus trium puerorum in fornacem Babylonicam coniectorum, *Naturam suam amiserunt.* Et Canone 10. in Matthæum, ait: *In Resurrectione futurum vt caro nostra refundatur in substantiam spiritualis animæ:* Quia virtus animæ, eiúsque dotes, subtilitas, agilitas, impassibilitas, cum corpore glorioso communicabuntur. Sic profanos etiam Scriptores substantiæ nomen vsurpasse, facilè probari potest. Sic Medici aiunt, herbarum substantiam in pharmaco manere. Sic *Theodoretus* naturæ, substantiæ, & formæ nomen vsurpauit, cùm dixit, *Mysticorum symbolorum naturam non mutari*, neque *post sanctificationem* illa *recedere à sua natura: & manere in priori substantia, & forma, & figurâ.* Id verba immediatè sequentia demonstrant: *Et videri, & tangi possunt, sicut priùs.* Hæc enim ad qualitates relatiua sunt, non ad substantiam, quę per se & immediatè nec videri, nec tangi potest. Significat itaque *Theodoretus*, manere post Consecrationem naturam accidentium panis, magnitudinem, figuram, colorem, saporem: Eorúmque naturæ *Gratiam addi*, subsistentem vtique, id est, Christum ipsum, eiusque Corpus & Sanguinem, quæ res est Sacramenti. Id confirmatur ex Dialogo 2. vbi *Eranistes*, Hæreticus scilicet Eutychianus, eo nomine, quod *Mendicum* significat, appellatus quærit: *Post sanctificationem quomodo hæc appellas?* Orthodoxus verò respondet: *Corpus & Sanguinem Christi.* Tum Eranistes: *Et credis te Corpus Christi & Sanguinem percipere?* Orthodoxus: *Ita Credo.* Eranistes hæresim suam hoc principio apud Catholicos, & Eutychianos recepto stabilire conatur, colligítque Corpus Christi post Ascensionem in diuinam substantiam mutatum esse, sicut symbola Dominici Corporis & Sanguinis, panis scilicet & vinum, alia sunt antè Sacerdotis inuocationem, post inuocationem verò mutantur, & alia fiunt. Huic respondet *Theodoretus* Orthodoxi nomine, Suis ipsum retibus implicari, & institutam ab eo comparationem contrarium eius probare quod pertendebat: Quia sicut symbola panis & vini figuram seruant, omnésque panis & vini proprietates retinent: Ita Corpus Christi formam, figuram proprietatésque Corporis seruare colligendum est. Cæterùm sicut symbola *intelliguntur ea esse quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur*, id est, intelliguntur & creduntur facta Corpus Christi, & vt talia adorantur: Ita (inquit) Christi *Corpus immortale post Resurrectionem, & immune à corruptione factum est, sedémque à dextris adeptum, & ab omni creatura adoratur, quia Domini naturæ Corpus appellatur.* Eo autem minùs mirandum est, *Theodoretum* dixisse, manere symbolorum naturam & essentiam, licèt Transubstantiationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi cum tota Ecclesia crederet; quòd Ecclesiastici Scriptores longè recentiores, quos istius propugnatores dogmatis Caluiniani & Lutherani agnoscunt, iisdem pene loquendi modis innoxiè vsi sint. Nam Cardinalis *Pullus* P. 8. cap. 3. *De Eucharistia* sic loquitur: *Transit itaque substantia, sed remanet forma. Quamobrem non est sensuum delusio, sed vera Dei comprehensio, quòd cùm in Dominica Mensa sit solùm Caro & Sanguis, nihilominus vini natura percipiatur.* Et *Innocentius III.* lib. 3. *De Mysterijs Missæ*, cap. 9. ait: *Naturales proprietates manent, vt paneitas.* Ex his facilè diluetur Obiectio ex *Gelasio* petita, qui similem pene loquendi modum hac in materia vsurpauit, quem *Theodoretus*.

Obijciunt; Sensus benè dispositos, & omnibus ad agendum requisitis instructos, visum scilicet, tactum, gustum, odoratum, vniformiter, & in omnibus, & perpetuò testari, Eucharistiam post Consecrationem esse panem & vinum. Cùm igitur circa proprium obiectum falli non possint; fatendum est panem & vinum in Eucharistia manere.

Respondetur, Sensuum quidem testimonio esse credendum, in iudicio de re sensibili, quæ illorum obiectum est; siue de qualitatibus sensum afficientibus; non in iudicio de natura & substantia rei, quod proprium est mentis. Quamuis enim sensus non fallantur, cùm obiectum sensile percipiunt secundùm impressionem ab huiusmodi obiecto in illis factam; fallitur tamen intellectus, si recta ratione, vel diuinâ auctoritate repugnante & prohibente, iuxta relationem sensuum de obiectis iudicium ferat. Hæc Responsio *S. Augustini* verbis confirmatur lib. 11. *De Ciuitate Dei*, cap. 27. dicentis: *Hæc omnia corporalia latentes in natura causas habent, sed formas suas, quibus mundi huius visibilis structura formosa est, sentiendas sensibus præbent, vt pro eo quod nosse non possunt, quasi innotescere velle videantur. Sed nos ea sensu corporis ita capimus, vt de his non sensu corporis iudicemus. Habemus enim aliam interioris hominis sensum isto longè præstantiorem.* Quamuis igitur sensus à deceptione sint immunes, cum in Eucharistia speciem panis ac vini, figuram, ac cæteras qualitates sensibiles percipiunt, falleretur tamen intellectus, & erraret, si ex perceptione qualitatum panis & vini à sensibus facta, & ad se relatâ, panis ac vini substantiam post Consecrationem superstitem esse iudicaret, quia iudicium huiusmodi fides prohibet, Christo dicente, *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus.* Qua de re audiendus est *Guitmundus* Auersanus Episcopus lib. 1. de Corporis & Sanguinis Christi veritate in Eucharistia. *Nunquid* (inquit) *si hoc capere non potest oculus carnis, extinguendus ideò est oculus mentis? Cum enim Maria Magdalene ad monumentum Domini plorans ipsum Dominum cerneret; nunquid non ipse reuera Iesus erat, quia illa secundùm oculos decepta, hortulanum se videre putabat? Aut cùm ipse die Resurrectionis suæ duobus Discipulis ambulantibus in via Scripturas tanquam peregrinus exponeret, nunquid aliud quàm ipse erat; quia scriptum est:* Oculi eorum tenebantur ne eum agnoscerent? *Aut cùm Discipuli in Mari laborantes eum super vndas cernerent ambulantem; quis audeat dicere non ipsum verè fuisse, quia ipsi deceptis oculis phantasma esse putauerunt? Sed & secum in naui iam positum videntes, & miraculum eius in sedato mari admirantes, sicut ex Euangelio potest conijci, non rogauerunt eum, donec ad terram venirent ∴ Quid igitur? Nunquid putandus est eos iocaliter delusisse? Absit. Ipse enim vbique idem erat, ipse vbique Veritas erat: Ipse vbique Sapientia erat. Sed nobis per hæc oportebat ostendi, quoniam quamdiu cum Maria flente, velut ad monumentum Domini stamus, nosmetipsos mortificando, & mortem Domini, donec veniat, annuntiando; quamdiu in via positi peregrinamur à Domino, quamdiu in mari huius sæculi laboramus, & ventus nobis tentationum contrarius est, quamdiu ambulamus per fidem, & non per speciem: Quamuis plorantes ad monumentum suum semper Dominus consoletur; quamuis in via positis semper Scripturas exponat: quamuis turbatos in mari tranquillet; quamuis præsens nobiscum sit semper in naui Sanctæ Ecclesiæ vsque ad consummationem sæculi; non tamen habemus eum cernere nisi in peregrina specie, maximè oculis carnis; licèt non aliud quàm ipsum habeamus in his Sacramentis. Et meritò: Nam quia fructus mortiferæ arboris antiquis hominibus spirituales veracésque oculos clauserat, carnales fallacésque aperuerat; iustum est vt fructus viuificæ crucis nouis hominibus ipsos carnis oculos claudat, & veraces mentis oculos, quibus Veritas videtur, aperiat. Quemadmodum igitur ægrotanti palato, amara censenti quæ sano dulcia sunt, nemo sanus credit: Ita infirmis carnalibus oculis contra sanatos mentis oculos de ipsa medicina interioris luminis iudicantibus, nemo nisi insanus consentit. Nam & res hæc tanta est, vt infirmo visu non valeat comprehendi; & fidem nostram ita vtilius est interim exerceri: Vt per hoc videlicet quod contra visum carnis in hoc tam necessario Sacramento agitur, discamus visibilia transcendere, ad inuisibilia festinare, & tenere certiùs occulta, quæ nunquam mentiens Veritas docuit, quàm quæ coram nobis fallax oculus pandit.*

De reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, & de Transsubstantiatione panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi, plura volentibus legenda est Disertatio nostra 12. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi 11. & 12.

ARTICVLVS III.

Quo Realis præsentiæ Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia Consectoria explicantur.

CONSECTARIVM I.

Christi Corpus & Sanguis in Eucharistia sunt extra vsum huius Sacramenti.

Dogma fidei est contrà *Bucerum*, Lutheranos, & Protestantes Anglos: Cuius probatio sumitur ex verbis Christi: *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus, &c.* antequam singuli Discipuli hoc Sacramentum sumpsissent à Saluatore prolatis. Item ex verbis Apostoli 1. Cor. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?* Hinc enim colligitur panem priùs consecrari & mutari in Corpus Domini, quàm frangatur & distribuatur. Non enim ait futurum esse Corpus Domini quod frangitur, sed iam esse Corpus Domini. Præterea Propositionis operatoriæ, quales sunt istæ, *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus*; ea natura est, vt prolatis verbis absque morâ existat quod enuntiatur. Sicut enim cùm dixit Deus, *Fiat lux*, statim absque mora facta est lux; cùm dixit, Christus Leproso, *Volo, Mundare*; statim mundatus est à lepra; cùm dixit Paralitico, *Tolle grabatum tuum, & ambula*, statim sanatus est; cùm dixit Lazaru mortuo, *Lazare veni foras*, statim è sepulchro prodijt rediuiuus: Ita statim atque panem benedixit, dicens, *Hoc est Corpus meum*; & simulatque idem in eius commemorationem faciunt, eademque verba in eius persona proferunt Sacerdotes, panis fit Corpus Christi; vinum fit eius Sanguis; vt Ecclesiæ Patres & Doctores agnouerunt & asseruerunt. Hæreticorum error vel vno S. *Cyrilli Alexandrini* testimonio Epistola ad *Calosyriam* refellitur. *Porrò* (inquit) *alios etiam esse audio, qui Mysticam Benedictionem nihil ad sanctificationem iuuare dicant, si quid ex ea fiat reliqui in aliam diem. Insaniunt verò qui hæc asserunt. Neque enim alteratur Christus, neque Sanctum eius Corpus immutatur, sed Benedictionis vis ac facultas & viuificans gratia perpetua in ipso existit.* Sed & Optatus Mileuitanus Episcopus Christi Corpus & Sanguinem in Altari, & in sacris Calicibus, non in ore tantùm manducantium & bibentium, esse profitetur lib. 6. Contra Parmenianum: *Quid est,* (inquit) *Altare, nisi sedes Corporis & Sanguinis Christi?* Et infrà: *Hoc tamen immane facinus geminatum est, dum fregistis etiam Calices Christi Sanguinis portitores.*

Lutheranorum errorem, negantium Christi Corpus & Sanguinem esse in Eucharistia extra vsum, seu sumptionem actualem, Synodus Tridentina damnauit Sessione 13. Canone 4. *Si quis dixerit, peractâ Consecratione, in admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi; sed tantùm in vsu, dum sumitur, non autem ante vel post, & in hostijs seu particulis consecratis, quæ post Communionem reseruantur, vel superfunt, non remanere verum Corpus Domini; Anathema sit.* Differt igitur Eucharistia à reliquis Sacramentis, quòd cæteræ materiæ vsu perficiantur, dum scilicet alicui administrari ea contingit: Baptismus enim Sacramenti naturam tunc adipiscitur, cùm ea ipsa homo aquâ abluitur: At verò ad Eucharistiæ perfectionem satis sit ipsius materiæ consecratio. Verum enim Sacramentum esse non desinit, quamuis in pixide asseruetur (inquit Concilij Tridentini Catechismus.)

CONSECTARIVM II.

Eucharistiam in Sacrario reseruare, & ad Infirmos deferre licet, expeditque.

Hanc enim fuisse veteris Ecclesiæ consuetudinem ad hæc vsque tempora firmatam, ostendunt Patrum testimonia, & antiquorum Conciliorum Decreta. *S. Iustinus* Martyr Apologia pro Christianis, quæ secunda inscribitur: *Præfidens* (inquit) *postquam gratiarum actionem perfecit, & populus vniuersus apprecatione lætâ eam comprobauit, qui apud nos vocantur Diaconi atque Ministri distribuunt vnicuique præsentium, vt participet eum in quo gratiæ actæ sunt panem, vinum & aquam, & ad absentes perferunt.*

S. Irenæus Lugdunensis Episcopus & Martyr in Epistolâ ad *Victorem* Pontificem Maximum, qua ipsum hortatur ne Asiaticos ob diuersum Paschatis celebrandi morem ab vnitate Ecclesiæ & Communione abscindat, scribit eius Decessores à Communione sua non reiecisse Episcopos, qui Luna 14. Pascha celebrabant, & ad ipsos Eucharistiam misisse. (*Apud Eusebium* lib. 5. *Histor. Ecclesiasticæ*, cap. 24.) *Nec vlli vnquam,* inquit, *ob eiusmodi consuetudinem reiecti sunt. Verùm illi ipsi, qui te præcesserunt, Presbyteri, quamuis id minimè obseruarent, Ecclesiarum Presbyteris, qui id obseruabant, Eucharistiam transmiserunt.*

Tertullianus lib. 2. *Ad vxorem*, cap. 5. *Latebisne tu, cùm lectulum, cùm corpusculum tuum signas, cùm etiam per noctem exurgis oratum? & non Magiæ aliquid videberis operari? Non sciet Maritus quid secretò ante omnem cibum gustes, & si sciuerit panem, non illum credit esse qui dicitur?* Et lib. de Oratione cap. 14. *Accepto Corpore Domini, & reseruato, vtrumque saluum est, & participatio Sacrificij, & executio officij.*

S. Cyprianus lib. *De Lapsis*, Eucharistiam à Filibus domum ferri solitam ac reseruari testatur, miraculúmque narrat factum ad detegendum puniendúmque sacrilegium mulieris cuiusdam, quæ cùm *Arcam suam, in qua Sanctum Domini fuit* (id est Eucharistia) *manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere.* S. Gregorius Nazianzenus Oratione in funere sororis suæ *Gorgoniæ*, narrat eam apud se in cubiculo reconditum habuisse Corpus Christi, & fusâ antè ipsum oratione, à graui morbo fuisse sanatam.

S. Basilius Epistolâ 289. Ad *Cæsariam* Patriciam: *Quoniam* (inquit) *per tempora illa persecutionum cogebantur homines necessariò, sacerdote vel Ministro non præsente, proprijs manibus percipere Communionem, non est nisi superuacuum vt demonstrem illam ipsam rem non esse grauiter & iniquè ferendam; eò quòd inueterata consuetudo hoc ipsum re ipsa confirmatam dederat. Nam & illi omnes qui per eremos vitam Monasticam instituunt, vbi copia non suppetit Sacerdotis, cùm habeant domi Communionem, de suis manibus illam percipiunt. Alexandriæ autem & per Ægyptum vnusquisque etiam de plebe vt plurimùm habet domi suæ Communionem. Nam cùm semel Sacerdos Sacrificium peragat, & distribuat, qui susceperit illud integrum simul, & quotidie de illa sumpserit, quam à dante acceperat Sacerdote, credere debet & tenetur, nec iniuriâ, se eamdem suscipere & percipere.*

S. Ioannes Chrysostomus Epistolâ ad *Innocentium I.* Pontificem Maximum: *Nam & Sanctuaria* (inquit) *ingressi sunt Milites, quorum aliquos scimus nullis initiatos Mysterijs, & viderunt omnia quæ intus erant: Quin & Sanctissimus Christi Sanguis, sicut in tali tumultu contingit, in prædictorum Militum vestes effusus est, probantque quasi in barbarica captiuitate omnia.* Ex his perspicuum est, Christi Corpus & Sanguinem in sacrario fuisse asseruata *S. Ioannis Chrysostomi* tempore in Ecclesia Constantinopolitana.

S. Ambrosius Oratione *De Obitu Satyri fratris*; eius pietatem laudat, quòd in periculo naufragij constitutus, & Eucharistiam orario inuolutam collo alligauerit. *Non mortem metueas*, inquit, *sed ne vacuus Mysterij exiret è vita, quos initiatos esse cognouerat, diuinum illud Fidelium Sacramentum poposcit, non vt curiosos oculos insereret arcanis, sed vt fidei suæ consequeretur auxilium. Etenim ligari fecit in orario, & orarium inuoluit in collo, atque ita se deiecit in Mare, non requirens de nauis compage resolutam tabulam cui supernatans iuuaretur, quoniam fidei solius arma quæsierat.* S. Hieronymus Epist. 4. ad *Rusticum* ita de *S. Exuperio* Tolosano Episcopo scribit: *Nihil illo ditius, qui Corpus Domini canistro vimineo, Sanguinem portat in vitro.* Viaticum Eucharistiæ dari moribundis statuunt antiqui Canones iam laudati. Ad vsum Eucharistiæ pro infirmis asseruandæ suspensas olim in Altari turres aureas, testantur *Venantius Fortunatus* lib. 3. Carmine 25. ad *Felicem* Bituricensem Episcopum, & *Gregorius Turonensis* lib. 1. *De Gloria Martyrum*, cap. 86. Ad eumdem vsum suspensas in Altari aureas & argenteas columbas, legimus in Vita *S. Basilij Amphilochio* adscriptâ. Eas autem sublatas à *Seuero* hæretico, conquesti sunt Clerici & Monachi Antiocheni, oblato Constantinopolitanæ Synodo sub Menna supplici Libello.

Rectè

Rectè itaque Tridentina Synodus Sessione 13. Cap. 6. *Consuetudo* (inquit) *asseruandi in sacraria sanctam Eucharistiam adeò antiqua est, vt eam sæculum etiam Nicæni Concilij agnouerit. Porrò deferri ipsam sacram Eucharistiam ad infirmos, & hunc vsum diligenter in Ecclesijs conseruari, præterquàm quòd cum summa æquitate & ratione coniunctum est, tum multis in Concilijs præceptum inuenitar, & vetustissime Catholicæ Ecclesiæ more est obseruatum. Quare Sancta hæc Synodus retinendum omninò salutarem hanc & necessarium morem statuit.*

Et Canone 7. *Si quis dixerit, non licere sacram Eucharistiam in sacraria reseruari; sed statim post Consecrationem adstantibus necessariò distribuendam; aut non licere vt illa ad infirmos honorificè deferatur; Anathema sit.* Huius Canonis doctrina dogma fidei est contra Caluinianos & Lutheranos à Sacra Synodo explicatum & confirmatum.

Hostiæ consecratæ pro Parochiæ magnitudine, & communicantium multitudine, in Pixide & Tabernaculo asseruandæ sunt, sed quinque saltem perpetuò custodiendæ. Easautem octauo quoque die, vel saltem decimo-quinto Sacerdos renuuabit, præsertim quintâ quoque feriâ, si commodum erit, in qua Christus Dominus hoc tantum Sacramentum instituit. Hostiæ autem adhibeantur recentes, & à viginti diebus ad summum confectæ. Id verò etiam præstabit, vt vbi recentes consecraucrit, veteres primò ministret. Ita *S. Carolus* in Instructionibus Eucharistiæ, & pleræque Synodi cùm Prouinciales tum Diocesanæ.

CONSECTARIVM III.

Corpus Christi est sub specie panis, & Sanguis sub specie vini, vi verborum: Ipsum autem Corpus sub specie vini, & Sanguis sub specie panis: Animaque sub vtraque, vi naturalis illius conexionis & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit non ampliùs moriturus, inter se copulantur; Diuinitas porrò propter admirabilem illam eius cum corpore & anima hypostaticam vnionem.

Verba sunt Concilij Tridentini Sessione 13. Cap. 3. Quædam igitur sunt in Sacramento Eucharistiæ ex vi & efficientia Consecrationis: Nam cùm verba illa efficiant quicquid significant, id esse in Sacramento vi Sacramenti diuinarum rerum Scriptores dixerunt, quod verborum formâ exprimitur: Ita vt si contingeret aliquid ab alijs rebus omninò seiunctum esse, sicut in triduo mortis Anima separata erat à Corpore Christi; id solùm quod forma significat, in Sacramento esset; cætera non item in eo extarent. Quædam verò in Sacramento continentur, quòd illis rebus coniuncta sint, quæ formâ exprimuntur. Nam cùm forma quæ ad panem consecrandum adhibetur, Corpus Domini significet, cùm dicitur, *Hoc est Corpus meum*, ipsum Christi Domini Corpus vi verborum in Eucharistia erit. At quia Corpori Sanguis, Anima, & Diuinitas, Personáque Verbi Diuini coniunguntur, hæc quoque in Sacramento erunt omnia, non quidem ex Consecrationis virtute, sed ex necessaria concomitantia, vt ea quæ Corpori coniuncta sunt. Si enim duo aliqua inter se reipsa coniunguntur, vbi vnum sit, alterum etiam esse necesse est. Ita hoc fidei dogma explicat Concilij Tridentini Catechismus, post *S. Thomam* 3. p. qu. 76. art. 1.

Confirmatur ex Cap. *Necessariò*, Dist. 2. *De Consecratione*, quod ex Epistola *S. Cyrilli* & Synodi Alexandrinæ ad *Nestorium* desumptum est, cuius hæc sunt verba: *Annuntiantes secundùm carnem mortem vnigeniti Filij Dei, id est, Iesu Christi, & Resurrectionem eius, & in Cælos Ascensionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Ecclesijs Sacrificij seruitutem. Sic etiam ad Mysticas Benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes Sancti Corporis, & pretiosi Sanguinis Christi omnium nostrum Redemptoris effecti: Non vt communem carnem percipientes, (quod absit,) nec vt viri sanctificati, & Verbo coniuncti secundum dignitatis vnitatem, aut sicut diuinam possidentis habitationem, sed verè viuificatricem, & ipsius Verbi propriam factam.* Caro autem viuifica & ipsius Verbi diuini propria facta per naturæ nostræ assumptionem in Eucharistiæ Sacramento non esset, nisi ipsa etiam Diuinitas, & Persona Verbi eidem coniuncta esset, in eodémque Sacramento concomitanter existeret. Totum igitur Christum sub vnaquaque specie contineri dogma fidei est, Concilij Tridentini definitione firmatum, Sessione 3. Canone 3.

CONSECTARIVM IV.

Non solùm in vtraque specie, sed in quouis vtriusque speciei particula totum Christum contineri, dogma Fidei est.

Id facilè colligitur ex Euangelistis. Neque enim credendum est (inquit Catechismus Concilij) singula panis frusta propriâ verborum formâ à Domino consecrata esse, sed eadem simul omnem panem, qui ad sacra Mysteria conficienda, atque Apostolis distribuenda satis futurus esset: Id quod de Calice factum esse apparet, cùm ipse dixit: *Accipite, & diuidite inter vos*. Hinc Cap. *Singuli*, Dist. 2. *De Consecratione*, sumptum ex Præfatione Dominicæ 5. post Epiphaniam in Missali Ambrosiano, & in Sacramentario S. Gregorij: *Singuli* (inquit) *accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est: nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis*. Et Cap. *Vbi*, eadem Distinctione: *Vbi pars est Corporis, est & totum. Eadem ratio est in Corpore Domini, quæ in Manna, quod in eius figura præcessit, de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit ampliùs, neque qui minùs parauerat, inuenit minùs. Non est omnino quantitas visibilis in hoc æstimanda Mysterio, sed virtus Sacramenti spiritualis.* Luc. 22. 17. Exod. 16.

Confirmatur ex Concilio Tridentino, Sessione 13. Canone 3. *Si quis negauerit in Venerabili Sacramento Eucharistiæ sub vnaquaque specie, & singulis cuiusque speciei partibus, separatione factâ, totum Christum contineri; Anathema sit.*

Ratione etiam confirmatur hæc Propositio. Christus Dominus in hoc Sacramento non est vt in loco: Locus enim resipsas consequitur vt magnitudine aliquâ præditæ sunt: Christus autem Dominus non est in Sacramento vt magnus aut paruus est, quod ad quantitatem attinet, sed vt substantia est. Substantia enim panis in Christi substantiam, non in magnitudinem aut quantitatem conuertitur: Nemo verò dubitat substantiam æque in paruo atque in magno spatio contineri: Nam & aëris substantia, totáque eius natura sic in parua, vt in magna aëris parte; itémque tota aquæ natura non minùs in vrnula quàm in flumine, insit necesse est. Cùm igitur panis substantiæ Corpus Domini nostri succedat, fateri oportet, ad eumdem planè modum in Sacramento esse, quo panis substantia antè consecrationem: Ea verò vtrum sub magna, an sub parua quantitate esset, nihil ad rem omninò pertinebat. Ita Catechismus Concilij post *S. Thomam* 3. p. qu. 76. art. 3. Id explicat rursus *S. Thomas* Opusculo 58. Cap. 13. exemplo speculi. Nam si faciei tuæ plura proponas specula, in omnibus æqualiter & integrè vna apparebit facies, & si speculum confringas, in quolibet fragmento facies etiam integra repræsentabitur, & vna erit in singulis fragmentis absque vllâ mutatione. Sic in Sacramento Eucharistiæ, quod est *Speculum & imago bonitatis illius*, licèt species panis in plures partes diuidantur, in singulis totus & integer est Christus.

CONSECTARIVM V.

Quamuis totus Christus sit sub vtraque specie, & sub singulis cuius speciei portionibus, separatione factâ, optimo tamen iure institutum est, vt separatim duæ consecrationes fierent.

Duplicem rationem affert Catechismus Concilij ex *S. Thoma* sumptam 3. p. qu. 76. art. 2. ad primum. Id enim à Christo Domino institutum est, primò vt Passio Domini, in qua Sanguis à Corpore diuisus est, magis referatur: cuius rei causâ in Consecratione Sanguinis effusionem exprimimus & commemoramus. Secundò, quia maximè consentaneum fuit, vt, quoniam Sacramento ad alendam Animam vtendum nobis erat, tanquam cibus & potus institueretur, ex quibus perfectum

fectam corporis alimentorum constare perspicuum est.

CONSECTARIVM VI.

Christum Dominum in Eucharistiæ Sacramento cultu latriæ, etiam externo, adorandum esse, Dogma Fidei est.

„ Nam illnm eumdem Deum præsentem in Eucha-
„ ristia adesse credimus, quem Pater Æternus in-
[Hebr. 1.] „ troducens in orbem terrarum, dicit: *Et adorent*
[Matth. 2.] *eum omnes Angeli Dei*: Quem *Magi procidentes ado-*
[Matth. 28.] *rauerant*: Quem denique in Galilæa ab Apostolis
[Luc. 24.] adoratum Scriptura testatur (inquit Tridentina Synodus Sess. 13. Cap. 5.) Et Canone 6. *Si quis dixerit, in Sancto Eucharistiæ Sacramento Christum vnigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ, etiam externo adorandum; atque ideò nec festiua peculiari Celebritate venerandum, neque in Processionibus, secundùm laudabilem & vniuersalem Ecclesiæ Sanctæ Ritum & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publicè, vt adoretur, populo proponendum, & eius adoratores esse idololatras; Anathema sit.*

Vna certè *adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorandum, sicut ab initio Ecclesiæ traditum est*, S. Cyrillus Alexandrinus Anathematismo 8. contra Nestorium, ab Ephesina Synodo approbato, & Quinta Synodus Oecumenica, Constantinopolitana 2. Canone 9. declarant. Cùm igitur totus Christus sit verè & realiter præsens in Eucharistiæ Sacramento sub vtraque specie, idque fide credendum sit; consequens est vt latriæ cultu tum interno, cùm externo, in eo adoretur.

Idem probatur ex *S. Ioanne Chrysostomo* asserente Angelos tremendo Sacrificio adesse, sacram Mensam cum reuerentia circumuallare, & instar Militum Regem stipantium, Dominum præsentem pronos venerari, & supplicare pro his, pro quibus Corpus suum immolauit. Ita loquitur Homiliâ 3. *De incomprehensibili Dei Natura*. Homiliâ 1. in hæc Isaiæ verba, *Vidi Dominum*, Lib. 6. *De Sacerdotio*, Cap. 4. Homiliâ 21. in Acta, & Homiliâ 3. in Epist. ad Ephesios.

Idem probatur ex *S. Ambrosio* Lib. 3. *De Spiritu-Sancto*, Cap. 12. *Adorauit Christum Maria*: (inquit) *Adorauerunt Apostoli: Adorauerunt & Angeli, de quibus scriptum est*: Et adorent eum omnes Angeli eius. *Adorant autem non solùm Diuinitatem eius, sed etiam scabellum pedum eius, quia sanctum est*.·.· *Per scabellum terra intelligitur, per terram autem Caro Christi, quam hodie quoque in Mysterijs adoramus, & quam Apostoli in Domino Iesu adorarunt. Neque enim diuisus Christus, sed vnus.*

Idem probatur ex *S. Augustinus* Enarratione in Psalmum 98. *Quomodo* (inquit) *adorabimus terram, cùm dicit apertè Scriptura*, Dominum Deum tuum ado-
„ rabis; *& hic dicit*, Adorate scabellum pedum eius.
Quæro quid sit scabellum pedum eius. Exponens autem
„ *mihi quid sit scabellum pedum eius, dicit*; Terra au-
„ tem scabellum pedum meorum. *Anceps factus sum. Timeo adorare terram, ne damnet me qui fecit cœlum & terram. Rursum timeo non adorare scabellum pedum Do-*
„ *mini, quia Psalmus mihi dicit*: Adorate scabellum
„ pedum eius.·.· *Fluctuans conuerto me ad Christum, quia ipsum quæro hic, & inuenio quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum eius. Suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit, nemo autem illam carnem manducat nisi priùs adorauit: inuentum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini: Et non solùm non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.*

Christum in Eucharistia adorandum, si verè & realiter in ea præsens credatur, *Theodorus Beza* Caluinianæ Sectæ columen alterum, Lib. *De Cœna Domini contra Vuestphalum* Lutheranum, disertè asserit. *Illud* (inquit) *præ cæteris demiror, qui adorationem istam liberam relinquas, qui tamen Christum reipsa corporaliter, vt in cœlis, cum pane adesse, duri, & fanis fatearis. Id enim si ita crederem, adorationem illius profectò non modò tolerabilem & religiosam, sed etiam necessariam arbitrarer*. Porrò Caluiniani cum Lutheranis concordiam & communionem iniuerunt in Pseudo-Synodo sua Carentonica, anno 1331. non obstante eorum opinione de præsentia reali Corporis Christi in Eucharistia, quam quidem opinionem *Nullum habere venenum, nullâ re nos implicare, quæ sit opposita pietati, seu charitati, seu honori Dei, aut bono hominum*, asserit *Dallæus* Carentonicus Minister in Apologetico pro Decreto Synodi Carentonicæ, quem edidit anno 1333. & cui Ministri omnes Carentonici pariter subscripserunt. Cùm igitur adoratio Christi in Eucharistia sit necessaria suppositâ fide præsentiæ realis eiusdem Saluatoris in hoc Sacramento; nullum venenum huiusmodi adorationi subest, nec est contraria pietati, honori Dei, aut bono hominum: Adeòque idololatriæ aut superstitionis accusari non possunt Catholici, qui Christum in Sacramento adorant. Non enim ad species panis & vini adoratio illa, siue supremus honos vni Deo debitus refertur, sed ad Christum vnigenitum Dei Filium speciebus inuolutum; sicut honos qui Regi exhibetur, non defertur eius pallio: & tamen nemo mentis compotem existimaret illum, qui Regem venerari nollet, nisi pallio & vestibus exutum, ne fortè vestes eius & pallium eodem honore quo eius Maiestatem prosequi censeretur: Ne igitur insanos homines, qui Christum in Eucharistia nolunt adorare, ne species quibus circumuelatur, adorare pariter videantur. Symbola autem externa, siue species panis & vini Christum velantes, *Si per se spectentur, propriè esse adorandas cultu latriæ, nullus Catholicus asserit, sed solùm cultu quodam minore, qui omnibus conuenit Sacramentis, venerandas*; (inquit Cardinalis *Bellarminus* Lib. 4. *De Sacramento Eucharistiæ*, Cap. 29.)

CONSECTARIVM VII.

Piè & religiosè admodum hic inductus mos est, vt singulis annis peculiari quodam & Festo Die præcelsum & venerabile Eucharistiæ Sacramentum singulari veneratione ac solemnitate celebraretur, vtque in Processionibus reuerenter & honorificè illud per vias & loca publica circumferretur.

Ita Sacra Synodus Tridentina Sessione 13. Cap. 5. & Canone 6. *Æquissimum enim est*, (inquit) *sacros aliquos statutos esse dies, quibus Christiani omnes singulari ac rara quadam significatione gratos & memores testentur animos erga communem Dominum & Redemptorem pro tam ineffabili & planè diuino beneficio, quo mortis eius victoria & triumphus repræsentatur. Atque sic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio & hæresi triumphum agere; vt eius aduersarij in conspectu tanti splendoris, & in tanta vniuersæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati & fracti tabescant, vel pudore affecti & confusi aliquando resipiscant.*

Tribus itaque de causis Solemnitas Corporis Christi ab *Vrbano IV.* Pontifice Maximo instituta est, Diplomate dato Vrbeueteri 8. Septembris, anno 1264. & à *Clemente V.* in Concilio Oecumenico Viennensi anno 1321. confirmata. Primò in memoriam beneficij à Christo Domino & Saluatore nostro in Christianos collati huius admirabilis institutione Sacramenti, & ad publicam grati animi significationem ob tam pretiosum, tam suaue, tam delectabile diuini in nos amoris pignus. Secundò, ad confundendam Hæreticorum perfidiam & insaniam, qui tanti Mysterij veritatem impugnare ausi sunt, vel etiamnum audent. Tertiò, ad supplendum & resarciendum publica priuatáque deuotione quicquid toto anni decursu in Missarum solemnijs, aut aliàs ex negligentia vel fragilitate humana minùs plenè ad tanti Sacramenti venerationem gestum est. Hæ rationes exponuntur Clementina, *Si Dominum*, Tit. *De Reliquijs & Veneratione Sanctorum*. Porrò si licuit Synagogæ ad recolendam memoriam beneficiorum Israëlitico Populo à Deo collatorum, festos ac solemnes dies instituere: quis Ecclesiæ Christi Sponsæ, quæ Spiritu-Sancto regitur, ius negare audeat instituendi solemnitates ad perennem beneficiorum in Christianos à Domino Iesu Christo collatorum memoriam celebrandam; qualis est Sacratissima Solemnitas Corporis Christi?

Quod

Quod Processiones spectat siue Supplicationes solemnes, quibus Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum religiosè circumfertur, nihil etiam est in ipsarum institutione quod pietatem non sapiat, & quod Arcæ circumgestatione solemni in Veteri Testamento factâ vindicari non possit ab Hæreticorum calumnijs. Ex quo enim Arca fœderis iussu Dei constructa fuit, Israëlitæ de Monte Sinai per desertum Arca præeunte, ac Leuitis ipsam gestantibus processerunt, donec ad Terram promissam peruenissent. Cùmque eleuaretur Arca, dicebat Moyses: *Surge Domine, & dissipentur* Num. 10. *inimici tui, & fugiant qui oderunt te à facie tua*. Cùm autem deponeretur, aiebat: *Reuertere Domine ad mul-* Iosue 3. *titudinem Exercitus Israël*. Ipsa præsente Iordanis exsiccatus facilem transitum populo Dei præbuit. Ritu quoque solemni circumgestata est Arca in circuitu murorum Iericho septem diebus: Quam cùm die septimo Iosue 6. gestarent Sacerdotes, alijs buccinis clangentibus, quarum vsus erat anno Iubilæi, & omni populo vociferante, muri Iericho corruerunt, & Israëlitæ diuino munitì præsidio ciuitatem funditus deleuerunt. Postquam autem collocata fuit in loco quem elegerat Dominus, Israëlitæ memores miraculorum quæ Deus in eorum gratiam operatus fuerat cùm illa per Sacerdotes olim circumgestaretur *Moysis* & *Iosuë* temporibus, idem exemplum sub *Heli* Pontificatu sunt imitati, & Arcam Domini in Castra deferri iusserunt, vt aduersùs Philisthæos ipsis præsidio esset. 1. *Reg.* Cap. 4. Idem secutus & Dauid, cùm accepisset *Deum benedixisse Obededom, & omnem domum eius propter Arcam Domini*, quæ apud eum deposita fuerat, iussit eam solemni pompa, lætitiáque incredibili Ierosalem transferri, contemptis *Michol* vxoris suæ sannis, quæ ipsi improperabat, quòd antè ancillas seruorum suorum discooperitus, coram Arcâ saltasset, scurrilique habitu & gestu Maiestatem Regiam ludibrio exposuisset. Cui Respondit Rex Pius: *Ante Dominum, qui elegit me* 2. Reg. 6. *potiùs quàm Patrem tuum, & quàm omnem domum eius, & præcepit mihi, vt essem Dux super populum Domini in Israël, & ludam, & vilior fiam plusquàm factus sum: & ero humilis in oculis meis: & cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo*. Cùm igitur in Eucharistia Christum ipsum Dominum, à quo omnia nobis bona proueniunt, præsentem habeamus, qui duce per desertum huius Mundi ad cœlestem patriam peregrinamur, cuius virtute Iordanis aquæ siccantur, id est, calamitates, tentationes, pericula in huius mortalis vitæ curriculo nos circumdantia, euadimus; cuius auxilio perditæ illius ciuitatis munitiones corruunt, cuius Princeps Diabolus; ciues homines impij; propugnacula, superbia, vitiorúmque omne genus: quidni Sanctissimum illud Sacramentum Arcâ longè præstantius per Parochias & domicilia nostra circumferre liceat, vt eius Christus in ipsa Eucharistia realiter præsens benedicat: præsertim cùm id Christi gestis, beneficijsque commemorandis plurimùm seruiat? Cùm enim hîc mortalis ageret, nostrámque salutem operaretur, in medio populi conuersatus, peccatores & pauperes non despiciens, totam Iudæam Matth. 4. & Galilæam circumibat *Prædicans Euangelium Regni, & sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo*. Superbæ igitur *Michol*, id est hæreticæ factionis contradictione, irrisionéque contemptâ, Eucharistiam, cùm triumphali veluti pompa circumgestatur, cultu religioso prosequamur; Christum adoremus sacris symbolis circumuelatum; Ducem itineris nostri, qui & via est quâ ad Deum peruenimus, sequi; Regem nostrum stipare; Saluatori nostro adhærere, gestiamus: Fide, spe, charitate, humilitate quibus interior adoratio constat, ipsum colamus: Internamque illam adorationem externis etiam signis, nudatione scilicet capitis, genuflexionibus, accensione cereorum, thuris fragrantiâ, totiúsque corporis habitu ad pietatem & modestiam composito, significemus: Auctorem salutis nostræ & consummatorem Iesum, qui Tabernaculum suum in Sole posuit, Corpore, Sanguine, Animâ, Diuinitate, in admirabili Sacramento præsentem oculi fidei aspiciente sorantesque, vt qui sese dedit pro nobis in pretium, tribuatque se nobis in pabulum, tandem post huius vitæ curriculum se nobis in præmium largiatur.

Pastores porrò Christianum populum salutaribus monitis hortari debent ad Festum Corporis Christi qua par est religione colendum, vtque *Per veram & puram Confessionem, eleemosynarum largitionem, attentas & sedulas orationes, & alia deuotionis & pietatis opera ita se studeat præparare, vt huius pretiosissimi Sacramenti mereantur fieri participes illâ die, possitque ipsum suscipere reuerenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum* (vt habet Clementina, *Si Dominum*.) Ipsorum etiam pietatem accendant ad consequendas Indulgentias, quas Summi Pontifices *Vrbanus IV. Clemens V. Martinus V.* & *Eugenius IV.* impertierunt ijs, qui Ecclesiasticis Officijs & solemni Missæ in huiusmodi Festo & per Octauas interfuerint, qui in ipsius Solemnitatis Peruigilio ieiunauerint, & ipso die Sanctissimum Sacramentum in publica Supplicatione seu Processione circumgestatum piè secuti fuerint, & ad sacram Communionem accesserint. Processionem illam solemnem *Diuina inspiratione introductam*, ait Concilium Senonense anno 1320. celebratum. De his & Concilium Mediolanense 4. sub *S. Carolo Borromæo*.

In tam sacra porrò Supplicatione, alijsque Processionibus, ludos, choreas, spectacula, aliásque ridiculas actiones, aut personas quæ scenam potiùs deceant, quàm Ecclesiam, quicquid denique pompam sæcularem sapit, immisceri ne patiantur Episcopi, & Parochialium Ecclesiarum Rectores: Ne plebs Spectaculorum auida in vicos & plateas inanis curiositatis impulsu magis quàm pietatis affectu confluat, & viri promiscuè cum mulieribus ad pompam intuendam velut in Theatrum congregentur, aut ex ædium fenestris prospectent. Obseruetúrque Decretum Concilij Remensis anni 1388. cuius hæc sunt verba: *In solemni Festo, Sapplicationeque Corporis Christi, obseruetur exactè Canon De ludieris prohibendis diebus festis, atque larue & personati homines adesse permittantur, qui populum à religiosa contemplatione & adoratione tanti Mysterij auocent*. Abusus autem quacumque consuetudine firmatos monitionibus primùm & adhortationibus, tum interdictâ, si opus sit, Anathematis pœnâ, resecare debent Episcopi.

In solemni illa Processione *ac Reliquia vllæ, sed Sanctissimum* duntaxat *Domini Corpus, vt veteris instituti, Ecclesiæque Romanæ Matris consuetudinis est, feratur*. Ita statuit Concilium Mediolanense 4. sub *S. Carolo*.

CONSECTARIVM VIII.

Regulæ circa Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti Expositionem.

Christus Dominus in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento publicè, vt adoretur, populo piè proponitur ab Ecclesia.

Id constat ex Concilio Tridentino Sessione 13. Canone 6. & ex Ecclesiæ vniuersæ consuetudine. *Si quid* autem *tota per orbem frequentat Ecclesia, quia ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insaniæ est* (inquit *S. Augustinus* Epist. 54. aliàs 118. ad *Ianuarium*.) Proponi autem decet primò in Festo Corporis Christi & per Octauas: Deinde, quoties Episcopus permiserit grauibus de causis, Religionis, Regnique vtilitatem spectantibus: quoties denique publicam Venerabilis Sacramenti expositionem opportunam ac vtilem esse iudicauerit ad Fidelium pietatem excitandam vel fouendam. Absque singulari porrò Episcopi licentia in quibuscumque Ecclesijs, etiam Regularium, quauis immunitate & priuilegio gaudentium exponi publicè non potest, vt respondit non semel Romana Congregatio Concilij Tridentini.

Ita statuit Concilium Prouinciale Coloniense à *Nicolao De Cusa* S. R. E. Cardinali, & Romani Pontificis per Germaniam à Latere Legato congregatum anno 1452. *Ad maiorem* (inquit) *honorem Sanctissimi Sacramenti statuimus, quòd deinceps ipsum Sanctissimum Sacramentum nullatenus visibiliter in quibusque Monstrantijs ponatur aut deferatur, nisi in Sanctissimo Festo Corporis Christi, cum suis Octauis, & extra huiusmodi Festa eum suis Octauis, semel in anno, in qualibet ciuitate*

aut

aut oppido seu Parochia, vel ex singulari indulto Ordinarij, aut aliàs pro pace, vel alia necessitate imminente ex indispositione Rempublicam prægrauante: & tunc cum summa reuerentiâ atque deuotione: In præmissis tamen laudabilibus consuetudinibus huius Metropoliticæ & Cathedralium Ecclesiarum Suffraganearum eiusdem semper saluis.

Ita Concilium Mechliniense anno 1407. Tit. 7. Cap. 8. *Sacrosancta Eucharistia piè & vtiliter ad Populi deuotionem interdum in publicis Supplicationibus deferatur; potissimùm verò in Festo Sacro Christi Corporis consecrato, eiusque Octaua. Sed ne nimia frequentia minuat reuerentiam, rariùs extra prædicta tempora id fiat, & non nisi in arduis causis pacis, & publicæ necessitatis vel vtilitatis.* Quod quidem Concilium à *Paulo V.* Pontifice Maximo laudatum & approbatum est.

Concilium Prouinciale 3. Mediolanense, Tit. De ijs quæ ad sacram Eucharistiam pertinent, vetat *Ne cùm nimbi, procellæ, turbines, aut grandines impendent, Sacerdos ad tempestatis procellam arcendam vasculum adhibeat, in quo Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum asseruatur; sed Tabernaculum vbi illud in Altari reconditur, patefaciat licet: Tamque in eius conspectu Litanias, aliasque religiosas preces eius rei causâ institutas piè sanctèque pronunties.*

Concilium Prouinciale Mediolanense 4. p. 2. Sub eodem Titulo, de Sanctissimi Sacramenti Expositione ita statuit: *Oratio Quadraginta Horarum religiosè instituta, vt perpetuò sanctissimè, cumsalutarique animarum fructu retineatur, constituimus & decernimus: primò vt in ijs solùm Ecclesijs siue sæcularibus, siue regularibus fiat, celebreturue, in quibus Sanctissimum Sacramentum asseruatur: Nec verò in ijs omnibus, sed in illis tantummodo quas Episcopus statuerit.*

Fiat autem in conspectu Sanctissimi Sacramenti, quod è Tabernaculo expositum, in maiori, aliaue, si Episcopus ita censuerit, Altari propalam collocetur.

Quod vt cum dignitate, decorè, religioseque agatur, Altaris, vel Capellæ, vbi exponetur, collocabiturue, ornatus decens sit ac religiosus. Cerei præterea in Altari accensi ad summum decem, minimùm verò sex decenti crassitudine ac longitudine colluceant.

Orationis initio cùm Sanctissimum Sacramentum palam proponendum est, primùm datis solemniter de more pridie illius diei, vespere, & iterum eo die paulò antè campanarum signis, præsens adsit cùm Sacerdos plauiali indutus, qui illud religiosè proponat; tum illius Ecclesiæ, vbi Oratio futura est, aut totius Parochiæ, si Ecclesia Parochialis est, Clerus superpelliceo vestitus, qui in hac functione illum adiuuet. Si verò qui conuenerint Clerici, vel Parochiæ, vel Ecclesiæ pauciores sunt quàm sex; alij aliunde euocentur, vt ne eo numero pauciores adsint; hique cum luminibus accensis; tum homines itidem Parochiæ in cuius Ecclesia, finibúsue Oratio exponitur, præsertim Sanctissimi Sacramenti Sodalitati adscripti.

Processio in exponendo Sanctissimo Sacramento per Ecclesiam agatur Litanijs, statisque Antiphonis, precibus & orationibus, tum cereis accensis: Iisdémque in eo reponendo seruetur.

Dum illud in Altari propositum est, interdiu Clerici duo, superpelliceo induti, capite aperto, ad Altare semper assistant: quorum alter Diaconus saltem sit; noctu verò saltem vnus, isque in sacro Ordine constitutus.

Ad excitandam verò populi in stata hac Oratione versantis pietatem, curetur vt aliquando, quo præsertim tempore, quâue horâ, frequens est Fidelium ad eam concursus, Sermo, isque breuis, ad piæ meditationis studium inflammandum appositè habeatur.

Per horam antequam in vna Ecclesia Oratio hæc terminetur, in altera vbi proximè futura est, de more ritè inchoëtur.

Accidit *S. Carolus* in Instructionibus: *Ne quauis causâ tamen Eucharistia palam & apertè exponatur, sed publicâ tantùm, eâque graui.*

In Altari, in quo Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum publicè exponitur, Sanctorum Reliquias, vel Imagines exponere non decet. Id enim Canone tertio Concilij 2. Turonensis prohibitum videtur, his verbis concepti: *Vt Corpus Domini in Altari, non in imaginario ordine, sed sub crucis titulo componatur.* Refert *S. Odo* Cluniacensis Abbas Lib. 2. *Collationum*, Cap. 28. cùm olim sancta *Gualburgis* seu *Vualburgis* Miracula in quadam Ecclesia Deo in eius memoriam dicata patraret, contigisse vt eius Reliquiæ super Altare per aliquot dies manerent: Sed mox Miracula cessauisse. Tandem verò ipsa Virgo cuidam ex infirmis apparens: *Idcircò (inquit) non sanamini, quia Reliquiæ meæ sunt super Altare Domini, vbi maiestas diuini Mysterij debet solummodo celebrari.* Probauit quidem *Leo IV.* Pontifex Maximus vt Sanctorum Reliquiæ super Altare collocarentur: Sic enim haber in Homilia quadam: *Super Altare nihil ponatur, nisi capsæ & Reliquiæ, aut fortè quatuor Euangelia, & buxida cum Corpore Domini ad Viaticum infirmis: Cætera in nitido loco recondantur.* Sed nescio an probaturus id fuisset, si Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum palam exponendi tunc viguisset disciplina. Vt est, in Romana Ecclesia, & Metropolitanis, atque Cathedralibus exponi Reliquiæ Sanctorum, vel eorum Imagines collocari non solent in Altari, in quo Sanctissimum Christi Corpus publicè expositum est. En de re Synodus Carnotensis anni 1226. *Inhibemus (inquit) ne in loco in quo recondi & adorari debet Sacrosancta Eucharistia, & vbi ciborium reponitur, videlicet in medio maioris Altaris Parochialis, ponantur imagines, etiamsi esset imago Patroni, vt maior pretiosissimo Christi Corpori reuerentia tribuatur.*

CONSECTARIVM IX.

ACcidentia panis & vini, vt color, sapor, figura, quantitas, &c. In Eucharistiæ Sacramento sine subiecto remanent.

Miraculum istud consectarium est Transubstantiationis panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi. Ea enim accidentia manere, sensu notum est: Et aliunde constat ea Corpori & Sanguini Christi, quod alterationis & corruptionis in statu gloriæ est incapax, inhærere non posse; sequitur ergo vt supra omnem naturæ ordinem diuina virtute extra quoduis subiectum sustententur. Hæc perpetua fuit & constans Catholicæ Ecclesiæ doctrina, quæ inter *Vuiclefi* Articulos hunc in Concilio Constantiensi damnauit: *Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem Sacramento.*

Idem probatur ex Cap. *Nos autem*, Dist. 2. *De Consecratione*, quod *S. Augustini* nomine in Lib. *Sententiarum Prosperi* Gratianus refert: *Nos autem in specie panis & vini, quam videmus, res inuisibiles, id est, Christi Carnem & Sanguinem honoramus: Nec similiter comprehendimus has duas species, ex quibus consecratur Dominicum Corpus, quemadmodum antè Consecrationem comprehendebamus: Cùm fideliter fateamur antè Consecrationem esse panem & vinum quod natura formauit: Post Consecrationem verò Christi Carnem & Sanguinem, quod benedictio consecrauit.*

Confirmatur ex *Lanfranco*, Libr. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. 18. vbi Fidem Ecclesiæ Catholicæ de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento his verbis exprimit contra Berengarianam Hæresim: *Credimus terrenas substantias, quæ in Mensa Dominica per Sacerdotale Ministerium diuinitus sanctificantur, ineffabiliter, incomprehensibiliter, mirabiliter operante supernâ potentiâ, conuerti in essentiam Dominici Corporis, reseruatis ipsarum rerum speciebus, & quibusdam alijs qualitatibus, ne percipientes cruda & cruenta horrerent, & vt credentes Fidei præmia ampliora perciperent; ipso tamen Dominico Corpore existente in cœlestibus ad dexteram Patris, immortali, inuiolato, integro, incontaminato, illæso; Vt verè dici possit, & ipsum Corpus, quod de Virgine sumptum est, nos sumere, & tamen non ipsum. Ipsum quidem quantùm ad essentiam, veræque naturæ proprietatem atque virtutem: Non ipsum autem, si spectes panis vinique speciem, cæteráque superiùs comprehensa. Hanc Fidem tenuit à priscis temporibus, & nunc tenet Ecclesia, quæ per totum diffusa orbem Catholica nominatur.*

Diuinâ autem omnipotentiâ fieri posse vt accidentia sine subiecto sustententur, ostenditur ex *S. Basilio* Homiliâ 6. in *Hexaëmeron*, vbi lucem prima die

creatam

creatam triduò absque subiecto inhæsionis mansisse scribit, quarta verò die in Sole collectam atque constitutam. *Tunc enim* (inquit) *ipsa natura lucis producta est; nunc autem hoc Solis Corpus eò conditum est, vt illi primogenitæ luci vehiculum esset. Atqui incredibile nemini videatur, & à Fide abhorrens, quod dictum mihi est, aliud nimirum quoddam esse à luce splendorem, aliud item corpus subsidens luci ac subiectum. Primum enim res omnes compositæ sic à nobis diuidi solent in ipsam essentiam susceptricem, & in eam quæ ipsi accidit qualitatem. Vt igitur diuersa sunt hæc naturâ, albedo & corpus dealbatum: Sic & ea quæ modò diximus, differunt quidem, vnita tamen suas potentiâ Creatoris. Itaque ne dixeris mihi, fieri hæc non posse, vt lux à corpore solis separetur. Neque enim ego lucis à solis corpore separationem mihi ac tibi possibilem esse dico: Sed asserendum censeo, quæ mentis solâ cogitatione disparari à se possunt, ea re ipsa seiungi facultate Creatoris virtusque naturæ posse*

Triplicem autem rationem affert *S. Thomas*, & ex eo Concilij Tridentini Catechismus, cur Corpus & Sanguinem suum sub alienis speciebus nobis dare Christus voluerit, idque conuenientissimè factum probat:
„ Primò quidem quia non est consuetum hominibus,
„ sed horribile, carnem hominis comedere, & san-
„ guinem bibere: Et ideò proponuntur nobis Caro
„ & Sanguis Christi sumenda sub speciebus illorum,
„ quæ frequentiùs in vsum hominis veniunt, scili-
„ cet panis & vini. Secundò, ne hoc Sacramentum
„ ab infidelibus irrideretur, si sub specie propria Do-
„ minum nostrum manducaremus. Tertiò, vt dum
„ inuisibiliter Corpus & Sanguinem Domini nostri su-
„ mimus, hoc proficiat ad meritum Fidei. Quæ quidem, vt *S. Gregorij* sententiâ peruulgatum est, *Ibi non habet meritum, vbi humana ratio præbet experimentum.* Vnde Doctor idem Angelicus in Officio Sanctissimi Sacramenti ait: *Accidentia sine subiecto in eodem existunt, vt Fides locum habeat, dum visibile inuisibiliter sumitur sub aliena specie occultatum: Et sensus à deceptione immunes reddantur, qui de accidentibus iudicant sibi notis.*

Sensus quidem decipi Auctores aliqui Ecclesiastici dicunt, non quòd accidentia panis & vini dijudicando fallantur, sed quòd eorum relatio erroris occasionem præbere possit rationi caliganti & fidei lumine non illustratæ. Sic *Odo* Cameracensis Episcopus in Canonem Missæ, Dist. 3. *Intus est verus Sanguis verâ fide, exteriùs est falsum vinum vera specie. Sentitur vinum, & non est; non apparet Sanguis & est. Sensus decipitur qualitate; certa tenetur fides rei veritate: Ideóque Sanguis dicitur Fidei Mysterium, quia Sanguinem Fides credit intus occultum.* Ita *Ioannes Vitalis* in Speculo Morali: *Vox quidem vox Iacob est, sed manus manus sunt Esaü: Sicut tactus Isaac deceptus fuit, & non auditus; sic in isto Sacramento visus, gustus, olfactus decipitur; quia secundùm iudicium istorum sensuum nihil ibi videtur esse nisi panis & vinum; sed auditus non decipitur. Audis enim:* Hoc est Corpus meum: *Et veraciter est.* Ita antè hos Auctores *S. Cyrillus Hierosolym* Catechesi 6. Mystagogica: *Nam etsi sensus aliud tibi renuntiat, Fides tamen te confirmet: Ne iudices rem ex gustu, sed te citra vllam dubitationem Fides certum reddat .·. Quod videtur panis, non panis est, quamuis gustui videatur: Et quod videtur vinum, non vinum est, quamuis ita gustus censeat.* Ita Rithmus *Adoro te*, S. Thomæ adscriptus: *Visus, gustus, tactus in te fallitur, sed auditu solo tutò creditur.*

Ita ipse *S. Thomas* Opusculo 58. *De Sacramento Altaris*, Cap. 7. *Sicut* (inquit) *primorum parentum incredulitas incœpit ex auditu verbi diaboli, suadentis cibum habentem mortem velatam, & in eo sunt sensus eorum vanè delectati; sic congruit vt fides saluandorum incipiat ex auditu verbi Saluatoris, suadentis cibum habentem veram vitam absconditam, & in quo nostri sensus piè sunt decepti, præter auditum, vt sit fides ex auditu tantùm, & non ex visu, vel alijs sensibus; auditus autem per verbum Christi.* Id *Genes.* 27. adum-
„ bratum ait in benedictione *Iacob*, vbi sensus *Isaac*
„ sunt decepti, putantis se sentire *Esau*, dum sentit
„ similitudinem eius, nempè *Iacob* qui vestibus *Esau*
„ velatus erat. *Isaac* & *Rebecca*, quasi masculus &
fœmina, significant duas naturas in nobis, corpus „
& animam: Masculus, qui magis solet esse mani- „
festus, & exterioribus plus intendit, significat ex- „
teriorem hominem, id est corpus cum suis sensi- „
bus: Fœmina, quæ domi residet, & familiam re- „
git, interiorem hominem, id est animam, quæ „
salutis suæ & aliorum curam gerit. *Iacob* bonus & „
formosus, habitans in tabernaculis, quem diligit „
Rebecca, id est fidelis Anima, significat verum „
Corpus Christi. *Esau*, quem amat *Isaac*, id est „
corpus, eò quòd de cibi illius vescatur, significat „
substantiam panis cum eius accidentibus. Dum ita- „
que *Isaac*, quasi homo exterior, id est Sacerdos, „
benedicit, substantia panis recedit: Sed similitudo „
Esau, scilicet accidentia panis, quasi vestes ma- „
nent circa *Iacob*, id est circa Corpus Christi; & „
sensus nostri falluntur. Ibi fallitur visus *Isaac* cali- „
gans, id est debilis corporis nostri, quia putat præ „
oculis habere se Esau, id est panem; & tantùm „
videt vestes eius, scilicet speciem panis, sub qua „
latet Iacob velatus, id est Corpus Christi. Ibi fal- „
litur gustus, quia putat se comedere cibum Esau, „
id est panem; & gustat tantùm similitudinem eius. „
Ibi fallitur olfactus, quia putat se sentire odorem „
Esau, id est panis, qui verè non est ibi: Sed sen- „
tit odorem vestimentorum eius, id est specierum „
panis, quibus velatum est Corpus Christi. Sapiens „
erat *Isaac*, sed in cognitione *Esau* fallebatur: Sic „
exterior homo noster in iudicio de pane Altaris fal- „
litur, præter quàm auditu. Vnde ait: *Vox qui-* „
dem vox Iacob est; manus autem manus sunt Esau. Ma- „
nus quas tango, sunt *Esau*: Nihil falsius: Vox „
dicentis, *Ego sum, vox est Iacob*: Nihil verius. „
Similiter, Sacramentum quod tango, substantia „
panis est: Nihil falsius: Vox Christi dicentis, „
Hoc est Corpus meum; Nihil verius. „

Veruntamen si propriè loqui amamus, dicendum est sensus non falli, cùm percipiunt accidentia sensibilia subiecto suo destituta. *Sunt enim ibi secundùm rei veritatem accidentia, quæ sensibus dijudicantur. Intellectus autem, cuius proprium obiectum est substantia, per fidem à deceptione præseruatur. Fides verò non est contra sensum, sed est de eo ad quod sensus non attingit.* Verba sunt *S. Thomæ* 3. p. qu. 75. art. 5. In Responsione ad secundam & tertiam Obiectionem. Quæ Responsio magis dogmatica est.

Factum est grande miraculum (inquit Scriptura Numer. 26.) *vt Core pereunte, filij illius non perirent.* Maius in Eucharistia miraculum contingit, vt substantia panis & vini pereunte, seu potiùs in substantiam Corporis & Sanguinis Christi transmutatâ, filij eius, id est, accidentia quæ ex ea quodammodo producuntur, & per eam sustentantur, non pereant,
sed maneant, omnipotenti Dei manu, qui *Appendit terram super nihilum, & extendit Aquilonem super vacuum*, sustentata, vt Christo Regi gloriæ sint instar conopæi; vel instar nubis, quæ Tabernaculum fœderis, & Arcam Domini inumbrabat. Iob. 26.

CONSECTARIVM X.

Fractis diuisisque speciebus, Corpus Christi non frangitur nec diuiditur, sed integrum sub quacumque particula perseuerat.

Ita canit Ecclesia in Prosa *Lauda Sion Saluatorem*, quam, vt & reliquum Officium Sanctissimi Sacramenti, *S. Thomas* edidit: *A sumente non concisus, non confractus, non diuisus, integer accipitur. Fracto demum Sacramento, ne vacilles, sed memento, tantùm esse sub fragmento, quantùm toto tegitur. Nulla rei fit scissura, signi tantùm fit fractura, qua nec status nec statura signati minuitur.*

Confirmatur ex *Floro* Diacono Ecclesiæ Lugdunensis, in Opusculo De Actione Missarum: *Quando Christus manducatur* (inquit) *Vita manducatur: Nec occiditur vt manducetur, sed mortuos viuificat, quando manducatur: Reficit, sed non deficit. Manducetur Christus, viuit manducatus, quia resurrexit occisus; ne quando manducamus, partes de illo faciamus. Et quidem in Sacramento sic fit. Per partes manducatur in Sacramento, & manet totus integer in cœlo, manet in-*

tegru

„ *teger totus in corde tuo*. Sanè dici non poteſt quòd
„ ipſum Chriſti Corpus verum frangatur, tum quia
„ incorruptibile eſt & impaſſibile: Tum quia eſt to-
„ tum ſub qualibet parte. Vnde fractio in ſymbolis
„ ſiue ſpeciebus panis & vini exercetur. Et ſicut ſpe-
„ cies Sacramentales ſunt Sacramentum Corporis
„ Chriſti veri: Ita fractio huiuſmodi ſpecierum eſt Sa-
„ cramentum Dominicæ Paſſionis, quæ fuit in Cor-
„ pore Chriſti vero (inquit *S. Thomas* 3. p. qu. 78. art. 8.)

Ipſum itaque *Corpus Chriſti non frangitur niſi ſecundum ſpeciem Sacramentalem & hoc modo intelligenda eſt Confeſſio Berengarij*, relata Cap. *Berengarius*, Diſt. 2. *De Conſecratione*, cuius hæc ſunt verba: *Conſentio ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedi: Et ore & corde profiteor, Panem & vinum quæ in Altari ponuntur, poſt Conſecrationem non ſolùm Sacramentum, ſed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter non ſolùm Sacramento, ſed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi & Fidelium dentibus atteri*. Sic (inquam) intelligenda eſt illa Confeſſio, *Vt fractio & attritio referatur ad ſpeciem Sacramentalem, ſub qua verè eſt Corpus Chriſti* (inquit S. Thomas) Quemadmodum ſcilicet per Incarnationem & vnionem perſonalem Filij Dei cum humanâ naturâ factum eſt, vt omnes naturæ humanæ affectiones & proprietates Deo tribuantur: Ita per Conſecrationem panis & vini, & vnionem Sacramentalem ſpecierum panis & vini cum Corpore & Sanguine Chriſti, motus quidam & operationes, quæ in huiuſmodi ſpeciebus vel circa eas fiunt, Corpori & Sanguini Chriſti, minùs quidem propriè, ſed verè tamen tribuuntur. Hoc ſenſu Apoſtolus 1. Corint. 10. ait: *Panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Chriſti eſt?* Et Cap. 11. ſecundum vim Græci Textûs, *Hoc eſt Corpus meum; quod pro vobis frangitur*. Quæ verba Græcorum Liturgiæ in forma Conſecrationis retinent: Et Ambroſiana Liturgia: *Quod pro multis confringetur*. Hoc ſenſu *S. Ioannes Chryſoſtomus* Homil. 24. in 1. ad Corinthios: *Cur* (inquit) *addidit, Quem frangimus? Hoc enim licet videre fieri in Eucbariſtia: In cruce autem non itidem, ſed vtique ei contrarium*. Os *enim, inquit*, eius non conteretur. *Sed quod non paſſus eſt in cruce, hoc in Oblatione patitur propter te: Et patitur frangi, vt omnes impleat*. Hoc ſenſu *S. Ambroſius* Lib 6. in *Lucam*, ad Cap. 9. loquens de Apoſtolorum miniſterio quinque panes à Chriſto miraculo multiplicatos turbis diſcumbentibus diſtribuentium, ait: *In Apoſtolorum miniſterio futura diuiſio Domini Corporis Sanguiniſque præmittitur*. Hoc ſenſu *S. Gregorius* Lib. 4. Dialogorum, Cap. 58. *Hæc ſingulariter victima* (inquit) *ab æterno interitu animam ſaluat, quæ illam nobis mortem Vnigeniti per Myſterium reparat, qui licèt reſurgens à mortuis iam non moritur, & mors ei vltra non dominabitur; tamen in ſemetipſo immortaliter atque incorruptibiliter viuens, pro nobis iterum in hoc Myſterio ſacræ Oblationis immolatur. Eius quippè ibi Corpus ſumitur, eius Caro in populi ſalutem partitur, eius Sanguis non iam in manibus Infidelium, ſed in ora Fidelium funditur. Hinc ergo penſemus, quale ſit pro nobis hoc Sacrificium, quod pro abſolutione noſtra Paſſionem Vnigeniti Filij ſemper imitatur. Quis enim Fidelium habere dubium poſſit, in ipſâ immolationis horâ ad Sacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Ieſu Chriſti Myſterio Angelorum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cœleſtibus iungi, vnùmque ex viſibilibus atque inuiſibilibus fieri?* Hoc ſenſu *Odo* Cameracenſis Epiſcopus in Expoſitione Canonis Miſſæ, Diſt. 3. *O miraculum!* (inquit) *frangebatur inter digitos, ſedens incolumis inter Diſcipulos. Erat integer, & diuidebatur in partes: In manibus tenebat ſe ipſum, & de manibus Diſcipulis ſe porrigebat edendum. Hoc ſignabat David, qui, ſecundùm aliam translationem*, Coram Achis Rege in ſuis manibus ferebatur. *Sic nos quotidie Chriſtum in Altari conſumimus, & permanet; manducamus, & viuit: atterimus dentibus, & integer eſt. Conſumimus autem, manducamus, & atterimus, non tantùm ſpecie, ſed & re; non ſolùm formâ, ſed & ſubſtantiâ. Et miro modo conſumitur permanens, atteritur incorruptus, diſtribuitur indiuiſus, ſicut poſt Reſurrectionem palpandum præbuit Spirituale Corpus: Cùm ſimili contrarietate non ſit palpabile, quod ſpirituale eſt, nec ſit ſpirituale quod ſit palpabile. In ſpecie enim & ſapore panis & vini manducamus & bibimus ipſam ſubſtantiam Corporis & Sanguinis, ſub eiſdem qualitatibus mutatâ ſubſtantiâ: Vt ſub figura & ſapore ſubſtantiæ prioris facta ſit vera ſubſtantia Chriſti Corporis & Sanguinis.*

CONSECTARIVM XI.

Corpus Chriſti non eſt vbique: Sed in cœlo eſt ad dexteram Patris, vt in loco; in Eucbariſtia verò ſub ſpeciebus vbiuis locorum conſecratis, vt in Sacramento.

Chriſtus quidem, quatenus Deus, eſt vbique; ſed illum quatenus homo eſt, vbique eſſe, ſoli aſſerunt Hæretici; Vbiquiſtæ ab hoc errore appellati, *Lutherus* ſcilicet, *Brentius*, *Illyricus*, & eorum Sectatores. Quæ Hæreſis refellitur Scripturæ ſacræ verbis expreſſis. Ioannis 6. *Cùm vidiſſet turba, quia Ieſus non eſſet ibi*. Et Cap. 11. Chriſtus ipſe ait: *Non eram ibi*. Cap. 16. *Relinquo Mundum, & vado ad Patrem*. Marci 16. *Surrexit, non eſt hîc*. Refellitur ſecundò idem error Conciliorum oraculis, ſcilicet Lateranenſis ſub *Martino I.* Conſultatione 5. Canone 4. Synodi Sextæ Oecumenicæ Actione 7. Synodi Septimæ Actione 6. declarantium, *Chriſtum circumſcriptum eſſe, & incircumſcriptum; circumſcriptum Corpore, incircumſcriptum Deitate*. Tertiò Hypotheſis vbiquitatis Corporis Chriſti euertit Euchariſtiæ Sacramentum. Sacramenta enim Noui Teſtamenti à Chriſti inſtitutione pendent, & à ritu & verbis quæ ille præſcripſit: At poſita Corporis Chriſti vbiquitate, quod in Euchariſtia præcipuum eſt ab inſtitutione & verbis Chriſti non penderet: Eius enim Corpus eſſet in pane antè verba Conſecrationis, imò antè inſtitutionem Euchariſtiæ. Siquidem id haberet vi vnionis ſuæ cum perſona Verbi. Sequeretur præterea ex iſta hypotheſi, Chriſti Corpus ore corporis verè manducari non poſſe, ſed ſolùm ore ſpirituali, per fidem & gratiam, ſeu energiam & effectum, adeóque manducari non poſſe niſi à pijs. Quicquid enim manducatur, id moueri neceſſe eſt, & à manu in os, ab ore in ſtomachum traijci. At ſi Corpus Domini eſſet vbique, moueri nullo modo poſſet, aut à manu in os, ab ore in ſtomachum traijci: In ore enim eſſet ac in ſtomacho antequam panis eò perueniret: Verè igitur non manducaretur: Sicut Deus, quia vbique eſt, non mouetur cum rebus in quibus eſt, & ideò licèt ſit in pane, non tamen manducatur cum pane: Et licèt ſit in aëre, non tamen attrahitur cum aëre intra pectus, neque eijcitur cùm reſpiramus. Denique ſi Chriſti Corpus eſſet vbique, non egeremus Euchariſtiâ, vt Chriſti Corpus haberemus: Siquidem illud haberemus in pane & vino, & in quolibet cibo, quo ad refectionem vtimur: Adeóque falſa eſſet illa *S. Auguſtini* Sententia Lib. 20. *Contra Fauſtum*, Cap. 13. *Noſter autem Panis & Calix non quilibet ∴ Sed certa Conſecratione myſticus fit nobis Corpus Chriſti, non naſcitur. Proinde quod non ita fit, quamuis ſit panis & calix, alimentum eſt refectionis, non Sacramentum Religionis*. Perſpicuum igitur eſt Lutheranam Hypotheſim vbiquitatis Corporis Chriſti euertere Euchariſtiæ Sacramentum.

In Euchariſtia tamen eſt Chriſti Corpus ſub ſpeciebus vbiuis locorum conſecratis, vt in Sacramento. Quod incredibile videri non debet. *Si enim humano verbo Deus tantùm præſtitit vt non tantùm ipſum, ſed etiam vox quâ quodammodo veſtitur, ad mille homines eadem ſimul totáque pertingere valeat: Nemo hoc ipſum de omnipotentis Dei vnico & omnipotente & coæterno Verbo, & de carne eius, quam ſimiliter, vt nobis ipſum Verbum appareret, veſtiuit, etſi capere non poſſit, habere incredibile debet, quod de fragiliſſimo & tranſitorio verbo hominis, & momentaneis vocibus vixque exiſtentibus & nunquam præualet capere, & tamen penè ſemper experimento habet ∴ Ipſam certè Animam noſtram corpore quod corrumpitur aggrauatam, non particulatim per ſingula membra diuidi, ſed in ſingulis portiunculis totamque integram contineri*, B. *Auguſtinus* validiſſimè probat. *Qui ergo hanc Animæ noſtræ potentiam præbuit, vt vna eadémque & indiuiſa in ſingulis quibuſque particulis ſui corporis eodem tempore tota conſiſtat.; quare ſuæ propriæ carni id dignitatis, ſi vult, dare non valeat, vt ipſa in diuerſis ſui eiuſdem corporis, quod eſt Eccleſia, partibus, tota ſimul & indiuiſa*

poſſit

possit haberi : Cùm sicut Anima nostra vita est corporis, ita sit Ecclesiæ, imò multò meliùs per Dei gratiam, vita Caro Saluatoris. Per Animam quippè fit, vt corpus vtcumque temporaliter viuat; Per Carnem verò Saluatoris agitur, vt Ecclesia non quomodocumque, sed beatè in æternum viuat. Ita *Guitmundus* Lib. 1. *De Eucharistiæ Veritate*. Sicut ergo vna mentis nostræ cogitatio voce foris sonante induta, ad innumerabiles audientium aures integra perlabitur; & Anima vna omnibus partibus Corporis tota præsto est : Ita vna Verbi Dei Caro, tanquam vox; tanquam Corpus eius, & quantislibet interesse valet locis, & singulis tota interesse præsentiâ Sacramentali. Id autem non ex im-
„ mensitate, sed ex gloria & potestate humanitati Chri-
„ sti post eius Resurrectionem collatâ, deriuatur. *Carnem* enim Christi (inquit *Algerus* Lib. 1. Cap. 4.) *Substantialiter quidem eamdem cum Deo non dicimus : Sed profectò cùm Apostolus dicat, Quia omnia subiecta sunt ei, præter eum qui subiecit sibi omnia, & ipse Filius Dei testetur, Quia omnis potestas ei data est; sic in vnitate personæ Deo coniunctam credimus, vt quod habet Deus per naturam, hoc ipsa per gratiam. Cùm ergo nos habituri simus, & Angeli modò habeant, vt quantacumque interualla locorum, nullo ferè temporis interuallo, nimia sua celeritate pertranseant, non tamen hoc habent, vt vnde recedunt, ibi remaneant. Quo priuilegio sola Caro Christi, quæ super omnem creaturam à Deo exaltata est, super omnem & præter omnem naturam insignita est, vt per omnipotentiam quæ ei data est in cœlo & in terra, vbicumque, quomodocumque sibi placuerit, non de loco ad locum transeundo, sed ibi vbi est remanendo, & alibi vbicumque voluerit existendo, tota & integra & substantialiter sit in cœlo & in terra.*

CONSECTARIVM XII.

QVamuis species Sacramentales interdum corrumpantur, corruptio tamen illa in Corpus Christi non redundat.

Christus enim resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur (vt ait Apostolus) Sicut igitur in ipsius Diuinitatem, propter vnionem personalem cum naturâ humanâ, iniuriæ illius naturæ siue corporis infirmitates ac passiones minimè redundabant : Ita nec specierum immutatio & corruptio in Christi Corpus iam immortale & incorruptibile refunditur propter vnionem illius Sacramentalem cum speciebus. Sic Sol in luto sine sordibus volutatur, nullam inde contrahens fœditatem. Sic in medio Rubi ardentis Angelus Dei personam gerens sine læsione versabatur : Sic in os & stomachum impiorum se traijci patitur, quorum anima quâlibet sentina fœtidior est. Tantùm igitur abest, vt præsentia realis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia neganda sit ex hoc quòd species mutationi & corruptioni sint obnoxiæ, non verò Corpus & Sanguis Christi; vt potiùs agnoscere debeamus, quod fides docet, Sanctum Dei non videre corruptionem, sed tamen ex miraculo, quo species post consecrationem conseruantur, sequi vt corrumpi possint, si talis in ijs fiat immutatio, quæ ad corruptionem panis & vini antè consecrationem sufficisset. In ijs autem esse desinunt Corpus & Sanguis Christi, non quidem cùm primùm ad corruptionem tendunt, sed cùm consummata corruptio est. Vnde *S. Cyprianus*, Tractatu De Lapsis, ait : *Et alius, quia & ipse maculatus; Sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere : Sanctum Domini edere & contrectare non potuit; cinerem ferre se apertis manibus inuenit. Documento vnius ostensum est, Dominum recedere, cùm negatur; nec immerentibus ad salutem prodesse quod sumitur, quando Gratia salutaris in cinerem, Sanctitate fugiente*, (id est, Christo præsentiam Sacramentalem subtrahente) *mutetur.*

Si verò à muribus corrodi, aut à brutis quibuslibet animalibus deuorari Hostiam consecratam contingeret, substantia tamen Corporis Christi sub illa esse non desineret, quamdiu species illa maneret. In contraria quidem sententiâ fuerunt *Guitmundus* Libro 2. De Veritate Eucharistiæ, *Magister Sententiarum* Libro 4. Dist. 13. §. 1. *Innocentius III.* Libro 4. *De Mysterijs Missæ*, Cap. 11. Verùm opinionem illam improbat *S. Thomas* 3. p. qu. 80. art. 3. *Derogat enim* (inquit) *veritati huius Sacramenti, ad quam pertinet vt manentibus speciebus Corpus Christi sub eis esse non desinat. Nec tamen dicendum est quòd animal brutum sacramentaliter Corpus Christi manducet, quia illi non* conuenit *vti eo vt Sacramento.*

C A P V T III.

DE EFFECTIBVS SACRAMENTI EVCHARISTIÆ.

PROPOSITIO I.

Per Eucharistiæ Sacramentum gratia confertur eis, qui illud purè & sanctè accipiunt.

CHristus enim verè in hoc Sacramento continetur : Qui sicut in mundum visibiliter veniens, vitam gratiæ hominibus contulit, secundùm illud Ioannis 1. *Gratia & veritas per Iesum Christum facta est* : Ita in hominem sacramentaliter veniens, vitam gratiæ operatur, secundùm illud Ioannis 6. *Panis quem ego dabo, Caro mea est pro Mundi vitâ ∴ Et qui manducat me, & ipse viuet propter me*. Vnde *S. Cyrillus* Lib. 4. in Ioannem ait : *Quoniam viuifica facta est Caro Saluatoris, vtpotè Vitæ secundùm naturam, Verbo nimirum diuino vnita, cùm illam degustabimus, tunc vitam habebimus in nobis, ei quoque simul vniti, quemadmodum ipsa Verbo inhabitanti*. Qui igitur pietatis & religionis studio affecti hoc Sacramentum sumunt, nemini dubium esse debet, quin ita Filium Dei in se admittant, vt eius Corpori tanquam viua membra inserantur, inquit Concilij Tridentini Catechismus.

Præterea, cùm ex Christi Passione fructus omnis spiritualis seu gratia nobis proueniat, consentaneum est in hoc Sacramento tantò copiosiorem nobis gratiam conferri, quantò magis præ cæteris Sacramentis hîc Passio Christi recolitur & repræsentatur. Nam alia quidem Sacramenta ad certum aliquem effectum Passionis Christi consequendum sunt instituta; istud autem præcipuè ad hoc vt perenniter in memoriam Passionis eius & offeratur, & sumatur. Vnde Dominus Matth. 26. ait : *Hic est Sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum*. Et Apostolus 1. ad Corinth. 11. 26. *Quotiescumque manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat*. Hinc *S. Ioannes Chrysostomus* Homiliâ 84. *in Ioannem*, ad hæc verba, *Et continuò exiuit Sanguis & aqua*, ait : *Hinc Mysteria ortum habent, vt quoties ad admirandum Calicem accedis, tanquam ab ipso latere hauriens, accedas*. Quamobrem publica voce testatur Ecclesia, quòd in hoc Sacro Christi Conuiuio *Recolitur memoria Passionis eius, mens impletur gratiâ*. Et in Canone Missæ orat, *Vt quotquot ex hac Altaris participatione sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratiâ repleamur* : Id est, omni genere cœlestium donorum, quibus in Deum tenditur. Et *S. Augustinus* Lib. 2. *Contra Epistolam Parmeniani*, Cap. 6. ait : *Vnum atque idem Sacrificium propter nomen Domini quod inuocatur, & semper sanctum est, & tale cuique fit, quali corde ad accipiendum accesserit*. Qui enim manducat & bibit indignè, iu- « 1. Cor. 11. 29.
dicium sibi manducat & bibit ∴ *Qui ergo manducat* «
dignè, gratiam sibi manducat & bibit.

Tertiò, cùm hoc Sacramentum tradatur per modum cibi & potûs; omnem effectum quem cibus & potus naturalis producit quantùm ad vitam corporalem, (quo scilicet sustentat, auget, reparat, & delectat)

lectat)

lectat) hoc Sacramentum operatur quantùm ad vitam spiritualem. Vnde Christus *Ioannis 6.* ait: *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* Hinc Clemens *Alexandrinus*. Lib. 1. *Pædag.* Cap. 6. *Verbum*, inquit, *est omnia infanti, & pater & mater, & pædagogus, & altor. Comedite, inquit, Carnem meam, & bibite meum Sanguinem .·. Ipse itaque qui est dilectus & altor noster Verbum, effudit pro nobis suum Sanguinem, salutem humanæ naturæ afferens, per quem qui in Deum credimus, ad mamillam Patris, quæ curarum oblinionem inducit, nempè Verbum confugimus. Illi sunt verè beati, qui hanc lactunt mamillam .·. Si in Christo regenerati sumus, qui nos regenerauit, proprio lacte nutrit, nempè Verbo. Quidquid enim generauit, ei quod generatur, protinus alimentum præbere est consentaneum.* Hinc *S. Ambrosius* Lib. 5. De Sacramentis, Cap 4. *Ille*, inquit, *Panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit.* Hanc rationem vsurpat „ Concilij Tridentini Catechismus. Quemadmodum, „ inquit, corpus cibo naturali non conseruatur modò, „ sed etiam augetur, gustúsque nouam quotidie ex „ eo voluptatem & suauitatem percipit: Ita etiam „ sacræ Eucharistiæ cibus non solùm animam sustentat, „ sed vires illi addit, efficítque vt Spiritus diuinarum „ rerum delectatione magis commoueatur: „ Ob eam causam fit, vt gratiam hoc Sacramento „ tribui, rectè & verissimè dicatur. Iure enim Mannæ „ comparari potest, de quo scriptum est Sapientiæ „ 6. 20. *Angelorum escâ nutriuisti populum tuum, & paratum panem de cœlo præstitisti eis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnem saporis suauitatem.*

Quartò, effectus huius Sacramenti speciebus ipsis in quibus traditur, significatur. Vnde *S. Augustinus* Tractatu 26. *in Ioannem*, ait: *Dominus noster Iesus Christus Corpus & Sanguinem suum in eis rebus commendauit, quæ ad vnum aliquid rediguntur ex multis. Namque aliud in vnum ex multis granis confit: Aliud in vnum ex multis acinis confluit.* Et paulò superiùs: *O Sacramentum pietatis! ò signum vnitatis! ò vinculum charitatis!* Huius itaque perceptione Sacramenti Fideles Christo coniunguntur, & cum eo vnum fiunt, tam secundùm spiritum, iuxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 6. *Qui adhæret Domino, vnus spiritus est*; Quàm secundùm carnem, iuxta illud ad Ephes. 5. *Membra sumus corporis eius, de carne eius, & de ossibus eius.* Hinc *S. Leo* Sermone 14. De Passione Domini ait: *Non aliud agit participatio Corporis & Sanguinis Christi, quàm vt in id, quod sumimus, transeamus.* Ex intima coniunctione cum Christo, sequitur vnio cum vniuersis eius membris. Hinc idem Apostolus 1. ad Corinth. 10. *Vnus Panis*, inquit, *& vnum Corpus multi sumus, omnes qui de vno Pane participamus.* Hinc *S. Cyrillus Alexandr.* Lib. in Ioann. *Vt ergo*, inquit, *ad vnitatem cum Deo & inter nos contenderemus, atque nos vnà commisceremus, rationem quamdam excogitauit. Vno enim corpore suo nimirùm Fideles benedicens, per Mysticam Communionem tum ipsos inter se, tum secum concorporales effecit. Quis enim eos qui per illud vnum Sanctum Corpus ad vnitatem cum Christo coniuncti sunt diuiserit, & à naturali inter se vnione remouerit? Nam omnes de vno Pane participamus, vnum omnes Corpus efficimur, Christus enim diuidi nequit.* Cùm igitur Christus, qui in Eucharistia totus continetur; & eius Passio cuius memoria hoc Sacramento recolitur, causæ sint gratiæ; & spiritualis refectio, & charitas, ob quas institutum est, sine gratiâ esse non possint: Manifestum est hoc Sacramento gratiam conferri. Sic ratiocinatur *S. Thomas* 3. p. qu. 79. art. 1.

Confirmatur ex *Eugenij IV.* Decreto Florentiæ pro Armenis edito, cuius hæc sunt verba: *Huius Sacramenti effectus, quem in anima operatur, dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris eius vnitur, sequitur quòd per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur, omnémque effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt temporalem, hoc idem quoad vitam spiritualem & per hoc Sacramentum operatur.*

Confirmatur secundò ex Concilio Tridentino, Sessione 13. Cap. 2. *Sumi autem voluit* Saluator noster *Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viuentes vitâ illius, qui dixit:* Qui manducat me, & ipse viuet propter me: *Ioann. 6.* *Et tanquam antidotum quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præseruemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis. Adeòque symbolum vnius illius corporis, cuius ipse caput existit, cuique nos tanquam membra arctissimâ fidei, spei, & charitatis coniunctione adstrictos esse voluit.*

Et Canone 5. *Si quis dixerit vel præcipuum fructum Sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios fructus prouenire; Anathema sit.*

PROPOSITIO II.

Sacramentum Eucharistiæ non confert primam gratiam, adeòque nec remissionem peccatorum mortalium per se operatur.

Qvemadmodum enim mortuis corporibus naturale alimentum nihil prodest; ita etiam animæ, quæ Spiritu non viuit, sacra Mysteria non prodesse constat: Ac propterea panis & vini speciem habent, vt significetur, non quidem reuocandæ ad vitam animæ, sed in vita conseruandæ causâ, instituta esse (inquit Concilij Tridentini Catechismus) "Quicumque enim lethalis peccati reus est, habet in se impedimentum percipiendi effectum huius Sacramenti: Tum quia non viuit spiritualiter, & ita non debet spirituale nutrimentum suscipere, quod non est nisi viuentis: Tum quia non potest vniri Christo, dum est in affectu peccandi mortaliter." Vnde *S. Augustinus*, Tractatu 26. in Ioannem, ait: *De Spiritu Christi non viuit nisi Corpus Christi .·. Vis ergo & tu viuere de Spiritu Christi, in Corpore esto Christi.* Huius ergo Sacramenti effectum non accipiunt, quicumque ad illud accedunt. *Quicumque enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini:* (inquit Apostolus) *1. Cor. 11.* Hinc *S. Augustinus*, Lib. 5. *De Baptismo*, Cap. 8. *Sicut enim* (inquit) *Iudas cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, sed malè accipiendo locum in se Diabolo præbuit; Sic indignè quisque sumens Dominicum Sacramentum, non efficit, vt quia ipse malus est, malum sit; aut quia non ad salutem accipit, nihil acceperit, Corpus enim Domini, & Sanguis Domini nihilominus erat etiam illis quibus dicebat Apostolus: Qui manducat indignè, iudicium sibi manducat & bibit.* *Refertur Cap. Sicut Iudas, Dist. 2. De Consecrat.* Verùm ergo Christi Corpus & Sanguinem in Sacramento accipiunt etiam illi qui cum peccati mortalis conscientiâ & affectu ad Sacram Mensam accedunt: sed huius Sacramenti effectum, scilicet gratiæ augmentum non consequuntur. Vt quis igitur Eucharistiam dignè recipiat, in statu gratiæ sit oportet, habeátque charitatem de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.

Confirmatur ex Cap. *Qui scelerate*, Dist. 2. *De Consecrat.* quod ex *S. Isidoro Hispalensi* sumptum est Lib. 1. *De summo bono*, Cap. 24. *Qui scelerate viuunt in Ecclesia*, inquit, *& communicare non desinunt, putantes se tali communione mundari, discant nihil ad emundationem sibi proficere, dicente Propheta, Quid est quod dilectus meus fecit in domo mea scelera multa? Nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas?* Et Apostolus: *Probet* (inquit) *se ipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de Calice bibat.*

Eucharistiæ igitur Sacramentum remissionem peccati non operatur in eo qui ipsum percipit cum peccati mortalis conscientiâ. *Potest tamen operari remissionem peccati dupliciter: Vno modo non perceptum actu, sed voto; sicut cùm quis primò iustificatur à peccato.* (Prima enim gratia nemini tribuitur, nisi Eucharistiam desiderio & voto percipiat.) *Alio modo etiam perceptum ab eo qui est in peccato mortali, cuius conscientiam & affectum non habet. Fortè enim primò non fuit sufficienter contritus; sed deuotè & reuerenter accedens, consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati;* (inquit *S. Thomas* 3. 3. p. qu. 79. art. 3.) Hoc sensu Ecclesia in Postcommunione pro viuis & defunctis

orat:

orat: *Præſta vt hoc tuum Sacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam, ſed interceſſio ſalutaris ad veniam, ſit ablutio ſcelerum*, &c.

PROPOSITIO III.

Per Euchariſtiam peccata venialia condonantur.

ISTud enim Sacramentum ſumitur ſub ſpecie alimenti: porrò alimentum naturale corpori neceſſarium eſt ad reſtaurandum id quod innati caloris vi quotidie detrahitur ac deperit. Vnde quicquid etiam ardore cupiditatis in dies amittit anima, dum leui aliqua in re parum offendit, totum Euchariſtia, eas ipſas veniales culpas, quæ minuunt feruorem charitatis, abſtergens, reſtituit. Vnde S. *Ambroſius* lib.4. *De Sacramentis*, cap.6. *Si quotieſcumque effunditur Sanguis, in remiſſionem peccatorum funditur; debeo illum ſemper accipere, vt ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco, ſemper* „ *debeo habere medicinam*. Res autem ſiue effectus huius „ Sacramenti, vt S. *Thomas* loquitur, eſt charitas, non „ ſolùm quantùm ad habitum, ſed etiam quantùm ad „ actum, qui excitatur in hoc Sacramento: Quo fit vt „ per illud venialia peccata ſoluantur. Ita S. Doctor qu. „ 79. 3. part. art.4. Cuius doctrinam ſuam fecit Concilij Tridentini Cathechiſmus. *Verùm hæc de ijs peccatis intelligenda eſſe* monet, *quorum ſenſu & delectatione animus non permouetur*.

Confirmatur ex S. *Bernardo*, Sermone De Baptiſmo, & De Sacramento Altaris: *Duo* (inquit) *Sacramentum hoc operatur in nobis: Vt videlicet & ſenſum minuat in minimis, & in grauibus peccatis tollat omninò conſenſum. Si quis veſtrûm non tam ſæpè modò non tam acerbos ſentit iracundiæ motus, inuidiæ, luxuriæ, aut cęterorum huiuſmodi, gratias agat Corpori & Sanguini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in eo.*

Sed & multis ante S. *Bernardum* ſæculis S. *Cyrillus Alexandrinus*, lib.4. in Ioannem *Eulogiæ* (inquit) *particeps fias, credens eam non mortis ſolùm verùm etiam morborum noſtrorum depellendorum vi pollere. Chriſtus enim exiſtens in nobis ſopit ſæuientem in noſtris membris carnis legem, & pietatem in Deum exſuſcitat, perturbationes mortificat, delicta in quibus ſumus nobis non imputans, ſed potiùs vt ægrotos ſanans. Confractam enim alligat, erigit lapſum, ceu Paſtor bonus, & qui animam ſuam ponit pro ouibus ſuis.*

Meritò itaque *Innocentius III.* lib.4. *De Miſſa* cap.44. De Euchariſtia ait: *Venialia delet, & cauet mortalia.* Meritò Concilium Tridentinum hoc Sacramentum vocat *Antidotum quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſeruemur*. Idem profitetur Eccleſia Græca, quæ in ſuis Euchologijs hunc Ritum præſcribit Euchariſtiam adminiſtrandi: *Sumis Serue Dei N. pretioſum & ſanctum Corpus & Sanguinem Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorum, & vitam æternam.*

PROPOSITIO IV.

Tota pœna peccati per Sacramentum Euchariſtiæ non remittitur.

HAnc Propoſitionem vt demonſtret S. *Thomas* 3. par. quæſt.79. art.5. obſeruat Euchariſtiam duplici reſpectu ſpectari poſſe, primò quatenus Sacrificium eſt, ſecundò quatenus Sacramentum. Rationem habet Sacrificij, in quantum offertur; rationem autem Sacramenti, in quantum ſumitur: & ideò effectum habet Sacramenti in eo qui ſumit; effectum autem Sacrificij in eo qui offert, vel in his qui pro quibus offertur. Si conſideretur ergo vt Sacramentum per ſe & ex vi ſuæ inſtitutionis, nullam omninò pœnam remittit, quia *Non eſt inſtitutum ad ſatisfaciendum, ſed ad ſpiritualiter nutriendum per vnionem ad Chriſtum & ad membra eius*. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem, ex cuius feruore homo non ſolùm remiſſionem culpæ conſequitur, ſed & pœnæ: *Ex conſequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum, homo conſequitur remiſſionem pœnæ, non quidem totius, ſed ſecundùm modum ſuæ deuotionis & feruoris.*

Si verò ſpectetur Euchariſtia vt Sacrificium, vim quidem habet ſatisfaciendi; *Sed in ſatisfactione magis attenditur affectus offerentis, quàm quantitas oblationis*: Vnde Dominus ait *Luc.* 21. de Vidua quæ duo æra minuta obtulit: *Plus quàm omnes miſit*. Quamuis igitur huius oblationis virtus ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœna peccatis eorum qui offerunt, vel pro quibus offertur, debitâ; *Tamen fit ſatisfactoria illis pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, ſecundùm quantitatem ſuæ deuotionis; & non pro tota pœna*. Quod autem pars pœnæ dumtaxat, non tota pœna condonetur, *Non contingit ex defectu virtutis Chriſti, ſed ex defectu deuotionis humanæ* (inquit S. *Thomas*.) Quamuis autem Euchariſtia ſit excellentius Baptiſmo Sacramentum, tamen propterea pœnam non condonat vt Baptiſmus. Ratio diſcriminis eſt, *Quòd Sacramentum Baptiſmi directè ordinetur ad remiſſionem culpæ, & pœnæ, non autem Euchariſtia; quia Baptiſmus datur homini quaſi commorienti Chriſto; Euchariſtia autem quaſi nutriendo & perficiendo per Chriſtum*. Ita S. *Thomas* in Reſponſione ad primum.

PROPOSITIO V.

Euchariſtię Sacramentum Antidotum eſt quo à peccatis futuris præſeruamur.

HÆc Propoſitio eſt Concilij Tridentini, ſeſſione 13. cap. 2. & nititur Chriſti Domini verbis, Ioannis 6. 50. *Hic eſt Panis de cœlo deſcendens: Vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur*. Quod certè de morte corporis intelligi non poteſt, quâ moriuntur & qui Cœleſtem illum Panem manducant; ſed de morte animæ, quæ eſt peccatum, intelligi debet. Sicut enim hominis corpus duplici medio à morte ſeruatur: Primò, quatenus interiùs munitur & roboratur contra corruptionis principia, quod fit cibi & medicinæ ſubſidio: Secundò, quatenus munitur contra externas hoſtium impugnationes, quod fit armorum præſidio: Ita Euchariſtiæ Sacramentum nos à criminibus puros & integros, atque à tentationum impetu incolumes ſeruat, ac tanquam cœleſte medicamentum animam præparat, ne alicuius mortiferæ perturbationis veneno facilè infici ac corrumpi queat. Quia enim hominem Chriſto coniungit per gratiam, roborat ſpiritualem vitam hominis tanquam ſpiritualis cibus, & ſpiritualis medicina, ſecundùm illud Pſalmi 103. 14. *Et panis cor hominis confirmet*. Quatenus verò ſignum eſt Paſſionis Chriſti per quam victi ſunt dæmones, dæmonum impetus repellit. Antidotum quidem eſt contra interiora & domeſtica peccati incentiua, quatenus auget charitatem, quia (vt S. *Auguſtinus* ait lib. *Quæſtionum Octoginta trium*; quæſt. 36.) *Charitatis venenum eſt ſpes adipiſcendorum aut retinendorum temporalium. Nutrimentum eius eſt imminutio cupiditatis: Perfectio, nulla cupiditas*. Hinc *Cantic.* 1. dicit Sponſa *Faſciculus Myrrhæ dilectus meus mihi*. Sicut enim Myrrha ſeruat corpora à vermibus incorrupta, ſic Corpus Chriſti corda Fidelium à prauis cogitationibus illæſa: Quia cùm dilectum Dominum ſuſcipimus, ſi faſciculum Myrrhæ, id eſt, amaritudinem Paſſionis eius pia mente cogitamus, vermes malarum cogitationum à nobis repellimus. Hinc Zachariæ 9. vocatur *Vinum germinans Virgines*, iſt eſt virginales & caſtas in nobis affectiones ſuſcitans. Clypeus verò cordis eſt contra tentationum impetus, quatenus Corpore & Sanguine Chriſti nos protegit. Hinc Iſaïe 21. 5. dicitur: *Pone Menſam, contemplare in ſpeculâ comedentes & bibentes: Surgite Principes, arripite clypeum*. Quem totum explicans S. *Hieronymus*, id credentibus omnibus per Prophetam dictum ait: *Vt comedentes & bibentes Corpus & Sanguinem Domini, vertantur in Principes Eccleſiæ; & cum Apoſtolis audiant, Surgite: Arripiántque clypeum fidei, in quo poſſint ignita diaboli iacula extinguere, & dicant cum Propheta: Domine, vt ſcuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos.*

Primum illum Euchariſtiæ effectum, ſcilicet, cupiditatis imminutionem ſpectant præclara illa verba *Arnoldi*, Abbatis Bonæuallis, ſeu Auctoris alterius Sermonis *De Cœna Domini*, inter Opera S. Cypriani: *Quàm præclarus eſt* (inquit) *Calix iſte, quam religioſa eſt huius potûs ebrietas, per quam excedimus Deo, & quæ retro ſunt obliti, ad anteriora extendimur, non habentes ſenſum huius mundi; ſed Diuitis purpurati delicias contemnentes, cruci hæ-*

remus. Sanguinem fugimus, & intra ipsa Redemptoris nostri vulnera figimus linguam. Et infra: *Vident hæc Sacramenta pauperes spiritu, & hoc vno contenti ferculo, omnes Mundi huius delicias aspernantur: Et possidentes Christum, aliquam huius Mundi possidere supellectilem dedignantur. Esurientes & sitientes iustitiam cùm saturati fuerint, vide quid agant, intellige quæ loquuntur, quàm sancti odoris sit quicquid illa eructat plenitudo; verbum bonum, mores compositos, affectus pudicos, sensus pacificos, illa interior sinceritas vbique diffundit.*

Alterum huius Sacramenti effectum, scilicet tentationum victoriam, & robur contra Dæmonum impugnationes, spectat præclarus ille S. *Cypriani* locus Epistolâ 54. *At verò nunc non infirmis, sed fortibus pax necessaria est, nec morientibus, sed viuentibus communicatio à nobis danda est, vt quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione Corporis & Sanguinis Christi muniamus: Et cùm ad hoc fiat Eucharistia, vt possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra Aduersarium volumus, munimento dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodo docemus aut prouocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere; si eis militaturis Christi Sanguinem denegamus?* Et infra: *Idoneus esse non potest ad Martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium: Et mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit & accendit.*

Vim illam sacrorum Mysteriorum egregiè quoque S. *Ioannes Chrysostomus* exponit Humiliâ 45. in Ioannem: *Ab illa* (inquit) *Mensa tanquam leones ignem spirantes surgamus, diabolo terribiles effecti .·. Hinc mysticus Sanguis dæmones procul pellit, Angelos & Angelorum Dominum ad nos allicit. Dæmones enim cùm Dominicum Sanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur, Angeli autem concurrunt .·. Quòd si eius figura tantam habuit vim in Templo Hæbreorum, & in media Ægypto liminibus aspersus, longè magis veritas, &c.*

In eamdem sententiâ S. *Ambrosius* Sermone 8. in Psalmum 118. *Moyses* (inquit) *agnum immolauit, vt manducantes eum, & Pascha Domini celebrantes, non occuparentur Exterminatoris insidijs; ne inermes & vacuos spiritalis alimenti nocturna spicula tenebrosi hostis opprimerent .·. Præueni & tu insidias Tentatoris, instaura priùs cœleste conuiuium. Indictum est ieiunium, caue ne negligas .·. Non epulæ paratæ extorqueant, vt cœlestis sis vacuus Sacramenti. Differ aliquantulum, non longè finis est diei: immò plerique sunt eiusmodi dies; vt statim meridianis horis adueniendum sit in Ecclesiam, canendi hymni, celebranda Oblatio. Tunc vtique paratus adsiste; vt accipias tibi munimentum; vt Corpus edas Domini Iesu, in quo remissio peccatorum est, postulatio diuinæ reconciliationis, & protectionis æternæ. Suscipe ante Dominum Iesum tuæ meatis hospitio: Vbi Corpus eius, ibi Christus est. Cùm hospitium tuum Aduersarius viderit occupatum cœlestis fulgore præsentiæ, intelligens locum tentamentis suis interclusum esse per Christum, fugiet ac recedet: Et tu mediam noctem sine villa offensione transibis.*

Victoriæ de diabolo, mundo, & carne per Eucharistiam reportandæ insignis figura fuit panis ille alicui per somnium visus, quo subuersa sunt Madianitarum castra, Iudic. 7. 13. *Videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volui, & in castra Madiam descendere: Cùmque peruenisset ad tabernaculum, percussit illud atque subuertit .·. Non est hoc aliud nisi gladius Gedeonis: Tradidit enim Dominus in manus eius Madian, & omnia castra eius.*

PROPOSITIO VI.

Sacræ Eucharistiæ summa vis est ad æternam gloriam comparandam.

SCriptum est enim Ioannis 6. *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Præterea, Christus in Eucharistia reipsa præsens, per suam Passionem hoc Sacramento repræsentatam aperuit nobis aditum ad vitam æternam, secundùm illud Hebr. 9. *Noui Testamenti mediator est, vt morte intercedente, qui vocati sunt accipiant repromissionem æternæ hæreditatis.* Et in forma huius Sacramenti dicitur: *Hic est Calix Sanguinis mei, noui & æterni Testamenti.*

Refectio etiam spiritualis, & vnitas per species panis & vini significata, habentur quidem in præsenti, sed imperfectè: Perfectè autem in statu gloriæ. Vnde S. *Augustinus* Tractatu 26. in *Ioannem*, ait: *Cùm cibo & potu id appetant homines, vt non esuriant, neque sitiant: Hoc veraciter non præstat nisi iste cibus & potus, qui eos à quibus sumitur immortales & incorruptibiles facit, id est, societas ipsa sanctorum, vbi pax erit, & vnitas plena atque perfecta.*

Verùm sicut Passio Christi, in cuius virtute hoc Sacramentum operatur, est quidem causa sufficiens gloriæ, non tamen ita vt statim per ipsam introducamur in gloriam; sed oportet vt priùs compatiamur, vt postea simul glorificemur (vt dicitur ad *Rom.* 8) Ita hoc Sacramentum non statim nos in gloria introducit, sed dat nobis virtutem perueniendi ad gloriam; & ideò *Viaticum* dicitur: In cuius figuram legitur 3. *Regum* 19. quòd *Elias comedit & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, vsque ad Montem Dei Oreb.* Ita S. *Thomas* 3. p. q. 79. art. 2.

Hos omnes Eucharistiæ fructus S. *Carolus* paucis complectitur in Instructionibus De Sacramento Eucharistiæ. *Gratiam* (inquit) *in animam infudit, cùm purè & sanctè sumitur:* Qui manducat, *inquit Dominus*, meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo. *Qui enim pietatis & religionis studio affecti hoc Sacramentum sumunt, Christi Corpori tanquam viua membra inseruntur; siquidem scriptum est:* " Qui manducat me, & ipse viuet propter me. "

Animam alit atque sustentat: Quousque vsus corpori panis & vinum affert, eos omnes animæ saluti, & iucunditati, ac meliori quidem ac perfectiori ratione, Eucharistiæ Sacramentum præbet.

Vires animæ addit, efficitque vt spiritus diuinarum rerum delectatione magis commoueatur, virtutibus augeatur, ac diuinè corroboretur.

Venialia peccata hoc etiam Sacramento remittuntur: Vt meritò dicat S. Ambrosius; Panem hunc quotidianum sumi in remedium quotidianæ infirmitatis.

Vires præbet, vt à criminibus Fideles puros, & integros, atque à tentationum impetu incolumes se conseruent. Ac præterea tanquam cœlesti medicamento animam præparat, ne alicuius mortiferæ perturbationis veneno facilè infici & corrumpi queat.

Concupiscentiæ ardorem debilitat, dum caritatis igne animos Fidelium vehementer inflammat.

Postremò, vt vno verbo dicatur, summam vim habet ad æternam gloriam comparandam: Eius videlicet gratiâ, dum hanc vitam Fideles degunt, conscientiæ pace & tranquillitate perfruuntur, Deinde eius virtute recreati, non secus atque Elias, qui subcinericij panis fortitudine ambulauit vsque 3. Reg. 19. *ad montem Dei Oreb, cùm ex vita emigrandi tempus aduenit, ad æternam gloriam & beatitudinem ascendunt.*

PROPOSITIO VII.

Eucharistia sumentibus prodest, non solùm quatenus est Sacramentum, sed etiam vt Sacrificium: Non sumentibus verò, vt Sacrificium duntaxat, spiritalem vtilitatem affert.

PRima pars Propositionis liquet: Sacrificium enim Eucharistiæ pro omnibus sumentibus offertur. Vnde dicitur in Canone Missæ: *Vt quotquot ex hac Altaris participatione Sacrosanctum Filij tui Corpus & Sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti, & gratiâ repleamur.*

Pars altera Propositionis patet ex alijs verbis eiusdem Canonis: *Memento, Domine, famulorum, famularúmque tuarum .·. Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis, pro se, suisque omnibus pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ.*

Vtrumque porrò proficiendi modum Christus expressit *Matth.* 26. & *Luc.* 22. dicens: *Qui pro vobis* (scilicet sumentibus) *& pro multis* (scilicet alijs) *effundetur in remissionem peccatorum.*

Non æquè tamen omnibus prodest. *Sicut enim Passio Christi prodest quidem omnibus quantùm ad sufficientiam, & ad remissionem culpæ, & adeptionem gratiæ & gloriæ; sed effectum non habet nisi in illis qui Passioni Christi coniunguntur per fidem & charitatem: Ita & hoc Sacrificium, quod est memoriale Dominicæ Passionis, non habet ef-*

bet effectum nisi in illis qui coniunguntur huic Sacramento per fidem & charitatem. Vnde S. *Augustinus* ait: *Quis offerat Corpus Christi, nisi pro his qui sunt membra Christi?* Et in Canone Missæ non oratur pro his qui sunt extra Ecclesiam. Illis autem, pro quibus offertur, *Prodest plus vel minùs, secundùm modum deuotionis eorum* (inquit S. *Thomas* 3. part. quæst. 79. art. 7.)

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGVLA I.

Eucharistiam pro alijs sumere, deuotio recens, nec auctoritate, nec ratione fulta.

IDenim priscis Patribus, & Vitæ Spiritualis Magistris incognitum. Præterea, Christus hoc Sacramentum instituit per modum cibi & potûs: Cibus autem & potus alteri non prodest à sumente. Quis enim alterum rogat vt pro se manducet & bibat? Tertiò, *Sumptio pertinet ad rationem Sacramenti, sed Oblatio pertinet ad rationem Sacrificij: Et ideò ex hoc quòd aliquis sumit Corpus Christi, vel etiam plures, non accrescit alijs aliquod iuuamentum;* (inquit S. *Thomas* Quæstione & Articulo mox laudatis, in Responsione ad 3. Obiectionem.) Nec dici potest, Communionem ab vno factam alteri prodesse per modum satisfactionis: Quia hoc Sacramentum *Non est institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum per vnionem ad Christum & ad membra eius, sicut & nutrimentum vnitur nutrito;* vt loquitur S. *Thomas* articulo 5. eiusdem quæstionis.

Fatendum est tamen; cùm huius Sacramenti virtute gratia & charitas in ijs, qui Corpus Domini dignè manducant, augeatur, preces ipso Communionis die factas, aliáque opera satisfactoria, vt ieiunia, eleemosynas, &c. præcipuam quamdam vim habere ex Communione præcedente impetrandi diuina beneficia, & satisfaciendi tùm pro ipsis, tum pro alijs. Hoc solùm sensu Communio vnius alteri prodest. Hoc enim commune est Eucharistiæ cum alijs Sacramentis, vt sub ratione Sacramenti non prosit nisi sumentibus. Vnde sicut Baptismi, Confirmationis, Pœnitentiæ, Extremæ-Vnctionis fructus ad eos duntaxat pertinent qui hæc Sacramenta suscipiunt; ita vt vnum pro alio Baptismum, Confirmationem, Ordinem, Extremam-Vnctionem suscipere, peccata confiteri & absolui, res sit planè inaudita, & Christi institutioni, Ecclesiæ moribus, ac rectæ rationi repugnans: Ita & Communionis fructus ad eum duntaxat pertinet, qui Christi Corpus dignè recipit, non ad alios. Hoc ratiocinium auctoritate S. *Thomæ* confirmatur. Articulo enim 7. supra laudato hanc sibi primo loco proponit obiectionem: *Hoc Sacramentum est eius generis cum alijs Sacramentis: Sed alia Sacramenta non prosunt nisi sumentibus; sicut effectum Baptismi non suscipit nisi baptizatus: Ergo nec hoc Sacramentum prodest nisi sumenti.* Ad eam autem Obiectionem sic respondet: *Dicendum, quòd hoc Sacramentum præ alijs habet quòd est Sacrificium: Et ideò non est similis ratio.* Constans igitur S. *Thomæ* doctrina est, Eucharistiam alijs à sumentibus non prodesse vt Sacramentum, sicut nec alia Sacramenta prosunt alijs quàm suscipientibus; sed tantùm vt Sacrificium. Quamuis indirectè (vt loquuntur) alijs cùm Viuis tum Defunctis prosit, quia feruorem charitatis excitat, ratione cuius orationes & eleemosynæ ab homine Christiano & iusto pro alijs Deo oblatæ, illis impensiùs suffragantur.

REGVLA II.

PRæpostera deuotio est, plures Hostias consecratas in Sacra Communione sumere: Nec Sacerdotes huic superstitioni deuotarum quarumdam mulierculatum conniuere debent.

Nam ex hoc quòd Sacerdos plures hostias consecrat in vna Missa, non multiplicatur effectus huius Sacramenti; quia non est nisi vnum Sacrificium: Nihil enim plus est virtutis in multis hostijs consecratis, quàm in vna, cùm sub omnibus & sub vna non sit nisi totus Christus. Vnde nec si aliquis simul in vna Missa multas Hostias consecratas sumat, participabit maiorem effectum Sacramenti; (inquit S. *Thomas* art. 7. suprà laudato, in Responsione ad 3. Obiectionem.) Quæ doctrina confirmatur cap. *Vbi pars*, dist. 2. *De Consecratione*, cuius hæc sunt verba: *Vbi pars est Corporis, est & totum: Eadem ratio est in Corpore Domini, quæ in Manna, quod in eius figura præcessit: De quo dicitur,* Qui plus collegerat, non habuit ampliùs, neque qui minùs parauerat, inuenit minus. *Non est omninò quantitas visibilis in hoc æstimanda Mysterio; sed virtus Sacramenti spiritualis.*

Idem confirmat Decretum Congregationis Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, *Innocentij XI.* Pontificis Auctoritate probatum & roboratum die 12. Februarij 1579. *Episcopi* (inquit) *Parochi, seu Confessarij insuper admoneant, nulli tradendas plures Eucharistiæ formas, seu particulas, neque grandiores, sed consuetas.*

PROPOSITIO VIII.

Peccata venialia effectum omnem Sacramenti Eucharistiæ non impediunt.

SPectari namque possunt vel vt præterita, vel vt actu commissa. Si spectentur quatenus transierunt actu, manent autem habitu & reatu, id est, secundùm maculam & debitum pœnæ, *Nullo modo impediunt effectum huius Sacramenti; potest enim contingere, quòd aliquis post multa peccata venialia commissa, deuotè accedat ad hoc Sacramentum, & plenariè huius Sacramenti consequatur effectum* (inquit S. *Thomas* 3. part. qu. 79. art. 8.) Cùm enim Eucharistia vim habeat peccata venialia remittendi, vt supra ostensum est; neque pugnent cum habitu charitatis; huius Sacramenti effectum omnem, scilicèt incrementum gratiæ & charitatis impedire non possunt. Vnde Concilium Tridentinum sessione 13. cap. 7. significat eum *Qui nullius sibi conscius est mortalis peccati*, paratum esse, quantùm necesse est, vt Sacram Eucharistiam dignè percipiat. Et cap 8. declarat, *Illos sacramentaliter simul & spiritualiter* Eucharistiam sumere, *Qui ita se priùs probant & instruunt, vt vestem nuptialem induti ad diuinam hanc Mensam accedant.* Quicunque verò lethalis peccati purus est, vestem nuptialem est indutus: Quamobrem ipsi salutaris est Corporis Domini manducatio, etiamsi peccatis venialibus sit implicatus.

Si verò secundo modo spectentur peccata venialia, vt nimirum actu committuntur, vel placent, *Non ex toto* quidem *impediunt huius Sacramenti effectum*, propter easdem rationes; *Sed ex parte. Dictum est enim, quòd effectus huius Sacramenti non solùm est adeptio habitualis gratiæ vel charitatis, sed etiam quædam actualis refectio spiritualis dulcedinis. Quæ quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente distractus: Non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ vel charitatis* (inquit S. *Thomas* 3. par. q. 79. art 8.) Emendat priorem sententiam Doctor Angelicus, quam his verbis expresserat Commentario in 4. Sententiarum dist. 12. qu. 2. art. 5. quæstiunc. 3. *Quia omnis perfectio acquirenda impeditur per remotionem propriæ dispositionis; actus autem se habent ad perfectionem finis consequendum, sicut se habent materiales dispositiones ad consequendam perfectionem formæ: Cùm Sacramentum Eucharistiæ perficiat suscipientem prout coniungit eum sibi; ad hoc quòd effectum suum plenè habeat in sumente, oportet quòd adsit actualis deuotio: Et quia absque mortali peccato interdum actualis deuotio impediri potest, cùm distractiones variæ ipsam impediunt, & peccata venialia virtutum actum tollant; absque peccato mortali potest effectus huius Sacramenti impediri; ita quod aliquis augmentum gratiæ non consequatur: Nec tamen reatum peccati mortalis incurret, sed fortè venialis peccati, ex hoc quòd imparatus accedit.* Hanc Opinionem meritò retractauit S. *Thomas*: Cùm enim peccatum veniale non repugnet habitui charitatis, sed eius duntaxat feruori, hunc tantùm feruorem impedit, non ipsius charitatis incrementum. Proinde qui cum affectu peccati venialis ad Communionem accedit, non manducat indignè Corpus Domini, nec iudicium sibi manducat. *Mundus est* enim, & *non indiget nisi vt pedes lauet*, id est labeculas illas, quæ ex terrena conuersatione adhærent, & nimium ad res creatas affectum exuat, quibus tamen Creatorem præponit, ita comparatus, vt illas penitus abijceret, si animam à Deo separarent.

CAPVT IV.

DE MINISTRO SACRAMENTI EVCHARISTIÆ.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrum solus Sacerdos sit Minister Eucharistiæ.

PROPOSITIO I.

Solus Sacerdos Eucharistiæ consecrandæ Minister est.

SOLIS enim Apostolis, & in eorum persona Sacerdotibus collata est à Christo Domino potestas faciendi, quod ipse fecerat, consecrandi scilicet, simul & manducandi, bibendique Corpus & Sanguinem suum sub hoc Sanctissimo Sacramento, vt constat ex *Luc.* 22. cap. *Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc est Corpus meum quod pro vobis datur: Hoc facite in meam commemorationem.* Quæ nisi ad actionem Consecrationis referantur, nullum de consecranda Eucharistia diuinum mandatum in Scriptura sacra expressum erit: Quod ne Lutherani quidem & Caluinistæ admittent.

Propositionem nostram Traditio confirmat, cuius testes SS. Patres. *Athanasius* Apologia 2. siue Synodus Alexandrina ab eo relata, calumniam de calice à *Macario* confracto diluens, nullum esse Sacerdotem docet, qui ab Ecclesia non fuerit ordinatus. *Presbyter autem qui fingitur adfuisse, est ille toties rumoribus iactatus Ischyras, qui neque ad Ecclesia ordinatus est Presbyter, neque cùm à Meletio constitutos Presbyteros Alexander in Ecclesiam recipiebat, in eorum numero vnquam habitus fuit, aut ab eo creatus: Quo pacto igitur Presbyter Ischyras, aut quo tandem Auctore constitutus? ∴ Quomodo igitur homo priuatus, & priuatas ædes inhabitans, poculum mysticum sibi concreditũ habuit?*

S. Epiphanius Hæresi 79. quæ est Collyridianorum. *Mulieres quædam* (inquit) *currum seu sellam quadratam adornantes, ac linteo desuper extenta, solemni tempore; per aliquot dies panem proponunt, & in Mariæ nomen offerunt.* Hæreticam illam superstitionem sic refellit Sanctus Antistes: *Si Sacerdotium mulieribus mandatum foret, aut canonicum quiddam præstare in Ecclesia liceret, nulli potiùs quàm Mariæ illud in Nouo Testamento commissi Sacerdotis Officium debuit: cui tantus honor est habitus, vt gremio sinúque suo Regem omnium ac cœlestem Deum, Deique Filium exciperet ∴ Verùm longè Deo aliter est visum: Ac ne baptizandi quidem potestas est illi facta: Cùm alioqui tingi ab illa Christus potiùs quàm à Ioanne potuisse.*

Idem Epistolâ ad *Ioannem* Hierosolymitanum Episcopum. *Cùm* (inquit) *vidissem quia multitudo Sanctorum Fratrum in Monasterio consisteret, & Sancti Presbyteri Hieronymus & Vincentius propter verecundiam & humilitatem nollent debita nomini suo exercere Sacrificia, & laborare in hac parte Ministerii, quæ Christianorum præcipua salus est; inuenire autem & comprehendere seruum Dei non posses, qui te, eo quòd graue onus Sacerdotij nollet suscipere, sæpè fugiebat ∴ Cùm celebraretur Collecta in Ecclesia villæ, quæ est iuxta Monasterium nostrum, ignorantem eum, & nullam penitus habentem suspicionem, per multos Diaconos apprehendi iussimus, & teneri os eius, ne fortè liberari se cupiens, adiuraret nos per nomen Christi: Et primùm Diaconum ordinauimus ∴ Et cùm ministraret in sanctis Sacrificij, rursus eum, ingenti difficultate, tento ore eius, ordinauimus Presbyterum: Et iisdem verbis, quibus antea suaseramus, impulimus vt sederet in Ordine Presbyterij. Post hæc scripsimus ad Sanctos Presbyteros Monasterij, & cæteras Fratres: Et increpauimus eos, quare non scripsissent super eo, cùm antè annum multos eorum queri audissem, cur non haberent, qui sibi Domini Sacramenta conficerent, &c.*

S. Ioannes Chrysostomus lib. 3. *De Sacerdotio*, cap. 3. *Cùm conspicis Dominum immolatum, & illic situm Sacerdotem Sacrificio incumbentem; ac preces fundentem, tùm verò turbam circumfusam pretioso illo Sanguine intingi ac rubefieri, etiamne te inter mortales versari, atque in terra consistere censes? An non potiùs è vestigia in cœlos transferris? An non carnis cogitationem abijciens, nudo animo, mente pura circumspicis quæ in Cœlo sunt? Etenim Sacerdotium ipsum in terra quidem peragitur, sed in rerum cœlestium classem ordinémque referendum est. Atque id perquam meritò: Quippe non mortalis quisquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quæuis creata potentia, sed ipse Paracletus Ordinem huiusmodi disposuit, qui mortalibus hominibus etiamnum in carne manentibus auctor fuit, vt Angelorum Ministerium animo conciperent.* Et Homiliâ De Proditione Iudæ: *Sacerdotis ore verba proferuntur, virtute autem Dei consecrantur.*

S. Ambrosius lib. 4. De Sacramentis, cap. 3. *Cùm venitur*, inquit, *ad Sacramentum Venerabile conficiendum, jam non suis, sed Christi sermonibus vtitur qui conficit Sacerdos.*

S. Hieronymus Epist. ad Paulinum: *Absit*, (Inquit) *vt quidquam sinistrum de illis loquar, qui sacrum Christi Corpus ore proprio conficiunt.*

Idem Fidei dogma confirmatur Conciliorum oraculis. Concilium scilicet Nicænum Canone 14. Diaconos arguit Eucharistiam Sacerdotibus ministrantes, quia *Neque Regula, neque consuetudo tradidit, vt qui offerendi Sacrificij non habent potestatem, his qui offerunt, Corpus Christi porrigant.*

Concilium Oecumenicum Lateranense sub *Innocentio III*, vt habetur cap. *Firmiter*, Extra, *De Summa Trinitate & Fide Catholica*, de Eucharistia sic loquitur: *Et hoc vtique Sacramentum nemo potest conficere nisi Sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus.*

Concilium Tridentinum Sessione 22. cap. 1. *Christus*, Inquit, *Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit: Ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc Noui Testamenti Sacerdotes constituebat, vt sumerent, tradidit; & eisdem, eorúmque in Sacerdotio successoribus, vt offerent, præcepit per hæc verba:* HOC facite in meam commemorationem; *vti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit.* Et Canone 2. *Si quis dixerit, illis verbis,* Hoc facite in meam commemorationem, *Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes: aut ordinasse, vt ipsi aliique offerrent Corpus & Sanguinem suum; Anathema sit.*

Denique S. *Thomas* 3. part. quæst. 80. art. 1. eamdem veritatem sic probat. "Eucharistia conficitur in persona Christi. Quicumque autem aliquid agit in persona alterius, oportet hoc fieri per potestatem ab illo concessam: Sicut autem baptizato conceditur à Christo potestas sumendi hoc Sacramentum; ita Sacerdoti, cùm ordinatur, confertur potestas hoc Sacramentum consecrandi in persona Christi. Per hoc enim ponitur in gradu eorum, quibus dictum est à Domino: *Hoc facite in meam commemorationem*: Igitur proprium est Sacerdotum conficere hoc Sacramentum. Quamuis autem Laïcus baptizare possit, non propterea Eucharistiam consecrare potest: perceptio enim Eucharistiæ non est tantæ necessitatis ac Baptismus: & ideò licèt in necessitatis articulo Laïcus possit baptizare, non tamen potest hoc Sacramentum conficere."

At (inquies) Sacerdos hoc Sacramentum conficit in persona Christi: Sed homo sanctus, etsi Laïcus, Christo coniunctus est per charitatem: Videtur ergo Eucharistiam consecrare posse. Vnde Auctor Operis Imperfecti in Euangelium S. Matthæi, sub nomine *S. Ioannis Chrysostomi* editi, explicans hæc verba cap. 23. *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi*, ait: *Multi Sacerdotes, & pauci Sacerdotes: Multi nomine, pauci opere: quia Cathedra non facit Sacerdotem, sed Sacerdos Cathedram: Non locus sanctificat hominem, sed homo locum: Non omnis Sacerdos Sanctus est, sed omnis Sanctus Sacerdos.*

Respondetur, Laicum Iustum coniunctum esse Christo vnione spirituali *per fidem & charitatem*; non

autem

„ autem *per ſacramentalem poteſtatem* .·. Et ideò *ſpiritale* quidem *Sacerdotium* habet ad offerendum ſpirituales hoſtias, de quibus dicitur Pſalm. 50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*. Et ad Rom. 12. *Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem*. Et 1. Petri 2. dicitur: *Sacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias*: Sed non habet Sacerdotium propriè dictum & hierarchicum, atque poteſtatem offerendi & conſecrandi Corpus & Sanguinem Chriſti.

Releganṭur, quæ diximus, Tractatus *De Sacramentis in genere*, cap. 7. art. 1.

PROPOSITIO II.

Quamuis Euchariſtiæ diſpenſatio ad Sacerdotes iure pertineat, Diaconis tamen, vrgente neceſſitate, ab Epiſcopo committi poſſet vt Miniſtris extraordinarijs.

PRima pars Propoſitionis probatur ex *S. Paulo* 1. ad Corinthios 4. Apoſtolos & eorum Succeſſores vocante *Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores Myſteriorum Dei*.

Item ex *Tertulliano* lib. *De Corona*, cap. 3. *Euchariſtiæ*, (inquit) *Sacramentum & in tempore victus & omnibus mandatum à Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quàm Præſidentium ſumimus*.

Tertiò ex Concilio Tridentino Seſſione 13. cap. 8. *In ſacramentali autem ſumptione* (inquit) *ſemper in Eccleſia mos fuit, vt Laici à Sacerdotibus Communionem acciperent, Sacerdotes autem celebrantes ſe ipſos communicarent. Qui mos tanquam à Traditione Apoſtolica deſcendens, iure ac meritò retineri debet*. Et ſeſſione 23. cap. 1. *Hoc autem ab eodem Domino Saluatore noſtro inſtitutum eſſe, atque Apoſtolis eorúmque Succeſſoribus in Sacerdotio, poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi Corpus & Sanguinem eius, necnon & peccata dimittendi & retinendi, Sacræ Literæ oſtendunt, & Catholicæ Eccleſiæ Traditio ſemper docuit*.

Quartò ex cap. *Peruenit*, Diſt. 11. *De Conſecratione*, quod ex Concilij Remenſis Canone 2. ſumptum eſt, & ſic habet: *Peruenit ad notitiam noſtram, quòd quidam Presbyteri in tantùm paruipendant Diuina Myſteria, vt Laico, vel fœminæ ſacrum Corpus Domini tradant ad deferendum infirmis: & quibus prohibetur ne Sacrarium ingrediantur, nec ad Altare appropinquent, illis Sancta Sanctorum committuntur. Quod quàm ſit horribile, quámque deteſtabile, omnium religioſorum animaduertit prudentia. Igitur interdicit per omnia Synodus, ne talis temeraria præſumptio vlteriùs fiat: ſed omnimodis Presbyter per ſemetipſum infirmum communicet. Quòd ſi aliter fecerit, gradus ſui periculo ſubiacebit*.

Sed alia multò turpior corruptela nono ſæculo in quibuſdam Galliæ locis inualuerat, vt mulieres ad Altaria imprudenter irrumperent, & Euchariſtiam populis miniſtrarent. Quem abſum Synodus Pariſienſis anno 829. execrata eſt & emendauit lib. 1. cap. 45. *Quidam* (inquit) *noſtrorum verorum virorum relatu, quidam etiam viſu didicimus, in quibuſdam Prouincijs contra legem diuinam, canonicámque inſtitutionem, fœminas ſanctis Altaribus ſe vltrò ingerere, ſacratáque vaſa impudenter contingere, & indumenta Sacerdotalia adminiſtrare: & quod his maius, indecentius, ineptiúſque eſt, Corpus & Sanguinem Domini populis porrigere, & alia quæque, quæ ipſo dictu turpia ſunt, exercere. Miranda ſanè res eſt, vnde is illicitus in Chriſtiana Religione irrepſerit vſus, vt quod viris ſæcularibus illicitum eſt, fœminæ, quarum ſexus nullatenus competit, aliquando contra fas ſibi licitum facere potuerint*. Inhibet Synodus ne id vlteriùs fiat, iubétque Epiſcopis, vt huic abuſui reſecando inuigilent.

Quintò, Sacerdos conſecrat in perſona Chriſti: Chriſtus autem Corpus ſuum in Cœna conſecrauit, & alijs ſumendum dedit: Vnde ſicut ad Sacerdotem pertinet conſecratio Corporis Chriſti; ita ad eum pertinet eiuſdem Sacratiſſimi Corporis diſpenſatio.

Sextò, Sacerdos conſtituitur medius inter Deum & populum: Vnde ſicut ad eum pertinet dona populi, Deo offerre; ita ad eum pertinet Dona ſanctificata diuinitus populo tradere. Ita ratiocinatur *S. Thomas* 3. part. quæſt. 82. art. 3.

Verùm (inquit Catechiſmus Tridentini Concilij poſt eundem Angelicum Doctorem) vt quacunque ratione tanti Sacramenti dignitati conſuleretur, non modò eius adminiſtrandi poteſtas ſolis Sacerdotibus data eſt, ſed Lege etiam Eccleſia vetuit, ne quis, niſi conſecratus eſſet, ſacra vaſa, lintea, & alia inſtrumenta, quæ ad illius confectionem neceſſaria ſunt, tractare auderet, modò grauis aliqua neceſſitas non occurreret. Exoleuit itaque mos ille antiquus accipiendi manibus Euchariſtiam, & eam domum deferendi, pœniſque grauiſſimis in tranſgreſſores decretis ſancitum eſt, ne quis eam, ſacris Miniſtris exceptis, attrectaret. Hinc Concilium Toletanum 1. anno Chriſti 400. Canone 14. *Si quis* (inquit) *acceptam à Sacerdote Euchariſtiam non ſumpſerit, velut ſacrilegus propellatur*. Idque primùm in Hiſpania conſtitutum eſt propter Priſcillianiſtas Hæreticos, & alios Infideles, vt indicat Concilium Toletanum 11. Canone 11. Et hi quidem Canones id vnum præcipiunt, vt ſtatim ſumatur, nec reſeruetur, & domum deferatur: quando verò cœperit à Sacerdote in os communicantium immitti, vt fit hodie, incertum eſt. Ordo Romanus 6. de Miſſa verò Epiſcopali ſecundus, ita de Communione decernit: *Presbyteri verò & Diaconi oſculando Epiſcopum, Corpus Chriſti ab eo manibus accipiant, in ſiniſtra parte Altaris communicaturi. Subdiaconi autem oſculando manum Epiſcopi, ore accipiant Corpus Chriſti ab eo*. Hinc autem colligitur ne Subdiaconis quidem tunc permiſſum Corpus Dominicum manu attingere, multò minùs ſæcularibus. Sed variæ fuerunt diuerſarum Eccleſiarum conſuetudines, nec omnia vbique vno eodémque tempore recepta & immutata ſunt. Apud Romanos iam ante S. *Gregorij Magni* Pontificatum Euchariſtia in os communicantium immittebatur à Sacerdote, vt conſtat ex lib. 3. *Dialogorum* ipſius, cap. 3. vbi *Agapitum* Papam cuidam muto & claudo *Corpus Dominicum in os miſiſſe* commemorat.

Pars altera Propoſitionis, ſcilicet quòd Diaconis, Euchariſtiæ diſpenſatio ab Epiſcopo vrgente neceſſitate committi poſſit, probatur Veterum teſtimonijs, & antiqua Eccleſiæ conſuetudine. De qua S. *Iuſtinus* Martyr Apologiâ quæ vulgò ſecunda inſcribitur: *Diaconi* (inquit) *atque Miniſtri diſtribuunt vnicuique præſentium, vt participet eum, in quo gratiæ actæ ſunt, panem, vinum, & aquam, & ad abſentes perferant*.

S. *Cyprianus* Martyr Tractatu De Lapſis: *Vbi verò ſolemnibus adimpletis, Calicem Diaconus offerre præſentibus cœpit, & accipientibus cæteris locus eius aduenit, faciem ſuam paruula inſtinctu diuinæ Maieſtatis auertere, os labijs obturantibus premere, Calicem recuſare. Perſtitit tamen Diaconus, & reluctanti licèt de Sacramento Calicis infudit: Tunc ſequitur ſingultus & vomitus: In corpore atque ore violato Euchariſtia permanere non potuit*.

S. *Ambroſius* lib. 1. *Officiorum* cap. 41. *S. Laurentium* dixiſſe refert *S. Xiſto* Pontifici & Martyri: *Cui commiſiſti Dominici Sanguinis diſpenſationem, cui conſummandorum conſortium Sacramentorum, huic conſortium tui ſanguinis negas?* Et *S. Leo* Sermone 83. de eodem S. Leuita & Martyre ſic loquitur: *Non ſolùm in miniſterio Sacramentorum, ſed etiam diſpenſatione Eccleſiaſticæ ſubſtantiæ præeminebat*.

Concilium Carthaginenſe 4. Canone 38. cui S. *Auguſtinus* intererat, ſtatuit, *Vt Diaconus præſente Presbytero, Euchariſtiam Corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, iuſſus eroget*.

Confirmatur ex S. *Thoma* 3. part. quæſt. 82. art. 3. ad primum. *Diaconus*, inquit, *quaſi propinquus Ordini Sacerdotali, aliquid participat de eius Officio; vt ſcilicet diſpenſet Sanguinem, non autem Corpus; niſi in neceſſitate, iubente Epiſcopo vel Presbytero. Primò quidem, quia Sanguis Chriſti continetur in vaſe; Vnde non oportet quòd tangatur à diſpenſante, ſicut tangitur Corpus Chriſti. Secundò, quia Sanguis deſignat redemptionem à Chriſto in populum deriuatam: Vnde & Sanguini admiſcetur aqua, quæ ſignificat populum. Et quia Diaconi ſunt inter Sacerdotem & populum, magis conuenit Diaconis diſpenſatio Sanguinis, quàm diſpenſatio Corporis*.

Verùm etſi congruæ ſint S. *Thomæ* rationes, olim Corporis, non minùs quàm Sanguinis Chriſti diſpenſatio commiſſa eſt Diaconis, vt ex S. *Iuſtino* Martyre probatum eſt, & ex S. *Cypriano* colligitur, qui pacem,

Quamuis ergo non teneatur Sacerdos alia Sacramenta administrare nisi propter curam Animarum susceptam, non eadem est Eucharistiæ consecrandæ ratio. *Alia enim Sacramenta perficiuntur in vsu Fidelium: & ideò in illis ministrare non tenetur, nisi ille qui super Fideles suscipit curam: sed hoc Sacramentum perficitur in consecratione Eucharistiæ, in qua Sacrificium Deo offertur: Ad quod Sacerdos obligatur Deo ex Ordine iam suscepto* (inquit *S. Thomas* in Responsione ad primum.) Sacerdotem ex Ordine suscepto ad Sacrificium Deo frequenter offerendum, obligari, meritò asserit *S. Thomas*. Id enim colligitur *S. Irenæi* verbis lib. 4. aduersùs Hæreses, cap. 34. *Ipsum* (inquit) *Verbum dedit populo præceptum faciendarum Oblationum, quamuis non indigeret eis, vt disceret Deo seruire. Sic & ideò nos quoque offerre vult Munus ad Altare frequenter sine intermissione.*

Hinc *Innocentius III.* in Concilio Lateranensi Oecumenico, Canone 17. inter alios, quos emendare operæ pretium ducit, Sacerdotum abusus, hunc recenset: *Sunt & alij, qui Missarum solemnia vix celebrant quater in anno: & (quod deterius est) interesse contemnunt: & si quando, dum hæc celebrantur, intersint, Chori silentium fugientes, intendunt exteriùs collocutionibus Laicorum: Dúmque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad diuina. Hæc igitur & similia sub pœna Suspensionis penitus inhibemus.*

Hinc Tridentinum Concilium Sessione 23. cap. 14. De Presbyterorum dotibus & munere statuens, hæc habet: *Curet Episcopus, vt ij saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter vt suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.*

Concilium Mediolanense 5. sub *S. Carolo*, par. 2. Tit. *de frequenti diuini Sacrificij oblatione*, ita statuit. *Cùm Pontifices, vt inquit Apostolus, ex hominibus assumpti, pro hominibus constituantur in ijs quæ sunt ad Deum, vt offerant dona & Sacrificia pro peccatis; Episcopus Dominicis, & reliquis Festis diebus, nisi iure impediatur, Missam celebret.* Hebr. 5.

Tridentini etiam Concilij auctoritatem secuti, præcipimus Sacerdotibus reliquis, cujuscunque gradus, conditionis, & dignitatis illi sint, vt ijsdem diebus Missam celebrare ne omittant.

Curatis verò, vt præterea ter in hebdomada, aut eò etiam sæpiùs, quò vel loci consuetudo, vel necessitas crebriorem diuini Sacrificij vsum postulabit.

Concilium Remense anno 1583. *Sacerdotes* (inquit) *non diebus tantùm solemnibus, sed etiam Dominicis, sæpiúsque, si fieri potest, sacrificent.*

Concilium Burdigalense anno 1582. *Sacerdotes quosdam vsque adeò nominis & officij sui crassâ quadam socordiâ oblitos esse dolemus, vt vix semel in annos singulos, aut certè rarissimè, Sacrificium Missæ faciant. Vnde vnà cum cæteris tales ad Episcopum deferri præcipimus, vt ille pro suo jure, eos omni ratione cogat suum ritè munus explere, ac nulli penitus Sacerdotij officio deesse.*

Concilium Aquense 1585. *Curati ter in hebdomada sacrum faciant, aut eò etiam sæpiùs, si vel loci consuetudo, vel necessitas, crebriorem diuini Sacrificij vsum postulabit.*

Sacrificij oblationem Sacerdotis officium esse, adeóque ad Sacrificium frequenter Deo offerendum omnes & singulos Sacerdotes, curam etiam animarum non habentes, teneri, probat egregius *S. Cypriani* locus Epist. 63. *Si Iesus Christus Dominus & Deus noster, ipse est summus Sacerdos Dei Patris, & se ipsum primus sacrificium Patri obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit: Vtique ille Sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur.* Præterea, Sacrificium Missæ in Ecclesia celebratur, (inquit *Honorius Augustodunensis*, in Gemma Animæ,) *Vt memoria Passionis ad imitationem inculcetur, vt scilicet Christiani qui intersunt incruento illi Sacrificio, & Sacerdotes qui illud peragunt, acerbissimam Christi mortem recordati, ardentissimo ejus amore teneantur, & ejus mortificationem in suo corpore pro virium suarum modulo, circumferant, atque immensæ charitati quâ dilexit nos, quodammodo respondeant.* Ad id autem obligari Sacerdotes omnes quis negauerit? Denique nota est illa, quæ sub Venerabilis *Bedæ* nomine circumfertur, Sententia: *Sacerdos non legitimè impeditus, celebrare omittens, quantùm in eo est, priuat Sanctam Trinitatem laude, & gloriâ, Angelos lætitiâ, peccatores veniâ, Iustos subsidio & gratiâ, in Purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam speciali Christi beneficio, seipsum medicina & remedio.*

REGVLA V.

Sacerdotes qui Festis Solemnioribus, & Diebus Dominicis non celebrant, impedimento legitimo cessante; mortalis peccati rei videntur.

Id colligitur ex Concilijs Lateranensi & Tridentino, alijsque supra laudatis. Præterea, cùm præceptum de diei Dominicæ Festorúmque Sanctificatione à Fidelibus non impleatur, nisi Missæ Sacrificio, quâ par est deuotione, intersint; Sacerdotes non videntur Dominicam diem, aliósque dies Solemnes sanctificare, nisi Sacris operentur, cùm legitimo non detinentur impedimento. Id ex *Innocentij I.* Epistolâ 2 ad *Victricium* Rothomagensem Episcopum confirmatur, cap. 9. vbi Sacerdotes ab vxoribus suis abstinere, & pudicitiam ex die Ordinationis suæ seruare debere ostendit, quia nullus ipsis *Præterit dies, quâ vel à Sacrificijs diuinis, vel à Baptismatis officio vacent. Nam si Beatus Paulus ad Corinthios scribit:* Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi; 1. Cor. 7. *Et hoc vtique Laicis præcepit: Multò magis Sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi juge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere.* Quod repetit *Epistolâ 3. ad Exuperium* Tolosanum Episcopum, cap. 1. Multò euidentiùs rei sunt mortalis peccati, qui nunquam aut rarò Missam celebrant. Nam *Etiamsi Nulli homini teneantur, tamen tenentur Deo, vt reddant ei Sacrificium acceptum: Sacerdotibus enim præceptum est:* HOC FACITE IN MEAM COMMEMORATIONEM (inquit *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, dist. 13. quæst. 1. art. 2. quæstiunc. 1.) Et rursus: *Quia* (inquit) *secundùm Gregorium, cùm crescunt sive augentur dona, rationes crescunt donorum; cùm Sacerdoti data sit nobilissima potestas, reus negligentiæ erit, nisi illâ vtatur ad honorem Dei, & salutem suam, & aliorum viuorum & mortuorum, secundùm illud 1. Petri cap. 3.* Vnusquisque gratiam quam accepit, in alterutrum illam administrantes, &c. *Nisi fortè aliquis ex familiari Spiritus-Sancti instinctu dimittat: Sicut legitur de quodam Sancto Patre in Vitis Patrum, qui ordinatus, nunquam postea celebrauit.* Et in ipso Quæstionis limine ita ratiocinatur S. Thomas: *Sed contra est, quod Ambrosius dicit:* "GRAVE est quòd ad Mensam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non venimus; sed grauius est, si dum peccatum metuimus, etiam, Sacrificium non reddamus: " *Sed primum est mortale: Ergo & secundum.* Quam ob rem *Caietani* Sententiam à peccato mortali excusantem Sacerdotes nusquam aut rarò celebrantes, ex eius Commentarijs expungi iussit *Pius V.* Pontifex Sanctissimus.

REGVLA VI.

Eucharistiam extra Missam, aut initio, vel post finem Missæ, citra necessitatem administrari minus decet.

Vt enim *S. Dionysius* lib. *De Ecclesiastica Hierarchia*, §. 14. ait: *Ipsa Mysteriorum perceptio mysticam eorundem distributionem antecedit. Hinc enim rerum diuinarum ordo est, vt priùs ipse sacer Antistes communicet, ac ijs Donis, quæ per ipsum cæteris diuinitus distribuenda sunt, satietur; ac deinde alijs ea tradat.* Veterem hanc fuisse Ecclesiæ Disciplinam, vt post Sacerdotis celebrantis Communionem, Eucharistia Clericis primùm secundùm Ordinum gradus, deinde Monachis, Diaconissis, sacris Virginibus, nouissime ijs ex populo, qui parati erant, administraretur, constat ex Ordine Romano, & ex Veteribus Sacramentarijs ac Liturgicis libris, vbi Oratio quæ post Communionem dicitur, pro ijs nominatim funditur, qui in Missa communicarunt. Optaret autem Ecclesia, vt Fideles omnes ac singuli qui Missæ Sacrificio intersunt, *Non solùm spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quò ad eos sanctissimi huius Sacrificij fructus vberior proueniret.* (inquit Synodus Tridentina, sessione 22. cap. 6) Vt igitur Ecclesiæ spiritui se accommo-

„ amittit, conſecrat verum Corpus & Sanguinem Chriſti: Sed quia eſt ab Eccleſiæ vnitate ſeparatus, orationes eius efficaciam non habent; (inquit *S. Thomas* in „ Reſponſione ad 3.)

REGVLA IX.

„ A*B Hæreticis, Schiſmaticis, Excommunicatis, Degradatis, Suſpenſis, vel Irregularibus Sacerdotibus Euchariſtiam accipere, aut eorum Miſſam audire non licet.*

Conſecrandi ſcilicet ac adminiſtrandi poteſtatem abſque graui peccato & ſacrilegio exercere non poſſunt, cujus executione per Eccleſiæ Sententiam ſunt prohibiti. Quicumque autem communicat alteri in peccato, fit particeps peccati. Vnde *S. Ioannes* Epiſt. 2. de Hæretico homine ſcribit: *Nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi, Aue, communicat operibus eius malignis.* Quamobrem *S. Hermenegildus* Martyrium pati maluit, quàm *Sacrilegæ Conſecrationis Communionem* ab Epiſcopo Ariano juſſu patris percipere; vt refert *S. Gregorius Magnus* Libro 3. *Dialogorum*, Cap. 31.

REGVLA X.

„ S*Acerdotum concubinariorum vel fornicatorum Miſſam audire, & ab eis Communionem accipere licet, quandiu ab Eccleſia tolerantur: Illos tamen ad Sacrum faciendum, aut adminiſtrandam Euchariſtiam impellere, aut inuitare non licet.*

Prima pars huius Regulæ nititur Canone *Sciſcitantibus*, Causâ 15. quæſt. 8. quod *Nicolai I.* Reſponſum eſt ad Conſulta Bulgarorum, cuius verba deſcripſimus in Tractatu *De Sacramentis in Genere*, Cap. 7. art. 2. Regula 1. Id Confirmat *S. Thomas*, 3. p. quæſt. 82. art. 9. *Hæretici* (inquit) *Schiſmatici, & Excommunicati, ſunt per ſententiam Eccleſiæ executione conſecrandi priuati: Et ideò peccat quicumque eorum Miſſam audit, vel ab eis accipit Sacramenta: Sed non omnes peccatores ſunt per Sententiam Eccleſiæ executione huius poteſtatis priuati: Et ſic quamuis ſint ſuſpenſi quantùm ad ſe ex Sententia Diuina; non tamen quantùm ad alios ex Sententia Eccleſiæ: Et ideò vſque ad Sententiam Eccleſiæ licet ab eis Communionem accipere, & eorum Miſſam audire.* Hinc *S. Auguſtinus*, Sermone 351. *De Pœnitentia*, aliàs quinquageſima inter Homilias quinquaginta, concilians hæc duo Apoſtoli loca, ſcilicet 1. Cor. 5. *Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis ſeruiens, &c.* Et illud Rom. 14. *Tu quis es qui iudicas alienum ſeruum?* Hæc inuicem non pugnare ait: *Noluit enim* (inquit) *hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario vſurpato iudicio, ſed potiùs ex lege Dei ſecundùm ordinem Eccleſiæ, ſiue vltro confeſſum, ſiue accuſatum atque conuictum. Alioquin illud cur dixit,* Si „ quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis ſer„uiens, *&c. Niſi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quemquam cum Sententia ordine iudiciario atque integritate profertur? Nam ſi nominatio ſufficit, multi damnandi ſunt innocentes; quia ſæpè falſo in quoquam crimine nominantur.*

Hoc ſenſu intelligendus eſt Can. *Nullus*, Diſt. 32. ex Romana Synodo ſub Nicolao Secundo: *Nullus Miſſam audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem.* Sic intelligenda *Gregorij VII.* & *Vrbani II.* in Epiſtolâ ad *Lucium Præpoſitum* Decreta: *Prædeceſſores noſtri* (inquit) *Nicolaus & Gregorius à Miſſis Sacerdotum, quos tales reuera eſſe conſtiterit (adulteros nimirum, homicidas, ebrioſos) Fideles abſtinere decreuerunt; vt & peccandi licentiam cæteris auferrent, & huiuſmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta reuocarent.* Quibus conſonum eſt *Innocentij II.* in Synodo Romana Decretum. Idem eſt ſenſus noni Canonis Concilij Pictauenſis, relati in prima Collectione Decretalium, Tit. 2. *De Cohabitatione Clericorum & Mulierum*, Libro 3. Cap. 2. *Nullus Presbyter, Diaconus, Subdiaconus concubinam habeat, ſed nec aliam fœminam vnde mala ſuſpicio habeatur, in vna domo ſecum teneat. Et quicumque huiuſmodi Sacerdotis Miſſam ſcienter audierint, excommunicationi ſubiacere debeant.* Hæc intelligenda ſunt *De concubinario notorio vel per Sententiam quæ fertur in conuictum, vel per confeſſionem in iure factam, vel per euidentiam facti, quando non poteſt peccatum aliqua tergiuerſatione celari*; (inquit *S. Thomas* 3. p. quæſt. 82. art. 9. in Reſponſione ad 3.)

Regulæ partem alteram adſtruit, ſimul & primam confirmat *S. Thomas*, Quodlibeto 11. quæſt. 8. art. 1. *Aliquid* (inquit) *quantum ad ius naturale eſt per ſe malum, & aliquid malum eſt quantùm ad ius poſitiuum: Quicunque enim Sacerdos in peccato mortali exiſtens celebrat, peccat mortaliter: Vnde ſi conſtaret mihi eum eſſe in peccato mortali, & inducerem eum ad celebrandum, peccarem mortaliter: Et hoc eſt ſecundùm Ius Naturale; quia hoc eſt prouocare eum ad peccatum mortale. Ius autem Poſitiuum addit plus, quòd non ſolùm non debeam inducere eum ad celebrandum; ſed etiam ſi audiam eius Miſſam, pecco mortaliter: Quod quidem inſtitutum eſt in pœnam Sacerdotis fornicarij. Attendendum tamen eſt quòd hoc non intelligitur de quolibet Sacerdote fornicario, ſed de publicis fornicatoribus, qui propriè dicuntur publici, quando Iudicio & Sententia Eccleſiæ vocantur publici. Vnde quicunque à tali fornicario publico audit Miſſam, peccat mortaliter.*

REGVLA XI.

M*iſſa boni piique Sacerdotis abſolutè ſpectata vt Sacrificium, non eſt fructuoſior Miſſâ mali Sacerdotis; neque quoad orationes ab eo fuſas totius Eccleſiæ nomine: Fructuoſior tamen eſt ex pietate & deuotione Sacerdotis offerentis & orantis.*

In Miſſa ſcilicet duo ſpectanda ſunt, *Ipſum Sacramentum, quod eſt principale, & orationes quæ in Miſſa ſiunt pro viuis & mortuis. Quantùm ergo ad Sacramentum, non minùs valet Miſſa Sacerdotis mali, quàm boni; quia vtrobique idem conficitur Sacramentum. Oratio etiam quæ fit in Miſſa poteſt conſiderari dupliciter: Vno modo, in quantum habet efficaciam ex deuotione Sacerdotis orantis: Et ſic non eſt dubium quòd Miſſa melioris Sacerdotis magis eſt fructuoſa.* Vnde Canon, *Ipſi*, Causâ 1. Quæſt. 1. ſub *Alexandri I.* nomine vulgatus, ſic habet: *Ipſi Sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt: quia ſuis precibus & Oblationibus ea delent atque conſumunt: Qui quantò digniores fuerint, tantò faciliùs pro neceſſitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur.* Alio modo ſpectari poteſt oratio, quæ fit in Miſſa, *In quantum profertur à Sacerdote in perſona totius Eccleſiæ, cuius Sacerdos eſt Miniſter, quod quidem Miniſterium etiam in peccatoribus manet, ſicut dictum eſt de Miniſterio Chriſti. Vnde etiam quantùm ad hoc eſt fructuoſa non ſolùm oratio Sacerdotis peccatoris in Miſſa, ſed etiam omnes eius orationes, quas facit in Eccleſiaſticis Officijs, in quibus gerit perſonam Eccleſiæ; licèt orationes huius priuatæ non ſint fructuoſæ, ſecundùm illud* Prouerb. 28. *Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.* Ita *S. Thomas*, 3. p. quæſt. 82. art. 6.

C A P V T V.

DE VSV SACRAMENTI EVCHARISTIÆ

Siue Communione.

A R T I C V L V S I.

A quibus Eucharistia sumi possit & debeat ?

Riplex Communinnis genus cum Tridentina Synodo distinguendum esse supra monuimus. 1. Sacramentalis tantùm. 2. Spiritualis duntaxat. 3. Sacramentalis & spiritualis simul. Eucharistiam sacramentaliter tantùm sumuni peccatores, qui Corpus quidem Christi in hoc diuinn Sacramentn recipiunt, sed non *Vsque ad participationem Spiritûs*: Vnde virtutem & fructum spiritualem, id est, salutem animæ, ex eo non hauriunt. His accommodari potest illud Ecclesiastis 6. 1. *Est malum quod vidi sub sole, & quidem frequens apud homines: Vir cui dedit Deus diuitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat: Nec tribuit ei potestatem vt comedat ex eo.* De his Apostolus 1. Cor. 10. *Non potestis Calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum.* Et Cap. 11. *Quicumque manducauerit Panem hunc, & biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini .·.·. Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* De his S. *Augustinus* Tractatu 27. in Ioannem: *Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat, dilectissimi, vt Carnem Christi & Sanguinem Christi non edamus tantùm in Sacramento, quod & multi mali, sed vsque ad Spiritûs participationem manducemus & bibamus, vt in Domini corpore tanquam membra maneamus, vt eius Spiritu vegetemur, & non scandalizemur, etiamsi multi modò nobiscum manducant & bibunt temporaliter Sacramenta, qui habebant in fine æterna tormenta.* De his Canon, *Qui discordas*, Dist. 2. *De Consecratione*, sub eiusdem S. *Augustini* nomine vulgatus: *Qui discordat à Christo, nec manducat Carnem eius, nec Sanguinem bibit, etiamsi tantæ rei Sacramentum ad iudicium suæ præsumptionis quotidie indifferenter accipiat.*

Sacramentaliter duntaxat manducantium tria sunt genera, 1. maleuoli; 2. dolosi, 3. præsumptuosi. Primi sunt qui Corpus Domini sumunt in peccandi voluntate. Secundi sunt hypocritæ, qui foris boni videntur, cùm occultè sint praui, & tanquam iusti accedunt ad Altare. Tertij sunt, qui maximè sunt mali, & tamen audent ad communionem accedere (inquit S. *Thomas* Opusculo 58. Cap. 17.) Maleuolis conuenit illud Isaiæ 29. *Appropinquat populus iste ore suo, & labijs suis glorificat me, cor autem eius longè est à me.* Ore scilicet ad Deum appropinquant per Sacramenti susceptionem, sed cor eorum longè est per peccandi voluntatem. His etiam conuenit illud Christi oraculum, Matth. 15. *Non est bonum sumere panem filiorum, & dare illum canibus.* Dolosis siue hypocritis apprimè conuenit illud Apostoli 2. ad Timoth. 3. *In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines se ipsos amantes, habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.* Speciem pietatis habent, quia Sacramentorum eorumdem participes sunt cum hominibus pijs; virtutem pietatis, id est charitatem abnegant, grauia peccata clam committentes, & manifesta fallaciter excusantes. De illis dicitur Ecclesiastici 1. 36. *Ne sis incredibilis timori Domini: & ne accesseris ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum .·.·. Ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem, & reuelet Deus absconsa tua, & in medio Synagogæ elidat te: Quoniam accessisti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo & fallacia.* De præsumptuosis, qui Christi Corpus sumere non verentur, magnis licèt criminibus implicati, dicitur Matth. 6. *Nolite Sanctum dare canibus.* His conuenit illud Psal. 34. *Retribuebant mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.* Et illud Psal. 55. *Conculcauerunt me inimici mei tota die.* Et Hebr. 10. *Quantò putas deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcauerit, & Sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est?*

Spiritualiter tantùm communicant, qui voto propositum illum cœlestem Panem edentes, fide viua, quæ per dilectionem operatur, fructum eius & vtilitatem sentiunt. Triplex est hominum ita manducantium ordo, incipientium scilicet, proficientium, & perfectorum. Matth. 15. 38. *Erant autem qui manducauerunt, quatuor millia hominum extra paruulos & mulieres.* In paruulis incipientes, in mulieribus proficientes, in viris perfecti designantur. Incipientes manducant spiritualiter ratione fidei salutaris; proficientes, ratione bonæ conuersationis; perfecti, ratione deuotæ meditationis. Ad primi ordinis homines pertinet illud Apostoli ad Hebr. 10. *Iustus ex fide viuit.* Item illud S. Augustini: *Crede, &* Tract. 25. in Ioannem.
manducasti .·.·. Dataras Dominus Spiritum-Sanctum, dixit Tract. 26.
se Panem qui de cœlo descendit, hortans vt credamus in eum. Credere enim in eum, hoc est manducare panem viuum. Tract. 27.
Qui credit, manducat: inuisibiliter saginatur, quia inuisibiliter renascitur .·.·. Qui vult viuere, habet vbi viuat, habet vnde viuat. Accedat, credat, incorporetur, vt viuificetur. Alteri hominum ordini conuenit illud Ecclesiastici 24. *Qui timet Deum, faciet bona .·.·. Cibauit eum Dominus pane vitæ.* Item illud Ioann. 4. *Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me, vt perficiam opus eius.* Tertio hominum ordini, qui desiderio vehementi huius Sacramenti, & intimæ cum Christo coniunctionis sunt accensi, conuenit illud Iob 31. *Si non dixerunt viri tabernaculi mei, Quis det de carnibus eius vt saturemur?* Item illud Ecclesiastici 24. *Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient.* Nam, vt ait S. Gregorius, Homil. 16. in Euang.
Augent spiritales deliciæ desiderium in mente, dum satiant: quia quantò magis earum sapor percipitur, eò ampliùs cognoscitur quod auidiùs ametur. Item illud Isai. 26. *Domine, nomen tuum & memoriale tuum in desiderio animæ. Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritu meo in præcordijs meis de mane vigilabo ad te.* Hi non modò Christum ardenter desiderant, sed Incarnationis eius Sacramenta & beneficia denuò meditantur. Hi denique Christo inhærendo, & beneficia illius meditando, mirum in modum delectantur. Vnde hæc Scripturæ Oracula meritò ipsis accommodari possunt: Isaiæ 55. *Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra.* Sapientiæ 8. *Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus illius, sed lætitiam & gaudium .·.· Et in amicitia illius delectatio bona.* Psal. 30. *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te!*

Sacramentaliter simul & spiritualiter communicant, *Qui ita se priùs probant, & instruunt, vt vestem nuptialem induti, ad diuinam hanc Mensam accedant;* (inquit Tridentina Synodus Sessione 13. Cap. 8.) *Perfectus igitur modus sumendi hoc Sacramentum, est quando aliquis ita hoc Sacramentum suscipit, quòd percipit eius effectum,* (inquit S. *Thomas* 3. p. quæst. 80. art. 2.) Hoc modo boni duntaxat Christiani communicant, non mali, qui propterea æterna morte peribunt. Horum verò tres sunt ordines. Quidam enim ex infidelitate, plures ex negligentia, alij ex contemptu, à sacra Mensa abstinent. Infideles sunt, quorum corda per malitiam fallente diabolo sic excæcata sunt, vt non credant & cognoscant diuina Sacramenta pro salute Mundi mirabili sapientiâ Dei instituta: Quibus conuenit illud Sap. 2. *Errauerunt, excæcauit enim illos malitia eorum. Et nescierunt Sacramenta Dei.* Item illud Ioann. 3. 36. *Qui incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.* Negligentes sunt, qui temporalibus lucris, & sæcularibus negotijs ita implicati sunt & immersi, vt Sacram Communionem debito tempore sumere negligant. De quibus intelligenda est parabola proposita à Christo Saluatore nostro, Matth. 22. *Simile factum est Regnum cœlorum homini Regi, qui fecit Nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire. Iterum misit alios*

seruos,

seruos, dicens: Dicite inuitatis, Ecce prandium meum paraui ∴ Venite ad Nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam. Homines huiusmodi, qui diuini Sacramenti conuiuium negligunt, quamuis fidem & quædam charitatis opera habere videantur, tamen nisi pœnitentiam agant, peribunt, dicente Christo, Ioann. 6. *Nisi manducaueritis Carnem Filij Hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Horum figura fuerunt illi, de quibus dictum est Numer. 9. *Si quis & mundus est, & in itinere non fuit* (id est, legitimum impedimentum non habuit) *& tamen non fecit Phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia Sacrificium Domino non obtulit tempore suo: peccatum suum ipse portabit*. Tertium hominum genus adumbratum fuit in illis, qui piissimum Regem *Ezechiam* ad celebrandum Pascha Iudæos omnes inuitantem & excitantem contempserunt, & Nuntios eius irriserunt. 2. Paralipom. 30. *Perrexeruntque Cursores cum Epistolis ex Regis imperio & Principum eius, in vniuersum Israël & Iudam id quod Rex iusserat, prædicantes: Filij Israël, reuertimini ad Dominum Deum ∴ & venite ad Sanctuarium eius. Igitur cursores pergebant velociter de ciuitate in ciuitatem, per terram Ephraim, & Manasse, vsque ad Zabulon, illis irridentibus & subsannantibus eos. Attamen quidam acquiescentes consilio, venerunt Ierusalem*. His præmissis, Propositiones quædam statuendæ sunt, quibus proposita Quæstio soluatur.

PROPOSITIO I.

Non soli homines iusti, sed & peccatores, Christi Corpus sacramentaliter manducant.

Q*Vicumque* enim *manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit* (inquit Apostolus 1. Corinth. 11.) Peccatores igitur Christi Corpus sacramentaliter manducant, & non solùm Iusti. Hinc *S. Augustinus* Tractatu 26. in Ioannem: *Nam & nos hodie accipimus cibum: Sed aliud est Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Quàm multi de Altari accipiunt & moriuntur, & accipiendo moriuntur? Vnde dicit Apostolus*, Iudicium sibi manducat & bibit. *Non enim buccella Dominica venenum fuit Iudæ. Et tamen accepit, & cùm accepit, in eum inimicus intrauit: non quia malum accepit, sed quia bonum malè, malus accepit*. Id & publica vox Ecclesiæ confirmat: *Sumunt boni, sumunt mali.*

Obijcies; *S. Hilarius* Canone 30. in Matth. negat Iudam sumpsisse Corpus Domini. *Dignus* (inquit) *æternorum Sacramentorum Communione non fuerat, neque sanè bibere cum eo poterat, qui non erat bibiturus in Regno; cùm vniuersos tum bibentes ex vitis istius fructu bibituros secum postea polliceretur.*

Respondetur, *S. Hilarium* in ea quidem fuisse sententiâ, Iudam institutioni & distributioni Eucharistiæ non interfuisse, vtpotè iam ante è cœnaculo egressum ad perpetrandum scelus traditionis. Nusquam autem docet Iudam aut quemcumque peccatorem, sumendo Eucharistiam non sumere verum Christi Domini Corpus. Opinio autem illa *S. Hilarij* & Euangelicæ Historiæ, & alijs Patribus repugnat, præsertim *S. Ioanni Chrysostomo* Homiliâ 83. in Matthæum, Homiliâ 46. in Ioannem, & Homil. De Proditione Iudæ, *S. Ambrosio* Lib. De Tobia, Cap. 14. *S. Augustino* Enarrat. in Psalm. 10. Tractatu 62. in Ioannem Epist. 44. olim 163. ad Glorium, Eleusium & Felices; *S. Leoni* Sermone 7. De Passione Domini; quos sequitur *S. Thomas* 3. p. qu. 81. art. 2. vbi ait quòd *Christus, quantùm est in se, etiam cùm Iuda vinum in Regno Dei bibit; sed hoc conuiuium ipse Iudas repudiauit*. Adeòque sententiæ *S. Hilarij* non fauere ait illa Christi verba: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum nouum in Regno Patris mei.*

PROPOSITIO II.

Nullus sibi conscius peccati mortalis Eucharistiam sumere debet, aut potest absque nouo peccato lethali, grauissimóque sacrilegio.

EVcharistia enim à Christo instituta est vt cibus fidelis animæ, & panis filiorum Dei; Ioann. 6. *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus*. Cibus autem non mortuorum est, sed viuentium.

Deinde quomodo sit acturus Deus cùm illis qui vestem nuptialem gratiæ & charitatis non induti ad cœleste istud conuiuium accedunt, Christus nobis significauit parabolâ de Rege qui fecit nuptias filio suo; Matth. 22. *Intrauit autem Rex vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex Ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: Ibi erit fletus & stridor dentium.*

Quin & parabola de Filio prodigo, qui ad paternum conuiuium admissus non fuit, donec Patri reconciliatus esset, ac primâ stolâ indutus, ostendit neminem peccatorem ad cœleste Eucharistiæ conuiuium accedere debere, nisi priùs sit cum Deo reconciliatus, gratiæque & charitatis indumento ornatus. Luc. 15. *Surgens venit ad patrem suum. Cùm autem adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordiâ motus est, & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum. Dixitque ei filius: Pater, peccaui in cœlum, & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos suos: Citò proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius: & adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur: Quia hic filius meus mortuus erat & reuixit, perierat, & inuentus est. Et cœperunt epulari.*

Idipsum clariùs probant Apostoli verba 1. ad Corinth. 2. *Probet autem se ipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini*. Quam quidem probationem de sola fide non esse accipiendum, vt volunt Hæretici, huius loci series ostendit. Non enim Corinthios reprehendit Apostolus, quòd non crederent, sed quòd irreuerenter accederent, & cum aliorum contemptu vel neglectu, profana conuiuia post sacram Communionem instruentes, ad quæ pauperes non vocabant. *Vnusquisque enim*, inquit, *suam cœnam præsumit ad manducandum: & alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? Aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo*. Ita hunc locum intellexit *S. Augustinus* Epist. 54. aliàs 118. ad *Ianuarium*, Cap. 3. *Contemptum solùm* (inquit) *non vult cibus iste, sicut nec Manna fastidium. Inde enim & Apostolus indignè dicit acceptum ab eis, qui non discernebant à cæteris cibis veneratione singulariter debita. Continuò quippe cum dixisset*, Iu-" dicium sibi manducat & bibit; *Addidit vt diceret*, " Non dijudicans Corpus Domini: *Quod satis toto ipso loco in Epistola ad Corinthios prima, si diligenter attendatur, apparet*. Intelligenda igitur ea probatio est, quam Ecclesia semper intellexit, & adhibendam esse docuit, quâ nimirum Fideles examinant se ipsos num verè sint Christi amici, induti vestem nuptialem, id est charitatem; num verè gloriam Christi quærant; num autem vel ex solâ consuetudine, vel timore humano, vel cupiditate aliqua terrena ad sacram illam Mensam accedant; sint ne bonæ voluntatis, peccata ex animo detestentur, atque in omnibus benè conuersari statuant: & an verè iustificati ex fide per dilectionem operante pacem habeant ad Deum; ita vt cor eorum non eos reprehendat. Si quis enim Deo nondum reconciliatus, sed adhuc inimicus ad hanc Mensam accedat, sacrilego mendacio obnoxium se reddit. *Quicumque* enim *hoc Sacramentum sumit, significat se Christo esse vnitum, & membris eius incorporatum: Quod quidem fit per fidem formatam*, seu charitate perfectam, quæ est vita fidei: *Quam nullus habet cum peccato mortali. Et ideò manifestum est, quòd quicumque cum peccato mortali hoc Sacramentum sumit, falsitatem in hoc Sacramento committit: & ideò incurrit sacrilegium, tanquam Sacramenti violator: & propter hoc mortaliter peccat*. (inquit *S. Thomas* 3. p. quæst. 80. art. 4.

Hanc fuisse semper Ecclesiæ Catholicæ mentem ac doctrinam, probat Traditio Patrum testimonijs firmata: *S. Iustini* Martyris, Apologiâ, quæ 2. inscribitur: *Porrò alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia. Quod*

nulli

vulli alij partie pare licitum est, quàm veram esse doctrinam nostram credenti, & lauacro propter remissionem peccatorum, & generationem abluto; & ita vt Christus tradidit, viuenti.

Tertulliani Lib. De Idololatria, Cap. 7. Tota die (inquit) ad hanc partem zelus fidei perorabit, ingemens Christianum ab idolis in Ecclesiam venire, attollere ad Deum Patrem manus matres idolorum, eas manus admouere Corpori Domini, quæ Dæmoniis corpora conferant. Parum sit, si ab alijs manibus accipiant quod contaminent, sed etiam ipsi tradunt alijs quod contaminauerunt. Adleguntur in Ordinem Ecclesiasticum artifices idolorum. Proh scelus! Semel Iudæi Christo manus intulerunt, isti quotidie Corpus eius lacessunt. O manus præcidendæ!

S. Cypriani Lib. De Lapsis: A diaboli aris reuertentes (inquit) ad Sanctum Domini sordidis & infectis nidore manibus accedunt. Mortiferas idolorum cibos adhuc penè ructantes, exhalantibus etiam nunc scelus suum faucibus, & contagia funesta redolentibus, Domini Corpus inuadunt; Quando occurrat Scriptura Diuina,
„ & clamet, & dicat: Omnis mundus manducabit
„ carnem, & anima quæcumque manducauerit ex
„ carne sacrificij salutaria, quod est Domini, & im-
„ munditia eius super ipsam est; peribit anima illa de
„ populo suo. Apostolus item testatur & dicit: Non po-
„ testis Calicem Domini bibere, & calicem dæmo-
„ niorum. Idem contumacibus & peruicacibus commi-
„ natur & denuntiat dicens: Quicumque ederit Panem,
„ aut biberit Calicem Domini indignè, reus erit Cor-
„ poris & Sanguinis Domini. Spretis his omnibus atque contemptis, vis infertur Corpori eius & Sanguini: & plus modò in Dominum manibus atque ore delinquunt, quàm cùm Dominum negauerant.

Ibidem pœnas indignè communicantibus à Deo vindice illatas commemorat. Præsente ac teste me ipso, accipite quid euenerit. Parentes fortè fugientes dum trepidi minùs sibi consulunt, sub Nutricis alimento paruulam filiam reliquerunt, relictam Nutrix detulit ad Magistratus. Illi ei apud idolum quò populus confluebat, quòd carnem necdum posset edere per ætatem, panem mero mixtam, quod tamen & ipsum de immolatione pereuntium supererat, tradiderant. Recepit filiam postmodum mater. Sed facinus puella commissum tam loqui & indicare non potuit, quàm nec intelligere priùs potuit, nec arcere. Ignoratione igitur obreptum est, vt sacrificantibus nobis eam secum mater inferret. Sed enim puella mixta cum sanctis, precis nostræ & orationis impatiens, nunc plorata concuti, nunc mentis æstu cœpit fluctuabunda iactari, & velut tortore cogente, quibus poterat indiciis conscientiam facti in simplicibus adhuc annis rudis anima fatebatur. Vbi verò Solemnibus adimpletis Calicem Diaconus offerre præsentibus cœpit, & accipientibus cæteris locus eius aduenit; faciem suam paruula instinctu diuinæ Maiestatis auertere, os labijs obturantibus premere, Calicem recusare. Perstitit tamen Diaconus, & reluctanti licèt, de Sacramento Calicis infudit. Tunc sequitur singultus & vomitus. In corpore atque ore violato Eucharistia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini Sanguine potus de pollutis visceribus erupit, tanta est potestas Domini, tanta maiestas. Secreta tenebrarum sub eius luce detecta sunt, Sacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt. Hoc circa infantem, quæ ad eloquendum alienum circa se crimen necdum habuit ætatem. At verò ea quæ ætate prouecta & in annis adultioribus constituta sacrificantibus nobis latenter obrepsit, non cibum, sed gladium sibi sumens, & velut quædam venena lethalia inter fauces & pectus sanguinem admittens, angi & anima ex æstuante concludi postmodum cœpit. Et pressuram non iam persecutionis, sed delicti sui passa, palpitans & tremens & concidit. Impunitum diu non fuit, nec occultum dissimulatæ conscientiæ crimen; quæ fefellerat hominem, Deum sensit vltorem. Et cùm quædam arcam suam, in qua Sanctum Domini fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere. Et alius, quia & ipse maculatus; Sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cùm cæteris ausus est latenter accipere, Sanctum Domini edere & contrectare non potuit; cinerem ferre se apertis manibus inuenit. Documento vnius ostensum est, Dominum recedere cùm negatur, nec immerentibus ad salutem prodesse quod sumitur, quando Gratia salutaris in cinerem Sanctitate fugiente mutetur. Quàm multi quotidie Pœnitentiam non agentes, nec delicti sui conscientiam confitentes, immundis Spiritibus adimplentur? Quàm multi vsque ad insaniam mentis excordes, dementiæ furore quatiuntur? Nec necesse est ire per exitus singulorum, cùm per orbis multiformes ruinas tam delictorum pœna sit varia, quàm delinquentium multitudo numerosa. Vnusquisque consideret, non quid alius passus sit, sed quid pati & ipse mereatur. Nec euasisse se credat, si eum interim pœnam distulerit, cùm timere plus debeat, quem sibi Dei iudicis censura seruauit ∴. Plectuntur interim quidam, quò cæteri corriguntur. Exempla sunt omnium, tormenta paucorum.

S. Basilij Lib. 2. De Baptismo, Quæst. 3. Grauissimum (inquit) supplicium in Lege Deus aduersùs eos decreuit, qui cùm sint immundi, Sancta contingere non verentur. Scriptum est: Quisquis ad Sancta, quæ filij Israël “
Domino sanctificant, in immunditia sua constitutus “
accedit, exterminabitur anima illius à facie mea. “
Ego Dominus. Si tales minæ aduersùm eos positæ “
sunt, qui temerè ad ea Sacra accedunt, quæ ab hominibus sanctificantur, quid dicendum est de eo, qui in tantum ac tale Mysterium temerarius est? Quantò enim maius aliquid hîc est templo, secundùm Domini vocem, tantò grauius & terribilius est in animæ impuritate constitutum Corpus Christi temerè contingere, quàm sit accedere ad arietes vel tauros, dicente Apostolo: Itaque qui edit “
Panem, aut bibit Poculum Domini indignè, reus “
erit Corporis & Sanguinis Domini ∴ Quòd si in “
immunditia tantùm constitutus tam terribile iudicium habet, quantò magis qui cùm in peccato sit, Corpus Domini contingere audet, grauius sibi accersit iudicium? Mundemus itaque nos ab omni inquinamento, atque ita ad Sancta accedamus, vt iudicium eorum qui Dominum occiderunt effugiamus: propterea quòd quisquis ederit Panem, & biberit Poculum Domini indignè, reus erit Corporis ac Sanguinis Domini.

S. Paciani Barcinonensis Episcopi, in Parænesi ad Pœnitentiam. Vos ergo primùm appello, fratres, qui criminibus admissis pœnitentiam recusatis: Vos, inquam, post impudentiam timidos, post peccata verecundos; qui peccare non erubescitis, & erubescitis confiteri; qui cum mala conscientia Dei Sancta contingitis, & Altare Domini non timetis; qui ad manus Sacerdotis, qui in conspectu Angelorum sub fiducia innocentiæ acceditis; qui diuinæ patientiæ insultatis; qui tacenti Deo, veluti nescienti, pollutam animam & profanum corpus ingeritis. Audite quid fecerit Dominus, tum deinde quid dixerit. Cùm populus Hebræorum Hierosolymis Arcam Domini reportaret, & ex domo Aminadab Israëlitis: Oza, qui non exploratâ conscientiâ, latus Arcæ attigerat, occisus est: & tamen ille non vt aliquid ex ea sumeret, sed vt declinantem, ad lapsum vituli, contineret, accesserat. Tanta insuit cura diuinæ reuerentiæ, vt audaces manus nec ob auxilium sustineret. Clamat idem Dominus & dicit:
Omnis mundus manducabit carnem, & anima quæ- “
cumque contigerit de carne sacrificij salutaris & im- “
munditia super illa est, pereat anima illa de popu- “ 1. Reg. 6. Leuit. 7. & 22.
lo. Antiquáne ista sunt, & modò non fiunt? Quid ergo? Desijt Deus nostra curare? An patientia illius ignorantia est? Absit. Videt ergo quæ facimus, sed vtique expectat, & patitur, & pœnitentiæ tempus indulget, & Christo suo præstat vt differat, ne citò pereant quos redemit ∴ Sed antiquum fit istud, quòd ad Mensam Dei accedere non licuit immundis: Euoluite Apostolos, & nouella cognoscite. In prima ad Corinthios Paulus hæc intulit: Quicumque manducauerit Panem hunc, vel bi- “
berit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & “
Sanguinis Domini, &c. Intremuistis, an non? Huma- “
næ animæ reus non posset absolui: Dominici corporis violator euadit? Qui manducat, inquit, & bibit indignè, “
iudicium sibi manducat & bibit. Euigila peccator, “
time in visceribus tuis præsens iudicium, si quid male fecisti. Propterea, inquit, inter vos multi infirmi & ægri, “
& dormiunt multi. Iam si quis futura non metuit, vel “
præsentem ægritudinem, præsentémque obitum reformidet. Cùm iudicamur, inquit, à Domino corri- “
pimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Intelli- “
ge quantùm sceleris admittat, qui ad Altare venit indignus, cui pro remedio computatur, cùm aut morbis laborat, aut morte dissoluitur. Quòd si vestra vobis vilis est

anima

anima, parcite populo, parcite Sacerdotibus. Clamat Apostolus: Exiguum fermentum totum massum fermentat. *Quid facies tu, propter quem omnis massa corrumpitur, propter quem laboratura est tota fraternitas? Vivos tot animarum reus? Excusaberis, cùm tibi communionem suam imputauerint innocentes, cùm te Ecclesia dixerit suæ cladis auctorem?*

S. Ioannis Chrysostomi Homiliâ 83. in Matthæum. *Nullus Iudas* (inquit) *nullus auarus adsit. Qui Discipulus non est, secedat: Qui tales non sunt, ab hac Mensa excluduntur.* Cum Discipulis (*inquit*) meis facio Pascha: *Hæc enim illa, non alia Mensa est; hæc nulla re minor quàm illa est. Non enim illam Christus, hanc homo quispiam facit: Sed vtramque Ipse. Hoc est illud cœnaculum vbi tunc Christus cum Discipulis erat, hinc ad Montem Oliuarum exiuit. Hinc & nos ad manus pauperum exeamus, ibi enim Mons Oliuarum est. Oliuæ quippe in domo Dei plantatæ, multitudo pauperum est .·. Adeat nullus crudelis, nullus immisericors, nullus impurus quouis modo .·. Dico horribile quoddam atque tremendum: Non est ita malum dæmoniacos intus esse, sicut istos qui peccatorum sordibus polluuntur: Quos ait Paulus Christum conculcare, & testamenti Sanguinem ducere communem, & Spiritûs gratiam contumeliâ afficere. Multò igitur dæmoniaco peior est, qui peccati sibi conscius accedit: Illi enim quoniam à dæmone vexantur, non puniuntur: Qui verò indignè adeunt; æternis tradentur tormentis. Omnes igitur simpliciter pellamus, quos indignè accedere videmus: Nullus communicet, nisi ex Discipulis sit, nullus impuro animo sicut Iudas panem assumat, ne similia patiatur.*

Et Homiliâ 24. in Epistolam 1. ad Corinthios: *Curam* (inquit) *geramus fratrum, & conseruemus eam, quæ est nobis cum ipsis vnitatem. Ad hoc enim nos vocat illud terribile & formidandum Sacrificium, iubens vt cum concordia maximè ad ipsum accedamus, & ardenti charitate, & aquilæ inde effecti ad ipsum cœlum euolemus.* Vbi enim cadauer (*inquit*) illic & aquilæ: *Cadauer Corpus vocans propter mortem. Nisi enim ille occidisset, nos non surrexissemus. Aquilas autem vocat, ostendens quòd oportet eum qui ad hoc Corpus accedit, esse sublimem, & cum terra nihil habere commune, neque deorsum trahi & serpere, sed assiduè sursum volare: Et ad Solem iustitiæ aspicere, acutósque & perspicaces habere mentis oculos: Aquilarum enim, non graculorum hæc est Mensa. Ipsi tunc quoque ei occurrent è cœlis descendenti, qui dignè percipiunt; sicut qui indignè, extrema patientur. Nam si quis Regem non temerè nec inconsideratè exceperit: Quid dico Regem? Ne vestem quidem Regiam immundis manibus contrectauerit quisquam, etiamsi sit in solitudine, etiamsi nemo adsit .·. Quomodo Dei Corpus, qui est super omnia, tanto probro & contumeliâ afficiemus? .·. Absterge, & munda animam, & præpara mentem ad horum Mysteriorum susceptionem. Nam si tibi Regis filius cum mundo & purpura & diademate tibi traditus esset ferendus, quæcumque sunt in terra, abiecisses. Nunc autem non hominis Regis filium accipiens, sed ipsum Vnigenitum Dei Filium, dic, rogo, non extimescis, & eorum quæ ad hanc vitam pertinent non omnem expellis amorem? Et quamnam assequeris veniam?*

Homiliâ 27. explicans hæc Apostoli verba: *Quicumque manducauerit Panem hunc, aut biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini? Quare?* (inquit) *Quoniam ipsum effudit, & ea res dicit mactationem, non Sacrificium. Quomodo ergo & qui tunc pupugerunt, non vt biberent, pupugerunt, sed vt effunderent: Ita etiam qui indignè ad id accedit, & nihil fructus inde percipit.*

Homiliâ 3. in Epistolam ad Ephesios: *Frustra est quotidianum Sacrificium, astamus frustra Altari: Nemo est qui participet. Hæc dico, vt non solùm participetis, sed vt vos dignos reddatis. Non es dignus Sacrificio neque participatione? Ergo nec prece. Audis Præconem stantem & dicentem: Quicumque estis in Pœnitentia, abite. Omnes qui non participant, sunt in Pœnitentia. Si es ex ijs qui sunt in Pœnitentia, non debes participare .·. Qui sunt in peccatis priores eijciuntur. Quomodo enim cùm Dominus adest in Mensa, non oportet adesse famulos qui offenderunt, sed procul amandantur: Ita hic quoque cùm offertur Sacrificium, & Christus sacrificatur, & Ouis Dominica, quando audieris.* Oremus omnes communiter, *quando videris trahi quæ in ostijs sunt, cortinas, tunc existima cœlum superne diduci, & descendere Angelos. Quomodo ergo nullum oportet adesse ex ijs qui Mysterijs non sunt initiati, ita nec ex ijs qui sunt initiati & sordidi.*

Homiliâ de S. Philogonio: *Multi Christianorum in eam iam vecordiam, tantúmque ventre contemptum, vt cùm innumeris scateant malis, nullam tamen vitæ suæ curam habeant; sed in Diebus Festis negligenter ac temerè ad Mensam hanc accedant, haud intelligentes quòd Communionis tempus non est Festum, neque celebritas, sed conscientia pura, vitáque à peccatis repurgata. Quemadmodum enim qui sibi nullius mali est conscius, hunc oportet singulis diebus accedere: Sic qui peccatis occupatus est, nec pœnitet, eum ne in festis quidem accedere tutum est. Neque enim semel in anno accedere liberat nos à peccatis, si indignè accesserimus: Quin hoc ipsum potiùs auget damnationem, quòd cùm semel tantùm accedamus, ne tum quidem purè accedimus. Quapropter adhortor vos omnes ac negligenter, veluti Festo Die cogente, ad diuina Mysteria accedatis, sed si quando parabitis huius sacræ Hostiæ fieri participes, multis antè diebus repurgetis vos ipsos per pœnitentiam, precationem, & eleemosynam, denique per hoc vt vacetis spiritualibus, nec denuo conuertamini canis in morem ad proprium vomitum. An non enim absurdum tantam habere curam rerum corporalium, vt appetente Festo multis antè diebus vestem è scrinijs depromptam diligenter appares, mensa largiòr splendidiórque paretur, omnibúsque modis temetipsum ornes, nitidúmque reddas: Animæ verò neglectæ, sordentis, squalidæ, fame tabescentis nullum habere respectum, cùm sola maneat impura? Atqui corpus quidem videt conseruus, neque quidquam est detrimenti quomodocumque fueris habitum: Illam autem videt Dominus, qui grauissimè punit negligentiam. Et quemadmodum fontes aquæ vim exundant, ita hæc flammam quamdam habet arcanam. Ne igitur accesseris stipulam afferens, non ligna, non fœnum, ne augeas incendium, exurásque animam ad Communionem accedentem: Sed accede ferens lapides pretiosos, aurum, argentum, quo puriorem reddas materiam, multóque cum lucro discedas. Si quid mali est, abigas animo. Habes quis inimicum, grauiter læsus est; soluat simultatem, coërceat animum exardescentem intumescentémque, ne quis sit tumultus aut perturbatio. Regem enim excepturus es per Communionem: Cùm autem Rex ingreditur animam, oportet magnam esse tranquillitatem, multúmque silentium, profundam cogitationum quietem. Sed atrociter læsus es, nec potes iram remittere. An igitur te ipsum magis etiam & grauiùs lædes? Ille te contumeliâ affecit, num tu ideò Deum afficies contumeliâ? Etenim non recipere in gratiam eum qui molestiam attulit, non tam est illum vlcisci, quàm Deum afficere contumeliâ, Legis huius Auctorem, præcipientis vt inimicis reconciliemur, priusquàm accedamus ad Altare.*

S. Ambrosij Lib. 6. Lucam: *Nemo* (inquit) *cibum accipit Christi, nisi fuerit ante sanatus .. Vbique igitur Mysterij ordo seruatur; vt priùs per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, postea alimonia Mensæ cœlestis exuberet.*

S. Augustini Tractatu 26. in Ioannem: *Quàm multi de Altari accipiunt, & moriuntur, & accipiendo moriuntur? Vnde dicit Apostolus,* Iudicium sibi manducat & bibit. *Non enim buccella Dominica venenum fuit Iudæ. Et tamen accepit, & cùm accepit, in eum Inimicus intrauit: Non quia malum accepit, sed quia bonum malè malus accepit. Videte ergo, Fratres, Panem cœlestem spiritualiter manducate, innocentiam ad Altare apportate. Peccata etsi sunt quotidiana, vel non fiat mortifera.*

S. Leonis Epistolâ 82. aliàs 91. ad *Theodorum* Foroiuliensem Episcopum: *Mediator* (inquit) *Dei & hominum homo Christus Iesus hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent; & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad Communionem Sacramentorum per ianuam Reconciliationis admitterent.*

Meritò itaque sacra Synodus Tridentina Sessione 13. Canone 11. Hæreticorum errorem confixit, qui solam fidem sufficientem dispositionem esse ad sumptionem Eucharistiæ afferunt. *Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum; Anathema sit. Et, ne tantum Sacramentum indignè, atque ideò in mortem & condemnationem*

notionem sumatur; statuit atque declarat ipsa Sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis grauat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habitâ copiâ Confessoris, necessariò præmittendam esse Confessionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat. Concilij Catechismus præparationis ad sacram Communionem necessitatem ostendens, docet, Eos qui tantum Sacramentum imparati accipiunt, non solùm nihil commodi, sed maxima etiam incommoda & detrimenta referre. Optimis enim rebus (inquit) & maximè salutaribus hoc proprium est, vt, si congruo tempore ijs vtamur, vehementer prosint; sin alieno tempore adhibeantur, perniciem & exitium afferant. Quare mirandum non est, ingentia quoque & præclarissima Dei dona, cùm bene constituto animo accipiuntur, ad cœlestem gloriam consequendam maximo nobis adiumento esse: At verò cùm ijs nos ipsos indignos præbemus, sempiternam mortem afferre. Id verò Arcæ Domini exemplo comprobatur: 1 Reg. 5. Arca enim fœderis, quâ nihil præstantius Israëliticus populus habuit, cui etiam per illam maxima & innumerabilia beneficia Dominus tribuerat, à Philistæis ablata, summam illis pestem & calamitatem cum æterno dedecore coniunctam importauit. Sic etiam cibi, qui ore accepti, in stomachum benè affectum illabuntur, corpora alunt & sustentant: Qui verò in stomachum vitiosis humoribus plenum infundi solent, graues morbos efficiunt.

Objicitur; Non est maioris dignitatis Christum sub Sacramento sumere, quàm in specie propria: Peccatores porrò Christi Corpus sub propria specie tangentes non peccabant, quin etiam veniam peccatorum consequebantur, sicut legitur Luc. 7. de Muliere peccatrice: Et Matth. 14. *Quicumque tetigerunt fimbriam vestimenti eius, salui facti sunt.* Peccatores itaque Sacramentum Corporis Christi sumentes non peccant, immò salutem consequuntur.

Respondetur cum *S. Thoma*, Maximum esse discrimen inter Christi contractum, dum in terris versaretur, & illius in Eucharistia sumptionem; non ex maiori dignitate obiecti, sed ex institutione Sacramenti repetendum. Christus enim in propria specie se tangendum hominibus non exhibebat in signum spiritualis vnionis cum ipso, sicut in hoc Sacramento sumendus exhibetur: Et ideò peccatores eum in propria specie tangentes crimen falsitatis circa diuina non committebant, sicut peccatores sumentes hoc Sacramentum, qui se Christo & membris eius coniunctos ipsa Communione significant, cùm tamen ab ipso per peccatum mortale sint penitus alieni. Præterea, Christus adhuc gerebat similitudinem carnis peccati; & ideò conuenienter se peccatoribus tangendum exhibebat: Sed remota similitudine carnis peccati per gloriam Resurrectionis, se tangi prohibuit à muliere, quæ defectum fidei circa ipsum patiebatur, secundùm illud Ioannis 20. *Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum* (Scilicet, *in corde suo*, vt S. Augustinus exponit Tractatu 121. in Ioannem.) Ideò peccatores, qui defectum fidei per dilectionem operantis patiuntur circa Christum, ab huius Sacramenti contactu & sumptione repelluntur.

Objicitur secundò, Eucharistiam spiritualem esse medicinam, adeòque peccatoribus tribuendam: *Non enim est opus valentibus Medicus, sed malè habentibus;* (inquit Christus Matth. 9.)

Respondet *S. Thomas*, Quamlibet medicinam in quouis ægritudinis statu infirmis non esse adhibendam. Nam medicina quæ congruenter datur liberatis à febre ad sanitatis confirmationem, febricitantibus noceret. Ita etiam Baptismus & Pœnitentia sunt quasi medicinæ purgatrices, ad tollendam febrem peccati institutæ: Eucharistia verò est medicina sanitatem viresque confirmans, quæ non debet dari nisi liberatis à peccato.

At (inquies,) ob illa solùm peccata quæ Excommunicationem merentur, abstinere debet Christianus ab Eucharistiæ sumptione, vt ait *S. Augustinus*, Epist. 54. aliàs 118. ad Ianuarium: *Cæterùm* (inquit) *peccata si tanta non sunt, vt excommunicandus quisquam homo iudicetur, non se debet à quotidiana medicina Dominici Corporis separare.* Cùm itaque omnia peccata mortalia non plectantur Excommunicatione; cuiuslibet peccati mortalis reus non debet à Communione abstinere.

Respondetur, *S. Augustinum* de Excommunicatione latè sumpta, quàm Iuris Canonici Interpretes, & Theologi minorem vocant, quæ separatio est ab Eucharistiæ Communione; non de Excommunicatione strictè sumpta, quæ maior ab ijsdem appellatur, & quæ peccatorem ab omni sancto commercio relegat, & à Fidelium cœtu, ipsáque Communione precum separat, esse intelligendum. Prius illud Excommunicationis genus eorum omnium peccatorum pœna est, quæ Legis Decalogo prohibentur, & quæ à Regno Dei excludunt, vt explicat *S. Augustinus* Sermone 351. *De Pœnitentia*, olim Homilia 50. inter 50. & ab ipso peccatore, vel etiam à Sacerdote in foro interiori fertur hæc in reum sententia; qua etiam soluitur Pœnitens in eodem foro per Ecclesiæ Claues: Quandóque etiam in foro exteriori ab Antistite in grauiorum criminum reos aut sponte confessos, aut in aliquo siue sæculari, siue Ecclesiastico iudicio nominatos atque conuictos: Quibus & publica Pœnitentia indicitur. *Tertia* (inquit) *actio Pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis subeunda est, quæ Legis Decalogus continet; & de quibus Apostolus ait;* Quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt. *In hac ergo Pœnitentia, maiorem quisque in se veritatem debet exercere; vt à se ipso iudicatus, non iudicetur à Domino, sicut idem Apostolus ait:* Si nos ipsos iudicaremus, à Domino non iudicaremur. *Ascendat itaque homo aduersùm se tribunal mentis suæ ∴ Constituat se antè faciem suam, ne hoc ei postea fiat ∴ Atque ita constituto in corde iudicio, adsit accusatrix cogitatio, testis conscientia, carnifex timor. Inde quidam sanguis animi confitentis per lachrymas profluat. Postremò ab ipsa mente talis sententia proferatur, vt se indignum homo iudicet participatione Corporis & Sanguinis Domini: Vt qui separari à Regno cœlorum timet per vltimam Sententiam Summi Iudicis, per Ecclesiasticam Disciplinam à Sacramento cœlestis Panis interim separetur. Versetur antè oculos imago futuri Iudicij: Vt cùm alij accedant ad Altare Dei, quò ipse non accedit, cogitet quàm sit contremiscenda illa pœna, quâ percipientibus alijs vitam æternam, alij in mortem præcipitantur æternam. Ad hoc enim Altare, quod nunc in Ecclesia est in terra positum, terrenis oculis expositum, ad Mysteriorum diuinorum signacula celebranda, multi etiam scelerati possunt accedere: Quoniam Deus commendat in hoc tempore patientiam suam, vt in futuro exserat seueritatem suam. Illi autem secundùm duritiam cordis sui & cor impœnitens, thesaurizant sibi iram in die iræ & iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundùm opera sua. Ad illud autem Altare quo præcursor pro nobis introiit Iesus, quò Caput Ecclesiæ præcessit, membris cæteris secuturis, nullus eorum accedere poterit, de quibus dixit Apostolus:* Quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt ∴ *Quomodo ergo in interiora veli, & in illa inuisibilia Sancta Sanctorum intrare audebit aut poterit, qui medicinam cœlestis disciplinæ contemnens, noluit paulisper à visibilibus separari? Qui enim noluit humiliari vt exaltaretur; cùm exaltari voluerit, deijcietur; & in æternum seiungetur ab æternis Sanctis, quisquis hoc tempore per merita obedientiæ, & per satisfactionem Pœnitentiæ non sibi prouidit locum in corpore Sacerdotis. Qua enim fronte impudentiæ tunc volet auerti faciem Dei à peccatis suis, qui nunc toto corde non dicit,* Quoniam facinus meum ego agnosco, & peccatum meum ante me est semper? *Quo pacto, quæso, Deus dignatur ignoscere, quod in se ipse homo dedignatur agnoscere?* 1. Cor. 11. 31. Gal. 5. 21. Psalm. 50.

Objicitur tertiò; Maximis bonis nemo malè vtitur, vt docet *S. Augustinus* Lib. 2. *De Libero Arbitrio*, Cap. 19. Cùm igitur Corpus Christi maximum sit bonum, eo malè vti peccator non potest: quamobrem ab eius sumptione non est prohibendus.

Respondetur, *S. Augustinum* eo loci distinguentem bona maxima, media, & minima, de ijs loqui bonis quæ in ipso sunt homine. In quo minima bona sunt sine quibus potest rectè viui, vt sanitas, & robur, & forma corporis; media, sine quibus non potest rectè viui, vt facultates animi; maxima, quibus non nisi rectè viui, quia ijs nemo malè vtitur, vt virtutes animi. Quod ita intelligendum esse respondet *S. Thomas*, quia nemo ijs malè vtitur quasi principijs mali vsus; quamuis possit ijs malè vti vt obiectis; vt patet in his qui de virtutibus superbiunt. Idem de Corpore Christi dicendum est, quod

cùm

cùm sit, per se maximum bonum, sit malum ei qui malè accipit. *Multùm quippe interest* (inquit S. *Augustinus* Tractatu 62. in Ioannem) *non quid accipiat, sed quis accipiat: Nec quale sit quod datur, sed qualis sit ipse cui datur. Nam & bona obsunt, & mala prosunt, sicut fuerint quibus dantur.·:· Quid ergo miraris, si datus est Iudæ Panis Christi, per quem manciparetur diabolo: Cùm videas è contrario datum Paulo Angelum diaboli, per quem perficeretur in Christo? Ita & malo bonum obfuit, & malum bono profuit. Recordamini vnde sit scriptum.* Quicumque manducauerit Panem, aut biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. *Et de his erat sermo, cum Apostolus hoc diceret, qui Domini Corpus velut alium cibum quemlibet indiscretè negligentérque sumebant. Hic ergo si corripitur qui non dijudicat, hoc est, non discernit à cæteris cibis Dominicum Corpus; quo modo damnatur qui ad eius Mensam fingens amicum, accedit inimicus? Si reprehensione tangitur negligentia conuiuantis, quâ pœna percutitur venditor inuitantis? Quid erat autem panis Traditori datus, nisi demonstratio cui gratiæ fuisset ingratus?*

Cor. 3.

Objicitur quartò; Peccator non peccat videndo Corpus Christi, cùm Ecclesia illud omnibus videndum & adorandum proponat: Neque ergo peccat sumendo.

Respondet S. *Thomas*, Disparem esse visûs & manducationis rationem: Quia per visum non accipitur ipsum Corpus Christi, sed solùm Sacramentum eius cernitur: Sed qui manducat, non solùm sumit species sacramentales, sed ipsum Christum sub eis latentem: Et ideò à visione Eucharistiæ nemo prohibetur qui Baptismo sit initiatus: Sed ad manducationem non sunt admittendi nisi illi, qui non solùm sacramentaliter, sed etiam realiter sunt Christo coniuncti. *Ea* enimuerò *Quæ in Sacramentis geruntur, exteriùs debeat respondere his quæ interiùs geruntur. Vnde secundùm quòd homo ad Christum accedit interiùs mente, ita ad eius Sacramentum debet accedere corpore. Quidam autem non accedunt neque fide, neque charitate: Vnde tales arcendi sunt ab inspectione Sacramenti, & ab eiusdem sumptione: quidam autem accedunt fide sine charitate; & tales possunt videre, sed non sumere; quia per charitatem aliquis Christo incorporatur, sed per fidem accedens adhuc longiùs stat*; (inquit S. *Thomas* in 4. Sententiarum Dist. 9. quæst. 1. art. 3. Quæstiuncula 6.) Quamquam verò ex veteri disciplina Ecclesiæ illi soli à videndo Corpore Domini arcerentur, qui non erant baptizati, vel qui Pœnitentiæ publicæ subditi erant ob grauiora peccata, & cum Catechumenis ab Ecclesia dimittebantur post Euangelium & Concionem, quoslibet tamen lethalis peccati reos vel ipso Dominici Corporis aspectu indignos esse, S. *Ioannes Chrysostomus* docet Homiliâ 3. in Epistolam ad Ephesios. *Dic mihi* (inquit) *si quis ad conuiuium inuitatus manus lauerit, & accubuerit, & ad Mensam paratus fuerit, & deinde non fuerit eius particeps, an non contameliâ afficit qui inuitauit? An non esset melius ne adfuisset quidem? Ita tu quoque adfuisti, hymnum cantasti, cum dignis omnibus te es professus, eò quòd cum indignis non recesseris. Quomodo mansisti, & Mensæ non es particeps? Sum* (inquis) *indignus. Ergo illa quoque Communione & societate quæ est in precibus, es indignus. Non enim solùm per Proposita, sed etiam per Cantica vndique descendit Spiritus.·:· Sunt & oculi indigni his spectaculis, & aures indignæ.* Et si bestia, (*inquit*) montem tangat, obruetur lapidibus. *Adeò nec digni quidem erant* qui accederent. *Atqui postea accesserunt, & viderunt vbi steterat. Licet postea accedere, & videre: Sed quando adfuerit, abi. Non enim tibi magis licet quàm Catechumeno. Non sunt enim paria, Sacramenta nondum esse assecutum, & postquam fueris assecutus, & offenderis, despicere, & non te indignum reddere.* Hinc publicè Pœnitens ab ipso Eucharistiæ conspectu olim arcebantur.

nd. 19.

Objicitur quintò; Contingit vt peccator non habeat peccati conscientiam, qui si peccaret sumendo Eucharistiam, nemini non periculosum esset ad sacram Communionem accedere; quia meritò quisque metuit etiam post accuratum examen conscientiæ, ne aliquid adhuc lateat in corde suo propter quod Deo displiceat, secundùm illud Apostoli 1. ad Corinth. 4. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.*

Respondet S. *Thomas*, Bifariam contingere vt aliquis non habeat conscientiam Peccati: Primò ex eius culpa, vel quia *Per ignorantiam iuris, quæ non excusat*, censet non esse peccatum quod reuera peccatum est (vt si fornicator existimet simplicem fornicationem non esse peccatum mortale;) Vel quia negligenter conscientiam examinauit, contra mandatum Christi ab Apostolo promulgatum 1. ad Corinth. 11. *Probet autem se ipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de Calice bibat.* Et qui hoc modo non habens conscientiam peccati sumit Corpus Christi, nihilominus peccat, *Quia ipsa ignorantia est ei peccatum.* Alio modo potest contingere sine culpa ipsius; sicut *Cùm doluit de peccato, sed non est sufficienter contritus. Et in tali casu non peccat sumendo Corpus Christi: Quia homo certò scire non potest vtrum sit verè contritus. Sufficit enim si in se signa contritionis inueniat*, nempè *si doleat de præteritis, & proponat cauere de futuris*. Si verò ignorat id quod fecit esse peccatum, *Ignorantiâ facti, quæ excusat*; verbi gratiâ si ad alienam coniugem accessit, quam credebat esse suam, non ex hoc dicendus est peccator. Similiter si peccatum omninò ex memoria excidit, sufficit ad eius remissionem obtinendam generalis contritio.

PROPOSITIO III.

Pueris, aliisque rationis vsu penitus destitutis hominibus Eucharistiam administrare non licet.

HI enim neque Sacram Eucharistiam à communi & profano pane discernere valent; neque ad eam accipiendam pietatem animi & religionem afferre possunt. Atque id etiam à Christi Domini institutione alienissimum videtur; ait enim: *Accipite, & comedite*. Infantes autem idoneos non esse qui accipiant & comedant, satis constat (inquit Tridentini Concilij Catechismus.) Cùm verò pueri huius admirabilis Sacramenti cognitionem & gustum habent, quod ex parentum, & Parochi, vel Sacerdotis cui eorum in Doctrina Christiana institutio commissa est, & cui peccata confitentur, iudicio pendet, ad Communionem possunt admitti, circa decimum vel vndecimum annum, *Si in eis signa discretionis appareant, & deuotionis*, vt docet S. *Thomas* in 4. Sententiarum, Dist. 9. quæst. 1. art. 3. Quæstiunculâ 4. Id vt ritè fiat, *Parochus in Quadragesima per singulas Parochiales familias delectum habeat puerorum & adolescentum, qui primùm in Paschali Celebritate proxima sacram Communionem sumpturi sunt. Ac præterea his ipsis omnibus in singulas Quadragesimæ hebdomadas certos præstituat scrutinij dies, quibus illos non solùm accuratè examinet, sed instruat quàm diligentissimè*. Ita *S. Carolus* in Instructionibus. De prima item puerorum Communione in Synodo Diœcesana 9. Ita statuit. *Parochi singulis mensibus semel certa constituta die, pueros qui annos nouem attingant, ad Ecclesiam euocent, sigillatimque ad rectam confitendi rationem instruant Regulis in Sacramentali Libro traditis: Illos autem qui decennium attigerint, hebdomadæ Septuagesimæ initio accersant, & sigillatim instruant atque erudiant ad cognitionem cultúmque Sanctissimi Sacramenti Eucharistiæ; Doceántque quàm humiliter & religiosè, reuerentérque ad eam sumendam accedant.*

Cùm de pueris deliberatur, qui ad sacram Communionem accedunt, Parochus perquirat etiam à parentibus de eorum pietate, & ingenij præstantia, vsúque rationis.

Qui primò ad Sacram Communionem accedunt, de manu Parochi sui sumere studeant: si verò visitationis occasio, aliáue occasio tulerit, vt ab Episcopo sumere possint, paterna charitate illis ministrabit, quicumque Parochi testimonio idonei erunt quibus ministret.

Adultæ verò ætatis hominibus, qui nullum vnquam rationis vsum habuerunt, & nullo pietatis sensu erga diuinum illud Sacramentum affecti sunt, Eucharistia porrigi non debet. Si verò aliquem vsum rationis habeant, sed debilem, & aliquo pietatis & reuerentiæ sensu erga istud Sacramentum afficiantur, illis non est denegandum. Iis verò qui rationis vsu non fuere semper à natiuitate destituti, si, quando mentis suæ compotes fuerunt, piam & religiosam animi voluntatem, atque deuotionem erga Sanctissimum Sacramentum præ se tulerint, debet eis in articulo mortis Eucharistia

charistia administrari, nisi fortè periculum vomitûs, exspuitionis, vel alterius incommodi timendum sit. Ita statuit Concilium Carthaginense 4. Canone 76. & refertur Causâ 26. Quæst. 6. Cap. *Qui per Pœnitentiam*, cuius hæc sunt verba: *Is qui in infirmitate Pœnitentiam petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim conuersus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat Pœnitentiam; & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manûs impositionem, & infundatur ore eius Eucharistia*. Et Concilium Arausicanum 1. Canone 13. ex quo sumptum est Cap. *Qui recedunt*, ibidem: *Amentibus* (inquit) *quæcumque pietatis sunt, conferenda*. Ita etiam S. *Thomas* 3. p. qu. 80. art. 9. S. *Carolus* in Instructionibus, & Catechismus Concilij Tridentini.

PROPOSITIO IV.

Energumenis baptizatis administrari potest Eucharistia, eo temporis interuallo quo à dæmone non vexantur, si id Episcopus vel Sacerdos eorum purgationi ab Episcopo præpositus congruum iudicauerit.

EA fuit veteris Ecclesiæ disciplina, vt constat ex Concilio Arausicano 1. Canone 14. cuius hæc sunt verba: *Energumeni iam baptizati, si de purgatione sua curant, & se solicitudini Clericorum tradunt, monitisque obtemperant, omnimodis communicent, Sacramenti ipsius virtute vel muniendi ab incursu dæmonij, quo infestantur; vel purgandi, quorum iam ostenditur vita purgatior*. Iisdem in supremo vitæ discrimine constitutis dandam esse Communionem, Concilium Illiberritanum longè antea decreuerat Canone 38. *Cassianus* etiam Collatione 7. Cap. 30. seu apud illum *Serenus* Abbas ait: *Eis qui ab immundis vexantur Spiritibus, Communionem sacrosanctam à Senioribus nostris numquam meminimus interdictam*. Denique S. *Thomas* hunc difficultatem ita soluit: *De baptizatis, qui corporaliter ab immundis Spiritibus vexantur, est eadem ratio & de alijs amentibus.*

CONSECTARIA
PRAXIM SPECTANTIA.

REGVLA I.

PEccatoribus manifestis, siue per euidentiam facti, vt publicis concubinarijs, adulteris, vsurarijs, raptoribus, meretricibus, histrionibus, aleatoribus; vel aliquo Iudicio Ecclesiastico aut sæculari conuictis atque damnatis, sacra Communio dari non debet, quantumuis illam enixè petant.

Præceptum enim Christi est Matth. 7. *Nolite sanctum dare canibus*; & Matth. 15. *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus*; quo nomine manifesti præsertim peccatores designantur, propter impudentiam, quâ in omnium oculis, & cum graui Ecclesiæ scandalo peccare non verentur.

Id etiam docet S. *Cyprianus* Epistolâ 61. ad *Euchratium*, ex qua refertur Cap. *Pro dilectione*, Dist. 2. *De Consecratione*, cuius hæc sunt verba: *Pro dilectione tua, & verecundia mutuâ consulendum me existimasti, Frater carissime, quid mihi videatur de Histrione quodam, qui apud vos constitutus, in eiusdem adhuc artis suæ dedecore perseuerat, & magister & doctor non erudiendorum, sed perdendorum puerorum, id quod malè didicit, cæteris quoque insinuat; an talis debeat communicare nobiscum. Puto nec Maiestati Diuinæ, nec Euangelicæ Disciplinæ congruere, vt pudor & honor Ecclesiæ tam turpi & infami contagione fœdetur.*

Idem colligitur ex Concilio Arelatensi 1. Canone 5. *De Theatricis, & ipsos placuit, quamdiu agunt, à Communione separari.*

Idem docet S. *Ioannes Chrysostomus* Homiliâ 83. in Matthæum, Sacerdotes ita compellans: *Magno* (inquit) *studio, & diligenti cura Dona hæc distribuatis. Non parua vobis imminet pœna, si quem aliquâ improbitate teneri scientes, ei huius Mensæ participationem permittatis. Sanguis enim eius ex manibus requiretur vestris. Si Dux igitur quispiam, si Consul ipse, si qui diademate ornatur, indignè adeat, cohibe ac coërce: Maiorem tu illo habes potestatem. Ita si limpidissimus aquæ fons, vt intactum gregi seruares, tibi commissus esset, cùm petulcos sues ac sordidissimos venire aspiceres, non patereris in fluenta illos descendere, nec fontem ab his perturbari. Nunc verò cùm non aquæ, sed Sanguinis & Spiritûs sacratissimus fons commissus tibi sit, si peccatis inquinatissimos videbis accedere homines, non indignaberis, neque prohibebis? Et quam veniam huius contemptus consequeris? Sed vnde, inquies, ego illum atque illum qualis sit cognoscere possam? Non de ignotis, sed de notis hæc disputo ∴ Corpus Christi etiam hæc multitudo est: Quare cauendum tibi est, qui hæc Mysteria ministras, ne Dominum irrites, corpus hoc non purgando, ne acutum gladium pro cibo præbeas. Sed si quidem aliquis præ vecordia & amentia Mensam adiuerit, nullo timore territus abijce: Deum, non hominem timeas ∴ Quòd si ipse pellere non audes, mihi dicas, non permittam ista fieri: Animam priùs tradam meam, quàm Dominicum alicui Corpus indignè: sanguinémque meum effundi potiùs patiatur, quàm sacratissimum illum Sanguinem præter quàm digno concedam. Quòd si quis venerit cum sordibus ignorante, nulla vestra culpa est, si multam priùs adhibueritis diligentiam. Nam hæc mihi de notis ac manifestis disputata sunt, quibus emendatis, citò nobis Deus etiam ignotos notificabit.*

Idem docet S. *Augustinus* Sermone 392. aliàs 49. inter Homilias 50. *A Communione*, (inquit) *se cohibeant, qui sciunt, quia noui peccata ipsorum; ne de cancellis proijciantur.*

REGVLA II.

PEccatoribus occultis, sacram Communionem petentibus, non debet denegari.

Cùm enim quilibet Christianus, hoc ipso quòd baptizatus est, sit admissus ad Dominicam Mensam, non potest ei ius suum tolli, nisi pro aliqua causa manifestâ (inquit S. *Thomas* 3. p. qu. 80. art. 6.)

Confirmatur ex S. *Ioanne Chrysostomo* loco mox laudato, & ex S. *Augustino* Sermone 351. aliàs Homiliâ 50. inter quinquaginta. *Nos verò* (inquit) *à Communione prohibere quemquam non possumus, (quamuis hæc prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis) nisi aut sponte confessum, aut in aliquo siue sæculari, siue Ecclesiastico Iudicio nominatum atque conuictum. Quis enim sibi vtrumque audeat assumere, vt cuiquam ipse sit & Accusator, & Iudex?*

Idem exemplo suo Christus docuit, cùm Iudam Iscariotem traditionis scelus agitantem, ac furem, ad Corporis & Sanguinis sui Communionem admisit. Vnde S. *Augustinus* Epistola 43. aliàs 162. ad *Eleusium, Glorium*, &c. Cap. 8. *Tolerat ipse Dominus Iudam, Diabolum, furem, & venditorem suum: sinit accipere inter innocentes Discipulos, quod Fideles nouerunt, Pretium nostrum*. Et Epistola sequenti ad eosdem: *Traditorem enim suum, qui iam pretium eius acceperat, vsque ad vltimum pacis osculum inter innocentes secum esse passus est. Quibus non tacuit inter illos esse tanti sceleris hominem; & tamen primum Sacramentum Corporis & Sanguinis sui, nondum illo excluso, communiter omnibus dedit*. Priuari quidem Communione Iudas merebatur, spectata eius malitia: *Sed quia Christus nobis debuit esse exemplum iustitiæ, non conueniebat eius magisterio vt Iudam occultum peccatorem, sine accusatore & euidenti probatione ab aliorum Communione separare, ne per hoc daretur exemplum Prælatis Ecclesiæ similia faciendi, & ipse Iudas exasperatus inde sumeret occasionem peccandi. Et ideò dicendum est, quòd Iudas cum alijs Discipulis Corpus Domini & Sanguinem suscepit*. Christo quidem nota erat Iudæ iniquitas & perfidia vt Deo; sed non erat ei nota per modum quo hominibus innotescit: *Ideò Christus Iudam non repulit à Communione; vt daret exemplum, tales peccatores occultos non esse ab alijs Sacerdotibus expellendos*, (inquit S. *Thomas* 3. p. qu. 81. art. 2.)

Denique charitas iubet, vt famæ proximi consulatur, & scandalum alijs non creetur: At proximi fama læderetur, & scandalum alijs crearetur, si proderetur crimen occultum: quamobrem illi, cuius crimen occultũ est,

negari

negari communio non debet, cùm publicè petit. Ita *S. Thomas* in 4. Sententiarum, Diſt. *9.* Q. 1 A 5.

" Licèt porrò peius ſit peccatori occulto peccare mor-
" taliter ſumendo Corpus Chriſti, quàm infamari;
" peius eſt tamen Sacerdoti Communionem admini-
" ſtranti peccare mortaliter, infamando iniuſtè pecca-
" torem occultum, quàm quòd ille mortaliter peccet;
" (inquit *S. Thomas* Quæſtione & Articulo 3. P. lau-
" datis, ad 2.) Quia nullus debet peccatum mortale
" committere, vt alium liberet à peccato. Non ſunt enim facienda mala, vt eueniant bona: & *Periculoſiſſimè admittitur compenſatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, vt nos faciamus mali aliquid, ne alius grauius malum faciat:* (inquit *S. Auguſtinus* Quæſtione 42. in Geneſim.) Vnde & *Innocentius III.* Lib. 4. *De Myſterijs Miſſæ*, Cap. 13. *Cùm nemo* (inquit) *debeat vnum mortale committere, vt proximus aliud non committat, eligendum eſt potiùs Sacerdoti non prodere peccatorem, quàm vt ille non peccet: Sed peccator debet potiùs eligere vt abſtinendo reddatur ſuſpectus, quàm vt communicando manducet indignus.*

Nec verò par eſt ratio pharmaci mortiferi, quòd Medicus ægroto, etiam volenti & petenti dare non debet, & Sacramenti Euchariſtiæ, ex cuius indigna ſumptione Sacerdos nouit mortem inferendam homini peccatori. Nam pharmacum per ſe & naturaliter operatur: Hoc autem Sacramentum non per ſe, ſed culpâ indignè ſumentis, ipſi mors eſt. Deinde ius non habet æger ad pharmacum ſibi nociturum; imò verò ius habet ad vitam, quæ hoc pharmaco extinguitur: At peccator occultus ius habet ad ſumptionem Euchariſtiæ, cùm in facie Eccleſiæ non conſtet ipſum amiſiſſe ius ſuum. Adde, quòd *Potiùs debere eligere Medicus medicinam eſſe mortiferam infirmo, quàm ſibi, ſi alterutrum oporteret: Et ſimiliter Sacerdos potiùs deberet eligere quòd peccator ſumat ad perditionem ſuam, quàm ipſe deneget in perditionem propriam, ſcandalizando, & peccatum occultum reuelando. Et præterea non eſt certum vtrum ſit ei mortifera, quia* Spiritus vbi vult, ſpirat. *Vnde ſubitò poteſt eſſe compunctus, & diuinitus à peccato purgatus, & diuina inſpiratione ad Sacramentum accedere:* (inquit *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſtinct. *9.* Quæſt. 1. Art. 5.)

Ioan. 3.

Nec etiam par eſt ratio gladij, qui reddi non debet homini furioſo petenti, vt ſibi vel alteri mortem inferat. Primò, quia ſubtractione gladij vitatur homicidium: Subtractione autem Sacramenti non vitatur peccatum illud indignè ſumere volentis, ſed ſolùm actus exterior: *Ipſâ ſiquidem petitione peccauit mortaliter, in peccatum mortale conſentiens*, vt ait *S. Thomas*. Secundò, quia negando gladium, nullâ infamiæ labe aſpergitur proximus: At negando Sacramentum graue vulnus infertur famæ proximi. Tertiò, quia vita corporis reparari non poteſt: At damnum animæ reſarciri poteſt à Deo peccatoris voluntatem mutante: Vt eius miſericordiâ ſæpe contingit. Quartò, quia Sacerdos agit vt publicus bonorum communium diſpenſator: Ille autem apud quem alter gladium depoſuit, priuata perſona eſt, cuius proinde actio ſcientiâ priuatâ dirigi debet. Sicut autem parere teneretur homo ſententiæ Iudicis gladium homini reddere iubentis, quem furioſum quidem noſſet ille, ſed certis documentis probare non poſſet: ita peccatori, quem talem eſſe publicis teſtimonijs, aut Iudicis ſententiâ, vel propria confeſſione in aliquo Iudicio ſiue ſæculari, ſiue Eccleſiaſtico factâ, non conſtat, ius ſuum reddendum eſt circa ſumptionem Sacramenti, quod ei in foro exteriori debetur.

Confirmatur hoc diſciplinæ caput ex Cap. *Si tantùm*, Cauſa *6.* Quæſt. 2. ex Concilio Vaſenſi 1. Canone 8. cuius hæc ſunt verba: *Si tantùm Epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium nouit, quamdiu probare non poteſt, nihil proferat, ſed cum ipſo ad compunctionem eius ſecretis correptionibus elaboret.* &c. Item ex Cap. *Placuit*, ibidem, quod ex Canonibus Africanis * 132. & 133. conflatum eſt, quorum hæc ſunt verba: *Placuit, vt ſi quando Epiſcopus dicit aliquem ſibi ſoli proprium crimen fuiſſe confeſſum, atque ille neget, & pœnitere noluerit: Non putet ad iniuriam ſuam Epiſcopus pertinere, quòd illi ſoli non creditur, etſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicit neganti nolle communicare. ... Quamdiu excommunicato non communicauerit ſuus Epiſcopus eidem Epiſcopo ab alijs non communicetur Epiſcopis: Vt magis caueat Epiſcopus, vt dicat in quemquam, quod alijs documentis conuincere non poteſt.* Item ex Cap. *Si Sacerdos*, Extra, *De Officio Iudicis ordinarij*, vbi *Eugenius* Pontifex ita ſtatuit: *Si Sacerdos ſciat pro certo aliquem eſſe reum alicuius criminis: Vel ſi confeſſus fuerit, & emendare noluerit: Niſi iudiciario ordine quis probare poſſit, non debet eum arguere nominatim, ſed indeterminatè: ſicut dixit Chriſtus:* Vnus veſtrûm me traditurus eſt: *Sed ſi ille, cui damnum illatum eſt, petierit iuſtitiam, poteſt excommunicare Auctorem damni, licèt etiam ei confeſſus ſit: ſed tamen non nominatim poteſt eum remouere à Communione, licèt ſciat eum eſſe reum: quia non vt Iudex ſcit, ſed vt Deus: ſed debet eum admonere, ne ſe ingerat: Quia nec Chriſtus Iudam à Communione remouit.*

* In Codice Eccleſiæ Africanæ.

R E G V L A III.

SI peccator occultus, cuius crimen Sacerdoti notum eſt, Euchariſtiam in occulto petat, *Debet ei denegare, & monere ne publicè petat.*

Ita *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſtinct. *9.* Quæſt. 1. Artic. 5. Nullum enim eſt ſcandali vel infamiæ periculum, ſi eo in caſu negetur. Atque hanc fuiſſe conſtantem Angelici Doctoris ſententiam, colligitur ex Articulo 3. Partis ſupra laudato in Reſponſione ad primum, vbi ait: *Sancta prohibentur dari canibus, id eſt, peccatoribus manifeſtis: Sed occulta non poſſunt publicè puniri, ſed ſunt diuino iudicio reſeruanda.* Quibus verbis innuit, poſſe aliquo modo puniri occultè, Communionem negando priuatim & in occulto petentibus. Quæſt. 80. Art. 6.

R E G V L A IV.

P*Eccatori vehementiſſima ſuſpicione criminis ex fama publica laboranti, negari debet Euchariſtia.*

Ita docet *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. *9.* Quæſt. 1. Artic. 5. Quæſtiuncula 2. *Triplex* (inquit) *eſt ſuſpicio: Quædam violenta, ad cuius contrarium non admittitur probatio, ſicut ſi inueniatur ſolus cum ſolâ nudus in lecto, loco ſecreto, & tempore apto ad commixtionem: Alia eſt probabilis; ſicut ſi inueniatur ſolus cum ſola colloquens in locis ſuſpectis, & frequenter: Tertia eſt præſumptuoſa, quæ ex leui coniectura ortum habet. Hæc autem vltima deponenda eſt; In ſecunda non debet denegari; quia pœna non infligitur, vbi culpa ignoratur: Sed de prima eſt idem iudicium quod de peccato. Vnde ſi ſit ſuſpicio procedens ex famâ publicâ, non debet ei dare neque in occulto, neque in manifeſto.* Si autem ſit ſingularis ipſius Sacerdotis ſuſpicio, quantumuis violenta, *Debet dari in publico, ſed non in occulto.*

R E G V L A V.

P*Oſt pœnitentiam & reconciliationem, etiam publicis peccatoribus non eſt Communio deneganda, præcipuè in articulo mortis;* (inquit *S. Thomas* 3. Part Q 80. Art. 6.) Idque colligitur ex Concilio Carthaginenſi 3. Canone 35. cuius hæc ſunt verba: *Scenicis atque hiſtrionibus, cæteriſque huiuſmodi perſonis, vel Apoſtaticis, conuerſis vel reuerſis ad Dominum. Gratia vel Reconciliatio non negatur.*

R E G V L A VI.

H*Oſtiam non conſecratam loco conſecratæ dare peccatori non licet.*

In Sacramento enim veritatis nulla fictio eſſe debet. Præterea, cùm nemo Carnem Chriſti manducet, niſi priùs adorauerit, vt ait *S. Auguſtinus* exponens verſum illum Pſalmi 21. *Manducauerunt & adorauerunt:* Necnon illum Pſalmi 98. *Adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt:* Sacerdos occaſionem idolatriæ daret tum ſumenti, cùm alijs præſentibus. Vnde *Innocentius III.* Cap *De homine*, Extra, *De Celebrat. Miſſarum*, ait: *Cùm ergo falſa ſint abijcienda remedia, quæ veris ſunt periculis grauiora, licèt is qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignum, peccet grauiter ſi ſe ingerat irreuerenter ad illud. Grauiùs tamen videtur offendere, qui ſic fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare: Cùm ille in ſolius miſe-*

E ricor-

ricordis Dei manum incidat, iste verò non solùm Deo, cui non veretur illudere, sed populo quem decipit, se astringat. Ita & S. *Thomas* 3. P. Q. 80. A 6 ad secundum, & Quodlibeto 5. Quæst. 6. A. 2. vbi & ad 3 ait: *Stultus esset Medicus, qui cum maiori suo periculo minus periculum infirmi vellet impedire: puta si vellet ipse venenum bibere, ne infirmus biberet vinum: Multò autem magis peccat Sacerdos fictionem faciens in Sacramento Christi, quàm peccator indignè sumens: Vnde stultus esset Sacerdos, si, vt vitaret peccatum subditi, ipse grauiùs peccaret, fictionem faciens in Sacramento veritatis.*

REGVLA VII.

Corpus Christi suspectis de crimine dare non licet ad illius manifestationem.

Non enim is est diuini Sacramenti finis, neque ideò institutum est à Christo, vt alicuius peccatum manifestetur. Deinde, id fieri non potest sine tentatione Dei, adeòque nec sine peccato: *Et grauius videretur* (inquit *S. Thomas* in Responsione ad 3.) *Si in hoc Sacramento quod est institutum ad remedium salutis, aliquis incurreret iudicium mortis.* Tertiò, daretur occasio indignæ Communionis, dum ille qui crimen commisisset, nolens se prodere, cum alijs ad sacram Communionem accederet. Nec vero vlla est id faciendi necessitas, cùm occulta peccata sint Dei iudicio reseruanda. Et quamuis nonnulli Canones huiusmodi probationem per Corpus Christi permiserint, vt Concilij Vvormatiensis Canon. 15. relatus Causâ 2. Quæst. 4 Cap. *Sæpe contingit*, qui hoc medio furta in Monasterijs commissa iubet explorari: Hi tamen Canones sunt abrogati contrarijs Romanorum Pontificum Decretis, vt constat ex Cap. *Consulisti*, Dist. 2. *De Consecratione*, & Cap. *Ex tuarum*, Extra, *De Purgatione Canonicâ*.

REGVLA VIII.

„ SI publici peccatores, manifestóque infames, ad
„ Pœnitentiam & Communionem admissi, posteà
„ in eisdem peccatorum sordibus versabuntur; ad hu-
„ ius Sacramenti perceptionem rursus ne facilè admit-
„ tantur, quoad ipse Parochus, qui illorum curam gerit,
„ eos vitam & mores reipsa emendasse perspexerit.

Ita *S. Carolus*, in *Instructionibus*.

ARTICVLVS II.

PRAXIM OMNINO SPECTANS.

De Præparatione Animi & Corporis ad sacram Communionem necessaria.

§. I.

De Præparatione Animi.

DE Animi præparatione hæc potissimùm populo Christiano tradenda & explicanda docent Concilij Tridentini Catechismus, & *S. Carolus* in *Instructionibus*.

Actus Fidei dispositiones sunt ad sacram Communionem necessaria.

1 Primùm Fidelis vnusquisque ita paratus & instructus esse debet, vt discernat mensam à mensa, hanc sacram ab alijs profanis, cælestem hunc Panem à communi: Atque hoc fit, cùm huius Sanctissimi Sacramenti fidem integram tenemus, & certò credimus in eo præsens esse verum Corpus & Sanguinem Domini; quem in Cœlo Angeli adorant, ad cuius nutum columnæ Cœli contremiscunt & pauent, cuius gloria plenum est cœlum & terra. Hoc nimirum est, *Dijudicare Corpus Domini*, quod Apostolus admonuit: Cuius tamen Mysterij magnitudinem venerari potiùs oportet, quàm in disputationibus eius veritatem curiosiùs perquirere. Sciat etiam necesse est, qui ad huius Sacramenti participationem admittitur, in Communione quæ sub vna tantùm specie à Laicis sumitur, integrum Corpus Domini etiam cum Sanguine sumi: Et cùm frangitur hostia consecrata, totum Christi Corpus in qualibet parte fracta contineri. Primùm itaque præparandus ad sacram Communionem animus est per fidei plenitudinem, secundùm illud ad Hebr. 10. *Accedamus cum vero corde in Fidei plenitudine:* Cum vero intellectu sine errore. In plenitudine fidei, id est, plena fide credentes quæ non videmus, scilicet sub specie panis esse totum Christum, verum hominem & verum Deum. Propter huius fidei meritum dicitur 1. Petri 1. *Credentes in Christum quem non videtis, exultabitis lætitiâ inenarrabili & glorificatâ, reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum.*

1. Cor. 11. 29.

Confessio præuia dispositio ad sacram Communionē necessaria.

2 Secundò conscientiam nostram scrutari diligenter debemus, ne fortè exitiali aliquo peccato contaminati simus, vt priùs Contritionis & Confessionis medicamento illud eluatur, secundùm diuinum illud *Præceptum*, ab Apostolo promulgatum: *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de Calice bibat.* ECCLESIASTICA AVTEM CONSVETVDO *declarat, eam probationem necessariam esse, vt nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumuis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali Confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debeat:* (inquit Synodus Tridentina Sessione 13. Cap. 7.) *Quod à Christianis omnibus, etiam ab ijs Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò seruandum esse decreuit, modò non desit illis copia Confessoris: Quòd si, necessitate vrgente, Sacerdos absque præuia Confessione celebrauerit, quamprimùm confiteatur.* Idem statuit Synodus Rothomagensis anni 1581 Burdigalensis 1583. Cap. 5 Bituricensis 1584. Aquensis 1585. Necessitatem vrgentem intellige, cùm Parocho ratione sui officij necessariò celebrandum est, vt populus Ecclesiæ præcepto de Missa diebus Dominicis & Festis audienda satisfaciat: Vel vt Hostias ad infirmorum Communionem consecret: Vel cùm Missam celebrans alicuius peccati mortalis meminit post Consecrationem, aut etiam ante, nec Sacerdotem à quo absoluatur absque scandalo vocare potest: Deesse etiam censetur Confessarius, cùm ex Confessione alicuius peccati, vel circumstantiæ necessariæ, probabiliter timet Penitens sibi, vel Confessario vel alteri, graue damnum animæ, vitæ vel famæ, vt docet *S. Thomas* in 4 *Sententiarum*, Dist. 17. Q. 3. A. 3 Quæstiuncula 4. ad quintum.

Eamdem Regulam tradit & explicat Liber Synodicus Ecclesiæ Nemausensis anno 1284. editus. *Illud* (inquit) *districtissimè prohibemus, ne aliquis in mortali peccato constitutus Missam celebret, nisi priùs confessus fuerit expressè & nominatim de illo peccato, si Sacerdotem inueniat, cui valeat confiteri. Si verò non possit aliunt Sacerdotem habere cui confiteatur, non celebret, nisi necessitas immineat, quæ sine graui scandalo nequeat præteriri, vt si dies festiuus aduenerit, & populus iam conuenerit ad Diuina, vel Corpus alicuius Parochiani defuncti præsens sit in Ecclesia, vel Nubentes ad Ecclesiam conuenerint Matrimonium contracturi: Propter quæ, vt scandalum euitetur, ipsum oporteat celebrare. In ipsis verò casibus si verum contritionem habeat Sacerdos de illo peccato mortali, in quo est constitutus, & proponat, quàm citò poterit, confiteri alij Sacerdoti: Credimus, Magistrorum nostrorum sententijs inhærendo, quòd valeat celebrare: Sed si eam contritionem non haberet, nec propositum confitendi, celebrare in his casibus non præsumat, quantamcumque necessitatem vel scandalum videat imminere.*

Quamuis porrò casum illum necessitatis vrgentis, & defectûs Confessarij, in quo Tridentinum Concilium Sacerdotem absque præuia Confessione licitè celebrare posse significat, Theologi plerique ad alios Fideles ad sacram Communionem accedere volentes etiam pertinere asserant: Vt pari iure absque præuia Confessione Eucharistiam sumere possint in similibus angustijs constituti: Cauendum est nihilominus, ne facultas illa nimiùm extendatur. Nam si desit copia Confessarij Laïco vltimo die Quindenæ Paschalis, potiùs abstinendum est à sacra Communione, quàm ad eam accedendum absque Confessione lætalis alicuius peccati. Ab obseruatione enim Ecclesiastici præcepti excusat impotentia, vel necessitas: Nec propter illius obseruantiam præceptum diuinum violare vsquam licet. Præceptum autem de Communione Paschali Ecclesiasticum est, quoad temporis determinationem: Ab ejus igitur obseruatione stato tempore excusat impotentia vel necessitas. Cùm autem aliquis mortali peccato contaminatus est, nec præsentem habet Confessarium, nec absentem adire potest, censetur impotens in illis angustijs ad satisfaciendum

dum Eccleſiæ præcepto de Communione Paſchali: Poteſt ergo illam differre donec habeat copiam Confeſſarij, vel abſentem adire poſſit. Cùm verò diuinum ſit præceptum de peccato mortali eluendo ijs medijs, quæ Chriſtus inſtituit, antequam Euchariſtiæ Sacramentum ſumamus: Non eſt illud prætermittendum ac violandum vt Communio percipiatur intra Quindenam Paſchalem. Metus etiam imminutionis famæ non eſt ſufficiens ratio, vt Clericus, Monachus, vel Monialis, abſque Confeſſione præuia communicent ijs diebus. quibus generalis Communio Clericis, Monachis, vel Monialibus ſecundùm Ordinis, vel Seminarij Statuta, aut conſuetudinem indicta eſt, ſi mortalis peccati conſcientiam habeant, quod tone confiteri non poſſint: Quia, (vt ait *Innocentius III.* Lib 4. *De Myſterijs Miſſæ*, Cap. 13) *Peccator debet potiùs eligere vt abſtineudo reddatur ſuſpectus, quàm vt communicando manducet iudignus*. Et, (vt ait *S. Thomas*, 3. P. Q 80. A 6.) *Peius eſt peccatori occulto peccare mortaliter ſumendo Corpus Chriſti, quàm infamari.* Vnde *Peccator occultus potiùs deberet eligere infamari, quàm indignè ad Menſam Domini accedere.* Nec ſatis eſt vt actum contritionis elicere conetur: Cùm enim in Euchariſtia contineatur Sanctus Sanctorum, qui ad eam accedit, curare debet vt ſit ſanctificatus: Vnde Diaconus olim ante Communionem clamabat, *Sancta Sanctis*. At quamuis per contritionem aliquando contingat hominem Deo reconciliari & peccatorum remiſſionem obtinere ante Sacramentalem Abſolutionem, id tamen ſemper non accidit, cùm non omnis contritio ſit *Charitate perfecta*. Quæ autem charitate perfecta non eſt, *Sine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequit*; (vt docet Concilium Tridentinum Seſſione 14. Cap. 4.)

Rogabis Primò, Quæ diſpoſitio neceſſaria ſit Sacerdoti abſque præuia Confeſſione celebranti, cùm vrget neceſſitas, & copia Confeſſarij deeſt, ſi peccati mortalis conſcientiam habeat?

Reſpondeo, Neceſſariam eſſe veram contritionem, ſincerum ſcilicet de peccatis dolorem ob Deum offenſum, & ex Dei ſuper omnia dilectione conceptum. Non minor enim præparatio neceſſaria eſt ad ſumendam Euchariſtiam ei qui Confeſſionem præmittere Communioni non poteſt, vrgente neceſſitate, & non habitâ copiâ Confeſſarij, quàm adulto ad Baptiſmum accedenti. Neceſſe porrò eſt, vt adultus ad Baptiſmum accedens *Deum tanquam omnis iuſtitiæ fontem diligere incipiat, ac propterea moueatur aduerſus peccata per odium aliquod & deteſtationem*; (vt docet Concilium Tridentinum, Seſſione 6. Cap. 6.) Eadem itaque præparatio neceſſaria eſt ei, qui peccato mortali contaminatus eſt, quòd confiteri non poteſt vrgente celebrandi & communicandi neceſſitate: Immò eò maior, quòd Euchariſtia non eſt Sacramentum mortuorum vt Baptiſmus, ſed viuentium, ideòque per ſe exigit, vt ſuſcipiens ſit in ſtato gratiæ conſtitutus.

Rogabis ſecundò, Vtrum ille cuius memoriæ occurrit mortale peccatum, cuius in Confeſſione oblitus eſt, illud ante Communionem confiteri teneatur, cùm *Peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in vniuerſum eadem Confeſſione incluſa eſſe intelligantur*, eadémque Abſolutione Sacramentali condonata? (vt docet Concilium Tridentinum Seſſione 14 Cap. 5)

Reſpondeo; Ad illius peccati Confeſſionem teneri priùs quàm Euchariſtiam ſuſcipiat: Quia non ſolùm præcipitur Confeſſio ante ſacram Communionem, ſed vt fiat integrè de omnibus quorum habetur memoria. Peccata verò, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in vniuerſum eadem Confeſſione incluſa eſſe intelliguntur, & generali contritione delentur: Ea tamen lege vt paratus ſit Pœnitens, ad ea quæ ſubinde in memoriam reuocata fuerint, ſigillatim confitenda Sacerdoti.

Rogabis tertiò; Quid facto ſit opus ei qui ſolam opinionem vel probabile dubium habet de peccato mortali non confeſſo?

Reſpondeo; Peccati illius Confeſſionem Sacramentalem ab ipſo præmitti oportere ſacræ Communioni; alioqui ſacrilegæ Communionis periculo ſe exponit.

Rogabis quartò, Vtrum Sacerdos, qui abſque præuia Confeſſione in caſu neceſſitatis celebrauit cum peccati mortalis conſcientiâ, quamprimùm confiteri debeat ex præcepto; an ſolùm congruat ipſum confiteri, ex conſilio; nec debeat quærere Confeſſarium & adire; ſed expectare ſatis ſit opportunitatem?

Reſpondeo; Præceptum eſſe quantocyùs implendum, vt probant Concilij Tridentini verba; *Quamprimùm confiteatur*. Idem conſtat ex Decreto *Alexandri VII.* Pontificis Maximi, qui inter plures Articulos Moralis corruptæ, duos iſtos damnauit die decima-octaua Martij anno Domini milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo-ſexto:

Mandatum Tridentini factum Sacerdoti Sacrificanti ex neceſſitate, cum peccato mortali, confitendi quamprimùm, eſt conſilium, non præceptum.

Illa particula, QVAMPRIMVM, *intelligitur cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur.*

3 His dubijs diſcuſſis pergamus in explicanda præparatione Animi ad dignam Communionem neceſſaria. Manna in vrna aurea conſeruatum teſtatur Apoſtolus ad *Hebr. 9.* quo ſignificatum eſt, animam, Chriſtum, qui panis eſt viuus, ſuſcepturam, inſtar auri puriſſimi mundam eſſe debere. *Pura* autem *conſcientia eſt* (inquit Hugo à S. Victore) *Quando non habet de præterito iuſtam accuſationem, de præſenti iniuſtam delectationem, ſed de futuro iuſtam voluntatem*. In huius rei typum *Ioſeph petijt à Pilato Corpus Ieſu. Et accepto corpore, inuoluit illud in ſindone munda*. Vnde Sacramentum Euchariſtiæ, ſecundùm Eccleſiæ morem, in puro linteo celebratur. In tribus verò quæ corporale linteum ad candorem perducunt, tria deſignantur, quæ ad animarum noſtrarum purgationem & munditiam conferunt, vt obſeruat *S. Thomas*, Opuſculo 58. *De Sacramento Altaris*, Cap 15. Primò enim lauatur, deinde torquetur, tertiò exſiccatur. Ita vt animæ munditia neceſſaria ad dignam Communionem procuretur, debet primùm Chriſtianus aquâ lachrymarum ablui; deinde Pœnitentiæ operibus torqueri; tertiò, feruore diuini amoris à carnalium deſideriorum humore ſiccari. Matth. 27.

4 Tertiò, omnem diſtractionem mentis animíque ſomnolentiam depellere ſtudeat Chriſtianus ſacram Euchariſtiam ſumpturus. Animi attentio.

5 Quartò, exquirat tacitus à ſe ipſo cum timore, an illud *S. Petri* ſibi vſurpare liceat: *Domine, tu ſcis quia amo te*. Nihil enim æquius eſt, quàm vt eximio Chriſti in nos amori, qui ſe totum nobis dedit, naſcens ſocium, conueſcens in edulium, moriens in pretium, regnans in præmium, nos ipſos totos rependamus. Ergo *Si amare pigebat, ſaltem redamare non pigeat* Eum, qui *Cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos:* Eiſque incomparabile dedit amoris pignus, Corpus & Sanguinem ſuum. ſe ipſum, totum quantus eſt. Ioan. 21. 15 Amor Dei.

6 Quintò, Vnuſquiſque à ſe ipſo quærat, num pacem cum alijs habeat, num proximos verè atque ex animo diligat. *Si ergo offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te: Relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo: Et tunc veniens offeres munus tuum.* Verba ſunt Chriſti, Matth. 5. 23. 24. Quæ *S. Ioannes Chryſoſtomus* Homil. 16. in *Matth.* præclarè ediſſerit. *O ineffabilem erga homines amorem Dei! Interrumpatur, inquit, cultus meus, vt tua charitas integretur. Sacrificium mihi eſt fratrum reconciliatio. Quam propoſito palam Sacrificio fieri iubet, oſtendere volens quòd honoret maximè charitatem, & hanc acceptiſſimum eſſe ſacrificium ducat, abſque iſta verò nec illud ſuſcipiat: & vt irretractabilem quamdam reconciliationis neceſſitatem imponat.* Hinc *S. Auguſtinus* Tractatu 26. in Ioannem: *Antequam* (inquit) *ad Altare accedatis, attendite quid dicatis:* Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. *Dimittis, dimittetur tibi: Securus accede, panis eſt, non venenum. Sed vide ſi dimittis: Nam ſi non dimittis, mentiris, & ei mentiris quem non fallis. Mentiri Deo potes, Deum fallere non potes. Nouit ille quid agat. Intus te videt, intus te examinat, intus inſpicit, intus iudicat, intus aut damnat, aut coronat.* Et Sermone 272. Ad Infantes ante Altare de Sacramento: *Dominus Chriſtus Myſterium pacis & vnitatis noſtræ in ſua Menſa conſecrauit. Qui accipit Myſterium vnitatis, & non tenet vinculum pacis, non Myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe.* Meritò itaque Synodus Auguſtana anno Chriſti 1548. *Othone* Cardinale & Epiſcopo Auguſtano Præſide, Dilingæ celebrata ſtatuit, vt *Qui erga proximum inimicitias, aut inuidentiam vlciſci meditantem animo gerunt, aut qui proximos iniquè opprimunt,* Concordia cum proximo.

aut eorum existimationi & honori falsò derogant, ij omnes ad Venerabilis Sacramenti perceptionem non admittantur, donec vel pacem conciliando, vel aliena damna restituendo satisfaciant, & irrogatam Pœnitentia mulctam persoluerint.

Pii sensuum iuraue.

7 Sextò, ab omni desiderio, delectatione, omníque sensûs amore, quo diuinæ charitatis studium languescit, purum integrúmque animum conseruare studeat Christianus Eucharistiam sumpturus; sensúsque omnes seueritate quadam moderata cohibere, etiam in rebus licitis.

Sanctis item meditationibus ad Dei amorem inflammet animi sui voluntatem, quàm pietatis operibus etiam atque etiam sæpè confirmet.

Desiderium cœlestis huius cibi sumendi excitet duplici consideratione; quarum vna est, vt altissimi huius Sacramenti excellentiam, admirabilésque fructus meditetur: Altera est, vt tacitus etiam cogitet spiritualem inopiam suam, spiritualésque suas necessitates. Hinc *S. Augustinus* explicans illa verba Psalmi. 21. *Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ*, ait: *Adorant Christum, supplicant Christo, sed non saturantur sapientia & iustitia illius. Quare? Quia non pauperes. Pauperes autem, id est humiles corde, tantò plus esuriunt, quantò plus manducant; Tantò plus autem esuriunt, quantò à sæculo inanes sunt.·. Hæc saturitas qualis est? Deus panis est. Panis vt lac fieret, descendit.*

Enarrat. in Psal. 21.

8 Præterea tacitus cogitet quàm indignus sit cui diuinum hoc beneficium à Domino tribuatur. Quare illud Centurionis, de quo idem ipse Saluator testatus est, se non inuenisse tantam fidem in Israël, ex animo dicendum est: *Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum;* Et cum summa humilitate ad sacram Mensam huius pabuli cœlestis accedendum.

Matth. 8. 10.

Humilitas dispositio ad sacram Communionē necessaria.

Humilitatem Christus nos docuit in Incarnationis Mysterio, cùm exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo: Docet & in Eucharistia sub forma peregrina latens: Illic Deus absconditus sub veritate carnis; hic sub specie panis: Illic obediens Patri vsque ad mortem crucis; illic obediens quodam modo Sacerdoti vsque ad mortem mysticam & typicam effusionem sui Sanguinis: Illic cum peccatoribus manducans: Hic peccatoribus se manducandum præbens: Hic & illic factus victima pro peccatis nostris immolata, Illic cruento, hic incruento sacrificio. Illic expositus iniurijs Iudæorum: Hic iniurijs & sacrilegijs improborum: Vtrobique humilitate sua superbiam nostram curans. *Caput omnium morbum superbia, quia caput omnium peccatorum superbia. Medicus quando ægritudinem discutit, si curet quod per aliquam caussam factum est, & ipsam caussam quâ factum est non curet, ad tempus videtur mederi. Caussâ manente morbus repetitur. Verbi gratiâ, expressiùs hoc dicam, Humor in corpore scabiem vel vlcera gignit: In corpore fit magna febris, & non paruus dolor: Exhibentur quædam medicamenta quæ scabiem compescant & feruorem illum vlceris sedeat, & adhibentur, & proficiunt: Vides hominem qui fuit vlcerosus & scabiosus, sanatum; sed quia humor ille non eiectus est, rursus ad vlcus reditur. Cognoscens hoc Medicus, purgat humorem, detrahit caussam, & nulla erunt vlcera. Vnde abundat iniquitas? Per superbiam. Cura superbiam, & nulla erit iniquitas. Vt ergo caussa omnium morborum curaretur, id est superbia, descendit & humilis factus est Filius Dei. Quid superbis homo? Deus propter te humilis factus est. Puderet te fortasse imitari humilem hominem, saltem imitare humilem Deum. Venit Filius Dei in homine, & humilis factus est: Præcipitur tibi vt sis humilis, non præcipitur tibi vt ex homine fias pecus: Ille Deus factus est homo, tu homo cognosce quia es homo: Tota humilitas vt cognoscas te. Ergo quia humilitatem docet*
„ *Deus, dixit:* Non veni facere voluntatem meam,
„ sed eius voluntatem qui misit me. *Hæc enim commendatio humilitatis est. Superbia quippè facit voluntatem suam, humilitas facit voluntatem Dei. Ideò* Qui ad me
„ venerit, non eijciam foras. *Quare?* Quia non veni
„ facere voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. *Humilis veni, humilitatem docere veni, Magister humilitatis veni: Qui ad me venit, incorporatur mihi; qui ad me venit, humilis fit; qui mihi adhæret, humilis erit: Quia non facit voluntatem suam, sed Dei: Et ideò non eijcietur foras, quia cùm superbus esset, proiecta est foras.·. Doctor itaque humilitatis venit non facere voluntatem suam, sed voluntatem eius qui misit illum. Veniamus ad eum, intremus ad eum, incorporemur ei, vt nec nos faciamus voluntatem nostram, sed voluntatem Dei: & non nos eijciet foras, quia membra eius sumus, quia Caput nostrum esse voluit docendo humilitatem. Ad extremum ipsum audite concionantem:* Venite ad me qui laboratis & one- „ Matth. 11.
rati estis: Tollite iugum meum super vos, & discite à „
me quia mitis sum & humilis corde: *Et cùm hoc didiceritis, inuenietis requiem animabus vestris, vnde non eijciamini foras:* Quia descendi de cœlo, non vt faciam „
voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me: „
Humilitatem doceo, ad me venire non potest nisi humilis. Non mittit foras nisi superbia: Quomodo exit foras qui seruat humilitatem, & non labitur à veritate? ·. Hæc est „
autem voluntas eius qui misit me Patris, vt omne „
quod dedit mihi, non perdam ex eo. *Ipse illi datus est, qui seruat humilitatem; hunc accipit: Qui non seruat humilitatem, longè est à Magistro humilitatis.* Vt omne „ Matth. 18. 14.
quod dedit mihi, non perdam ex eo. *Sic non est vo-* „
luntas in conspectu Patris vestri, vt pereat vnus de pusillis istis. De tumentibus potest perire, de pusillis nihil perit: Quia Nisi fueritis sicut pusillus iste, non intrabitis in Regnum cœlorum. Verba sunt *S. Augustini* Tractatu 25. in Ioannem.

Idem propiùs ad nostrum argumentum Enarratione in Psalmum 33. *Dominus noster Iesus Christus in Corpore & Sanguine suo voluit esse salutem nostram. Vnde autem commendauit Corpus & Sanguinem suum? De humilitate sua. Nisi enim esset humilis, non manducaretur nec biberetur. Respice altitudinem ipsius:* In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. *Ecce cibus sempiternus, sed manducant Angeli, manducant supernæ Virtutes, manducant cælestes Spiritus, & manducant, & saginantur, & integrum manet quod eos satiat & lætificat. Quis autem homo possit ad illum cibum? Vnde cor tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo vt Mensa illa lactesceret, & ad paruulos perueniret. Vnde autem fit cibus lac? Vnde cibus in lac conuertitur, nisi per carnem traijciatur? Nam mater hoc facit, Quod manducat mater, hoc manducat infans; sed quia minùs idoneus est infans qui pane vescatur, ipsum panem mater incarnat: & per humilitatem mamillæ & lactis succum, de ipso pane pascit infantem. Quomodo ergo de ipso pane pauit nos Sapientia Dei? Quia Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Saginantur illo Angeli, sed semetipsum exinaniuit, vt manducaret Panem Angelorum homo: Humiliauit se factus obediens vsque ad mortem crucis, vt iam de cruce commendaretur nobis Caro & Sanguis Domini.*

Et lib. Annotationum in Iob: *Præcipiens nubi vt fit super terram, Carni suæ, vt per Sacramentum accipiatur in memoriam eius, ad imitationem humilitatis, & formationem charitatis.*

Id confirmat Auctor Sermonis *De Ecclesiæ Dedicatione* inter Ambrosianos editi. *O fides Christiana, quæ cum humilitate totum impetrare consueuisti! Ecce religiosus Centurio ad accipiendam humilitatem fit dignior, cùm se profitetur indignum: Et dum ædes suas iniuriosas putat, magis eas honorificas fecit & gratias. Magnæ enim & perfectæ fidei vir, qui intelligeret Christum cœlorum esse Deum, verebatur ne hospitij sui eum angustiæ non reciperent. Ergò contradicente Centurione non pergit ad domum Dominus: Non pergit Dominus, sed pergit Domini medicina: Non visitat ægrum Saluator, sed visitat sanitas Saluatoris.*

§. II.

De Præparatione Corporis.

NEque verò animi solùm, sed etiam corporis præparatione opus est.

1 Primò necesse est, vt Fideles ad sacram Mensam ieiuni accedant; ita vt saltem à media antecedentis diei nocte, vsque ad illud temporis punctum, quo Eucharistiam accipiunt, nihil comederint aut biberint. Id Diuino quidem Iure non est præceptum, sed Ecclesiastico, cuius triplicem rationem affert *S. Thomas* 3. P. Q. 80. A. 8 Prima petitur ex reuerentia Sacramenti; vt scilicet Corpus Domini in os hominis intret nondum ali-

Ieiunos esse necesse est, qui ad sacram Eucharistiæ Communionem accedunt.

quo

quo cibo aut potu infectum, & *Virgine adhuc saliuâ* (*vt loquitur Tertullianus*) in stomachum traijciatur. Altera petitur ex significatione; vt intelligamus, Christum & charitatem eius debere primò fundari in cordibus nostris, secundùm illud Matth. 6. *Quærite primùm Regnum Dei*. Tertia, ex periculo vomitus & ebrietatis, quæ quandoque contingunt ex inordinato cibi & potûs appetitu, sicut & Apostolus ait 1. ad Corinth. 11. *Alius quidem esurit, alius autem ebrius est*.

Perpetua hæc fuit ab Apostolicis temporibus Ecclesiæ praxis & disciplina, cuius testes sunt *Tertullianus* Lib. 2. *Ad Vxorem*, Cap. 5. *Non sciet*, inquit, *Maritus quid secretò ante omnem cibum gustes. Et si sciuerit Panem, non illum credit esse qui dicitur*. Quod ad Eucharistiam spectat, etiam domi tempore persecutionum olim sumi solitam.

S. Cyprianus Epist. 63 *Non manè* (inquit) *sed post cœnam mixtum Calicem obtulit Dominus. Nunquid ergo Dominicum post cœnam celebrare debemus, vt sic mixtum Calicem frequentandis Dominicis offeramus? Christum offerre oportebat circa vesperam diei, vt hora ipsa Sacrificij ostenderet occasum & vesperam Mundi, sicut in Exodo scriptum est*: Et occident illum omne vulgus Synagogæ filiorum Israël ad vesperam. *Nos autem Resurrectionem Domini mane celebramus*.

S. Ioannes Chrysostomus Homiliâ 27. in 1. Epist. ad Corinthios: *Tu priùs quàm communices, ieiunas, vt quomodocumque dignus appareas*.

S. Augustinus Epistolâ 54. aliàs 113. ad Ianuarium: *Liquido*, (inquit) *apparet, quando primùm acceperunt Discipuli Corpus & Sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos. Nunquid tamen propterea calumniandum est vniuersæ Ecclesiæ, quòd à ieiunijs semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui-Sancto, vt in honorem tanti Sacramenti in os Christiani priùs Dominicum Corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nam ideò per vniuersum orbem mos iste seruatur. Neque enim quia post cibos dedit Dominus, propterea pransi aut cœnati fratres ad illud Sacramentum accipiendum conuenire debent; aut, sicut faciebant quos Apostolus arguit & emendat, mensis suis ista miscere; Namque Saluator quò vehementiùs commendaret Mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit altiùs infigere cordibus & memoriæ Discipulorum, à quibus ad Passionem digressurus erat. Et ideò non præcepit, quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset, vt post cibos alios semper acciperetur, credo quòd* 1. Cor. 11. *eum morem nemo variasset. Cùm verò ait Apostolus de hoc*
„ *Sacramento loquens*; Propter quod, fratres, cùm con-
„ uenitis ad manducandum, inuicem expectate: Si
„ quis esurit, domi manducet, vt non ad iudicium
„ conueniatis: *Statim subtexuit*; Cætera autem, cùm
„ venero, ordinabo. *Vnde intelligi datur* (*quia multùm erat vt in Epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per orbem seruat Ecclesia*) *ab ipso ordinatum esse, quod nullâ morum diuersitate variatur*.

Olim quidem tolerauit Ecclesia, vt anniuersario die Cœnæ Domini Eucharistia post cibum & potum à Fidelibus sumeretur, teste *S. Augustino* ibidem, & Concilio Carthaginensi 3. Canone 29. Sed mos ille nec vniuersalis fuit, nec diuturnus: & Concilium illud, nec non Matisconense 2. Canone sexto, statuerunt, vt, hac vna die exceptâ, Sacramentum Altaris à ieiunis hominibus sumeretur.

Denique Concilium Constantiense Sessione 13. decreuit, vt secundùm antiquam Ecclesiæ disciplinam & consuetudinem Eucharistia non nisi à ieiunis sumeretur, solo infirmitatis, aut alterius necessitatis ab Ecclesia probatæ casu excepto. *Concilium sacrum generale Constantiense in Spiritu-Sancto legitimè congregatum declarat, ac definit, quòd licèt Christus post cœnam instituerit & Discipulis administrauerit hoc Venerabile Sacramentum: Tamen hoc non obstante, sacrorum Canonum authoritas, & Ecclesiæ approbata consuetudo seruauit & seruat, quod huiusmodi Sacramentum nec post cœnam conficiatur; nec sumatur à non ieiunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis, à Iure vel Ecclesia concesso, vel admisso*. Verbi gratiâ, cùm Sacerdotem mori contingit post Consecrationem, & ante Communionem: Tunc enim ab alio Sacerdote, etiam non ieiuno, perfici debet Sacrificium, si nemo inueniatur ieiunus: vt sancitum est in Concilio Toletano 7. Canone 2. ex quo refertur 7. Quæst. 1. Cap. *Nihil contra*. Item cùm aquam pro vino infusam fuisse in calice animaduertit in ipsa Communione: Vinum enim infundere, consecrare, & sumere debet, quamuis aquam illam biberit: Quia præceptum diuinum de integritate Sacrificij, legi Ecclesiæ de Communione à ieiunis dumtaxat sumenda præponderat.

2 Si quis ergo non est ieiunus post mediam noctem, etiam post sumptionem solius aquæ, vel alterius potûs aut cibi, etiam per modum medicinæ, & in quantumcúmque parua quantitate, Missam celebrare, aut sacram Communionem percipere non potest: Alioquin lethalis peccati reus erit.

3 Si ante mediam noctem cibum vel potum sumpserit, etiamsi postmodum non dormierit, nec sit digestus; non peccat, sed ob perturbationem mentis, ex qua deuotio tollitur, aliquando abstinere conueniens est. Sacerdos autem ille, de quo extat *Alexandri III.* Rescriptum Cap. *Si constiterit*, Extra, *De accusationibus*, non est amotus à Regimine Ecclesiæ, quam habebat commendatam, quòd nullâ post cœnam præmissa dormitione Missam celebrasset, sed quòd totam noctem calicibus epotandis in popinâ consumpsisset, indéque perrexisset ad Altare, & Sacris fuisset operatus: Vnde præsumptio iuris erat, quòd non ieiunus celebrauerat.

4 Si reliquiæ cibi in ore remanentes casu transglutiantur, non impediunt Communionem, cùm non traijciantur in stomachum per modum cibi, sed per modum saliuæ. Idem esto iudicium de guttulis aquæ vel vini, quibus os abluitur, si præter intentionem deglutiantur, secundùm *S. Thomam*, & Rubricas Missalis Romani. At si saccarum aut bellaria in ore posita fuerint, nec ante somnum sint consumata, dubiúmque sit an post mediam noctem traiecta fuerint in stomachum, à Celebratione & Communione abstinendum est.

5 Sacerdos celebrans, Hostiæ à se consecratæ particulas, seu grandiores, seu minimas, in calice vel corporali, etiam post haustam ablutionem repertas, statim sumere potest: Quia illarum sumptio ad vnius & eiusdem Sacrificij consummationem pertinet. Imò & hostiam integram, vel plures sumere potest, si absque irreuerentiæ periculo conseruari non possint, si verbi gratiâ illas ab Infidelibus, aut Hæreticis conculcandas, aut comburendas præuideat, vel merito vereatur.

6 Sacerdos qui inter ipsa Missæ initia se aliquid per modum cibi vel potûs in stomachum post mediam noctem traiecisse meminit, debet ab Altari discedere, & à Missæ celebratione ea die abstinere, si id absque scandalo fieri potest: Si verò post consecrationem se ieiunum non esse meminit, perficere nihilominus Sacrificium, & Christi Corpus ac Sanguinem sumere debet. Ita docet *S. Thomas* 3. P. Q. 83 A. 6. ad secundum. *Vbi* (inquit) *difficultas occurrit, semper est accipiendum illud quod habet minùs de periculo. Maximè autem periculosum circa hoc Sacramentum est, quod est contra perfectionem huius Sacramenti, quia hoc est immane sacrilegium. Minus autem est illud quod pertinet ad qualitatem sumentis: Et ideò si Sacerdos post consecrationem inceptam recordetur se aliquid comedisse, vel bibisse, nihilominus debet perficere Sacrificium, & sumere Sacramentum. Similiter si recordetur se peccatum aliquod commisisse, debet pœnitere cum proposito confitendi, & satisfaciendi; & sic non indignè, sed fructuosè sumet Sacramentum. Et eadem ratio est, si meminerit se Excommunicationi cuicumque subiacere: Debet enim assumere propositum humiliter Absolutionem petendi; & sic per inuisibilem Pontificem Iesum Christum Absolutionem consequetur, quantùm ad hunc actum quòd peragat diuina Mysteria. Si verò ante consecrationem alicuius prædictorum sit memor, tutius reputarem* (*maximè in casu manducationis & Excommunicationis*) *quòd Missam inceptam desereret, nisi graue scandalum timeretur*.

7 Infirmus periculosè laborans communicare potest non ieiunus, per modum Viatici, secundùm Constantiensis Concilij declarationem & Ecclesiæ consuetudinem. Vnde non tenetur cum graui incommodo differre medicinæ aut communis cibi sumptionem, vt ieiunus communicet. Nec tenetur curare vt sibi prima aut altera hora noctis Eucharistia deferatur, eam vt ieiunus

ſumere poſſit. Cùm enim illam ad infirmos honorificè deferendam Tridentina Synodus ſanxerit, non eſt conueniens vt horis intempeſtiuis deferatur, niſi grauis, & improuiſa id poſtulet neceſſitas. Nec ſemel tantùm, ſed multoties poteſt infirmo non ieiuno ſacra Communio adminiſtrari, perſeuerante ad plures dies, vel ingraueſcente mortis periculo, modo inter vtramque Communionem octo vel decem dies interfluxerint: etiamſi Extrema-Vnctione fuerit procuratus. Idem dicendum ſi ex imminente mortis periculo emerſerit, & in illud denuo poſt dies etiam pauciores inciderit. Ita vulgò Theologi. Decem dies inter vtramque Communionem per modum Viatici Rituale Pariſienſe præſcribit.

8 Præſtantiſſimi huius Sacramenti dignitas poſtulat, maximéque conueniens eſt, vt Fideles pridie illius diei quo ad ſacram Communionem accedere decreuerunt, ieiunium celebrent, aut ſaltem parciùs cœnent: & quòd pij homines aliquando facere conſueuerunt, in orationibus, pijſque meditationibus partem noctis vigilent, aut ſaltem prolixius, & feruentius orent, quam aliàs ſoliti ſunt. Ita *S. Carolus* in *Inſtructionibus*.

9 Diſpoſitio altera ex parte corporis ad ſacram Communionem afferenda, eſt puritas & caſtimonia. In huius rei figuram Iſraëlitæ Agnum Paſchalem accinctis renibus manducare iubebantur. Hinc Achimelech Sacerdos Panes Propoſitionis *Dauidi*, & eius comitatui manducandos dare noluit, priuſquam de illorum continentia certior factus eſſet. 1. Reg. 21. *Non habeo* (inquit) *Laïcos panes ad manum, ſed tantùm Panem ſanctum: Si mundi ſunt pueri, maximè à mulieribus? Et reſpondit David Sacerdoti, & dixit ei: Equidem, ſi de mulieribus agitur: Continuimus nos ab heri, & nudiuſtertius, quando egrediebamur, & fuerunt vaſa puerorum ſancta.·. Dedit ergo eis Sacerdos ſanctificatum panem.* Cùm deſcendiſſet Dominus ſuper Montem Sinaï in igne, & nubis caligine, coram omni plebe, Moyſes illam ad aduentum Domini præparaturus, (*Exod.* 19.) ait: *Eſtote parati in diem tertium, & ne appropinquetis vxoribus veſtris.* Si talis continentia ſeruata eſt propter figuram, quantò magis propter Corporis Chriſti veritatem? Hinc *S. Hieronymus* Epiſtolâ 50. quæ eſt Apologia pro Libris aduersùs *Iouinianum*, illud Apoſtoli 1. Corinth. 7. expendens: *Nolite fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi*, ait: *Quid eſt maius orare, an Corpus Chriſti accipere? Vtique accipere Corpus Chriſti. Si per coitum quod minus eſt impeditur: Multò magis quod maius eſt. Diximus in eodem Volumine, Panes Propoſitionis ex Lege non potuiſſe comedere David, & Socios eius, niſi ſe triduo mundos à mulieribus reſpondiſſent: Non vtique à meretricibus, quod damnabatur à Lege; ſed ab vxoribus, quibus licitè iungebantur. Populum quoque quando accepturus erat Legem in Monte Sina, tribus diebus iuſſum eſſe ab vxoribus abſtinere. Scio Romæ hanc eſſe conſuetudinem, vt Fideles ſemper Chriſti Corpus accipiant: Quod nec reprehendo, nec probo: Vnuſquiſque enim in ſuo ſenſu abundet: Sed ipſorum conſcientiam conuenio, qui eodem die poſt coitum communicant, & iuxta Perſium*, Noctem flumine purgant: *Quare ad Martyres ire non audent? Quare non ingrediuntur Eccleſias? An alius in publico, alius in domo Chriſtus eſt? Quod in Eccleſia non licet, nec domi licet. Nihil Deo clauſum eſt, & tenebræ quoque lucent apud eum. Probet ſe vnuſquiſque, & ſic ad Corpus Chriſti accedat: Non quod dilatæ Communionis vnus dies, aut biduum ſanctiorem efficiat Chriſtianum, vt quod hodie non merui, cras vel perendie merear: Sed quòd, dum doleo me non communicaſſe Corpori Chriſti, abſtineam me paulìſper ab vxoris amplexu; vt amori coniugis amorem Chriſti præferam. Durum eſt, & non ferendum: Quis hoc ſæcularium ſuſtinere poteſt? Qui poteſt ſuſtinere, ſuſtineat: Qui non poteſt, ipſe viderit. Nobis curæ eſt, non quid vnuſquiſque poſſit, aut velit, ſed quid Scripturæ præcipiant, dicere.*

Continentia diſpoſitio ad ſacram Cōmunionē.

Idem confirmatur ex Cap *Vir cum propria*, Causâ 33. Quæſt. 4 & Cap. *Omnis homo*, Diſt. 2. *De Conſecratione*. Necnon ex Concilij Tridentini Catechiſmo, & *S. Caroli* Inſtructionibus.

10 Coitus coniugalis, ſi ſit ſine peccato, ſi fiat nempè causâ prolis gerendæ, vel causâ reddendi debitum, non impedit Communionem ex neceſſitate, ſed ſolùm ex congruitate & decore, propter immunditiam corporalem, & mentis diſtractionem. Ita *S. Thomas* 3. P. Q. 80. A. 7. fultus *S. Gregorij* Reſponſione ad Interrogationes *Auguſtini* Anglorum Epiſcopi. *Oportet*, (inquit) *legitima carnis copula vt causâ prolis ſit, non voluptatis; & carnis commixtio creandorum liberorum ſit gratiâ, non ſatisfactio vitiorum. Si quis ergo ſua coniuge, non cupidine voluptatis captus, ſed ſolummodo liberorum creandorum gratiâ vtitur, iſte profectò de ingreſſu Eccleſiæ, ſeu de ſumendo Corporis Dominici Sanguiniſque Myſterio, ſuo eſt relinquendus iudicio: Quia à nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne poſitus neſcit ardere. Cùm verò non amor procreandæ ſobolis, ſed voluptas dominatur in opere commixtionis, habeat coniuges etiam de ſua commixtione quod defleant.*

11 Pollutio nocturna, quæ mortale peccatum eſt propter conſenſum, vel ratione ſuæ cauſæ, ex neceſſitate impedit Euchariſtiæ ſumptionem, niſi peccatum Pœnitentiâ eluatur: Poſtquam autem ſincera Contritione & Sacramentali Confeſſione expiatum eſt, impedit nihilominus eadem die ex congruitate, & decoro, propter fœditatem corporis, & euagationem mentis, cùm quibus ad ſacram Communionem ne accedamus, poſtulat reuerentia tanto Sacramento debita. Idem dicendum, ſi pollutionis cauſa, vel pollutio ipſa cùm peccato veniali coniuncta ſit, verbi gratià, ſi ex ſuperfluitate cibi aut potûs leuiuſcula, aut ex turpibus cogitationibus, quibus plenus conſenſus datus non fuerit, immunditia illa contigerit. Si autem ex naturæ debilitate, vel humoris redundantia, vel ex cogitationibus de rebus obſcœnis, ſed ob finem honeſtum, ſcilicet neceſſariæ lectionis, vel diſputationis causâ, abſque delectatione carnali, contigerit, ad Communionem accedere poteſt qui illam paſſus eſt. Decet quidem quàm maximè vt à ſacra Menſa abſtineat, ſi pollutio illa ex turpibus phantaſmatis prouenerit, ſed tamen accedere poteſt ad Altare, & Sacris operari, vel communicare, ſi Solemnitas occurrat, aut neceſſitas vrgeat. Idem eſto iudicium de illo cui venialis crapula ſubrepſit, ex qua pollutio præter voluntatem procurata eſt. Ita *S. Thomas* 3. P. Q. 80. A. 8. ex *S. Gregorio* Epiſtolâ 31. Libri 12. quæ Reſponſiones continet ad Quæſtiones propoſitas ab *Auguſtino* Anglorum Epiſcopo, cuius hæc ſunt verba. *In eadem* (inquit) *illuſione valdè neceſſaria eſt diſcretio, quia valdè ſubtiliter penſari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ ſuperfluitate vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit.. Et quidem cùm ex naturæ ſuperfluitate vel infirmitate euenerit, omnimodo hæc illuſio non eſt timenda: quia hanc animus neſciens pertuliſſe magis dolendus eſt, quàm feciſſe. Cùm verò vltra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur, atque idcircò humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum: Non tamen vſque ad prohibitionem percipiendi Sacri Myſterij, vel Miſſarum ſolemnia celebrandi, cùm fortaſſe aut feſtus dies exigit, aut exhiberi Myſterium, pro eo quòd Sacerdos alius in loco deeſt, ipſa neceſſitas compellit. Nam ſi adſunt alij qui implere Myſterium valeant, illuſio per crapulam facta à perceptione ſacri Myſterij prohibere non debet: ſed ab immolatione ſacri Myſterij abſtineri, vt arbitror, humiliter debet, ſi tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concuſſerit. Nam ſunt quibus ita plerumque illuſio naſcitur, vt eorum animus etiam in ſomno corporis poſitus turpibus imaginationibus non fœdetur. Qua in re vnum ibi oſtenditur, quòd ipſa mens rea non ſit tunc, ſed ſuo iudicio penitus libera, cùm ſe etſi dormienti corpore nihil meminit vidiſſe, tamen in vigilijs corporis meminit in ingluuiem incidiſſe. Si verò ex turpi cogitatione vigilantis oritur illuſio in mente dormientis, patet animo ſuus reatus. Videt enim à qua radice inquinatio illa proceſſerit, qui quod cogitauit ſciens, hoc pertulit neſciens. Sed penſandum eſt, ipſa cogitatio vtrum in ſuggeſtione, an delectatione, vel quod maius eſt, peccati conſenſu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, videlicet ſuggeſtione, delectatione, conſenſu. Suggeſtio quippè fit per diabolum, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritum.·. Cùm malignus Spiritus peccatum ſuggerit in mente, ſi nulla peccati delectatio ſequatur, peccatum omnimodo perpetratum non eſt. Cùm verò caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit naſci. Si autem etiam ad conſenſionem ex deliberatione deſcendit, tunc peccatum cognoſci-*

Qua ratione pollutio nocturna Communionem impediat.

tur

tur perfici … Et ſæpè contingit, vt hoc quod malignus Spiritus ſeminat in cogitatione, caro in delectationem trabat, nec tamen animus eidem delectationi conſentiat. Et cùm caro ſine anima delectari nequeat, ipſe tamen animus carnis voluptatibus reluctans, in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat, nec conſentiat, & tamen delectatione ligatus ſit: Sed ligatum ſe vebementer ingemiſcat. Qui ſic eſt affectus, ad ſacram Communionem accedere poteſt, ſi nocturna pollutio ipſi contigerit, ſiue dormienti, ſiue vigilanti, modò certus ſit ſe nullum huiuſmodi immunditiei præbuiſſe cauſam, ſed ex mera dæmonis illuſione nequitia procuratam fuiſſe. Vnde apud *Caſſianum* Collatione 22. *Germano* inquirenti, *An ſomnij illuſione pollutis vitanda ſit, an præſumenda ſacroſanctæ ac ſalutaris Eſcæ perceptio?* Thomas reſpondet Cap. 5. *Omni quidem induſtria quantùm in nobis eſt ſtudere debemus, vt immaculatam caſtimoniæ puritatem illo vel maximè tempore teneamus, quo venerandis aſſiſtere optamus Altaribus, & vigilantiſſimâ circumſpectione præcauendum eſt, ne carnis integritas in eo præcipuè, in quo nos ad ſalutaris Conuiuij Communionem præparemus, defraudetur. Verùm ſi hoſtis ille nequiſſimus, vt nobis cæleſtis remedij ſubtrahat medicinam, cuſtodiam ſopitæ mentis illaſerit, ita duntaxat vt nullo reprehenſibili interueniente pruritu, nullo contaminetur oblectationis aſſenſu …. Poſſumus & debemus ad gratiam cibi ſalutaris confidenter accedere.* Et Cap. 6. *Verùm vt manifeſtiùs approbetur, quòd etiam Inimici factione nonnunquam bæc eliciatur impuritas, nouimus Fratrem, qui cùm caſtimoniam cordis & corporis ſummâ circumſpectione atque bumilitate promeritam iugiter poſſideret, ac nequaquam nocturnis ludificationibus tentaretur, quoties tamen ſe ad percipiendam Communionem Dominicam præparaſſet, immundo fluxu dormiens tentabatur. Qui cùm multo ſe tempore à ſacroſanctis Myſterijs trepidus abſtineret, eamdem hanc ad Seniores detulit quæſtionem, remedium impugnationis ac doloris ſub medicabili eorum conſilio conſecuturum confidens.* Addit, quòd cùm alias cauſas pollutionis diligenter ab eo inquiſitas non inueniſſent; *Occultas diabolicæ factionis inſidias confeſtim peruiderunt: Probantéſque nec animæ culpam eſſe, nec carnis, ſacroſanctis eum Epulis debere miſceri confidentiſſimè cenſuerunt, ne ſcilicet ſi in hac abſtinentia duraſſet, verſutis maligni boſtis laqueis obligatus, ſanctificationis & Corporis Chriſti particeps eſſe non poſſet, & per hanc fraudem medicinâ remedij ſalutaris in perpetuum fraudaretur. Quo facto ita omnis diabolicæ factionis ſcena detecta eſt, vt mox virtute Dominici Corporis protegente, illa præterita illuſionis conſuetudo ceſſaret. In quo Inimici dolus euidenter apparuit, & probata pariter ſententia Seniorum, quæ plerumque hunc impuriſſimum fluxum nec carnis nec animæ vitio, ſed Aduerſarij factioſâ docuit ludificatione propelli.*

„ Si quis pollutionem paſſus, ad cauſam recurrens, dubitet de conſenſu, à ſacra Communione omnino abſtinere debet: Si autem expreſsè inueniat conſenſum non præceſſiſſe, (Addiderim, nec fuiſſe comitatum vel ſubſecutum;) & neceſſitas vrgeat, aut aliqua cauſa potior tollat obligationem qua teneretur alioquin non accedere, poteſt accedere, aut etiam celebrare, non obſtante corporis immunditiâ, aut hebetatione mentis: *Aliàs ſi neceſſitas non incumbat, videtur non exbibere debitam reuerentiam Sacramento; non tamen ſi celebrat, mortaliter peccat, ſed venialiter; ſicut cùm quis quandoque euagationem mentis patitur.* Quando autem ex illuſione accidit, *ſi illuſionis cauſa in nobis præceſſit; puta cùm quis indeuotus ad dormiendum acceſſerit, ideſt eſt iudicium ac de pollutione quæ ex cogitatione præcedenti cauſatur, id eſt, poteſt eſſe & mortale, & veniale peccatum. Et quia non ita de facili poteſt percipi ex qua cauſa contingat, ideò tutius eſt ſemper abſtinere, niſi neceſſitas incumbat.* Ita *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 10. Q. 1. A. 4. Quæſtiuncula 11.

12 Probari diutius, Pœnitentiæ operibus expiari, & ſalutari continentiâ exerceri debent, qui in peccata carnis prolapſi ſunt, antequam ad ſacram Communionem admittantur. Hinc *Algerus* Lib. 1. *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, Cap. 22. ſcribit: *Videndum, cùm ad edendum Agnum Lex dederit in calceamentis cautelam, ne à vitijs fallamur; in baculo diſciplinam, quâ perpetrata corrigamus; in lactucis compunctionem, vt non ſolùm exteriùs, ſed interiùs Pœnitentiam agamus; in feſtinatione deſiderij ardorem, quo ad cæleſtia ſuſpiremus: Cur accinctis renibus abſtinentiam libidinis expreſſiùs indixerit, cùm de cæteris vitijs nibil nominatim, ſed communiter omnium vel cautelam, vel diſciplinam figurauerit. Vnde ſciendum, quia Agnum Dei ſine macula, qui Virginis eſt filius luxurioſi & inceſti ſumunt periculoſiùs: quia cùm in Sacramento Chriſti ei vniri debeamus conformitate paſſionis & munditiæ, nibil ſic aduerſatur paſſionis crucis, vt voluptas; nibil ſic munditiæ, vt fœditas; nibil ſic eius vnitati, vt fornicariæ ſocietatis vnicas. Libido enim appetitu ſuo allicit & incendit, actu ſuo fœdat & eneruat, vſu lubricat & illaqueat: adeò vt placendo diſplicens, diſplicendo placens, difficilem aut nullam miſericordiæ Dei ſubuentam fuerit, miſerabili fine ſuo amatores ſuos ſine fine perdat … Hæc enim peſtis quò præ cæteris vitijs eſt naturæ familiarior, eò ad cauendum difficilior: Quia cùm repellitur, nolenti ſe ingerit importuna; cum admittitur, volenti incumbit blandè oneroſa; & dum ſic ſenſim infundit amorem ſuum, prorſus extirpat amorem cæleſtium. Sed quid è contra faciendum eſt, ne pereamus? Quia ad vitam non peruenitur niſi per anguſtam viam, difficilem, ſed cooperante Deo non impoſſibilem ingrediamur ſemitam: Vt quia bumanâ non proficimus, angelicam in terris vitam ducamus, quatenus caſtitatis munditiâ, corde & corpori Chriſti munditiæ conformes, ne cæleſti alimoniâ indignè reficiamur, ſimus ſpe & conuerſatione cæleſtes, quia Panis Angelorum non-niſi angelicæ vitæ eſt ſtipendium. Vnde etiam praui, dum communicare præſumunt cibo, qui incommunicabilis eſt prauitati (vt ait Apoſtolus)* Imbecilles ſunt, & dormiunt multi, quia non dijudicant Corpus Domini: *Vt vel corporalis infirmitatis moleſtiâ corrigantur per Dei miſericordiam; vel dormitione mortis corporalis vitam amittant temporalem & æternam. Ad quod periculum vitandum conſulens Apoſtolus, ait:* Probet ſe homo, & ſic de Pane illo edat, & de Calice bibat: *Quia reuera ſollicitè debet pependere cuius ſit actionis, vel ſaltem intentionis, qui tantæ vult fieri particeps Communionis.*

13 Quod ad corporis habitum pertinet, Parochus Fideles curæ ſuæ commiſſos moneat, ſatagátque, vt ſumma reuerentiâ, omniſque humilitate ad ſacram Communionem accedant, & ſumant. Oculis non vagis, ſed in Chriſti Corpus piè coniectis: Barbæ pilis circa os benè præciſis: Ore ſupra pannum lineum ſuppoſitum modeſtè porrecto: Capite non demiſſo: Linguâ pauliſſum labrum inferius intus attingente, non tamen extra os prominente; in qua particulam ſuſcipiant: Neque linguam ipſam retrahant, priuſquam Presbyter manum remouerit: Tum verò caput humiliter demittant. Ita etiam vt ſuſpirijs abſtineant, quibus particulæ poſſint excuti. Manibus pectori admotis, inſtar crucis, ex veteri Fidelium diſciplina, aut ſupplicibus, ijſdemque nudis: Pallio, quantùm fieri poterit, adhibito: Non birretis, pileiſue plumâ inaniter ornatis: Armis depoſitis: Toto denique corporis habitu decenti, humili, & modeſto, non ſordido. Mulieres non ſumptuoſis, non caudatis veſtibus, non crinibus inaniter intortis; non fuco aut pigmentis vultu illito; non pectore nudo, aut tenui velo obtecto, ſed ita veſtitæ, vt ne præter faciem quicquam nudum cernatur: Velo denſo bene ſuper faciem demiſſo. Omnes autem genibus flexis: Non pectore, brachiiſue ſcabello innixi. Nihil præterea dabunt. Omni modeſtia ſurgent, & à Menſa diſcedent. Ita *S. Carolus* in Inſtructionibus. Videat autem Sacerdos Euchariſtiam adminiſtrans, vt cùm dixit, *Corpus Domini noſtri Ieſu-Chriſti cuſtodiat Animam tuam in vitam æternam*: Antequam Sacramentum præbeat, ei qui accepturus eſt, ſatis ſpatij relinquat ad reſpondendum, *Amen*, ſecundùm Eccleſiæ primæuæ Ritum; vt rurſus monet *S. Carolus*.

Quo habitu corporis ad ſacram Communionem accedendum?

ARTICVLVS III.

Quid in ipſa Communionem, & poſt Communionem præſtandam?

1 IN Communione ipſa vt ſanctè religioſéque Fideles animo verſentur, hæc Parochus opportunè præmonebit ac docebit.

In primis, quò ardentiùs sanctum amorem, qui in sacra Communione requiritur, Fideles in se excitent, illos docebit quo modo eo temporis momento, quo sacram Eucharistiam sumunt, Passionem Christi Domini, ex cuius vulneribus plus ille amor hauritur, religiosè meditentur: Tum etiam considerent præsens illud beneficium, in quo tanta cum dignatione, immensáque charitate Christus Iesus se communicat, & intimè illis se coniungit.

Deinde, vt spem eorum inflammet, demonstrabit, tunc temporis illis considerandum, In Christo Domino esse quicquid piam Christianorum fiduciam spemque excitare potest: Cùm ipse sit & omnipotens, qui omne bonum conferre potest; & summè benignus, qui magis desiderat conferre nobis sua dona, quàm nos recipere; & sapiens, qui benè nouit, quæ nobis & expediunt, & opus sunt ad salutem. Ac præterea, ad hoc illos instruet, vt in ipsa sanctissima Communione, toto corde, omníque intima animi pietate Deo gratias agant de tanto beneficio, infinitáque charitate, qua erga Populum Christianum vsus est. Ita *S. Carolus* in Instructionibus.

2 Fideles etiam monebit, vt ne postquam sacram Communionem sumpserint, ab Ecclesia statim discedant, sed permaneant in oratione, quantùm fieri possit, quieto & remoto loco.

Monebit etiam ne statim spuant, sed per quartam saltem horæ partem à sputatione abstineant. Si verò necessitas coget priùs spuere, id in loco saltem fiat à pedibus conculcantium remoto, seu potiùs in linteo mundo. Sacerdotes & Fideles à spuendo aliquandiu post Communionem abstinere solitos, eóque nomine reprehensum olim *Amalarium*, quod à spuendo post Dominici Corporis sumptionem satis diu non abstineret, constat ex eius ad *Gantardum* Epistola, quà se excusat, Tom. 7. *Spicilegij*, P. 168. Ait autem, non ex irreuerentia erga Corpus Christi, sed ex redundantia humoris phlegmaticis, quem cohibere non poterat, se paulò post Communionem spuere.

Nec præterea statim cibum capiant, sed dimidià post sumptam sacram Communionem, aut saltem quarta horæ parte, Parochus admoneat.

Vt animæ cogitationes, sensus omnes, & linguam cohibeant: Abstineantque præcipuè ea die à verbis otiosis, cogitationibus inanibus. Sed in sanctis meditationibus, precibus, Diuinorum Officiorum frequentia, Ecclesijs etiam frequentandis, alijsque pietatis officijs atque operibus versentur.

Vt denique assistant Christo hospiti sanctissimis exercitationibus, aque actionibus: A profanis autem negotijs & secularibus abstineant: Quòd si non omninò possunt, curent tamen à sancta Communionis sumptæ meditatione, & à sui intima custodia non alienari. Ita *S. Carolus* in Instructionibus.

Diebus autem sacræ Communionis, charitas & beneficentia in pauperes effusiùs est exercenda, & cùm Christus Corpore suo nos cibauerit, pane certè nostro alijsque cibis terrenis, quos dat nobis Deus, ipsum in membris suis esurientem pascere debemus. Christianos etiam post sacram Communionem immisericordes, grauiter increpat *S. Ioannes Chrysostomus*, Homilià 27. in Epist. 1. ad Corinthios. *Si tu*, (inquit) *accedas propter Eucharistiam, id est gratiarum actionem, tu quoque nihil facias indignum Eucharistia seu gratiarum actione: Neque fratrem pudore afficias, neque esurientem dispicias ∴ Christus omnibus Corpus ex æquo dedit: Tu autem ne panem quidem communem das ex æquo ∴ Christi facis commemorationem, & pauperes despicis, & non exhorrescis? Sed si filij quidem aut fratris defuncti memoriam ageres, pungereris à conscientia, si non morem impleuisses, & pauperes vocasses? Tu autem Domini tui faciens memoriam, ne mensa quidem solùm impertis ∴ Talis mensæ fuisti particeps: Et cùm omnibus deberes esse mitior & clementior, & par Angelis, fuisti omnium crudelissimus. Gustauisti Sanguinem Dominicum, & ne sic quidem fratrem agnoscis? Et quamnam mereberis veniam? Quamquam etsi antea ignorares, à Mensa eum oportebat agnoscere. Nunc autem ipsam Mensam ignominià afficis: Eum qui dignus fuit habitus, vt illius esset particeps, tuis cibis non dignum esse existimans ∴ Non cogitas quisnam cùm esses, quis factus sis? Non in memoriam reuocas quòd hoc paupere in pecunijs, longè eras egentior in bonis operationibus, cùm esses plenus peccatis; sed tamen ab his omnibus te liberauit Deus, & se tali Mensa es dignatus. Tu autem ne sic quidem factus es benignior & magis misericors. Nihil ergo restat nisi vt tradaris tortoribus. Hæc verba nos quoque omnes audiamus, quicumque hîc quidem cum pauperibus ad hanc sacram Mensam accedimus, foras autem egressi, videmur ne eos quidem vidisse.*

Tum ostendit Fidelibus, quà die ad sacram Communionem accesserunt, à delicijs & iocijs penitus esse temperandum. *Nam si nunquam oportet deditum esse delicijs, idque Paulus significauit, dicens:* Quæ in delicijs viuit, est mortua: *Multò magis tunc morietur. Nam si deliciæ mors sunt mulieri, multò magis viro: Et si hoc cùm alio tempore fiat, perdit, multò magis post Sacramentorum Communionem. Tu autem pane vitæ accepto, facis rem mortis, & non horrescis? Nescis quàm multa mala proficiscantur ex delicijs? Risus intempestiuus, verba insolentia & incomposita, vrbanitas & facetiæ exitio plenæ, nugæ inutiles, ea quæ nefas quidem est dicere: & hæc facis Christi Mensâ exceptus, eo die quo dignus es habitus qui eius carnes linguâ tangeres. Quicumque sis ergo, ne hæc fiant, manum tuam expurga, & castiga linguam, & labra, quæ ingressui Christi fuere vestibula: Et appositâ mensâ sensili ad Mensam illam mentem extende, ad Cœnam Dominicam, ad vigiliam Discipulorum, quæ fuit sacra illa nocte. Imò verò etiam præsentia sunt nox. Vigilemus ergo cum Domino, compungamur cum Discipulis: Precationis tempus est, non ebrietatis, semper quidem, maximè autem in die festo. Propterea enim est dies festus, non vt nos indecorè geramus, non vt peccata coagregemus, sed vt quæ sunt, tollamus ∴ Ego te volo explere delicijs, sed quæ verè sunt deliciæ, quæ nunquam marcescunt. Inuita Christum ad prandium: Eum tuis imperti, vel potiùs suis. Hoc infinitam habet voluptatem, & perpetuò vigentem.* 1. Timoth. 5.

ARTICVLVS IV.

De Frequenti Communione.

PROPOSITIO VNICA.

Frequentior Communio, si nihil obstet, præstat rariori.

EVcharistia enim spiritualis est animæ cibus: Vnde quemadmodum corpori in singulos dies alimentum subministrare necessarium putamus: Ita etiam animæ hoc Sacramento frequenter alendæ & nutriendæ curam abijcere non debemus: Neque enim minùs spirituali cibo animam, quàm naturali corpus indigere perspicuum est.

Præterea, cùm fructus maximos ex Eucharistiæ Sacramentali Communione consequamur, gratiæ & charitatis incrementum, remissionem peccatorum venialium, imminutionem concupiscentiæ, munimen contra tentationes, & antidotum contra peccata futura, vitam denique & gloriam æternam: Manifestum est frequentiorem Communionem, si nihil obstet, præstare rariori.

Tertiò, singulis diebus corporis vires reficere oportebat Israëlitas per desertum ambulantes, donec ad Terram promissam peruenissent: Frequens igitur Eucharistiæ susceptio, cuius Manna figura erat, per se anteponenda est rariori.

Quartò, Fideles Apostolicis temporibus Eucharistiam quotidie accepisse, ex Apostolorum Actis intelligimus (Act. 11. 42) *Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis Panis, & orationibus.* Omnes enim qui tunc Fidem Christianam profitebantur, verà & sincera charitate ita ardebant, vt cùm sine intermissione orationibus, & alijs pietatis officijs vacarent, quotidie ad sacra Dominici Corporis Mysteria sumenda parati inuenirentur.

Quintò, SS. Patres frequentem Communionem magnoperè commendant, ad eamque vehementer hortãtur.

S. Cyprianus Lib. De Oratione Dominica: *Hinc autem Panem* (inquit) *dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie in cibum salutis accipimus, intercedente grauiore aliquo delicto, dum abstenti & communicantes à cœlesti Pane prohibemur, à Christi Corpore separemur.*

S. Basilius Epist. 289. ad Cæsariam Patriciam: *Singulis certè diebus* (inquit) *communicare & participem esse Sancti*

ſti Corporis & Sanguinis Chriſti bonum & fructuoſum eſt, cùm dixerit ipſe, Qui comederit Carnem meam, & biberit Sanguinem meum, vitam habet æternam. Iam verò quis dubitat, quia frequentiùs participare, non ſit aliud omninò quàm frequenter viuere? Quater igitur nos ſingulis ſeptimanis communicamus, Dominico die, Feria quarta, in Paraſceue, & in Sabbato: Sed & per dies etiam alios, ſi Martyris alicuius Memoria celebretur.

S. Ioannes Chryſoſtomus Homiliâ 5. in Epiſtolam 1. ad Timotheum, pœnas indignè communicantium recenſens, his verbis expreſſas, Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi, ait: Et quomodo, inquies, iſta perpetimur, cùm ſemel tantùm per annum ea Sacramenta ſumamus? Hoc nempè eſt quod vniuerſa perturbat, quia non munditiâ animi, verùm interuallo temporis longiore, conſtare meritum putas, ſummámque arbitraris reuerentiam ac religionem eſſe, ſi non ſæpius cæleſtem illam adeas Menſam. Ignoras quoniam indignè accedere, etiamſi ſemel tantùm fiat, te ſupplicio tradit: Dignè verò, etiamſi ſæpè accedas, ſalutem inde conquiris? Non eſt audaciæ ſæpius accedere ad Dominicam Menſam, ſed indignè accedere, etiamſi ſemel tantùm quiſpiam toto vitæ tempore accedat ∴ Quid igitur hanc rem temporis lege metimur? Tempeſtiuum accedendi tempus munditia conſcientiæ faciat; Nihil habet ampliùs quod in Paſcha conſummatur Myſterium, eo quòd continuò celebratur. Vnum quippè atque idem eſt, eadem eſt Sancti Spiritus gratia, ſemper Paſcha eſt.

Et Homiliâ 17. in Epiſtolam ad Hebræos: Multi (inquit) huius Sacrificij ſemel toto anno ſunt participes, alij autem bis, alij verò ſæpè. Ad omnes ergo habetur oratio, non ſolùm ad eos qui hîc ſunt, ſed ad eos etiam qui ſedent in deſerto. Nam illi ſemel in anno ſunt participes, ſæpè etiam poſt duos annos. Quid verò, quinam erunt nobis magis accepti, an qui ſemel, an qui ſæpè, an qui rarò? Nec hi, nec illi: Sed ij qui cum munda conſcientia, qui cum mundo corde, qui cum vita irreprehenſibili. Qui ſunt huiuſmodi, ſemper accedant: Qui non ſunt huiuſmodi, ne ſemel quidem. Quamobrem? Quoniam ſibi ſumunt iudicium, & condemnationem, & pœnam, & ſupplicium. Nec mireris: Sicut enim nutrimentum quod naturâ vim habet nutriendi, ſi in eum inciderit qui malis humoribus eſt plenus, omnia perdit & corrumpit, & morbi fit occaſio: Ita etiam hæc veneranda Myſteria. Frueris Menſa ſpirituali, Menſâ regali, & iterum os tuum luto inquinas? Vngis vnguento, & rurſus imples fœtore? Dic mihi, cùm poſt annum es particeps Communionis, exiſtimáſne quadraginta dies tibi ſufficere ad emundationem peccatorum totius temporis: Et cùm rurſus præterierit hebdomada, te dedis prioribus? Dic mihi, ſi cùm quadraginta diebus à longo morbo conualueris, rurſus te dedas cibis illis, qui morbos procreant, non etiam priorem perdis laborem? Nam ſi mutantur quæ ſunt naturalia, multò magis quæ noſtri ſunt inſtituti, & liberi arbitrij ∴ Hæc dico, non ab vno eodemque annuo acceſſu vos arcens, ſed volens non perpetuò ad Sancta accedere.

S. Hieronymus, Epiſtolâ 28. ad Lucinium: Vtinam (inquit) omni tempore ieiunare poſſimus? Euchariſtiam quoque abſque condemnatione noſtri, & pungente conſcientiâ ſemper accipere, & Pſalmiſtam audire dicentem:
Pſal. 33. GVSTATE & videte quoniam ſuauis eſt Dominus. Et Epiſtolâ 1. Scio Romæ hanc eſſe conſuetudinem, vt Fideles ſemper Chriſti Corpus accipiant: Quod nec reprehendo, nec probo: Vnuſquiſque enim in ſuo ſenſu abundet.

S. Ambroſius Lib. 5. De Sacramentis, Cap. 4. Si quotidianus eſt Panis, cur poſt annum illum ſumis, quemadmodum Græci in Oriente facere conſueuerunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi proſit. Sic viue, vt quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur poſt annum accipere: Quomodo Iob ſanctus pro filijs ſuis offerebat quotidie Sacrificium, ne fortè aliquid vel in corde, vel in ſermone peccaſſent. Ergo tu audis quòd quotieſcumque offertur Sacrificium, mors Domini, reſurrectio Domini, eleuatio Domini ſignificetur, & remiſſio peccatorum: Et Panem iſtum vitæ quotidianum non aſſumis? Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus eſt, quia ſub peccato ſumus. Medicina eſt cæleſte & venerabile Sacramentum. PANEM noſtrum quotidianum da nobis hodie. Quotidie ſi accipis, quotidie tibi hodie eſt.

S. Auguſtinus Epiſtolâ 54. aliàs 118. ad Ianuarium: Alia verò (inquit) quæ per loca terrarum, regionéſque variantur, ſicuti eſt quòd alij ieiunant Sabbato, alij non: Alij quotidie communicant Corpori & Sanguini Domini, alij certis diebus accipiunt: Alibi nullus dies prætermittitur, quo non offeratur, alibi Sabbato tantùm & Dominico, alibi tantùm Dominica: & ſi quid aliud huiuſmodi animaduerti poteſt, totum hoc genus rerum liberas habet obſeruationes: Nec diſciplina vlla eſt in his melior graui prudentíque Chriſtiano, quàm vt eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quam fortè deuenerit ∴ Dixerit aliquis, non quotidie accipiendam Euchariſtiam. Quæſieris quare? Quoniam, inquit, eligendi ſunt dies quibus puriùs homo continentiúſque viuit, quò ad tantum Sa- "
cramentum dignus accedat. Qui enim manducauerit "
indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Alius contra: Immo, inquit, ſi tanta eſt plaga peccati, atque impetus morbi, vt medicamenta talia differenda ſint, auctoritate Antiſtitis debet quiſque ab Altari remoueri ad agendam Pœnitentiam, & eadem auctoritate reconciliari. Hoc eſt enim indignè accipere, ſi eo tempore accipiat, quo debet agere Pœnitentiam; non vt arbitrio ſuo, cùm libet, vel auferat ſe Communioni, vel reddat. Cæterùm peccata ſi tanta non ſunt, vt excommunicandus quiſquam homo iudicetur, non ſe debet à quotidiana medicina Dominici Corporis ſeparare. Rectiùs inter eos fortaſſe quiſpiam dirimit litem, qui monet vt præcipuè in Chriſti pace permaneant: Faciat autem vnuſquiſque quod ſecundùm fidem ſuam piè credit eſſe faciendum. Neuter enim exhonorat Corpus & Sanguinem Domini, ſed ſaluberrimum Sacramentum certatim honorare contendunt. Neque enim litigauerunt inter ſe, aut quiſquam eorum ſe alteri præpoſuit, Zachæus & ille Centurio, cùm alter eorum gaudens in domum ſuam ſuſceperit Dominum, alter dixerit, Non ſum dignus " Luc. 19.6. Matth. 8.8.
vt intres ſub tectum meum: Ambo Saluatorem hono- "
rificantes diuerſo & quaſi contrario modo: Ambo peccatis miſeri, ambo miſericordiam conſecuti. Valet etiam ad hanc ſimilitudinem quòd in primo Populo vnicuique Manna ſecundùm propriam voluntatem in ore ſapiebat, ſic vniuſcuiuſque in corde Chriſtiani Sacramentum illud quo ſubiugatus eſt Mundus. Nam & ille honorando non audet quotidie ſumere, & ille honorando non audet vllo die prætermittere. Contemptum ſolùm non vult cibus iſte, ſicut nec Manna faſtidium.

S. Cyrillus Alexandrinus Lib. 3. In Ioannem, p. 324. Viuificat Sanctum Chriſti Corpus, & in incorruptione conſeruat, noſtris commiſtum corporibus ∴ Quæ cùm ita ſint, intelligant demum quicumque baptizati ſunt diuinámque gratiam guſtarunt, ſi cunctanter & vix Eccleſias adeant, & longo temporum ſpatio Eulogiam quæ per Chriſtum frequentare deſinant, & ex eo quòd nolunt ei myſticè communicare, damnoſum metum ac religionem prætexant, æternâ vitâ ſe ipſos excludere, dum viuificari renuunt: Et recuſationem illam, tametſi à metu & religione profecta videatur, in laqueum cedere & ſcandalum. Enitì quippè magis eos omni ſtudio ac viribus deceret, vt à peccato ſtatim mundentur, honeſtámque ac probum vitæ inſtitutum amplexi, ad Vitæ participationem demum magna cum fiducia properent. Sed cùm Satanæ variæ ad decipiendum ſint artes, ad ſaniorem mentem eos reuocari non ſinit; verùm poſtquàm malis eos inquinauit, ipſam quoque Gratiam cogit exhorreſcere, per quam à voluptate quæ ad vitium inducit, tanquam à vino & crapula ad ſobrietatem reuocati, quid vtile ſit perſpicere queant. Ruptis igitur illius vinculis, & excuſſo iugo tyrannico, in timore Domino ſeruiamus, vt ſcriptum eſt, & carnis voluptatibus per temperantiam ſuperatis, ad diuinam ac cæleſtem Gratiam accedamus, & ad ſanctam Chriſti participationem aſcendamus.

S. Iſidorus Lib. De Eccleſiaſticis Officijs, Cap 18. Dicunt aliqui, niſi aliquo interueniente peccato, Euchariſtiam quotidie accipiendam: Hunc enim Panem dari, iubente Domino quotidie nobis poſtulamus, dicentes: Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: Quod quidem benè dicunt, ſi hoc cum religione & deuotione & humilitate ſuſcipiunt: Ne fidendo de iuſtitia, ſuperba præſumptione id faciant. Cæterùm ſi talia ſunt peccata, quæ quaſi mortuum remoueant ab Altari, priùs agenda Pœnitentia eſt: Ac ſic deinde hoc ſalutiferum medicamentum ſuſcipiendum ∴ Manifeſtum eſt enim, viuere eos qui Corpus eius attingunt. Vnde timendum eſt, ne dum diu quiſque ſeparetur à Chriſti Corpore, alicuius permaneat à "
ſalute, ipſo dicente: Niſi manducaueritis Carnem " Ioan. 6.
Filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non ha- "
bebitis

bebitis vitam in vobis. *Qui enim peccare iam quieuit, communicare non desinat.*

Ratherius Veronensis Episcopus, qui decimo sæculo florebat, in Epistola Synodica ad Presbyteros suos: *Omnis*, inquit, *dies Dominicus ideò est Paschalis, quia Resurrectione Domini decoratus: Pascha verò nostrum ideò est Christus, quia pro nobis immolatus. Omni ergo Dominica clamat nobis Apostolus:* Itaque epulemur; *Id est, Carnem Domini manducemus, & Sanguinem ipsius bibamus.*

Petrus Cellensis Abbas S. Remigij Remensis, postmodum Carnotensis Episcopus, qui floruit duodecimo sæculo ad exitum vergente, Libro *De Disciplina Claustrali*, Cap. xxv. de eodem argumento hæc habet. *Eucharistiam locum tenet in corpore Ecclesiæ, quem humanum cor in homine: Integro & sano corde viuitur, & corrupto & vulnerato, homo moritur. Vnde Salomon:* Omni custodiâ serua cor tuum; quoniam ex ipso vita procedit. *Et Dominus de Corpore suo in Euangelio:* Qui manducat me, & ipse viuet propter me. *Vita est Angeli, in quem desiderant Angeli prospicere: Vita est Christiani, per quam possit proficere. Hanc vitam aliter accipit qui in carne & secundùm carnem viuit; aliter ille qui seminat in spiritu, vbi de spiritu metat vitam æternam: & qui dicit,* Viuo autem, iam non ego; viuit verò in me Christus: *Quem diligo ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute. Cor tale Deum solum cogitat, amat, & desiderat; anima singulis spiraculis Deum annuntiat, & semper ad Deum spirat & suspirat. Qui sic Deo & à Deo occupatur horis matutinalibus fame sancta vrgente, Dominici Corporis & Sanguinis Communione quotidie reficitur. Sed, secundùm Apostolum, dijudicandam inter hunc spiritualem cibum, & corporalem quotidianum. Nam summa discretione attendendum, quando ad Corpus Christi sit accedendum, quando cedendum, & quando recedendum. Accedere ad Christum, accedere est ad Dominum, accedere ad Regem, accedere ad lucem, ad ignem, ad panem, ad vitam, imò ad vitem. Quæris libertatem? Accede ad Dominum: Quæris securitatem, accede ad Regem: Quæris claritatem? Accede ad lucem: Quæris calorem? Accede ad ignem: Quæris refectionem, accede ad panem: Quæris putum? Accede ad vitem: Quæris resurrectionem? Accede ad vitam. Offendisti Dominum? Cede: Fecisti contra Regem? Cede: Cæcus aut lippus es? Cede à luce: Portas in lumbis aut in manibus tuis ignem alienum? Cede, ne exurat te ignis de Altari: Esne plenus murmurio, & saturatus de contradictionibus? Cede, & noli accedere ad Panem Angelorum: Esne inebriatus de vinea Sodomorum & Gomorrhæ? Cede, & noli accedere ad vinum de vinea Sorech: Esne mortuus criminalibus, & sepultus in inferno? Cede. Distat autem plurimùm inter cedere, & recedere: Nam cedere, reuerentiæ est; recedere, irreuerentiæ. Cedit qui dicit:* Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum. *Recedit qui dicit;* Ecce eijcis me à facie tua. *Et,* Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. *Et Psalmista:* Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. *Quis autem finis recedentibus à Deo?* Omnes qui elongant se à te peribunt. *Cedo itaque cùm peccauero: Non recedo, si confessus errorem fuero, & emendauero.*

Prouerb. 4. 23. Ioan. 6. 58. Galat. 2. 20. Luc. 7. Genes. 4. Psalm 6. Psalm 72.

Sed adhuc diligentiùs aduertendum quando, quomodo, & quare ad Communionem sit accedendum: Habet enim vtilitas huius refectionis temporis discretionem, modi determinationem, causæ etiam rationem. In tempore considerantur tria, opportunitas, consuetudo, & Solemnitas. In modo purgatio, intentio, & deuotio. In causa institutio, vtilitas, & necessitas. Opportunitas fugit & fugat occupationem: Liberis enim mentibus hoc exequendum officium, & Deo obsequendum. Consuetudo remouet laicam negligentiam, & erga salutem suam nimium torporem. Instans quoque Solemnitas admonet nos accedere ad Communionem. Quæ enim solemnitas, vbi fames & egestas? Vbi autem non est cibus qui non perit, sed qui permanet in vitam æternam, egestas est, & exitialis inopia. Modus habet purgationem, intentionem, & deuotionem. Purgandæ itaque priùs sunt sordes nostræ aquâ compunctionis, igne fraternæ compassionis, hyssopo fidei & humillimæ confessionis, cinere saluberrimæ subjectionis & mortificationis. De hac purgatione Apostolus ad Hebræos: Habentes (*inquit*) fiduciam in introitu Sanctorum in Sanguine Christi, quam initiauit nobis viam nouam, & viuentem per velamen, id est carnem suam, & Sacerdotem magnum super domum Dei: Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aquâ mundâ, teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem: Et consideremus inuicem in prouocationē charitatis, & bonorum operum. *Securus introeat ad Altare Dei, certus accedat ad Communionem Dominici Corporis, qui habet cor aspersum, id est mundatum à conscientia mala, & corpus ablutum tam sanctificationem Baptismatis quàm compunctione deuotionis; & qui tenet indeclinabilem spei confessionem.*

Hebr. 10.

Intentio triplex, alia bona, alia mala, alia pessima. Bona est, si Corpus Christi cum fide vera, & purâ ab omni crimine conscientiâ sumitur; vt Sanguis Christi iustum iustificet ampliùs; Hic accipit vt bonus fiat. Mala est, cùm in vase per odium auido, per luxuriam immundo, & per malitiam corrupto mittitur, non vt qui est malus fiat bonus, sed vt qui est malus, appareat bonus: Hic est hypocrita. Pessima est, quando irreuerenter quasi canis validus corde pessimo accedit aliquis ad Sacramentum Dominicum, non vt fiat bonus, sed vt sub Christo lateat Antichristus: Hic est lupus rapax, qui sub pelle ouina deuorat Agnum.

Triplex est deuotio: Alia compunctiua, alia suspiriosa, alia lachrymosa. Compunctiua est fons scaturiens, suspiriosa est fons saliens, lachrymosa fons superebulliens. Pungit compunctiua, elicit suspiriosa, fundit & pluit lachrymosa. Timor pungit, spes elicit, amor pluit. Venam stringit timor, spes aperit, amor humorem cum impetu spiritûs educit.

Ecclesia sententiam suam de frequenti Communione in Synodo Tridentina expressit his verbis Sessione 22. Cap. 6. *Optaret quidem Sacrosancta Synodus, vt in singulis Missis Fideles adstantes non solùm spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quò ad eos Sanctissimi huius Sacramenti fructus vberior proueniret.*

De eadem Concilij Catechismus hæc habet: *Neque tamen Fideles satis habeant semel tantummodo Corpus Domini quotannis accipere, verùm sæpius iterandam Eucharistiæ Communionem existiment. Vtrum autem singulis mensibus, vel hebdomadis, vel diebus id magis expediat, certa omnibus regula præscribi non potest: Veruntamen illa est S. Augustini [a] norma certissima:* SIC VIVE, VT QVOTIDIE POSSIS SVMERE.

[a] Sermone aliàs 28. De Verbis Domini, vide 24. in Appendice, qui non est ex [illegible] Ambrosij Lib. 5. De Sacramentis Cap. 4.

S. Carolus, in Instructionibus de Sacramento Eucharistiæ: *Ad saluberrimam* (inquit) *huius Sacramenti frequenter sumendi vsum Parochus Fideles cohortabitur atque excitabit, Ecclesiæ institutis ac exemplis, & Sanctorum omnium consentiente Doctrina, vt ex Catechismo Romano discere poterit, & Sententia Oecumenicæ Synodi Tridentinæ: Quæ optaret quidem Fideles in singulis Missis non solùm spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicare: Curabit certè, vt præter Paschatis Communionem, quæ Ecclesiæ præcepto necessaria est; saltem in præcipuis Solemnitatibus, veluti die Natali Domini, Epiphania, Pentecoste; in diebus item festis maioribus B. Mariæ Virginis, communicent.*

Crebris præterea monitis, illud quod Beatissimus Siluerius Pontifex statuit, in consuetudinem reuocare studebit; vt qui sæpius non communicant, in Quadragesima saltem Dominicis diebus Corpus Domini sumant, & die item Cœnæ Domini, ex antiquo instituto; Ac præterea in Aduentu isidem præstent.

Eam præterea consuetudinem in Parochia sua introducere curabit, vt quoties quis iter longum, aut infestum, ritque arduam & difficilem, etiam in qua nullum mortis periculum extimescendum sit, aggredietur; qui item graui aliqua perturbatione, vel ex filiorum coniugisue obitu, vel bonorum amissione, vel ex alia re aduersa affligitur, Sacram Communionem confessus suscipiat. Idemque faciat, itinere, vel negotio difficili, quod susceperit, confecto, vel quocunque beneficio accepto; gratias Deo acturus huius Sacramenti sumptione: In quo præcipua quædam ratio inest, quâ Deo pro immensis in nos collocatis beneficijs aliquam gratiam piè referamus.

Curabit item vt Mulieres proximè pariture hoc ipsum præstent, ac præterea cùm primùm à puerperio ad Ecclesiam accedent.

De eadem Concilium Remense anni 1633. *Cùm nihil habeat Christiana Religio Sacramento Eucharistiæ*

stiæ præstantius & augustius, nihilque ad sanctè & inculpatè viuendum efficaciùs eiusdem frequentissima participatione, dolemus tantam esse Christianorum huius temporis incuriam, vt semel tantùm in anno sumant tam salutaris Sacramenti subsidia. Quare Parochi, & qui ad diuini verbi prædicationem adsciscuntur, deinceps de frequentis Communionis antiquæ vsu, eiusdémque miris fructibus & vtilitate differant, & Fidelibus persuadere nitantur, nullum esse modum aptiorem & compendiosiorem, quo sopitis & extinctis hæresibus, Ecclesiæ Apostolicæ facies nostro seculo redeat. Nos quoque Fideles omnes hortamur, & per viscera misericordiæ Dei nostri obsecramus, vt quàm sæpissimè, saltem verò diebus solemnibus communicent, & quotiescunque postulauerit ingruens aliqua necessitas, quæ vitam humanam in discrimen & periculum adducat.

Quæstionem de frequenti Communione ita dirimit *S. Thomas* 3. P. Q. 80. A. 10. *Circa vsum huius Sacramenti duo possunt considerari: Vnum quidem ex parte ipsius Sacramenti, cuius virtus est hominibus salutaris: Et ideò vtile est quotidie ipsum sumere, vt homo quotidie eius fructum percipiat. Vnde S. Ambrosius dicit* Lib. 4. *De Sacramentis*, Cap. 4. Si quotiescumque effunditur Sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere, vt semper mihi peccata dimittantur: Qui semper pecco, debeo semper habere medicinam. *Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, vt cum magna deuotione & reuerentia ad hoc Sacramentum accedat: Et ideò si aliquis se quotidie ad hoc paratum inueniat, laudabile est quòd quotidie sumat. Sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta huius deuotionis occurrunt, propter corporis indispositionem, vel animæ; non est vtile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere: sed quotiescumque se ad illud homo inueniret præparatum.*

Et in Responsione ad tertium: *Reuerentia* (inquit) *huius Sacramenti habet timorem amori coniunctum: Vnde timor reuerentiæ ad Deum, dicitur timor filialis: Ex amore enim prouocatur desiderium sumendi, ex timore autem consurgit humilitas reuerendi: Et ideò vtrumque pertinet ad reuerentiam huius Sacramenti, & quòd quotidie sumatur, & quòd aliquando abstineatur. Amor tamen & spes, ad quæ semper Scriptura nos prouocat, præferuntur timori. Vnde cùm Petrus dixisset,* Exi à me Domine, quia homo peccator sum; *respondit Iesus:* NOLI TIMERE.

Et in 4. *Sententiarum*, Dist. 12. Q. 2. A. 1. Quæstiuncula 1. *In hoc Sacramento*, inquit, *duo requiruntur ex parte recipientis; scilicet desiderium coniunctionis ad Christum, quod facit amor; & reuerentia Sacramenti, quæ ad donum timoris pertinet: Primum autem incitat ad frequentationem huius Sacramenti quotidianam, sed secundum retrahit: Vnde si aliquis experimentaliter cognosceret ex quotidiana sumptione feruorem amoris augeri, & reuerentiam non minui, talis deberet quotidie communicare. Si autem sentiret per quotidianam frequentationem reuerentiam minui, & feruorem non multùm augeri, talis deberet interdum abstinere, vt cum maiori reuerentia & deuotione postmodum accederet. Vnde quantum ad hoc vnusquisque relinquendus est iudicio suo.*

Et Articulo 2. Quæstiuncula 3. *Si autem hæc duo ad inuicem comparemus, adhuc inuenitur præualere sumptio Sacramenti abstinentiæ à Sacramento; tum ratione effectûs Sacramenti; tum ratione præparationis, quantulacumque sit; tum etiam ratione virtutis elicientis actum: Quia sumere videtur esse charitatis, in qua radix meriti consistit; abstinere autem timoris: Amor autem timori præualet.* Et in Responsione ad secundam obiectionem: *In hoc* (inquit) *maximè est gloria Dei & bonitas quòd se creaturis per earum capitu communicat: Vnde magis videtur ad Dei gloriam pertinere, quòd aliquis ad Communionem accedat, quàm quòd abstineat.*

De frequenti Communione, & rationibus ad illam mouentibus, legatur & Pijssimus Spiritalis Vitæ Magister *Ioannes Taulerus*, Sermonibus 1. & 2. in Dominicam 7. post Octauam Trinitatis.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGVLA I.

1 *FRequens Communio non est ijs permittenda qui vel in peccata mortalia sæpe labuntur, vel ab affectu venialium peccatorum non sunt liberi & immunes.*

Id colligitur ex Cap. *Quotidie*, Dist. 2. *De Consecratione*, quod ex libro *Gennadij* de Ecclesiasticis Dogmatibus, Cap. 23. excerptum est, cuius hæc sunt verba: *Quotidie Eucharistiæ Communionem percipere, nec laudo, nec vitupero: omnibus tamen Dominicis diebus communicandum suadeo & hortor: Si tamen mens sine affectu peccandi sit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi, grauari magis dico Eucharistiæ perceptione quàm purificari. Et ideò quamuis quis peccato mordeatur, peccandi non habeat de cetero voluntatem, & communicaturus satisfaciat lacrymis & orationibus: & confidens de Domini miseratione, qui peccata piæ confessioni donare consueuit, accedat ad Eucharistiam intrepidus & securus: Sed hoc de illo dico, quem capitalia & mortalia peccata non grauant: Nam quem mortalia crimina post Baptismum commissa premunt, hortor priùs publicâ pœnitentiâ satisfacere, & ita Sacerdotis iudicio reconciliatum communioni sociari, si vult non ad iudicium & condemnationem sui Eucharistiam percipere.*

Confirmatur ex *S. Isidoro* Lib. 1. *Sentent*. Cap. 24. *Qui sceleratè viuunt in Ecclesia*, (inquit) *& communicare non desinunt, putantes se tali Communione mundari: discant nihil ad emundationem sibi proficere, dicente Propheta: Quid est quòd dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Numquid carnes Sanctæ auferent à te malitias tuas?*

Quod spectat ad alteram partem Regulæ, aliud est veniale peccatum, aliud eius affectum non habere. Absque veniali peccato ne ipsi quidem viri iusti & perfecti viuunt; sed absque peccati venialis affectu esse possunt, & plerique felicem illum statum attigerunt, dum ipsis ex animo displicent quotidiana illa fragilitatis humanæ peccata, dum illa pro virili cauent atque emendare nituntur, dum ex ijs humiliores & feruentiores euadunt, quia dolent de superbia naturæ corruptæ veluti congenita, & de concupiscentiæ motibus non regnantibus quidem in mortali illorum corpore, sed tamen tumultum mouentibus, & charitatis feruorem minuentibus, cordisque sabbatum turbantibus; dum ad Deum iugiter ingemiscunt, & per gratiam Domini nostri Iesu Christi liberari supplices postulant; dum peccato & mundo mortui, non sibi ipsis viuunt, sed Christo, & quotidie proficere satagunt de virtute in virtutem, nouos ex iterata sæpius Communione spirituales fructus referentes. His duntaxat frequens Communio permittenda est, vt scilicet vel singulis diebus, aut pluries in hebdomada, aut singulis etiam Dominicis Eucharistiam sumant: Alioqui parum fructuosa est Communio frequens, valdéque timendum est ne Deus huiusmodi hominibus non quidem indignè omninò, sed otiosè & inutiliter (vt ita loquamur) Corpus Christi sumentibus, gratiam suam tandem subtrahat potiùs, quàm augeat. Vt enim ait *S. Basilius* Lib. 1. *De Baptismo*, Cap. 3. *Qui edit ac bibit in memoriam indelebilem eius, qui pro nobis mortuus est ac resurrexit, Iesu Christi Domini nostri, rationem verò memoriæ obedientiæque Dominicæ ad mortem vsque, iuxta doctrinam Apostoli non adimplet, qui dicit:* Constringit enim nos charitas Dei, iudicantes hoc, quòd si vnus pro omnibus est mortuus, omnes itaque mortuos esse. (Quod in baptismate professi sumus.) Et pro omnibus mortuus est, vt qui viuunt, iam non ampliùs sibi ipsis viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est ac resurrexit: *Nihil habet vtilitatis, iuxta sententiam Domini dicentis;* Caro non prodest quidquam. *Accersit autem sibi ipsi qui talis est, iudicium quoque; dicente Apostolo:* Qui edit ac bibit indignè, Iudicium sibi ipsi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini. 1. Cor. 11 *Non enim terribile tantùm iudicium habet, qui in carnis & spiritûs inquinamento ad Sancta accedit indignè: Accedens verò reus fit Corporis ac Sanguinis Domini: Sed & otiosè & inutiliter edens ac bibens, in eo quòd non*

per

per memoriam eius, qui pro nobis est mortuus & excitatus, videlicet Iesu Christi Domini nostri, custodit illud Apostoli, quod dictum est supra. Nam veluti sine conscientia & inutiliter tantum ac tale bonum irritum facit: & fit absque gratiarum actione accedens ad tale Mysterium, iudicium habet segnitiei; cùm Dominus nec eos innoxios esse sinat, qui verbum aliquod otiosum proferunt, & vehementius quoque otiositatis iudicium declaret in eo, qui talentum acceptum in otio & desidia integrum seruauerat: Apostolus verò tradiderit nobis, quòd & is qui bonum verbum prolatum non ad ædificationem fidei dispensat, contristet Spiritum-Sanctum: Ita debemus etiam attendere quod sit iudicium eius, qui indignè edit ac bibit. Nam si qui fratrem quoque per cibum contristat, à charitate excidit, sine qua magna quoque charismata, & iustificationes quoque operantia nihil prosunt; quid de eo dicendum est, qui otiosè & inutiliter edere audet Corpus, & bibere Sanguinem Iesu Christi Domini nostri, & hac ratione plus aliquando contristat & infestat Spiritum-Sanctum, dum sine charitate vescitur, quæ vrget vt æstimet se sibi ipsi non viuere, sed ei qui pro nobis mortuus est & resurrexit, Christo Iesu Domino nostro, edere ac bibere? Oportet igitur accedentem ad Corpus ac Sanguinem Domini, ad rememorationem eius qui pro nobis mortuus est, & resurrexit, non solùm purum esse à quouis inquinamento carnis ac spiritus, ne ad iudicium edat & bibat, sed & euidenter ostendere & exprimere memoriam eius qui pro nobis mortuus est ac resurrexit, in eo, quòd & mortificatus est peccato mundo, ac sibi ipsi; ac Deo viuit in Christo Iesu Domino nostro.

Ephes. 4.

Id significabat olim Ecclesia Diaconi voce tanquam præconis ad communicaturos Fideles inclamans: *Sancta Sanctis*. Id est, vt *S. Ioannes Chrysostomus* explicat Homiliâ 19. in Epistolam ad Hebræos: *Si quis non est Sanctus, non accedat: Non solùm (inquit) à peccatis purus, sed etiam sanctus. Sanctum enim non facit solùm liberatio à peccatis, sed etiam præsentia Spiritûs, & bonorum operum copiæ. Non solùm, inquit, volo vos à cœno esse liberatos, sed albos esse, & speciosos. Nam si Rex Babylonius Iuuenes eligens ex captiuitate, elegit pulcros specie & vultu decoros, multò magis eos, qui adstant Mensæ Regiæ, pulcros esse oportet specie animæ mundum habentes aureum, mundam vestimentum, regales calceos, formosum animæ vultum, cingulum veritatis. Qui talis est, accedat; & pocula tangat regia.... Eunuchos maximè oportet Regi adstare. Eunuchos dico, qui mente sunt candida, qui nullam habent sordem nec maculam, qui mente sunt excelsa, animi oculo placido & mansueto, acrique & perspicaci, agilique, seuero ac volubili, non autem somnolento & supino, multa libertate pleno, remoto autem ab omni impudentiâ & confidentiâ, vigilanti, sano, nec admodum mœsto & tristi, nec nimis diffuso & hilari.*

Hinc *S. Ambrosius* Lib. 8. *in Lucam*, explicans illa Christi verba, *Vbi fuerit corpus, congregabuntur & aquilæ*; ait: *Iustorum animæ aquilis comparantur, quòd alta petant, humilia derelinquant, longæuam ducere feruntur ætatem. Vnde & Dauid animæ suæ dicit*: Renouabitur sicut aquilæ iuuentus tua... *Est etiam Corpus de quo dictum est*: Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus. *Circa hoc Corpus aquilæ sunt, quæ alis circumuolant spiritualibus.*

Tom. 18. Bibliot. Patrum. Edit. Lugdun. *Michaël Psellus* in *Canticum Canticorum*, Cap. 5: *Christus Sponsus ipsis Virginis filijs dat Corpus suum. Sic enim illos, sed dignos, tantùm, quos & propinquos suos dixit, alloquitur*: Comedite propinqui mei, & bibite & inebriamini fratres mei. *Quicumque estis, (inquit) operibus fratres mei, Corpus meum comedite, & Sanguinem bibite. Deinde inebriamini, inquit, præ lætitia, & propter ebrietatem stupore perculsi, omninò mundi sollicitudinem obliuiscimini.*

Hanc dispositionem in Sacerdotibus, vt frequenter celebrent, & in reliquis Fidelibus vt frequenter ad sacram Communionem accedere possint, postulat *S. Bonauentura* in Tractatu *De Præparatione ad Missam*
73. Cap. 5. Postulat & *S. Antoninus* 3. P. Tit. 13. Cap 6. atque, Totam vitam eius qui frequenter communicat, esse debere præparationem ad susceptionem tantæ rei, & præcipuè mortificando vitia, fugiendo vanitates, & occasiones peccatorum etiam leuium & venialium, occupationes non necessarias, quibus homo potest querti à seria custodia cordis sui; exercendo se in virtutibus, excitando se per meditationem ad profundam humilitatem, amorem ardentem, feruens desiderium supernorum; inserendo se vulneribus Iesu Christi; non de suis meritis, sed de eius pietate vehementer confidendo, &c.

Hanc dispositionem in ijs qui singulis diebus Dominicis aut frequentiùs communicant, postulat & *S. Franciscus Salesius*, *Philothea* P. 2 Cap. 22. *Venialia peccata inhærentia*, id est, quorum affectus in nobis perseuerat, Eucharistiæ fructum in nobis impedire, adeóque impedimenta esse frequentis Communionis, ostendit quoque Vir vnctione Spiritus-Sancti excellenter illuminatus *Ioannes Taulerus*, Sermone 4. *In Festo Venerabilis Sacramenti*.

REGVLA II.

Commotio quæuis aduersùs proximum vel leuiuscula, quâ sabbatum cordis turbatur impedimentum est ex decentiâ & decoro Sacerdotem à sacrosancti Sacrificij oblatione, Fideles reliquos à sacra Communione prohibens, quò die id ipsis contigit, nisi grauis vrgeat necessitas.

Id exemplo suo docuit *S. Ioannes Chrysostomus*, qui in quodam Episcoporum Conuentu nonnihil commotus, iusta licèt de causa, *Pansophium* Pisidiæ Episcopum rogauit, vt ipsius vice Sacrificium offerret, ipse verò cum Episcopis reliquis exijt. *Cauebat enim animo turbido, iuxta Euangelium, Sacrificium offerre* (inquit *Palladius* in eius Vita.)

Idem docet *S. Bernardus* Libro *De Præcepto & Dispensatione*, Cap. 19. *Interrogatis*, (inquit) *quid consultum homini qui aduersùs quempiam commotus fuerit, sed non adeò vt lædere ipse velit, adeò tamen vt libenter accipiat, si quo modo aliunde lædi contigerit: Sitne videlicet tutum ita commoto accedere ad Altare, an se subtrahere interim debeat, donec compescatur commotio. Nunquam mihi contingat turbatum ad pacis accedere Sacrificium: Cum ira & disceptatione contingere Sacramentum, in quo Deus indubitanter est Mundum reconcilians sibi. Certè non recipitur munus quodcumque meum quod defero ad Altare, nisi ante placato fratre, quem me læsisse meminero: Quantò minùs si me ipsum non paccauero priùs!*

REGVLA III.

Communio frequens ijs tantùm permittenda est, qui vehementi desiderio Corpus Christi percipiendi, & eo quidem ex charitate profecto, sunt incensi.

Qui scilicet ex animo dicant: *Quemadmodum ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus*. Hinc *S. Ioannes Chrysostomus* Homiliâ 73. in Matthæum. *Singulis*, (inquit) *Fidelibus per hoc Mysterium se coniungit: & quos peperit, non alijs nutriendos tradit, sed ipse studiosissimè alit; hac etiam re tibi persuadens, carnem illam tuam assumpsisse. Tanta igitur charitate atque honore affecti, non torpeamus. Non videtis quantâ infantes animi alacritate mamillas arripiant? Qua pressione papillis infigunt labia? Non minori nos quoque cupiditate ad hanc Mensam, & ad huius Calicis spiritalem accedamus papillam: Immo verò maiore desiderio quasi lactentes pueri gratiam Spiritûs sugamus: Vnus sit nobis dolor, vna mæstitia, si hoc alimento spirituali priuamur.*

Et *S. Ioannes Damascenus* Lib. 4. *Fidei Orthodoxæ*, Cap. 14. *Ardenti* (inquit) *cupiditate ad eum adeamus, manibúsque in crucis formam compositionis Crucifixi Corpus suscipiamus, atque & oculis, & labijs, & frontibus impositis, diuini carbonis participes efficiamur, vt ignis desiderij in nobis insiti, assumptâ ea quæ ex carbone oritur inflammatione, peccata nostra exurat, ac pectora nostra collustret: Demúsque operam, vt per diuini ignis perceptionem inardescamus, Dijque efficiamur. Carbo non simplex lignum est, sed igni vnitum: sic Panis Communionis non simplex panis est, sed Diuinitati vnitus.*

Id confirmat *S. Bonauentura* in 4 *Sententiarum*, P. 2. Quæst 2. *Si quæritur* (inquit) *vtrum expediat frequentare alicui, dicendum, Quòd si videat se esse in statu Ecclesiæ primitiuæ, laudandum est quotidie communicare.*

care. Si autem in statu Ecclesiæ finalis, vtpotè frigidum & surdum, laudandum est quòd rarò. Si autem medio modo se debet habere, & aliquando debet cessare, vt addiscat revereri; aliquando accedere, vt inflammetur amore; quia talis Hospiti debetur honor, debetur & amor: & tunc secundùm illam partem, secundùm quam viderit se meliùs proficere, ad illam magis declinet, quod homo solùm experientiâ discit.

Ita docet *S. Franciscus Salesius*, *Philotheæ* Cap. 20. Sed ne quis hac in parte decipiatur, duplicem esse animaduertit esuriem siue famem; vnam ex optima ciborum concoctione, rectâque stomachi dispositione, ac naturalis caloris temperamento; alteram ex stomachi malè affecti vitio, & facultatis attractricis immoderatione: Ita Eucharistiæ sumendæ desiderium, seu diuini illius cibi esuriem vel ex diuini amoris ardore vehementi proficisci, vel ex aduentitiâ quapiam causa, seu vitiosa quadam habitudine oriri. Primum duntaxat desiderium legitimum & sanctum, secundum fallax, insidiosum, & prauum est: Primum à Spiritu-Sancto; secundum à Dœmonio meridiano. Dignosci autem potest quali desiderio feratur aliquis ad frequentem Communionem, ex illius vita, & ex fructibus quos ex Communione percipit.

Id egregiè explicat Author Commentarij in 1. *Regum* inter *S. Gregorij* Opera editi, exponens illa verba Cantici Annæ: *Repleti priùs pro panibus se locauerunt, & famelici saturati sunt.* Famelicos enim respectu spiritualium ciborum illos esse ait, qui *A cibis vitiorum vacui, à tumore ieiuni sunt*. *Non saturantur ergo nisi famelici, quia à vitijs perfectè ieiunantes diuina Sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis. Et quia sine peccato electi etiam viri esse non possunt, quid restat nisi vt à peccatis, quibus eos humana fragilitas maculare non desinit, euacuari quotidie conentur? Nam qui quotidie non exhaurit quod delinquit, etsi minima sunt peccata quæ congerit, paulatim anima repletur, atque ei meritò auferunt fructum internæ suauitatis. Hac repletione nos euacuare Paulus insinuans, ait:* Probet se ipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de Calice bibat. *Quid enim est hoc loco probare, nisi euacuatâ peccatorum nequitiâ, se probatum ad Dominicam Mensam & purum exhibere? De repletis etiam subdit:* Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. *Qui ergo quotidie delinquimus, quotidie ad Pœnitentiæ lamenta curramus: Quia ipsa sola virtus est, quæ euacuat, quod in ventre animæ culpa coaduuat. Et tunc verè famelici saturantur, quia quò studiosiùs mundamur lamento Pœnitentiæ, eò vberiorem diuinæ gratiæ fructum recipimus in spirituali refectione.*

REGVLA IV.

Qvamuis actualis deuotio ad Communionem plenè fructuosam sit necessaria, non tamen ad frequentem Communionem opus est deuotione sensibili.

Actualem deuotionem esse necessariam inde probatur, quòd sacramentalis Communio fructuosa non sit absque spiritali Communione, quæ in hoc posita est, vt vita æterna, quæ est Christus, spiritali desiderio appetatur, vt recordatio mandatorum eius super mel & fauum dulcior in mente habeatur; vt fraterna Charitas, cuius hoc Sacramentum signum est, pro Christi amore diligatur. Vt dulciter atque salubriter in memoria recondatur, quòd pro hominum salute contumelijs sit affectus, cruce suspensus, lanceâ vulneratus (inquit *Lanfrancus* Lib. *De Corpore & Sanguine Domini.*) Hinc *S. Augustinus* Lib. 10. *Confessionum* Cap. 43. *Non calumnientur mihi superbi* (inquit) *quoniam cogito pretium meum, & manduco, & bibo, & erogo, & semper cupio saturari ex eo inter illos, qui edunt & saturantur, & laudant Dominum, qui requirunt eum.* Hinc *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Dist. 12. Quæst. 11. A. 1. Quæstiunculâ 3. *Cùm hoc*, inquit, *Sacramentum perficiat coniungendo fini: Ad hoc quòd effectum suum plenè habeat in sumente, oportet quòd ad sit actualis deuotio.* Actualis eutem illa deuotio & pius affectus Fidei, Spei, & Charitatis potissimùm consistit, hisque *S. Augustini* verbis exprimi potest. *Quomodò nos amasti, Pater bone! qui Filio tuo vnico non pepercisti, sed pro nobis impijs tradidisti eum? Quomodo nos amasti, pro quibus ille non rapinam arbitratus esse æqualis tibi, factus est subditus vsque ad mortem Crucis, vnus ille in mortuis liber, potestatem habens ponendi animam suam, & potestatem habens iterum sumendi eam; pro nobis victor & victima; & ideò victor, quia victima: pro nobis tibi Sacerdos & Sacrificium; & ideò Sacerdos, quia Sacrificium: Faciens tibi nos de seruis filios de te nascendo, nobis seruiendo. Meritò mihi spes valida in illo est, quòd sanabit omnes languores meos per eum qui sedet ad dexteram tuam, & te interpellat pro nobis, alioquin desperarem. Multi enim & magni sunt ijdem languores mei, multi sunt & magni, sed amplior est medicina tua. Potuimus putare Verbum tuum remotum esse à coniunctione hominis, & desperare de nobis, nisi caro fieret, & habitaret in nobis. Conterritus peccatis meis, & mole miseriæ meæ, agitaueram in corde meditatúsque fueram fugam in solitudinem; sed prohibuisti me, & confirmasti me dicens:* Ideò pro nobis Christus mortuus est, vt qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est. *Ecce, Domine, iacto in te curam meam vt viuam, & considerabo mirabilia de lege tua. Tu scis imperitiam meam & infirmitatem meam: Doce me, & sana me. Ille tuus Vnicus, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, redemit me Sanguine suo.*

Quod autem sensibilis deuotio ad frequentem Communionem non sit necessaria, & quòd absque deuotione huiusmodi sensibili fructuosa esse possit, immò sit sæpe fructuosior, docet *S. Antoninus* 3. P. Tit. 13 Cap. 6. Aliud est enim desiderium, aliud sensibilis desiderij perceptio. . Sine desiderio nemo debet accedere. Cùm autem Christianum sic viuere deceat, vt semper mereatur accipere, nunquam esset debet sine desiderio tunc & toties sumendi, quando & quoties conuenienter poterit, & crediderit expedire. Si quis autem illam dispositionem in se iudicare voluerit ex sensibili cordis compunctione, feruore mentis, profusione lachrymarum, ita quòd tunc credat se dispositum quando tale quid sentit, & quando non percipit, indispositum, incautè valde ambulat & sæpissimè decipitur. Multoties qui nihil talium habent, sunt in magno statu gratiæ, & qui habent, sunt omninò extra gratiam. Deinde sensibilis huius suauitatis priuationem ad multa vtilem esse docet: Primò vt tribulatione gaudium temperetur. Secundò, vt tam delectabili bono priuari timeat homo, & ardentiùs ad æternam patriam suspiret, vbi Deo semper adhærendum est, & de torrente voluptatis eius bibendum. Tertiò, vt per fidem ambulantes, magis mereamur. Quartò, ad humilitatem conseruandam. Quintò, vt gratiæ Dei, non viribus nostris adscribere discamus, quoties ad seruiendum Deo promptam & feruidam voluntatem sentimus.

Idem docet insignis Vitę Spiritualis Magister *Ioannes Thaulerus*, Institutionum Cap. 38. *Inter omnia* (inquit) *Exercitia, quæ quidem haberi possint, nullum tam excellens, tam diuinum, tamque ad summum bonum consequendum, & intimam cum eodem obtinendam vnionem, certum securúmque esse arbitror, quàm sæpius Dominici Corporis Sacramentum deuoto corde percipere. Vnde desiderabat quidam instrui à Deo, quis, & quando, & qua ratione ad tanta Mysteria accedere deberet, & responsum est illi Domino, hoc pacto: Qui non habet quod suum est, & appetit quod suum non est, & cui satis placent omnia quæ à me fiunt, is me, quando volet, percipere poterit. Attendat autem & diligenter obseruet quantus ergu Deum amor, quanta voluntas, quanta intentio sua sit. Planè, inquam, non multùm curet quid sentiat, quid velit, quid intendat. Quisquis ergo securè accedere cupit, ante omnia munda illi à peccatis conscientia habenda est. Dehinc voluntatem & affectum illius siue desiderium ad Deum ex toto corde conuerti oportet, ita vt nihil omninò nisi solum Deum, & gratiam illius ex toto corde desideret, velit, intendat. Postremò omnibus illis, quæ Deo displicent, cum humili voluntatis suæ in gratissimam Dei voluntatem resignatione valefaciet, renuntiabitque. Hinc verò aduertere quisque potest, quàm propè, quamque longè sit à Deo. Sentiet etiam intra sese ex frequenti Communione & amorem ac reuerentiam erga tantum Sacramentum, augeri, & timorem filialem in nullo deficere minuive. Quisquis hæc iam dictu in se ipso deprehendit, ille*

quò

quò sæpius accedit, eò meliùs: Nec facilè tantam sibi gratiam subtrahi permittet. Delitiæ namque *Dei sunt omnipotentis*, esse cum filijs hominum. *Sed & quando frigidum, pigrúmque, & absque deuotione erga dignissimum hunc cibum se sentit aliquis, non ideò abstinere debet, tantùm si peccati conscientià non mordeatur.*

Et Sermone 2. De Venerabili Sacramento, *Sunt præterea*, (inquit) *spiritalia quædam diuini influxûs impedimenta, vt quòd homines se ipsos duntaxat in huius dignissimi cibi sumptione quærunt, sui videlicet consolationem, deuotionem sensibilem, & bonam pacem, quibus si frustrarentur, haudquaquam accederent. Hi ergo se ipsos potiùs, licèt occultè, quàm Deum quærunt.·. Sic etiam aliqui boni homines adeo cæco timore tenentur, vt si non sensibilem amoris ardorem, aut grandia opera intra se sentiant, quamuis notabile aliquod nesciant impedimentum, accedere non ausint: Qui & ipsi ad altiora non proficiunt. Illi verò præclarissimos Sacramenti huius fructus & effectus vberiùs assequuntur, qui fundum & intentionem puram habentes, super Dei misericordia accedunt, illius relinquentes arbitrio, vtrum dare vel auferre velit: Nec ideo abstineut, si nullam deuotionem sensibilem percipiant, sed Deo suo tam in inopia quàm abundantia spirituali, & plena cum fiducia se totos credunt, & inhærent eidem.*

Et Sermone 3. *Sicut si alimentum corporeum in solo stomacho hæreat, nec ad cæteras corporis partes, ad caput videlicet, ad cor, & ad cætera quæque membra dirigatur, naturam corrumpi ac deficere necesse est: Ita etiam quicumque Deum in viribus inferioribus, in sensibus, & cogitationibus duntaxat accipiunt, nec ad perfectiora aspirant, nunquam ad præclarissimum illud pertingunt bonum, quò nos Deus omnipotens per hunc excellentissimum cibum vocare & mutare dignatus est, donec mentem cum omnibus tam supremis quàm infimis viribus suis Deo accommodent, applicéntque.*

REGVLA V.

MVNdanis curis occupati, rariùs ad sacram Communionem accedere debent, quàm illi qui tantùm spiritualibus studijs sunt intenti.

Rariùs enim se ad diuinum illud Sacramentum recipiendum expedire, atque vt par est præparare possunt, inquit, *S. Bonauentura*, Lib. 2. *De Profectu Religiosorum*, Cap. 70. Subditque: *Vix aliquis ita religiosus videtur & sanctus, exceptis Sacerdotibus, quin semel in septimana sufficiat ei ex consuetudine, communicare, nisi specialis causa quandoque vel ratio plus suadeat, infirmitas superueniens, vel singulariter Festiuitas solemnis, vel inusitatę deuotionis feruor, & intemperata desiderij sitis pro illius susceptione, qui solus sufficit amantis animæ ardorem refrigerare. Et quia talis ardoris impetu nonnisi Spiritus-Sanctus, vt creditur, infunditur, ideò legibus humanæ consuetudinis, & statutis mortalium non arctatur.*

Hinc & *Taulerus* Sermone 3. in Festo Venerabilis Sacramenti, eius diuitias assequi cupientibus cumprimis necessarium esse ait, *Vt abstractè viuant, cum Magdalena otio sancto vacent, solitariè degant & in interioribus suis commorentur: Hoc est, necessaria est illis abstractio, otium sanctum, solitudo & interioris hominis sedula inhabitatio.* Eximium tamen illud bonum obtinere posse Christianum hominem in quocumque vitæ genere & instituto, ait, modò in operibus quibuscumque & exercitijs externis præsentem Dominum Deum suum aspiciat, & oculos cordis in ipsum defigat, *Ita vt maior illius pars introuersa sit, atque intro ad Deum suspiret, aspiciat, ipsique magis ac magis propinquare conetur. Vbi verò ab externis exercitijs præstatur otium, tunc totum se cum omni sui parte, cum viribus & sensibus omnibus intro recipiat, recolligat, vniat, & in animæ suæ fundum immergatur, absorbeatúrque.* Si verò rerum sæcularium curis & sollicitudinibus immersa fit anima, nullum vel exiguum fructum ex Communione refert. Si enim, vt ait Christus, *Sollicitudo sæculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbum, & sine fructu efficitur:* Multò magis fructum Communionis impedit. Matth. 13.

REGVLA VI.

QVI in mortale aliquod peccatum lapsi sunt, statim ad sacram Communionem accedere non debent, *quamuis contriti & confessi: Sed per aliquod tempus Pœnitentiam agere, antequam ad sacram Mensam accedant, & cibari pane lachrymarum priùs quàm Panem degustent Angelorum.*

Ita *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Dist. 9 Quæst. 1. Art. 4. Quæstiuncula 2. ad secundum. Idemque colligitur ex Cap. *Nonnulli*, Dist. 1. *De Pœnitentia*, quod ex *S. Ambrosio* sumptum est. *Nonnulli* (inquit) *ideò poscunt Pœnitentiam, vt statim sibi reddi Communionem velint. Hi non tam se soluere cupiunt, quàm Sacerdotem ligare: Suam enim conscientiam non exuunt, Sacerdotis induunt.* Vt enim ait *S. Augustinus* Epist. 54. aliàs 118. ad Ianuarium: *Hoc est indignè accipere, si eo tempore quis accipiat, quo debet agere Pœnitentiam.* Id confirmat *S. Isidorus Hispalensis* Lib. 1. *De Officijs Ecclesiasticis*, Cap. 18. *Si talia*, (inquit) *sunt peccata, quæ quasi mortuum remoueant ab Altari, priùs agenda Pœnitentia est, ac sic deinde hoc salutiferum Medicamentum suscipiendum. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Hoc est enim indignè accipere, si eo tempore quis accipiat, quo debet agere Pœnitentiam.*

REGVLA VII.

FRequens Communio in ijs qui meliores propterea non euadunt, & nullum ex ea referunt fructum spiritualem: Et in ijs qui sæculariter viuunt, & Mundi pompas, voluptates & spectacula consectantur, non est signum Prædestinationis.

Illi enim indignè manducant & bibunt Corpus & Sanguinem Domini, verèque ipsis conuenit illud *S. Ioannis Chrysostomi*, Homiliâ 7. in Matthæum: *Caue ne Herodi efficiaris similis, & dicas: Vt & ego veniens adorem eum: Cùmque veneris, & interimere coneris. Huius etenim similes sunt, qui indignè abutuntur Communione Mysterij.* Reus est enim, *inquit*, iste Corporis & Sanguinis Domini. *Qui enim eiusmodi sunt, habent in se Tyrannum, & Regno Christi iugiter inuidentem, longè sanè Herode illo nequiorem, Mammonam scilicet. Hic enim in hominibus tenere imperium gestit, suosque cultores simulat & mittit ad Christum, vt specie quidem adorare videantur: Quantùm verò in ipsis est, interimant eum, quem adorare se simulant. Timeamus igitur ne quando speciem supplicum atque adorantium geramus, opere verò existamus inimici.*

Ibidem: *Ex hac Mensa*, (inquit) *spiritualium fons emanat bonorum, & hanc tu statim relinquens, curris ad Theatrum, vt natantes fœminas, & sexumillum publicis oculis intuearis expositum: Vt, inquam, istud accipias, sedentem iuxta donorum cælestium fontem Christum relinquis. Nam & modò super frontem sedet, non nuam Samaritanam, sed vniuersam alloquens ciuitatem. Forsan verò etiam nunc Samaritanæ tantùm loquitur. Nam & nunc nullus ei assistit: Nisi quòd alij quidem solis adsunt corporibus, alij verò nec ipsis quidem profecto corporibus. Attamen ipse non recedit, sed manet, & à nobis postulat potum, non aquam, sed sanctimoniam. Sanctis enim Christus Sancta distribuit. Non enim aquam de hoc fonte nobis largitur, sed Sanguinem viuum, qui quamquam ad mortis Dominicæ testimonium sumitur, nobis tamen causa fit vitæ. Tu verò relinquis huius Sanguinis fontem, Calicémque reuerendum, & ad diabolicum illum fontem festinus accurris, vt scilicet spectes meretricem natantem, & naufragium animæ patiaris.·. Sin verò hæc aspiciendo nihil pateris, culpæ nihilominus teneris obnoxius, factus scandalum cæterorum.* Ioan. 4.

Quamobrem hanc Propositionem inter alias Morales Christianæ puritati aduersus meritò damnauit *Innocentius XI.* Pontifex Maximus die secunda Martij 1689. *Frequens Confessio & Communio, etiam in his qui gentiliter viuunt, est nota Prædestinationis.*

Propositionem nostram confirmant *S. Franciscus Salesius* in *Philothea*, seu *Manuductione ad Vitam Spiritualem*, & Epistolâ 18 Libri 2. & *Ioannes Auila* insignis etiam Vitæ Spiritualis Magister 1. Parte Epistolarum, Epistola 54. vbi ait, Ijs qui amore Dei flagrauerint, & quorum profectus in Vita Spirituali & Christiana Perfectione conscientiæ Moderatori perspectus fuerit, concedi posse vt qualibet hebdomada ad sacrum Communionem accedant. Paucos inueniri, quibus expediat ad hoc sacrum Mysterium frequentiùs accedere:

cedere: Quod *S. Bonauenturæ* teſtimonio confirmat. Chriſtianorum vulgo ſatis eſſe, vt ter aut quater per annum diuinæ Menſæ ſe ſiſtat, & Chriſti Corpus ſumat: Aliis nouies aut decies permittendam Communionem: Religioſis perſonis qualibet quindena: Coniugatos poſt tres ſeptimanas aut menſem exſpectare poſſe. Non eſſe permittendum Fidelibus, vt toties Euchariſtiam ſumant, quoties voluerint, quia plures ex leuitate potiùs quàm ex reuerentia & pietatis ardore tantum Sacramentum frequentant: Quo fit, vt nullum ex ſacra Communione referant fructum, nec meliores euadant.

ARTICVLVS V.

De Communione ſub vtraque Specie.

SOlemnem primis ſæculis, immo duodecim & ampliùs ſæculorum ſpatio Communionis Fidelium ſub vtraque ſpecie fuiſſe morem, inter omnes conuenit: Sed verum diuino iure, Chriſtíque præcepto Communio ſub panis & vini ſpeciebus vnicuique Fidelium ſit neceſſaria: Et an Communio ſub vna tantùm ſpecie vetita fuerit vniuerſim, & nunquam primis Eccleſiæ ſæculis vſitata, Quæſtio eſt inter Hæreticos & Catholicos controuerſa. Hanc primi omnium excitarunt *Petrus Dreſdenſis*, & *Iacobellus Miſnenſis*, quibus *Ioannes Hus* aſſenſit, totámque Bohemicam Nationem in partes traxerunt, Communionem ſub vtraque ſpecie à Chriſto præceptam, ideóque ad ſalutem eſſe neceſſariam aſſerentes. *Lutherus*, hac in re admodum varius, Eccleſiam tamen Calicis vſum ſubtrahere non potuiſſe peruicaciter aſſeruit. Idem docuit *Caluinus*: In eamdémque aſſertionem Lutheranum omne & Caluinianum nomen conſpirauit, ſcilicet vſum Calicis omnibus neceſſarium eſſe ex præcepto Chriſti, quod violare, & contra quod aliquid ſtatuere nemini fas ſit. Huic errori ſequentes Propoſitiones opponimus.

PROPOSITIO I.

Communio ſub vtraque Specie Laicis à Chriſto non eſt præcepta, nec ad ſalutem neceſſaria.

PRobatur primò ex Chriſti verbis, Ioannis 6. vbi manducantibus carnem ſuam ſub ſpecie panis vitam æternam pollicetur: *Si quis* (inquit) *manducauerit ex hoc Pane, viuet in æternum: Et Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro Mundi vita: Et, qui manducat hunc Panem, viuet in æternum.*

Præterea, Chriſtus duobus Diſcipulis euntibus in Emmaüs Panem benedictione ſuâ ſanctificatum dedit: Illi verò *Cognouerunt Eum in fractione panis*, vt refert *S. Lucas* Euangel. Cap 24. Et quamuis non ſit omninò certum panem illum Euchariſtiam fuiſſe, certum eſt tamen Euchariſtiæ fuiſſe typum, ex *S. Auguſtino* Lib. 3. *De Conſenſu Euangeliſtarum*, Cap. 25. Et Epiſtola 149. aliàs 59. ad *Paulinum*, Cap. 3. *Et quòd ab illis duobus in fractione panis eſt agnitus, Sacramentum eſſe, quod nos in agnitionem ſuam congregat, nullus debet ambigere*. Benedictione igitur & diſtributione panis duobus illis Diſcipulis factâ demonſtrauit effectum Communionis ſub vna ſpecie: Siquidem ſtatim aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.

Idem confirmatur ex Actibus Apoſtolorum Cap 2. vbi de Fidelibus dicitur: *Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & Communicatione fractionis Panis, & orationibus*. Quem locum de Euchariſtiæ Communione intelligendum *Caluinus* ipſe fatetur Lib. 4. *Inſtitut.* Cap. 17. vbi cùm nulla fiat mentio Calicis, colligitur Apoſtolos Euchariſtiam primis Chriſtianis ſub ſola ſpecie panis adminiſtraſſe. Et certè cùm plerique illorum Nazaræatûs voto obſtricti eſſent, eóque nomine à bibendo vino abſtinerent, credibile eſt ideò *S. Lucam* fractionis Panis duntaxat meminiſſe, quòd ab Euchariſtia ſub ea ſaltem ſpecie ſumenda nulli abſtinerent. Vnde cùm *S. Paulus* 1. ad Corinthios 10. 16. de Calice loquens, ait: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt?* Non ait, Calix benedictionis, quem diſtribuimus; ſed, Calix benedictionis, cui benedicimus: Calicem quidem à Sacerdotibus Sacrificium offerentibus conſecrari debere ſignificans, non autem ſingulis Fidelibus communicantibus neceſſariò diſtribui. De Corpore verò Chriſti loquens, quod ſub ſpecie panis continetur, ait: *Et panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini eſt?* Corpus Chriſti ſub ſpecie panis manducandum Chriſtianis ſemper exhiberi annuens. Vnde paulò poſt ſubdit: *Quoniam vnus panis, vnum corpus multi ſumus, omnes qui de vno Pane participamus.*

Confirmatur ſecundò; Chriſtus non ſuſpendit aut retardauit effectum manducationis Corporis ſui Apoſtolis, donec Sanguinem ſuum bibiſſent: Sed Chriſto ſunt incorporati, & ex eiùs ſubſtantia nutriti, ſtatim atque Corpus eius ſumpſerunt: Idque manifeſtè ſupponit Apoſtolus 1. Corinth. 11. ſcribens: *Itaque quicumque manducauerit Panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè; reus erit Corporis & Sanguinis Domini*. Porrò ſi vnum aut alterum indignè ſumens, vtrumque violare cenſetur, & vtriuſque reus Eſt: Alterutrum dignè ſumens, gratiæ ex vtroque deriuatæ, & vtriuſque ſumptioni adnexæ, particeps eſt.

Probatur ſecundò ex antiqua Eccleſiæ Diſciplina, quæ Communionem ſub vna tantùm ſpecie Fidelibus liberam eſſe voluit, hanc nuſquam permiſſura, ſi Communio ſub vtraque ſpecie à Chriſto præcepta eſſet. Pluſima veteris iſtius Diſciplinæ exempla in Hiſtoria Eccleſiaſtica legimus, Vnum refert *Sozomenus*, Mulieris cuiuſdam Macedonianæ, Lib. 8. Hiſtoriæ, Cap 5. *Vir quidam* (inquit) *ex Secta Macedonianorum, vxorem habebat eiuſdem Sectæ. Hic cum Ioannem* (CHRYSOSTOMVM) *aliquando docentem audiſſet, quomodo de Diuinitate ſentiendum ſit, fidem eius amplexus eſt: Vxorémque hortari cœpit, vt idem ſecum ſentire vellet. Sed cùm illa priori conſuetudine & familiarium ſibi mulierum congreſſibus quaſi captiua teneretur, nec maritus crebris admonitionibus quidquam proficeret, tandem ille: Niſi, inquit, in Diuinis Myſterijs mecum communicaueris, nec vitæ conſors mihi eris in poſterum. Tum mulier id ſe facturam pollicita, conſilium aperit ancillæ, quam ſibi fidam eſſe iudicabat; eamque ſibi ſociam adiungit ad fallendum maritum. Allapſo igitur tempore Myſteriorum, mulier id, quod acceperat, retinens, quaſi Deum oratura, caput ſubmiſit. Ancilla verò, quæ ei adſtabat; id quod domo attulerat, clanculùm ei tradidit. Quod cùm mulier dentibus admouiſſet, inſtar lapidis obduruit. Tum mulier; verita ne quid ſibi grauius eueniret, tanto erga ſe patrato miraculo; confeſtim ad Epiſcopum pergens, ſe ipſam accuſauit, ſimúlque lapidem oſtendit, qui morſûs veſtigia retinebat, materiâ quadam prorſus ignota, & colore inuſitato præditum. Cumque effuſis lacrymis veniam poſtulaſſet, eiuſdem fidei cum viro deinceps permanſit. Quòd ſi cui fortè hæc minùs credibilia videntur, teſtis eſt lapis ipſe, qui in theſauro Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ etiamnum ſeruatur.* Si Communio ſub vna, vel ſub vtraque ſpecie in Eccleſia libera non fuiſſet, mulier illa Euchariſtiæ ſumptionem ſimulare non potuiſſet. Non enim pro Calice Domini aliquid aliud ſumere ipſi licuiſſet: Si quidem Calix non dabatur in manus, ſed manu Diaconi admouebatur ori communicantium.

Idem colligitur ex *S. Leonis* Decreto aduersùs Manichæos, qui eum à vino velut à genimine Diaboli abhorrerent, & Filium Dei Sanguinem ſuum pro nobis fudiſſe, imò verum Corpus & Sanguinem aſſumpſiſſe negarent, propterea Sanguinem pretioſum Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſacris Myſterijs bibere, & ſub ſpecie vini communicare declinabant: Atque ad hæreſim ſuam tegendam, ad Communionem irrepebant cum Catholicis, & Corpus Chriſti ſub vna panis ſpecie ſumebant. Quos hoc indicio manifeſtos S. Leo à Fidelium ſocietate pelli iuſſit, vt conſtat ex illius Sermone 4. De Quadrageſima. *Cumque*, inquit, *ad tegendum infidelitatem ſuam noſtris audeant intereſſe Myſterijs, ita in Sacramentorum Communione ſe temperant, vt interdum, ne penitus latere non poſſint, ore indigno Chriſti Corpus accipiant, Sanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omninò declinent. Quod ideò veſtræ notum facimus Sanctitati, vt vobis huiuſcemodi homines & his manifeſtentur indicijs, & quorum deprehenſa fuerit ſacrilega ſimulatio, à Sanctorum ſocietate Sacerdotali auctoritate pellantur.* Si Romæ libera non fuiſſet Communio ſub vna vel ſub vtraque ſpecie, non potuiſſent vllo modo latere Manichæi, qui Sanguinem Domini nunquam bibiſſent. Quamobrem

Panis antea consecrati. Idque ex Lib. 1. *Consuetudinum Cluniacensium*, Cap. 13. confirmatur.

Objicitur Sententia Christi, præceptum continens de Carne illius manducanda, & bibendo Sanguine, Ioannis 6. *Nisi manducaueritis Carnem Filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Respondetur, Præceptum illud ad solam sumptionem referri, non ad modum sumendi. Sumuntur autem verè tam Corpus quàm Sanguis, sub qualibet specie. Secundò, Præceptum illud Christi hunc sensum patitur: *Si neque manducaueritis Carnem Filij Hominis neque biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Coniunctio copulans in Scriptura Sacra pro disjungente sæpè ponitur, vt Ioannis 15. *Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent.* Et Actuum 3. *Argentum, & aurum non est mihi.* Atque hoc sensu sumenda esse Christi verba, *Nisi manducaueritis Carnem Filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis;* Sequentia illa probant: *Et qui manducat me, & ipse viuet propter me:* &, *Qui manducat hunc Panem, viuet in æternum.*

Vnde Concilium Tridentinum Sessione 21. Cap. 1. *Ecclesiæ iudicium, & consuetudinem secutum*, declarat ac docet, *Nullo diuino præcepto Laicos, & Clericos non conficientes obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub vtraque specie sumendum; neque vllo pacto saluâ fide dubitari posse, quin illis alterius speciei Communio ad salutem sufficiat. Nam etsi Christus Dominus in vltima Cœna Venerabile hoc Sacramentum sub panis, & vini speciebus instituit, & Apostolis tradidit; non tamen illa institutio, & traditio eò tendunt, vt omnes Christi Fideles Statuto Domini ad vtramque speciem accipiendam adstringantur. Sed neque ex Sermone illo, apud Ioannem Cap. sexto., rectè intelligitur vtriusque speciei Communionem à Domino præceptam esse, vtcumque iuxta varias SS. Patrum, & Doctorum interpretationes intelligatur. Namque qui di-*
» *xit:* Nisi manducaueritis Carnem Filij Hominis, &
» biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vo-
» bis; *dixit quoque:* Si quis manducauerit ex hoc Pane,
» viuet in æternum. *Et qui dixit:* Qui manducat meam
» Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æter-
» nam; *dixit etiam:* Panis, quem ego dabo, Caro mea est
» pro Mundi vita: *Is denique, qui dixit:* Qui manducat
» meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me ma-
» net, & ego in illo; *dixit nihilominus:* Qui manducat
» hunc Panem, viuet in æternum.

Objiciuntur Christi verba Matth. 26. 27. *Bibite ex hoc omnes. Hic est enim Sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Respondetur, Hæc verba, *Bibite ex hoc omnes*, ad solos Apostolos; non ad Fideles vniuersos referri, vt ex antecedentibus, & consequentibus compertum est. *Vespere autem facto*, (inquit Euangelista) *discumbebat, cum duodecim Discipulis suis. Et edentibus illis, dixit*, &c. *Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit; ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc est Corpus meum. Et accipiens Calicem, gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes.* ∴ *Et hymno dicto, exierunt in Montem Oliueti. Tunc dicit illis Iesus? Omnes vos scandalum patiemini in me ista nocte.* Præterea *Sanct. Marcus* præceptum illud Christi, *Bibite ex hoc omnes*, in prima ipsa Cœna impletum fuisse docet, Cap 14. 23. *Et accepto*, (inquit *Calice gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.* Denique cum Christus aliquid præcipit Apostolis, quod non ipsis solùm, sed omnibus Fidelibus faciendum incumbit, illud ad omnes pertinere significat, aut certè ex ipsa rei, de qua loquitur, natura, ex circumstantijs, vel ex locis paralellis, aut ex Traditione Scripturæ interprete colligitur id omnes spectare. Ita cum Christus selectis quatuor Discipulis dixisset (Marci 13.) *Vigilate, & orate:* subiunxit: *Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.*

Objiciuntur hæc Apostoli verba 1. Corinth. 11. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis.* Cùm itaque Corinthij sub vtraque specie communicarent, idque ipsis tradidisset Apostolus, id proculdubio à Domino acceperat.

Respondetur, *Sanct. Paulum* nec à Domino accepisse præceptum de Calice ab omnibus, & singulis Fidelibus sumendo, nec id Corinthijs tradidisse. Cùm enim de sumptione Corporis Christi sub specie panis loquitur, scribit Eum dixisse: *Hoc facite in meam commemorationem:* Quæ verba absolutum præceptum exprimunt, & faciendi, quod in Cœna fiebat, & hoc ipsum in Christi memoriam faciendi. At cùm de Calice loquitur, dictum refert à Saluatore nostro; *Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem:* Quæ verba præceptum absolutum non exprimunt hoc faciendi, id est, de Calice bibendi; sed quotiescumque, & quandocumque biberent, id in memoriam Domini faciendi.

Objiciuntur hæc Apostoli verba: *Probet autem se ipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de Calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit.*

Respondetur, Apostolum ibi non præcipere, aut à Domino præceptum innuere, vt Fideles singuli Panem cœlestem, quod est eius Corpus, edant, & Sanguinem de Calice bibant; sed modum præscribere, quo se ad Communionem Corporis, & Sanguinis Christi, siue sub vna specie, siue sub vtraque præparare debent, ne iudicium sibi manducent, & bibant, Corpus Domini non dijudicantes. Vnde hæc verba, *Quotiescumque enim manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, Mortem Domini annuntiabitis donec veniat:* In sensu disiunctiuo intelligenda sunt, vt sequenti sententia perspicuum est: *Itaque quicumque manducauerit Panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini.* Sicut enim cùm Christus ait Matth. 15. & Marc 7. *Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur*, non significat necesse esse, vt patri simul, & matri quis maledicat, vt reus sit violatæ legis, sed reum esse, qui alterutri maledixerit: Ita cùm Apostolus ait: *Quicumque manducauerit Panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini;* non significat esse reos violati Corporis, & Sanguinis Domini illos dumtaxat, qui vtramque speciem, sed qui alterutram indignè sumpserint: Adeòque Corpus, & Sanguinem Domini sub alterutra specie totum integrumque contineri; & gratiæ totius, quæ Eucharistiæ fructus est, participes esse, qui sub vna specie communicauerint.

PROPOSITIO II.

Ecclesia Calicis vsum Laicis subtrahere potuit, iustisque de causis subtraxit.

PRima pars inde probatur, quòd secundùm Tridentinam Synodum Sessione 21. Cap. 2. certum sit, *Hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, vt in Sacramentorum dispensatione saluâ illorum substantiâ, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium vtilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire iudicaret. Id autem Apostolus non obscurè visus est innuisse, cùm ait:* Sic nos existimet homo, vt Ministros Christi, & dispensato- “
res Mysteriorum Dei: *Atque ipsum quidem hac potestate vsum esse satis constat, cùm in multis alijs, tum in hoc ipso Sacramento, cùm ordinatis nonnullis circa eius vsum:* CÆTERA (*inquit*) *cum venero, disponam.* 1. Cor. 4. 2. Cor. 4. Sic Telnæ immersionis in Baptismo veterem vsum abrogauit Ecclesia in Concilio Toletano 4. quia trinæ immersionis ritus ad Baptismi substantiam non pertinet: Tum quia Hæretici quidam trinam immersionem necessariam esse pertinaciter contendebant, eóque ritu errorem suum de Diuinitatis in tribus Personis diuisione confirmari; Tum quia Sacerdotibus quibusdam in Hispanijs trinam immersionem, alijs vnicam vsurpantibus, periculum erat ne schisma fieret, fideique vnitas scinderetur, vt constat ex Canone sexto Concilij Toletani 4. & ex Epistola *Sanct. Gregorij* ad *Leandrum* Hispalensem Episcopum. Hanc in Ecclesia authoritatem agnoscere tenentur Caluiniani, qui in Synodis suis potestatem agnoscunt permittendi abstemijs, vt sub sola specie panis Sacramentum sumant, Calicem verò non sumant, sed labris tantùm contingant, propter vitandum scandalum. Ita enim sancitum est Cap. 12. Caluinianæ Disciplinæ., Articulo 7. Porrò si Calix ad substantiam Sacramenti pertinet, dispensare cum abstemijs non potuerunt, sicut dispensari non potest de vsu aquæ in Baptismo: Si verò non pertinet, ideòque dispensationis huius authoritatem illorum Synodi sibi arrogarunt, im-

meritò eam negant Ecclesiæ Catholicæ. Obseruare nihilominus iuuat, Caluinisticam Disciplinam cum eiusdem Sectæ Catechismo pugnare, *Dominica* 53 in quo vsum Calicis omnibus, & singulis indiscriminatim à Christo Domino præceptum profitentur: neminémque de hoc præcepto dispensare posse. *Lutherus* etiam Libro *De Captiuitate Babylonica* agnoscit Fideles necessitate præcepti ad Communionem sub vtraque specie non cogi. *Itaque* (inquit) *non hoc ago, vt vi rapiatur vtraque species, quasi necessitate præcepti ad eam cogamur, &c.* Potuit igitur Ecclesia, grauibus & iustis de causis subtrahere Laicis Calicis vsum, & consuetudinem sub altera specie communicandi approbare, & pro lege habendam decernere, quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesię authoritate pro libito mutare non liceat. Id autem fecit in Concilio Constantiensi Sessione 13. in Basileensi Sessione 30 & in Tridentino Sessione 21 Capitibus 1. 2. & 3. & Canonibus primo, secundo, & tertio, quorum hæc sunt verba.

1 *Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi Fideles vtramque speciem sanctissimi Eucharistię Sacramenti sumere debere; Anathema sit.*

2 *Si quis dixerit, Sanctam Ecclesiam Catholicam non iustis causis, & rationibus adductam fuisse, vt Laicos, atque etiam Clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret; aut in eo errasse; Anathema sit.*

3 *Si quis negauerit, totum & integrum Christum omnium gratiarum fontem, & authorem, sub vna panis specie sumi, quia (vt quidam falsò asserunt) non secundùm ipsius Christi institutionem sub vtraque specie sumatur; Anathema sit.*

Rationes autem, quibus adducta est Ecclesia, vt hanc sub altera specie communicandi consuetudinem non solùm approbaret, sed etiam Decreti authoritate firmaret, Concilij Tridentini Catechismus hunc in modum exponit.

Prima est periculum irreuerentiæ erga Sanctissimum Sacramentum. Maximè enim cauendum erat, ne Sanguis Domini in terram funderetur. Quod quidem facilè vitari posse non videbatur, si in magna Populi multitudine eum ministrare oportuisset. Ob istud irreuerentiæ periculum *Rodulfus* Abbas *S. Trudonis*, qui viuebat Sæculo duodecimo ineunte, Calicem à Laicis remoueri suadet his Versibus:

Hic & ibi cautela fiat, ne Præsbyter ægris,
Aut sanis tribuat Laicis de Sanguine Christi:
Nam fundi posse leniter, simplexque putaret,
Quòd non sub specie sit totus JESUS vtraque.

Hic vsus prænalere cęperat circa medium Sæculi duodecimi, vt constat ex *Roberto Pullo* S. R. E. Cardinali, *Sententiarum* P. 8. Cap. 3 *Primò Corpus* (inquit) *postea Sanguis à Presbyteris est sumendus. Institutio Christi mutanda non est.........Verùm qualiter à Laicis Eucharistia sumi deberet, Sponsæ suæ commisit iudicio: Cuius consilio, & vsu pulchrè fit, vt Caro Christi Laicis distribuatur. Nimirum periculosè fieret, vt Sanguis sub liquida specie multitudini Fidelium in Ecclesia diuideretur; longè periculosius si infirmis per Parochiam deferretur.* Mos iste passim receptus erat Sæculo decimo-tertio, teste Alexandro Alensi: *Dicendum* (inquit) *quod quia Christus integrè sumitur sub vtraque specie, bene licet sumere Corpus Christi sub specie panis tantum, sicut ferè vbique fit à Laicis in Ecclesia.* Et ex *Sanct. Thoma* 3. P. Quæst. 80. A. 12. *Circa vsum* (inquit) *huius Sacramenti duo possunt considerari: Vnum ex parte ipsius Sacramenti, aliud ex parte sumentium. Ex parte quidem ipsius Sacramenti conuenit, quòd vtrumque sumatur, scilicet Corpus, & Sanguis; quia in vtroque consistit perfectio Sacramenti: Et ideò quia ad Sacerdotem pertinet hoc Sacramentum consecrare, & perficere, nullo modo debet Corpus Christi sumere sine Sanguine. Ex parte autem sumentium requiritur summa reuerentia, & cautela, ne aliquid accidat, quod vergat ad iniuriam tanti Mysterij. Quod præcipuè posset accidere in Sanguinis sumptione; qui quidem si incautè sumeretur: de facili posset effundi. Et quia creuit multitudo Populi Christiani, in qua continentur senes, & iuuenes, & paruuli, quorum quidam non sunt tantæ discretionis, vt cautelam debitam circa vsum huius Sacramenti adhibeant; ideò prouidè in quibusdam Ecclesijs obseruatur, vt populo Sanguis sumendus non detur, sed solùm à Sacerdote sumatur.*

Ratio altera quà adducta est Ecclesia, vt Communionem sub vna tantùm specie Laicis permitteret, ex Communione infirmorum petita est. Cùm enim Eucharistia ægrotis præsto esse debeat, magnoperè timendum erat, ne si diutius vini species asseruaretur, acesceret.

Tertia ratio, ex Abstemiorum multitudine. Permulti enim sunt, qui vini saporem, ac ne odorem quidem perferre vllo modo possint. Quare ne, quod spiritualis salutis causà dandum est, corporis valetudini noceret, prudentissimè sancitum est ab Ecclesia, vt panis tantummodo speciem Fideles acciperent.

Quarta ratio, ex summa vini pluribus in Prouincijs penuria: In quas aliunde sine maximis impensis; ac nonnisi longissimis, ac difficillimis itineribus conuehi posset.

Quinta ratio, ex hæresi eorum, qui negabant sub vtraque specie totum Christum esse, sed Corpus tantùm exangue sub specie panis, Sanguinem autem sub vini specie contineri asserebant. Ad quam hæresim conuellendam, & Fidei Catholicę veritatem ante omnium oculos magis ponendam, sapientissimo consilio Decretum de Communione Laicorum, & Clericorum non conficientium ab Ecclesia editum est.

Obijcitur, Calicem Sanguinis Christi Testamentum quoddam esse Christianis omnibus à Christo relictum, vt significant illa eius verba; *Hic Calix nouum Testamentum est in meo Sanguine*: Atqui, vt Apostolus scribit ad Gal. 3. *Confirmatum semel hominis testamentum nemo spernit aut superordinat*: Calix igitur subtrahi non potuit Laicis absque iniuria, & sacrilegio in Christum, eiusque Testamentum.

Respondetur, Calicem pro legato quodam testamentario relictum Ecclesiæ, verum non ea conditione, vt omnibus omninò distribueretur, sed illis, & eo modo, quo ipsa expedire iudicaret. Præterea Calix ad Christi testamentum pertinet, non ratione modi, quo sumitur Sanguis sub specie vini, sed ratione rei contentæ, ac sumptæ, scilicet ipsius Sanguinis: quem re ipsa percipiunt, qui sub sola specie panis communicant, sub quà Christus totus, & integer continetur, & sumitur.

Obijcitur secundò, Ad perfectionem Sacramenti Eucharistiæ concurrere, & manducationem Corporis, & bibitionem Sanguinis Christi: Si ergo sumatur sub vna tantum specie sacramentum erit imperfectum: Quod ad sacrilegium pertinere videtur, secundùm illud *Gelasij* Pontificis Maximi: *Diuisio vnius eiusdemque Mysterij sine grandi sacrilegio prouenire non potest.*

Respondet *Sanct. Thomas*, Perfectionem huius Sacramenti non esse in vsu Fidelium, sed in consecratione materiæ: *Et ideò nihil derogat perfectioni huius Sacramenti, si populus sumat. Corpus sine Sanguine, dummodo Sacerdos consecrans sumat vtrumque:* Maximè cum nihil amplius accipiat, quoad rem contentam, is cui vtraque species porrigitur, quàm is cui altera tantùm: Vterque enim vnum, & integrum Christum sumit: Licet quoad speciem externam plus aliquid accipiat, qui sub vtraque specie communicat. Verumtamen cùm vterque Sacrificij sit æquè particeps, in quo Christus sub vtraque specie offertur, qui vnam speciem sumit, totius Sacramenti etiam secundùm externam formam spectati particeps esse censetur: Sicut in veteri Lege, qui partem de Sacrificio edebat, totius Sacrificij particeps habebatur.

Obijcitur tertiò; Prohibere non potest Ecclesia, ne hoc Sacramentum celebretur in memoriam Dominicæ Passionis, cùm id Christus iusserit, dicens; *Hoc facite in meam commemorationem:* Sed Passio Christi per vnicam speciem non repræsentatur: Non potuit igitur Ecclesia Communionem sub vna specie præcipere.

Respondetur, Passionem Christi non repræsentari vnius speciei consecratione, non repræsentari etiam ita expressè, & perfectè vnius speciei sumptione; sed nego, quòd nullatenus significetur Communione sub vna specie. Sicut mors, & sepultura eiusdem Saluatoris expressius, & perfectius quidem significatur trina immersione, quàm vnica in Baptismo: sed tamen vna etiam immersione significatur. Eo ipso enim, quo vna species ab altera separata est, reuocatur in memoriam Corporis, & Sanguinis separatio in Passione. Hinc *S. Thomas* in Resp. ad tertium,

tium, ait: *Repræsentatio Dominicæ Passionis agitur in ipsa Consecratione huius Sacramenti, in qua non debet Corpus sine Sanguine consecrari: Potest autem à populo Corpus sine Sanguine sumi. Nec exinde sequitur aliquod detrimentum; quia Sacerdos in persona omnium Sanguinem offert, & sumit, & sub vtraque specie totus Christus continetur.*

Obijcitur quartò; Gratiam ampliorem conferri sumentibus vtramque speciem, quàm vnicam. Non potuisse ergo alteram speciem subtrahi Fidelibus sine manifesta ipsorum iniuria.

Respondetur; quòd etsi vberior gratia conferretur communicantibus sub vtraque specie, potuit tamen Ecclesia Communionem sub vnica tantùm præcipere: Quia maior habenda est ratio diuini honoris, & reuerentię Sacramento debitæ, atque victoriæ fidei de Hæreticorum erroribus, quàm priuati boni, etiam spiritualis, Fidelium; maximè cùm nulla gratiâ priuantur ad salutem necessariâ. Vnde non solùm alteram speciem infantibus subtraxit Ecclesia Occidentalis, sed Eucharistiam ipsis administrare desijt, quod olim faciebat continenter post Baptismum, & Confirmationem, statim à natiuitate: Quamuis certum sit nouam gratiam recepturos, si Eucharistiâ secundùm morem antiquum donarentur. Porrò quicumque sacram Communionem sub vna specie dignè recipiunt, *Quod ad fructuum attinet, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem defraudantur*, vt docet Concilium Tridentinum Sessione 21. Cap. 3. Propterea quòd sub illa totus Christus continetur, verùmque Sacramentum sumitur. Sed tamen probabiliùs videtur, communicantibus sub vtraque specie gratiam ampliorem per se non conferri: Eadem enim gratia vnius, & ambarum specierum sumptioni promissa est. Sicut enim dicit Christus Ioannis 4. *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam*: Ita ait, *Si quis manducauerit ex hoc Pane, viuet in æternum*: Et, *Qui manducat hunc Panem, viuet in æternum*.

Eadem itaque gratia confertur, seu speciem vtramque, seu vnicam sumentibus. Id confirmat *Sanct. Thomas* Opusculo 58. Cap. 13 *Quantumcunque* (inquit) *parua sit species Panis, ibi est totum Corpus Christi per conuersionem, Sanguis per connexionem, Anima per coniunctionem, & Diuinitas integra per vnionem: Vnde certum est, quòd habet plenam rationem cibandi spiritualiter, & confortandi animam.* Et Cap. 29. *Sicut sumit Sacerdos Sanguinem Christi sacramentaliter de Calice: Sic populus sumit eum intellectualiter sub specie Panis de ipso Corpore Christi: Et est eis tam vtilis, & dulcis, vt Sacerdotibus, qui sumunt eum sub specie vini de Calice.*

ARTICVLI CONSECTARIA.

REGVLA I.

Presbyteri, qui Sacramentum Eucharistiæ sub vtraque specie nunc administrarent, mortaliter peccarent, & Excommunicationem incurrerent.

Præceptum enim Ecclesiæ violarent in re graui, in cuius transgressores lata est à Concilio Constantiensi Excommunicationis Sententia.

REGVLA II.

Lex Ecclesiæ de Communione Laicorum sub vna specie, non est perpetua, & immutabilis.

Potest enim Ecclesia iustis de causis eam reuocare, vel temperare, atque de illa dispensare, si id expedire iudicaret. Ita Basileense Concilium dispensare decreuerat cum Bohemis, & Morauis ab Hussitarum hæresi ad fidem, & vnitatem Ecclesiæ Catholicæ redeuntibus, vt Nationum illarum Sacerdotes Communionem sub vtraque specie personis sibi subiectis administrarent, si id reuerenter postularent; eâ conditione adiectâ, vt inter communicandum plebem publicè instruerent, non sub specie panis Carnem Christi tantùm, nec sub specie vini solum Sanguinem, sed sub qualibet specie totum, & integrum contineri Christum. Tridentina Synodus Sessione 22 duos Articulos de concessione Calicis, videlicet, *An rationes, quibus Sancta Catholica Ecclesia adducta fuit, vt communicaret Laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes sub vna panis specie, ita sint retinendæ, vt nulla ratione Calicis vsus cuiquam sit permittendus? &, An, si honestis, & Christianæ charitati consentaneis rationibus concedendus alicui, vel Nationi, vel Regno, Calicis vsus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, & quænam illæ sint?* ad Summum Pontificem retulit, qui pro sua singulari prudentiâ, id faceret, quod vtile Reipublicæ Christianæ, & salutare petentibus vsum Calicis fore iudicaret. *Pius IV.* anno millesimo quingentesimo sexagesimo-quarto, rogante *Ferdinando* Imperatore, quibusdam Episcopis Germaniæ facultatem dedit Communionem sub vtraque specie permittendi in locis, vbi causas allatas veras esse cognoscerent, quibusdam certis conditionibus à se præscriptis. Hæc concessio Viennæ in Austria summâ lætitiâ excepta est, maximaque inde spes conuersionis Hæreticorum affulsit. Sed breui compertum est, id esse instar breuissimi leuamenti, quod interdum ex nocentis poculi delectatione experitur ægrotus, vt refert *Palauicinus* lib. 24 Historiæ Concilij Tridentini, Cap 8 Cùm igitur nec petentium saluti, nec deuiorum reductioni id prodesset, multique statim irrepsissent abusus, *Pius V.* anno vix elapso reuocauit quicquid ea de re *Pius IV.* permiserat; præcipiens sub pœna Excommunicationis, vt Decretum de Communione sub vna specie ab omnibus inuiolabiliter obseruaretur.

Quibusdam tamen Communio sub vtraque specie ab Ecclesia singulari Priuilegio concessa est, vt Christianissimis Regibus in eorum Inauguratione; Diacono & Subdiacono Ecclesiæ *S. Dionysij* propè Parisios Dominicis, & diebus solemnibus; & Ministris Altaris apud Cluniacum singulis Dominicis, & Festis.

REGVLA III.

Hæreticis nostri temporis Communionem sub vtraque specie permittere non expedit.

Primò, quia non mouentur ad Calicis vsum postulandum iustâ aliquâ ratione, sed ex pertinaci dumtaxat existimatione, quâ sentiunt eum esse à Christo præceptum; & vt captent occasionem carpendi Romanam Ecclesiam, quasi institutioni Christi repugnantem. Horum ergo votis annuere quid aliud esset quàm hęresim fouere? Secundò, ex huiusmodi concessione facilè sequeretur aliorum Hęreticorum id suis erroribus confirmatio, & rudium simpliciumque Catholicorum deceptio, dum Hæretici iactarent, Ecclesiam suum tandem errorem agnouisse, sibique de victoria blandirentur Tertiò, Fideles plerique inde scandalum paterentur, & Calicis vsum pariter postularent. Quartò, tolleretur consuetudinis vniformitas, quam in Eucharistiæ vsu seruari decet.

REGVLA IV.

Communio Laica, & Communio Peregrina, quarum in antiquis Canonibus fit mentio, quid aliud fuerunt à sumptione Eucharistiæ sub vnica specie, aut extra cancellos Altaris, more Laicorum.

Clericos enim ad *Laicam Communionem* detrusos legimus eo tempore, quo ipsi etiam Laïci sub vtraque specie communicabant. Est itaque Communio Laica ius societatis, & communicationis cum cęteris Fidelibus in rebus tam sacris, quàm ciuilibus more Laicorum. Vnde Clerici à gradu Clericali ob aliquod crimen deiecti, & in ordinem plebis redacti, ad Communionem Laicam damnati dicebantur. Ex eo autem, quòd perpetua depositione à sui gradus honore, & functionibus remoti, & inter Laicos relegati essent, consequens erat, vt in sumptione Eucharistiæ instar Laicorum se gererent, eam sumentes extra septa Altaris, aut sub vna, vel vtraque specie, sicut ex vsu Ecclesiæ tunc Laici sumere consueuerant. Laicam tantùm Communionem *Photio* concedit *Hadrianus II.* si Conciliabuli sui gesta damnauerit, & Sedis Apostolicæ Decretis morem gesserit, vt constat ex Synodo Romana, quæ Actioni 8. Synodi Oecumenicæ Octauæ inserta est. Laicam tantùm Communionem Clericis, qui Viduam, aut secundam vxorem duxerant, tribuit *Siricius* Epist 1. Redeuntibus ab Hæresi, & ab Hæreticis baptizatis, *Innocentius I.* Epist. 22 Diaconis capitalium criminum ante Ordinationem reis, si sponte deinde confessi fuissent, post triennium; si ab alio detecti,

 post

post quinquennium, actâ legitimâ Pœnitentiâ, Communionem Laicam indulsit Illiberritana Synodus can 76. Episcopo, Presbytero, Diacono, capitalis criminis reis, falsarijs, aut qui falsum testimonium dixerint, ab Officij honore depositis, & in Monasterium detrusis, Laicam tantùm Communionem permittit. Concilium Agathense, Canone 50. Subdiaconos, cæterosque Clericos Maiores, qui Matrimonij ante Ordinationem contracti iure post ipsam Ordinationem vsi fuerint, ab Officio depositos, Laicà Communione contentos esse iubet Concilium Aurelianense 3. Canone 2. Item Clericos, qui superbià elati, Officium suum implere noluerint. (Canone 19.) Priscæ Disciplinæ seueritate Clericis, grauissimorum criminum reis, ne in exitu quidem vitæ, Laica Communio concessa est à Synodo Illiberritana, Canone 18. & Sardicensi Canone 2 Clericos capitalis criminis reos à gradu quidem deponendos esse; à Laicorum autem Communione non arcendos, *Sanct. Basilio* visum est in Epistola ad *Amphilochium*. Episcopis, Presbyteris, Diaconis, qui seu sponte, seu coacti rebaptizati fuissent, Communionem Laicam in morte tantùm reddendam edixit Synodus Romana sub *Felice III* Pontifice Maximo. Presbytero cuidam deposito, Subdiaconis item quibusdam depositis, facultatem communicandi inter Laicos concessit *Sanct. Gregorius* Libr. 4. Epistol. 5. & Epistol 16.

Quod *Peregrinam Communionem* spectat, obscurum est, ac incertum quid eo nomine intellexerit Antiquitas. Probabilis non videtur eorum opinio, qui ad Communionem Peregrinam redactos fuisse Clericos crediderunt, cum in eo loco, & statu collocabantur, quo poni solebant Clerici peregrini, qui sine litteris commendatitijs Episcoporum suorum, quas *Formatas* vocabant, extra propriam Diœcesim peregrinabantur. Qui benignè excipi, & Ecclesiæ sumptibus ali consueuissent, nullo prætermisso humanitatis officio: nemo tamen cum illis tanquam cum Clericis communicabat, nec vllis Ordinis sui muneribus fungi sinebantur: Sed ab Eucharistiæ sumptione non arcebantur. Huius Communionis, vt pœnæ meminerunt Concilium Agathense Canonibus 3. & 5. & Ilerdense Canone 16. Verùm ex ijs Concilijs colligitur, Peregrinam Communionem relationem ad Eucharistiam non dixisse. Quis enim erat, sacrilegis Ecclesiæ furibus Eucharistiam administratam fuisse? Quis credat prolixiori Anathemate damnatos, ad sacram Mensam admissos fuisse? His tamen Peregrinam Communionem tribuunt duo illa Concilia. Peregrinam Communionem nihil aliud fuisse existimo, quàm expunctionem Clericorum ex Cleri corpore, & matricula, seruato iure commercij, & societatis cum cæteris Fidelibus: Idque Peregrinæ Communionis à Laica fuisse discrimen, quod Laica Communione damnati è gradibus Ordinibusque suis in perpetuum deiecti, & depositi essent: Ad Communionem verò Peregrinam redacti, Ordinum suorum functionibus ad tempus prohiberentur, & peractâ Pœnitentia in gradus suos, & in matriculam Ecclesiæ restitui possent. Id patet ex Canone secundo Concilij Agathensis. *Contumaces* (inquit) *Clerici ob Episcopis corrigantur, & si qui prioris gradûs elati superbiâ Communionem* (id est, consortium cęterorum) *fortasse contempserint, aut Ecclesiam frequentare, vel Officium suum implere neglexerint, Peregrina eis Communio tribuatur, ita vt cùm eos Pęnitentia correxerit, rescripti in Matricula, Gradum suum Dignitatémque suscipiant.*

CAPVT VI.

DE MISSÆ SACRIFICIO.

Vcharistiam duabus de causis Institutam docet Concilij Tridentini Catechismus. Altera est, vt cœleste animæ nostræ alimentum esset, quo vitam spiritualem tueri, & conseruare possemus: Altera, vt Ecclesia perpetuum Sacrificium haberet, quo peccata nostra expiarentur, & cœlestis Pater sceleribus nostris sæpè grauiter offensus, ab ira ad misericordiam, à iustæ animaduersionis seueritate ad clementiam traduceretur. Huius rei figuram, & similitudinem in Agno Paschali licet animaduertere, qui, vt Sacrificium, & Sacramentum, à filijs Israel offerri, & comedi consueuerat. An autem Eucharistiæ Oblatio, & Consecratio sit verum, & propriè dictum Sacrificium, Quæstio est inter Catholicos, & Hæreticos nostri temporis, Lutheranos scilicet, & Caluinistas controuersa; de qua, vt Ecclesiæ doctrinam, & fidem exponamus.

Obseruandum est Sacrificium ex eo vocatum, quòd homo faciat aliquid sacrum, vel generatim, & impropriè sumi; vel strictè, & propriè. Primò modo omne bonum opus propter Dei gloriam factum, Sacrificium est. Hinc Ecclesiastici 35.2 dicitur: *Sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate.∴Et qui facit misericordiam, offert Sacrificium* Hinc S. *Augustin.* Lib. 10. *De Ciuitate Dei*, Cap. 6. *Verum Sacrificium* (inquit) *est omne opus, quod agitur, vt sancta societate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati esse possimus. Vnde & ipsa misericordia, quâ homini subuenitur, si propter Deum non fit, non est Sacrificium. Etsi enim ab homine fit, vel offertur, tamen Sacrificium res diuina est.∴Vnde ipse homo Dei nomine consecratus, & Deo votus, in quantum mundo moritur, vt Deo viuat, Sacrificium est...∴ Corpus etiam nostrum cùm per temperantiam castigamus, si hoc, quemadmodum debemus, propter Deum facimus, vt non exhibeamus membra nostra arma iniquitatis peccato, sed arma iustitiæ Deo, sacrificium est. Ad quod exhortans Apostolus ait*: Obsecro vos, fratres, per misericordiam
Rom. 12. Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuam, sanctam, Deo placētem, rationabile obsequium vestrum. *Si ergo corpus, quo inferiore tanquam famulo, vel tanquam instrumento vtitur anima, cum eius bonus, & rectus vsus ad Deum refertur, sacrificium est, quantò magis anima ipsa, cum se refert ad Deum, vt igne amoris eius accensa formam concupiscentiæ sæcularis amittat, eique tanquam incommutabili formæ subdita reformetur, hinc ei placens, quod ex eius pulchritudine acceperit, sacrificium est?*

Sacrificium secundo modo, id est, strictè & propriè dictum, ab actionibus misericordiæ distinctum esse, Scriptura sacra docet *Osee 6.* vbi Deus ait: *Quia misericordiam volo, & non Sacrificium, & scientiam Dei plus quam holocausta* Et 1 Reg 15. dicitur: *Melior est obedientia, quàm victimæ.* Sic acceptum Sacrificium definitur: *Oblatio externa soli Deo facta, quâ in recognitionem supremi eius dominij, à legitimo Ministro res aliqua sensibilis, & permanens ritu mystico consecratur, & mutatur.* Nomine Oblationis, non intelligitur res oblata, sed actio ipsa Ministri, victimam offerentis. Hinc Scriptura docet, præcipuum Sa- Heb. 5.
cerdotum munus esse Sacrificij Oblationem. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & Sacrificia pro peccatis.* Oblatio illa *externa* esse debet: *Sacrificium enim visibile,* (inquit *S. Augustinus* Lib. 10. *De Ciuitate Dei*, C. 5.) *inuisibilis Sacrificij Sacramentum, id est, sacrū signum est.* Additur, *Soli Deo facta.* Naturalis enim ratio dictat homini, quòd alicui Superiori subdatur, propter defectus, quos in se ipso sentit: In quibus ab aliquo superiori eget adiuuari, & dirigi: Et quicquid illud sit, hoc est, quod apud omnes dicitur Deus. Sicut autem in rebus naturalibus naturaliter inferiora superioribus subdūtur; ita etiā naturalis ratio dictat homini secundū naturalem inclinationē, vt ei, quod est supra hominē, subiectionem, & honorē exhibeat secundum suum modū Est autē modus conueniens homini, vt sensibilibus signis vtatur ad aliqua exprimenda: Et ideò ex naturali ratione procedit, quòd homo quibusdā sensibilibus rebus vtatur, offerēs eas Deo in signū debitę subiectionis, & honoris, in similitudinē eorū, qui Dominus suis aliqua offerunt in recognitionē dominij. Hoc autē perti-

pertinet ad rationem Sacrificij Præterea, Oblatio Sacrificij fit ad aliquid significandum. Significat autem Sacrificium, quod offertur exteriùs, spirituale Sacrificinm interius, qnn anima se ipsam offert Deo secundùm illud Psalmistæ: *Sacrificiam Deo spiritus contribulatus*. Anima autem se offert Deo in Sacrificium, sicut principio suæ creationis, & sicut fini suæ beatificationis. Secundùm autem veram fidem, solus Deus est Creator animarum nostrarum. In soln etiam eo animæ nostræ beatitudo consistit. Et ideò sicut soli Deo summo debemus Sacrificium spirituale offerre, ita etiam soli Deo debemus offerre exterinra Sacrificia. Sicut etiam *Oraates atque laudantes ad eum dirigimus figuificantes voces, cui res ipsas in corde, quas figuificamus, offerimus* (vt Sanct. Augustlnus dicit Lib 10. *De Ciuitate Dei*, Cap. 19.) *Ita sacrificantes non alteri visibile Sacrificium offerendum esse nouerimus, quàm illi cuius in cordibus nostris inuisibile Sacrificium nos ipsi esse debemus*. Hoc etiam videmus in nmni Republica obseruari, quod summum Rectorem aliquo signo singulari honorant; qund cuicumque alteri deferretur, esset crimen læsæ Maiestatis. Et ideò in Lege diuinà statui-

Exod. 20. tur pœna mortis in eos, qui diuinum honorem alijs exhibent. *Qui immolat Dijs*, (inquit) *occidetur, præterquam Domino soli*. Ita differit *Sanct. Thomas* Secunda Secundæ, Quæst. 85. A. 1. & 2. Hinc *S. Augustin.* Lib. 10. *De Ciuitate Dei*, Cap 4. *Sacrificium certè* (inquit) *nullus hominum est, qui audeat dicere deberi, nisi Deo*. Et paulò post: *Quis sacrificandum censuit, nisi ei quem Deum aut sciuit, aut putauit, aut finxit?* Et Lib. 1. *Contra Aduersarium Legis, & Prophetarum*, Cap 18. *Dæmon sibi Sacrificium non exigeret, nisi Deo vero deberi sciret. Falsus enim Deus sic se vult honorari ab eis quos decipit, quomodo verus Deus ab ois quibus consulit: Et maximè Sacrificium est, quod præcipuè debetur Deo. Nam obsequia cætera, quæ Diuinitati exhibentur, aust sunt sibi etiam superbiæ fastu homines arrogare. Rarissimi autem commemorantur, qui sibi, vt sacrificaretur, cum Regia Potestate possent, ausi fuerint imperare. Quicumque tamen ausi sunt, per hoc se Deos haberi voluerunt.* Oblatinnis finis exprimitur, cum dicitur, *facta in recognitionem supremi Dominij Dei*: Externo quippè Sacrificio serultutem suam, infirmitatem, indigentiam, ac reuerentiam erga summam Dei Maiestatem homo profitetur; atque contestatur ipsum, vt bonis nostris, ita nec Sacrificijs quidem egere. *Non solùm igitur pecore, vel qualibet alia re corruptibili atque terrena, sed ne ipsa quidem iustitià hominis Deus egere credendus est, totumque quòd rectè colitur Deus, homini prodesse, non Deo. Neque enim fonti se quisquam dixerit profuisse, si biberit; aut luci, si viderit.* Fieri dicitur hæc Oblatin à *legitimo Ministro*; Ad hoc enim Religionis officium non omnes promiscuè destinati sunt, sed qui à Deo tanquam *Aaron* vocantur, & ex populn assumpti pro hominibus constituuntur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt offerant dona, & Sacrificia pro peccatis, vt loquitur Apostolus ad *Hebræos* 5. Atque hinc excluduntur à ratione Sacrificij propriè dicti priuatorum hominum Oblationes soli Deo factæ. Dicitur *Oblatio rei sensibilis, & permanentis*; vt à precibus, genuflexionibus, & alijs, quæ fiunt à Sacerdotibus actu externo in reuerentiam Dei, & tamen Sacrificia propriè non sunt, distinguatur. Res illa *Consecrari* debet *Ritu mystico*, ex profana enim fieri debet sacra: Et per hoc distinguitur ab Oblationibus, Primitijs, & Decimis. Nam (vt ait *Sanct. Thomas* Secunda Secundæ, quæstin. 85. A. 3 ad tertium.) *Sacrificia propriè dicuntur, quando circa res Deo oblatas aliquid fit: Sicut quod animalia occidebantur, & comburebantur: Quòd panis frangitur, & comeditur, & benedicitur: Et hoc ipsum nomen sonat: Nam Sacrificium dicitur ex hoc, quòd homo facit aliquid sacrum. Oblatio autem directè dicitur, cum Deo aliquid offertur, etiamsi nihil circa ipsam fiat: Sicut dicuntur offerri denarij, vel panes in Altari, circa quos nihil fit.* Vnde omne Sacrificium est oblatio, sed omnis oblatio non est Sacrificium, *Primitiæ autem oblationes erant, quia Deo offerebantur: Non erant autem Sacrificia, quia nihil sacrum circa eas fiebat. Decimæ autem propriè loquendo non sunt Sacrificia neque Oblationes; quia non immediatè Deo, sed Ministris diuini cultus exhibentur.* Res denique oblata *Mutari* debet, ac re ipsa, seu modo quodam mystico destrui, vt ratio Sacrificij constet, quo Deum supremum vitæ nostræ Dominum profiteamur, & colamus.

ARTICVLVS I.

Vtrum Eucharistia sit verum, & propriè dictum Sacrificium?

PROPOSITIO I.

Eucharistiam esse verum propriéque dictum Sacrificium, dogma fidei est.

Id probat in primis Prophetæ Regis oraculum Psalmo 109. *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* Sacerdotium enim Christi Sacerdotio Melchisedech assimilari docent Patres, ratinne rei in Melchisedeci sacrificio oblatæ, scilicet panis, & vini. Genes 14. 18. *At verò Melchisedech Rex Salem, proferens panem, & vinum, erat enim sacerdos Dei altissimi, benedixit ei*: Matth. 26. *Accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc est Corpus meum. Et accipiens Calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus Noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Christus itaque sacrificium instituit propriè dictum; quod non est aliud ab Eucharistia Hinc *Sanct. Cyprianus* Epistolà 63. ad *Cæcilium*, ait: *In Sacerdote Melchisedech sacrificij Dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundùm quod Scriptura Diuina testatur, & dicit*: Et Melchisedech Rex Salem protulit panem, & vinum. Fuit autem Sacerdos Dei summi, & benedixit Abraham. *Quod autem Melchisedech typum Christi portaret, declarat in Psalmis Spiritus-sanctus ex persona Patris ad Filium, dicens*: Ante Luciferum genui te: Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. *Qui ordo vtique hic est de sacrificio illo veniens, & inde descendens; quòd Melchisedech sacerdos Dei summi fuit, quòd panem, & vinum obtulit, quòd Abraham benedixit. Nam quis magis sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Iesus Christus, qui Sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, idest, panem, & vinum, suum scilicet Corpus, & Sanguinem? Et circa Abraham benedictio illa præcedens ad nostrum populum pertinebat. ... Vt ergo in Genesi per Melchisedech sacerdotem benedictio circa Abraham posset ritè celebrari, præcedit ante imago sacrificij Christi in pane, & vino scilicet constituta, quam rem perficiens, & adimplens Dominus Panem, & Calicem vino mixtum obtulit, & qui est plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimpleuit.* Ait quoque *Sanct. Augustinus* Lib. 16. *De Ciuitate Dei*, Cap. 22. in Oblatione Melchisedech *primum apparuisse sacrificium, quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum*: Implerique illud, quod longè post factum, per Prophetam dicitur ad Christum: *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech*. Et Lib. 1. contra Aduersarium Legis, & Prophetarum, Cap. 20. idem Oraculum Prophetæ Regis explicans: *Nouerunt*, inquit, *qui legunt quid protulerit Melchisedech, quando benedixit Abraham: & si iam sunt participes eius, vident tale Sacrificium nunc offerri Deo toto orbe terrarum.*

Idem probatur ex *Malachiæ* 1. 2. vbi Dominus ait: *Ab ortu Solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: Quia magnum est nomen meum in Gentibus*. De sacrificio Crucis intelligi vaticinium illud non potest: Siquidem Sacrificium de quo loquitur Deus per Prophetam, non in vno dumtaxat, sed in omni loco erat offerendum. Neque de sacrificijs Hebræorum: siquidem in Gentibus offerendum prædicitur; *Quia magnum est nomen meum in Gentibus*. Neque de precibus, ac votis, cæterisque Religionis officijs, quæ latè sumpto nomine Sacrificia nuncupantur: Primò, quia Scriptura Sacra nomen sacrificij non vsurpat absolutè ad sacrificium latè sumptum significandum; sed cum adiuncto, vt *Sacrificium laudis, Sacrificium iustitiæ, Hostiam vociferationis*. Secundò, cum ait Dominus, *Munus non suscipiam de manu vestra; in*

omni loco ſatrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: Nouum aliquod Sacrificium deſignat, quod ſucceſſurum ſit Iudaïcis: At ſpiritualia Sacrificia fuiſſe etiam à Iudæis frequentata, minimè dubium eſt. Aliud autem non eſt in Nouo Teſtamento Sacrificium externum, quod in omni loco à Solis ortu vſque ad occaſum Deo offeratur, præter Sacrificium Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: Quod & Chriſtus in ſuprema Cœna obtulit, & in ſui commemorationis ab Apoſtolis, & eorum Succeſſoribus fieri mandauit his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem:* Ipſos Noui Teſtamenti conſtituens Sacerdotes; *Vti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit. Hæc vna oblatio eſt, quæ nullâ indignitate, aut malitia offerentium inquinari poteſt.* Tertiò

Luc 22. Conc. Trident. Sacrificium à *Malachia* prædictum, viſibile eſt, quale hominum natura exigit, adeòque à ſpiritalibus Sacrificijs diſtinctum. De Sacrificio Euchariſtiæ illud *Malachiæ* Oraculum intellexerunt *S. Iuſtinus* Martyr in Dialogo cum Triphone, *S. Irenæus* Lib. 4 Cap 32. *Euſebius Cæſarienſis* Lib 1. Demonſtrationis Euangelicæ, Cap 10. *S. Ioannes Chryſoſtomus* in Pſalmum 95. *Sanct. Auguſtinus* Lib. 18. *De Ciuitate Dei*, Cap. 35. & *Theodoretus* in Cap. 1. *Malachię*.

Illa Agni Immaculati Incruenta Oblatio, per Agni Paſchalis immolationem filijs Iſraël in Exodo præceptam figurata eſt: & vetus illa figura impleta eſt à Chriſto, cum 14. die primi Menſis ad veſperam, ſeipſum ſub ſignis viſibilibus Patri obtulit, & Apoſtolis manducandum præbuit, iugiterque ſe eodem Ritu offerendum, atque comedendum conſtituit in vna domo, id eſt, in Eccleſia, in memoriam tranſitus ſui ex hoc Mundo ad Patrem, quando per ſui Sanguinis effuſionem nos redemit, eripuitque de poteſtate tenebrarum, & in Regnum ſuum tranſtulit.

Illud Sacrificium non obſcurè innuit *S. Paulus* 1. ad *Corinthios* 10. cùm ait, Non poſſe eos, qui participatione Menſæ dæmoniorum polluti ſunt, Menſæ Domini participes fieri: per Menſam Altare vtrobique intelligens, in quo vtrobique Sacrificia offeruntur: in illa quidem idolochyta dæmonijs: in iſto verò Corpus, & Sanguis Chriſti Deo vero. *Calix benedictionis* (inquit) *cui benedicimus nonne communicatio Sanguinis Domini eſt? Et Panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini eſt? ... Videte Iſrael ſecundum carnem. Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt Altaris: Quid ergo? Dico, quòd Idolis immolatum ſit aliquid, aut quòd Idolum ſit aliquid? Sed quæ immolant Gentes, dæmonijs immolant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum. Non poteſtis Menſæ Domini participes eſſe, & Menſæ dæmoniorum.*

Catholicum iſtud dogma ſummo conſenſu confirmant Græci Latiniſque Patres, Concilia, vetereſque Liturgiæ Chriſtianarum omnium Gentium, Græcæ *Sanct. Baſilij*, *Sanct. Ioannis Chryſoſtomi*, necnon ea, quæ *S. Iacobi* nomen præfert, quam Trullana Synodus Canone 32. laudauit, Armenica, Chaldaica ſiue Syriaca Maronitarum, Romana, Ambroſiana, ſeu Mediolanenſis, Hiſpanica, quam ſecuti ſunt apud Hiſpanos Chriſtiani Arabibus permiſti, ob id *Mozarabum* appellata, & Gallicana, quæ ante annos mille in vſu erat, cuius Ritum exhibent tria antiqua Miſſalia à *Thomaſio*, & *D. Ioanne Mabillonio* edita, ex quibus euidenter probatur hanc fuiſſe Eccleſiæ vniuerſæ fidem, quòd Euchariſtia ſit verum, & propriè dictum Sacrificium. Vnum hîc proferre ſufficiat Miſſalis Gallicani veteris locum, in Officio Cœnæ Domini, *In qua Dominus noſter Ieſus Chriſtus in Nouo Teſtamento ſacrificandi Ritum inſtituiſſe* memoratur, *dum panem, & vinum, quæ Melchiſedech in præfiguratione futuri Myſterij Sacerdos obtulerat, in Sacramentum ſui Corporis, & Sanguinis transformauit.*

His momentis adducta ſacra Synodus Tridentina, hos Canones de Sacrificio Miſſæ condidit Seſſione 22.

Canon. 1. *Si quis dixerit, in Miſſa non offerri Deo verum, & proprium Sacrificium, aut quòd offerri non ſit aliud, quàm nobis Chriſtum manducandum dari; Anathema ſit.*

Canon. 2 *Si quis dixerit, illis verbis*, Hoc facite in meam commemorationem, *Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes: aut non ordinaſſe, vt ipſi alijque Sacerdotes offerrent Corpus, & Sanguinem ſuum; Anathema ſit.*

Objiciunt Eccleſiæ Aduerſarij, Sacrificium Crucis infinitæ, ac perennis virtutis eſſe, & Chriſtum vnâ oblatione totius Mundi peccata expiaſſe, & homines Deo Patri perfectè reconciliaſſe, vt docet Apoſtolus ad Hebræos 10. *Vmbram enim*, inquit, *habens Lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum; per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtijs, quas offerunt indeſinenter, nunquam accedentes perfectos facere: Alioquin ceſſaſſent offerri: Ideò quòd nullam haberent vltra conſcientiam peccati cultores ſemel mundati: ſed in ipſis commemoratio peccatorum per ſingulos annos fit. Impoſſibile enim eſt ſanguine taurorum, & hircorum auferri peccata. Ideò ingrediens Mundum dicit: Hoſtiam & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi: Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio: In capite Libri ſcriptum eſt de me: Vt faciam, Deus, voluntatem tuam: Aufert primum, vt ſequens ſtatuat. In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem Corporis Ieſu Chriſti ſemel. Et omnis quidem Sacerdos præſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpè offerens hoſtias, quæ nunquam poſſunt auferre peccata: Hic autem vnam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei, de cætero expectans donec ponantur inimici eius ſcabellum pedum eius. Vna enim oblatione conſummauit in ſempiternum ſanctificatos.* Iniuriam ergo faciunt Sacrificio Crucis, qui aliud Sacrificium propè dictum in Eccleſia admittunt, & credunt, ſcilicet Sacrificium Euchariſtiæ.

Reſpondetur, Iniuriam quidem fieri Sacrificio Crucis, ſi aliud *ſacrificium Redemptionis* præter illud admittatur, & credatur; quod ab illo virtutem omnem non habeat, & in quo alia victima offeratur, quaſi Sacrificium Crucis fuerit inſufficiens, aut per ſe non valeat ad omnium ſanctificationem. At nullam iniuriam fieri Sacrificio Crucis, ſi aliud *ſacrificium Religionis* agnoſcatur, propriè quidem dictum, ſed tamen Sacrificij Crucis commemoratiuum, & ab illo ſolà offerendi ratione diuerſum, ab illo dependens, omnemque ſuam virtutem ex illo hauriens, ſiue potius virtutem illius applicans ad noſtræ ſanctificationis conſummationem. Tale autem eſt Euchariſtiæ Sacrificium. *Deus* enim & *Dominus noſter, etſi ſemel ſeipſum in Ara Crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, vt æternam illic redemptionem operaretur; quia tamen per mortem Sacerdotium eius extinguendum non erat; in Cœna nouiſſima, qua nocte tradebatur, vt dilectæ Sponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret ſacrificium, quo cruentum illud ſemel in cruce peragendum repræſentaretur, eiuſque memoria in finem ſæculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur: Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, Corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit: & ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc Noui Teſtamenti Sacerdotes inſtituebat, vt ſumerent, tradidit; & eiſdem, eorumque ſucceſſoribus in Sacerdotio, vt offerrent, præcepit, per hæc verba*, Hoc facite in meam commemorationem, *vti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit.* Doctrina eſt Concilij Tridentini, Seſſione 22 Cap. 1. Præterea, *Vna eademque eſt Hoſtia, idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſe ipſum tunc in Cruce obtulit, ſolâ offerendi ratione diuerſa. Cuius quidem oblationis cruentæ fructus per hanc incruentam vberrimè percipiuntur; tantùm abeſt, vt illi per hanc quouis modo derogetur* (inquit eadem ſacra “ Synodus Cap 2.) Non ergo cruenta, & incruenta “ Hoſtia, duę ſunt Hoſtię, ſed vna tantùm: Cuius Sacri- “ ficium poſtquam Dominus ita præcepit: *Hoc facite in* “ *meam commemorationem*; in Euchariſtia quotidie inſtauratur. Id egregiè explicat *Sanct. Ioannes Chryſoſtomus* Homiliâ 17. in Epiſtolam ad Hebræos: *Offerimus quidem*, inquit, *ſed eius mortem reuocamus in memoriam: & ipſa vna eſt, non multæ. Quomodo vna eſt, non multæ? Quoniam ſemel fuit oblata, ſicut illata fuit in Sancta Sanctorum. Hoc eſt figura illius, & ipſa illius. Eundem enim ſemper offerimus: Non nunc quidem alium, ſed ſemper eundem. Quamobrem vnum eſt ſacrificium propter hanc rationem. Quoniam multis in locis offertur, multine ſunt Chriſti? Nequaquam, ſed vnus vbique Chriſtus, qui & hîc eſt plenus, & illic plenus, vnum Corpus. Quomodo ergo multis in locis oblatus vnum eſt corpus, &*

non

non multa corpora: Ita etiam vnum est Sacrificium. Pontifex noster ille est, qui illam obtulit Hostiam, quæ nos mundat. Illam nunc quoque offerimus, quæ tunc fuit oblata, quæ non potest consumi. Hoc fit in recordationem eius, quod tunc factum est. Hoc enim facite, *inquit*, in mei recordationem. *Non aliam hostiam, inquit*, sicut Pontifex, *sed eamdem semper facimus, vel potius hostiæ, sed sacrificij facimus recordationem.*

Meritò itaque Sacra Synodus Tridentina Sessione 22. Canone 4. pronuntiauit: *Si quis dixerit, blasphemiam irrogari Sanctissimo Christi Sacrificio in Cruce peracto, per Missæ Sacrificium, aut illi per hoc derogari; Anathema sit.*

Objiciunt locum Apostoli ad Hebræos 7. 23. 24. *Et alij quidem plures facti sunt Sacerdotes, idcirco quòd morte prohiberentur permanere: Hic autem* (scilicet Christus) *eò quòd maneat in æternum, sempiternum habet Sacerdotium. Vnde & saluare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper viuens ad interpellendum pro nobis.* Nullus itaque præter Christum Sacerdos, est adeòque nullum Sacrificium præter illud, quod in Cruce obtulit.

Respondetur; Nullos quidem præter Christum Sacerdotes esse, qui ipsi succedant; Successor enim propriè dicitur, qui in locum, officium, & potestatem defuncti surrogatur; Christus autem nunquam defungitur Sacerdotio, sed manet Sacerdos in æternum: Sed præter Christum alios esse Sacerdotes illius Ministros, & Vicarios. Apostolus docet, cùm ait: *Sic nos existimet homo, vt Ministros Christi, & dispensatores Mysteriorum Dei.* Pars autem præcipua Sacri Ministerij in Liturgiæ celebratione posita est. Vnde Actnum 13. 2. vbi legimus: *Ministrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus-Sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos:* Erasmus ad Textus Græci vim attendens, in qno verbum est Liturgiæ oblationem significans, vertit, *Sacrificantibus autem illis.* In hoc autem Sacrificio, Christus se ipsum offert, Sacerdotium suum exercens, idémque Sacerdotum ministerio offertur. Hinc *Sanct. Ioannes Chrysostomus* Homiliâ 83. in Matthæum: *Non sunt*, inqnit, *humanæ virtutis hæc opera, quæ tunc in illa Cœna confecit: Ipse nunc quoque operatur, ipse perficit, Ministrorum nos ordinem tenemus: Qui verò hæc sanctificat, & transmutat, ipse est.*

Objiciunt; Mutatio victimæ, immò occisio intercedere debet in Sacrificio propriè dicto: Christus autem in Eucharistia non mutatur, multò minus occiditur.

Respondetur, Occásionem quidem victimæ in Sacrificio cruento intercedere debere, non in Sacrificio incruento. Nam & Sacrificia farrea, quæ incruenta erant, in Veteri Lege oblata fuisse nemo nescit, & tale fuisse Sacrificium Melchisedech. Eucharistia autem incruentum Sacrificium est, in quà Christus sub specie cibi, & potus offertur. Quamobrem necesse non est ipsum verè, & reipsa occidi, vt verè, & propriè censeatur offerri, & sacrificari; sed sufficit, vt mysticè moriatur, quatenus consecratione panis, & vini Corpus eius, & Sanguis sub eorum symbolis, & speciebus sistuntur, & exhibentur, & gladio verborum (vt ita loquamur) separantur, siquidem vi verborum solum Corpus sub specie panis, solus Sanguis sub specie vini, esse incipiunt sacramentaliter (quamuis & Sanguis sub specie panis, & Corpus sub specie vini sit per necessariam concomitantiam, quia Christus ex mortuis resurgens iam non moritur.) Hæc autem non solùm mutatio est Corporis, & Sanguinis Christi, sed & immolatio, mórsque mystica, sufficiens ad Sacrificium commemorationis, quo Passio Domini nostri Iesu Christi repræsentatur, eiusque fructus Fidelibus applicatur. Neque tamen nuda est Passionis Christi commemoratio, & repræsentatio: siquidem ibi exhibetur realiter sub sacris symbolis *Agnus occisus ab origine Mundi*, & hoc ipso, quòd per consecrationem Corpus eius, & Sanguis sistuntur. Diuinæ Maiestati offeruntur. Sicut enim Christus Mundum ingrediens, & Deo Patri se sistens, dicénsque: *Hostiam & oblationem noluisti: Corpus autem aptasti mihi: Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt: Tunc dixi, Ecce venio: In capite libri scriptum est de me: Vt faciam Deus voluntatem tuam:* Se iam tunc in Sacrificium obtulit, quamnis nondum sit occisus, sed tantùm morti destinatus: & sicut cùm Christus non in manufacta Sancta, sed in cœlum ingressus *Vt appareat nunc vultui Dei pro nobis*, Sacrificium Patri repræsentat, quo *Semel in consummatione sæculorum, ad destitutionem peccati, per hostiam suam apparuit*, séque iam non cruento quidem modo, quod fecit semel, sed incruento, Patri offerre pergit, *Semper viuens ad interpellandum pro nobis:* & tamen iam non moritur: Ita in Eucharistia, quæ Sacrificij in Cruce oblati commemoratio est, Christus Corpus, & Sanguinem suum exhibens, offertur ministerio Sacerdotum, & mysticè immolatur, quamuis reuera non occidatur. Hinc *Sanct. Cyprianus* Epist. 63 ait: *Passio est Domini Sacrificium, quod offerimus.* Hinc *Sanct. Chrysostomus* Homiliâ 3. in Epistolam ad Ephesios: *Dum* (inquit) *offertur Hostia, & Christus occiditur Ouis Dominica.* Et Homiliâ 15 ad Populum Antiochenum: *Quid agis, ô homo? Iuras super sacram Mensam, vbi & Christus occisus iacet.* Et Homiliâ de Pœnitentia, in Encænijs: *Mensa mystica parata, Agno Dei pro te mactato.... Sanguine ex immaculato latere in Calice ad purificationem tuam euacuato, non times?* Hinc *Sanct. Ambrosius* Lib. 1. in Cap. 18. Lucæ: *Atque vtinam nobis quoque adolentibus Altaria, Sacrificium deferentibus adsistat Angelus, immò præbeat se videndum, Non enim dubites adsistere Angelum, quando Christus adsistit, quando Christus immolatur. Etenim* PASCHA *nostrum immolatus est Christus.*

Heb. 9.

Heb. 7.

1 Cor. 5. 7

Objiciunt; Repugnare rationi Sacrificij, præsertim eius, quod Nouum Testamentum continet, vt sit incruentum. *Vbi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris:* vt ait Apostolus ad *Hebr. 9. 16* Cùm igitur Christus non moriatur, quoties Eucharistia consecratur; non est illa verum, & propriè dictum Sacrificium.

Respondetur; Repugnare quidem rationi Sacrificij, qno Nouum Testamentum primò conditum, & institutum est, vt sit incruentum. *Vnde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato Legis à Moyse vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorum, & hircorum, cum aqua, & lana coccinea, & hyssopo; ipsum quoque Librum, & omnem populum aspersit, dicens: Hic Sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus.* Sed non repugnat rationi Sacrificij, quod Noui Testamenti iam conditi repetitio, & commemoratio est, vt sit incruentum. Eucharistiæ porrò celebratio non est Noui Testamenti institutio, sed eius repetitio, & commemoratio, quod olim à Christo institutum, & morte illius confirmatum est. Quemadmodum ergo inter homines, cum testamentum morte testatoris interueniente confirmatum sæpius in iudicio exhibetur, & recitatur, aut etiam describitur, ad hæreditatem huic aut illi applicandam, non est opus, vt testator iterum moriatur. Sed satis est, si constet testatorem esse mortuum, nec ante mortem reuocasse, aut immutasse suum testamentum: Ita cum offertur Eucharistiæ Sacrificium, Sanguinem Christi continens, quo nouum, & æternum testamentum dedicatum est; illiusque in Cruce pro omnibus hominibus profusi virtutem applicans, *Vt repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hæreditatis*, non est necesse, vt Christus iterum moriatur, sed solùm vt mortis eius memoria recolatur, & Corpus pro nobis olim traditum, Sanguisque pro nobis effusus, verè & realiter exhibeatur, mysticè & in Sacramento fundatur in remissionem peccatorum, Deóque offeratur.

Heb. 9.

Heb. 9.

Objiciunt Oraculum Christi, Ioannis 4. *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate.* Vbi *adorare* idem est, quòd sacrificare. Quæstio enim erat inter Iudæos, & Samaritanos, quo in loco deberet offerri Sacrificium, & ita sumitur *adorare* Genes. 22. *Postquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* Et Act. 8. *Venerat adorare in Ierusalem.* Si ergo veri adoratores tempore Nouæ Legis debent sacrificare in spiritu, & veritate, nullum est in Noua Lege Sacrificium visibile, externum, sed solùm spirituale.

Respondetur; Christum Dominum his verbis cultum & Sacrificium externum minimè tollere, sed internum præcipuè statuere; & simul significare Sacrificium externum deinceps, neqne in monte Garizim, neqne Hierosolymis, sed per omnes gentes, & regiones, in locis ad hoc deputandis, & consecrandis offerendum, sicut prædixit *Malachias*. Significat itaqne Christus his

 verbis,

verbis, tempore Nouæ Legis Dei cultum, & sacrificium futurum in spiritu, & veritate, sublatâ sacrificiorum vmbrâ, quæ Hierosolymis offerebantur: Cultum tamen, & sacrificium externum, quod spiritalis cultus, & Sacrificij sacrum signum est, non excludit. Nam sicut spiritualis cultus necessarius est, quia *Deus spiritus est*; Ita corporalis nobis conuenit, quia non animo tantùm, verùm etiam corpore constamus. Vnde *Sanct. Basilius* Lib. II. *De Baptismo*, Quæst. 8. *Nobis* (inquit) *periculum est malè obiti mandati, si loci rationem neglexerimus, maximè si Sacerdotij Misteria in locis profanis celebrauerimus: propterea quòd ea res iudicium haberet contemptus in celebrante; offendiculum quoque generaret pro varietate actionum multifaria, propter variam multorum in rerum diuinarum scientiâ infirmitatem. Si verò quisquam obijciat: Quid igitur est, quod Apostolus dixit*, Volo viros precari in quouis loco, *ob id quod Dominus ipse potestatem dedit adorandi Deum in omni loco, vbi dixit*, Neque Hierosolymis posthac, neque in Monte isto adorabitur Pater? *Hoc dicendum est, quòd illud*, In omni loco, *non comprehendit eos locos, qui humanis vsibus, rebusque immundis, & profanis deputati sunt, sed dilatat, & deducit adorationem Dei ab arcto Hierosolymæ ambitu in omnem totius orbis locum, secundùm Sacrificij prophetiam, qui studiosè videlicet Deo dicatus sit ad gloriosi Mysterij Sacrificium celebrandum.*

Plura dabit Dissertatio nostra 13. in Historiam Ecclesiasticam Sæculorum 13. & 14.

PROPOSITIO II.

Essentia Sacrificij Eucharistiæ in Consecratione, & Oblatione posita est: Sumptio verò etsi non ad essentiam, ad integritatem tamen Sacrificij pertinet.

PRima pars Propositionis ex eo probatur, quòd Christus *Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit: ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc Noui Testamenti Sacerdotes constituebat, vt sumerent tradidit; & eisdem, eorumque in Sacerdotio Successoribus, vt offerrent, præcepit per hæc verba*, Hoc facite in meam commemorationem, *vti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit* (vt Concilium Tridentinum Sessione 22 Cap. 1. & Canone 2.) Consecratione igitur, & oblatione, quam præcipuè Christus Apostolis, & eorum in Sacerdotio Successoribus præcepit; quàm præcipuè illi in persona Christi per eos offerentis operantur; quę potissima repręsentatio est Passionis Dominicæ, quâ fit res excellentissimè sacra, ex pane scilicet, ac vino Corpus, & Sanguis Christi; Quâ summæ Dei Maiestatis, ac Dominij, nostræque infirmitatis, dependentiæ, ac seruitutis publica, & solemnis professio fit atque contestatio; quâ gratissima Deo victima, nempè Corpus, & Sanguis Christi, præsens reipsa exhibetur, Deóque sistitur, & offertur; Sacrificium peragitur.

Confirmatur ex *S. Irenæo* Lib. 4. Cap. 32. *Eum* (loquit) *qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens*; Hoc est Corpus meum: *& Calicem similiter, qui est ex creatura, quæ est secundùm nos, suum Sanguinem confessus est: & Noui Testamenti nouam docuit Oblationem: Quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo. De quo in duodecim Prophetis Malachias sic præsignificauit*, &c.

Item ex *Sanct. Ioanne Chrysostomo* Homiliâ De Proditione Iudæ: *Vox illa*, (inquit) HOC est Corpus meum, *vsque ad eius aduentum præstat Sacrificio firmitatem.*

Denique ex *Sanct. Thoma* 3. P. Q. 82. A. 4. ad 1. *Consecratio* (inquit) *Chrismatis, vel cuiuscumque alterius materiæ, non est Sacrificium, sicut consecratio Eucharistiæ*. Et Articulo 10. *Opportunitas Sacrificium offerendi, non solum attenditur per comparationem ad Fideles Christi quibus oportet Sacramenta ministrari, sed principaliter per comparationem ad Deum, cui Consecratione huius Sacramenti Sacrificium offertur*. Et in Respons. ad 1. *Alia Sacramenta perficiuntur in vsu Fidelium. . . . Sed hoc Sacramentum perficitur in Consecratione Eucharistiæ, in qua Sacrificium Deo offertur.*

Oblatio porrò panis, & vini consecrationem præcedens, ad integritatem quidem Sacrificij pertinet, vt probat summus omnium Liturgiarum consensus, non tamen ad essentiam. Nam oblatio vocalis non est ad Sacrificium necessaria. Satis enim Deo se demonstrat aliquid offerre, qui re ipsa offert. Non alia igitur Oblatio ad essentiam Sacrificij pertinet, quàm quæ Consecratione ex instituto Christi peragitur, quâ victima & pretium salutis nostræ, Corpus nempè illius, & Sanguis in Altari sistuntur. Similiter oblatio, quæ sequitur consecrationem, non est essentialis Sacrificio; sed solemnis quędam contestatio est, quod tota Ecclesia, quæ Christi Summi Sacerdotis, & Capitis nostri corpus est, seipsam per ipsum Deo offerat. Hinc *S. Thomas* 3. P. Q. 83. A. 4. Missæ ritum, ac ordinem exponens, ait: *Sacerdos petit hoc Sacrificium peractum, esse Deo acceptum, cùm dicit:* SVPRA *quæ propitię, ac sereno vultu respicere digneris, & accepta habere, &c.*

Pars altera Propositionis ex eo probatur, quòd Christi Corpus, & Sanguis per Consecrationem exhibeantur, & sistantur sub specie cibi, & potus: Ideòque ad manducationem, & bibitionem ordinentur. Quamobrem Communio Sacerdotis sacrificantis sub vtraque specie, pertinet ad integritatem, & perfectionem Sacrificij iure diuino: Non tamen ad essentiam. Vnde in Missa Epiphaniæ sumptio ab immolatione distinguitur, vt quid subsequens, cum dicitur in Secreta: *Quod ijsdem Muneribus declaratur, immolatur & sumitur Iesus Christus Filius tuus Dominus noster.*

Confirmatur ex Cap. *Relatum est*, Dist. 2. *De Consecratione*, quod ex Concilij Toletani 12 Canone quinto desumptum est. *Relatum est nobis quosdam de Sacerdotibus non tot vicibus Communionis Sanctæ gratiam sumere, quot Sacrificia in vno die videntur offerre: Sed si in vno die plurima per se offerant Sacrificia, in omnibus se Oblationibus à Communione suspendant, & in sola tantùm extrema Sacrificij Oblatione Communionis sanctæ gratiam sumant: Quasi non sit toties illi vero, & singulari Sacrificio participandum, quoties Corporis, & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi immolatio facta constiterit. Nam ecce Apostolus dicit*, Nonne, qui edunt hostias, participes sunt Altaris? *Certum est, quòd hi, qui sacrificantes non edunt, rei sunt Dominici Sacramenti. Quicunque ergo Sacerdotum deinceps diuino Altari Sacrificium oblaturus accesserit, & se à Communione suspenderit, ab ipsa, quâ se indecenter priuauit, gratiâ Communionis anno vno repulsum se nouerit. Nam quale erit illud Sacrificium, cui nec ipse Sacrificans particeps esse cognoscitur. Ergo modis omnibus est tenendum, vt quotiescumque sacrificans Corpus, & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi in Altari immolat, toties perceptionis Corporis, & Sanguinis Christi participem se præbeat.*

Obijcitur; Ratio Sacrificij, posita est in vera, & reali mutatione, & destructione victimæ: Sed Christi Corpus, & Sanguis non destruuntur per Consecrationem, immò verò sistuntur sub speciebus; nec sub ijs esse desinunt nisi per illarum consumptionem: Ratio igitur essentialis Sacrificij non est posita in Consecratione.

Respondetur; Corpus & Sanguinem Christi non destrui quidem per Consecrationem, sed mutari modo sibi conueniente, quatenus sacramentaliter esse incipiunt sub panis, & vini speciebus, & Corpus vi verborum quasi exsangue sistitur, Sanguis item vi verborum mysticè effunditur. Pręterea Christi Corpus, & Sanguis per Consecrationem accipiunt formam cibi, & potus: Cibus autem, & potus ad manducationem, & bibitionem, adeòque ad mutationem, & destructionem ordinantur. Quamuis porrò non destruantur Christi Corpus, & Sanguis secundùm naturam suam, destruuntur tamen secundùm modum illum admirabilem existendi sub his panis vinique speciebus, desinunt esse in Altari, desinunt esse cibus, & potus sensibilis, cùm sumuntur à Sacerdote sacrificante. Sufficit autem, vt ita destruantur, & desinant per actionem pertinentem ad integritatem Sacrificij: Sic enim ipso Sacrificio destrui censentur mysticò modò, ipsisque pro hoc statu conueniente.

Obijcitur; Christum, cum Eucharistiam instituit, Apostolis dixisse, *Accipite & comedite, Hoc est Corpus meum. Bibite ex hoc omnes: Hic est enim Sãguis meus.* Adeòque huius essentiam Sacrificij in Cõmunione positã esse.

Re-

Respondetur; id non sequi: Christus enim Eucharistiam instituit, vt Sacramentum, & vt Sacrificium; nec solùm dixit, *Accipite, & comedite*, quod ad Sacramentum pertinet; sed etiam, *Hoc facite in meam commemorationem*, quod spectat ad rationem sacrificij. *Corpus, & Sanguinem suum*, (inquit, Tridentina Synodus) *sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, & sub earamdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc Noui Testamenti Sacerdotes instituebat, vt sumerent, tradidit; & eisdem, eorumque in Sacerdotio Successoribus; vt offerent præcepit per hæc verba:* Hoc facite in meam commemorationem; *vti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit.*

PROPOSITIO III.

Eucharistia non tantùm est Sacrificium laudis, & gratiarum actionis, sed propitiatorium, & impetratorium.

ID vt intelligatur, obseruandum est, triplex, immò quadruplex in Scriptura Sacra distingui Sacrificij genus; primùm *Latreuticum*, cuius finis est solus Dei cultus, & honor. Huius generis *Holocaustum* erat, quo tota victima in Dei honorem igne consumebatur. Alterum dicebatur Sacrificium *Pro peccato*, quod etiam *Propitiatorium* appellatur, cuius finis, præter Dei cultum, est placatio irati Dei, & peccatorum remissio. Tertium in Scriptura nominatur *Pacificum*, quod duplex est: Alterum *Eucharisticum*, id est, oblatum in gratiarum actionem pro beneficijs acceptis: Alterum *Imperatorium*, cuius finis nouorum impetratio beneficiorum est. Hoc posito, facilè probatur Eucharistiam omnibus his modis Sacrificium esse, ac de illa verè dictum à *S. Ioanne Chrysostomo* in Psalmum 95. *Omnia veterum Sacrificia noua superueniens gratia vno complectitur Sacrificio.* Nec minus verè à *Sanct. Augustino* Lib. 17. *De Ciuitate Dei*, Cap. 20. *Id Sacrificium successit omnibus illis Sacrificijs Veteris Testamenti, quæ immolabantur in vmbra futuri. Pro illis omnibus Sacrificij, & Oblationibus Corpus eius offertur, & participantibus ministratur.*

Primò, Latreuticum Sacrificium est; id enim Christus instituit, vt supremus latriæ cultus Deo vsque ad consummationem sæculi iugiter exhiberetur, non ab hominibus dumtaxat, sed ab ipsomet homine Deo: Qui in Eucharistiæ Sacrificio adorat pro nobis, adorat in nobis, & adoratur à nobis. Adorat in nobis, vt Caput nostrum: Adorat pro nobis, vt Sacerdos noster: Adoratur à nobis, vt Deus noster. Quod enim de oratione *S. Augustinus* dixit, cur de adoratione, quæ perfectissimum est orationis genus, vsurpare non liceat?

Secundò, Eucharistia Sacrificium est Gratiarum actionis: quod nomen ipsum sonat, confirmántque solemnes illæ Præfationis voces in omnibus Liturgijs vsurpatæ: *Gratias agamus Domino Deo nostro*: Ad quas respondetur; *Dignum & iustum est*. De quibus *Sanct. Ioannes Chrysostomus*. Homiliâ 18. in secundam Epistolam ad Corinthios: *In tremendis*, inquit, *Mysterijs vt Sacerdos pro plebe, ita plebs pro Sacerdote vota facit. Neque enim ipse solus gratias agit, sed etiam plebs vniuersa. Nam cum prius illorum vocem sumpsit, atque illi assenserunt id iustè, ac dignè fieri, tum demum gratiarum actionem auspicatur.* Et *Sanct. Augustinus* Epistolâ 140 aliàs 120. ad Honoratam, Cap. 19. *Hæc est*, ait, *gratia quæ gratis datur, non meritis operantis, sed miseratione donantis. Hinc gratias agimus Domino Deo nostro, quod est magnum Sacramentum in Sacrificio Noui Testamenti, quod vbi, & quando, & quomodo offeratur, cum fueris baptizatus, inuenies.*

Tertiò, Eucharistia Sacrificium Propitiatorium est, quia in ea idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruentè obtulit: Qui *est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius Mundi.* Idem Sanguis, qui fluxit è Christi latere, continetur in Calice, & mysticè funditur pro nobis in remissionem peccatorum, vt ex ipsa Consecrationis forma compertum est. Hoc autem salutis nostræ pretium Deo repræsentatum, nobis ipsum propitium reddit, secundùm illud Apostoli ad Hebræos 9. *Sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti*. Proinde SS Patres Corpus, & Sanguinem Christi in Altari præsentia non dubitarunt appellare; a *Propitiationis Hostiam*; b *pro toto mundo piaculum, pro anima cunctorum Sacrificium, pro omni macula, & peccato purissimam Hostiam*; c *Hostiam salutarem, illibatam victimam pro peccatis; Sacrificium Pretij nostri; Victimam sanctam, quâ deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis, quâ triumphatus est Hostis computans delicta nostra*; *Vnicum Sacrificium pro salute nostra*. Hinc *Sanct. Augustinus* Quæst. 57. in Leuiticum ait: *Sed cum Dominus dicat*, " Nisi manducaueritis " Carnem meam, & biberitis meum Sanguinem, non habebitis vitam in vobis: *Quid sibi vult quod à sanguine Sacrificiorum, quæ pro peccatis offerebantur, tantopere populus prohibetur, si illis Sacrificijs vnum hoc Sacrificium significabatur, in quo vera fit remissio peccatorum, à cuius tamen Sacrificij Sanguine in alimentum sumendo, non solum nemo prohibetur, sed ad bibendum potius omnes exhortantur, qui volunt habere vitam?*

a S. Cyril. Hierosol. Cathec. 5. Mystag. b Euseb. lib. 1 Demonst. Euang. cap. 10. Sanct. Chrysost. Hom. 3. in Epist. ad Ephes. c S. Hier. in Cap. 1. Epist. ad Titum S. August. lib. 9. Confess. Cap. 12. & 13. lib. 1. Contra Crescon. Cap. 25.

Denique cùm præcipuum Sacerdotum munus sit offerre Sacrificia pro peccatis, vt docet Apostolus ad Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & Sacrificia pro peccatis*: Et certum sit perenne in Ecclesia Sacrificium esse Corporis, & Sanguinis Christi, ab ipsomet æterno Sacerdote per Ministros ex hominibus assumptos oblatum, illud esse propitiatorium consequens est. Verum enim Sacrificium (inquit *S. Augustinus* Lib. 4. *de Trinitate*, Cap. 14) *ritè offerri* non potest, nisi *vni vero Deo per Sacerdotem sanctum, & iustum; atque nisi ab eis accipiatur, quod offertur, pro quibus offertur, atque id sine vitio sit, vt pro vitiosis mundandis possit offerri.* Hoc certè omnes cupiant, qui pro se offerri Sacrificium Deo volunt. *Quis ergo tam iustus, & sanctus Sacerdos, quàm vnicus Filius Dei, qui non opus haberet per Sacrificium sua purgare peccata, nec originale, nec ex humana vita, quæ adduntur? Et quid tam congruenter ab hominibus sumeretur, quod pro eis offerretur, quàm humana caro? Et quid tam aptum huic immolationi, quàm caro mortalis? Et quid tam mundum pro mundandis vitijs mortalium, quàm sine vlla contagione carnalis concupiscentiæ caro nata in vtero, & ex vtero virginali? Et quid tam gratè offerri, & suscipi posset, quàm caro Sacrificij nostri, Corpus effectum Sacerdotis nostri? Vt quoniam quatuor considerantur in omni Sacrificio, cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur, idem ipse vnus verusque Mediator, per Sacrificium pacis reconcilians nos Deo, vnum cum illo maneret cui offerebat, vnum in se faceret, pro quibus offerebat, vnus ipse esset, qui offerebat, & quod offerebat.* Vnde purgatâ per iudicium nouissimum Ecclesiâ, eis quoque igne mundatis, quibus talis mundatio necessaria est, *Nullus omninò erit, qui offerat Sacrificium pro peccatis suis. Omnes enim, qui sic offerunt, profectò in peccatis sunt, pro quibus dimittendis offerunt, vt cum obtulerint, acceptumque Deo fuerit, tunc dimittantur*: (inquit *S. Augustinus* Lib. 20. *De Ciuitate Dei*, Cap. 25.) Hebr. 9.

Eucharistiam esse Sacrificium pro peccatis, & ignorantijs oblatum, Liturgiæ confirmant omnes, & præcipuè solemnis illa Precatio, quæ fit in Missa Dominicæ nonæ post Pentecosten: *Concede nobis quæsumus, hæc dignè frequentare Mysteria, quia quoties huius Hostiæ commemoratio celebratur, opus nostræ redemptionis exercetur.* Item Oratio post Mysterium, in Veteri Missali Gothico, edito à *Thomasio*, & *P. Mabillonio*, Missa 12. qua postulat Ecclesia, *Vt translata fragilitas in Corpore, Calice in Cruore, proficiat meritis, quod obtulimus pro delictis.*

Confirmat & *Sanct. Gregorius* Homiliâ 37. in Euangelia, vbi de Christo sic loquitur: *Mittamus ad hunc legationem nostram, flendo, tribuendo, sacras hostias offerendo. Singulariter namque ad absolutionem nostram oblata cum lacrymis, & benignitate mentis sacri Altaris Hostia suffragatur: Quia is, qui in se resurgens à mortuis iam non moritur, adhuc per hanc in suo Mysterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties ei Hostiam suæ Passionis offerimus, toties nobis ad absolutionem nostram Passionem illius reparamus.* Tum historiam captiui cuiusdam narrat, quem vxor defunctum putans, pro eo Sacrificium Altaris hebdomadibus singulis curabat offerri: *Quibus autem diebus offerebatur*, eius vinculæ solue-

ſoluebantur. *Hinc ergo* (inquit) *certa conſideratione colligite, oblata à uobis Hoſtia ſacra quantùm in nobis ſoluere valeat ligaturam cordis, ſi oblata ab altero potuit in altero ſoluere vincula corporis.*

Optimo itaque iure ſacra Synodus Tridentina Seſſione 22. Canone tertio, hunc aduersùs Hæreticos Canonem condidit: *Si quis dixerit, Miſſæ Sacrificium tantùm eſſe laudis & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem Sacrificij in Cruce peracti, non autem propitiatorium, vel ſoli prodeſſe ſumenti: Neque pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & alijs neceſſitatibus offerri debere; Anathema ſit.*

Non ita verò Miſſam propitiatorium Sacrificium dicimus quaſi mereatur remiſſionem culpæ Celebranti, & alijs, idque ex opere operato, ſine bono motu vtentis, aut quòd grauiſſimorum peccatorum rei vno Miſſæ Sacrificio tanquam ſoluto pretio, abſque vitæ emendatione & Pœnitentia, Deo ſatisfacturos confidamus, vt nobis improperant Hæretici: Sed quòd *Per ipſum fiat, vt ſi cum vero corde & recta fide, cum metu & reuerentia, contriti ac Pœnitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Huius quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum Pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Vna enim eademque eſt Hoſtia, idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſe ipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diuerſa.* Ita docet ſacra Synodus Tridentina, Cap. 2.

Cùm igitur aiunt Theologi Scholaſtici, Miſſam ex opere operato valere ad remiſſionem peccatorum, nihil aliud volunt, quàm non eſſe perſonam aut actionem Sacerdotis attendendam, verùm ipſum, quæ præſens eſt in Altari, Victimam ſalutarem; ipſum verum Corpus Chriſti, quod pro nobis traditum eſt; ipſum verum Sanguinem Chriſti, qui pro nobis effuſus eſt in remiſſionem peccatorum noſtrorum. Huius enim virtute, non autem merito Sacerdotis aut actione fieri, vt cum Deo reconciliationem, peccatorum remiſſionem, & ea quæ petimus, omnia conſequamur. Hoc, inquam, Sacrificium non valet ex opere operato, eo modo quo Sacramenta, infallibiliter operando illum effectum cuius cauſa offertur; ſed impetrando eum tunc dandum, quando & quomodo viſum Deo fuerit. Ac nihilominus aliter valet quàm orationes, & alia bona opera: Quamuis enim Sacerdos ſit malus; valet tamen Sacrificium, ſiue ad ſatisfaciendum, ſiue ad impetrandum, ex vi ſua, id eſt, ratione operis quod agitur, & ratione dignitatis & excellentiæ tum victimæ quæ offertur, tum principalis offerentis, ſcilicet Chriſti Ieſu Domini noſtri. Quanquam non negemus quemdam huius Sacrificij effectum infallibiliter ſequi in ſubiectis benè diſpoſitis, vt remiſſionem pœnæ in Iuſtis, conſecutionem miſericordiæ in illis qui verè contriti & Pœnitentes ad Deum accedunt: Sed totum id fieri credimus virtute Paſſionis Chriſti, cuius in recordationem Corpus eius & Sanguinem in Euchariſtia offerimus, quæ non in merito Sacerdotis, ſed in verbo conficitur Creatoris. Nam cùm Deus Chriſtum nobis donauerit, quemadmodum ſcriptum eſt, *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium ſuum vnigenitum*

Ioann 3. *daret:* Vtique propterea nobis donatus eſt, vt hunc iræ Dei tanquam reconciliatorem noſtrum opponamus, & diffiſi de noſtris viribus, ſalutarem hanc & infiniti pre-

Sermone 22. in Cantica. Sermone 3. De Epiph. tij victimam Patri repræſentemus. *Cùm defecerit virtus mea* (inquit S. Bernardus) *non conturbor, non diffido, ſcio quid faciam: Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.* Et alibi. *Totum quod dare poſſum, miſerum corpus iſtud eſt: Illud ſi dedero, ſatis eſt. Si quominus, addo & Corpus ipſius; nam illud de meo eſt, & meum eſt. De te, Domine, ſuppleo quod minùs habeo in me. O dulciſſima reconciliatio! ô ſatisfactio ſuauiſſima!*

Poſtremò, Euchariſtia Sacrificium impetratorium eſt; idque probat inſignis ille Apoſtoli locus 1. ad Timotheum, Cap. 2. *Obſecro igitur primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus cum omni pietate & caſtitate. Hoc enim bonum eſt & acceptum coram Saluatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quem locum ad ſacram Liturgiam refert *S. Auguſtinus* Epiſtolâ 149. aliàs 59. Ad *Paulinum*, Cap. 2. *Multa*, (inquit) *hinc dici poſſunt, quæ improbanda non ſunt. Sed eligo in his verbis hoc intelligere, quod omnis vel pene omnis frequentat Eccleſia, vt* Precationes *accipiamus dictas, quas facimus in Celebratione Sacramentorum, antequam illud quod eſt in Domini Menſa, incipiat benedici:* Orationes, *cùm benedicitur & ſanctificatur, & ad diſtribuendum comminuitur, quam totam petitionem fere omnis Eccleſia Dominicâ Oratione concludit...* Vocem Græcam, προσευχὰς, quam Latinus Interpres reddidit *Orationes*, propriè ſignificare orationes quæ fiunt ad votum, *S. Auguſtinus* obſeruat. *Vouentur autem omnia quæ offeruntur Deo, maximè ſancti Altaris Oblatio, quo Sacramento prædicatur noſtrum illud votum maximum, quo nos vouimus in Chriſto eſſe manſuros, vtique in compage Corporis Chriſti. Cuius rei Sacramentum eſt, quòd vnus panis, vnum corpus multi ſumus. Interpellationes autem fiunt, cùm populus benedicitur. Tunc enim Antiſtites velut Aduocati, ſuſceptos ſuos per manus impoſitionem miſericordiſſimæ offerunt Poteſtati. Quibus peractis, & participato tanto Sacramento, gratiarum actio cuncta concludit, quam in his etiam verbis vltimam commendauit Apoſtolus. Hæc autem cauſa præcipua fuit iſta dicendi, vt his breuiter perſtrictis, atque ſignificatis, non putaretur negligendum eſſe quod ſequitur.* " Pro omnibus hominibus, pro Regibus, & his qui in ſublimitate ſunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & charitate: *Ne quiſquam, ſicut ſe habet humanæ cogitationis infirmitas, exiſtimaret non eſſe iſta facienda pro his, à quibus perſecutionem patiebatur Eccleſia, cùm membra Chriſti ex omni eſſent hominum genere colligenda.*

Idem confirmatur ex *Tertulliano* Lib. ad *Scapulam*, Cap. 2. *Sacrificamus*, (inquit) *pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro & ipſius, ſed quomodo præcepit Deus, pura prece... Ita nos magis oramus pro ſalute Imperatoris, ab eo eam poſtulantes, qui præſtare poteſt.*

Ex *Euſebio Cæſareenſi* Lib 4. De Vita Conſtantini, Cap. 45 vbi Epiſcoporum, qui ad Dedicationem Eccleſiæ Hieroſolymorum conuenerant, pias exercitationes commemorat. *Incruentis* (inquit) *Sacrificijs, & myſticis immolationibus Deum placabant; pro pace communi, pro Eccleſia Dei; pro Imperatore tot bonorum authore, eiùſque piiſſimis liberis preces Deo ſuppliciter offerentes.*

Ex *S. Cyrillo Hieroſolymitano*, Catecheſi 5. Myſtagogica: *Deinde verò* (inquit) *poſtquam confectum eſt illud ſpirituale Sacrificium, & ille cultus incruentus ſuper ipſa propitiationis Hoſtia, obſecramus Deum pro omni Eccleſiarum pace, pro tranquillitate Mundi, pro Regibus, pro Militibus, pro ſocijs, pro ægrotis, & afflictis, & in ſumma pro omnibus qui egent auxilio.*

Ex omnibus denique Liturgijs, & inter alias, ex Miſſali Gothico veteri, edito à *Thomaſio*, & P. *Mabillonio*, Miſſa 36. in quo hæc habetur Oratio: *Reſpice ad hanc Oblationem, omnipotens Deus, quam tibi offerimus in honorem nominis tui, pro ſalute Regum, & Exercitu eorum, & omnium circumadſtantium, & præſta, vt qui ex ea ſumpſerint, accipiant ſanitatem mentis, integritatem corporis, tutelam ſalutis, intellectum ſenſus Chriſti, ſecuritatem ſpei, corroborationem fidei, æternitatem Spiritus-Sancti.*

ARTICVLVS II.

Cui Sacrificium Euchariſtiæ offeratur?

PROPOSITIO VNICA.

Soli Deo Euchariſtiæ Sacrificium offertur, non Angelis, aut ſanctis hominibus.

ID enim exequitur Eccleſia, quod Fide profitetur, vni Deo Sacrificium eſſe faciendum; idque Liturgiæ conteſtantur vniuerſæ, Id Canon Miſſæ palam probat, atque Hæreticos Eccleſiæ calumniam impingentes efefellit his verbis: *Te igitur, Clementiſſime Pater, ſupplices rogamus ac petimus, vti accepta habeas & benedicas hæc dona, hæc munera, hæc ſancta Sacrificia illibata, imprimis quæ tibi offerimus pro Eccleſia tua ſancta, &c.* Quamuis ergo Eccleſia in honorem & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Miſſas celebrare conſueuerit;

rit; *Non tamen illis Sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronauit; vnde nec Sacerdos dicere solet: Offero tibi Sacrificium, Petre & Paule; sed Deo de illorum victorijs gratias agens, eorum patrocinia implorat, vt ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.* Ita Concilium Tridentinum, Sessione 22. Cap. 3.

Hæc veteris Ecclesiæ doctrina, quam expressit *S. Augustinus* Libro 20. *Contra Faustum*, Cap. 21. *Populus* (inquit) *Christianus Memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consocietur, atque orationibus adiuuetur: Ita tamen vt nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum, quamuis in Memorijs Martyrum, constituamus Altaria. Quis enim Antistitum in locis sanctorum corporum assistens Altari, aliquando dixit,* Offerimus tibi, Petre, aut Paule, aut Cypriane? *Sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronauit, apud Memorias eorum quos coronauit; vt ex ipsorum locorum admonitione maior affectus exsurgat, ad acuendam charitatem, & in illos quos imitari possumus, & in illum quo adiuuante possumus. Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei, quorum cor ad talem pro Euangelica Veritate Passionem paratam esse sentimus. Sed illos tantò deuotiùs, quantò securiùs post certamina superata: Quantò etiam fidentiore laude prædicamus iam in vita fœliciore victores, quàm in ista adhuc vsque pugnantes. At illo cultu, quæ Græcè* Latria *dicitur, Latinè vno verbo dici non potest, cùm sit quædam propriè Diuinitati debita seruitus, nec colimus, nec colendum docemus, nisi vnum Deum. Cùm autem ad hunc cultum pertineat oblatio Sacrificij, vnde Idololatria dicitur eorum, qui hoc etiam Idolis exhibent; nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam Martyri, vel cuiquam sanctæ animæ, vel cuiquam Angelo: Et quisquis in hunc errorem delabitur, corripitur per sanam doctrinam, siue vt corrigatur, siue vt caueatur.* Et infra: *Longè quippe minoris peccati est ebrium redire à Martyribus, quàm vel ieiunum sacrificare Martyribus. Sacrificare Martyribus dixi. Non dixi, Sacrificare Deo in Memorijs Martyrum; quod frequentissimè facimus, illo duntaxat Ritu quo sibi Sacrificari Noui Testamenti manifestatione præcepit: Quod pertinet ad illum cultum, quæ latria dicitur, & vni Deo debetur.* Idem confirmat Libro 8. *De Ciuitate Dei*, Cap. 27.

Commemorationes Martyrum inter Sacrificia Deo oblata primis Ecclesiæ sæculis fieri solitas, *S. Cyprianus* testis est Epist. 37. *Dies* (inquit) *eorum, quibus excedunt, annotate, vt commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus. Quamquam Tertull. scripserit & scribat, ac significet mihi dies quibus in carcere beati fratres nostri ad immortalitatem gloriosæ mortis exitu transeunt, & celebrentur hic à nobis Oblationes & Sacrificia ob commemorationes eorum, quæ citò vobiscum Domino protegente celebrabimus.*

Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum memoriam fieri in Sacrificio Eucharistiæ, vt Deus orationibus illorum & deprecationibus suscipiat preces nostras, testatur & *S. Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi Mystagogica 5. & *S. Ioannes Chrysostomus* Homiliâ 21. in Acta, testis est, Eucharistiæ Sacrificium & in Martyrum memoriam, & pro defunctis offerri: *Sicut quando Regum trophæa statuuntur, tunc celebrantur quidem, & quicumque victoriæ socij fuerunt; dimittuntur autem qui sunt in vinculis per illud tempus.* Et *Pro Martyribus* (inquit) *magnus honor nominari Domino præsente, dum mors illa perficitur, & horrendum Sacrificium, & ineffabilia Sacramenta.* Idipsum ex Liturgijs omnibus confirmatur. Martyres in Sacrificio, quod vni Deo Martyrum & nostro immolamus, suo loco & ordine nominari, non autem inuocari eo inuocationis genere, quod Sacrificium est, iterum docet *S. Augustinus* Lib. 22. *De Ciuitate Dei*, Cap. 10. *Non tamen* (inquit) *à Sacerdote, qui sacrificat, inuocantur. Deo quippe, non ipsis sacrificat, quamuis in Memoria sacrificet eorum: Quia Dei Sacerdos est, non illorum. Ipsum verò Sacrificium Corpus est Christi, quod non offertur ipsis, quia hoc sunt & ipsi.* Sed non negat *S. Augustinus* inuocari Sanctos eo inuocationis genere, quæ simplex est intercessionis eorum apud Deum postulatio. Quo modo Deum oramus, *Vt ipsorum meritis precibusque concedat, vt in omnibus protectionis eius muniamur auxilio, per Christum Dominum nostrum:* Cuius scilicet meritis quicquid meriti est in Sanctis innititur, & ab illo deriuatur.

Si quis igitur *dixerit, imposturam esse Missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinendâ, sicut Ecclesia intendit; Anathema sit.* Cum Tridentino Concilio loquimur, Sessione 22. Canone 5.

ARTICVLVS III.

Pro quibus offeratur Eucharistiæ Sacrificium.

PROPOSITIO I.

Sacrificium Eucharistiæ pro omnibus hominibus mortalem vitam agentibus, etiam Paganis, Iudæis, Hæreticis, Catechumenis, Excommunicatis offerri potest; maximè tamen pro Fidelibus Ecclesiæ Communione fruentibus offertur.

PRima pars Propositionis probatur ex Apostolo Epist. 1. ad *Timoth.* Cap. 2. vbi *Obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones* fieri iubet *pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt*: Quia *Hoc bonum & acceptum* est *coram Saluatore nostro Deo: Qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Cùm autem ait, *pro omnibus*, Fideles solos ipsum non intellexisse certum est, si quidem Reges tunc temporis Christiani non erant, vt obseruat *S. Ioannes Chrysostomus* Homiliâ 4. in Epistolam 1. ad *Titum*.

Hinc *Tertullianus* Apologetici Cap. 30. *In Cœlum* (inquit) *suspicientes Christiani manibus expansis, quia innocuis, capite nudo, quia non erubescimus; denique sine monitore, quia de pectore, oramus pro omnibus Imperatoribus vitam illis prolixam, Imperium securum, Domum tutam, Exercitus fortes, Senatum fidelem, Populum probum, orbem quietum, & quæcumque hominis & Cæsaris vota sunt.*

Confirmatur ex *S. Augustino* Epistola 217. aliàs 107. ad Vitalem, qui fidei initium non esse donum Dei docebat. *Dic ergo apertissimè* (inquit) *nos pro ijs quibus Euangelium prædicamus, non debere orare vt credant, sed eis tantummodo prædicare. Exsere contra orationes Ecclesiæ disputationes tuas, & quando audis Sacerdotem Dei ad Altare exhortantem populum Dei, orare pro incredulis, vt eos Deus conuertat ad fidem; & pro Catechumenis vt eis desiderium Regenerationis inspiret; & pro Fidelibus, vt in eo quod esse cœperunt, eius munere perseuerent, subsanna pias voces, & dic te non facere quod hortatur, id est, Deum pro Infidelibus, vt eos Fideles faciat, non rogare, eò quòd non sint ista diuinæ miserationis beneficia, sed humanæ officia voluntatis.*

Quidni verò pro illis offeratur Sacrificium, quos Deus vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire? Pro quibus in Cruce pendens Dominus dignatus est orare? Nec verò dubitandum est, quin pro Excommunicatis etiam offerri possit, vt depositâ animi contumaciâ conuertantur, & ad gremium Ecclesiæ redeant: Licèt tam eorum, quàm aliorum Ecclesiæ hostium nomina exprimi à Sacerdote sacrificante non debeant, secundùm veterem Ecclesiæ disciplinam; nec eorum meminisse fas sit inter Ecclesiæ membra. Hinc *S. Thomas* in 4. Sententiarum, Dist. 17. Quæstione 2. Art. 1. Quæstiunc. 1. ad primum, ait: *Pro Infidelibus oratur; sed ipsi fructum orationis non percipiunt, nisi ad fidem conuertantur. Similiter & pro Excommunicatis orari potest, quamuis non inter orationes quæ pro membris Ecclesiæ fiunt: & tamen fructum non participant, quamdiu in excommunicatione maneant; sed oratur vt detur eis spiritus pœnitentiæ, vt ab excommunicatione soluantur.* Et ad tertium: *Ecclesia* (inquit) *per Excommunicatio-*

nis

nis sententiam separat excommunicatos ab vniuersitate Fidelium, pro quibus suffragia facit: Vnde suffragia Ecclesiæ eis non prosunt, quæ pro tota Ecclesia fiunt: Nec ex persona Ecclesiæ oratio pro eis inter membra Ecclesiæ fieri potest: Quamuis aliqua persona priuata possit ad eorum conuersionem aliquod suffragium per intentionem dirigere.

Objicitur *S. Augustini* sententiâ Lib. 1. *De origine Animæ*, Cap. 9. *Quis*, inquit, *offerat sacrificium Corporis Christi, nisi pro ijs, qui sunt membra Christi?*

Respondetur, Sacrificium Corporis Christi, non posse offerri nisi pro ijs, qui sunt membra Christi actu, vel potentiâ: & *intelligendum est pro membris Christi offerri, quando pro aliquibus offertur, vt sint membra*: (inquit *Sanct. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Dist. 12. Quæst. 2. A. 5. Quæstiunc. 2. ad quartum.) Præterea, loquitur ibi *Sanct. Augustinus* de defunctis, non de viuis: & quia defuncti aut actu, aut nullo modo sunt membra Christi; ideò absolutè dicere potuit, non offerri sacrificium Corporis Christi pro defunctis, nisi sint membra Christi.

PROPOSITIO II.

Sacrificium pro Sanctis in Cælo regnantibus in gratiarum actionem offertur, non in remissionem culpæ, vel pœnæ, vel ad gratiam, aut gloriam essentialem ipsis impetrandam.

CVm enim nihil in Sanctis, qui Deo fruuntur, supersit expiandum, siquidem *Nihil coinquinatum in Regnum Cælorum* intrat: & viatores amplius non sint, nec peregrinentur à Domino, sed in termino cœlestis patriæ constituti, atque æternæ beatitudinis brauium apprehenderint, nec gratia ipsorum augeri, nec essentialis gloria, visio scilicet intuitiua Dei, vt in se est, pro ipsis postulari potest. Hinc *Sanct. Augustinus* in Enchiridio, Cap. 110. *Cùm ergo*, inquit *Sacrificia siue Altaris, siue quarumcumque eleemosynarum, pro Baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valdè bonis gratiarum actiones sunt.* Et sermone 159. aliàs 17. De Verbis Apostoli. *Incipitur* (inquit) *à fide, vt perueniatur ad speciem: Via curritur, patria quæritur. In peregrinatione dicit anima nostra,* Quoniam ante te est omne desiderium
Ps. 37. 10. meum; & gemitus meus à te non est absconditus. *In patria verò nullus orandi locus erit, sed tantùm laudandi. Quare orandi locus nullus erit? Quia nihil deest. Quod hic creditur, ibi videtur; quod hic speratur, ibi tenetur; quod hic petitur, ibi accipitur. Perfectio tamen in hac vita nonnulla est, ad quam Sancti Martyres peruenerunt. Ideòque habet Ecclesiastica Disciplina, quod Fideles nouerunt, cùm Martyres eo loco recitantur ad Altare Dei, vbi non pro ipsis oretur: Pro cæteris autem commemoratis defunctis oratur. Iniuria est enim pro Martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.*

Objicitur Oratio secreta in Festo *S. Leonis*, prout legitur in antiquis Codicibus: *Annue nobis Domine, vt Animæ famuli tui Leonis hæc prosit Oblatio.*

Respondetur, hac Oratione postulari à Deo, vt sacrificium *Sanct. Leoni* prosit ad honorem, & gloriam externam, vt scilicet magis à Fidelibus glorificetur, non ad gloriæ essentialis augmentum. Ita explicat *Innocentius III.* Cap. *Cùm Marthæ*, Extrà, *De Celebratione Missarum*, cuius hæc sunt verba: *Quod in plerisque orationi-*
" *bus continetur*: Prosit, vel proficiat huic Sancto, vel
" illi talis Oblatio ad gloriam, & honorem; *Ita debet intelligi, vt ad hoc prosit, quòd magis, ac magis à Fidelibus glorificetur in terris: Licèt plerique reputent non indignum, Sanctorum gloriam vsque ad iudicium augmentari: & ideò Ecclesiam interim sanè posse augmentum glorificationis eorum optare.* Nam, vt ait *Sanct. Thomas* in 4. sententiarum. Quæst. 2. A. 1. Quæstiunc. 3. *Gloria comprehendit Sanctorum præmium: Quod quidem est duplex; scilicet essentiale gaudium, quod de Diuinitate habent; & accidentale, id est, gaudium quod habent de quocumque bono creato: Quantùm autem ad præmium essentiale, secundùm probabiliorem opinionem eorum gloria augeri non potest: Sed quantum ad præmium accidentale vsque ad diem Iudicij augeri potest; alioquin tunc non augeretur gaudium de gloria corporis: Vnde de omnibus benefactis, eis gloria accrescit; quia* Gaudium est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. *Et ita etiam de* Luc 15.
omnibus, quæ in Dei honorem fiunt, gaudent; & maximè de his, in quibus de eorum gloria Deo gratias agimus: Vnde simpliciter loquendo, (hoc est, quantum ad essentiam gloriæ,) hoc Sacramentum non auget in Beatis gloriam, sed secundùm quid (scilicet quantum ad accidentale præmium) auget.

Objicitur, in Missa secundùm Ritum Mozarabum, id est, Hispanorum Arabibus permixtorum, præmissa commemoratione B. Virginis, Zachariæ, Ioannis, Infantium, Petri & Pauli, & reliquorum Apostolorum atque Euangelistarum, & omnium Martyrum, dicere Sacerdotem: *Item pro Spiritibus Pausantium*: & recitare nomina Hilarij, Athanasij, Martini, & aliorum plurimorum, ex quibus nonnulli in sanctorum album relati sunt, alij non item: Quibus recitatis, ait Chorus; *Et omnium Pausantium.* Pro Sanctis igitur non minus quàm pro alijs in Christiana fide, & pietate defunctis sacrificium offerri potest.

Respondet pius, & eruditus Cardinalis *Bona*, Lib. 2. *Rerum Liturgicarum*, Cap. 14. Tempora distinguenda esse, vt omnis offensionis occasio præcidatur. Quamuis enim, (inquit) tempus præcisum ignoremus, quo à Sanctis Hispaniæ Episcopis Ordo ille Missæ institutus fuit, credimus tamen eius originem illi æuo adscribendam, quo solis Martyribus publicus, & solemnis cultus concedi solebat: Reliqui autem, præsertim Episcopi, qui in pace Ecclesiæ, etiam cum opinione sanctitatis decedebant, sacris defunctorum tabulis inscribi, eorumque nomina promiscuè legi consueuerant: Ita vt nullum discrimen esset inter illos, qui postea Sancti nuncupati sunt, quales fuerunt Hilarius, Athanasius, Martinus, Ambrosius, Augustinus, Fulgentius, Leander, Isidorus, & cæteris, quibus hic titulus nunquam tributus fuit. Cùm igitur eo tempore vtrorumque par causa esset, nec vllâ Ecclesiæ declaratione constaret quemquam ex illis Dei visione perfrui, & consequenter viuorum non indigere suffragijs, pro omnibus indiscriminatim preces, & sacrificia offerebantur: eadem prorsus ratione quâ nunc solemus pro singulis defunctis orare, tametsi aliquis ex illis cum opinione sanctitatis decesserint.

PROPOSITIO III.

Eucharistiæ Sacrificium pro damnatis offerri non potest.

ILli enim à Christi corpore in æternum segregati, Communionis Sanctorum participes esse non possunt: nec ad remissionem peccatorum illis obtinendam, Sacrificia & orationes possunt offerri, cum extra viam constitutis, nullus supersit pœnitentiæ locus: & ira Dei maneat super eos: Nec ad condonationem pœnarum, quæ ex Dei decreto immutabili, & iustissimo sunt æternæ, vt constat ex Christi sententia Matt. 25. 41. & 46. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.... Et ibunt hi in supplicium æternum, Iusti autem in vitam æternam.* Et Marci 9. *In ignem inextinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.*

Hinc *Sanct. Augustinus* Lib. 3. *De Origine Animæ*, Cap. 12. *Noli*, (inquit) *credere, nec dicere, nec docere, Sacrificium Christianorum pro ijs, qui non baptizati de corpore exierint, offerendum, si vis esse Catholicus.* Et in *Enchiridio*, Cap. 110. *Sacrificia Altaris, siue quarumcunque eleemosynarum, pro valdè malis etsi nulla sunt adiumenta mortuorum, qualescunque viuorum consolationes sunt.* Et Lib. 21. *De Ciuitate Dei*, Cap. 24. (inquit) *propterea pro eis orat Ecclesia, quos in genere humano habet inimicos, quia tempus est pœnitentiæ fructuosæ. Nam quid maximè pro eis orat, nisi* II. Tim. 2.
" Vt det illis Deus, *sicut dicit Apostolus*, pœnitentiam, & 26.
" resipiscant à Diaboli laqueis, à quo captiui tenentur
" secundùm ipsius voluntatem? *Denique; si de aliquibus ita certa esset, vt qui sint illi etiam nosset, qui licèt adhuc in hac vita sint constituti, tamen prædestinati sunt in æternum ignem ire cum Diabolo; tam pro eis non oraret, quàm nec pro ipso.* Et paulò post; *Si quis autem vsque; ad mortem habebunt cor impœnitens, nec ex inimicis conuertentur in filios, nunquid iam pro eis, id est, pro talium defunctorum spiritibus orat Ecclesia?*

clesia? Quid ita, nisi quia iam in parte diaboli computatur, qui dum esset in corpore, non est translatus ad Christum? Eadem itaque causa est, cur non oretur tunc pro hominibus æterno igne puniendis, quæ causa est, vt neque nunc, neque tunc oretur pro Angelis malis: Quæ itidem causa est, vt quamuis pro hominibus, tamen iam nec nunc oretur pro Infidelibus, impijsque defunctis.

Quamobrem nec pro mitigandis damnatorum pœnis Sacrificium offerri potest, nec ea in re probandum est Floriacensium Monachorum factum, quos *Adreualdus* Lib. *De Miraculis S. Benedicti*, Cap.21. refert pro animabus prædonum in acie cæsorum preces ad Dominum fudisse; *Quatenus etsi perpetuis non mereretur absolui cruciatibus, saltem minoribus multarentur à stricto Iudice pœnis.* Nec etiam ab Ecclesia probata est Missa, quæ in Gellonensi Codice peruetusto exstat, inscripta, *Missa pro cuius Anima dubitatur*, in qua hæc legitur Oratio: *Omnipotens & misericors Deus, qui habes potestatem mortificare, & iterum viuificare; deducere ad inferos, & iterum reducere; & vocas ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt; cuius potestas & in cœlo, & in terra, & in mari, & in inferis plena adsistit: Te humiles trementesque deprecamur pro Anima famuli tui, quam traxisti de præsenti sæculo absque pœnitentiæ spatio, vt si forsitan ob grauitatem criminum non meretur surgere ad gloriam, per hæc sacra Oblationis libamina vel tolerabilia fiant ipsa tormenta.*

Erroris occasio fuere *S. Augustini* verba malè intellecta, *Enchiridij* Cap.110. *Quibus autem prosunt, aut ad hoc prosunt, vt sit plena remissio, aut certè vt tolerabilior fiat ipsa damnatio.* Quæ de punitione damnatorum quorumdam, qui nunquam liberandi sint, sed tamen per Ecclesiæ preces subleuandi, perperam intellexerunt, & contra perspicuum *S. Augustini* sensum, qui damnationem hic vsurpauit pro punitione eorum, qui post Purgatorij pœnas saluandi sunt. Vt ex antecedentibus & adiunctis patet. Quanquam verò illi errori fauere visi sint *Petrus Lombardus* in 4. Sententiarum, Dist.45. Cap. *Neque negandum est*, & *Præpositiuus*, referente *Alberto Magno*, *Gilbertus Porretanus*, & *Guillelmus Antissiodorensis*, referente *S. Thoma* in 4. *Sentent*. Dist. 45. Q.2. A.2. Necnon Glossa Cap. *Tempus*, Causa 2. Quæst.13. Nihilominus error est Ecclesiæ fidei doctrinæque contrarius, vt constat ex Concilio Bracarensi 1. Canone 17. cuius hæc sunt verba: *Placuit vt Catechumenis sine redemptione Baptismi defunctis simili modo neque Oblationis commemoratio, neque psallendi impendatur officium. Nam & hoc per ignorantiam vsurpatum est.* Sic agi decreuit & cum baptizatis hominibus, qui sibi mortem consciuissent. Item ex Concilio Triburiensi, Canone 31. cuius hæc sunt verba: *Si inuentus fuerit quis furtum aut rapinam exercere, & in ipso diabolico actu mortem meretur incurrere, nullus pro eo præsumat orare, aut eleemosynam dare, & eleemosyna pro eo data in memoriam nec Clericorum, nec pauperem veniat, sed execrabilis sordescat.* Opinionem prædictam hac censurâ configit *S. Thomas* in 4. Sententiarum Dist.45. Q.2. A.2. *Est prædicta opinio præsumptuosa, vt pote Sanctorum dictis contraria, & vana, nullâ authoritate fulta, & nihilominus irrationalis: Tum quia damnati in inferno sunt extra vinculum charitatis, secundùm quam opera viuorum continuantur defunctis: Tum quia totaliter ad viæ terminum peruenerunt, recipientes vltimam pro meritis retributionem.*

Objicitur; Iudæos in prælio cæsos, sub quorum tunicis inuenta sunt donaria Idolorum, 2. *Machab*. Cap. 12. violatæ Legis, adeòque mortalis peccati reos fuisse, & ob id in infernum detrusos: & pro ipsis nihilominus Iudam Machabæum Sacrificium Hierosolymis offerri curasse.

Respondet *S. Thomas*, Hæc donaria non fuisse à Militibus Iudæis ablata in reuerentiam Idolorum, sed vt prædam victoribus debitam iure belli; illos tamen per auaritiam venialiter peccasse: Vnde non fuerunt omnes propterea in inferno damnati, sed eo in statu multos eorum esse credidit Iudas, in quo Sacrificia illis prodesse possent. Vel, qualecumque fuerit ipsorum peccatum, quosdam pœnitentiam egisse imminente periculo, piè *Iudas* æstimare potuit, & ideò Sacrificia pro ipsis offerri curauit.

PROPOSITIO IV.

Eucharistiæ Sacrificium pro Fidelibus in Domino mortuis, nondum tamen plenè expiatis, sed in Purgatorio detentis, ritè iuxta Apostolorum Traditionem offertur.

ITa Concilium Tridentinum Sessione 22. Cap.2. eiusdemque Concilij Catechismus. Quod Fidei Catholicæ dogma probant inprimis *Machabæorum libri, quos non Iudæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet*, teste *S. Augustino* Lib.18. De Ciuitate Dei, Cap.37. Quod *Innocentius I.* in Epist. ad Exuperium, Concilium Carthaginense 3. Canone 47. &c. tandemque Concilium Tridentinum confirmant. Sic enim Machab.2. Cap.12. legitur: *Fortissimus Iudas facta collatione duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum Sacrificium, benè & religiosè de Resurrectione cogitans. Nisi enim eos qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis. Et quia considerabat quòd hi qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.*

Ad quem locum attendens *S. Augustinus* Lib. *De Cura pro Mortuis gerenda*, Cap.1. *In Machabæorum Libris*, loquit, *legimus oblatum pro Mortuis Sacrificium: Sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omninò legeretur, non parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret Auctoritas, vbi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius Altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio Mortuorum.*

Eiusdem consuetudinis in Ecclesia ab Apostolicis temporibus religiosè obseruatæ, meminerunt *Tertullianus* Lib. De Corona Militis, Cap.3. *Oblationes pro Defunctis, pro Natalitijs annua die facimus. . . Harum & aliarum eiusmodi disciplinarum Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix.*

S. Cyprianus Epistolâ 66. vbi suo & Carthaginensis Concilij nomine in memoriam Episcoporum reuocat Decretum, quo si quis Clericum tutorem nominasset, eo defuncto piaculare pro eius anima Sacrificium non offerretur. *Quod Episcopi* (inquit) *Antecessores nostri religiosè considerantes, & salubriter prouidentes, censuerunt ne quis frater excedens ad tutelam vel curam Clericum nominaret, ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec Sacrificium pro dormitione eius celebraretur. Neque enim apud Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes & Ministros voluit auocare. Et ideò Victor cùm contra formam nuper in Concilio à Sacerdotibus datam Geminium Faustinum Presbyterum ausus sit tutorem constituere, non est quòd pro dormitione eius apud nos fiat Oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequentetur, vt Sacerdotum Decretum religiosè & necessariè factum seruetur à nobis, simul & cæteris fratribus detur exemplum, ne quis Sacerdotes & Ministros Dei, Altari eius & Ecclesiæ vacantes ad seculares molestias deuocet.*

Eusebius Lib.4. *De Vita Constantini*, Cap.71. vbi pium Principem in Basilica Apostolorum, quod in votis maximè habuerat, sepultum fuisse scribit, *Vt beatissimæ illius Animæ tabernaculum Apostoli nominis atque honoris consortio frueretur; & Populo Dei in Ecclesia sociaretur, diuinisque cæremonijs ac Mystico Sacrificio, & sanctarum precum communione potiri mereretur.*

S. Cyrillus Hierosolymitanus, Catechesi Mystagogica 5. *Deinde* (inquit) *pro defunctis sanctis Patribus & Episcopis, denique pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi sunt, maximum esse credentes Animarum iuuamen, pro quibus offertur precatio sancti illius & tremendi, quod in Altari positum est, Sacrificij.*

S. Epiphanius Hæresi 75. vbi *Aërij* errores recensens, inter hæretica illius dogmata istud refellit, quòd viuorum preces, Sacrificia, eleemosynas defunctis prodesse negaret. *Quod verò spectat* (inquit) *ad Ritum illum quo Mortuorum nomina pronuntiantur, quid eo esse potest vtilius? Quid opportunius, aut verò admiratione dignius? Nempè vt qui adsunt certissimè sibi persuadeant Mortuos viuere, nec in nihilum redactos esse; sed existere adhuc, atque apud Dominum viuere: Tum vt religiosissimum illud dogma prædicetur; quo qui pro fratribus precantur, benè de illis sperare constat, quasi peregrè profectis. Cæterùm*

quæ

quæ pro Mortuis concipiuntur preces, ijs vtiles fiunt, tametsi non omnes culpas (mortales scilicet) *extinguant Verùm ex eo prosunt, quòd plerumque dum adhuc in terra degimus, sponte aut inuiti titubemus: Vt id quod perfectius est significetur. Nam & Iustorum pariter & peccatorum mentionem facimus: Peccatorum quidem, vt ijs à Domino misericordiam imploremus: Iustorum autem & Patrum, ac Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Euangelistarum, Martyrum, Confessorum, Episcoporum, Anachoretarum, ac cœtus illius vniuersi, vt Dominum Iesum Christum singulari quodam honore prosequentes ab cæterorum hominum ordine segregemus, debitumque cultum illius Maiestati tribuamus.* Et paulò post. *Necessariò facere illud Ecclesiam dico, quæ traditum sibi Ritum illum à Maioribus acceperit. Potest verò quisquam maternam sanctionem, aut legem patris euertere? Quemadmo-*
Prouerb. c. 8. *dum à Salomone scriptum est.* Audi fili sermones Patris tui, & ne repellas leges Matris tuæ. *Quibus Patrem, hoc est Vnigenitum Deum cum Spiritu-Sancto declarat partim scripto, partim sine scripto docuisse: Matrem verò nostram Ecclesiam Decreta quædam habere penes se, quæ dissolui euertique nequeunt. Quæ quidem cùm in Ecclesia constituta sint, præclara quidem ac penitus admiranda, ex hoc ipso capite Veterator ille conuincitur.*

S. Ioannes Chrysostomus Homiliâ 3. In Epistolam ad Philippenses. *Non frustra* (inquit) *hæc ab Apostolis sunt legibus constituta, vt in venerandis atque horrificis Mysterijs memoria eorum fiat, qui decesserunt. Nouerant hinc multùm ad illos lucri accedere, multùm vtilitatis. Eo enim tempore, quo vniuersus populus stat manibus passis, ac cœtus Sacerdotalis, & illum horrorem venerationis plenum incutiens Sacrificium; quomodo Deum non placabimus pro illis orantes? Atque id quidem de ijs qui in fide discesserunt.*

S. Ambrosius Lib. 2. Epist. 8. ad *Faustinum* de sororis obitu consolatoria. *Itaque non tam deplorandam, quàm prosequendam orationibus reor: Nec mœstificandam lacrymis tuis, sed magis Oblationibus Animam eius Domino commendandam arbitror.*

S. Augustinus Lib. 9. *Confessionum*, Cap. 12. & 13. vbi funus Sanctæ Matris *Monicæ* commemorat. *Cùm ecce corpus elatum est* (inquit) *imus redimus sine lacrymis. Nam neque in eis precibus quas tibi fudimus, cùm offerretur pro ea Sacrificium pretij nostri, iam iuxta sepulchrum posito cadauere, priusquam deponeretur, sicut illic fieri solet, nec in eis precibus ego fleui, &c. Nunc pro peccatis Matris meæ deprecor te, exaudi me per medicinam vulnerum nostrorum, quæ pependit in ligno, & sedens ad dexteram tuam te interpellat pro nobis. Scio misericorditer operatam, & ex corde dimisisse debita debitoribus suis; dimitte illi & tu debita sua, si qua etiam contraxit per tot annos post Aquam salutis. Dimitte Domine, dimitte obsecro, ne intres cum ea in iudicium. Et credo iam feceris quod te rogo, sed voluntaria oris mei approba Domine. Namque illa imminente die resolutionis suæ non cogitauit suum corpus sumptuosè contegi, aut condiri aromatibus, aut monumentum electum concupiuit, aut curauit sepulchrum patrium. Non ista mandauit nobis, sed tantummodo memoriam sui ad Altare tuum fieri desiderauit, cui nullius diei prætermissione seruierat, vnde sciret dispensari Victimam sanctam, qua deletum est chirographum quod erat contrarium nobis, qua triumphatus est hostis computans delicta nostra, & quærens quid objiciat, & nihil inueniens in illo in quo vincimus. Inspira Domine meus, Deus meus, inspira seruis tuis fratribus meis, filijs tuis dominis meis, quibus & voce, & corde, & litteris seruio, vt quotquot hæc legerint, meminerint ad Altare tuum Monicæ famulæ tuæ, cum Patricio quondam eius coniuge, per quorum carnem introduxisti me in hanc vitam, quemadmodum nescio.*

Et *Enchiridij* Cap. 109. & 110. *Neque negandum est defunctorum Animas pietate suorum viuentium releuari, cùm pro illis Sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesia fiunt. Sed eis hæc prosunt, qui cùm viuerent, vt hæc sibi postea possent prodesse, meruerunt. Est enim quidam viuendi modus, nec tam bonus vt non requirat ista post mortem, nec tam malus, vt non ei prosint ista post mortem: Est verò talis in bono, vt ista non requirat, & est rursus talis in malo, vt nec his valeat, cùm ex hac vita transierit, adiuuari. Quocirca hîc omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam releuari quispiam vel grauari. Nemo se autem speret, quod hîc neglexerit, cùm obierit, apud Deum promereri. Non igitur ista, quæ pro defunctis commendandis frequentat Ecclesia, illi Apostolicæ sunt aduersa sententiæ, qua dictum est,* Omnes enim adstabimus ante tribunal Christi, vt referat vnus- Rom. 14. 10 2. Cor. 5. 10
quisque secundùm ea quæ per corpus gessit; siue bonum, siue malum. *Quia etiam hoc meritum sibi quisque, dum in corpore viueret, comparauit, vt ei possint ista prodesse. Non enim omnibus prosunt: Et quare non omnibus prosunt, nisi propter differentiam vitæ quam quisque gessit in corpore? Cùm ergo Sacrificia siue Altaris, siue quarumcunque eleemosynarum pro Baptizatis defunctis omnibus offeruntur; pro valde bonis gratiarum actiones sunt; pro non valde malis propitiationes sunt; pro valde malis etiamsi nulla sunt adiumenta mortuorum, qualescunque viuorum consolationes sunt. Quibus autem prosunt, aut ad hoc prosunt, vt sit plena remissio, aut certè vt tolerabilior fiat ipsa damnatio.* Idem confirmat. Lib. *De Cura gerenda pro Mortuis*, Cap. 18.

Aliorum Patrum testimonia proferre minimè necesse est, cùm hanc Fidei veritatem satis probet Ecclesiarum omnium consensus, omnes Liturgiæ testentur; vt hic maximè locum habeat præclara illa *S. Augustini* Sententia Lib. 4. De Baptismo contra Donatistas, Cap. 24. *Quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, nonnisi Auctoritate Apostolica traditum certissimè creditur.*

Meritò igitur Concilium Cabilonense 2. Canone 39. cuius verba referuntur Dist. 1. *De Consecratione*, Cap. *Visum*, 72. ita statuit: *Visum præterea nobis est, vt in omnibus Missarum solemnibus pro defunctorum spiritibus loco competenti Dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur, quâ non pro viuentibus, & pro quibuslibet necessitatibus Dominus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro Animabus Fidelium preces Domino in Missarum solemnibus fundantur. Antiquitus igitur hunc morem Sancta tenet Ecclesia, vt & in Missarum solemnibus, & in alijs precibus, Domino spiritus quiescentium commendet.* Subiungitque *S. Augustini* verba Lib. *De Cura gerenda pro Mortuis*, Cap. 4.

Meritò Concilium Tridentinum, Sessione 22. Canone 3. Anathemate ferit eos, qui dixerint, *Missæ Sacrificium soli prodesse sumenti: Neque pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus offerri debere.*

Objiciunt Hæretici, Nec peccata post hanc vitam remitti; & quibus in hoc mundo remissa sunt, nullam superesse pœnam in altero sæculo luendam: Cùm Deo per Pœnitentiam placato condonata sit: Adeòque frustra Sacrificium offerri pro defunctis.

Respondetur; Peccata mortalia in alio quidem sæculo non remitti, quia sine Pœnitentia remitti non possunt, cuius peragendæ spatium & facultas ad mortem vsque à Deo conceditur, post mortem negatur: Sed leuiora peccata, quæ venialia vocamus, in futuro sæculo dimittuntur ijs, qui in iustitia & charitate, quam peccata huiusmodi non extinguunt, defuncti, meruerunt dum viuerent, vt hæc sibi vel post mortem aliquando dimitterentur. *Neque enim de quibusdam veraciter diceretur, quod non eis remittantur neque in hoc sæculo, neque in futuro, nisi essent, quibus, etsi non in isto, tamen remitteren-* Matth. 12. 32.
tur in futuro (inquit *S. Augustinus* Lib. 21. *De Ciuitate Dei*, Cap. 24.) Quod ex eodem Euangelij loco *S. Gregorius* confirmat, Lib. 4. *Dialog.* Cap. 39.

Falsum etiam est, quòd remisso peccato, nulla supersit pœna luenda. Solum enim æternæ pœnæ reatum, qui cum amicitia & gratia Dei consistere non potest, verè Pœnitentibus semper Deus remittit; sed pœnam æternam cum temporali commutat, vt iustitiæ suæ iura resarciantur: Quæ pœna, vel in hac vitâ, congruis satisfactionis operibus; vel in altera, pœnis purgatorijs luenda est. Pœna omnis debitum non semper cum culpa remitti, probat illud Nathanis Prophetæ ad Dauidem, 2. Reg. 12. *Dominus transtulit peccatum tuum, non morieris. Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur.* Hinc *S. Augustinus* Tractatu 124. in Ioannem. *Hanc itaque vitam* (inquit) *de qua scriptum est,* Nunquid Iob 7.
non tentatio est vita hominis super terram? *In qua quotidie clamamus ad Dominum,* Libera nos à malo, *cogitur homo tolerare etiam remissis peccatis: Quamuis vt in eam veniret miseriam, primum fuerit causa peccatum.*

Pro-

Productior est enim pœna quàm culpa, ne parua putaretur culpa, si cum illa finiretur, & pœna. Ac per hoc, vel ad demonstrationem debitæ miseriæ, vel ad emendationem labilis vitæ, vel ad exercitationem necessariæ patientiæ, temporaliter hominem detinet pœna, & quem iam ad damnationem sempiternam reum non detinet culpa. Vnde Concilium Tridentinum Sessione 6. Canone 30. *Si quis, inquit, post acceptam iustificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exsoluendæ, vel in hoc sæculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad Regnum cœlorum aditus patere possit; Anathema sit.*

Vide & Sess. 25. Decreto De Purgatorio.

Cui Tridentini Concilij definitioni præiuerat Concilij Florentini definitio, declarans: *Si verè Pœnitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis Pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint, & omissis, eorum animas pœnis Purgatorijs post mortem purgari, & vt à pœnis huiusmodi releuentur, prodesse eis fidelium viuorum suffragia, Missarum scilicet Sacrificia, orationes, & eleemosynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri consueuerunt, secundùm Ecclesiæ Instituta.*

Obijcitur; Si Eucharistiæ Sacrificium defunctis prodest, potest etiam offerri pro damnatis. Nam Sacerdos in Offertorio Missæ pro defunctis ita orat suo, & Ecclesiæ totius nomine: *Domine Iesu Christe, Rex gloriæ, libera Animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu; ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscura.* Orat etiam Ecclesia, vt *libereatur de morte æterna in die illa tremenda, quando cœli mouendi sunt, & terra, dum veneris CHRISTVS iudicare sæculum per ignem.*

Respondetur, Falsum esse consequens. Preces illas pro damnatis non fundit Ecclesia, quos extra statum non fundit Ecclesia, quos extra statum consequendæ misericordiæ constitutos, nec vllis suffragijs iuuari posse, vt potè extra sanctorum Communionem positos, & à Christi corpore in æternum præcisos, credit, & docet: Sed pro Fidelibus, qui in gratiâ, & charitate obierunt, & quibus tamen aliquid expiandum, ac luendum superest, quo iustitiæ diuinæ satis fiat. Cùm autem orat Ecclesia, vt ipsorum Animæ de pœnis inferni soluantur, ne absorbeat eas tartarus, & vt de morte æterna liberentur, his nominibus pœnas quas in subterraneis locis iustus Iudex Deus Animabus infligit, quamuis temporarias, significat: Vel liberationem à pœnis inferni pro ipsis postulat, non quidem absolutè, sed quantum ad appendices, & bona ex hac liberatione consequentia. Remissio enim, vel mitigatio pœnarum, quas in Purgatorio patiuntur, beneficium est prius illud consequens, quo ipsas diuina miseratio, conferendo eis perseuerantiæ donum, seruauit ne in damnationem æternam incurrerent. Porrò cum perfecta, & consummata liberatio de morte æterna, & de pœnis inferni non censeatur, nisi Anima peccatorum omnium, ac pœnarum vinculis soluta, Deo fruatur, & illum videat, vt in se est, illudque liberationis complementum Sacrificijs, precibus, alijsque bonis operibus, quæ pro illis ab Ecclesia, & Fidelibus vitam adhuc mortalem agentibus offeruntur, se consecuturum decreuerit, Ecclesiæ suggessit per Spiritum-Sanctum, vt preces pro huiusmodi liberatione funderet.

Addi potest, istas Orationes Ecclesiæ ad illud instans referri, quo Animæ è corporibus migrarunt, quæ migratio tunc in memoriam reuocatur, cum illas fundit Ecclesia, non quidem, vt earum liberationem ex inferorum pœnis obtineat; sed vt ipsis fructum, & complementum istius liberationis impetret, nimirum plenam remissionem, vel certè mitigationem pœnarum Purgatorij. Sic Ecclesia Mysteria Christi celebrans, tempus illud reuocat in memoriam Fidelium, quo nondum erant completa, sed à Patriarchis, Prophetis, vel Apostolis, & Iustis illorum temporum viris desiderabantur, vel expectabantur: Et eorum voces mutuata, illorum consummationem postulat, non quidem in se, & absolutè spectatorum; sed quoad illorum fructum, & gratias ex illis scaturientes, quas membris Christi filijs suis postulat applicari. Hic precum illarum sensus est, quæ Aduentus tempore fiunt: *Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem*, & similium, quæ in Solemnitatibus Natiuitatis Domini, Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis canuntur; quæ Mysteria illa ita celebrari, ac recoli supponunt, quasi adhuc adimplenda essent, vel ipsa die adimpleta. Hinc *Sanct. Augustinus* Epistolâ 98. aliàs 23. ad *Bonifacium Episcopum* scribit: *Nempè sæpè ita loquimur, vt Pascha propinquante dicamus, crastinam vel perendinam Domini Passionem, cùm ille ante tam multos annos passus sit, nec omninò nisi semel illa Passio facta sit. Nempè ipso die Dominico dicimus, Hodie Dominus resurrexit; cùm ex quo resurrexit, tot anni transierint. Cur nemo tam ineptus est, vt nos ita loquentes arguat esse mentitos, nisi quia istos dies secundùm illorum, quibus hæc gesta sunt, similitudinem nuncupamus, & dicatur ipse dies, qui non est ipse, sed reuolutione temporis similis eius: Et dicatur illo die fieri, propter Sacramenti celebrationem, quod non illo die, sed iam olim factum est?* Eadem Ecclesiæ mens est, cùm Altaris Sacrificium, & piaculares Preces pro Defunctis offerens Deo, veluti Anima fideli tunc è corpore migrante, Dominum Iesum Christum orat, vt eam liberet de pœnis inferni, & de morte æterna.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGVLA I.

"Episcopi sanam de Purgatorio doctrinam, à Sanctis Patribus, & sacris Concilijs traditam, à Christi Fidelibus credi, teneri, doceri, & vbique prædicari diligenter studeant; (ex Concilij Tridentini Mandato, Sessione 25.)

REGVLA II.

"Apud rudem plebem difficiliores, ac subtiliores Quæstiones, quæque ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumque nulla fit pietatis accessio, à popularibus Concionibus secludantur. Incerta item, vel quæ specie falsi laborant, qualia sunt pleræque Visiones, & Miracula Ecclesiæ auctoritate non probata, euulgari, ac tractari non permittant. Ea verò quæ ad curiositatem quandam aut superstitionem spectant, vel turpe lucrum sapiunt, tanquam scandala, & Fidelium offendicula prohibeant. Ita decernit Tridentina Synodus, ibidem.

REGVLA III.

"Curent Episcopi, vt Fidelium viuorum suffragia, Missarum Sacrificia, orationes, eleemosynæ, aliáque pietatis opera, quæ à Fidelibus pro alijs Fidelibus defunctis fieri consueuerunt, secundùm Ecclesiæ Instituta piè, & deuotè fiant; & quæ pro illis ex testatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctoriè, sed à Sacerdotibus, & Ecclesiæ Ministris, & alijs, qui hoc præstare tenentur, diligenter & accuratè obseruentur. Ita iubet eadem Synodus.

REGVLA IV.

"In Ecclesijs vbi tam magnus est Missarum celebrandarum numerus ex varijs Defunctorum legatis, vt illis pro singulis diebus à testatoribus præscriptis nequeat satisfieri, vel eleemosyna huiusmodi pro illis celebrandis adeò tenuis est, vt non facilè inueniatur, qui hoc onus subire velit, possunt Episcopi in Synodo Diœcesana, itémque Abbates, & Generales Ordinum in suis Capitulis Generalibus, re diligenter perspectâ, pro sua conscientiâ, in prædictis Ecclesijs, quas hac prouisione indigere cognouerint, statuere circa hæc, quicquid magis ad Dei honorem, & cultum, atque Ecclesiarum vtilitatem viderint expedire, Missarum numerum reducendo: Ita tamen, vt eorum semper Defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata illa ad pios vsus reliquerunt. Hanc facultatem concedit sacra Synodus Tridentina, Sessione 25. Cap. 4 *De Reformatione*. Debitæ autem commemorationi satisfiet per intentionem applicationis Missarum, per preces in secundo *Memento*, & per Collectas faciendas in illis Missis, in quibus Collectæ fieri possunt; (inquit) Concilium Mediolanense 6. P. 3. Cap. *De his, quæ ad Missam pertinent.*

RE-

REGVLA V.

AD moderandum numerum Missarum iusta causa necessaria est, cùm defunctorum voluntates aliàs violari non possint. Quamobrem Prælati, quibus ea facultas concessa est à Synodo, eo in negotio maxima cum prudentia, cautione, & timore lædendi conscientiam suam, gerere se debent.

REGVLA VI.

EPiscopi & Generales Ordinum onera Missarum celebrandarum post Concilium Tridentinum imposita, aut in Ecclesiæ, Capellæ, vel Beneficij fundatione, moderari non possunt; sed pro his reducendis, moderandis, vel commutandis, ad Sedem Apostolicam recurrendum est: Alioqui reductiones illæ nullæ & inanes erunt.

Ita sanxit Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, auctoritate *Vrbani VIII.* anno 1625. Ita etiam Concilium Mediolanense 6. P. 3. Cap. De his quæ ad Missam pertinent. *Episcopus* (inquit) *de Capellarum oneribus, deque Missarum numero, fundationis iure, alioue nomine illis adiuncto, ne Concilij Tridentini (quod piarum voluntatum relictis legatis solùm prospexit) auctoritate quidquam statuat; sed eo de genere, quod iure cautum est, id planè seruet atque decernat.*

REGVLA VII.

NE in Ecclesijs, in quibus onera Missarum in perpetuum imposita sunt, Sacerdotes in eis, vt par est, adimplendis eò tepidiores & segniores reddantur, quòd onera huiusmodi cum nulla aut parua sint vtilitate coniuncta, eadem Congregatio decreuit, vt pecuniæ ac bona mobilia Ecclesijs, Capitulis, Collegijs, Hospitalibus, Societatibus, Congregationibus, Monasterijs, Conuentibus, ac locis omnibus tam Sæcularibus quàm Regularibus, atque illorum personis in futurum simpliciter acquiranda cum onere perpetuò Missarum celebrandarum, ab ijs, ad quos pertinet, sub pœna Interdicti ab ingressu Ecclesiæ ipso facto incurrenda, à die realis acquisitionis, statim deponantur penes Ædem sacram, vel personam fide & facultatibus idoneam, ad effectum illa, seu illorum pretium quamprimùm inuestiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expressa & indiuidua mentione oneris quod illis annexum reperitur: Ac si eadem bona immobilia Authoritate Apostolica deinceps alienari contigerit, eorumdem pretium sub eadem pœna, pariter deponatur, atque in alijs bonis stabilibus itidem fructiferis, cum eiusdem oneris repetitione atque annexione conuertatur.

REGVLA VIII.

EAdem Congregatio quibusuis Capitulis, Collegijs, Societatibus, ac Congregationibus, nec-non omnibus & singulis Ecclesiarum, ac piorum locorum, tam Sæcularium, quàm Regularium Superioribus, vel alijs ad quos pertinet, prohibuit, ne in posterum Onera perpetua Missarum celebrandarum susciperent; Sæculares quidem sine Episcopi, vel eius Vicarij Generalis; Regulares verò sine Generalis vel Prouincialis consensu & licentia in scriptis & gratis concedenda: Alioquin Sæcularis, qui huius prohibitionis transgressor extiterit, ab ingressu Ecclesiæ interdictus sit eo ipso, Regularis verò pœnam priuationis omnium Officiorum, quæ tunc obtinebit, ac perpetuæ inhabilitatis ad alia de cœtero obtinenda, vocisque actiuæ ac passiuæ, absque alia declaratione incurrat. Eleemosynas verò manueles & quotidianas pro Missis celebrandis ita demum ijdem accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, vt noua quoque onera suscipere valeant: Aut certè infra modicum tempus possint omnibus satisfacere: Aut tribuens eleemosynam sciat & consentiat, vt illæ tunc demum celebrentur, cum susceptis oneribus satisfactum fuerit. Alioquin omninò abstineant ab huiusmodi eleemosynis, etiam sponte oblatis, in futurum recipiendis, & capsulas auferant ab Ecclesijs cum inscriptione illa. *Eleemosynæ pro Missis*, vel alia simili, sub eisdem pœnis ipso facto incurrendis, ne Fideles hac ratione frustrentur. Episcopus verò, seu eius Vicarius, aut Generalis vel Prouincialis, vbi de licentia pro perpetuis oneribus fuerint requisiti, in singulis casibus diligenter inquirant de singulis Missarum celebrandarum obligationibus cuique Ecclesiæ, Monasterio, aut loco pio incumbentibus, nec ante assensum huiusmodi aut licentiam præbeant, quàm eis legitimè constiterit illius Sacerdotes tam nouo oneri suscipiendo, quàm antiquis iam susceptis satisfacere posse; præcipuamque rationem habeant, vt reditus qui Ecclesijs, & locis pijs relinquuntur, omninò respondeant oneribus adiunctis, secundùm morem cuiusque Ciuitatis, vel Prouinciæ; intelligantque si in re tanti momenti desides aut negligentes fuerint, in nouissimo die huius prætermissi muneris rationem esse reddituros.

Istud sacræ Congregationis Decretum refert *Barbosa*, Lib. *De officio & Potestate Episcopi*, P. 2. Allegatione 31. Habetur & Thom. 4. Bullarij Romani p. 88.

REGVLA IX.

NVmerum Missarum Votiuarum, vel pro Defunctis, quæ iustis stipendijs sigillatim à particularibus personis petuntur, Episcopi, & Prælati Regulares moderari & reducere non possunt absque consensu eorum, quibus illæ debentur.

Id enim est contra Regulam Iuris: *Id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.*

REGVLA X.

INtelligendum est, fructuosiores esse magisque prodesse preces & orationes ab Ecclesia pro Defunctis institutas, cùm applicatione Sacrificij, quàm applicationem solam; licet compensari possit per maiorem deuotionem Celebrantis, aut eius qui celebrari curat, vel per intercessionem Sancti, cuius suffragium in Missa imploratur.

Ita docet *S. Thomas 4. Sententiarum* Dist. 45. Q. 2. A. 2. Quæstiuncula 1. ad 5. & Concilium Mediolanense 4. sub *S. Carolo*, P. 3. Cap. *De his quæ ad Missam pertinent.*

REGVLA XI.

ILlud planè reprobandum est, si qui certo numero, præscriptaque Missarum formâ aliquâ, aut precum affirmant certas designatasque Animas è Purgatorio semper liberari.

Ita Concilium Cameracense anno 1565. Tit. *De Sanctis*, Cap. 4.

REGVLA XII.

SI Fundatoris aut Testatoris voluntate constitutum sit, vt Missa pro Defunctis, aut in honorem alicuius Sancti, in certo quodam Altari & in tali Ecclesia celebretur, tenetur Sacerdos cui hoc onus impositum est, in Ecclesia & Altari ab illis designatis celebrare, grauiter alioqui peccaturus, nisi ex legitima iustaque causa alibi celebret: Quia aliter non adimplet voluntatem & intentionem Fundatoris aut Testatoris, nec obligationi suæ satisfacit in re graui. Nec ea soluitur obligatione, etsi consentiant hæredes vt alibi celebret: Potior enim esse debet voluntas Testatoris, cui non possunt hæredes derogare, quàm ipsorum hæredum. Hinc Mediolanense Concilium 4. statuit vt *Quicumque Sacerdos in Altari certo Missam celebrare debet, si in alio celebrauit; ne quod debet, præstitisse censeatur; nisi Episcopi, alteriusue, cui ille id curæ commiserit, iussu, concessu, permissione aliquando fecerit.*

ARTICVLVS IV.

De Nominibus quibus Eucharistiæ Sacrificium designatur.

1 VArijs nominibus diuinum istud Christianæ Religionis Sacrificium à Patribus appellatum est. Ipsum Greci Patres *Liturgiam*, *Mystagogiam*, *Synaxim*, *Anaphoram*, *Prosphoram* nuncupant. Græca vox

Litur-

Liturgia, apud Grammaticos quodcumque publicum munus seu ministerium significat. Apud Christianos autem jam inde ab Ecclesiæ Exordijs hoc nomen consecratum est ad significandum Corporis & Sanguinis Christi Sacrificium; quia nullum in Ecclesia Ministerium magis publicum est, quàm actio Sacerdotis Deo Sacrificium offerentis. *Mystagogiam* appellant, id est, secretam actionem, introductionem ad Mysteria. Hoc nomen vsurpant *S. Dionysius* lib. De Ecclesiastica Hierarchia, cap. 1. *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione 17. & *S. Cyrillus Hierosolymitanus*, qui Catecheses, in quibus de Sacrificio disserit, *Mystagogicas* vocat. *Synaxim* nominat idem *Dionysius* cap. 3. id est, Collectionem, quia nos in Christo simul colligit, Deóque coniungit. Quamquam alij Patres hac voce vti soleant, vt quamcunque Fidelium congregationem, siue ad Orationem, siue ad Psalmodiam, siue ad audiendum verbum Dei significent, vt ex Cassiano constat. *Anaphoram* dixerunt, id est, sursum elationem, quia Sacrificium sursum ad Deum fertur; vel quia Sacerdotis & adstantium corda ad Deum attollit. Istud nomen ipsi tribuunt *S. Basilius* in Liturgia, & *Anastasius Sinaita* Oratione De Synaxi. *Prosphoram* appellarunt, hoc est, Oblationem. Ita *Eusebius Cæsarensis* lib. 6. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 43. vbi agit de iuramento, quod *Nouatianus* Antipapa Sacrum faciens, & Sacram Communionem erogans, à suis extorquebat, ne ad *Cornelium* redirent. Ab ijsdem *Telete* dicta est, id est, perfectio, & consummatio; quia in hoc Sacrificio Christus offertur, fons totius perfectionis: vel quia functio perfectissima est Christianæ Religionis, vim habens Fidelium perfectricem. Sic vocatur à *S. Dionysio*. A nonnullis dicitur *Oeconomia*, scilicet à *S. Epiphanio* Hæresi 75. & *Eusebio* lib. 8. Demonstrationis Euangelicæ, vbi scribit, Christum Discipulis suis *Symbola diuinæ Oeconomiæ* tradidisse. Hunc vocem ad exprimendum Incarnationis Mysterium frequenter vsurparunt Græci Patres; sed ob summam Eucharistiæ cum Incarnatione connexionem, non incongruè ad Eucharistiam quoque significandam adhibetur. Est autem Oeconomia prouida rei administratio, ad aliorum commodum & vtilitatem ordinata, quæ tam in Incarnatione, quàm in Eucharistiæ institutione mirabiliter eluxit.

2 A Latinis verò Eucharistiæ Sacrificium appellatum est, *Collecta*, *Dominicum*, *Agenda*, *Oblatio*, *Communio*, *Missa*. Primòquidem *Collectam* vocarunt, quia colligitur in vnum Populus Christianus, vt Sacrificiu interfit. Sic in Actis Sanctorum Saturnini & Sociorum, apud *Bollandum* die 11. Februarij, oblati illi fuisse Proconsuli dicuntur, quia contra interdictum Imperatorum *Collectam*, siue *Dominicum* celebrassent. Sic *S. Augustinus* in Breuiculo Collationum cum Donatistis, in Collatione tertiæ diei: *Confitebantur* (inquit) *se Collectam & Dominicam egisse* Porrò *Dominicum* dixere, quia maxima & præcipua functio est, quæ ex Domini institutione & præcepto in Ecclesia peragitur. Hanc vocem vsurpat *S. Cyprianus* Epist. 63. ad Cæcilium: *Nunquid* (inquit) *Dominicum post Cœnam celebrare debemus, vt sic mysticum Calicem frequentandis Dominicis offeramus?* Item *S. Augustinus* Epistolâ 36. aliàs 86. loquens de Sermone S. Pauli in Troade: *Per diem* (inquit) *horâ Dominici fuerant congregati*; Id est, horâ celebrandi Sacrificij. *Agendam* vocant Concilium Carthaginense 2. Canone nono, & Regum nostrorum Capitularia lib. 6. cap. 306. & lib. 7. cap. 165. *Si quis Presbyter* (inquit) *inconsulto Episcopo Agendam in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo contrarius existit.* Ritum quoque Sacrificij *Ordinem agendi* S. Augustinus vocat, Epist. 54. aliàs 118. ad Ianuarium, cap. 6. Inde origo nominis, quòd *Facere*, apud sacros profanósque Scriptores, *Sacrificare* significet. *Communionem* appellant, quia inseparabilis est à Sacrificio eiusdem participatio, & olim extra ipsum nemo communicabat. Id nominis ipsi tribuunt *SS. Gregorius Nazianzenus*, Oratione 3. *Isidorus Pelusiota* lib. 1. Epist. 228. *Ioannes Damascenus* lib. 4. Fidei Orthodoxæ, cap. 14. *Oblationem* vocant, quia in ea Christus Agnus sine macula offertur & immolatur. Sic *Tertullianus* lib. 2. ad Vxorem, cap. 4. *Quis enarrare sufficeret fœlicitatem illius Matrimonij, quod Ecclesia conciliat, & confirmat Oblatio, & obsignat Benedictio? Simul orant, simul ieiunia transigunt: in Ecclesia Dei pariter vtrique, pariter in conuiuio Dei: eleemosynæ sine tormento, Sacrificia sine scrupulo.* Sic *Ennodius Ticinensis* in Apologetico loquentem inducit Ecclesiam: *Me, quam Dei summi Templa, repudiatis Fanorum cultibus, & nouæ lucis autore gaudentem fecerunt esse conspicuam, quam à victimis liberauit Oblatio.* Ita offerendi verbum pro Sacrificij Oblatione vsurpat *S. Augustinus* Epist. 54. aliàs 118. ad Ianuarium: *Alibi nullus dies omittitur, quo non offeratur, alibi Sabbato tantùm & die Dominico.*

Missam appellant *S. Ambrosius* in Epistola ad *Marcellinam* Sororem: *Ego* (inquit) *mansi in Munere, Missam facere cœpi. Dum offero, raptum cognoui à populo Castulum quemdam, quem Presbyterum dicerent Ariani. Hunc autem in platea offenderant transeuntes. Amarissimè flere, & orare in ipsa Oblatione Deum cœpi, vt subueniret, nec huius sanguis in causa Ecclesiæ fieret, certè vt meus sanguis pro salute non solùm populi, sed etiam pro ipsis impijs effunderetur.* Lib. 5. Epist. 33.

S. Augustinus Sermone 49. aliàs *De Tempore* 237. *Ecce post Sermonem fit Missa Cathecumenis: Manebunt Fideles, venietur ad locum Orationis. Scitis quò accessuri sumus, quid priùs Deo dicturi sumus?* Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. *Agite vt dimittatis, agite.*

S. Leo Epistolâ 11. aliàs 81. ad *Dioscorum* Alexandrinum Episcopum, cap. 2. *Vt autem in omnibus obseruantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri: Vt cùm solemnior quæque Festiuitas conuentum Populi numerosioris indixerit, & ea Fidelium multitudo conuenerit, quam recipere Basilica simul vna non possit, Sacrificij oblatio indubitanter iteretur: Ne his tantùm admissis ad hanc deuotionem qui primi aduenerint, videantur hi, qui postmodum confluxerint, non recepti: Cùm plenum pietatis atque rationis sit, vt quoties Basilicam in qua agitur, præsentia nouæ plebis impleuerit, toties Sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autem vt quædam pars populi suâ deuotione priuetur, si unius tantùm Missæ more seruato Sacrificium offerre non possint, nisi qui primâ diei parte conuenerint. Studiosè ergo Dilectionem tuam & familiariter admonemus, vt quod nostræ consuetudini ex formâ paternæ Traditionis insedit, tua quoque cura non negligat: Vt per omnia nobis & fide & actibus congruamus.*

S. Cæsarius Arelatensis Episcopus Sermone 80. *Si diligenter* (inquit) *attenderitis, cognoscetis, quia non tunc fiant Missæ, quando diuinæ Lectiones in Ecclesia recitantur, sed quando Munera offeruntur, & Corpus vel Sanguis Domini consecratur .:. Ideò qui vult Missas ad integrum cum lucro animæ suæ celebrare, vsquequo Oratio Dominica dicatur, & Benedictio Populo detur, humiliato corpore & compuncto corde se debet in Ecclesia continere.*

Victor Vitensis lib. 2. De Persecutione Vuandalica: *Liberum arbitrium habetis in Ecclesijs vestris Missas agere.* Idem nomen Eucharistiæ Sacrificio tribuunt *S. Gregorius*, alijsque Patres Latini, & antiqua Concilia, Agathense Canone 47. Aurelianense 1. Canone 26. Aurelianense 3. Canone 29. &c.

Missæ autem nomen origine Latinum est, à verbo *Mitto* deriuatum, siue quòd Populus per ministerium Sacerdotis preces & oblationes ad Deum transmittat: Vel quia nos ad Deum mittit: Vel quòd Angelus à Deo mittatur vt assistat Sacrificio: Vel tandem, quod est probabilius, à Populi missione, seu dimissione, quæ fit peracto Sacrificio, hâc formulâ: *Ite, Missa est.* Ita exponunt *Auitus* Viennensis Episcopus Epist. 1. *S. Isidorus* lib. 6. *Originum*, cap. 19. *Rabanus* lib. de Institutione Clericorum, cap. 32. *Florus Magister* & *Remigius Antissiodorensis* in Expositione Missæ, &c. Cùm autem primis Ecclesiæ sæculis Missio duplex esset, vna post Euangelium & Sermonem, & quando Catechumeni, Infideles, Pœnitentes, & alij, quibus vetitum erat Sacrificij Oblationi & participationi interesse, à Diacono dimittebantur hac voce: *Si quis est Catechumenus, exeat forat:* Vel, vt refert *S. Gregorius* lib. 2. *Dialog.* cap. 23. *Si quis non communicat, det locum:* Altera verò cùm Initiati Sacrificio peracto dimittebantur: Hinc Missæ duplicis apud Veteres distinctio, scilicet *Missæ Catechumenorum*, & *Missæ Fidelium*. Sed tamen *Missæ* nomen

pro tota Diuini Sacrificij celebratione, quatenus vtramque comprehendit, Catechumenorum & Fidelium, frequenter vsurpatum est; & ea solùm acceptione à multis sæculis vsurpatur.

ARTICVLVS V.

De Missis Priuatis.

ETsi nullæ propriè loquendo Missæ priuatæ sint, siquidem & ipsum Sacrificium munus publicum est, & publicè totius Ecclesiæ nomine offertur in commemorationem mortis Christi, quæ est publicum beneficium, & Sacerdos Ministri publici officium gerit, nullúmque qui velit, & dignus sit, repellit à Communione: Vsus tamen obtinuit, vt Missæ aliæ publicæ ac solemnes, aliæ priuatæ dicerentur.

Missa solemnis & publica ea est, quæ cum cantu & solemni cæremoniarum apparatu, Ministris & Clero assistentibus, suorúmque Ordinum munia exercentibus celebrari consueuit; cui pompæ addebant antiqui frequentiam Populi offerentis & communicantis. A *Vualafrido Strabone* cap. 22. *Legitima* nuncupatur, quòd hæc potissimùm Ecclesiastica Lege olim comprobata sit. Hinc omnes Orationes, atque ipsa Canonis verba in plurali numero tanquam plurium nomine proferuntur. Hinc Sacerdos Populum inuitat ad Orationem, dicens, *Oremus*: & cùm eumdem salutat, ait: *Dominus vobiscum*. Tum moniti Fideles vt corda erigant ad Deum, respondent: *Habemus ad Dominum*. Hinc etiam in Canone collectæ plebis nomine semper orat, vt cùm dicit: *Supplices rogamus ac petimus.·.· Hanc oblationem seruitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ.·.· Offerimus præclaræ Maiestati tuæ de tuis donis ac datis.·.· Vt quotquot ex hac Altaris participatione sacrosanctum Filij tui Corpus & Sanguinem sumpserimus*; & alia huiusmodi plurima, quæ ostendunt Missam nihil aliud esse quàm Sacerdotis, & totius cœtus Actionem, cui plures adfuisse indicant illa verba: *Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis*. Ad adstantium verò Communionem ea spectant; quibus Sacerdos Deum precatur, vt fiat Corpus & Sanguis Domini omnibus sumentibus in vitam æternam: & post Communionem ait: *Quod ore sumpsimus Domine, pura mente capiamus*: *Satiasti Domine familiam tuam Muneribus sacris*: Suntque fere omnes eiusdem tenoris Orationes, quæ peracta Communione recitantur; quia nimirum illi duntaxat intererant Missæ, qui possent offerre, & sacram Communionem percipere.

Missa priuata dicitur, quæ sine cantu, sine Diacono & Subdiacono, vno duntaxat ministrante celebratur, siue in Ecclesia, siue in Oratorio; siue plurimi Fideles ei intersint, sine nullus adsit: siue solus Celebrans communicet, siue sint aliqui communicantes. Huic etiam *quotidianæ* nomen tributum fuit, quia singulis diebus à Sacerdotibus frequentari consueuit. Hinc *S. Gregorius* lib. 4. *Dialog.* cap. 56. *Cassius* (inquit) *Narniensis Episcopus quotidianum offerre consueuerat Deo Sacrificium, seque in lacrymis inter ipsa Sacrificiorum arcana mactabat.*

Missæ publicæ Ritum describit *S. Iustinus* Martyr Apologia quæ 2. inscribitur. *A precibus finitis, mutuis nos inuicem osculis salutamus. Deinde ei qui fratribus præest, offertur panis, & poculum aquæ, & vini, quibus ille acceptis, laudem & gloriam rerum vniuersarum Patri, per nomen Filij & Spiritus-Sancti offert, & Eucharistiam siue gratiarum actionem, pro eo quòd nos donis suis hisce dignatus sit, prolixè exequitur. Atque vbi ille preces & gratiarum actionem absoluit, populus qui adest omnis faustâ approbatione acclamat, dicens*, AMEN. *Amen autem voce Hebræa*, FIAT, *significat. Præsidens verò postquam gratiarum actionem perfecit, & populus vniuersus apprecatione læta eam comprobauit, qui apud nos vocantur Diaconi atque Ministri distribuunt vnicuique præsentium, vt participet eum, in quo gratiæ actæ sunt, panem, vinum, & aquam, & ad absentes perferunt. Porrò alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia. Quod nulli alij participare licitum est, quàm veram esse doctrinam nostram credenti, & Lauacro propter remissionem peccatorum abluto, & ita vt Christus tradidit, viuenti. Non enim vt communem panem, neque vt communem potum ista sumimus; sed quemmadmodum per Verbum Dei Caro factus Iesus-Christus Seruator noster, & Carnem & Sanguinem salutis nostræ causa habuit; ad eumdem modum etiam eam, in qua per preces Verbi eius ab ipso profecti gratiæ sunt actæ, alimoniam, vnde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, Incarnati illius Iesu Carnem & Sanguinem esse edocti sumus. Nam Apostoli in Commentarijs à se scriptis, quæ Euangelia vocantur, ita tradiderunt præcepisse sibi Iesum. Eum enim pane accepto, cùm gratias egisset, dixisse:* Hoc facite in meî recordationem: HOC est Corpus meum. *Et poculo similiter accepto, & gratijs actis dixisse:* HIC est Sanguis meus: *Ac solis ipsis tradidisse.·.· Nos autem post hæc deinceps nobis inuicem ista in memoriam reuocamus.·.· Et Solis qui dicitur die, omnium qui vel in oppidis, vel ruri degunt, in eumdem locum conuentus fit: & Commentaria Apostolorum, aut Scripta Prophetarum, quoad tempus fert, leguntur. Deinde Lectore quiescente, Præsidens Orationem, quâ populum instruit, & ad imitationem tam pulcrarum rerum cohortatur, habet. Sub hæc consurgimus communiter omnes, & precationes profundimus: & sicuti retulimus, precibus peractis, panis offertur, & vinum, & aqua: & Præpositus itidem, quantùm pro virili sua potest, preces & gratiarum actiones fundit; & populus faustè acclamat, dicens Amen. Et distributio communicatioque fit eorum, in quibus gratiæ sunt actæ, cuique præsenti, absentibus autem per Diaconos mittitur. Cæterùm qui copiosiores sunt & volunt, pro arbitrio quisque suo, quod visum est, contribuunt: & quod ita colligitur, apud Præpositum deponitur: Atque ille inde opitulatur pupillis & viduis, & his qui propter morbum, aut aliquam aliam causam egent, quique in vinculis sunt, & peregrè aduenientibus hospitibus: &, vt simpliciter dicam, indigentium omnium curator est.*

Obscuriùs quidem *Tertullianus* in Apologetico cap. 39. vtpote nihil ibi de Eucharistia dicens, ob religionem arcani in Mysterijs seruari solitam, his tamen verbis Missam publicam describit. *Corpus sumus de conscientia Religionis, & Disciplinæ vnitate, & spei fœdere. Coimus ad Deum; quasi manu facta precationibus ambiamus. Hæc vis Deo grata est. Oramus etiam pro Imperatoribus, pro Ministris eorum, ac Potestatibus, pro statu sæculi, pro rerum quiete, pro mora finis. Coimus ad Literarum Diuinarum commemorationem; si quid præsentium temporum qualitas aut præmonere cogit, aut recognoscere. Certè fidem sanctis vocibus pascimus, spem erigimus, fiduciam figimus, disciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus densamus. Ibidem etiam exhortationes, castigationes, & Censura diuina. Nam & iudicatur magno cum pondere, vt apud certos de Dei conspectu, summúmque futuri iudicij præiudicium est, si quis ita deliquerit, vt à communicatione orationis, & conuentus, & omnis sancti commercij relegetur. Præsideat probati quique Seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti; neque enim pretio vlla res Dei constat. Etiamsi quod arcæ genus est, non de honoraria summa quasi redemptæ religionis congregatur. Modicam vnusquisque stipem menstruâ die, vel cùm velit, & si modò velit, & si modò possit, apponit. Nam nemo compellitur, sed sponte confert. Hæc quasi deposita pietatis sunt. Nam inde non epulis, nec potaculis, nec ingratis voratrinis dispensatur, sed egenis alendis, humandisque, & pueris ac puellis re ac parentibus destitutis, iamque domesticis senibus, item naufragis, & si qui in metallis, & si qui in insulis, vel in custodijs, dumtaxat ex causa Dei Sectæ, alumni Confessionis suæ fiunt.* Sed in publicis illis Christianorum conuentibus Sacrificium offerri solitum, alibi disertè exprimit *Tertullianus*: Sic enim lib. 2. *De Cultu fœminarum*, cap. 11. *Vobis nulla procedendi causa non tetrica. Aut imbecillus aliquis ex fratribus visitatur, aut Sacrificium offertur, aut sermo Dei administratur. Quodlibet horum grauitatis & sanctitatis negotium est.*

Aduersùs Missas priuatas *Lutherus*, aliique Hæretici debacchantur. Hinc librum edidit *De abroganda Missa priuata*, Diabolo vsus Præceptore, vt ipsemet testatur lib. *De Missa priuata & Vnctione Sacerdotum*, tom. 7. pag. 228. Editionis Vuitembergensis. Spiritui tenebrarum & Patri mendacij credere maluit, quàm Spiritui-Sancto per Ecclesiam loquenti, & Ecclesiæ Patribus antiquum & legitimum Missarum priuatarum vsum testimonio suo comprobantibus.

PRO-

PROPOSITIO VNICA.

Missæ Priuatæ legitimæ ac licitæ sunt.

CHristus enim nunquam præcepit, vt Sacerdos nonnisi in solemni & publico Populi conuentu Sacrificium offerat, vel nisi cum populo communicet. Neque etiam Apostolos tale aliquid precepisse legimus. Liberum igitur fuit Sacerdotibus Sacrificium quotidie offerre, etiam absque cœtu & Communione Populi fidelis.

Præterea, quod in Ecclesia perpetuo vsu frequentatum est, legitimum ac licitum censeri debet: sed Missæ priuatæ perpetuo vsu in Ecclesia frequentatæ sunt, siue Missa priuata dicatur quæ, fit in priuatis locis, siue quæ extra frequentem Christiani populi conuentum, siue in qua solus Sacerdos communicat: sunt igitur legitimæ ac licitæ.

Missæ autem priuatę perpetuus vsus testimonijs Veterum & exemplis probatur. *Tertullianus* noctu & priuatim celebrari potuisse indicat, cùm seruente persecutione interdiu non liceret. Lib. *De Fuga in Persecutione*, cap. 14. *Si colligere interdiu non potes, habes noctem. Non potes discurrere per singulos, sit tibi & in tribus Ecclesia.* Constantinum Imperatorem statim post *Baptismum* Oratorium in Palatio extruxisse, quin & portatile templum habuisse cùm in Castra proficiscebatur, eiúsque exemplum nobiles Palatinos secutos, ne Missæ Sacrificio, etiã in Castris carerent, referunt *Eusebius* lib. 4. *De Vita Constantini*, cap. 17. & *Sozomenus* lib. 1. cap. 8. Episcopos, qui ex omnibus Prouincijs ad Dedicationem Ecclesię Hierosolymorum conuenerant, incruenta Sacrificia sæpiùs obtulisse, testatur *Eusebius* cap. 45. eiusdem libri. *S. Gregorius Nazianzenus* Oratione 19. in laudem Patris, eum in cubiculo suo Sacris operatum: & Oratione in laudem Sororis suæ *Gorgoniæ*, domesticum ei Altare fuisse testatur. *S. Paulinus Nolanus* ante lectulum suum parari sibi Altare iussit, ibique Sacrificium obtulit paucis ante obitum horis, teste *Vranio* in eius Vita. Cùm *S. Ambrosius* trans Tyberim apud clarissimam quamdam fœminam inuitaretur, *Vt Sacrificium in domum offerret*, quædam Balneatrix, quæ paralytica in lecto iacebat, sellulâ ad eamdem domum portari se fecit, & Sancti Viri vestimenta ibidem osculata, sanitatem recepit, vt refert *Paulinus* in eius Vita. Vnum ex Presbyteris suis perrexisse in domum cuiusdam Hesperij à malignis Spiritibus vexatam, ibique oblato Sacrificio Corporis Christi, cessasse vexationem, testis est *S. Augustinus* lib. 22. *De Ciuitate Dei*, cap 8. Idem lib. 3. *Contra Cresconium Donatistam* cap. 29. Acta publica refert, quibus *Syluanus* plures cuiusdam Ecclesiæ Calices tradidisse conuincebatur, ex quo non leue indicium sumitur plures Missas in ea priuatim celebratas. Quotidianam Sacrificij Oblationem suis temporibus fieri solitam, testes sunt *S. Cyprianus* Epist. 54. *Amphilochius* in Vita S. Basilij, *S. Ioannes Chrysostomus* Homilia 3. in Epistolam ad Ephesios, & 17. in Epistolam ad Hebræos, *S. Hieronymus* in cap. 1. Epistolæ ad Titum, *S. Augustinus* Epist. 98. aliàs 23. ad Bonifacium Episcopum. *Innocentius I.* Epistolæ ad *Exuperium* Tolosanum Episcopum. *S. Petrus Chrysologus* Sermone 5. *Gregorius Turon.* lib. 1. *De Gloria Confess.* cap. 22. Concilium Agathense Canone 21. priuata Oratoria in agris permisit, in quibus Missa celebrari posset, maioribus Solemnitatibus exceptis *S. Gregorius Magnus* lib. 5. Epist. 43. *Ioanni* Syracusano Episcopo præcipit, vt Missas celebrari permittat in domo *Venantij* Patricij: Et Homiliâ 37. in Euangelia, morem fuisse ait *Cassio* Narniensi Episcopo quotidianas Deo hostias offerre, ita vt pene nullus dies vitæ eius abscederet, quo non omnipotenti Deo hostiam placationis immolaret. Tum eumdem morti proximum in Domus Episcopalis Oratorio Missas celebrasse testatur.

Idem tredecim Altaria in aliqua Ecclesia fuisse scribit lib. 5. Epist. 50. ad *Palladium* Santonensem Episcopum. Quod non leue indicium est Missæ priuatæ in ijs celebratæ. *Theodulfus* Aurelianensis Episcopus in suo Capitulari decreuit, vt Missæ quæ Dominicis diebus peculiares à Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, vt per eas Populus à publicis Missarum Solemnibus, quæ hora tertia canonicè fiunt, abstrahatur. In Chronico Centulensi Tomo 4. *Spicilegij*, lib. 2. cap. 11. habetur Constitutio *Angelberti* Abbatis, qua præcipit singulis diebus triginta saltem Missas in diuersis Altaribus à Monachis celebrari, in quibus memoria fieret *Adriani Papæ & Caroli Magni*, qui tunc viuebant. *Crodogangus* Metensis Episcopus, qui tempore *Pipini* vixit, in Regula Canonicorum Tom. 1. *Spicilegij* edita, cap. 42. meminit eleemosynæ datæ Sacerdotibus pro Missis priuatis. *Ionas Aurelianensis* lib. 2. *Institutionum Laicalium*, cap. 11. tom. 1. *Spicilegij*, testatur Sacerdotes tunc solitos fuisse Sacrificium Deo offerre in ædiculis extra Templum ædificatis.

Missas etiam nemine præter Sacerdotem celebrantem communicante, priscis temporibus in vsu fuisse, testis est *S. Ioannes Chrysostomus* Homiliâ 3. in Epist. ad Ephesios. *Frustra est*, (inquit) *quotidianum Sacrificium, frustra adstamus Altari, nemo est qui participet.* Fidelem populum Dominicis tantùm diebus Eucharistiam sumere *S. Augustinus* optat, & eos qui frequenter vel rarò Communionem sacram percipiunt, modò pari pietatis affectu ad eam accedant, vel ab ea abstineant, pariter laudat Epist. 54. ad *Ianuarium*: & tamen Sacrificium Eucharistiæ quotidie immolari testatur Epistola ad *Bonifacium* superiùs laudatâ. *Gennadius Massiliensis* lib. *de Ecclesiasticis Dogmatibus*, cap. 53. Fideles hortantur ad communicandum omnibus Dominicis diebus, si tamen animo fuerint ab omni affectu peccandi libero. Concilium Agathense præcipit Secularibus vt die Dominico Missam audiant: Eucharistiam verò sumere non iubet, nisi diebus Natiuitatis Domini, Paschatis, & Pentecostes. Concilium Toletanum 12. Canone 5. statuit quidem vt Sacerdos communicet, quoties Sacrificium offert; Sed Communionem plebi non imperat.

Denique Concilium Tridentinum sessione 22. cap. 6. Propositionem nostram Fidei Catholicæ dogma esse confirmat. *Optaret quidem* (inquit) *sacrosancta Synodus, vt in singulis Missis Fideles adstantes, non solùm spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiæ participatione communicarent, quo ad eos Sanctissimi huius Sacrificij fructus vberior proueniret: Nec tamen si id non semper fiat, propterea Missas illas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, vt priuatas & illicitas damnat, sed probat atque adeò commendat: Si quidem illæ quoque Missæ verè communes censeri debent; partim quòd in ijs Populus spiritualiter communicet; partim verò quòd à publico Ecclesiæ Ministro non pro se tantùm, sed pro omnibus Fidelibus, qui ad Corpus Christi pertinent, celebrentur.*

Et Canone 8. *Si quis dixerit, Missas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, illicitas esse ideóque abrogandas; Anathema sit.*

Obijciunt Hæretici, Christum, cùm Cœnam Dominicam instituit, Eucharistiam omnibus qui aderant distribuisse, idque deinceps fieri mandasse his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Missas igitur priuatas, in quibus solus Sacerdos communicat, Institutioni Christi repugnare.

Respondetur; Non quicquid Christus instituendo Eucharistiæ Sacramentum & Sacrificium fecit, à Sacerdotibus fieri debere; alioqui nonnisi sub noctem post cœnam, duodecim tantùm præsentibus, ac mensæ assidentibus, mulieribúsque exclusis, celebrari deberet: Sed sic instituisse Christum, vt Sacerdos consecrans primus de Sacrificio participet, ac deinde alijs, si qui præsentes sunt, & petant, exemplo Christi eroget. Non autem iussit Christus, vt si præter Ministrum nemo alius adsit, aut si adstantium nemo Communionem petat, Sacerdos à Sacrificij oblatione abstineat. Quædam enim ad Sacrificij substantiam pertinent, quæ Dominus noster perpetua imitatione obseruanda Ecclesiæ suæ tradidit, scilicet gratias agere, benedicere, consecrare, offerre, Sacerdotem sacrificantem Corpus & Sanguinem Christi sumere, atque hæc in memoriam Passionis eius peragere. Alia, quæ pro temporis & loci tantùm circumstantijs, ab eo facta sunt, vt dispensare alijs præsentibus, ijsque sedentibus, post cœnam, & sub vtraque specie, à Fidelibus fieri non mandauit; imò quædam non esse imitantanda per Ecclesiam suam declarauit.

Obijciunt secundò; Apostolum 1. ad *Corinthios* 11. Cœnam Dominicam priuatæ opponere, cùm ait: *Hoc non est Cœnam Dominicam manducare. Vnusquisque enim*

suam cœnam præsumit ad manducandum. In quem locum *S. Ioannes Chrysostomus* ita scribit: *Quod Dominicum est, priuatum fecerant. Cœna enim Domini debet esse communis.*

Respondetur, Apostolum, & *S. Ioannem Chrysostomum*, hîc Cœnæ Dominicæ nomine celebrationem, aut sumptionem Eucharistiæ non intellexisse, quæ pauperibus æquè ac diuitibus à Ministris Ecclesiæ dispensabatur: Sed conuiuium ad imitationem Cœnæ Domini post sacra Mysteria celebrari solitum à primis Christianis, quod vocabant *Agapen*, quasi symbolum charitatis. Ad huius autem conuiuij Communionem cùm Diuites amicos dumtaxat eiusdem sortis, non autem pauperes inuitarent, meritò illos reprehendit Apostolus quod Dominicam Cœnam non imitarentur, quam Christus cum Discipulis pauperibus communem habuit; sed priuatam facerent, exclusis aut non expectatis pauperibus. Atque de huiusmodi conuiuijs agi, ex Apostoli verbis euidens est. *Vnusquisque* (inquit) *præsumit cœnam suam ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum; Aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Laudo vos? In hoc non laudo.*

Objiciunt tertiò; Canonem nonum Apostolorum, & Canonem secundum Antiocheni Concilij, & cap. *Peracta*, dist. 2. *De Consecratione*; nec-non verba Diaconi intra Missarum solemnia olim clamare soliti: *Si quis non communicat, det locum*, vt legitur apud *S. Gregorium* lib. 2. *Dialog.* cap. 23. Ex his enim constat, à sacris Mysterijs exclusos fuisse omnes, qui non communicarent; ac proinde nullam Missam absque Communione circumstantium fuisse celebratam.

Respondetur; Ex his nihil colligi posse aduersùs Missas priuatas, siquidem illi Canones, etsi Communionem Fidelibus, qui adsunt Sacrificio, præcipere supponantur, non tamen præcipiunt Sacerdotibus vt à Sacrificij Oblatione abstineant, cùm nullus adest communicaturus. Canon nonus ex ijs qui falsò Apostolici nuncupantur, eos perstringit, *Qui Ecclesiam ingrediuntur, & Scripturas audiunt, neque in precatione & sacra Communione permanent*: id est, qui, dum celebratur Sacrificium, ad finem vsque sacræ Liturgiæ non permanent, vt explicant *Balsamon*, *Zonaras*, & *Aristænus*. Præterea, Canon octauus Clericos adstantes Oblationi à Communione dispensari posse ob causam legitimam significat: Communionem itaque Cleri, & multò minùs Populi adstantis, necessariam non esse agnouerunt horum Canonum Auctores ad substantiam sacrificij. En verba Canonis: *Si quis Episcopus, Presbyter, vel Diaconus, vel ex Sacerdotali catalogo, facta oblatione non communicauerit, causam dicat; & si probabilis fuerit, veniam consequatur: Sin verò minùs, segregetur, vt qui populo offensionis causa fit, & suspicionem dederit aduersùs eum qui obtulit, tanquam non dignè obtulerit.*

Canon secundus Concilij Antiocheni damnat eos dumtaxat, *Qui sanctam Eucharistiæ participationem propter aliquam insolentiam auersantur*, siue *Qui pro quadam intemperantiâ se à perceptione Sanctæ Communionis auertunt* (vt vertit Dionysius Exiguus) Non autem eos qui ob causam legitimam à Communione abstinerent, quamuis sacris Mysterijs interessent. Volebat enim Ecclesia, vt saltem grauiori aliquo crimine sese indignos Communione non præberent Fideles.

Cap. *Peracta*, de Laïcis non loquitur, sed de Clericis, qui Episcopo maiorum Solemnitatum diebus celebranti ministrant ad Altare. Ita vulgò explicant Iuris Canonici Interpretes: Et huic Capiti præfixa legitur hæc epigraphe, *Ecclesiasticis liminibus careat Minister, qui post consecrationem communicare contemnit.* Sic Apostolos statuisse, & Sanctam Romanam tenere Ecclesiam, ait Canon, octauum Apostolorum Canonem mox laudatum indicans, qui de Clericis est, non de Laïcis. Denique ex suppositilia Epistola *Anacleti* Papæ sumptum est istud Caput.

Solemnia Diaconi verba clamantis, *Si quis non communicat, det locum*; Catechumenis, Infidelibus, Excommunicatis, publicè Pœnitentibus, omnibus quibus Eucharistiam sumere non licebat, denuntiabant vt ex Ecclesia post Euangelium & Sermonem, ante Missam Fidelium exirent: Non verò omnes Fideles, qui ad Communionem accessuri non essent, ejciebant ab Ecclesia. Primis certè Ecclesiæ Seculis, Pœnitentes, qui publicæ Pœnitentiæ gradus omnes siue stationes percurrerant, laborésque subierant, Flentium, Audientium, Substratorum; cùm ad quartam & postremam peruenirent, cui *Consistentiæ* nomen, permiscebantur cum Fidelibus, nec tamen statim Eucharistiæ Communione donabantur. In ea statione mulieres occulti adulterij reas stare permisit Ecclesia, ne scelus illarum vulgaretur, si ad inferiores luctuosæ Pœnitentiæ gradus viderentur detrusæ, aut grauissima suspicio maritos impatientes infamię ad mortem illis inferendam compelleret. Liberum igitur erat Fidelibus cęteris, quibuscum in Ecclesia orabant, ad Communionem accedere, vel ab ea abstinere.

Objiciunt hæc *S. Ioannis Chrysostomi* verba, *Frustra habetur Oblatio, frustra adstamus ad Altare, nemo est qui participet.*

Respondetur; Frustra fuisse celebratum Sacrificium, spectato fine secundario, cùm nullus participaret, siquidem ex Ecclesiæ intentione ac desiderio consecratur Eucharistia non solùm vt Sacrificium, sed vt Sacramentum; non ad celebrantis dumtaxat Sacerdotis, sed etiam Fidelis populi spiritualem refectionem: Verùm non frustra fuisse, spectato fine primario, qui est Dei cultus, honor, laus, & erga peccatores propitiatio. Hunc namque finem obtineri posse agnouit *S. Ioannes Chrysostomus*, quamuis nemo præter Celebrantem communicaret. Vnde à Liturgię celebratione propterea non abstinuit, adeóque Missas priuatas inutiles non existimauit.

Objiciunt, *S. Franciscum* in Epistola ad sui Ordinis Sacerdotes, ipsos monuisse & hortatum fuisse, *Vt vna tantùm Missa celebretur in die, secundùm formam Romanæ Ecclesiæ: Si verò in loco plures fuerint Sacerdotes, sit per amorem charitatis alter contentus auditâ celebratione Sacerdotis alterius.*

Respondetur, S. *Franciscum*, quâ humilitate à Sacerdotij susceptione ipse abstinuit, eadem hortari suos ne quotidie celebrent. Quod verò ait, secundùm formam Romanæ Ecclesiæ, ad vnicam celebrationem trahendum non est: Optimè enim nouerat plures Missas Romæ quotidie in Ecclesijs, quibus plures adscripti erant Sacerdotes, celebrari: Sed intelligi debet de Ritu in ipsa celebratione seruando. Sicut enim in Regula præcepit, vt Fratres Officium secundùm morem Ecclesiæ Romanæ recitarent; ita hîc monet vt secundùm formam eiusdem Ecclesiæ Missas celebrent. Tum humilitatis causâ, & ne Sacerdotes ex frequenti celebratione tepidiores fortè fiant, minoríque reuerentia ac præparatione quàm par est, Ministerium exerceant Angelis ipsis formidandum, hortatur vt vnicâ Missa, cui omnes intersint, contenti, à Sacro faciendo reliqui abstineant. Quia verò sciebat id esse contra communem & receptum in Ecclesia morem, sola exhortatione vsus est non præcepto. Ob eandem rationem Carthusiani, & alij quidam Monachi, vnam tantùm Missam, ad quam omnes conueniebant, solis diebus Dominicis, & Festis antiquitus celebrabant: Quod de Carthusianis quidem testantur *Petrus* Cluniacensis Abbas lib. 2. *De Miraculis*, cap. 28. *Guibertus* Abbas Nouigentinus lib. 1. De Vita sua, cap. 11. & *Petrus Belensis* Epist. 86. Hunc tamen vsum Romanæ Ecclesiæ fuisse, nullibi legimus: Imò ex Epistola *Innocentij I.* ad *Exuperium* Tolesanum Episcopum contrarium colligitur. Ideò enim à Sacerdotibus seruandam pudicitiam docet, quia non præterit dies qua à Sacrificijs Diuinis vacent. Rauennæ eamdem viguisse ac Romæ disciplinam, verisimile est: At quotidie oblatum fuisse in Ecclesia Rauennate incruentum Sacrificium, *S. Petrus Chrysologus* testis est Sermone 5. *Hic est* (inquit) *vitulus, qui in epulum nostrum quotidie ac jugiter immolatur.* Quamuis variam fuisse consuetudinem Ecclesiarum in hoc disciplinæ capite *S. Augustinus* testetur Tractatu 26. in Ioannem & Epist. 54. aliàs 118. ad *Ianuarium*, Alicubi scilicet nullum diem intermitti quo non offeratur, alicubi Sabbato tantùm & Dominico, alibi tantùm Dominico: In Africa tamen Sacrificium Corporis Christi quotidie fuisse oblatum, colligitur ex Epistola illius ad *Bonifacium* Episcopum supra laudata: *Nonne* (inquit) *semel immolatus est Christus in se ipso, & tamen in Sacramento non solùm per omnes Paschæ Solemnitates, sed omni die populis immolatur.* Ac *S. Cypriani* tempore iam in more erat quotidiani Sacrificij Oblatio, vt constat ex eius Epist. 54. ad *S. Cornelium*, in qua ita scribit: *Episcopatus nostri honor*

grandis

grandis & gloria est pacem dedisse Martyribus, vt Sacerdotes qui Sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo & victimas præparemus.

CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA:

REGVLA I.

Missam nemine adstante & respondente celebrare non licet, sed unus saltem Minister adesse debet, qui Sacerdoti respondeat.

Missas enim huiusmodi Concilia prohibuerunt, scilicet Concilium Moguntinum sub *Leone III.* Canone 43. *Nullus* (inquit) *Presbyter, vt nobis videtur, solus Missam cantare valet rectè. Quomodo enim dicet*, Dominus vobiscum, & Sursum corda *admonebit habere, & alia multa his similia, cùm alius nemo cum eo sit?*

Synodus Parisiensis sub *Gregorio IV.* lib. 1. cap. 48. *Irrepsit in plerisque locis partim incuriá, partim auaritiâ reprehensibilis vsus, & congrua amendatione dignus, eò quòd nonnulli Presbyterorum sine Ministris Missarum solemnia frequentent. Vnde conuenienдus, imò interrogandus nobis videtur huiusmodi Corporis & Sanguinis Domini solitarius Consecrator, quibus dicis*, Dominus vobiscum, *& à quo illi respondetur*, Et cum spiritu tuo: *Vel pro quibus supplicando Domino inter cętera*, Memento Domine, & omnium circumstantium, *cùm nullus circumstet, dicit. Quæ consuetudo quia Apostolicæ & Ecclesiasticæ Auctoritati refragatur, & tanta Mysterio quamdam dehonorationem irrogare videtur, omnibus nobis in commune visum est, vt deinceps huiuscemodi vsus inhibeatur, prouideatque vnusquisque Episcoporum, ne in sua Parochia quisquam Presbyterorum Missam solus celebrare præsumat.*

Concilium Nannetense, apud *Iuonem Carnotensem* part. 3. cap. 70. eundem abusum prohibet. *Definiuit sanctum Concilium, vt nullus Presbyter solus præsumat Missam celebrare. Cui etenim dicis*, Dominus vobiscum, Sursum corda, *aut* Gratias agamus Domino Deo nostro, *cùm nullus sit qui respondeat? Aut in Canone*, Et omnium circumstantium, *cùm nemo adsit? Aut quem inuitat ad orationem, cùm dicit*, Oremus, *cùm nullus sit qui secum oret? Aut ergo ista penitus reticenda sunt, & non solùm non erit perfectum Sacrificium, verùm etiam incurret,* „ *quisquis est ille, illam terribilem sententiam*: Si quis tu„ lerit de hoc, tollat Deus partem eius de libro vitæ: *Aut si hæc muris & parietibus insusurrauerit, ridiculosum erit. Quapropter illa periculosa superstitio maximè à Monasterijs Monachorum exterminanda est. Prouideant autem Prælati, vt Presbyteri in Cœnobijs, & in alijs Ecclesijs cooperatores habeant in celebratione Missarum. Si quis hæc transgressus fuerit, ab Officio suspendatur.*

REGVLA II.

Præter Clericum, aut idoneum Laicum ministrantem plures adesse Sacrificio minimè necesse est.

Fuerunt aliqui plus æquo meticulosi, qui ne mendacij rei fierent, si ad vnum solum præsentem plurales salutationes dirigerent, à Sacrificij Oblatione abstinebant, nisi præter Clericum ministrantem vnus saltem præsens adesset, vt verè posset Celebrans duobus adstantibus dicere, *Dominus vobiscum*, &, *Orate fratres*. Extat ea de re Canon apud *Gratianum* dist. 1. *De Consecratione* cap. 61. sub *Soteris* Papæ nomine, qui ab alijs *Anacleto* tribuitur. *Hoc quoque statutum est* (inquit) *vt nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus ipse tertius habeatur: Quia cùm pluraliter ab eo dicitur*, Dominus vobiscum, *& illud in Secretis*, Orate pro me, *aptissimè conuenit, vt illius respondeatur salutationi.* Idem sancitum fuit in Concilio Coloniensi, par. 2. cap. 18. Verùm hi Canones, quid sit conueniens declarant, non quid necessarium, & nullius roboris est cap. *Hoc quoque*, ex supposititia *Soteris* vel *Anacleti* Epistola compactum.

REGVLA III.

Eremitis perpetuò inclusis permitti potest vt soli sine respondente Missam celebrent.

Id aliquando concessum à Romano Pontifice, refert doctissimus Cardinalis *Bona*, lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, cap. 23. idque confirmat Glossa ad laudatum *Gratiani* Caput. Id apud Monachos olim toleratum, vel ipsis ex indulgentia concessum, scribunt *Odo Cameracensis* in Expositione Canonis, & *Stephanus Eduensis* lib. *De Sacramento Altaris*, cap. 13. Nec id à ratione videbatur alienum, vt quia solus diceret, *Dominus vobiscum*: Nam his verbis se Ecclesiam salutare aiebant, quæ est vna in multis, & tota in singulis, vt ostendit etiam *Petrus Damiani* in Opusculo ad *Leonem Inclusum*, quod inscripsit, *Dominus vobiscum*. Quòd si Sacerdos, cùm solus recitat nocturnas & diurnas preces, omnia pluraliter profert, quæ plurali numero enuntiantur in Diuinis Officijs; dicit enim, *Venite adoremus, Oremus, Benedicamus*, cùm nemo illic sit qui cum ipso adoret, precetur, benedicat: Non repugnat rationi vt Sacerdos absque Ministro & circumstantibus celebrans dicat *Dominus, vobiscum*, aut omnes circumstantes Deo commendet, quia hæc verba Fideles omnes spectant, *Qui adsistunt quasi præsentes, fide & charitate Sacramentis communicantes*, vt loquitur *Stephanus Eduensis*. Verumtamen id ne inclusis quidem Eremitis licet absque Sedis Apostolicæ licentiâ. Vt enim decreuit *Alexander III.* cap. *Proposuit*, Extra *De Filijs Presbyterorum*, Solus Presbyter Missarum solemnia sine Ministri suffragio celebrare non potest.

REGVLA IV.

Missæ Minister vir esse debet, non fœmina, etiam Sanctimonialis.

Id enim Canonibus vetitum est. Ita Laodicenum Concilium, Canone 44. *Non oportet mulierem ad Altare ingredi.* Ita *Gelasius I.* Epist. 9. ad Episcopos Lucaniæ, cap. 26. *Impatienter audiuimus tantùm diuinarum rerum subijsse despectum, vt fœminæ sacris Altaribus ministrare ferantur: Et cuncta quæ non nisi virorum famulatui deputata sunt, sexum, cui non competit, exhibere.* Concilium Parisiense 6. lib. 1. cap. 45. *Quædam nostrorum virorum relatu, quædam etiam visu didicimus, in quibusdam Prouincijs contra legem diuinam, canonicámque institutionem, fœminas sanctis Altaribus se vltrò ingerere, sacratáque vasa impudenter contingere, & indumenta Sacerdotalia Presbyteris administrare ∴ Hoc ergo tam illicitum factum, quia ex toto à Christiana Religione abhorret, ne vlterius fiat, inhibendum est.*

Concilium Nannetense, Canone 3. *Hoc secundùm auctoritatem Canonum modis omnibus est prohibendum, vt nulla fœmina ad Altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut infra cancellos stare, aut sedere.*

REGVLA V.

Maximè decet, omninòque seruandum est, cùm fieri potest, vt Missæ Minister Clericus sit, superpelliceo induatur, & talari veste.

Ita decreuerunt Concilium Mediolanense 1. Aquense anni 1585. Tolosanum 1590. cap. 6. Arenoniense anni 1594. cap. 22. Narbonense anni 1609. cap. 19.

REGVLA VI.

Missarum siccarum celebratio, quamuis aliquando tolerata, permitti tamen non debet.

Missa sicca dicta est, quæ à Sacerdote sacris vestibus induto, absque Oblatione, Secretis, Canone, Consecratione, & Communione, absque Calice & Hostia celebrabatur. *Nautica* etiam vocata est, quòd in mari & fluminibus celebrari soleret, in quibus propter motum & agitationem fluctuum vix potest Sacrificium of-

ferri absque periculo effusionis. In vsu erat tempore S. *Ludouici* Regis, quem, cùm è transmarina Expeditione in Galliam rediret, Corpus Christi in naui decentissimè collocari, atque ibi Officia diuina, & Missam, excepto Canone, quotidie celebrari iussisse, refert *Guillelmus De Nangiaco* in eius Vita. Eiusdem Missæ Ritum describit *Durandus* in Rationali Diuinorum Officiorum, lib. 4. cap. 1. Hanc reuera siccam esse, sine gratia & humore confectionis Eucharistiæ, & nihil Fidelibus prodesse, ait *Petrus Cantor* in Verbo Abbreuiato, cap. 29. Aduersùs illam acriter declamat *Estius* magni nominis Theologus Oratione 13 Theologica. *Ioannes EcKius* vocat irrisionem Dei & illusionem Christi. Illius vsum esse prorsus illicitum, quia continet falsitatem in facto & in verbo, scribit *Siluius*. In facto, quia Sacerdos simulat omnia quæ sunt celebrantis, nec tamen celebrat aut Sacrificium offert: In verbo, quia recitantur Orationes quæ promittunt Sacrificium, & aguntur postea gratiæ, quasi illud oblatum ac sumptum esset. De ipsa scribit pius & eruditus Cardinalis *Bona* lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, cap. 15. *Missa sicca ab indiscreta & priuata quorumdam deuotione duxit originem, cui nimiùm indulgentes fuerunt Sacerdotes. Larua est & simulatio quædam veræ Missæ, sicca procul dubio & ieiuna, vtpotè carens non solùm Consecratione, sed etiam sumptione Corporis Christi, similis cœnæ ligneæ & lapideæ, quam Lampridius & alij referunt conuiuis suis Heliogabalum exhibuisse.* Has in Belgio abrogauit Synodus Cameracensis 2. Tit. 3. cap 7. & Synodus Yprensis *Martini Rythouij* tit. 15. cap. 10. alibi Episcoporum vigilantia. Sed multò ante vetitæ fuerant à Concilio Parisiensi anno 1212. Canone 11.

REGVLA VII.

Missæ Sacrificium priuatis in domibus, atque omninò extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicat Oratoria, ab Ordinarijs designanda & visitanda, à secularibus aut Regularibus Sacerdotibus quibuscunque peragi non debet.

ITa statuit Concilium Tridentinum Sessione 22. A *Constantini* tamen temporibus obtinuit consuetudo, vt in Castris ritè ac licitè celebretur in Altari portatili. Possunt etiam Episcopi licentiam concedere celebrandi Missam in Capellis & Oratorijs domus priuatæ, ob grauem necessitatem, vel iustam causam: Neque hanc ipsis potestatem cap. *Concedimus*, & cap. *Missarum*, dist. 1. *De Consecratione*, olim attributam, sacra Synodus abstulit, cùm solos abusus in celebratione Missarum occurrentes prohibere voluerit, & de communi duntaxat celebrandi modo statuerit, neque excluserit exceptiones iure communi licitas, vt probat *Barbosa* lib. *de Officio & Potestate Episcopi*, part. 2. Allegatione 23. Causæ iustitium explicat Concilium Londinense anni 1342. Canone 1. hanc licentiam alijs concedi vetans quàm Magnatibus seu Nobilibus moram facientibus in locis ab Ecclesia Parochiali notabiliter distantibus, aut notoriè debilibus vel infirmis, aliàs irritam decernens & inanem.

Ea de re ita statuit Concilium Mediolanense 1. sub S. *Carolo Borromæo*, part. 2. *Oratoriorum autem ædificationem, aut vsum ne facilè, sed magna de causa permittant Episcopi. In eis autem designandis vel probandis hæc seruent: Ne fiat in interiorum ædium partibus, in quibus Domini, vel familia frequentiùs versentur; sed commodo & honesto loco, à cubiculis, triclinijs, & aula separato, ad templi formam & regulam propriùs accedant. Nec ita angusta sint, vt qui Missam audierint ad ostium aut fenestram stare cogantur; aut denique ibi sacris interesse, vbi promiscuè profanum aliquod exerceatur; quod fieri omninò prohibemus. Cùm autem id permissum fuerit, is eo rariùs vtatur; ne distracti homines illa commoditate, Ecclesiam Dei minus frequentent; quod exemplo etiam noceat alijs.*

Concilium Mediolanense 4. part. 2. *Episcopus omnibus Missam in Oratorio priuato celebrandi facultatibus hactenus concessis certos limites modúmque præfiniat; ita vt præter causas, quas magnas & vrgentes is iudicauerit, in ipsis priuatis Oratorijs Missam celebrare ex facultatibus illis deinceps non liceat, nisi hoc fuerit à Sede Apostolica indultum.*

Excipiendæ sunt in huiusmodi concessionibus Maiores Solemnitates, secundùm Canonem 21. Concilij Agathensis, ex quo desumptum est cap. *Si quis*. Dist. 1. *De Consecratione*, cuius hæc sunt verba: *Si quis etiam extra Parochias, in quibus legitimus est ordinariúsque conuentus, Oratorium in agro habere voluerit; reliquis Festiuitatibus, vt ibi Missas teneat, propter fatigationem familiæ, iusta ordinatione permittimus: Pascha verò, Natale Domini, Epiphania, Ascensionem Domini, Pentecosten, & Natale S. Ioannis Baptistæ, vel si qui maximi dies in Festiuitatibus habeantur, nonnisi in Ciuitatibus aut in Parochijs teneant. Clerici verò, si qui in Festiuitatibus, quos supra diximus, nisi iubente aut permittente Episcopo, Missas facere aut tenere voluerint, à Communione pellantur.* Excipienda quoque Solemnitas Corporis Christi, Assumptio Beatæ Mariæ Virginis, & Festum omnium Sanctorum. Hæc denique conditio in huiusmodi concessionibus apponitur, vt alij, præter quam seruitio personæ, cuius intuitu Oratorium conceditur, necessarij, ibidem audientes Missam, ab obligatione audiendi eam in Ecclesia per hoc non liberentur. Quod in his facultatibus construendi Oratoria, ex stylo Romanæ Curiæ apponi consueuit (inquit *Barbosa*) vel his verbis exprimi solet; *Saluo iure Parochiali*, vt habent Statuta *Hugonis* Parisiensis Episcopi, anno 1326. edita; & Concilium Mediolanense 4. Concilium apud Castrum Gonterij anno 1336. Canone 10. sex Dominicas excipit, in quibus per nullum poterit in Capellis huiusmodi celebrari, nisi per Rectorem Parochialis Ecclesiæ, vel eius Capellanum.

REGVLA VIII.

Missas in Capellis & Oratorijs priuatis ex Dispensatione Sedis Apostolicæ non licet celebrare, nisi Dispensationis Litteris ab Episcopo visis, recognitis, & approbatis.

DIspensationes enim contra Ecclesiæ ordinem, & Episcoporum iura Sedes Apostolica concedere non solet, nec intendit, vt constat ex cap. *Cùm Capella*, Extra, *De Priuilegijs*, ex cap. *Cùm plantare*, ibidem, ex cap. *Venerabili*, Extra, *De Verborum significatione*, & ex Concilio Tridentino sess. 24. *de Reform.* cap. 11. Eámque semper conditionem supponit Summus Pontifex in gratiarum huiusmodi concessione. *Si preces veritate nitantur.* Hinc Synodus Carnotensis anno 1526, ea de re ita statuit: *Antiquum à nostris Prædecessoribus editum Statutum innouantes, interdicimus omnes & singulas Capellas nostræ Diœcesis, quæ non habent Capellanum fundatum, & in eis Beneficiatum. Et in his scriptis suspendimus omnes & singulos Presbyteros qui in dictis Capellis celebrauerint, nisi de assensu nostro, aut super hoc sint priuilegiati à Sede Apostolica. Priuilegiati autem super hoc Nobis vel Officiali nostro exhibeant Priuilegia sua infrà mensem à tempore notitiæ huius renouati Statuti.*

Concilium Senonense sub *Antonio* Cardinali *A Prato*, 1528. ita decreuit: *Non liceat in Oratorijs priuatis, quæ in domibus priuatorum interdum habentur, Missas celebrare pretextu Dispensationis Sedis Apostolicæ, nisi priùs visis ab Episcopis, recognitis & approbatis dictis litteris Dispensationis.*

Synodus Parisiensis anno 1557. *Nullus in priuatis ædibus vel Oratorijs, Dispensationis cuiusdam prætextu Sacra celebrare præsumat, absque dicta Dispensatione visa & approbata per Nos vel Commissos nostros.*

REGVLA IX.

Missis priuatis celebrandis hic modus & ordo ab Episcopis, Ecclesiarum Rectoribus, alijsque Superioribus statui debet diebus Dominicis Festisque Majoribus, vt earum celebratione & auditione Populus Christianus à Missa Parochiali audienda non distrahatur.

ITa sanxerunt Synodus Lingonensis sub *Ioanne Damboise* anno millesimo quadringentesimo nonagesimoprimo. Senonensis, anno millesimo quingentesimo vigesimo-quarto. Carnotensis anno millesimo quingentesimo vigesimo-sexto. Parisiensis anno millesimo quin-

quingentesimo-quinquagesimo-septimo. Concilium Rothomagense anno millesimo quingentesimo octogesimo-primo. Burdigalense anno millesimo quingentesimo octogesimo-secundo. Bituricense anno millesimo quingentesimo octogesimo-quarto.

REGVLA X.

Fideles diebus Dominicis & Maioribus Festis Parochiam frequentare, Solemne Sacrum, & verbum Dei in ea audire tenentur.

Sic enim statuit Concilium Tridentinum sessione 22. in Decreto de obseruandis & euitandis in celebratione Missæ: *Ordinarij locorum Episcopi moneant populum, vt frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis & Maioribus Festis accedant.* Et sessione 24. De Reformatione, cap. 4. *Moneat Episcopus Populum diligenter, teneri vnumquemque Parochiæ suæ interesse, vbi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei.* Et cap. 7. *Episcopi curabunt vt Parochi inter Missarum solemnia, aut Diuinorum celebrationem, sacra Eloquia, & salutis Monita vernacula lingua, singulis diebus festis vel solemnibus explanent, eademque in omnium cordibus postpositis inutilibus quæstionibus, inserere, atque eos in Lege Domini erudire studeant.*

Sixtus IV. cap. *Vices illius*, tit. *De Treuga & Pace*, Extrauag. Commun. lib. 1. Vetat *Ne Fratres Mendicantes prædicent, Populos Parochianos non teneri audire Missam in eorum Parochijs diebus Festiuis & Dominicis, cùm iure sit cautum illis diebus Parochianos teneri audire Missam in eorum Parochiali Ecclesia: Nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent.*

Ea obligatio ex antiquioribus Canonibus & Statutis Synodalibus confirmatur; scilicet Concilio Sardicensi Canone 14. *Memini (inquit Osius) in superiore Concilio Fratres nostros constituisse, vt si quis Laicus in ea, in qua commoratur, Ciuitate, tres Dominicos dies, id est, per tres septimanas, non celebrasset conuentum, Communione priuaretur. Si ergo hæc circa Laicos constituta sunt, multò magis Episcopo nec licet, nec decet, si nulla sit tam grauis necessitas quæ detineat, vt ampliùs à suprascripto tempore absens sit ab Ecclesia sua.*

Ex Concilio Nannetensi Canone 1. decernente, *Vt Dominicis & Festis diebus Presbyteri, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius Parochianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto Presbytero, ibi Missam velit audire. Quem si inuenerint, statim ab Ecclesia eijciant, & ad suam Parochiam redire compellant.* Et Canone secundo: *Nullus Presbyter alterius Parochianum, nisi in itinere fuerit, vel Placitum ibi habuerit, ad Missam recipiat.*

Ex *Theodulfo* Aurelianensi Episcopo in Capitulari ad Diœcesis suæ Presbyteros, cap. 46. *Admonendus est Populus, vt ante publicum peractum Officium ad cibum non accedat, & omnes ad sanctam Matrem Ecclesiam Missarum solemnia & prædicationem audituri conueniant, & Sacerdotes per Oratoria nequaquam Missas nisi tam cautè ante secundam horam celebrent, vt populus à publicis Solemnitatibus non abstrahatur. Sed siue Sacerdotes, qui in circuitu vrbis, aut in eadem vrbe sunt, siue populus, in vnum ad publicam Missarum celebrationem conueniant, exceptis Deo sacratis fœminis, quibus mos est ad publicum non egredi, sed claustris Monasterij contineri.*

Ex *Galonis* S. R. E. Cardinalis & Sedis Apostolicæ Legati Constitutionibus anno 1240. *Præcipitur quòd Presbyteri Parochianos suos, qui tribus Dominicis continuis se ab Ecclesia absentauerint sine causa iusta & necessaria, interdicant, & ad Episcopum mittant interdictos.*

Ex Statutis Synodalibus Ecclesiæ Rothomagensis anno 1344. *Parochianus existens in Parochia, si tribus diebus Dominicis continuis ad Missam non venerit, excommunicetur, & sic frequenter in Ecclesijs publicetur. Item inquirat specialiter à Pœnitentibus Parochianis, si venerint diebus Dominicis & festiuis ad suam Matrem Ecclesiam Parochialem, cùm ad hoc teneantur tam de iure diuino, quàm humano, tam naturali quàm positiuo: & quòd non sint deterioris deuotionis quàm Iudæi, & Saraceni, qui in suis Solemnitatibus Sabbatinis in suis conueniunt Synagogis. Quòd si non venerint, prout tenentur, ipsam taliter in prosperitate contemnendo, debent meritò formidare, ne ipsa sua Parochialis Ecclesia ipsos vel suos liberos despiciat in aduersitate, vtpote in suis infirmitatibus, vel in morte.*

Ex Synodo Senonensi anni millesimi quingentesimi vigesimi-quarti, Carnotensi anni millesimi quingentesimi vigesimi-sexti, Parisiensi anni millesimi quingentesimi quinquagesimi-septimi, quæ Promotoribus Episcopalis Fori denuntiari iubent Parochianos, qui tribus diebus Dominicis continuis sine causa iusta, & legitimo impedimento, Missæ Parochialis defuerint.

Ex Concilio Narbonensi anni 1551. Canone 36. *Præcipimus (inquit) Parochis omnibus, eorúmque vicem gerentibus, è suggesta siue Prono Parochianos monere, Excommunicationis pœnam illis minitantes, vt vnusquisque ad Missam Parochialem veniat, diebus præsertim Dominicis; & Domesticos omnes ducat.*

Ex Concilio Rotomagensi anno 1581. Tit. *De Curatorum & Parochianorum Officijs*, num. 23. *Quoniam (inquit) videmus multos adduci ad præceptorum Ecclesiæ & Ministrorum eiusdem contemptum, non facilè admittantur fundationes, & erectiones Capellarum, & Fraternitatum, in quibus ordinatur celebratio Missæ Dominico die, eâ potissimùm horâ, quâ populus vniuersus conuenire debet ad audienda diuina præcepta Dei & Ecclesiæ. In Missis verò Caritatum, atque aliarum Fraternitatum ab antiquo eo die constitutarum, nec Aqua, nec Panis benedicantur: & inter illarum Missarum solemnia moneantur non esse prætermittendas Missas Parœciales propter assistentiam in ea Missa, quæ ex deuotione & consilio celebratur. Quisquis verò Presbyter in alia Missa quàm Parœciali Aquam & Panem benedixerit, sit suspensus à Diuinis.*

Ex Concilio Burdigalensi anni 1583. cap. 5. *Vetus etiam illud Decretum identidem denuntiens, quo propositâ Excommunicationis pœna præcipitur, ne quis tribus continuis Dominicis à Parochialis Missæ celebratione absit. Quod vt accuratiùs adhuc obseruetur, sciscitentur Confessarij à Pœnitentibus, an huic officio satisfecerint: & peccati grauitatem, vt ab eo in posterum arceantur, ipsis proponant.*

Ex Concilio Turonensi anni 1583. cap. 15. *Sanctorum Patrum (inquit) antiqua Decreta renouantes, omnibus & singulis Christi Fidelibus, suis Missis Parœcialibus, & alijs suarum Parœciarum Diuinis Officijs, singulis diebus Dominicis, & Festiuis interesse, districtè præcipimus: A quibus si per tres dies Dominicos continuè sequentes illos abesse contingat, nisi legitimo impedimento retineantur, pœnas à sacris Canonibus indictas incurrere declaramus: Quod illis sui Rectores & Confessarij sæpius inculcare non omittant. Et ne prætextu Diuinorum Officiorum, quæ in alijs Ecclesijs quàm Parœcialibus celebrari solent, reuocari aut distrahi possint, Maiorem Missam, & Vesperas in Ecclesijs Cathedralibus, Collegiatis, & Monasterijs, post Parœciale Officium peractum, tantùm debere incohari decernimus. Quod vt fiat commodiùs, Episcopi seu eorum Officiales, ipsis Rectoribus seu Parœcis certas horas, quibus Maiorem Missam & Vesperas in suis Ecclesijs celebrare teneantur, ita præscribant, vt Parœcialibus Diuinis peractis, ipsi Parœciani ad Cathedralem & Collegiatas, aliásque Monasteriorum Ecclesias, ad Diuina inibi audienda, pro sua deuotione se transferre valeant.*

Ex Concilio Mediolanensi 4. in quo *S. Carolus* Decreti à Concilio Tridentino editi de Parochiæ frequentatione à Fidelibus, diebus saltem Dominicis, alijsque maiorum Solemnitatum, executionem Monitorijs Literis vrget, & ad Missam Parochialem his diebus audiendam amantissimè adhortatur, grauissima incommoda & mala ex huius officij neglectu oriri docens. *Hinc (inquit) in plerisque sæpè fidei Articulorum, & Dei sanctæque Matris Ecclesiæ præceptorum, quæ ad salutem consequendam Christianum hominem nosse oportet, imperitia; festorum dierum cultus neglectus, debita Christianæ pietatis opera non exculta; non cognita Christiana familiarum institutio, languescens Sacerdotum Parochorum omne officium, eorum aliquis contemptus; sanctissimorum Institutorum, & sacrorum Canonum violatus vsus; hinc denique in Ecclesijs Parochialibus instaurandis, ornandis, sartis tectisque habendis cura multis ex partibus neglecta, in illisque nulla aut penè exigua Ecclesiastica ad Diuina Officia obeunda supellex.*

Nec verò quemquam aliquod, quod vel ex Parochialis Ecclesiæ aliqua distantia, vel ex pluuia, frigore, æstu, temporúmue vicissitudine existit incommodum, ab hoc officio deterreat: immo verò ad illud diligentiùs exequendum, prout in Domino confidimus, se quisque eorum accendat necesse est; qui salutis suæ memores, huius rei grauitatem, eorum quæ commemorata sunt ratione perpendent; quique aliquando secum animo repatabunt, non solùm Parochialem Ecclesiam sibi datam esse, in qua primùm Baptismo suscepto, Christo Domino renati, alijs Sacramentis aluntur ad perpetuam salutem; sed Parochum etiam Sacerdotem sibi loco parentis esse debere, quem diligant, colant, atque obseruent; hoc sibi proponentes, illum pro Fidelibus sibi commissis apud Deum internuncium ac deprecatorem esse, diuinæ Legis Interpretem, Dispensatorem Mysteriorum Dei, Christianæ vitæ & morum disciplinæ Magistrum, à quo omne petant piè rectèque agendi consilium, ac denique Ministrum omnium ferè, quæ ad salutem eis necessaria sunt.

Huic autem nostræ Monitioni etsi omnes pro præcipua salutis suæ cura audientes esse debeat; imprimis tamen patres familiâs, tutores, curatores, ludimagistros, ceterosque aliorum moderationi, curationiue præfectos cohortamur, diuináque contestatione admonemus: Vt de sua, & aliorum, quorum curam gerunt, salute soliciti, primùm ipsi hæc paterna Monita amplectantur, tum illos etiam crebris cohortationibus ad illa exequenda inflamment, idque curent, vt non solùm Missæ & diuinorum Officiorum tempore illi in Parochialem Ecclesiam conueniant; verùm etiam vt institutas in ea Doctrinæ Christianæ scholas statis illis diebus frequentent.

Ex Comitijs Generalibus Cleri Gallicani habitis annis millesimo sexcentesimo vigesimo-quinto, trigesimo-quinto, & quadragesimo-quinto, quæ Fideles vna saltem ex tribus Dominicis Missæ Parochiali adesse teneri, & à Prælatis Ecclesiasticis, vt id officium impleant, cogi posse, declarant: Regularibus prohibitum ne Fideles concionibus, doctrinâ, consilijs à Missa Parochiali auertant: Et ne Conciones habeant, Supplicationes solemnes, Congregationes, aut publicus Conuentus in suis Cœnobijs, quo tempore Missa Parochialis celebratur.

Ex Iudicio Censorio Sacræ Facultatis Parisiensis, quæ plurimas inter Propositiones die tertia Februarij 1665. ad se delatas, & damnatas, hanc quoque confixit, vt *Falsam, & Decreto Concilij Tridentini contrariam*, quæ his verbis expressa erat: *Populus Christianus vi Tridentini Concilij cogi non potest per Censuram & pœnam Ecclesiasticam, vt Dominicis diebus Missam Parochialem audiat.*

REGVLA XI.

Fideles audientes Missam Dominicis Festisque diebus in Ecclesijs Regularium, Ecclesiæ præcepto de audienda Missa satisfaciunt.

ITta declarauit *Leo X.* Pontifex Maximus Diplomate dato Romæ die 13. Nouembris, anno 1517. *Intelleximus* (inquit) *quosdam in dubium reuocare, & perinde timoratis conscientijs scrupulum inijcere, si Christi Fideles, qui Dominicis & Festis diebus extra Ecclesias suas Parochiales, Missas, audiunt in Ecclesijs Fratrum Ordinum Mendicantium, Ecclesiæ præcepto de Missa audienda satisfaciant. Nos enim ambiguitatem huiusmodi penitus tollere volentes, vt cum sinceriori conscientia Fideles quique Deo Creatori suo seruiant, Auctoritate Apostolica, tenore præsentium notum facimus, omnes Christi Fideles vtriusque sexus, qui (non contempto proprio Sacerdote Parochiali) in Ecclesijs Fratrum Ordinum Mendicantium, Dominicis & Festis diebus Missas audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missa audienda, nec in aliquam labem peccati mortalis, pœnámue incurrere.*

Hanc Declarationem confirmauit Sanctus Pontifex *Pius V.* Diplomate dato Romæ 17. Kal. Septemb. anno 1567. *Christi Fideles* (inquit) *audienda Missas & alia Diuina Officia in Ecclesia Fratrum huiusmodi diebus Dominicis aut Festiuis, præcepto Ecclesiæ de illis audiendis satisfecisse censeantur.* Potest tamen fieri aliunde vt quis peccet, etiam lethaliter, non audiendo Missam in propria Parochia, vt si quis nolit eam audire ex contemptu, aut quando Parochus declarat ea quæ Parochiani scire tenentur (inquit *Barbosa* lib. *De Potestate & Officio Episcopi*, par. 2. Allegat. 24. *Nauarrum* aliósque secutus) Porrò Parochus singulis Dominicis in Missa Parochiali declarat ea, quæ Parochiani scire tenentur: & ex contemptu transgredi censetur Concilij Tridentini, veterúmque Synodorum Decreta de Missa Parochiali audienda Dominicis diebus, qui proprij Pastoris indigens instructione, tribus Dominicis continuis ab ea abest absque legitima causa, nec Censuras timet huius Decreti violatoribus à Prælatis quandoquè intentatas. Perperam verò & imperitè colligeret aliquis ex laudato *Pij V.* Diplomate, ipsum ab audiendæ Missæ Parochialis obligatione absoluisse sæculares, qui Missam in Fratrum Mendicantium Ecclesijs aut Oratorijs audiuissent: cum Tridentini Concilij Decretum saluum & inuiolatum manere Sanctus Pontifex voluerit. Et si quid aliud intenderit, eius Diploma, nec-non similes Constitutiones de Regularium Priuilegijs, *Gregorius XIII.* eius Successor ad terminos Iuris communis, & Sacri Concilij Tridentini reuocauit, Constitutione quæ incipit, *In tanta.*

REGVLA XII.

Parochi, cuiusquam gratia, aut metu, Missam Parochialem anticipare non debent, aut differre; sed eâ horâ celebrare, quæ populo magis commoda sit.

ITa decreuit Concilium Mediolanense 1. cap. De his quæ pertinent ad celebrationem Missæ. *Quod si forte quispiam imperio quodam, aut contumelia, aut minis, aut vi contenderit, vt Sacerdos quidam contra quàm hoc Decreto sancitum est, faciat: Si Clericus sit, & Beneficium obtineat, eo priuetur. Si non habet Beneficium, ne habere quidem ad quinquennium possit: Si Laicus: reipsa iam tunc Excommunicationis pœnam subeat.*

Concilium Turonense anni 1583. capit. 8. *Missas Parœciales hora conuenienti, non priùs aut tardiùs celebrent hi quibus incumbit, Potentum quorumuis, etiam Nobilium, aut aliarum personarum fauore, precibus, minis seu comminationibus in contrarium non præualituris.*

Concilium Bituricense anni 1584. Tit. 23. Canone 8. *Non celebretur Missa Parœcialis ad nutum Nobilium, aut Laicorum, sed consuetâ & opportuna horâ.*

ARTICVLVS VI.

De valore Sacrificij Missæ.

VAlor Sacrificij Missæ, seu vis illius & dignitas, ratione rei oblatæ & principalis offerentis, infinita est. Eadem enim victima est, quæ in Cruce pro nostris & totius Mundi peccatis est oblata; idem Sacerdos: vnum & idem proinde Sacrificium, solâ offerendi ratione diuersum, vt docet sacra Synodus Tridentina. Cùm itaque Christus idem sui Sacrificij Sacerdos & victima, sit infinitæ dignitatis & virtutis, Missæ Sacrificium ea ratione spectatum infiniti pretij ac virtutis est. Christus enim qui in eo immolatur, *In se vno totum exhibuit, quod esse necessariam ad redemptionis nostræ sciebat effectum, idem scilicet & Sacerdos, & Sacrificium; & idem Deus & Templum: Sacerdos per quem sumus reconciliati, Sacrificium quo reconciliati: Templum in quo reconciliati, Deus cui reconciliati: Solus tamen Sacerdos, & Templum, & Sacrificium, & hæc omnia secundùm formam serui* (inquit *S. Fulgentius* lib. *De Fide ad Petrum*, cap. 2.) At Sacrificium Missæ spectatum ratione effectus, quem ex Christi institutione habet, quatenus per Ecclesiæ Ministros offertur, finiti valoris & virtutis est: Oblatio enim, quatenus est actio Sacerdotis, finita est. Deinde, cùm hoc Sacrificium Christus instituerit, vt per illud nobis applicaretur virtus Sacrificij, quo se semel in Cruce pro nostra redemptione Deo obtulit, nec cruentum illud Sacrificium fuerit infinitæ virtutis quoad efficaciam, id est, effectum infinitum non habuerit, sed solùm quoad sufficientiam: Idem potiori quadam ratione de Sacrificio Eucharistiæ dicendum est; siquidem illud instituit Christus, vt frequentaretur, illud autem vt semel tantùm offerretur. Hinc existit difficultas, vtrum Sacrificium pro multis oblatum æquè possit singulis ac si pro vno tantùm offerretur.

PRO-

PROPOSITIO I.

Sacrificium Missæ, quatenus intentione & orationibus Sacerdotis alijs applicatur, non æquè prodest singulis ac si pro vno solùm offerretur.

VIrtus enim illius secundùm hanc rationem spectata, finita est: Quod autem est finitum, si diuidatur inter plures, non æquè prodest singulis, ac si diuideretur inter paucos, aut vni tantùm applicaretur. Præterea, inter *Ioannis Vuiclefi* Articulos, ex quibus *plures notoriè hæreticos, & à SS. Patribus dudum reprobatos; alios non Catholicos, sed erroneos; alios scandalosos & blasphemos; quosdam piarum aurium offensiuos, nonnullos temerarios & seditiosos*, Concilium Constantiense declarauit, & vt tales damnauit, decimus-nonus his verbis conceptus est: *Speciales orationes applicatæ vni personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plus prosunt eidem quàm generales, cæteris paribus.* Cùm itaque Missæ Sacrificium intentione & oratione Sacerdotis celebrantis applicetur illis pro quibus offertur, non ita prodest singulis, ac si pro vno solùm offerretur. Alia quidem fuisse videtur mens. *Vualafridi Strabonis* Lib. *De Rebus Ecclesiasticis*, Cap. 22. *Sed & in hoc* (inquit) *error non modicus videtur, quòd quidam se non posse aliter plenam commemorationem facere earum pro quibus offerunt, nisi singulas oblationes pro singulis offerant: Vel pro viuis & defunctis non simul æstimant immolandum: Cùm simul sciamus vnum pro omnibus mortuum, & vnum Panem esse & Sanguinem, quem vniuersalis tenet Ecclesia. Quòd si cui placet pro singulis singulatim offerre, pro solius deuotionis amplitudine & Orationum augendarum deuotione id faciat, non autem pro stulta opinione, quâ patet vnum Dei Sacramentum non esse generale medicamentum.* Sed non animaduertit ille Auctor, quod etsi Missa ex parte rei oblatæ, & principalis offerentis, scilicet Christi, sit infinitæ virtutis, & Corpus Sanguisque illius sint generale medicamentum, quod in se habet vt omnibus prosit; tamen, si non applicatur, non medetur: Non autem applicatur infinitè per intentionem & Orationes Sacerdotis: Vnde nec pro pluribus speciatim oblatum, ita singulis prodest, ac si pro vno singulatim offerretur. Pretium enim solutum pro pluribus, non æquè prodest singulis, ac si pro vno solueretur. Cùm igitur Missa sit *Sacrificium Pretij nostri* (vt vocat S. Augustinus) non æquè singulis prodest, pro quibus offertur, ac si vni tantùm applicaretur. Vnde Concilium Lambethense, seu Constitutiones *Ioannis de Pecham* Archiepisc. Cantuariensis, Cap. 2. *Licet* (inquiunt) *ipsum Sacrificium quod est Christus, sit infinitæ virtutis, non tamen in Sacrificio suæ immensitatis summam plenitudinem operatur: Alioquin pro vno mortuo nunquam oporteret nisi vnam Missam dicere. Operatur enim in huiusmodi Mysterijs distributione certa suæ plenitudinis, quam ipse eisdem lege infallibili alligauit.* Atque hæc est *S. Thomæ* doctrina in 4. *Sententiarum*, Dist. 45. quæst. 2. art. 4. Quæstiuncula 1. *Aliomodo* (inquit) *suffragia valent ex hoc, quòd per intentionem vnius alteri applicantur, & sic satisfactio vnius alteri computatur: Et hoc modo non est dubium, quòd magis valent ei pro quo fiunt; imò sic ei soli valent: Satisfactio enim propriè ad pœnæ dimissionem ordinatur: Vnde quantùm ad dimissionem pœnæ præcipuè valet suffragium ei, pro quo fit.*

Et in Responsione ad primum: *In quantum,* (inquit) *suffragia sunt quædam satisfactio per intentionem facientis translata in alterum, non sunt similia lumini, sed magis solutioni alicuius debiti: Non autem est necesse, vt si debitum pro vno soluitur, quòd ex hoc aliorum debitum soluatur.*

Et Quæstiuncula 2. in Responsione ad secundum: *Quamuis virtus Christi, quæ continetur sub Sacramento Eucharistiæ sit infinita, tamen determinatus est effectus, ad quem illud Sacramentum ordinatur. Vnde non oportet quòd per vnum Altaris Sacrificium tota pœna eorum qui sunt in Purgatorio, expietur; sicut etiam nec per vnum Sacrificium quod aliquis homo offert, liberatur à tota satisfactione debita pro peccatis. Vnde & quandoque plures Missæ in satisfactionem vnius peccati iniunguntur. Credibile tamen est, quòd per diuinam misericordiam, si aliquid de specialibus suffragijs supersit his pro quibus fiunt (vt scilicet eis non indigeant) alijs dispensetur, pro quibus non fiunt, si eis indigeant.*

Denique si Missa pro multis celebrata tantùm prodesset singulis ac si pro vno tantùm celebraretur, non instituisset Ecclesia, vt pro aliquo singulatim Missa celebraretur: Et pro omnibus Fidelibus defunctis semper offerendum esset Sacrificium, nusquam vni speciatim applicandum: Siquidem plures iuuare melius est, quàm vnum.

PROPOSITIO II.

Cùm plures pari affectu & deuotione cooperantur Sacerdoti ad Sacrificium offerendum, non minor est Sacrificij fructus vniuscuiusque Oblationi respondens, quàm si vnus tantùm cum Celebrante offerret.

CVm enim tot sint oblationes, seu actiones offerentium, quot personæ; fructus Sacrificij, quatenus per huiusmodi oblationes vnicuique singulatim applicatum, non minor est quàm si ab vno tantùm, Sacerdoti per affectum & deuotionem cooperante, offerretur. Ecclesia itaque, & Fideles omnes siue præsentes, siue absentes, qui pium deuotionis affectum Sacerdoti Missam celebranti adiungunt, Sacrificium suo modo offerunt. Hinc Sacerdos in Canone Missæ ait: *Memento Domine, famulorum, famularúmque tuarum, & omnium circumstantium, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis.* Ex quibus verbis, inquit *Petrus Damianus*, in libro quem inscripsit, *Dominus vobiscum*, Cap. 8. manifestè ostenditur, quòd *A cunctis Fidelibus, non solùm viris, sed & mulieribus Sacrificium illud offertur, licèt ab vno specialiter offerri Sacerdote videatur: Quia quod ille Deo offerendo manibus tractat, hoc multitudo Fidelium intentâ deuotione commendat. Quod illic quoque declaratur, vbi dicitur:* „Hanc igitur oblationem seruitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ, quæsumus „Domine, vt placatus accipias: „*Quibus verbis luce clariùs constat, quia Sacrificium quod à Sacerdote sacris Altaribus superponitur, à cuncta Dei familia generaliter offeratur.* Idem asserit *Innocentius III.* Lib. 3. *De Mysterijs Missæ*, Cap. 5. *Non solùm* (inquit) *offerunt Sacerdotes, sed & vniuersi Fideles. Nam quod specialiter adimpletur Ministerio Sacerdotum, hoc vniuersaliter agitur voto Fidelium.* Sicut igitur Sacerdos intentione quidem generali Sacrificium offerens pro Ecclesia, pro Summo Pontifice, pro Episcopo, pro Rege, pro se ipso, pro viuis & defunctis, illius virtutem applicat Ecclesiæ vniuersæ, insignioribus illis Ecclesiæ membris, omnibúsque Fidelibus, & præsertim circumstantibus; intentione verò singulari fructum eiusdem Sacrificij illis applicat, pro quibus singulatim offerre decreuit; Ita singuli cum Sacerdote offerentes sibi ipsis applicant pro sua virili Sacrificium; nec minorem ex eo fructum capiunt, si pari pietatis studio offerant, paritérque sint ad illum capessendum dispositi.

Obijcitur aduersùs primam Propositionem Cap. *Non mediocriter*, Dist. 5. *De Consecratione*, cuius hæc sunt verba: *Dum pro cunctis Animabus Psalmus vel Missa dicitur, nihil minùs quàm si pro vno quolibet ipsorum diceretur, accipitur.*

Respondetur, primò, nihil minus accipi, si spectentur ratione charitatis, quæ omnia Corporis Christi Mystici bona omnibus illius membris facit esse communia: Qui enim charitate flagrat, non minùs de oblatione Sacrificij pro alijs pluribus delectatur, quàm si pro illo singulatim offerretur: Sed minùs accipitur, si spectentur secundùm rationem satisfactionis: Ex pretio enim ad plurimorum debita expungenda soluto, non tantùm subleuantur singuli, quantùm subleuaretur vnus pro quo singulatim solueretur. Hæc Responsio est *S. Thomæ* loco supra laudato.

Respondetur secundò, Nihil minùs accipi ab eo qui Psalmum recitat, aut Missam celebrat, cum puritate cordis & hilaritate spirituali, quæ Spiritus-Sancti fructus est, quàm ab eo qui totum Psalterium, aut Missam cum anxietate cordis celebraret: Hæc enim Canonis huius, *S. Hieronymi* nomine falsò inscripti, hypothesis est: Sed fructum minùs vberem in eos deriuari non negat, pro quibus communiter offertur & ipsa Sacerdotis intentione atque actione applicatur, quàm in vnum deriuaretur, pro quo speciatim offerretur. Hanc esse Canonis illius hypothesim, tenor eius ostendit. *Non mediocriter*

errant,

errant, qui bono magno præferunt mediocre bonum. Nonne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel ieiunium charitati, aut vigilias præfert sensus integritati, vt propter abstinentiam immoderatam, atque indiscretam Psalmorum, vel Officiorum decantationem, aut amentiæ aut tristitiæ notam incurrat? Nunquid verborum multitudine flecti Deus vt homo potest? Non enim verbis tantùm, sed corde orandus est Deus. Melior est quinque Psalmorum decantatio cum cordis puritate & serenitate, & spiritali, hilaritate, quàm totius Psalterij modulatio cum anxietate & cordis tristitia. Dum igitur pro cunctis Animabus Psalmus vel Missa dicitur, nihil minùs quàm si pro vno quolibet ipsorum diceretur, accipitur.

,CONSECTARIA
PRAXIM SPECTANTIA.

REGVLA I.

Qui pro pluribus celebrare debet, eúmque in finem eleemosynam siue honorarium accepit, Officio suo non satisfacit celebrando vnam Missam pro omnibus: Quia imò grauiter peccat, & ad restitutionem tenetur.

ILli enim sibi applicari volunt fructum respondentem obligationi Sacerdotis, vt pro aliquo singulatim offerentis: Fructus autem ille Sacrificij, ea ratione spectatus, quò in plures diuiditur, eò minor ad singulos peruenit: Iustâ igitur petitione sua, suo iure fraudantur Fideles, qui Sacerdoti stipendium seu eleemosynam contulerunt vt Missa pro ipsis singulatim celebraretur, si vna & eadem alijs applicetur, qui eleemosynâ pariter datâ, seu stipendio (vt ita loquar) soluto, Sacrificium pro se offerri pariter postularunt.

Nec obstat, quod stipendia sint incongrua ad alendum vna saltem die Sacerdotem, qui Altari ministrans, de Altari viuere debet. Qui enim à Sacerdotibus Missas postulant, diurnam illis sustentationem ex toto non debent, cùm Sacerdotes non ad Missæ tantùm celebrationem teneantur, sed etiam ad alia Officia obligentur, pro Ecclesiæ membris omnibus persoluenda. Vnde sacra Synodus Tridentina Sessione 21. Cap. 2. De Reformatione, statuit ne quis deinceps Clericus sæcularis ad sacros Ordines promoueatur, nisi priùs legitimè constet, eum *Beneficium Ecclesiasticum*, vel certè *Patrimonium* aut *Pensionem* habere, *quæ ipsi ad vitam sustentandam satis sint*. Totale itaque diurnæ sustentationis stipendium ex Missarum celebratione Sacerdotibus expectandum non esse existimauit.

Confirmatur ex Decreto Sacræ Congregationis Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, *Vrbani VIII.* Pontificis Maximi auctoritate edito die 21. Iunij 1625. *Vbi* (inquit) *pro pluribus Missis, etiam eiusdem qualitatis, celebrandis stipendia, quantumcunque incongrua & exigua, siue ab vna, siue à pluribus personis collata fuerant, aut conferantur in futurum Sacerdotibus, Ecclesijs, Capitulis, Collegijs, Hospitalibus, Societatibus, Monasterijs, Conuentibus, Congregationibus, Domibus, ac locis pijs quibuscumque, tam Sæcularibus quàm Regularibus, Sacra Congregatio sub obtestatione diuini Iudicij mandat, ac præcipit, vt absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint; ita vt alioquin ij, ad quos pertinet, suæ obligationi non satisfaciant, quinimò grauiter peccent, & ad restitutionem teneantur. Id verò vt deinceps obseruetur exactiùs, Sacra Congregatio eadem auctoritate reuocat Priuilegia & Indulta omnia quibusuis personis, Ecclesijs ac locis pijs tam Sæcularibus quàm Regularibus cuiuscumque Ordinis, Congregationis & Instituti, quamcumque ob causam concessa, quibus indulgetur, vt certarum Missarum vel Anniuersariorum celebratione, aut aliquibus Collectis, seu Orationibus, plurium Missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat.*

Horrendus hoc in genere abusus iam olim in Ordinem Sacerdotalem irrepserat, quem *Petrus Cantor* in *Verbo Abbreuiato*, Cap. 29. acerrimè perstringit. Solebant enim eius temporibus nonnulli Sacerdotes plures Missas in vnum congerere, celebrantes Missam diei, vel aliam præcipuam suo ordine, vsque ad Offertorium; tum aliam incipientes vsque ad eumdem locum, deinde tertiam & quartam eodem modo. Postea tot Secretas Orationes dicebant, quot Missas inceperant: Tandem sub vno Canone Sacrum perficiebant, totidem additis in fine Collectis, quot initio recitauerant. Originem huius abusus adscribit *Petrus Cantor* Sacerdotum cupiditati, qui cùm illicitum esse scirent pluries in die celebrare, has plurium Missarum insitiones inuenerant, vt deuotioni multorum petentium pro se offerri Sacrificium vnica celebratione satisfacientes, plura vno Sacrificio stipendia acciperent. Has autem Missas barbaro vocabulo *Bifaciatas & trifaciatas* nuncupat, quia duplicem vel triplicem faciem habebant: Quas veluti monstra, & contraria institutioni & consuetudini Ecclesiæ improbat & detestatur.

Confirmatur secundò Propositio superior ex Decreto *Alexandri VII.* Pontificis Maximi dato Romæ, die 24 Septembris anni millesimi sexcentesimi sexagesimi quinti, quo inter aliàs corruptæ Moralis Propositiones quas *vt minimùm tanquàm scandalosas* damnauit ac prohibuit, doceríque, ac defendi, aut de eis etiam disputando tractari, publicè vel priuatim, nisi forsan impugnando, penitus vetuit sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrenda, hæc ordine decima proscribitur: *Non est contra iustitiam pro pluribus Sacrificijs stipendium accipere & Sacrificium vnum offerre. Neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione, etiam iuramento firmata, danti stipendium, quòd pro nullo alio offeram.*

REGVLA II.

Celebrationem Missæ anticipare non licet pro incertis Missas postulaturis, ac eleemosynas in eum finem collaturis.

SIc enim pia Fidelium intentio defraudaretur, qui Sacrificium offerri volunt ad gratiam aliquam, vel auxilium, vrgente necessitate, sibi vel suis Deo impetrandum. Quamobrem Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum auctoritate *Pauli V.* Pontificis Maximi anticipatam illam Celebrationem prohibuit ac damnauit die 15. Nouembris anni millesimi sexcentesimi quinti, *tanquam pluribus hominibus periculosam, Fidelium scandalis & offensionibus obnoxiam, atque à vetusto Ecclesiæ more omninò abhorrentem:* Illúmque abusum aboleri iussit ab Episcopis & Superioribus Regularibus, pœna Excommunicationis, alijsque propositis. Decretum illud refert *Barbosa*, Lib. *De Officio & Potestate Episcopi*, P. 2. Allegatione 24. sed *Clementi VIII.* tribuit, quod *Paulo V.* tribuendum est teste *Gauanto* in Manuali Episcoporum, verbo *Missa*. Obierat enim *Clemens VIII.* die tertia Martij, & post breuem *Leonis Vndecimi* Successoris eius Pontificatum, creatus est *Paulus V.* die decima sexta Maij. Fortè abusus ille, qui in Hispanijs inualuerat, ad *Clementem VIII.* relatus primò fuerat, qui rem ad Sacram Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum Congregationem examinandam remiserat: Sed *Clemente VIII.* morte intercepto, & *Leone Vndecimo* mense post creationem altero defuncto, *Pauli V.* Auctoritate negotia finita sunt, quæ *Clementis VIII.* Mandato cœpta fuerant. Vt vt est, rectè colligit *Barbosa*, consuetudinem anticipatè celebrandi non esse in praxi approbandam, nec tolerandam: Tum quia redolet nimiam lucri cupiditatem: Tum quia par est vt qui tradit eleemosynam, sciat Missam pro se celebrandam, vt meliùs se disponat ad recipiendum Sacrificij fructum: Tum quia homines retrahi possent ab eleemosynis in futurum tradendis pro Celebratione Missarum, si Sacerdos offerenti eleemosynam responderet. Applico tibi Sacrificium quod aliàs celebraui. Facilè enim sibi persuaderent Sacerdotem accipere stipendium, & non persoluere onus pro quo stipendium accepit. Casum tamen vnum excipiunt Casuum Arbitri, in quo Missarum Celebrationem anticipare Sacerdoti licitum est, quando scilicet ex obligatione alicuius Capellæ tenetur aliquis tot Missæ singulis hebdomadibus celebrare, vel in posterum certa quadam intentione; tunc enim huic oneri satisfacere potest, illas antecedente hebdomada celebrando: Nisi fortè in litteris fundationis aliud expressum esset, quo prætermisso, Fundatoris voluntas eludi videretur.

REGVLA III.

Sacerdos qui Missam celebrandam cum certa Eleemosyna suscepit, Missam alteri celebrandam committere non potest parte eiusdem Eleemosynæ sibi retentâ, etiamsi iustum & consuetum honorarium persoluat Celebranti.

NVllus enim iustus titulus est illi qui Missam cum certa eleemosyna suscepit, alterique celebrandam committit, retinendi sibi partem eleemosynæ: Illa siquidem tota quanta est, ob Missam celebrandam est erogata, adeóque illi indebita qui non celebrat. Ab ipso proinde non solùm absque turpis lucri nota, sed absque furti crimine retineri pars eius non potest, & si retineat, ad restitutionem tenebitur. Eique legi non solùm priuati Sacerdotes, sed Æditui siue Sacristæ, quarumuis Ecclesiarum subiacent. Non possunt enim absque turpi lucro & furto, partem eleemosynæ ipsis collatæ, ad celebrationem Missæ, verbi gratia ex assibus decem sibi quinque retinere, & quinque reliquos dare Sacerdoti ijs in Prouincijs degenti, in quibus consueta pro Celebratione Missæ eleemosyna est quinque assium duntaxat. Quamuis enim id cedat in commodum Ecclesiæ vel Conuentus alicuius Parisiensis, nec Prouinciali Sacerdoti fieri videatur iniuria, cui stipendium illud gratum est: Nihilominus peccatur contra iustitiam, quia eleemosyna ob Celebrationem Missarum erogata illi tota debetur, qui Missas celebrat. Quamobrem Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum auctoritate *Vrbani VIII.* edito ea de re Decreto anno 1625. *Omne damnabile lucrum ab Ecclesia remouere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ut eandem Missam alteri parte eiusdem eleemosynæ sibi retentâ, celebrandam committat.* Cùmque ab eadem Congregatione postea quæsitum esset, *An Sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemosyna maior solitâ pro Celebratione Missæ, debeant dare eamdem integram eleemosynam ijs, quibus Missas celebrandas committunt: An verò satis sit, vt dent Celebrantibus eleemosynam consuetam? Sacra Congregatio respondit: Debere absolutè integram eleemosynam tribuere Sacerdoti celebranti, nec vllam illius partem sibi retinere posse.*

Rector tamen Beneficij, qui Missarum celebrandarum onus Beneficij ipsius ratione sibi impositum, ad alterum potest transmittere, non tenetur Sacerdoti celebranti dare stipendium ad rationem redituum Beneficij, *Sed satis est vt ei tribuat eleemosynam congruam, secundùm morem Ciuitatis vel Prouinciæ, nisi in fundatione ipsius Beneficij aliud cautum fuerit*, (vt respondit eadem Congregatio.)

Denique hanc Propositionem inter aliàs etiam damnauit *Alexander VII.* Pontifex Maximus: *Post Decretum Vrbani, potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendij retentâ.*

REGVLA IV.

Nihil retineri debet ab Æditius aut Administratoribus Ecclesiarum, ex Missarum celebrandarum Eleemosynis, pro expensis ornamentorum, cereorum, hostiarum, vini, &c. Nisi cùm Ecclesiæ alios reditus non habent, quos eum in vsum expendere possint.

IDenim omninò vetat laudatæ Congregationis Decretum, quæ ea de re proposito dubio respondit; *Permittendum non esse, vt Ecclesiæ ac loca pia, seu illorum Administratores, ex eleemosynis Missarum celebrandarum vllam vtcumque minimam portionem retineant ratione expensarum quas subeunt in Missarum celebratione, nisi cùm Ecclesiæ & loca ipsa alios non habent reditus, quos in vsum earumdem expensarum erogare licitè possint; & tunc quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantùm Missæ Sacrificio necessariò sunt subeundæ: Et nihilominus eo etiam casu curandum esse, vt ex pecunijs quæ supersunt, expensis vt supra deductis, absolutè tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerunt ab offerentibus eleemosynas.*

REGVLA V.

Sacerdotes, quibus diebus teneantur Missas celebrare ratione Beneficij, seu Capellæ, legati, aut stipendij, si Eleemosynas pro alijs etiam Missis celebrandis susceperint, non possunt eadem Missâ vtrique obligationi satisfacere.

ITa declarauit eadem Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum. Vnde cùm Parochi Dominicis & Festis diebus ratione Beneficij sui Missam celebrare teneantur, imò ter in hebdomada, ex Decreto Concilij Mediolanensis 1. sub *S. Carolo*, eleemosynas pro alijs etiam Missis diebus ijsdem celebrandis suscipere non possunt, aut eadem Missa vtrique obligationi satisfacere.

Quamobrem rectè statuit Concilium Mediolanense 1. sub S. *Carolo*, vt *Episcopus nosse studeat omnes, qui in quauis Ecclesia Missam celebrare; vel Sacerdotem qui celebret, qui exhibere debeant; cogátque suo Officio satisfacere.*

Et Concilium Mediolanense 4. decreuit vt *Episcopus in facultate quauis Missarum celebrandarum concedenda, prorogandáue, videns ne ab vllo Sacerdote plus muneris quàm ab eo præstari possit, suscipi concedat, aut permittat; tum maximè perpendat, si Parochus est qui sibi eam facultatem dari petit, an per hebdomadam possit, & suscipiendo nouo celebrandarum Missarum muneri, & ei quod in Ecclesia Parochiali, ex Tridentini, aut primi nostri Prouincialis Concilij præscripto, aliáue quacumque obligationis causa iam debet, satisfacere, & alia præterea officia obire, quibus diebus aut ad Festorum celebritatem, aut ad funus exequiásue euocatum, eò illum conuenire, Missásque celebrare contigerit. Quòd si per ipsum hæc omnia singuláque præstari non posse viderit, ne potestatem ei faciat noui muneris eo nomine suscipiendi, nisi ob inopiam in Ecclesia Parochiali diebus ferialibus rariùs aliquantò Parochialis Muneris nomine, quàm Concilio Prouinciali primo iussum est; ideóque in alia, vel in eadem Ecclesia Parochiali, alio nomine per hebdomadam, ijs ipsis scilicet ferialibus diebus celebrandi facultatem permitti necessarium Episcopus duxerit: Cuius religiosæ conscientiæ id relinquimus.*

Quilibet Sacerdos, quod suscepit, muneri Missæ Sacrificij faciendi satisfaciat omninò.

Nec verò cuiquam, qui quotidiano eo munere adstrictus quouis modo est, ac semel quidem in hebdomada vt alibi Missam celebret, id prætermittere vllo prætextu liceat; nisi aliquando eius, cui id curæ Episcopus dederit, aut si nomini dederit, Rectoris Præfectiuè Ecclesiæ consensu Sacerdotem alium antè in locum suum substituerit, qui id præstet, quod in Ecclesia ipse debet.

Quò citiùs atque exploratius Episcopus sciat, eorum qui Sacri faciendi causa aliquid piè vel legarunt, vel dederunt, voluntati per illos, quorum interest, verè satisfactum esse; ne rursus si quid ea in re neglectum, aut omissum, prætermissúmue est, id opportunè vt fiat, prospicere, cauerèque possit, hæc decernimus ac statuimus.

In vnaquaque Ecclesia liber deinceps singulis annis, vel alio certo tempore renouandus, perpetuò sit; in quo & anno, & mense, & die primùm notato, vnusquisque siue Parochus, siue Capellanus, siue alius Sacerdos, qui quouis obligationis nomine in ea Ecclesia Missæ Sacrificium fecerit, in singulos dies, vbi id perfecerit, manu sua subscribat; & nominatim breuiter exponat, se illud præstitisse, aut Parochialis Ecclesiæ, aut Capellæ, legatiue pij, aut Anniuersarij, aut funeralis officij nomine. Cui præterea Libro singulis diebus subscribat is, quem in qualibet Ecclesia Episcopus statuerit: Qui item, si ipse est qui Missæ Sacrificium eo quouis nomine fecerit, ipse manu sua subscribat, quoties aliquo eo nomine Missam celebrarit. Is liber tuta Sacristiæ loco asseruetur.

Nec verò cuiquam Capellano non titulari, qui munus celebrandi certis statisue diebus, aut ad certum tempus, aut in perpetuum susceperit, quidquam mercedis eleemosynæue ex legatis pijs, aliáque quauis ratione à quibusuis soluatur; neque id exigat absque Episcopi, eiúsue cui id curæ ille dederit, mandato, eóque scripto: quod ne detur, nisi pro ratione præstiti muneris, cuius testimonium scriptum re ipsa exhibuerit.

Anno autem expleto, vel breuiori temporis spatio, quicquid ob prætermissum celebrandarum Missarum munus Capellano tribui non debet; id omne Fabricæ Ecclesiæ

Præ-

Præfectis, aut Corporis Domini Confratribus in Ecclesia constitutis, vbi ille Missarum muneri defuerit, aut alijs Depositarijs soluatur ab Episcopo constitutis: Vt quot Missas celebrari ab eo prætermissum est, totidem eo nomine ab alio Sacerdote celebreatur, aut ad ipsum ornamentorum, quæ eisdem Altaribus, Capellisue vsui sint, apparatum erogetur, prout Episcopus expedire existimauerit.

Vt autem & hoc diligentiùs præstetur, & Sacerdotibus consulatur, qui ob Missæ celebrandæ munus susceptum ac præstitum, eleemosynas sibi debitas magno cum negotio, sæpèue cum detrimento ab ijs qui tribuere debent, consequantur: Episcopus, vbi expedire viderit, certos aliquos probatósque homines depositarios deligat; quorum munus sit, illas exigere, custodire, tum statis temporibus pro ratione suprascripta, Capellanis sine mora soluere.

Et quoniam qui Capellas, Altaria, aliáue Beneficia Ecclesiastica in titulum obtinent, quibus Missarum munus aliquod incumbit, non ab hæredibus eorum qui legata pia reliquerunt, vel ab alijs eiusmodi, sed ipsi per se fructus Capellarum, Altariúmue suorum exigere solent, cum ijs sequestri ratione, omnique alio modo Episcopus agat; vt si muneri suo illi celebrandis Missis defuerint, fructuum restitutio locum habeat, eáque ad præscriptam vt supra rationem, piè, vtilitérque erogetur. Quam sequestri & mulctæ rationem omnes adhibere debent, vt opus fuerit, cum Capellanis quoque illis, qui etiam legati nomine, vel aliâ eiusmodi causâ Missas celebrandas ad certum tempus, vel in perpetuum susceipiunt.

REGVLA VI.

Sacerdoti pro alio Missam receptâ Eleemosynâ, celebranti, non licet aliam quoque Eleemosynam accipere ab altero, cui partem illam fructus seu valoris eiusdem Sacrificij, ipsimet Celebranti debitam applicet.

QVamuis enim specialis ille Sacrificij fructus Sacerdoti à Deo destinatus, beneficium personale non esset, alterique incommunicabile, tamen Sacerdoti non liceret esse ita salutis suæ, & spiritualis profectus incurioso ac negligenti, ita turpis lucri cupido, vt propter decem asses augmento gratiæ, remissioni pœnæ, nouis gratiarum auxilijs, quæ per Sacrificium Corporis & Sanguinis Christi obtinere à Deo potest, renuntiaret. Quamobrem Sacra Congregatio Cardinalium Tridentini Concilij Interpretum *Alexandri VII.* auctoritate, Assertione quorumdam, qui id licitum asseruerant, post maturum examen reprobatâ, die 25. Ianuarij anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi-noni declarauit: *Nulli Sacerdoti licitum esse præfata ratione, siue prætexta, aliam eleemosynam accipere, præter illam quam accepit ab eo, pro quo Missam offerre tenetur: Ac proinde casum hunc esse comprehensum in Decretis aliàs per eamdem Sacram Congregationem Concilij editis, quibus prohibetur ne duplex stipendium pro vnica Missa recipiatur.* Quam Declarationem Summus Pontifex confirmauit, & Decretum in praxi sequendum ad Episcopos & Summos Ordinum Moderatores transmitti iussit.

REGVLA VII.

Vbi nullam certam eleemosynam Testator reliquit, ab Episcopo præscribenda est eleemosyna congrua, quæ respondeat oneribus Missarum celebrandarum, secundùm morem Ciuitatis, vel Prouinciæ.

ITem, *Si tribuens eleemosynam numerum Missarum celebrandarum non præscripserit, tunc tot Missæ celebrari debent, quot præscripserit Ordinarius secundùm morem Ciuitatis, vel Prouinciæ.*

Cùm verò Ordinarius præscripserit eleemosynam congruam iuxta qualitatem loci, personarum, ac temporum, Sacerdotes accipientes stipendium minus congruum tenentur Missas illis ab offerente præscriptas celebrare.

Ita declarauit Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, ijsdemque verbis ad dubia sibi proposita respondit, cuius Responsa *Vrbani VIII.* Auctoritate approbata, Tom. 4. Bullarij Romani, p. 90. edita sunt.

REGVLA VIII.

Cuiusuis generis mercedem conditiones, & pacta pro celebratione Missarum, & quicquid pro Missis nouis celebrandis datur; necnon importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potiùs quàm postulationes, aliáque huiusmodi, quæ à simoniaca labe, vel certè à turpi quæstu non longè absunt, omninò prohibere debent Episcopi.

ITa iubet sacra Synodus Tridentina, Sessione 22. in Decreto de obseruandis & vitandis in celebratione Missæ. Et meritò quidem: Nam *Facere pactionem de Missa celebranda est simoniacum semper. Si tamen* Sacerdos *non habet alias sumptus, & non tenetur ex officio Missam cantare, potest accipere denarios (sicut conducti Sacerdotes faciunt) non quasi pretium Missæ, sed quasi sustentamentum vitæ.* Verba sunt S. *Thomæ*, in 4. *Sententiarum*, Dist. 25. quæst. 3. art. 2. Quæstiunc. 1. ad 4. Sanè turpis quæstus, qui in quosdam Viros Ecclesiasticos irrepsit, qui de Missarum celebratione artem fecere lucrandi panem, vt loquitur alicubi *Caietanus*, dat locum Ecclesiæ gemitui, quæ hæc *S. Bernardi* verba vsurpare potest: *Ipsa quoque Ecclesiasticæ Dignitatis officia in turpem quæstum, & tenebrarum negotium transiere: Nec in his salus animarum, sed luxuria quæritur diuitiarum; propter hoc tondentur, propter hoc frequentant Ecclesias, Missas celebrant, Psalmos decantant.*

Statuit etiam Synodus Mediolanensis 1. vt *Tollant Episcopi sumptuosa conuiuia, ludos, choreas, & omne inanium oblectamentorum genus, cæterósque omnes abusus, qui Populi temeritate, aut Sacerdotum auaritia in nouæ (vt vocant) Missæ celebrationem irrepserunt; & in eos, qui in hoc genere aliquid peccarint, Episcopus grauiter animaduertat.*

Concilium Narbonense anni millesimi sexcentesimi noni, Cap. 19. decernit vt *Quod ex deuotione pro Missarum celebratione per Fideles Sacerdoti in eleemosynam erogatur, ipse recipiat; à pluribus idem non petiturus, sub pœna Excommunicationis.*

Statuta Synodalia *Henrici* Coloniensis Archiepiscopi anno 1321. edita, Sacerdotibus recèns ordinatis prohibent, ne lucri extorquendi causâ plures Missas, quas primas vocant, in diuersis locis publicè celebrent: sed vnam tantùm celebret nouus quilibet Sacerdos sub titulo primæ Missæ, nec alibi quàm in Ecclesia, in qua Beneficiatus est, vel si Religiosus fuerit, in Monasterio suo: Non Beneficiatus verò in Ecclesia Parochiali sui domicilij vel originis. Nec primæ celebrationis proclamationes in locis & plateis publicis fieri procuret, vel permittat. Contrarium facientes Excommunicationem ipso facto incursuros declarat Archiepiscopus ille Coloniensis.

In huiusmodi etiam primis Missis compatres & commatres eligere spe munerum, turpis lucri damnanda cupiditas est: nec Ecclesiæ Moribus congruit, ac Sanctissimæ Disciplinæ.

REGVLA IX.

QVi Capellas obtinent, ipsi per se, non alij eorum nomine, Missæ Sacrificium, diuináque Officia, quæ illarum Rectores præstare debent, in illis celebrent, si modò vel aliud Ecclesiasticum Beneficium, quod Residentiæ personale munus requirat, non habeant; eóque impediti, debita ijs Capellis Officia gerere non queant; vel earumdem institutione, dotationéue aut legato, aut donatione, aut facultate ab Episcopo impetrata, in illis obeundis Capellani Officijs aliena operâ ministerióue vti possint, vel aliâ quauis ratione causâue impediti sint: Singula verò ob quæ Capellanus aliquis se à debito Capellani Officij munere immunem putet, asseratue, quominus per se ipsum præstet, ab Episcopo cognoscantur, ac probentur. Ita statuit Concilium Mediolanense 4. sub *S. Carolo*.

CAPVT VII.

DE CÆREMONIIS MISSÆ.

ARTICVLVS V.

De Ceremonijs locum spectantibus.

1 a Ecclesia seu loco sacro Missa debet celebrari.

Vamuis Mundus vniuersus templum sit Dei, & in omni loco puras manus ad ipsum attollere liceat, vt docet Apostolus 1. ad *Timoth.* 2. Sacrificium tamen in loco ritè consecrato decet offerri, scilicet in Ecclesia & Altari diuino cultui dedicatis. Sicut ergo extra Templum Hierosolymitanum nefas erat in Veteri Lege victimas immolare; ita in Ecclesia Christi certa loca ab Apostolis, eorumque Successoribus designata sunt, extra quæ illicitum foret Sacrificium offerre. Hinc Apostolus 1. *Corinth.* 11. ait: *Conuenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos.·.· Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis?* Etsi enim nomen Ecclesiæ pro Fidelium congregatione frequenter sumatur; hic tamen ab Apostolo pro ipso loco, in quem illi conueniebant, vsurpari euidens est; quod & S. *Augustinus* confirmat Quæstione 57. in Leuiticum. Hinc *Tertullianus* Lib. *De Idololatria*, Cap. 7. *Tota die*, (inquit) *ad hanc partem zelus fidei perorabit, ingemens Christianum ab Idolis in Ecclesiam venire, de Aduersarij officina in domum Dei.* Et lib. *De Pudicitia*, Cap. 4. Nefarios quosdam summotos ait, *Non modò limine, verùm omni Ecclesiæ tecto.* Sed & S. *Irenæus*, Lib. 4. Cap. 20. & 34. & *Origenes* Homiliâ 1 . in Numeros, Ecclesiæ & Altaris meminerunt. *Optatus Mileuitanus*. Lib. 2. ait, Donatistas inter quadraginta & quod excurrit Basilicas, non habuisse locum Romæ, in quo colligerent, id est ad Sacrificium offerendum congregarentur. Ante *Constantini Magni* tempora Christianos Ecclesias habuisse, constat ex *Eusebio* Lib. 6. Cap. 34. narrante quomodo *Philippus* Christianus Imperator in Vigilia Paschæ ab Ecclesiæ aditu ob crimina ab Episcopo exclusus est, & nonnisi peractâ Pœnitentia admissus fuit. Et Lib. 8. Cap. 2. Edicta Imperatorum, *Diocletiani & Maximiani* de euertendis Christianorum Ecclesijs promulgata fuisse scribit. *S. Basilius*, Lib. *De Baptismo*, Cap. 8. *Nobis periculum est malè obiti mandati, si loci rationem neglexerimus, maximè si Sacerdotij Mysteria in locis profanis celebrauimus; propterea quòd ea res indicium haberet contemptus in celebrante, offendiculum quoque generaret.* Huic suffragatur *S. Cyrillus Alexandrinus*, Lib. *Aduersus Antropomorphitas*, Cap. 12. *Donum* (inquit) *sine Oblatio, quam mysticè celebramus, in solis orthodoxorum Sanctis Ecclesijs offerri debet, neque alibi omninò. Qui secùs faciunt, apertè Legem violant.*

Quamobrem rectè Canonibus constitutum est, vt Sacrificium Eucharistiæ extra loca ab Episcopo consecrata, vel Dei cultui designata non celebretur. Ea de re legi possunt Cap. *Hic ergo*, quod *S. Clementi*, Cap *Sicut*, quod *Felici* Papæ, Cap. *Nullus*, quod *S. Syluestro*, & Cap. *Missarum*, quod Concilio Triburiensi tribuitur, Dist. 1. *De Consecratione*, & Concilium Tridentinum Sessione 22. Cap. tamen *Concedimus*, indulgetur in itinere positis (longinquo nimirum) *vt si Ecclesia defuerit, sub dio, seu in tentorio, si tabula Altaris consecrata, cæteràque sacra Ministeria ad id officium pertinentia ibi adfuerint, Missarum solemnia celebrent.*

a Ad celebrationem Missæ Altare necessarium est.

a Non solùm in Æde sacra, siue Ecclesia, sed in Altari Missæ Sacrificium offerendum, Scriptura Sacra, & Apostolica Traditio docent. *Habemus Altare* (inquit Apostolus ad Hebræos Cap. 13.) *de quo edere non habent potestatem, qui Tabernaculo deseruiunt.* De quo *Tertullianus* Lib. *De Oratione* Cap. 14. *Nonne solemnior erit statio tua, si & ad Aram Dei steteris.* De quo *S. Cyprianus* Epistolâ 66. *Neque enim apud Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes & Ministros voluit auocare.* Egregius est de Altaribus Donatistarum impio furore euersis *Optati Mileuitani* locus Lib. 6. *Quid est* (inquit) *tam sacrilegium, quàm Altaria Dei* (*in quibus & vos aliquando obtulistis*) *frangere, radere, remouere? In quibus vota populi, & membra Christi portata sunt: Quò Deus omnipotens inuocatus sit: Quò postulatus descendit Spiritus-Sanctus: Vnde à multis pignus salutis æternæ, & tutela fidei, & spes Resurrectionis accepta est. Altaria, inquam, in quibus fraternitatis munera non iussit Saluator poni, nisi quæ essent de pace condita.* Depone, *inquit*, munus tuum ante Altare, & prius concorda cum fratre tuo, vt possit pro te Sacerdos offerre. *Quid est enim Altare, nisi sedes & Corporis & Sanguinis Christi? Hæc omnia furor vester aut rasit, aut fregit, aut remouit .·.· Si liuoris iudicio nos vobis sordidi videbamur, quid vobis fecerat Deus, qui illuc inuocari consueuerat? Quid vos offenderat Christus, cuius illic per certa momenta Corpus & Sanguis habitabat? Quid vos offendistis etiam vos ipsi, vt illa Altaria frangeretis, in quibus ante nos per longa temporum spatia sanctè, vt arbitramini, obtulistis? Dum impiè persequimini manus nostras illic, vbi Corpus Christi habitabat, feristis & vestras. Hoc modo Iudæos estis imitati. Illi iniecerunt manus Christo in Cruce: A vobis percussus est in Altari. Si Catholicos illic insectari voluistis, vel vestris illic antiquis oblationibus parceretis.*

Et Lib. 2. *Conferta erat Ecclesia Populis; plena erat Cathedra Episcopalis: Erat Altare loco suo, in quo pacifici Episcopi retrò temporis obtulerunt, Cyprianus, Lucianus, & cæteri.*

Ecclesiarum Dedicatio; & Consecratio Altarium, ex Apostolica Traditione manauit.

3 Tam Ecclesiæ quam Altaris Consecratio ad Sacrificium celebrandum, ex Apostolica Traditione manauit. Dedicationis Ecclesiæ meminit *S. Athanasius* Apologia ad *Constantium* Imperatorem: *Non Encæniorum* (inquit) *Festum celebrauimus, Religiosissimè Auguste; id enim celebrare ante tuum Decretum prorsus nefarium fuisset. Neque de industria id deuenimus, neque Episcopus quispiam, aut vllus Clericus eo nomine euocatus est. Neque vlla de annunciatione ad Synaxim coitum est: Sed quid actum est, norunt omnes. Festum erat Paschæ, & tanta vis Populorum aderat, quantùm Christianorum in Vrbe esse Christicolæ Principes optarint. Cùm igitur Ecclesiæ paucæ paruæque essent, magnóque tumultu posceretur, vt in Magna Ecclesia Conuentus celebrarentur, atque ibidem preces pro tua salute fierent, quod & factum est, egóque reiterer adhortationibus, vt rem aliquousque differrent, & potiùs quomodocumque liceret, etiam cum compressione & afflictione in alijs Ecclesijs cœtus agerent, mihi neutiquam obtemperatum est. Quia potiùs Vrbem egredi parati erant, vt in desertis locis, & sub dio conuentus facerent; melius esse laborem itineris ferre, quàm cum luctu Festum celebrare .·.· Beatæ memoriæ Alexander, cùm alia loca angusta essent, in Ecclesia Maiore Theonæ nuncupata, quam ædificabat, Sinaxes celebrari voluit: Id enim iubebat hominum frequentia, nec in cogendo populo respexit, eam nondum exædificatam esse. Hoc & Treuiris, & Aquileiæ fieri vidi: Nam & illic diebus Festis, ob multitudinem, cùm adhuc Templa ædificarentur, Collectas habebant. Quin imò Frater tuus beatæ memoriæ, in huiusmodi Templo, cùm Aquileiæ Synaxis haberetur, ipse quoque eò se contulit. Ita nimirum & ego quoque feci: Nec tamen celebrata fuit à nobis Encænia, sed tantummodo precationum Synaxis habita est.*

Ex hoc *S. Athanasij* loco certum est Ecclesiarum Dedicationem antiquissimæ institutionis esse, & quæ ad Apostolos meritò referatur; & tamen antequam dedicatæ essent, licuisse in ipsis offerre Sacrificium, hoc ipso quòd à profanis locis distinctæ & diuino cultui designatæ ac addictæ essent, quas etsi nondum absolutâ fabricâ, Christiani *Dominicum* appellabant.

De Ecclesiarum Consecratione *Eusebius* Lib. 10. *Historiæ Ecclesiasticæ*, Cap. 3. *Post hæc* (inquit) *votiuum nobis ac desideratum spectaculum præbebatur, Dedicationum scilicet festiuitas per singulas vrbes, & Oratoriorum recèns structorum consecrationes: Ad hæc Episcoporum Conuentus, peregrinorum ab externis & procul dissitis regionibus concursus; populorum mutua inter se charitas ac beneuolentia, cùm*

tia, cùm membra Corporis Christi in vnam compagem coalescerent: Iam verò Antistitum absolutissimæ ceremoniæ, & accurata Sacrificia Sacerdotum, & diuini quidam augustique Ecclesiæ Ritus; hinc Psalmos canentium, & reliquas nobis traditas voces auscultantium: Illinc diuina & arcana obeuntium Ministeria. Mystica quoque salutaris Passionis symbola tradebantur. Et Lib. 4. *De Vita Constantini*, Cap. 43. & sequentibus, Dedicationem Ecclesiæ Hierosolymorum Imperiali munificentiâ exstructæ describit.

Consecrationis Altarium per inunctionem olei & mysticas preces, meminerunt *S. Dionysius*, Lib. *De Ecclesiastica Hierarchia*, Cap. 4. & *S. Gregorius Nyssenus* Oratione *In Baptismum Christi*, cuius hæc sunt verba: *Altare hoc sanctum cui adsistimus, lapis est naturâ communis, nihil differens ab alijs crustis lapideis, ex quibus parietes nostri exstruuntur, & pauimenta exornantur: Postquàm verò Dei cultui consecratum atque dedicatum est, ac Benedictionem accepit, Mensa sancta est, Altare immaculatum, quod non ampliùs ab omnibus promiscuè tangitur, sed à solis Sacerdotibus, iisque venerantibus contrectatur.*

Absque Altari consecrato Missam celebrare nefas.

Altare, siue fixum, siue portatile ab Episcopo consecratum esse necesse est, ita vt absque Altari sic consecrato Missam celebrare sit nefas, grauitérque peccet quisquis aliter celebrat. Id constat ex Cap. *Nullus*, & ex Cap. *Altaria*, 2. Dist. 1. *De Consecratione*. Primum, quod *Hormisdæ* Papæ tribuitur, sic habet: *Nullus Presbyter in Ecclesia consecrata aliud Altare erigat, nisi quod ab Episcopo loci sanctificatum est, vel permissum: Vt sit discretio inter sacrum & non sacrum: Nec Dedicationem fingat, nisi sit: Quod si fecerit, si Clericus est, degradetur: Si verò Laicus, anathematizetur.* Alterum verò, quod ex Concilij Agathensis Canone 14. sumptum est, sic habet: *Altaria placuit non solùm vnctione Chrismatis, sed etiam Sacerdotali benedictione sacrari.*

4 Quamuis autem propter necessitatem Missa possit in domibus non consecratis, cum Episcopi licentia celebrari, vt habetur Cap. *Missarum*, Dist. 1. *De Consecratione*, non tamen sine Altari portatili, vt habetur Cap. *Concedimus*. Neque facta singularia *Luciani* Martyris, qui pectore suo pro Altari ad Sacrum faciendum in carcere vsus est; aut *Theodoreti*, qui Diaconorum manibus vice Altaris vsus ad Sacrificium, in exemplum trahi debent. Consecrantur porrò Ecclesiæ, Altaria, & alia huiusmodi inanimata diuini Sacrificij instrumenta, *Non quia sint gratiæ susceptiua, sed quia ex Consecratione adipiscuntur quamdam spiritualem virtutem, per quam apta redduntur diuino cultui; vt scilicet homines deuotionem quamdam exinde percipiant, vt sint paratiores ad Diuina, nisi hoc propter irreuerentiam impediatur. Vnde & 2. Machab. Cap. 3. dicitur*: „ verè Dei virtus quædam est in loco; nam ipse qui „ habet in cœlis habitationem, visitator & adiutor est „ loci illius. *Et inde est, quòd huiusmodi ante Consecrationem emundantur & exorcizantur, vt exinde virtus Inimici pellatur* (inquit *S. Thomas* 3. p. quæst. 83. art. 3. ad 3.)

Non ergo propter indigentiam Dei, qui nullius eget, neque ad eum includendum, qui nullo circumscribi loco potest, cùm sit immensus: *Non enim in manufactis templis habitat, nec manibus hominum colitur indigens aliquo; cùm ipse det omnibus vitam, & inspirationem, & omnia*; sed propter indigentiam hominum, ad reuerentiam & pietatem eorum erga Deum, résque diuinas excitandam, ad significandum domum Dei, quæ sumus nos; ad significandum Christum, per quem offerimus hostiam laudis Deo; ad exprimendam Christi sanctitatem; ad repræsentandam sanctificationem, quàm Ecclesia per Christi Passionem consecuta est; & sanctitatem Fidelibus Corpus Christi suscipientibus necessariam, exstruuntur, eriguntur, & consecrantur Ecclesiæ & Altaria. Sacra enim Ædes Ecclesiam, siue Fideles significat, de qua Ecclesia scribit Apostolus 1. ad Timoth. 3. *Vt scias quomodo oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui.*

Altare sine Sanctorum Reliquijs consecrari non potest.

5 Altaria siue fixa, siue portatilia, sine Sanctorum Reliquijs, quorum vita abscondita est cum Christo, in Deo, consecrari non possunt. Sic enim ab Ecclesia statutum est, vsúque veteri frequentatum. De *Felice I.* scribit Anastasius, *Hic constituit supra sepulchra nostra Memorias Martyrum Missas celebrari*. Reliquias ad Ecclesiam dedicandam necessarias esse, *S. Paulinus* ad *Seueram* scribit Epist. 11. ad eùmque mittit hunc in finem particulam ligni Sanctæ Crucis. Et in Natali 9. *S. Felicis* ita canit:

Spectant de superis Altaria tota fenestris,
Sub quibus intus habent Sanctorum corpora sedem.
Namque & Apostolici cineres sub cælite Mensa
Depositi, placitum Christo spirantis odorem
Pulueris inter sancta sacri libamina reddunt.

S. Ambrosij ad *Marcellinam* Sororem scribit: *Cùm Basilicam dedicare vellem, mihi tanquam vno ore interpellare cœperunt, dicentes: Sicut in Romana, sic Basilicam dedices, Respondi; Faciam, si Martyrum Reliquias inuenero.* Inuenit autem *SS. Geruasij & Protasij* corpora, & Basilicam Romano more dedicauit. Idem initio Libri *De Exhortatione ad Virginitatem*, de Reliquijs *SS. Vitalis & Agricolæ* sermonem faciens: *Munera* (inquit) *salutis accipite, quæ nunc sub sacris Altaribus reconduntur.* Super *SS. Petri & Pauli ossa veneranda* Romanum Episcopum *offerre Domino Sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitraria Altaria*, scribit *S. Hieronymus*, Lib. *Aduersùs Vigilantium*. In *Memorijs Martyrum* Altaria constitui, in quibus *Deo Martyrum sacrificemus*, scribit *S. Augustinus* Lib. 20. *Contra Faustum Manichæum*, Cap. 21. *S. Gregorius Magnus* Lib. 5. Epistola 1. Episcopo Santonensi Reliquias pro consecrandis Altaribus se mittere testatur; eiusdemque moris testis est Lib. 7. Indict. 2. Epist 51. 72. 73. 74. 85. Lib. 9. Epist. 26. Lib. 10. Epist. 55. & Lib. 5. *Dialogorum*, Cap. 10. *Gregorius Turonensis* in Vita *S. Senoch Abbatis* ita scribit, *Erecto Altari, & loculo in eo ad recipiendas Sanctorum Reliquias præparato, ad benedicendum inuitat Episcopum*. Caput, *Placuit*, Dist. 1. *De Consecratione*, quod ex Concilij Africani Canone quinquagesimo, qui in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ octogesimus-tertius est, Altaria sine Reliquijs Martyrum erecta iubet euerti. *Placuit vt Altaria, quæ passim per agros & per vias, tanquam Memoriæ Martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut Reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Episcopis, qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, euertantur: Si autem hoc per tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur ne loca illa frequentent, vt qui rectè sapiunt, nulla ibi superstitione deuincti teneantur; & omninò nulla Memoria Martyrum probabiliter acceptetur, nisi vbi corpus, aut aliquæ Reliquiæ sunt, aut origo alicuius habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum vbicumque constituuntur Altaria, omnimodo improbentur.* Denique Pontificale Romanum in Altaribus tam fixis quàm portatilibus Reliquias condi iubet, quando consecrantur. Vnde Sacerdos ad Altare accedens ante introitum Missæ orat, secundùm Romanæ Ecclesiæ Ritum, *Per merita Sanctorum, quorum Reliquiæ hîc sunt*, vt Communio Militantis Ecclesiæ cum Triumphante significetur, & ad Sacrificium dignè celebrandum implorentur Martyrum suffragia, quorum Animas sub Altari Dei S. Ioannes in cœlis vidit. (*Apocal. 6.*)

6 Ecclesia consecrari non potest, nisi ab Episcopo, qui Consecrationis huius Officium alteri committere non potest, qui non sit Episcopus, vt colligitur ex Cap. *Nemo*, Dist. 1. *De Consecratione*, quod ex Concilio Aurelianensi 3. sumptum est. Nec sine dote competenti consecrari debet, imò nec ædificari. (Ad Ecclesiam porrò dotandam tenetur Fundator, vel eius hæres, qui dotis instrumentum in manibus Episcopi deponere debent) vt statuit Concilium Bracarense 2. Canone 5. qui refertur Cap. *Placuit*, Causa 1. Quæst. 2. & *Honorius III.* Extra, *De Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris*, Cap. *Cùm sicut*. Tam *Dominicis diebus, quàm priuatis*, consecrari possunt Ecclesiæ, vt respondet *Innocentius III.* Tornacensi Episcopo, Cap. *Tua*, eodem titulo. Quamuis decentiùs fiat huiusmodi Consecratio Dominicis diebus, vel in Sanctorum Solemnitatibus, vt habent Pontificalis Romani Rubricæ. Idque Concilij Cæsaraugustani 3. Canone 1. olim statutum est. Non tamen sine Celebratione Missæ, vt statuit *Vigilius* Pontifex Maximus Epist. ad *Eutherium*, & refertur Dist. 1. *De Consecratione*, Cap. *De Fabrica*.

Ecclesia consecrari non potest nisi ab Episcopo, nec debet sine dote. Quibus diebus, & an sine Missæ celebratione?

7 Censetur Ecclesia consecrata, cùm aliquâ scripturâ vel dotis instrumento, probatur consecratio, siue in libro Ecclesiæ, siue in columnâ, siue in tabula marmorea, aut simili monumento, fidem faciente, memoria illius habeatur: Vel vnius etiam testis oculati,

Quibus casibus censeri debet Ecclesia consecrata.

aut

aut qui à fide dignis consecratam audierit, assertione. Si autem de Ecclesiæ Consecratione dubitatur, & nec certa scriptura, nec certi testes Consecrationis existunt, absque vlla hæsitatione consecranda est: Quia *Non monstratur iteratum, quod nesciatur factum*; vt habet Cap. *Solemnitates*, Dist. 1. *De Consecratione*, quod *Felici Quarto* Epist. 1. ad omnes Orthodoxos, siue ad omnes Episcopos tribuitur: Et Concilium Carthaginense 5. Canone sexto, quo baptizandos esse statuit eos, de quorum baptismo nullum testimonium legitimum habetur, de Ecclesijs idem decernit, *Quoties super earum Consecratione hæsitatur*, id est, *vt sine vlla trepidatione consecrentur*.

8 Duo præterea sunt casus, In quibus Ecclesia consecrata debet iterum consecrari. Primus est, si combusta fuerit, & parietes incendio consumpti, vel diruti, vel omninò, seu ex maiori parte decrustati sint, vt constat ex Cap. *Ecclesijs*, Dist. 1. *De Consecratione*, & ex *S. Antonino*, 3. p. Tit. 10. Cap. 5. Si autem solùm tectum combustum fuerit, iterum consecrari non debet, vt respondet *Innocentius III.* Cap. *Ligneis*, Extra, *De Consecratione Ecclesiæ*. Alter casus est, si tota Ecclesia, vel maior pars destructa fuerit: secùs si solum tectum, & parietes integri manserint, qui Chrismate delibuti sunt; vt ex eodem Capite colligitur. Si verò parietes successiuè fuerint restaurati, eadem Ecclesia censetur, ideòque sufficit vt Aquâ benedictâ reconcilietur, & Celebratione Missæ; vt habetur Cap. *De Fabrica*, Dist. 1. *De Consecratione*.

In Ecclesia violata celebrare non licet.

9 In Ecclesia violata, siue polluta, celebrare non licet: Id qui fecerit, Episcopo non iubente, grauis peccati reus est, quamuis Irregularitatem, aliámue Censuram non incurrat, vt respondet *Bonifacius VIII.* Cap. *Is qui*, in Sexto. Cuius hæc sunt verba. *Is qui in Ecclesiâ sanguinis aut seminis effusione pollutâ, vel qui præsentibus maiori Excommunicatione innodatis scienter celebrare præsumit, licet in hoc temerariè agat, Irregularitatis tamen, cùm id non sit expressum in Iure, laqueum non incurrit*. Id verò discriminis Glossa constituit inter eos qui celebrant in loco interdicto, & qui in loco polluto, quòd primi contrahant Irregularitatem, non secundi; puniri tamen debeant ad arbitrium Superioris.

Quibus casibus violata censetur Ecclesia.

Quatuor porrò in casibus polluitur, seu violatur Ecclesia. Primò propter *Homicidium*, in ea perpetratum, vel enormem *sanguinis effusionem*, ex percussione graui & iniuriosa ortam, vt constat ex Cap. *Ecclesijs*, Dist. 1. *De Consecratione*, & ex Cap. *Proposuisti*, quod est *Innocentij III.* Compostellano Archiepiscopo respondentis. Si verò ex leui percussione elicitur sanguis, quamuis magnâ copiâ, vt in rixis puerorum contingit, non polluitur Ecclesia; nec etiam violatur, cùm aliquis lapide fortuitò cadente occiditur, vel ex âmentiæ furore seipsum occidit, vel aggressorem ob necessariam & iustam suæ vitæ defensionem necat, quia mors illata non est per contentionem & malam voluntatem. Item si quis vulnere extra Ecclesiam accepto, in Ecclesiam fugiens moriatur, nulla fit Ecclesiæ contaminatio, quia iniuria in ea non est illata: Contra verò, si quis in Ecclesia vulneretur, & extra moriatur: Aut si quis ex iaculo aut glande ab homicida foras existente missis occidat. Si verò in Ecclesiæ tecto, aut sub Ecclesia, in cellis vel cubiculis subterraneis occidatur, Ecclesia propterea non violatur. At si quis grauiter percutitur in Ecclesia, nec mors sequitur, aut sanguinis effusio, pollutáne censenda est? Pollutam esse negant *Panormitanus*, aliíque non obscuri nominis Auctores; quamuis (inquiunt) aliquorum consuetudo non improbanda Ecclesiam in hoc etiam casu reconciliet ob aliorum terrorem. Si sententiam roger, violari non dubitanter asseram, si vulnus illatum est, quamuis nulla sanguinis effusio contigerit. Nitor Cap. *Proposuisti*, Extra, *De Consecratione Ecclesiæ*.

Secundò, violatur Ecclesia propter *Adulterium*, & qualemcunque *seminis* emissionem sponte procuratam, vt respondet *Alexander III.* Cap. *Significasti*, Extra, *De Adulterijs & stupro*, idémque constat ex Cap. *Ecclesijs*, Dist. 1. *De Consecratione*. Coniugalis etiam debiti redditionem casus iste complectitur: Per hanc enim etsi nulla proximo, grauis loco sacro fit iniuria. Si tamen hæc facinora sint occulta, nulla reconciliatione opus est, cùm Ecclesia de occultis non iudicet, sed solùm cùm per se ipsa euidentia & nota sunt, vel reorum confessione, aut probatione iuridica.

Tertiò, violatur Ecclesia, cùm in ea sepelitur *Infidelis* vel *Excommunicatus*, vt habetur Cap. *Ecclesiam*, 27. & 28. Dist. 1. *De Consecratione*, quorum primum ex Concilio Aurelianensi 3. alterum ex Concilio Agrippinensi sumptum est, & Cap. *Consuluisti*, Extra, *De Consecratione Ecclesiæ*, quod est *Innocentij III.* ad Senonensem Episcopum rescribentis. Infidelium numero & loco hic censentur infantes non baptizati: Quamobrem si extra matris vterum positi sint, & seorsim ab ea sepeliantur, Ecclesia vel Cæmeterium violatur: Secùs, si in vtero matris mortui, simul cum ea sepeliantur, quia non sepeliuntur vt personæ distinctæ, sed vt partes matrum. Excommunicatum intellige, qui vel sit notorius percussor Clerici, vel nominatim denuntiatus: Illos enim duntaxat vitandos esse docet Extrauagans, *Ad euitanda*.

Quartò violari Ecclesiam censent Canonici Iuris Interpretes, & Theologi plerique omnes, (*Suarezio*, nonnullisque alijs exceptis) cùm ab Episcopo excommunicato dedicatur aut benedicitur. Si enim hominis excommunicati cadauer Ecclesiam polluit, multò magis ipsam contaminat Ministri excommunicati non Consecratio, sed Exsecratio, vt ex Iuris analogia colligunt *Hostiensis*, *Panormitanus*, *S. Antoninus*, *Paludanus*, *Sylvester*, *Tabiena*, *Nauarrus*, &c. Qui & *S. Thomæ* auctoritate nituntur 3. p. quæst. 83. art. 3. dicentis: *Qui sunt extra Ecclesiam, consecrare non possunt*. Infidelis, & Excommunicati corpus in Ecclesia sepultum *exhumari debet*, foràsque proijci, cùm ab aliorum corporibus discerni potest, secundùm Cap. *Ecclesiam*, Dist. 1. *De Consecratione*, & Cap. *Sacris*, Extra, *De Sepulturis*, quod est *Innocentij III.* Nidrosiensi Archiepiscopo respondentis. Quod si excommunicatorum corpora discerni ab alijs non possint, ibi relinquenda sunt, *Ne cum eorum ossibus corpora extumulentur Fidelium*: Et nihilominus Ecclesia reconcilianda est.

An polluta Ecclesia pollutum sit cæmeterium, & è contrario.

Polluta Ecclesia, Cæmeterium pollutum censetur, si sit Ecclesiæ contiguum, non verò si ab ea remotum. Antequam autem reconciliatum fuerit, nemo in eo sepeliri debet. At polluto Cæmeterio, quamuis Ecclesiæ contiguo, non propterea polluta censeri debet Ecclesia, *Ne minùs dignum, maius; aut accessorium, principale ad se trahere videatur*. Non vnum porrò, sed plura Cæmeteria esse noscuntur, quæ quamuis sibi cohærentia, pariete tamen medio seiunguntur: *Ideòque violato eorum altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum*. Hæ Regulæ traduntur Cap. *S. Ecclesiam*, Tit. *De Consecratione Ecclesiæ vel Altaris*, in Sexto.

A quo reconciliari debet Ecclesia violata.

11 Cùm Ecclesiam consecratam violari contingit, *Per Episcopum reconciliari* debet, *non per Sacerdotes simplices*, vt respondet *Gregorius IX.* Asturicensi Episcopo, Cap. *Aqua*, Extra, *De Consecratione Ecclesiæ vel Altaris*, qui id deinceps fieri prohibet, *Non obstante consuetudine Prouinciæ Bracarensis, quæ dicenda est potiùs corruptela: Quia licet Episcopus committere valeat quæ iurisdictionis existunt, quæ Ordinis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus Clericis demandare*. Hinc Ecclesiarum Consecratio Chorepiscopis prohibita Canone 7. Concilij Hispalensis, Canone 44. Concilij Meldensis, Canone 5. Concilij Metensis. Adhiberi porrò debet ad Ecclesiæ consecratæ reconciliationem *Aqua per Episcopum benedicta*, cum vino & cinere. Si autem Ecclesia consecrata non fuerit, à simplici Sacerdote, de mandato Episcopi reconciliari potest per Aquæ communi ritu benedictæ aspersionem, vt ex Cap. *Si Ecclesia*, colligitur, eodem Tit. *Si Ecclesia non consecrata cuiuscumque fuerit seminæ, aut sanguinis effusione polluta, Aquâ protinus exorcizatâ lauetur, ne diuinæ laudis organa suspendantur. Est tamen, quàm citiùs fieri poterit, consecranda*. De Cæmeterij reconciliatione idem esto iudicium.

Quibus casibus Altare Consecrationem suam amittit.

Quamuis alia sit Consecratio Ecclesiæ & Altaris, ideòque vna sine altera fieri possit, violata tamen Ecclesia, Altare fixum, quod est pars illius, pollutum est: Et polluto vicissim Altari violata est Ecclesia. Altare tamen Consecrationem suam amittere potest, Ecclesia Consecrationem suam seruante: Primò, si Mensa frangatur enormiter, præsertim in angulis vbi fit Consecratio,

secratio, non autem si modicam fracturam passa fuerit. Secundò, si Mensa mota fuerit, id est, à stipite Altaris, seu lapidibus aut columnis eam sustentantibus auulsa, vel si aliquis de lapidibus stipitis tangens ipsam mensam sit motus, vt ait *S. Raymundus* Lib. 3. Summæ. Tertiò, si moueatur aut frangatur sigillum sepulcri, in quo reconditæ sunt Sanctorum Reliquiæ, vbicumque sigillum istud constitutum sit, siue in superiori parte in ipsa mensa lapidea Altaris; siue ante Altare, vel in latere dextro Altaris; siue in ipso Altari sub mensa. Hæc traduntur Cap. *Ad hæc*, Extra, *De Consecratione Ecclesiæ vel Altaris*, vbi *Alexander III.* ita respondet: *Si Altare motum fuerit, aut lapis ille solummodo supra positus, qui sigillum continet, confractus, aut etiam diminutus, debet denuò consecrari. Propter hoc verò nequaquam reiterare suam Consecrationem Ecclesia consueuit: Licet quidam Canones innuere videantur.* Et Cap. *Quod in dubijs*, Quod est *Innocentij III.* Tornacensi Episcopo rescribentis: *Altare verò* (inquit) *in quo tabula, cui Consecrationis benedictio Pontificali Ministerio adhibetur, si mota, vel enormiter fracta fuerit, debet non immeritò consecrari.* Et Cap. *Ligneis*, eodem Tit. *Cùm parietes in sua integritate permanserint, & tabula Altaris mota, vel enormiter læsa non fuerit: Ob causam prædictam, nec Ecclesia, nec Altare debet denuò Consecrari.*

Quartò Consecrationem suam amittit Altare, si fiat in eo tantùm augmentum, vt amittat forma; *Quia forma rei est esse rei.* Ita *S. Raymundus* & *S. Antoninus.*

Altare portatile Consecrationem amittit, cùm lapis à ligno auellitur, si sepulcrum seu conditorium Reliquiarum sit in ligno. Secundò, cùm sigillum sepulcri in lapide constituti mouetur, siue lapis sit insertus ligno, siue non; saluo enim & integro sigillo, Consecratione non excidit, quamuis à ligno separetur, quia Consecratio non fit in vnione lapidis cum ligno, sed solius lapidis est. Additur autem lignum, vt commodiùs Calicem & Hostiam capiat. Tertiò, ea enormi lapidis fractione, vt colligitur ex Cap. *Ligneis*, & ex Cap. *Quod dubijs*, vtque asserunt *Ioannes Andreas*, *Panormitanus*, *Syluester*, & alij.

ARTICVLVS II.

De Cæremonijs Altarium Ornamenta, Vasáque & Instrumenta Sacrificij Celebrationi necessaria spectantibus.

Pallia seu mappæ Altaris.

1 ALtaria singula mappis tribus mundis, vna oblunga, quæ ad imam eorum partem pertingat duabusque reliquis breuioribus vestita esse debent, & pallio item coloris, pro festi diei, feriæue ratione decenter ornata. *Optatus Mileuitanus* Lib. 6. tanquam morem vbique receptum commemorat, quòd Altaria linteis operirentur. *Quis* (inquit) *Fidelium nescit, in peragendis Mysterijs ipsa ligna linteamine cooperiri? Inter ipsa Sacramenta velamen potuit tangi, non lignum.* Victor Vitensis Episcopus Lib. 1. *De Persecutione Vuandalica*, Proculum quemdam ab impio *Geiserico* in Prouinciam Zeugitanam aduersùs Catholicos missum scribit, qui Ecclesias deuastans de pallis Altaris camisias sibi & femoralia fecit. Concilium quoddam Remense ab *Iuone Carnotensi* 2. P. Decreti, Cap. 132. relatum, obseruandum esse statuit, *Vt Mensa Christi, id est, Altare, vbi Corpus Dominicum consecratur, vbi Sanguis eius hauritur, vbi Sanctorum Reliquiæ reconduntur, vbi preces & vota populi in conspectu Dei à Sacerdote offeruntur, cùm omni veneratione honoretur: Et mundissimis linteis & pallis diligentissimè cooperiatur, nihilque super eo ponatur, nisi capsæ cum Sanctorum Reliquijs, & quatuor Euangelia.*

Crux in Altari collocanda.

2 In vnoquoque Altari in quo Missa celebranda est, Crux debet collocari, vt statuunt Concilium Mediolanense 6. & *S. Carolus* in Instructionibus pro celebratione Missæ. Crucis autem in Altari meminit *Beda* Lib. 2. Historiæ, Cap. 20. *S. Bonauentura* Lib. *De Mysterijs Missæ*, Sanctos Patres statuisse ait, ne quisquam Missas celebret, nisi in Altari adsit imago Crucifixi: Et meritòquidem, vt Crucis aspectu Sacerdoti celebranti Passio Christi in memoriam reuocetur, cuius Passionis hoc Sacrificium viua imago & repræsentatio est.

Duo cerei.

Duo etiam Candelabra cum totidem cereis ardentibus, in Altari esse debent, vnum in cornu Epistolæ, alterum in cornu Euangelij, dum Missa celebratur, ex *S. Carolo* in Instructionibus. Quos ea exiguitate adhiberi, quæ in tanto Mysterio dedeceat, & adstantibus offensionem afferre possit, vetat Concilium Mediolanense 1. Qui sine lumine Missam celebraret, grauis peccati reus esset, vt constat ex Cap. *Litteras*, Extra, *De Celebratione Missarum*, quo *Honorius III.* Presbyterum qui sine lumine sacrificabat, Officio & Beneficio priuandum statuit. Vsus Ecclesiæ postulat vt sit ex cera, tum quia Deo optima quæque offerenda sunt, tum quia Acolythi quibus luminum cura demandata est, Cæroferarij dicuntur. Vnde qui cum alio quàm cereorum lumine, citra summam celebrandi necessitatem, Sacrum faceret, grauis peccati reus esset. Antiquum esse in Ecclesia cereorum vsum, Sacrificij & Diuinorum Officiorum tempore, constat ex *S. Athanasio*, in Epistola *Ad Orthodoxos*, de Arianorum persecutione, qua Ethnicos ab illis in Ecclesiam introductos conqueritur, qui Candelabra deposuerunt, & cereos Idolis accenderunt. Et ex *S. Hieronymo* Lib. *Aduersus Vigilantium*, vbi morem illum in Oriente vniuersalem fuisse testatur. *Per totas* (inquit) *Orientis Ecclesias, quando legendum est Euangelium accenduntur luminaria, iam sole rutilante, non vtique ad fugiendas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum. Vnde & Virgines illæ Euangelicæ semper habent accensas lampades suas: Et ad Apostolos dicitur: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris: Et de Ioanne Baptista: ILLE erat lucerna ardens & lucens: Vt sub typo luminis corporalis lux illa ostendatur, de qua in Psalterio legimus: LVCERNA pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Idem testatur *Prudentius* in Hymno *S. Laurentij*, & *Paulinus* in Natali 3. *S. Felicis*. De hoc denique ritu *Micrologus*, Cap. 11. ita scribit: *Iuxta Romanum Ordinem nunquam Missam absque lumine celebramus; non vtique ad depellendas tenebras, cùm sit clara dies, sed potiùs in typum illius Luminis, cuius Sacramenta ibi conficimus, sine quo & in Meridie palpamus, sicut in nocte.* Morem illum non reprehendit *Lactantius* Lib. 6. *Diuinarum Institutionum*, Cap. 2. sed Ethnicorum superstitionem, qui lumina Deo accendebant tanquam in tenebris degenti, & luce indigenti. *Mactant igitur* (inquit) *opimas ac pingues Hostias Deo quasi esurienti, profundunt vina tanquam sitienti, accendunt lumina velut in tenebris agenti.... Num igitur mentis suæ compos putandus est, qui Auctori & datori luminis, candelarum ac cereorum lumen offert pro munere? Aliud verò ille à nobis exigit lumen, mentis scilicet, quod exhibere non potest, nisi qui Deum agnouerit. Illorum autem Dij, quia terreni sunt, egent luminibus, ne in tenebris sint.*

3 Calicis vsus in Sacrificio tam antiquus, quàm Sacrificium ipsum. Legimus enim in Euangelio, Christum Dominum nostrum in vltima Cœna, postquam tradidit Discipulis suis sub specie Panis Corpus suum, accepisse *Calicem*, & dedisse illis, ac dixisse, vt omnes ex eo biberent Sanguinem suum, qui mox pro illis & pro multis effundendus erat in remissionem peccatorum. Quod Apostolus se accepisse à Domino, & Fidelibus tradidisse testatur. Hinc Feria 5. Hebdomadæ Sanctæ, in qua huius Sacrificij institutio recolitur, *Natalis Calicis* ab antiquis Patribus vocabatur. Ita vocat *S. Eligius* Nouiomensis Episcopus Homilia 10. in Cœna Domini. Aurei, vel argentei Calices esse debent, aut saltem habere cupam argenteam, intus inauratam, simul cum Patena pariter inaurata, vt docet *S. Carolus* in Instructionibus De Celebratione Missæ, & Missalis Romani Rubricæ præscribunt. Quamobrem sicut vitreorum calicum vsum abrogauit Ecclesia, quamuis olim tolerauerit, vel ob inopiam Ecclesiarum, vel quia vasa aurea & argentea, ipsique Calices ad redemptionem captiuorum, & alimoniam pauperum conflati fuerant: Ita nunc stanneorum Calicum vsum iam tollit quantùm potest, quamuis huius metalli vsum ius antiquum aliquo modo toleret, Cap. *Vt Calix*, Dist. 1. *De Consecratione*. Cuius hæc sunt verba: *Calix Domini, cum Patena, si non ex auro omnino, ex argento fiat. Si quis autem tam pauper, saltem vel stanneum Calicem habeat. De ære & aurichalco non fiat Calix, quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo vel vitreo Calice præsumat Missam cantare.* Ea Concilio Remensi nescio quo hoc Decretum referunt *Iuo Carnotensis* P. 2. Cap. 131. & Gra-

Calix ex qua materia esse debeat.

& Gratianus. At *Richardus* Cantuariensis Archiepiscopus, *S. Thomæ* Martyris immediatus Successor, in Synodo à *Rogerio De Houedeu* relatâ, statuit ne consecrafetur Eucharistia nisi in Calice aureo, vel argenteo, & ne stanneum Calicem Episcopus benediceret. Et *S. Petrus Damiani* Opusculo 23. Cap. 1. acerrimè inuehitur in Sacerdotes, qui stanneos, vel etiam supparis cuiuscumque metalli Calices sordibus inhnrrescere patientet aspiciebant: *Et quod* (ioquit) *non dignaretur Poteus quilibet proprijs adhibere labijs, in boe ipsi Corpus non vereutur impouere Saluatoris*. Veterem Ecclesiam Calicibus aureis, & argenteis vsam ad Sacrificium, colligitur ex *Optato Mileuitano* Lib. 1. vbi loquens de *Mensurio* Episcopo, ait: *Erant Ecclesiæ ex auro, & argeuto, quam plurima ornamenta, quæ uec defodere terræ, nec secum portare poterat*. In his autem priorem locum tenuisse Calices, quis dubitet, Librn enim sextò inter Donatistarum scelera hoc etiam ipsis exprobrat, quod Calices fregerint, & vendiderint: *Fregistis* (Inquit) *Calices Christi Sanguinis portatores, quorum species reuocastis in massas, mereem nefarijs nundinis procurantes. Emeruut forsitan iu vsus suos sordidæ mulieres, emerunt Pagani, facturi vasa iu quibus incendereut Idolis suis*. Celebris est Impij hnminis blasphemia, quem cùm *Iulianus Apostata* ad Antiochenam Ecclesiam diripiendam misisset, sacrorum vasorum, quæ *Constantinus* donauetat, magnificentiam admiratus: *En* (inquit) *euiusmodi vasis Filio Mariæ miuistratur*. Ita refert *Theodoretus* Lib. 3. *Histor. Eccles.* Cap. 8. *S. Ioannes Chrysostomus* aureum Calicem & gemmis ornatum commemorat Homiliâ 51. in Matthæum. *S. Hieronymus* Epist. ad *Theophilum Alexandrinum*, Paschalibus eiusdem *Theophili* Epistolis ab Ipso Latinitate donatis præfixâ, sacros Calices, aliáque diuini Sacrificij instrumenta veneratione digna esse docet. *Mirati sumus* (inquit) *in Opere tuo vtilitatom omuium Ecclesiarum, vt discant, qui ignoraut, eruditi testimonijs Scripturarum, qua debeant veneratione Sancta suscipere, & Altaris Christi ministerio deseruire, Sacrósque Calices, & sancta velamina, & cætera quæ ad cultum Dominicæ pertinent Passionis, non quasi iuania & sensu earentia, sanctimoniam non habere, sed ex consortio Corporis & Sanguinis Domini, eadem qua Corpus eius & Sunguis maiestate veneranda*. De Calicibus aureis & argenteis in vsum celebrandnrum Sacramentorum consecratis *S. Augustinus* Concione 2. in Psalmum 113. explicans hunc Versum, *Simulacra gentium argentum & aurum*, Ita scribit: *Sed enim & uos pleraque instrumenta & vasa ex huiusmodi materia vel metallo habemus iu vsum celebrandorum Sacramentorum, quæ ipso ministerio consecrata Sancta dicantur, in eius honorem eui pro salute nostra inde seruitur*. Refert *Gregorius Turonensis* Lib. 3. Historiæ, Cap. 10 Childebertum Regem ex Hispania redeuntem, *Inter reliquos thesauros Ministeria pretiosissima detulisse, nimirum sexaginta Calices, quindecim Patenas, viginti Euangeliorum capsas, omnia ex auro puro & gemmis pretiosis ornata*.

Calix sepulchrum nouum significat, in quo Christus sepultus est: Patena lapidem aduolutum ad ostium monumenti, Corporale sindonem mundam, qua corpus eius inuoluit Ioseph ab Arimathæa, vt docent *Rabanus* Lib 1. *De Institutione Clericorum*, Cap. 33. & *Hildebertus* Archiepiscopus Turonensis in Carmine de Missæ Mysterio

Ara Crucis, tumulique Calix, lapidisque Patena,
Sindonis officium candida bissus habet.

Calicis Consecratio.

4 Calicis, & Patenæ Consecratio ad Episcopos Iure spectat, vt colligitur ex Cap. *Cùm venisset*, Extra, *De Sacra Vnctione*. §. *Vngitur*, ex Pontificali Romano, & Ecclesiæ vsu. Potestatem consecrandi Calices simplici Sacerdoti à Summo Pnntifice committi posse, plerique scribunt Canonici Iuris Ioterpretes, & Casnum Arbitri. Priuilegin singulari id concessum *Ioanni* Abbati Cisterciensi, & quatuor primis eius Coabbatibus ab *Innocentio VIII.* anno millesimo quadrigentesimo-octogesimo-nono, referunt, similique Sedis Apostolicæ Priuilegio Patres Societatis Iesu Calices io Indijs consecrare.

Quando Calix Consecrationem suam amittit.

Consecrationem suam Calix amittit, cum ita frangitur, vt ad vsum Sacrificij fit inutilis, nimirum si cupa frangatur, vel à pede auellatur: Si tamen calix esset tornatilis, ita per artem fabrefactus vt pes à cyatho absque vlla vi separari posset, consecratinnem nnn amitteret separatione facta, siquidem nulla fractin fieret, vt *Barbosa*, alijque ceoseot, licet quidam contrarium teneant. Quamuis enim in cyathn à pede separatn fieri consecratio oon possit, quia figura calicis non manet: si tamen à sacro Ministrn cyathus tornatilis pedi ante Missæ Consecrationem rursus ioseratur, non videtur opus esse noua consecratione, cum eadem figura maneat, nihilque detractum, nihil additum sit. Secundò, noua consecratinne pariter indiget Calix argenteus, cum post consecrationem deauratur, vel cùm tota deauratio interinr deteritur: Quia consecratin fit in superficie illa interiori, quæ non manet eadem. Si verò aurificibus Ita percutitur Calix, vt tameo integer maneat, nec interinr cupæ superficies mutetur, unua consecratione non eget.

Corporale

5 Ad celebratinnem Missæ omnindò etiam necessarium est Corporale, seu Palla linea, io qua Christi Corpus consecretur. Constituisse dicitur *S. Syluester*, vt Sacrificium Altaris non in serico, neque in panno tincto, sed tantùm in lineo ex terra procreato consecraretur, sicut Corpus Domini in sindone linea, & munda sepultum est. De illo scribit *S. Isidorus Pelusiota* Lib. 1. Epist. 123. *Pura illa Sindon quæ sub diuinorum Donorum ministerio expansa est, Iosephi Arimathensis est Ministerium. Vt enim ille Domiui Corpus sindone inuolutum sepulturæ mandauit, per quod vniuersum mortalium genus Resurrectionem percepit: Eodem modo nos Propositionis panem in sindone sacrificantes, Christi Corpus, sine dubitatione reperimus nobis illam foutis in modum immortalitatem, quam Saluator funere elatus à Iosepho, postquam resurrexit à mortuis, impertijt*. Corporalis Benedictin in Romano Pontificali habetur, qua Antistes Deum precatur, vt hoc Iioteamen sanctificet *Ad tegendum inuolueudúmque Corpus & Sanguinem Domini Iesu Christi*: & vt *Corporis ac Sanguinis Redemptoris nostri nouum sudarium Spiritus-Sancti gratiâ efficiatur*.

Quo ablui debet Corporalia.

Corporalia debent ablui à Clerico in sacris Ordinibus constituto, tertio quoque mense, & crebrius, si opus fuerit, vt iubent *S. Carolus* in Instructinnibus, Concilium Rothomagense 1581. Aquense 1585. Synodus Carnotensis 1526. Turonensis 1583 Concilium Medinlanense t. statuit vt *Ornameuta & instrumenta Altarium pro celebratione Missæ, pura ac munda siut, præsertim Corporalia, & Purificatoria: Quamobrem etiam vino albo, vbi possit, tantummodo ad Missæ Sacrificium Sacerdotes vtantur*.

Missalia.

6 Absque Libro Missali non licet Missam celebrare: si desit, à celebratione Missæ abstinendum est, quæcumque necessitas vrgeat. Qui sine Missali celebraret, grauiter peccaret: Tum qnia se exponeret periculo errandi in verbis Canonis, imò & Consecrationis, cum & optimę memorię viros aliquandn fallat memoria: Tum quia violaret generalem Ecclesiæ consuetudinem. Idem esto iudicium de illo qui sine Calice, & Patena consecratis, sine Corporali, sine Pallis Altare vestientibus, sine lumine, sine aliqua denique sacrarum vestium celebraret. Hunc, inquam, mortalis peccati reum censent *S. Antoninus*, & alij post ipsum Casum Arbitri. *In his enim rebus, de quibus nihil certi statuit diuina Scriptura, mos populi Dei, & instituta Maiorum pro lege tenenda sunt. Et sicut præuaricatores diuinarum Legum, ita contemptores Ecclesiasticarum consuetudinem coercendi sunt*: vt habetur Cap. *In his*, Dist. 11. cuius prima pars ex Epistola *S. Augustini* ad *Casulanum* sumpta est.

S. Anton. 3. p. tit. 12. cap. 4. 6.

ARTICVLVS III.

De Cæremonijs sacra Sacerdotum Indumenta spectantibus.

Vestium sacrarum a profanis discrimen.

1 RElìgio diuina alterum habitum habet in ministerio Altaris, alterum in vsu vitâque communi (inquit *S. Hieronymus*, Commentario in Cap. 44 Ezechielis.) Hunc Ritum ab Apostolis acceptum credere par est, quamuis in vestium sacrarum oumero, & forma progressu temporis aliquid immutatum fuerit. Sacerdoti porrò Missam celebraturo sex vestes sunt necessariæ, *Amictus*, *Alba*, *Cingulum*, *Manipulus*, *Stola*, *Planeta* seu *Casula*. Quæ omnes benedictæ esse debent,

Benedictio

bent, vt statuitur Cap *Vestimenta*, Dist. 1. *De consecratione*, cuius sunt verba: *Vestimenta Ecclesiastica, quibus Domino ministratur, & sacrata debent esse, & honesta: Quibus, alijs in vsibus non debent frui, quàm in Ecclesiasticis, & Deo dignis Officijs: Quæ nec ab alijs debent contingi aut ferri, nisi à sacratis hominibus, ne vltio, quæ Balthasar Regem percussit, super hæc transgredientes, & talia præsumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima.* Ab Episcopo, vel aliquo Summi Pontificis Priuilegium habente Sacerdote, benedicta esse oportet. Id autem Priuilegium Prælatis Regularibus à *Leone X.* concessum est, ita tamen vt pro suarum dumtaxat Ecclesiarum vsu Ornamenta Ecclesiastica benedicere valeant, vt respondit Sacra Congregatio Rituum 24. Augusti 1609. cuius Decretum commemorant *Gauantus* in Comment. ad Rubricas Missalis Tom. 1. P. 4. Tit. 19. Num. 21. & *Barbosa* Lib. *De Officio & Potestate Episcopi*, P. 2. Allegatione 27. Num. 44. Episcopum huius benedictionis officium committere non posse simplici Sacerdoti, respondit Sacra Rituum Congregatio, vt referunt. *Possevinus* Lib. *De Officio Curati*, Cap 2. Num. 37. & *Barbosa* loco mox laudato, Num. 42.

Cum Casula duplicata est, cum possit esse simpla (in-
„ quit *S. Antoninus* Tit. 13. Cap. 6) super quamlibet
„ partem fit benedictio: Vnde in celebrando verti potest
„ ex vtraque parte. Et si vna pars amoueatur ab alia,
„ remanet benedicta, & potest cùm ea celebrari.
Idem esto iudicium de Stola duplici. E longo manipulo licèt facere stolam, & contrà de breui stola manipulum, vel cingulum, quia omnia hæc vera benedictione consecrantur.

Cum sacra vestimenta resarciuntur propter paupertatem, si ita franguntur vt apta non sint ad vsum ad quem fuerant destinata, aut priorem figuram ampliùs non retineant, verbi gratia, si ex Alba abscindatur manica, noua benedictione indigent.

Vestes Sacerdoti celebranti necessariæ. Illarum significatio. 2 *Amictus* significat velamen quo Iudæi faciem Christi obduxerunt, dum eum colaphis cæderent, dicentes, *Prophetiza quis te percussit*: Vel etiam Coronam spineam, quam eius capiti milites imposuerunt, vt Regiæ ipsius Dignitati illuderent, simúlque ipsum doloribus vehementissimis in ipso sensuum omnium fonte cruciarent; Vel significat Christum Caput nostrum abscondisse Diuinitatem suam sub amictu naturæ humanę: & humanitatem simul ac diuinitatem abscondere in Eucharistia sub alienis panis, & vini speciebus. Moraliter verò Amictus significat galeam salutis, spem & fiduciam in Deum, quâ omnes spiritualium hostium incursus expugnamus: Necnon fortitudinem ad diuina Officia exequenda, vt docet *S. Thomas* in 4. *Sententiarum* Dist. 24 Quæst. 3. A. 3. Aut etiam, quatenus collum tegit, designat custodiam vocis, quæ per collum, & guttur emittitur; vt verè dicere possit Sacerdos: *Dixi, Custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea*. Amictus, inquam, de castigatione vocis Sacerdotem admonet. Vt verò per humeros diffunditur, suaue Domini iugum alacriter ferendum esse docet: Vt adstringitur in modum Crucis ante pectus, notat propositum non admittendi alias cogitationes, quàm de Deo.

3 *Alba*, seu tunica talaris linea, cuius meminere Concilium Carthaginense sub *Anastasio I.* Canone 41. & Narbonense sub *Pelagio II.* quam *Amalarius*, & alij *Camisiam* vocant, à Synagogæ Sacerdotibus ad Sacros Ecclesiæ Ministros transijt. Vestem albam significat, qua *Herodes* Christum illusit (*Luc.* 23.) Moraliter significat cordis ac vitæ puritatem, sua longitudine perseuerantiam: & beatæ immortalitatis symbolum est.

4 *Cingulum* significat funem quo Christus in horto ligatus est. Moraliter carnis continentiam Sacerdotibus maximè necessariam significat, siue mentis custodiam, quâ luxuria restringitur, & cupiditas cohibetur, ne ad carnalia dilabatur, & gressus bonorum operum impediatur: Sicut per cingulum, quod circa lumbos præcingitur, Alba ne difluat, & gressum impediat, adstringitur. Ita *Honorius Augustoduuensis* in *Gemma Animæ* Lib. 1. Cap. 203. Quamuis enim ad Christianos omnes pertineat, Sacerdotes tamen præcipuè spectat illud Christi monitum: *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris*. Et illud Apostoli: *State succincti lumbos vestros in veritate*. Ephes. 6.

5 *Manipulus* erat olim mappula siue sudarium brachio sinistro alligatum, quo sudor, & sordes abstergébantur, vt illi passim testantur, qui Tractatus de Diuinis Officijs scripsere. Vincula significat Christi manibus iniecta. Moraliter, extersionem minimarum macularum (inquit *S. Thomas*:) In manu sinistra portatur, vt ostendatur in temporali vita tædium nos pati superflui humoris, hoc est, carnalis delectationis; (inquit *Amalarius* Lib 11. De Ecclesiasticis Officijs, Cap. 24) Secundò, vigilantiam significat, quâ Sacerdos torporem animi excutere debet, bonis operibus iugiter incumbendo; (inquit *Innocentius III.* Lib. 1. *De Mysterijs Missæ*, Cap. 59.) Significat denique cordis compunctionem, quam Sacerdos ad Altare deferre debet; (inquit *Stephanus Æduensis* Lib. *De Sacramento Altaris*, Cap. 10) Multiplicem illam significationem exprimit Oratio, quam fundit Sacerdos, cum manipulum induit: *Merear Domine, portare manipulum fletus, & doloris, vt cum exultatione percipiam mercedem laboris*. Sacerdotes quippè tot sunt operarij, quos Christus misit in messem suam; quibus illud Psalmi 125. apprimè conuenit, si suo Ministerio dignè fungantur: *Euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua: Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos*. Animas scilicet, in quas æternæ vitæ diuinum semen Sacramentorum administratione, & diuini verbi prædicatione immittunt, Christo Domino Messis ad iudicium venienti cùm gaudio representabunt, velut manipulos vberes suo labore collectos, & in horreo ipsius reponendos.

6 *Stola*; siue *Orarium*, significat funem quo Christus columnæ alligatus, aut in Caluariæ Montem cùm onere Crucis tractus est. Moraliter Christianæ obedientiæ iugum significat. A collo per anteriora descendens, dextrum latus ornat, & sinistrum, vt doceat Sacerdotem per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris, id est, in prosperis, & aduersis, fortem & constantem esse debere. Ita *Yuo Carnotensis* in Sermone *De Sacerdotalibus Indumentis*, & Concilium *Bracarense IV.* anno Christi 675. Canone 4. cuius hæc sunt verba: *Cùm antiquâ Ecclesiastica nouerimus institutione præfixum, vt omnis Sacerdos, cùm ordinatur, Orario vtroque humero ambiatur; scilicet vt qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera & aduersa, virtutum semper ornamento vtrobique circumseptus appareat: Qua ratione tempore Sacrificij non assumat, quod se in Sacramento accepisse non dubitatur? Proindè modis omnibus conuenit, vt quod quisque percepit in Consecratione, hoc & retentet in Oblatione, vel perceptione suæ Salutis; scilicet vt cum Sacerdos ad solemnia Missarum accedit aut pro se Deo Sacrificium oblaturus, aut Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi, [illegible] sumpturus, non aliter accedat, quàm Orario vtroque humero circumseptus, sicut & tempore Ordinationis suæ dignoscitur [illegible] consecratus: Ita vt de vno eodemque Orario ceruicem pariter & vtrumque humerum premens, signum in suo pectore præferat crucis. Si quis autem aliter egerit, Excommunicationi debitæ subiacebit*. Significat denique Stolam immortalitatis in præuaricatione primi Parentis amissam, & virtute Passionis ac Resurrectionis Christi, necnon diuinæ Eucharistiæ, quæ futuræ gloriæ pignus est, nobis aliquando reddendam. Vnde Sacerdos Stolam induens, hanc Orationem fundit: *Redde mihi Domine, obsecro, Stolam immortalitatis, quam amisi in præuaricatione primi Parentis: & quamuis indignus accedo ad tuum sacrum Mysterium, merear tamen gaudium sempiternum*.

7 *Planeta*, seu *Casula*, vestimentum purpureum significat, quo Christus in Passione sua indutus est. Moraliter, Charitatem; dumque & ante pectus, & post humeros pendet, Deum & proximum, amicum & inimicum diligendum esse innuit. Cæteris Sacerdotum vestibus superponitur, quia charitas reliquis virtutibus antefertur: Id etiam indicat Oratio, quam fundit Sacerdos Casulam induens: *Domine, qui dixisti, iugum meum suaue est, & onus meum leue, fac vt istud portare sic valeam, vt consequar tuam gratiam*: Nam charitas est, quæ Christi iugum suaue facit, & onus leue, iuxta illud 1. Ioannis 5. *Hæc est charitas Dei vt mandata eius custodiamus; & mandata eius grauia non sunt*: Quia nempè sunt facilia charitati, vt *S. Augustinus* exponit. Significat etiam Mysticum Christi Corpus, quod

est

est Ecclesia, vt censet *Rupertus* Lib. 1. *De Diuinis Officijs*, Cap. 22. Integra est, inquit, & vndique clausa, vt vnitatem, vel integritatem veræ fidei demonstret. Pars anterior, & posterior, antiquæ Ecclesiæ, quæ Passionem Domini præcessit, & nouæ, quæ subsequitur, signum est. Quia verò Charitatis simul, & Ecclesiæ symbolum est, admonentur Sacerdotes, vt suam charitatem erga Ecclesiam sedulò exerceant, exemplo Christi, qui *Dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, vt eam sanctificaret, mundans lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta, & immaculata*. Casula dupla est, post tergum, inter humeros, & ante pectus. Per humeros, inquit *Amalarius*, opera exprimuntur: In eis duplex fit vestimentum: *Quia sic debemus bona opera foris proximis ostendere, vt eadem intus coram Domino integra seruemus. In pectore duplex, quia in eo vtrumque debet esse, & doctrina, & veritas: Veritas interius, doctrina ad homines.*

Vestes Sacras ad vsus profanos adhibere nefas.

8 Vestes sacræ ad profanos vsus adhiberi absque sacrilegio non possunt, vt habetur Cap. *Ad Nuptiarum*, Dist 1. *De Consecratione*, nec ab alijs nisi à sacratis hominibus in Ecclesiasticis Officijs ferri debent, ex Cap. *Vestimenta*, ibidem. Quamobrem quæ ita detritæ ac laceræ sunt, vt sacris Ministerijs ampliùs seruire non possint, comburi debent, eorúmque cineres in piscinam, vel in locum mundum ab hominum vestigijs remotum inferri, ex Cap. *Altaris*, ibidem. Vestes profanas virorum aut mulierum nobilium in sacros vsus conuerti posse, quamuis neget Glossa Capitis *Ad Nuptiarum*, censent Theologi insignes, *Angelus de Clauasio, Sylnester, Syluius, &c.* Quæ probabilior sententia est, cum ad Tabernaculi Veteris ornatum, cultúmque, & ad vestes sanctas conficiendas, viri cùm mulieribus præbuerint armillas, & inaures, annulos, & dextralia, hyacinthum, & purpuram, &c. vt refertur *Exodi* 35. Ex vestibus itaque pretiosis mulierum illustrium Casulas, aut Altaris ornamenta fieri posse, cum eas Ecclesiæ offerunt, nemo dubitet. Verùm gentilitia stemmata Nobilium vestibus sacris intexi, aut Calicibus, alijsque vasis Ecclesiæ oblatis insculpi, minimè permittere debent Episcopi, & Ecclesiarum Rectores, ne superbia & ostentatio in Templis ipsis Arisque triumphare videatur; atque huiusmodi donaria diabolus cùm Christo, quod dictu horrendum est, partiatur. Hunc in abusum acerrimè inuehitur egregius Pietatis Magister *Ioannes Taulerus*, Sermone 1. in Dominica 8. post Trinitatem, & de illis qui stemmata sua vestibus, ornamentis, vasis sacris, Altaribus, & Ecclesijs adtexi volunt aut appingi, vt eorum munificentia innotescat, verè ait: *Receperunt mercedem suam*. Inanem porrò eorum excusationem esse docet, qui id vnum se quærere profitentur, vt pro illis oretur, quod eorum insignia monent. *Multò* enim (inquit) *vtilior eis foret eleemosyna aliqua parua, soli Deo in sinum illius oblata, & abscondita prorsus ab omnibus, quàm vel celebris Templi exstructio, scientibus cunctis, precésque pro eis fundentibus: Facilè enim supplebit Deus, quicquid omnes orare possent, si bona sua opera illi soli relinquere, eique considerent, curent. Sola namque eleemosyna resignata, ac purâ solius diuinitatis intentione facta plus orat, quàm omnes, ad quorum notitiam peruenire posset, orare possent.* Qui igitur eâ lege Ornamenta, vel Calices Ecclesijs offerunt, aut Capellas, vel Ecclesias erigunt, vt in ijs gentilitia eorum stemmata effulgeant, seipsos quærunt, & Caïnum imitantur, qui cùm pauca, eaque deteriora ex bonis suis Deo munera offerret, *Se ipsum sibi retinuit*: Quamobrem eum rectè obtulisse, sed non rectè diuisisse ait Scriptura.

Gentilitia Nobilium virorum aut mulierum stemmata in sacris vestibus aut vasis non ferenda.

Lib. 2. de Cain & Abel, cap. 6.

Nam si quis debitum soluat, (inquit S. Ambrosius) *& in referendo iniuriam faciat creditori, intolerabilius est vtrumque, quàm non reddidisse quod debebat. Non ergo quantitas solutionis, sed animus reddentis, & qualitas consideratur, & affectus. Rectè igitur Cain obtulit; quia oblatio insigne deuotionis, & indicium gratiarum est: sed non rectè diuisit, quia ante omnia Deo debuit deferre primitias, vt à gratia inchoaret Auctoris. Etenim diuisionis hic ordo est vt prima secundis, non primis secunda præcurrant, & cœlestia terrenis, non terrena cœlestibus præferantur.* Terrena autem cœlestibus præferunt, & Deo iniuriam faciunt, cui offerunt munera, viri & fœminæ nobiles, & diuites, cum gentilia sua stemmata, & insignia in Casulis Sacerdotum, Ornamentis Altarium, sacris Calicibus, ipsis Altaribus, & Ecclesijs, intexi, insculpi, appingi volunt: & ita sunt affecti, vt alias Ecclesias, vel Altaria non erigerent, nec sacra vasa, vel ornamenta Ecclesijs conferrent. Indignum sanè est, nec omninò ferendum, vt sacra supellex ijsdem insignibus notetur, ac profana quæ in eorum abaco ad pompam ostentatur, in mensis ad luxum ministratur: Vt eorum insignia, quasi auctoramenta seruitutis ferant Sacerdotes cùm Sacris operantur; sicut pedissequi cùm famulantur, sicut muli cùm sarcinas ferunt: Vt eorum stemmata, & tituli spectentur in Altaribus vt in rhedis, & curribus; in Basilicis soli Deo dicatis in memoriam Sanctorum, qui terrenos honores contempserunt, illique inge Christianæ humilitatis Sacrificium obtulerunt, vt in ædibus profanis. Si in Regum Palatijs, aulæis, & peristromatibus, vasis aureis, & argenteis, totáque supellectili, qua eorum Maiestas vtitur, nulla alia insignia, nulli tituli spectantur, nisi Regum, quorum propria sunt; quis æquo animo patiatur aliena insignia, imò hostilia, mundi scilicet pompam, & diaboli superbiam spectantia, in vasis, ornamentis, Altaribus, Ecclesijs Deo dicatis ostentari? At (inquies) quid facto opus, si vir aut mulier nobilis, & potens Ecclesiam erigere, sacra vasa, & ornamenta offerre velit, ea conditione vt eius stemmata in ijs opere phrygio elaborata, vel insculpta sint? Respondeo, Sacerdotem ipsos de hoc vanitatis consilio pijs monitionibus, & adhortationibus priuatim dimouere debere: Si dimouere non possit, eorum oblationes tàm indignâ conditione factas respuere, ne Sacerdotali auctoritate non ferendus foueatur abusus. At (inquies) Ecclesia nostra sacris ornamentis, & vasis indiget: Si donatia huiusmodi recusemus, ambabus manibus, & cùm gratiarum actione accipient alij minùs scrupulosi: Nos verò morosi, difficiles, agrestes audiemus. O indignas Sacerdotibus rationes, quibus nullum studium potiùs esse debet, quam vt Deo placeant, cui se probauerunt! Christi Corpus in canistro vimineo, Sanguinem in vitro portare, exemplo *S. Experij* Tolosani Episcopi, conuenientius esset, quàm abominationem superbiæ in loco sancto non solùm ferre, sed fouere.

ARTICVLVS IV.

De cæremonijs tempus spectantibus.

Olim varia quoad tempus offerendi Ecclesiarum disciplina.

1 QVoad tempus offerendi Sacrificij Missæ, non vna fuit olim omnium consuetudo, dum alibi Sabbato tantùm & Dominico, alibi tantùm Dominico die offerebatur; vt testis est *S. Augustinus* Epistolâ 54. olim 118. ad *Ianuarium*. Aliarum Ecclesiarum mos fuit quotidie Sacrificium offerre: quem morem ab Apostolis manasse, Acta *S. Andreæ* testantur, qui Ægeæ Proconsuli respondit: *Ego omnipotenti Deo, qui vnus & verus est, immolo quotidie immaculatum Agnum in Altari; cuius carnem postea quàm omnis Populus credentium manducauerit, Agnus qui sacrificatus est, integer perseuerat ac viuus.* Hunc morem in Africa *S. Cypriani* tempore viguisse, testatur ipse Epist. 54. *Vt Sacerdotes* (inquit) *qui Sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo & victimas præparemus.* Quod tamen non ita intelligendum est, vt quilibet Sacerdos Sacrificium singulis diebus offerret, aut vt nulli dies sine Sacrificio abirent. Apud Græcos ex veteri disciplina Missa carent dies omnes Quadragesimæ, quibus Missâ Præsanctificatorum vtuntur, vt nos in Parasceue, exceptis Sabbato, Dominica, & die Annuntiationis. Diem Sabbati Alexandriæ, & Romæ olim Missa caruisse, testis est *Socrates* Libro 5. Historiæ Ecclesiasticæ Cap. 21. Addebant Sabbato Alexandrini Ferias quartam, & sextam (ex eodem.) Ecclesia Mediolanensis sextas quasque Ferias Quadragesimæ sine Sacrificio transigit. In eadem quadragesima Officio Missæ caruit Feria quinta vsque ad *Gregorium II.* vt colligitur ex *Anastasio* in eius Vita. In Ecclesia Latina, Feria sexta in Parasceue, quæ sola nunc Missâ caret, ac Sabbatum Sanctum, Missam non habuerunt. Missa quæ nunc Sabbato Sancto celebratur, ad noctem Resurrectionis spectat.

Qui quotidie celebrare teneantur.

2 Sacerdotem quemlibet quotidie celebrare posse, debita præparatione præmissa, certum est. Nemo tamen quotidie celebrare tenetur, nisi fortè ratione Ca-

pellaniæ, vel alterius Beneficij. Quo casu, is cui onus illud incumbit, à celebratione interdum abstinere potest, vel ex causa infirmitatis, vel ex alia legitima, reuerentiam præsertim Sacramenti spectante. Nec propterea tenetur ad aliquid restituendum, vel ad celebrandum per substitutum, si Chartâ fundationis simpliciter cautum sit, vt Beneficiarius Missam quotidie celebret. Id enim ita intelligendum, vt teneatur assiduè, & quantò frequentiùs potest, celebrare, saluâ reuerentiâ Sacramento debitâ, saluâ item Sacerdotis honestate, & deuotione. Ita censent *Angelus De Clauasio*, *Syluester Prierias*, *Tabiena*, *Nauarrus*, *Syluius*, alij: Quia (inquiunt) aliter obligare Sacerdotem vt quotidie celebret, onus esset grauius, quàm vt ferri posset. Quapropter si Beneficiarius ille ægritudine detineatur minimè diuturna, octo verbi gratia aut quindecim diebus, non tenetur alium substituere Sacerdotem, qui Missas dierum illorum celebret, nisi fortè ad hoc fundatæ essent aut institutæ, vt Populus Dominicis ac Festis diebus Missam audiret. Et si absque ægritudine, ex legitima causa, quandoque à Missarum celebratione abstineret, non peccaret, neque restitutionis lege teneretur. Secùs verò si propter ludum, ebrietatem, venationem, aliásue similes causas, secundùm se, vel comparatè ad Statum Clericalem, & Sacerdotalem minimè honestas, aut legitimas. Hæc Responsio firmatur authoritate *Alexandri III* Cap. *Significatum*, Extra, *De Præbendis, & Dignitatibus*, cuius hæc sunt verba: *Significatum est nobis, quod cuidam Sacerdoti Præbendam vnam in Ecclesia vestra communi voluntate dedistis, ita quòd Missam de Sancta Maria (nisi corporis infirmitate grauatus sit) debeat quotidie celebrare: & Ecclesiam vestram, nonnisi communi tam Præpositi, quàm Capituli consensu possit dimittere, vel cuiquam Præbendæ illius Anniuersarium delegare. Quam siquidem institutionem eatenus confirmamus, vt prædictus Sacerdos, nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, assiduè debeat obsequium suum impendere Ecclesiæ memoratæ, & quanto frequentiùs potest (saluâ honestate sua, & debitâ deuotione) Missarum solemnia celebrare: Nec sibi liceat hoc illi subtrahere, siue causâ voluptatis, siue se ad aliam Ecclesiam transferendo.* At si Fundationis tabulis cautum sit vt quotidie celebretur, nullo Sacerdotis habito delectu, Beneficiarius abstinere legitimè non potest, nisi substituat alium, qui vice ipsius celebret: Quia tunc onus impositum non ita graue est quin ferri possit.

Hora celebrandi.

3 Quod spectat horam celebrandi Missam; olim quidem, etiam *S. Thomæ* temporibus, celebrabatur ab hora tertia vsque ad nonam, siue ab ea quæ nobis est nona ante meridiem, vsque ad tertiam pomeridianam: Interdum verò noctu, vt in Festo Natiuitatis Domini, & Sabbato Sancto. Postea tamen tempus ad celebrandum statutum est ab Aurora vsque ad Meridiem; partim quia Christus offertur, qui est *Candor lucis æternæ*; partim quia Sacrificium est legis gratiæ, quâ illucescente vmbræ omnes euanuerunt; tum quia ante illud tempus vix homines ad opus illud Religionis exequendum sunt dispositi. Hinc *S. Carolus*, in Instructionibus pro Celebratione Missæ: *Ante Solis ortum* (inquit) *non celebretur, nisi in Christi Domini Natali die; aut post Meridiem, quod Canones vetant.* Et Concilium Mediolanense 1. sub eodem: *Missæ nec ante Auroram, nec post Meridiem, nisi ex causa iure permissa celebrentur.*

In Ecclesijs, vbi plures Missæ celebrari solent, is ordo seruetur, vt pro Populi commoditate prima diluculo, reliquis deinceps debito interuallo distributis; postrema, quo tardiùs liceat; celebretur. Quod si eodem tempore pluribus locis Missa celebranda sit, rationem ineant Episcopi, ne Sacerdotes inter se alius ab alio perturbentur.

Per auroram autem intelligitur primum diei crepusculum, ita vt Missam inchoare liceat vnâ, imò hyemali tempestate, duabus horis ante Solis ortum. Si necessitas Eucharistiæ infirmo administrandæ vrgeat, nec habetur Hostia consecrata, amplius anticipare licebit: Nec non ex Priuilegio, quod ab Episcopo concedi posse iustâ de causâ, extra dubium est (inquit *Syluius*.) Post Meridiem verò celebrare non licet, nisi ad modicum tempus inchoatio Missæ prorogetur, ita vt ante mediam horam post Meridiem Sacerdos Missam incœperit. Denique Sacra Synodus Tridentina Sessione 22. In Decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ: *Episcopi* (inquit) *edicto & pœnis propositis caueant, ne Sacerdotes alijs quam debitis horis celebrent.*

An Sacerdos plures Missas vna die celebrare possit.

4 Quamuis multi dies fuerint in Ecclesia veteri, quibus ab vno Sacerdote plures Missæ celebrabantur, vt probat Doctissimus Cardinalis *Bona* Lib. 1. *Rerum Liturgicorum*, Cap. 18. ex præsentis tamen temporis disciplina plures quam vnam celebrare non licèt, excepto die Natalis Domini, vel casu necessitatis vrgentis, & Episcopi iudicio probandæ, & cùm eius concessione. Id probat *Alexandri II.* Decretum, Cap. *Sufficit*, Dist. 1. *De Consecrat.* Cuius hæc sunt verba: *Sufficit Sacerdoti vnam Missam in die vna celebrare; quia Christus semel passus est, & totum Mundum redemit. Non modica res est vnam Missam facere; & valdè fœlix est, qui vnam dignè celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis vnam faciunt, & alteram de die, si necesse fuerit. Qui verò pro pecunijs aut adulationibus sæcularium vna die præsumunt plures facere Missas, non æstimo euadere damnatione.* Item Responsum *Innocentij III* Cap. *Consuluisti*, Extra, *De Celebratione Missarum*, cuius hæc sunt verba: *Excepto die Natiuitatis Dominicæ, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die vnam Missam solummodo celebrare.* Et Cap. *Te referente*, ibidem: *Cùm cuilibet Sacerdoti, quacunque dignitate præfulgeat, vnam in die celebrare Missam sufficiat: Nam & valdè est fœlix qui celebrat dignè vnam: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus die Cœnæ Domini in Ecclesia Sipontina duntaxat, in qua teneris Chrisma conficere, Missarum studeas solemnia celebrare.*

Propter celebrationem Nuptiarum, propter exequias Defunctorum, propter necessitatem infirmorum, & peregrinorum, propter commodum Populi Christiani, qui ex diuersis locis nimiùm dissitis ad eandem Ecclesiam conuenire non poterat, nec in Ecclesijs aut Capellis singulis proprium habebat Sacerdotem, olim permissum est vt idem Sacerdos duas vna die Missas celebraret: Verùm nulla priorum casuum hodie ratio habenda est, ac ne postremi quidem in tanta Sacerdotum frequentia. Vnde Concilium Mediolanense 1. sub *S. Carolo*, Tit. *De his quæ pertinent ad celebrationem Missæ*, ita statuit: *Facultates cuicumque ab Episcopis ad hanc diem concessæ, plures Missas eodem die celebrandi, post hac irritæ ac nullæ sunt.* Et Mediolanense 5. sub eodem: *Grauia pericula, offensiones, atque adeò sæpe iniurias Sanctissimo Missæ Sacrificio fieri compertum est, quod quidam Sacerdotes non semel tantùm, sed pluries in die illud offerant. Quod ne in posterum fiat, præterquam salutari illo die Dominicæ Natiuitatis, quo vnusquisque Sacerdos non sine magna Mysteriorum significatione ter celebrare debet, Decreti huius auctoritate vetitum sit, ne ob vllam necessariam caussam, neque etiam ob Parochialis, alteriúsue Ecclesiæ egestatem, neque ob Sacerdotum penuriam, nec verò ob locorum distantiam, Episcopus cuiquam Sacerdoti pluries in die diuinum illud Missæ Sacrificium offerendi facultatem det aut permittat: Cùm beatus admodum sit ille Sacerdos, qui semel tantùm in die illud dignè obtulerit. Si quæ verò eius generis facultas antea, vel certò loco, vel Sacerdoti data est, eam planè statim resciissam, irritámque ac nullam omninò esse, iam nunc decernimus.*

Missam celebrare non licet, nisi Matutino Officio et Laudibus absolutis.

5 Missam celebrare non licet, nisi Matutino saltem cùm Laudibus absoluto, secundùm Rubricas Missalis, & Ecclesiæ consuetudinem, quæ vim legis habet, vt constat ex Cap. *In his*, Dist. 11. Neque sunt audiendi, qui aiunt consuetudinem illam vim legis perfectæ non habere, neque necessarium esse ordinem inter Matutinum Officium, & Missam priuatam. Contrarium enim probatur ex Responso *Innocentij IV.* ad Articulos quosdam, circa quos ortam controuersiam inter Archiepiscopum Nicosiensem, & eius Suffraganeos Latinos ex vna parte, & Episcopos Græcos Regni Cypri ex altera, ad Sedem Apostolicam retulerat *Otto* Cardinalis Episcopus Tusculanus. De vndecimo ita pronunciat Pontifex Epist. 10. ad eumdem Cardinalem: *Sacerdotes autem dicant Horas Canonicas more suo: Sed Missam celebrare, priusquam Officium Matutinale compleuerint, non præsumant.*

Idem confirmat Liber Synodalis Ecclesiæ Nemausensi, editus à *Bertrando* Nemausensi Episcopo anno circiter 1284. Tit. De Celebratione Missarum: *Quia* (inquit) *inter Diuina Officia Missarum Solemnitates propter excellentiam, & reuerentiam Corporis, &*

Sangui-

Sanguinis Iesu Christi, cum omni humilitate, & deuotione sunt ab vniuersis Presbyteris celebrandæ: Prohibemus sub pœna Suspensionis, ne quis Sacerdos Missam cantare præsumat, nisi priùs plenè expleuerit Officium Matutinum.

Idem confirmant variæ Synodi, scilicet Lingonensis anni 1404. *Sacerdotes volentes celebrare Missam, non præsumant celebrare, nisi de commissis peccatis sint contriti, & confessi, & Matutinas atque Primam priùs pro ipso die dixerint, & sint ieiuni.* Statuta *Siffridi* Coloniensis Archiepiscopi: *Statuimus sub pœna Excommunicationis, ne aliquis Sacerdos Missam celebrare audeat, nisi priùs dixerit Matutinas, & Primam de die.*

Synodus Senonensis 1524. *Nullus Sacerdos celebret nisi ieiunus, & confessus, & Horas Canonicas, & Beatæ Mariæ Virginis vsque ad Tertiam exclusiuè dixerit.*

Synodus Parisiensis 1557. *Sacerdotes celebrare caueant, nisi ieiuni & confessi, & Horis tam de die, quàm de Beata priùs absolutis, saltem ad Tertiam vsque, cum deuotione quæ requiritur citra Populi scandalum.*

Odo Parisiensis Episcopus in Statutis Synodicis: *Nullus, antequam Matutinas dixerit Canonicas, & Primam, præsumat aliqua necessitate celebrare Missam.* Ante Primæ tamen recitationem celebrare, nullum peccatum est. An verò celebrans ante Matutini Officij Laudúmque recitationem mortaliter peccet, dissentiunt Theologi: Dominicus *Soto*, *Toletus*, alij, censent mortaliter non peccare, imò ne peccare quidem, si causa aliquâ probabili, & legitimâ id agat. *Sanctus Antoninus* 3. P. Tit. 13. Cap. 6. contrarium censet. *Missa,* (inquit) *non debet dici ab eo qui non dixit Matutinam, licet possit audiri, aliàs dicendo, esset Mortale, quia contra consuetudinem generalem Ecclesiæ.* Quamuis aliorum opinionem damnare nolim, *Sancti Antonini* sententiam tutiorem semper existimabo, & in praxi præponendam. Exceptionem tamen aliquam patitur regula generalis. Si quis enim Sacerdos alijs sacri Ministerij partibus, vt administrationi Sacramentorum, aut necessarijs, & vrgentibus charitatis Officijs ita fuisset occupatus, vt Matutinum, & Laudes non potuisset recitare ante horam quâ Sacrum celebrandum est, ita celebrando non peccaret: quia diuini iuris obligatio, Ecclesiastici iuris obligationi præponenda est.

An Missam imperfectam relinquere, vel interrumpere liceat.

6 Qui Missam inchoauit, illam absoluere debet, nec imperfectam, sine grauissima causa relinquere potest: Alioqui grauissimi peccati reus erit, & suspensione ab Ordinis executione plectendus, vt constat ex Cap. *Nihil* causa 7. Quæst. 1. & ex Decreto *Zachariæ*, Cap. *Nullus*, Dist. 1. *De Consecratione*. In quibusdam tamen casibus Sacerdos Missam non absoluens, à peccato excusatur.

Primus est impotentia facti subitò superueniens, vt deliquium, mentis alienatio, grauis infirmitas quæ volentem, & conantem Sacerdotem absoluere non finit Sacrificium.

Secundus est, memoria impotentiæ iuris, ad quam ante non aduertit Sacerdos, vt si meminerit se non esse ieiunum, vel se esse alicuius lethalis peccati reum; aut aliqua Censura Ecclesiastica irretitum: Si enim ante Consecrationem aliquod huiusmodi impedimentorum occurrat memoriæ, nullúmque scandalum timeatur, cessare debet: Si absque scandalo cessare non possit, contritus, cum proposito quam primum confitendi, petendi absolutionem, & satisfaciendi, Sacrum perficiat, authore *S. Thoma*, & secundùm Rubricas Romani Missalis.

Tertius est, si Sacerdote celebrante violetur Ecclesia ante inchoationem Canonis: Cœpto enim Canone Missa in eodem Altari absoluenda est. Idem esto iudicium, si Sacerdote celebrante Interdictum aut Cessatio à Diuinis denũtietur: Aut notorius Clerici percussor, vel alius Excommunicatus nominatim denuntiatus Ecclesiam ingrediatur, nec iubente Sacerdote egredi velit.

Quartus, si hostilis incursus, alluuionis, incendij, vel ruinæ loci vbi celebratur, proximum periculum immineat. Si enim peracta nondum sit Consecratio, Missa dimittenda est: Si peracta, potest accelerari sumptio Sacramenti, omnibus alijs prætermissis, si extremum periculum vrgeat: Vel auferri Sacramentum cùm Corporali, si solâ fugâ periculum euadi possit. Si tamen viri infideles aut impij in Religionis contemptum Sacerdoti minas mortis intentarent, eúmque occidere, aut ignem Ecclesiæ admouere vellent, nisi Sacrificium imperfectum relinqueret, victimam se Christo deuouere, & Martyrium subire potiùs teneretur, quàm à Sacra Actione cessare.

7 Missæ notabilis interruptio, graue peccatum est nisi legitima causa subsit, vt Baptismi, aut Sacramenti Pœnitentiæ, infanti, vel adulto in mortis periculo constitutis administratio, Ordinum Collatio, Concio, vel promulgatio Edictorum Ecclesiæ, susceptio votorum solemnium, quæ intra Missarum solemnia fieri solent. An verò Missa possit interrumpi, si Episcopus, aut eo Maior, vel Princeps aliquis adueniat, qui Missam die festo audire non poterunt, nisi Sacerdos qui eam incœpit, & Euangelium fortè ac Symbolum recitauit, illam ab Introitu incipiat, Casuum Arbitri dissentiunt. Quamuis non incelebre sit asserentium nomen, sententiæ neganti lubentiùs subscribo: Quia ordo Sacrificij potior esse debet, quam hominum quauis dignitate conspicuorum commoda: Tum quia via pateret abusui, & Sacerdotes lucri cupiditate, reuerentiæ vel amicitiæ causâ, siue etiam metu alicuius incommodi, pro Nobilium aut Potentum quorumuis hominum voluntate, Missam interrumperent, & ab Introitu resumerent: Tum quia vix id fieri posset absque Christianæ plebis offensione: Tum quia Episcopus, aut vir Princeps, modò necessariam diligentiam adhibuerit vt Missam integram audiat, Ecclesiæ præcepto satisfaciet audiendo quòd reliquum est, præsertim si nondum facta sit Oblatio. Denique Concilium Mediolanense 1. vetat ne Sacerdotes, cum ad Altare accesserint, *Ibi in mora sint Sacrificio cuiusuis exspectandi gratiâ: Neue ob eamdem causam Missâ inchoatâ subsistant, aut eius initium repetant.* Non licèt etiam ratione solemnis Supplicationis, Missam in vna Ecclesia inchoare, & intermittere in alia Ecclesia absoluendam, ad quam Parochus cùm Clero, & Plebe solemni Ritu supplicaturus procedit.

ARTICVLVS V.

De Cęremonijs spectantibus Ordinem eorum, quæ in Missa dicuntur.

Lingua vulgari non celebranda.

1 QVamuis per se malum non sit vt Missa, aliáque Diuina Officia linguâ vulgari celebrentur, idque aliquando factum sit cùm Lingua Græca in Oriente, Latina Romæ, & in Italia communis erat, id tamen spectatis rerum circumstantijs non expedit: Tum quia linguarum varietas in Diuinis Officijs, & præsertim Missa, communicationi Ecclesiarum impedimentum afferret, ac Schismatibus, & Hæresibus viam panderet, quas ex vnius syllabæ mutatione, ex vnius vocis inflexione quandoque exortas nemo nescit: Tum quia frequens linguarum viuentium mutatio Liturgiæ verbis mutandis occasionem daret: Cùm tamen id exigat sacrarum rerum dignitas, & maiestas, vt nihil in ijs immutetur, nihilque erroneum aut impurum in eas irrepat: Tum quia quorundam idiomatum barbaries, & absona pronuntiatio sacra Mysteria ludibrio exponeret. Quamobrem tribus dumtaxat linguis, Græcâ, Chaldaicâ, & Latinâ, Missæ primum compositæ sunt, & ijsdem semper celebratæ, quamuis illæ linguæ desierint esse vulgares. In Africa Latinę linguæ vsus in Sacris semper viguit, licet eam Populus non intelligeret, sed Punicè loqueretur, vt passim testatur *S. Augustinus*. Germanos, Gallos, Hispanos, aliásque Occidentis Nationes, ex quo Religionem Christianam sunt amplexæ, Latinâ linguâ, licet apud illas peregrinâ Missam celebrasse, antiquæ Liturgiæ probant. Hunc itaque morem Lutherani, & Caluiniani impiè reprehendunt. *Si quid enim tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insaniæ est:* Vt ait *S. Augustinus*, Epistolâ 54. olim 118. ad *Ianuarium*. Præcessit exemplum huius disciplinæ in Veteri Testamento; nam cùm Populus Iudaïcus post Captiuitatem Chaldaicè loqueretur, Psalmos tamen semper cantauit, & Scripturas legit Hebraicè; quem morem Hebræi etiam hodie in Synagogis suis obseruant: Nec enim voluit Deus mutari Scripturã, licet Populus linguam mutasset. Eadem olim Romanis cura fuit seruandi in Sacris Ethnicismi ser-

monis antiquitatem: Nam Carmina Saliorum vix Sacerdotibus suis intellecta, vt ait *Quintilianus* Lib. 1. *Instit. Orator.* Cap. 6. nunquam mutarunt, quia vetabat Religio, & consecratis vtendum erat.

Frustra objiciunt Hæretici locum Apostoli 1. ad Corinthios 14. *Si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? Ita & vos, nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur?* ∴ Et postea: *Si orem linguâ, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est* ∴ *Si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? Quoniam quid dicas, nescit.*

Frustra, inquam, hunc locum aduersùs Ecclesiæ morem objiciunt, cum Apostolus ibi de Missa, & Diuinis Officijs non agat, sed de Canticis, & precibus, quas Christiani linguarum dono præditi peculiari Spiritus-Sancti afflatu ex tempore componebant, & ad fratrum solatium in publico cœtu recitabant. Corinthios autem arguit, qui donum linguarum velut ostentantes, preces aut Cantica spiritualia edebant ac recitabant linguâ tam sibi quàm adstantibus peregrinâ, & ignotâ. Hinc enim fiebat, vt nullum solatium spirituale referrent adstantes ex huiusmodi canticis, & precibus, nec respondere possent, *Amen*, eas approbando. Verùm ea ratio linguæ vulgaris vsum in Missa, & Diuinis Officijs necessarium, aut conuenientiorem esse non probat. Qui enim linguarum dono instructi erant, Orationes & laudes prorsus nouas, nec antea auditas proferebant; vnde qui ad eas respondebat, *Amen*, prorsus nesciebat quid approbaret, si quidem nec verba intelligebat, nec preces illæ Ecclesiæ iudicio receptæ erant. Nunc autem qui respondet, *Amen*, etsi fortasse verba non intelligat, nouit tamen sanctum esse quòd significatur, vtpote iam olim ab Ecclesia probatum, & communi illius vsu consecratum. Deinde ea ad quæ respondet Minister, pauca admodum sunt, vnde propter illa mutari non debet Missæ totius idioma, cum & facilè disci possint à Laïcis, & Synodus Tridentina præcipiat ea pro Concione à Pastoribus explicari, Sessione 22. Cap. 8. *Etsi* (inquit) *Missa magnam contineat Populi fidelis eruditionem; non tamen expedire visum est Patribus, vt vulgari passim linguâ celebraretur. Quamobrem retento vbique cuiusque Ecclesiæ antiquo, & à Sancta Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum Matre, & Magistra probato Ritu, ne oues Christi esuriant, neue Paruuli panem petant, & non sit qui frangat eis, mandat Sancta Synodus Pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, vt frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex ijs quæ in Missa leguntur, aliquid exponant; atque inter cætera Sanctissimi huius Sacrificij Mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis, & Festis.*

Denique is qui supplet idiotæ, id est Populi locum, Hebræa voce respondet, *Amen*, teste Apostolo; cuius vocabuli significationem non intelligit, nisi doceatur: Quidni ergo, & pauculorum aliorum verborum, quæ ad Populum diriguntur, significationem edoceri potest, cuiusmodi sunt, *Dominus vobiscum, Sursum corda, Gratias agamus Domino Deo nostro?* Cùm autem Orationes ad Deum dirigantur, cui nulla lingua peregrina est, non est necesse vt lingua vulgari proferantur. Et nihilominus Populus cùm Sacerdote simul orans, etsi linguâ vulgari non oraret, nullum orationis suæ fructum non referret. Non haberet quidem fructum intelligentiæ verborum, sed fructum orationis haberet, mentis nempè cum Deo coniunctionem, ad quem tanquàm ad finem orationis, & Sacrificij attendit, quamuis ad sensum verborum non attendat, quæ non intelligit. Nec tamen propterea detrimentum vllum spirituale patitur, quia spiritualis refectio, & consolatio, quam ex verborum intelligentiâ capesseret, fidei & humilitatis Christianæ bonis compensatur.

Ritus summissa voce proferend. partem Canonis.

2 Non est improbandus Romanæ Ecclesiæ Ritus, quo summissa voce pars Canonis, & verba Consecrationis proferuntur. Mos enim ille diuinæ legi non aduersatur; & ipsâ antiquitate venerandus est: Quædam enim antiquitus in sacra Liturgia summissa voce pronuntiata, SS. *Basilij* & *Chrisostomi* Liturgiæ, Concilijque Laodiceni Canon decimus-nonus probant. Hinc *Secretarum* nomen quibusdam Orationibus inditum. Hinc ipsum Canonem Veteres *Secretum* interdum appellarunt. Ita Concilium Eboracense tempore Cœlestini III. *Quia Secretum Missæ frequenter inuenitur aut scriptorum falsitate, aut librorum vetustate corruptum, ita vt distinctè legi non possit, Archidiaconorum solicitudo prouideat, vt in singulis Ecclesijs ad verum, & probatum exemplar Canon Missæ cùm omni diligentia corrigatur.* Mysterijs præterea conciliat reuerentiam secreta illa pronuntiatio. Tertiò, Christi Sacrificium eo etiam ritu Sacerdos repræsentat. Christus enim Iesus se ipsum in Cruce offerens Deo Patri pro salute nostra, septem dumtaxat verba alta voce protulit: Nunquid verò secreto Patrem non orauit, illique suum Sacrificium in Crucis Altari, trium, quibus ex illa pependit, horarum spatio, non continuò commendauit? Quartò, vt ait Author Libri *de Diuinis Officijs*, inter *Alcuini* Opera editi, conueniens est vt in illa hora tàm sacræ, & diuinæ Actionis qua Dominici Corporis, & Sanguinis Mysterium consecratur, tota per Dei gratiam à terrenis cogitationibus mente separata, & Ecclesia cùm Sacerdote, & Sacerdos cùm Ecclesia intret in Sanctuarium Dei æternum: Et quoniam Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate adorare oportet, sic eumdem Patrem deprecetur, *Te igitur clementissime Pater*, &c. Quę summissa voce proferri iussit Ecclesia, ne verba tàm sacra, & ad tantùm Mysterium pertinentia vilescerent, dum penè omnes memoriter ea retinentes, per vicos, & plateas decantarent. Vnde fertur quòd antequam hæc consuetudo inualuisset, cum Pastores ea decantarent in agro, diuinitus sunt percussi. Quam historiam refert etiam *Ioannes Moschus* in *Prato Spirituali*, Cap. 196. Denique Tridentina Synodus Sessione 22. Canone nono ita pronuntiat: *Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ Ritum, quo summissa voce pars Canonis, & verba Consecrationis proferuntur, damnandum esse; aut lingua tantùm vulgari Missam celebrari debere* ∴ *Anathema sit.*

3 *Quia in hoc Sacramento totum Mysterium nostræ salutis comprehenditur*, (inquit S. Thomas) *ideò præ cæteris Sacramentis cùm maiori solemnitate agitur.* Et quia scriptum est Ecclesiastici 4. *Custodi pedem tuum, ingrediens Domum Domini*: Et Cap. 18. *Ante orationem præpara animam tuam*: Ideò ante celebrationem huius Mysterij primò quidem præmittitur præparatio quædam ad dignè agenda ea quæ sequuntur. Cuius præparationis prima pars est Confessio, qua tam Sacerdos quàm Ministri peccata sua generalibus verbis Deo confitentur, testibus Deipara Virgine, & Sanctis, ipsaque Ecclesia. Peccatorum namque Confessio, Contritio, & humiliatio prima præparatio est ad fructum Sacrificij percipiendum. Hinc Sacerdotes, & Prophetæ Veteris Testamenti ea verba veluti formulam consuetam suis omnibus Precibus, & Sacrificijs præmittebant, *Peccauimus, Domine, iniustè egimus, iniquitatem fecimus*, vt testatur R. Moses Maimonides in *Tractatu de Pœnitentia*, & Tract. *De precibus totius anni*. Confessionem sequitur laus diuina quæ fit in Introitu, secundùm illud Psalmi 49. *Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutare Dei.* Sumitur vt plurimum de Psalmis, vel saltem cùm Psalmo cantatur; quia vt *S. Dionysius* ait, Cap. 3. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, *Psalmi comprehendunt per modum laudis quicquid in sacra Scriptura continetur.* Introitus vocatur, quia tunc canitur cùm Sacerdos intrat ad Altare. Eius institutio ab Authore Libri Pontificalis, ab Amalario, Vualafrido Strabone, Micrologo, Bernone Abbate, & Honorio Augustodunensi, tribuitur *Cœlestino I.* Pontifici Maximo, qui *Psalmos ad Introitum Missæ cantari instituit, de quibus S. Gregorius Papa postea Antiphonas ad Introitum Missæ modulando composuit* (inquit *Honorius in Gemma Animæ*, Cap. 87.) Testatur *S. Augustinus* Lib. 2. *Retractationum*, Cap. 11. cœpisse tunc Carthagine hunc morem, vt Hymni ad Altare de Psalmorum Libro canerentur, siue ante Oblationem, siue cùm Populo distribueretur Eucharistia: Quod cùm *Hilarius* Vir Tribunitius acriter reprehenderet, *S. Augustinus* ipsum edito Libro confutauit, cuius meminit Possidius, sub hac inscriptione: *Contra Hilarium, De Canticis ad Altare, Liber vnus.* Post introitum, olim integer Psalmus, nunc vnus eiusdem Versiculus decantatur, cum *Gloria Patri*, quem antiqui Patres Hymnum glorificationis appellauere, quem ab Apostolis traditum *SS. Athanasius*, & *Basilius* testantur. Sacerdotis, qui Christi personam gerit, introitus ad Altare, ipsius aduentum in

Ordo Missæ explicatur.

Confessio.

Introitus.

Mundum

Mundum, vt faceret voluntatem Patris, ac ſe ipſum pro nobis in Sacrificium offerret, idem Sacerdos, & victima, nobis in memoriam reuocat. Venientem Dominum præceſſerunt Lex & Prophetæ, Sapientes, & Scribæ, de quibus ipſe ait: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas*: Quos repræſentant Diaconus, Subdiaconus, & Acolythi. Diaconus enim ex Euangelio futuram vitam prænuntiat: Subdiaconi in vaſis Domini ordine debito diſponendis ſapientiam produnt, & ex Apoſtolicis Epiſtolis Sapientiam loquuntur inter perfectos, ſicut S. Paulus de ſe ipſo ſcribebat: *Sapientiam loquimur inter perfectos, ſapientiam autem non huius ſæculi, neque Principum huius ſæculi, ſed loquimur ſapientiam Dei in Myſterio, quæ eſt abſcondita*. Cerei, quos Acolythi ferunt, ſignificant Chriſtum lucem veram aduentu ſuo gratiam Euangelij Mundo intuliſſe, & homines in tenebris poſitos in admirabile lumen ſuum vocaſſe, & ipſius Euangelij luce perfudiſſe. *Erat enim lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: Vnde ipſe ait: *Ego ſum lux mundi*. Præcedit Thuriferarius cùm thymiamate, quod ſignificat Chriſti Corpus plenum odore bono: Hoc enim primò neceſſe eſt prædicari in omnibus gentibus: Vnde S. Paulus ad Corinthios ſcribebat: *Non iudicaui me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum*. Sicut Introitus Sacerdotis aduentum Chriſti, ſic Antiphona quæ dicitur ad Introitum, deſiderium aduentus eius ſi-
Matth. 13. Luc. 10. gnificat, de quo Dominus ait Apoſtolis: *Multi Reges, & Prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt*. Antiphonæ repetitio multiplicationem clamoris indicat, quo diuinam miſericordiam implorabant, magno feruore dicentes: *Emitte Agnum Domine, dominatorem terræ, de petra deſerti ad montem Filiæ Sion*. Interpoſitio Gloriæ, captationem ſignificat beneuolentiæ. Vt enim quod exſpectabant, faciliùs obtinerent, ad to-
Pſalm. 84. Pſalm. 79. tam Trinitatem glorificando clamabant, *Oſtende nobis Domine, miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis. Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare coram Ephraim, Beniamin, & Manaſſe. Excita potentiam*
Kyrie eleiſon. *tuam, & veni, vt ſaluos facias nos*.

4 Cùm iam tempus miſericordiæ aduenerit à Pſalmiſta prædictum Pſalm. 108. *Tu exurgens miſereberis Sion, quia tempus miſerendi eius*; congruè ſubiungitur *Kyrie eleiſon*, id eſt, *Domine miſerere*. Hæc precatio apud omnes Nationes in vſu eſt. Huius inſtitutionem in Eccleſia Latina *S. Gregorio Magno* plerique tribuunt, ſed multis annis ante *S. Gregorium* vſurpatam fuiſſe, conſtat ex Concilio 2. Vaſenſi ſub *Felice IV*. Cap. 3. *Quia* (inquit) *tam in Sede Apoſtolica, quàm etiam per totas Orientales atque Italiæ Prouincias, dulcis & nimium ſalutaris conſuetudo eſt intromiſſa, vt* Kyrie eleiſon *frequentiùs cum grandi affectu, & compunctione dicatur; placuit etiam nobis, vt in omnibus Eccleſijs noſtris iſta tàm ſancta conſuetudo & ad Matutinos, & ad Miſſas, & ad Veſperam, Deo propitio intromittatur*. Græcè *Kyrie eleiſon* dicimus, ſicut Hebraicè *Amen, Alleluia, Sabaoth, Oſanna*: Quod ita inſtitutum eſt, vt oſtendatur vnam eſſe Eccleſiam, quæ ex Hebræis, & Græcis primum, deinde ex Latinis coadunata eſt: Vel quia Myſteria noſtræ Fidei tribus hiſce Linguis ab Apoſtolis, & Euangeliſtis, eorúmque immediatis Succeſſoribus conſcripta fuerunt: Quæ quidem linguæ in titulo Crucis quodammodo conſecratæ ſunt: Siue vt oſtendatur vna Dei miſericordia à cunctis Nationibus imploranda: Sicut hanc vocem *Homouſion* ad conſubſtantialitatem Filij exprimendam vſurpamus, quia vna credenda eſt à cunctis Fidelibus Trinitatis ſubſtantia, vt ait Author Epiſtolæ olim 178. inter Auguſtinianas, nunc 20. in Appendice, quæ eſt *Altercatio cum Paſcentio Ariano*. Nouem vicibus hanc precationem repetimus, ter ad Patrem; ter ad Filium, ter ad Spiritum-Sanctum eam dirigentes, contra triplicem miſeriam, ignorantiæ, culpæ, & pœnæ: Vel tres Perſonas in ſe mutuò inexiſtere ſignificetur: Vel vt contra nouem genera peccatorum diuina miſericordia imploretur, ſcilicèt originale, veniale, mortale; cogitationis, locutionis, & operis; fragilitatis, ſimplicitatis, & malignitatis; fragilitatis per impotentiam, ſimplicitatis per ignorantiam, malignitatis per inuidentiam; hoc eſt, peccatum in Patrem, peccatum in Filium, peccatum in Spiritum-Sanctum, Ideò autem *Chriſte eleiſon* ad Filium dicimus, non *Kyrie*; ſicut ad Patrem, & Spiritum-Sanctum, quia Pater, & Spiritus-Sanctus ſunt eiuſdem naturæ tantùm: Filius autem etſi ſit eiuſdem naturæ cùm illis, eſt tamen etiam alterius, vt *Gemine gigas ſubſtantiæ*. Naturam ſcilicet humanam aſſumpſit, ſecundùm quam vnctus eſt à Deo oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis; non oleo viſibili, ſed plenitudine diuinitatis: Ideò *Chriſtus*, id eſt *Vnctus*, vocatur. Ex cuius vnctionis redundantiâ & effuſione, hominis miſertus, quem latrones ſpoliatum, & vulneribus confoſſum, ſemiuiuum reliquerant, plagas eius vino, & oleo perfudit, & curauit. Quamuis autem Fideles omnes Dei miſericordiâ plurimùm indigeant, ſpeciatim eam inuocat Sacerdos Sacrificium incruentum oblaturus, tum vt mens eius ad Deum erigatur, & ad ea attendat, quæ ore pronuntiat; quod certè diuinæ miſericordiæ donum eſt: Tum vt dignus ſit qui cùm Deo loquatur: Tum vt, ſi tædio aliquo corporali prægrauatus ſpiritus ſine mente orauerit, Dominus non in furore ſuo illum arguat, nec in ira ſua corripiat, ſed miſericordiâ ſuâ condonet: Tum denique vt quauis attentione, & pietate Sacram Actionem peragat, nihil ſibi de proprijs meritis blandiatur, ſed ſeruum inutilem ſe profiteatur, ſecundùm illud, *Dicite, Serui inu-* Luc. 10.
tiles ſumus: & eius imploret miſericordiam, quâ expugnet inanem gloriam, de qua ait Pſalmiſta, *Qui coronat te in miſericordia & miſerationibus*. Non ait, in meritis & operibus tuis, quia cuius miſericordiâ præuenimur vt Deo ſeruiamus, eius munere coronamur, vt cùm illo æternum regnemus. Quod debuimus facere, fecimus. Reuera debuimus: Quia qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, debitores ſibi nos fecit, non noſtris videlicet operibus confidentes, ſed de eius ſemper examine pauentes. Ideò *Kyrie eleiſon*, Sacerdos ingeminat.

5 Sequitur commemoratio cœleſtis gloriæ, ad quam Hymnus
tendimus poſt præſentem vitam, & miſeriam, dicendo, Angelicus.
Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: Quod dicitur in Feſtis in quibus commemoratur cœleſtis gloria; in Officijs verò lugubribus omittitur, quæ ad miſeriæ commemorationem pertinent. *Hymnus Angelicus* appellatur, quem ille primus inchoando pronuntiat, qui Angelum magni conſilij repręſentat. Chorus autem concinendo proſequitur, quia *Subitò facta eſt cum Angelo multitudo Militiæ cœleſtis laudantium & dicentium: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Hymnum illum ad imitationem Angelorum canimus, vt oſtendamus nos eumdem Deum colere in terris, quem & Angeli venerantur in cœlis. Ad medium Altaris tranſit Sacerdos dicturus, *Gloria in excelſis*, quia gloria ineffabilis in excelſis facta eſt, quando Chriſtus tranſitu ſuo animas Sanctorum copulauit conſortio Angelorum. De pace per Chriſtum nobis reddita congratulamur. Ante Natiuitatem enim Chriſti tres inimicitiarum (vt ita loquar) parietes erant interpoſiti; primus inter Deum, & hominem; ſecundus inter Angelum, & hominem; tertius inter hominem, & hominem. Homo namque per inobedientiam Creatorem offenderat; per ſuum caſum reſtaurationem Angelicam impedierat; per varios Ritus ſe ab homine ſeparauerat. Iudæus ſcilicet cęremonias obſeruabat, Gentilis idolo- Epheſ. 2.
latriam; vtrique Ritus alterius diſplicebat: Sed veniens Pax vera fecit vtraque vnum, deſtruxit inimicitiarum macerias, & concurrentes parietes in ſe angulari lapide copulauit, vt deinceps vnum eſſet ouile, & vnus Paſtor. Abſtulit ergo peccatum, & reconciliauit hominem Deo. Reparauit caſum, & reconciliauit hominem Angelo. Deſtruxit Ritus, & reconciliauit hominem homini. Reſtaurauit ergo, ſecundum Apoſto- Coloſſ. 1.
lum, quæ in cœlis, & quæ in terris ſunt: & ideò cum cœleſtis Militiæ multitudine canit Sacerdos: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Prima hæc verba è Cœlo ad nos Angelorum voce deriuata ſunt; cętera quis addiderit, incertum eſt. Eius Hymni meminit *S. Athanaſius* Lib. *De Virginitate*; quo fit, vt à *S. Hilario* compoſitum fuiſſe, veriſimile non ſit, cui tamen à nonnullis tribuitur. Concilium Toletanum 4. Canone 12. ab Eccleſiaſticis Doctoribus compoſitum ait. *Teleſphorum* conſtituiſſe, vt ante Sacrificium Hymnus Angelicus diceretur, aſſerit Author Libri Pontificalis. *Symmachus* præcepit, vt omni die

Dominico, & in Natalitijs Martyrum diceretur. Olim à solo Episcopo dici poterat diebus Dominicis & Festis, à Presbyteris verò solo die Paschatis, vt colligitur ex Anastasio Bibliothecario in Vita *Stephani IV.* ex S. Gregorio luitio Sacramentarij, ex Vualafrido Strabone Cap. 22 & ex Bernone Augiensi Cap. 2. Nunc ab omnibus Sacerdotibus dicitur.

Populi salutatio. 6 Hymno Angelico recitato, Sacerdos Populum salutat, dicens, *Dominus vobiscum*, quæ salutatio ex veteri Testamento in Ecclesia deriuata est. *Booz* enim salutans messores suos, *Ruth* Cap. 2. ait: *Dominus vobiscum*. Angelus qui apparuit *Gedeoni*, vt legimus *Iudic. 6.* ait: *Dominus tecum, virorum fortissime*. Et Propheta missus à Deo ad Regem Iuda, cùm victor è prælio cum exercitu suo reuerteretur, dixit 2. *Paralipomen.* Cap. 15. *Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo*. Sacerdos itaque Fideles salutans, orat vt Dominus sit cum eis, sicut dignatus est promittere per Prophetam, *Inhabitabo* Leuit. 26. *in illis, & ambulabo:* & Dominus ipse: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consumationem sæculi*. Græci salutant populum hâc formulâ, *Pax omnibus*. Latini etiam Episcopi, cùm Populum salutant prima vice, dicunt, *Pax vobis:* De qua formula *Optatus Mileuitanus* Lib 3 ait: *Non potuistis prætermittere quod legitimum est; vtique dixistis*, Pax vobiscum. *Quid salutas de quo non habes? Quid nominas quod exterminasti? Salutas de pace, qui non amas*. Cùm autem quidam Episcopi hanc formulam ita frequentarent, vt alteram Presbyteris communem nunquam vsurparent, aduersùs ipsos Canonem edidit, qui ordine vigesimus est, Concilium Bracarense 1 Cùm verò Sacerdotes dicunt, *Dominus vobiscum*, nos per ipsos salutat Christus, cupiens in nobis mansionem facere, & nos secum vnire, ac Templum suum Eucharistica Communione facere; sicut Angelus Beatissimæ Virgini dixit, *Dominus tecum*, antequam in eius vtero carnem susciperet. *Et quia salutare nihil est aliud quàm salutem optare, hæc est vera salutatio, id est, Veræ salutis optatio, vt Dominus sit cum Ecclesia sua, tanquam in templo suo, cui dicit Apostolus:* Templum Dei sanctum est, quod estis vos: *& Ecclesia habeat Dominum secum inhabitantem, & illuminantem, regentem, & protegentem; vt ille sit ei Deus, & ille sit ei Populus. Vt dum tantæ beatitudinis dono Ecclesia Dei & possidet Deum, & possidetur à Deo, impleatur in illa quod Psalmista ait:* „ Beata gens cuius est Dominus Deus eorum, Popu„lus quem elegit in hæreditatem sibi. *Hoc est enim summum hominis bonum, possidere Deum, & possideri à Deo, ipsum solum diligere, & illi soli seruire, illi soli adhærere, vt adhærens Deo, vnus cùm illo spiritus* „ *fiat, dicente Apostolo:* Qui adhæret Domino, vnus spiritus est. *Nam & ipse Apostolus in Epistolis suis ita* „ *salutat Ecclesias, vt aliquando dicat*, Dominus sit „ cum omnibus vobis; *aliquando*, Deus autem pacis „ sit cùm omnibus vobis; *aliquando* Gratia Domini no„stri Iesu Christi sit cum spiritu vestro, Fratres, Amen: „ *Vt nonnunquam sub distinctione Personarum inuocans* „ *Trinitatem, salutat*, Gratia Domini nostri Iesu Chri„sti, & charitas Dei, & communicatio Sancti Spiritus, sit cum omnibus vobis. *In quibus omnibus hoc optat Fidelibus scribens, quod Sacerdos ad Altare assistens, videlicet vt habentes Deum, non deserantur à Deo. Rectè ergo Ecclesia tam salubri salutatione Sacerdotis accepta, & ipsa resalutando orat, & orando resalutat Sacerdotem, dicens:* Et cum Spiritu tuo: *Nihil enim melius inuenit Ecclesia quod optet Sacerdoti, nisi quòd Sacerdos optat Ecclesiæ; id est, vt idem Dominus qui dignatur esse cùm Ecclesia, dignatur esse etiam cùm spiritu Sacerdotis: Ac sic in vtroque benigna illa Domini promissio impleatur:* Ecce ego „ vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consumma„tionem sæculi. *Hoc etiam modo aliquoties salutat* „ *Apostolus, & pluraliter, vbi ait:* Dominus Iesus „ Christus sit cùm Spiritu vestro, Fratres, Amen, *&* „ *singulariter, vbi Timotheum salutans, dicit:* Domi„nus Iesus Christus sit cum Spiritu tuo, Amen. *Et benè Dominus cum spiritu hominis esse optatur, qui in spiritu & mente rationali creatus est ad imaginem & similitudinem Dei, & ibi est capax diuinæ gratiæ & illuminationis, vt in quantum ei datur, possit sentire dulcedinem suauitatis, & splendorem præsentiæ eius, vt fiat in eo* „ *quod Psalmista ait*, Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus: *& iterum*. Accedite ad eum, & „ illuminamini, & facies vestræ non confundentur. „ *Sic namque sanctificato spiritu hominis per inhabitatio*„*nem Dei, efficitur homo etiam in corpore templum Dei*. Hæc *Florus* Diaconus Lib. *De Actione Missarum*. Sensum prædictæ responsionis *S. Isidorus Pelusiota* Lib. 1. Epist. 122. ita explicat: *Illud quod à plebe respondetur:* Et cum spiritu tuo, *hanc habet sententiam: Pacem quidem nobis præbuisti Domine, hoc est mutuam inter nos concordiam: Pacem autem nobis da, hoc est, huiusmodi tecum coniunctionem, quæ nullo modo diuelli possit, vt cum Spiritu tuo pacati, quem nobis in creationis initio indidisti, à tua charitate distrahi nequeamus*.

7 Sacerdos post salutationem, & Populum & se Collecta. ipsum excitat vt simul orent, dicens, *Oremus:* Qua monitione audita, omnes Sacro adstantes sub silentio olim orabant, tum peracta breui oratione, omnium preces Sacerdos breui item deprecatione concludens, *Collectam* alta voce recitabat, quæ dicta est à Collectione, eo quod ex auctoritate diuinarum Scripturarum, quæ in Ecclesia leguntur, collecta sit: Vel quòd ex multis sermonibus vna colligatur Oratio: siue à collectione vel societate Populi, qui tunc in vnum concurrens, colligitur. Collectarum quibus nunc vtimur, primi auctores fuere *SS. Gelasius*, & *Gregorius* Pontifices, vt testantur *Anastasius Bibliothecarius* in Vita *Gelasij*, & *Ioannes Diaconus* in Vita *S. Gregorij*. Sed tamen ante *Gelasium* breues Orationes, quibus summa petendorum à Deo paucis verbis continetur, in sacris Conuentibus, & maximè ad Altare, cùm Sacrificium celebraretur, ex Apostolorum, & Apostolicorum Virorum institutione fuisse vsurputas, antiqua monumenta probant, præsertim Concilij Mileuitani Canon 12 & Concilij Carthaginensis 3 Canon 23. quibus prohibetur, ne quis Orationes in Missa recitare præsumat, nisi priùs in Synodo fuerint approbatæ. *S. Augustinus* Epistolâ 217. olim 107. ad *Vitalem* Carthaginensem: *Exsere* (inquit) *contra Orationes Ecclesiæ disputationes tuas, & quando audis Sacerdotem Dei ad Altare exortantem populum Dei, orare pro Incredulis, vt eos Deus conuertat ad fidem, & pro Catechumenis, vt eis desiderium regenerationis inspiret, & pro Fidelibus, vt in eo quòd esse cœperunt, eius munere perseuerent; subsanna pias voces, & dic te non facere quod hortatur, id est, Deum pro Infidelibus, vt eos Fideles faciat, non rogare, eò quòd non sint ista diuinæ miserationis beneficia, sed humanæ officia voluntatis*. Et Lib. *De Dono Perseuerantiæ*, Cap. 23. *An quis Sacerdotem super Fideles Dominum inuocantem, si quando dixit, Da illis Domine, in te perseuerare vsque in finem, non solùm voce ausus est, sed saltem cogitatione reprehendere, ac non potiùs super eius talem benedictionem & corde credente, & ore confitense respondit, Amen?* Auctor seu Collector Sententiarum, quæ *Cælestini I.* Epistolæ ad Galliæ Episcopos adnectuntur, Cap. 11. *Obsecrationum* (inquit) *Sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita in toto mundo atque in omni Catholica Ecclesia vniformiter celebrantur, vt legem credendi lex statuat supplicandi. Cùm enim Sanctarum Ecclesiarum Præsules mandata sibimet legatione funguntur, apud diuinam clementiam humani generis agunt causam, & tota secum Ecclesia congemiscente postulant & precantur, vt Infidelibus donetur fides*, &c. Antiquitùs vna tantùm ante Epistolam dicebatur Oratio, iuxta Romanum Ordinem: Multiplicatæ sunt deinde Orationes à Sacerdotibus, pro cuiusque priuata deuotione, ad tædium vsque Populi. Septenarium tamen numerum Sapientiores excedendum non iudicarunt, quem nec Dominica Oratio excedit, septem petitionibus omnia corpori & animæ necessaria comprehendens. Hoc autem religiosè obseruandum duxerunt (inquit *Micrologus* Cap. 4.) vt in Missa aut vna, aut tres, quinque, aut septem Orationes dicerentur: Vna propter Romanam Traditionem: Tres, tum propter Mysterium Trinitatis, tum quia Dominus antè Passionem suam ter orasse legitur: Quinque, propter quinquepartitam eius passionem, in cuius commemoratione hæc eadem celebramus Officia: Septem, tum propter septiformem Spiritus-Sancti gratiam, tum quia Apostoli septem petitiones Dominicæ Orationis ad consecrationem eorumdem Mysteriorum frequentasse

legun-

leguntur. Ita etiam *Innocentius III.* Lib. 2. *De Myſterijs Miſſæ*, Cap. 27. Orationum multiplicatio cœpta videtur in Monaſterijs. In Synodo Matiſconenſis anno 627. *Agreſtinus* Monachus Luxouienſis Regulam *S. Columbani* tanquam ſuperſtitioſam impugnauit, inter cætera obijciens, *Columbanum* contra morem Eccleſiæ ſacra Miſſarum ſolemnia multiplicatione Collectarum, ſiue Orationum celebrare. Quem refellit *Euſtaſius* eiuſdem Monaſterij Abbas, dicens: *Multiplicationem Orationis in ſacris Officijs, omnibus proficere Eccleſijs: Quia dum plus Dominus quæritur, plus inuenitur, & cùm vberiùs oratione pulſatur, eo citiùs exaudire probatur.* Concilium Mediolanenſe 5. ſub *S. Carolo* vetat, *Ne plures tribus, vel ad ſummum quinque, Orationes, ſeu, vt vocant, Collectæ dici poſſint; niſi vbi Eccleſiæ inſtitutum aliud poſtulet.* Et *S. Carolus* in Inſtructionibus pro Celebratione Miſſæ: *Cùm plures ſunt Orationes aut Collectæ, numero diſpari recitabuntur, & ſeptem non excedant. Cùm autem in Feſto, in quo vnica Oratio dicenda eſt, ratione tamen Officij Eccleſiæ huius altera commemoratio agenda eſt, duæ tantùm erunt.* Concluditur oratio obſecratione & obteſtatione *Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum*, qui eſt Mediator & Redemptor noſter. Ad Patrem enim dirigitur Oratio, vt Concilium Carthaginenſe 3. decreuit, & per Filium terminatur, ſicut olim præcepit dicens: *Quodcumque petieritis Patrem, in nomine meo dabit vobis.* In omnibus autem Collectis interponitur, *Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium tuum*, vt omne quod datur à Patre, intelligamus nos per Filium eius accipere, cuius hæreditas ſumus. Per ipſum ergo hoſtiam laudis atque oblationis offerimus, qui per mortem ipſius reconciliati ſumus, cùm inimici eſſemus. Vetus illa clauſula eſt Orationum quæ ab Eccleſia ſiunt, quam ipſa ab Apoſtolis à Chriſto accepere. Hinc *Tertullianus* Apologetici Cap. 21. *Dicimus, & palam dicimus, & vobis torquentibus lacerati & cruenti vociferamur, Deum colimus per Chriſtum, per eum & in eo ſe cognoſci vult Deus & coli.* Sic *Optatus Mileuitanus*, Lib. 3. *Paganum vocas eum, qui Deum Patrem per Filium eius ante Aram rogauerit.* Sic *S. Fulgentius* in Epiſtola ad *Ferrandum* Diaconum, de quinque Quæſtionibus, quarum quarta eſt iſta: *Vnam Regnum Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti credimus & fatemur, ſimul eos dominari creaturis omnibus ſentiens: Quare ergo in Orationibus Sa-*
„ *cerdotum*, Per Ieſum Chriſtum Filium tuum Domi-
„ num noſtrum, qui tecum viuit & regnat in vnitate
„ Spiritus-ſancti, *Per vniuerſas Africæ regiones Catholica dicere conſueuit Eccleſia, tanquam ſolus Filius cum Patre poſſideat Regnum in vnitate ſcilicet Spiritus-Sancti, vt regnantes aduaare, non ſimul regnare Spiritus-Sanctus intimetur?* Reſpondet *S. Fulgentius*, Nos per Ieſum Chriſtum Orationem concludere, quod ille Mediator ſit: Vnitatem verò Spiritus-Sancti cum Patre & Filio prædicare, vt ex ipſo vnitatis nomine vna eſſentia, & vnum regnum & in eodem vno regno vna Trinitatis poteſtas, vnáque maieſtas à Fidelibus agnoſcatur: Ne putetur, aut Filius, aut Spiritus-Sanctus ſecundùm diuinam Naturam ita cum Patre regnare, quemadmodum cum ſuperiore regnat inferior; ſed illa vnitas Spiritus-Sancti, quæ eſt communio Patris & Filij, dum in illo Regno vnitatem Diuinitatis demonſtrat, vnam eſſe regnandi æternitatem, vnam poteſtatem atque maieſtatem, vnámque dominationem ſummæ Trinitatis edoceat. *Nullum autem præiudicium Filio vel Spiritui-Sancto comparatur*, (inquit idem *S. Fulgentius* Lib. 2. ad *Monimum*, Cap. 5.) *dum ad Patris perſonam precatio ab Offerente dirigitur, cuius conſummatio dum Filij & Spiritus-Sancti complectitur nomen, oſtendit nullum eſſe in Trinitate diſcrimen: Quia dum ad ſolius Patris Perſonam honoris ſermo dirigitur, bene credentis fide tota Trinitas honoratur; & cùm ad Patrem litantis deſtinatur intentio, Sacrificij munus omni Trinitati vno eodemque offertur litantis Officio.* Ideò autem ad Patrem omnes pene Orationes diriguntur, quia Miſſa repræſentatio eſt eius oblationis, qua Chriſtus ſe Patri obtulit. *Amen*, confirmatio eſt orationis à Populo: Significat autem, *Verè*, ita credimus ſicut dicis. De cuius vocis vſu poſt orationem loquitur Apoſtolus 1. ad *Corint.* Cap. 14. & poſt eum antiqui Patres *S. Iuſtinus* Apolog. 2. *Dionyſius Alexand.* in Epiſt. ad *Sixtum* apud Euſebium Lib. 7. *Hiſtor. Eccleſ.* Cap. 9. *S. Cyrillus Hieroſol.* Catecheſi Myſtag. 5. *S. Hieronymus* in Præfatione Lib. 2. Commentar. in Epiſtolam ad Galatas, *S. Auguſtinus* Lib. 2. *contra Epiſtolam Parmeniani*, Cap. 7.

8 Sequitur lectio Scripturarum ad Fidelis Populi inſtructionem, ſcilicet Epiſtolæ, & Euangelij; quæ à primis Apoſtolorum Succeſſoribus inſtituta creditur, *Quia in Euangelijs Sacrificia celebrari iubeatur: & in Apoſtolo qualiter celebrari debeant, docetur;* (inquit *Vualafridus*, Cap. 22.) Epiſtolæ nomen primæ illi lectioni tributum, quia ex Epiſtolis *S. Pauli* vt plurimùm accipitur, quamuis interdum ex Prophetis, ſiue ex alijs Scripturæ Sacræ Libris deſumpta ſit. Scripturarum Lectionem in ſacris Chriſtianorum cœtibus, præcipuè verò cùm ad Sacrificium collecti erant, fieri ſolitam ab Apoſtolicis temporibus, certum eſt ex *S. Paulo* Epiſt. ad Coloſſenſes Cap. 4. *Cùm lecta fuerit apud vos Epiſtola hæc, facite vt in Laodicenſium Eccleſia legatur.* Et Epiſt. 1. ad Theſſalonicenſes, Cap *Adiuro vos per Dominum, vt legatur Epiſtola hæc omnibus ſanctis Fratribus.* Confirmatur ex *S. Iuſtino* Martyre Apolog. 2. vbi Chriſtianorum Sacrum deſcribens, ait: *Et Commentaria Apoſtolorum, aut Scripta Prophetarum, quoad tempus fert, leguntur.* Ex *Tertulliano* Apologetici Cap. 39. *Coimus* (inquit) *ad Litterarum Diuinarum commemorationem.* Lectionis Epiſtolarum Apoſtolicarum in ſacris Synaxibus meminit *S. Auguſtinus* Lib. 20. *De Ciuitate Dei*, Cap. 8. Sermone 112 aliàs 33. *De Verbis Domini* initio Expoſitionis in Epiſtolam 1. S. Ioannis, & Tractatu 11. & Epiſtola 53 aliàs 165 Seriem & ordinem Lectionum, atque Epiſtolarum & Euangeliorum, quæ ſingulis diebus per annum in Miſſæ Sacrificio legi debent, exhibet antiquus Lectionarius, *Liber Comitis* inſcriptus, & ſub *S. Hieronymi* nomine laudatus à *Micrologo*, Cap. 25. *Bernone Augenſi* Cap. 5. & alijs. Concilium Laodicenum, Canone 59. & Carthaginenſe 3. Canone 47. ſanxerunt, ſolos Libros Canonicos Veteris & Noui Teſtamenti in Eccleſia legendos eſſe. Toletanum 4. Canone 16. Apocalypſim legi iuſſit Miſſarum tempore à Paſcha vſque ad Pentecoſten. Bracarenſe 1. Canone 2. decreuit, vt in ſolemnium dierum Vigilijs vel Miſſis omnes eaſdem Lectiones legant. Præmittitur autem Euangelio Lectio Apoſtolica, non causâ dignitatis, ſed ob amorem Apoſtolorum, qui ante Chriſtum ibant, quos mittebat Dominus binos & binos ante faciem ſuam. Epiſtola, quæ præmittitur Euangelio, Præcurſoris deſignat officium, quod *Ioannes* ante Chriſtum exercuit, qui præiuit ante faciem Domini parare vias eius. *Ioannes* ergo (inquit *Innocentius III.*) quaſi Subdiaconus fuit, id eſt, ſubminiſter Illius qui de ſe dicit: *Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare.* Lex enim quaſi Pædagogus infantem Dei Populum per manum Moyſi cuſtodiendum ſuſcipiens, illius aduentum docuit expectare, quem eidem Populo iam adulto per os digitúmque Ioannes præſentem in carne monſtrauit, vt cum ducens ſequeretur ad Regnum Præceſſit namque Lex Euangelium, ſicut vmbra lucem, virga ſpiritum, timor charitatem, initium perfectionem, dominantis præceptum amantis conſilium. Nam *Lex per Moyſen data eſt, Gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* Epiſtola verò vox Legis eſt, imperfectionem ſuam *Ioannis* teſtimonio profitentis, & ad perfectionem Euangelicam tranſmittentis. Hinc eſt, quod Subdiaconum legentem Epiſtolam vnam Acholythus comitatur, Diaconum verò legentem Euangelium tam Subdiaconus quàm Acolythus comitantur, quia Prædicationem Ioannis pauci ſecuti ſunt, ſed Prædicationem Euangelij plurimi ſuſceperunt. Vnde Diſcipuli Ioannis ipſi dixere, *Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. Vt ergo cognouit Ieſus, quia Pharisæi audierunt quòd Ieſus plures Diſcipulos faceret quàm Ioannes, reliquit Iudæam, &c.* Quia verò Ioannes fuit limes præcedentium, & ſubſequentium, medius inter Apoſtolos & Prophetas, (Nam *Lex & Prophetæ vſque ad Ioannem*) Ideò Epiſtola nec ſemper legitur de Prophetis, nec ſemper de Apoſtolis, ſed interdum ſumitur de Veteri Teſtamento, interdum de Nouo.

9 Perlectâ Epiſtolâ, Reſponſorium ſequitur, quod *Graduale*, nuncupatum eſt, quòd à Cantoribus

In

Epiſtola.

Lib. 2 Myſter. Miſſæ, Cap. 24.

Ioan. 3.

Graduale. Alleluia. Tractus.

in gradibus ambonis siue pulpiti stantibus diceretur. Nomen Responsorij inde accepit, quia lectioni conuenire & respondere debet, siue quia vno inchoante, alij respondeant. Psalmi versiculos, vel integrum Psalmum, inter Epistolam & Euangelium, *S. Augustini* tempore in Africa lectos vel cantatos fuisse, testis est *S. Augustinus* Sermone 153. aliàs 33. De Verbis Domini. *In Lectione Apostolica* (inquit) *gratiæ Domino aguntur de Fide Gentium, vtique ideo quia ipse fecit. In Psalmo diximus*, Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam, & salui erimus. *In Euangelio ad Cœnam vocati sumus*. Et Sermone 166. aliàs 10. De Verbis Apostoli: *Primam lectionem audiuimus Apostoli: Deinde cantauimus Psalmum. · . · Post hæc Euangelica lectio decem leprosos mundatos nobis ostendit*.

Post Responsorium certo anni tempore simul cum Versiculo, & tempore Paschali sine Responsorio, geminato Versu decantatur *Alleluia*, quæ vox à *Dauide* primùm vsurpata videretur, si modò constaret titulum Psalmi 104. *Dauide* recentiorem non esse. Legitur in Libro Tobiæ Cap. 13. *S. Ioannes* Apocal. 19. refert se audisse in cœlo supernarum Virtutum Choros Psallentes *Alleluia*. Vox igitur illa Iubilationis, quæ significat, *Laudate Deum*, è cœlis in Ecclesiam descendit: Cuius modulatione nos ad Sanctorum gaudia suspirare significamus. Nam *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. · . In voce exultationis & confessionis, sonus epulantis*. Hoc ineffabile gaudium vitæ præsentis inopia nullatenus habere meretur, sed prægustans illud in spe, sitit & esurit quod gustauerit, donec spes mutetur in rem, & fides in speciem. Quapropter hoc nomen Hebraicum absque interpretatione remansit, vt peregrinum ab hac vita gaudium peregrinum quoque vocabulum signaret potiùs quàm exprimeret. Quoniam igitur *Alleluia*, futuræ beatitudinis quasi proprium est vocabulum, iure magis eo tempore frequentatur, quo Christus resurgens eiusdem beatitudinis spem nobis tribuit & meritum: Canimus *Alleluia* post *Graduale*, Canticum videlicet lætitiæ post luctum Pœnitentiæ; pro nostro modulo exprimere conati magnitudinem consolationis, quæ reposita est lugentibus. Postremam verò literam in plures neumas Iubilando protrahimus, vt iucundo auditu mens attonita repleatur, & rapiatur, illuc vbi semper erit vita sine morte, dies siue nocte, certè sine sorte, iucunditas sine dolore, securitas sine timore, tranquillitas sine labore, fortitudo sine debilitate, rectitudo sine peruersitate, pulchritudo sine deformitate, veritas sine fallacia, charitas sine malitia, felicitas sine miseria; (inquit *Innocentius III*. Lib. 2. *De Mysterijs Missæ*, Cap 32.) Quòd autem interposito Versu bis *Alleluia* cantatur, significat quòd interiectà lætitià Sancti geminam glorificationis stolam accipient, animæ & corporis. Luctuosis temporibus pro *Alleluia* Tractus dicitur, aliquot versibus, & interdum integro Psalmo constans, cui à trahendo nomen inditum est, quia tractim & grauiter decantatur. Id discriminis est inter Responsorium cui Chorus respondet, & Tractum cui nemo, quod est inter duo Sacrificia, scilicet columbarum & turturum. Volucres illæ, quæ pro cantu gemitus habent, lacrymas humilium designant, quibus plurimùm in ipsis etiam bonis operibus indigemus; quia etsi bona esse quæ agimus, nouerimus, quà tamen seueritate à Domino examinanda quà perseuerantià sint à nobis consummanda, nescimus. Columba, quæ gregatim conuersari, volare, & gemere consueuit, actiuæ vitæ frequentiam demonstrat: Turtur, qui singularitate gaudet, adeò vt si comparem amiserit, solus deinceps permaneat, vitæ speculatiuæ culmina denuntiat, quia & paucorum est ista virtus. Sic Tractum explicat *Amalarius* Lib. 3. Cap. 12.

Lectio Euangelij. 10 Post hæc legitur Euangelium, quem morem ab Apostolicis temporibus seruatum, constat ex *S. Iustino Martyre* in Apologia 2. *S. Cypriano* Epist. 33. & 34 Eusebio Lib. 2 Historiæ Eccles. Cap. 15. vbi *Papiam Hierapolitanum*, & *Clementem* istius moris testes laudat, & ex alijs Patribus. Concilium Arausicanum 1. Canone 18 & Valentinum in Hispania, Canone 1. statuunt, vt Euangelium, quod solis Fidelibus antea legebatur, in Missa Catechumenorum post Apostolum legatur, Diaconus priusquàm legat, petit à Celebrante benedictionem, licentiam scilicet legendi, quia nemo absque missione prædicandi munus vsurpare debet. Quomodo enim prædicabunt, nisi mittantur? Diaconus Populum salutat, dicens, *Dominus vobiscum*, illud obseruans quod Dominus iusserat: *In quamcumque domum intraueritis, primùm dicite, Pax huic domui*. Stans Populus, quod antè non fecerat, cùm Epistola legeretur, deuotus & attentus respondet: *Et cum spiritu tuo*. Pronuntiatio Euangelij titulo, respondemus; *Gloria tibi Domine*, glorificantes Dominum, quòd miserit nobis verbum salutis. Sicut *Act*. 11. habetur: *Glorificauerunt Dominum, dicentes: Ergo & Gentibus dedit Deus Pœnitentiam ad vitam*. Sicut autem caput præemiet corpori, & ei cætera membra deseruiunt, sic Euangelium toti Officio præcellit, eique ceteræ partes intellectuali ratione consentiunt. Hoc est Verbum Verbi, sermo Sermonis, sapientia Sapientiæ. Verbum Verbi, quod erat in principio apud Deum, quod caro factum est, & habitauit in nobis. Sermo Sermonis omnipotentis, qui de cœlo à regalibus sedibus venit, viuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Sapientia Sapientiæ, quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Paradisus deliciarum, hortus aromatum, cella vinaria, cœnaculum vitæ, mensa propositionis, quadriga Aminadab, turris Dauid, gazophylacium Templi, thesaurus Patris-familias, fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano. Quocirca Diaconus corde purum, ore mundum, opere castum se studeat exhibere, vt sanctum Euangelium possit dignè proferre. Hìc iam non loquitur Moyses, non Isaïas, non Ieremias; sed loquitur Pater *in Filio, quem constituit heredem vniuersorum, per quem fecit sæcula*. Hæc de Euangelij dignitate *Innocentius III*. Lib. 2. *Mysteriorum Missæ*, Cap. 47. Lecto Euangelio, dicunt Ministri, *Laus tibi Christe*, Deo gratias agentes, Populi totius nomine, pro tam salutaris doctrinæ beneficio.

11 Quia verò corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, vt ostendat Ecclesia quòd Euangelij verbum corde recepit, & Christo tanquam Veritati credit, lecto Euangelio Fidei Symbolum canit: Quod incipit Sacerdos, vt omne bonum à Christo procedere significetur. Quis illud primò Liturgiæ inseruerit, aut cantari iusserit, incertum est. *Radulfus Tungrensis*, Propositiones 23. à *Marco* Papa *Syluestri* Successore sancitum fuisse ait, vt Symbolum Nicænum in Missa diceretur. *Innocentius III*. Lib. 2. *De Mysterijs Missæ*, Cap. 49. & alij, scribunt *S. Damasum* id recitari iussisse ad exemplum Græcorum. Recitationem Symboli in Missa Hispani primi inter Latinos receperunt, & secundùm formam Orientalium Ecclesiarum cantari decreuerunt Canone secundo Concilij Tolerani 3 anno quingentesimo octogesimonono celebrati. Hispanicam Ecclesiam Gallicana & Germanica postmodum imitatæ sunt Imperante *Carolo Magno*, post *Felicis* Hæretici damnationem, vt *Vualafridus* testatur, Cap. 22. Romæ in publica Missarum celebratione cantari cœpit iubente *Benedicto VIII*. anno millesimo decimo-quarto. Id Pontifici persuasit *Henricus II*. Sanctus Imperator. Interrogati Romani, cur Symbolum in Missa non canerent, responderunt, *Quòd Romana Ecclesia non fuisset aliquando vlla hæreseos fece infecta, sed secundùm S. Petri doctrinam in soliditate Catholicæ Fidei permaneret inconcussa. Et ideò magis his necessarium esse illud Symbolum sæpiùs cantando frequentare, qui aliquando vlla Hæresi potuerunt maculari*. Ita refert *Berno Augensis*, qui rei gestæ interfuit, Cap. 2. Libri *De Rebus ad Missam pertinentibus*. Symbolum.

12 Post Symbolum, & quando non dicitur, post Euangelium, Sacerdos Populum salutat, & ad orandum excitat. Tum Chorus canit Antiphonam, quæ *Offertorium* dicitur, quia antiquo more Populus sua interim dona offerebat: Et Sacerdos præscripto ritu, certáque precum formulà panem & vinum offert; quæ Oblatio simplex ceremonia est, mox futuri Sacrificij præparatoria. Offertorium complectitur laudem Populi in cantu Antiphonæ, quo significatur lætitia offerentium, & Orationem Sacerdotis, qui petit, vt Oblatio Populi Deo sit accepta. Vnde & 1. *Paralipom*. Cap 29. ait Dauid: *Ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc; & Populum tuum, qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria*. Tum orat, dicens: *Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israël Patrum nostrorum*, Offertorium.

rum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & semper in venerationem tuis meas ista permaneat. Ordo conueniens est, inquit *Innocentius III.* vt post prædicationem sequatur fides in corde, laus in ore, fructus in opere, fides in Symbolo, laus in Offertorio fructus in Sacrificio. Quapropter Offerenda cantatur, quia Sacrificium laudis offertur. Vnde Psalmista: *Circuibo & immolabo in Tabernaculo eius Hostiam vociferationis, cantabo & Psalmum dicam Domino.* Psal. 26.

Præfatio. 12 Lectis secretò Orationibus super Oblata, quæ propterea *Secretæ* dicuntur, Sacerdos præmissà Populi salutatione Præfationem incipit, qua Fideles excitat & disponit ad Actionem Sacrificij. Hæc SS. *Ambrosio, Gelasio, & Gregorio Magno* antiquior est, quamuis illi plures Præfationes composuerint. Huius meminit *S. Cyprianus* Lib. De Oratione. *Quando stamus,* (inquit) *ad Orationem, fratres dilectissimi, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & sæcularis abscedat, nec quidquam tunc animus quàm id solùm cogitet, quod precatur. Ideò & Sacerdos ante Orationem Præfatione præmissa, parat fratrum mentes, dicendo,* Sursum corda, *vt dum respondet plebs,* Habemus ad Dominum, *admoneatur nihil aliud se quàm Dominum cogitare debere* Meminit *S. Cyrillus Hierosolymitanus,* Cathechesi 5. Mystagogyca. *Clamat* (inquit) *Sacerdos,* Sursum corda. *Verum enim circa illam maximè tremendam horam sursum ad Deum corda leuare necesse est, & non deorsum ad terram, terrenaque negotia deprimere. In hanc igitur sententiam omnibus præcipit Sacerdos, curas scilicet vitæ huius omnes, & domesticas solicitudines illà horà relinquere, & cor in cœlo habere apud Deum generis humani amatorem. Vos deinde respondetis,* Habemus ad Dominum, *assentientes ei profitendo. Nullus autem sic consistat, vt ore quidem dicat,* Habemus ad Dominum, *Mente verò circa vitæ huius curas vagetur. Dicis deinde Sacerdos,* Gratias agamus Domino. *Certè gratias agere debemus, quòd nos adeò indignos ad tantam gratiam vocauit. Ad hæc vos subijcitis,* Dignum & iustum est. *Cùm enim nos Deo gratias agimus, dignum profectò & iustum opus facimus.* Meminit *S. Ioannes Chrysostomus* Homilià 18. in Epist. 2. ad Corinthios: *In tremendis Mysterijs,* (inquit) *vt Sacerdos pro plebe, ita plebs pro Sacerdote vota facit. Neque enim ipse solus gratias agit, sed etiam plebs vniuersa. Nam cùm priùs illorum vocem sumpsit, atque illi assenserunt id iustè ac dignè fieri, tum demum gratiarum actionem auspicatur.* Meminit *S. Augustinus* Lib. *De Dono perseuerantiæ,* Cap. 13. *Quod ergo* (inquit) *in Sacramentis Fidelium dicitur, vt sursum cor habeatur ad Dominum, munus est Domini: De quo munere ipsi Domino Deo nostro gratias agere à Sacerdote post hanc vocem, quibus hoc dicitur, admonentur, & dignum & iustum esse respondeat.* Meminit Concilium Mileuitanum Canone 12. cuius hæc sunt verba: *Placuit vt preces vel Orationes, seu Missæ, siue Præfationes, quæ probatæ fuerint in Concilio, ab omnibus celebrentur.* Meminit *Pelagius II.* Epist. 2 ad Episcopos Germaniæ & Galliæ, qui ipsum rogauerant, vt ordinem Præfationum eis mitteret. Illarum porrò numerum ad nouem redegit. Sed aliàs præter nouem illas quas enumerat, in Ecclesia Romana receptas fuisse, constat ex *S. Gregorij* Sacramentario, alijsque antiquis Sacramentorum Libris Romanæ Ecclesiæ titulum præ se ferentibus, in quibus vix vlla Missa est, cui singularis Præfatio non assignetur..

Monet ergo Sacerdos, vt corda sursum habeamus ad Dominum, secundùm exhortationem Apostoli, dicentis: *Quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram.* Coloss. 3. Nam *Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit.* Matth. 6. Multi dum ore loquuntur cœlestia, corde meditantur terrena: Quibus Dominus improperat per Prophetam: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Esai. 29. In qualibet ergo oratione peccatum est, sed in ista maius periculum, cor habere diuisum ab ore, vel os habere diuisum à corde. Nam qui semetipsum non audit, nec Deus illum exaudit. Chorus ergo respondens profitetur se Sacerdotis monita suscepisse, cùm ait: *Habemus ad Dominum.* Id est, vt hortaris nos, corda nostra sursum habemus ad Dominum erecta. Mundati ab affectibus sæculi, ascensiones in corde nostro disponimus in valle lacrymarum: Ad illam supernam Ierusalem Matrem nostram, quæ est in cœlis, ascendimus, imò volamus duabus alis amoris Dei & proximi. Ab illa enim peregrinamur in hac vità, ad eius reditum suspiramus, tamdiu miseri & laborantes, donec ad illam redeamus. Caueat ergo Fidelis, ne cor habens inflexum deorsum ad sæculum, Spiritui-Sancto damnabiliter mentiatur. Monet adhuc Sacerdos, vt *Gratias agamus Domino Deo nostro:* Vt scilicet de hoc bono sursum erecti cordis, alijsque Dei donis, non nobis gloriam, quasi nostrarum virium, tribuamus, sed Domino Deo nostro gratias agamus, qui benedixit nos omni benedictione spirituali in cœlestibus, in Christo Iesu. Quamuis enim accipere & habere nostrum sit, id tamen habemus quod accepimus: Quoniam superbienti, & ex eo quod habebat, quasi à se ipso haberet, impiè glorianti, Veritas per Apostolum dicit, *Quid enim habes, quod non accepisti? Quod si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Meritò ergo in illo verissimo & singulari Sacrificio Domino Deo nostro gratias agere admonemur, vt agnoscat homo, si quid bene viuit, Dei gratià se habere; & vt perficiatur in dilectione iustitiæ, non se aliunde consecuturum. Quæ cogitatio pium facit. *Gratias agamus Domino Deo nostro:* Quoniam ipse est Deus, id est Creator: Ipse est Dominus, id est Redemptor: Ipse est noster Iesus, id est, Saluator. Tunc erit verissimè noster, cùm erit omnia in omnibus, id est, sufficientia singulorum: Quoniam ipse est Deus, qui de nihilo nos creauit: Ipse est Dominus, qui Sanguine suo nos redemit: Ipse est noster, qui suo munere nos saluabit: Qui creando nobis dedit naturam, qui redimendo dedit gratiam, & saluando conferet gloriam. Respondet Ecclesia verbum Sacerdoris approbans, *Dignum & iustum est.* Dignum, quantùm ad Dominum, quia ipse est Dominus Deus noster: Iustum quantùm ad nos, quia nos, sumus Populus eius, & oues pascuæ eius. Ecclesiæ responsionem Sacerdos confirmat, eique secum congemiscente, ait: *Verè dignum & iustum est, æquum & salutare, nos tibi semper & vbique gratias agere.* Dignum quia nos merà voluntate fecisti: Iustum, quia nos purà misericordià redemisti: Æquum, quia gratuitò nos iustificas: Salutare, quia æternùm nos glorificas. Dignum tantis beneficijs; iustum nostris obsequijs; æquum ipso pondere rationis; salutare manifesto fructu salutis: Quia Deum pro beneficijs acceptis laudantes saluantur, & ingrati in ipsius iudicio reprobantur. Gratias autem agere Deo debemus semper & vbique, id est, in omni tempore, & in omni loco; vt impleamus in nobis, quod cantatur in Psalmo *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo.* Et iterum: *In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino.* Quis est ergo qui benedicit, & gratias agit Domino in omni tempore, nisi humilis corde? Esto humilis, si vis benedicere Dominum in omni tempore, & semper laus eius in ore tuo: Quia & Iob non tantùm benedixit Dominum, quando abundabant illi omnia, quibus eum legimus diuitem fuisse. Ablata sunt omnia vno tempore, & impleuit, quod in hoc Psalmo scriptum est, dicens: *Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum.* Ecce exemplum benedicentis in omni tempore. Non habebat quæ teneret, sed habebat quod laudaret. In laude Dei sui, quasi in rerum copia quiescebat. Plus est habere eum qui dat, quàm illa quæ dat. Si enim magna sunt, quantò maior ipse largitor? Et certè quæ in hac vita dederit Deus, aut dum viuimus nos deserunt, aut à nobis morte deseruntur. At verò ipse Deus æterna possessio, semper præsens, nunquam deserit possidentem. Sint ergo casta vota Fidelium. Vile sit temporale bonum, vt veniat æternum. Si bona suppetunt sæculi, sit misericordiæ faciendæ materies: Si defuerint, sit patientiæ fidelis occasio. Tali enim deuotione etiam in omni loco Deo gratiæ aguntur, quia qui vbique est præsens, vbique agnoscit laudatorem suum; etiam cùm ore quiescente, & tacente linguà, secreto cordis affectu fidelis ei anima benedicit, cùm agit in silentio, quod canitur in Psalmo: *Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius.*

Exprimit subinde Sacerdos, ad quem orationem dirigat, dicendo, *Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus:* Et per quem eamdem orationem dirigat, addendo, *Per Christum Dominum nostrum.* Quod dicit, *Domine,* refertur ad creaturæ subiectionem, de qua in Psalmo canitur: *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum*

rum meorum non eges. Quod verò adiungit, *Sancte Pater*, refertur vel speciatim ad vnigeniti Filij generationem, vel ad omnium filiorum Dei adoptionem, pro quibus ipse eisdem verbis Patri supplicans, ait: *Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi*. Tota autem oratio & gratiarum actio, quam semper & vbique debemus agere, dirigitur & offertur Deo Patri per Christum Dominum nostrum, tanquam per Mediatorem & conciliatorem Dei & hominum: Qui semetipsum obtulit in Passione pro nobis, vt tanti Capitis corpus essemus, secundùm formam serui. Hanc enim obtulit, in hac oblatus est, quia secundùm hanc Mediator est. In hac Sacerdos, in hac Sacrificium est. Per ipsum ergo & petitiones & laudes suas offert Ecclesia Deo Patri, sciens per eum solum se posse accipere quod postulat; per eum solum placere posse quod laudat, quem Aduocatum habemus apud Patrem, qui sedens ad dexteram Dei, pro nobis interpellat; qui exauditur in omnibus pro sua reuerentiâ.

Subiungit: *Per quem Maiestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates*, &c. *Cum quibus & nostras voces vt admitti iubeas, deprecamur*, &c. Hæc est enim ineffabilis gloria Saluatoris & Mediatoris nostri, qui purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram Maiestatis in excelsis, tantò melior Angelis factus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit: Vt per eumdem Mediatorem laudet, adoret, & cum admirationis timore reuereatur Maiestatem Dei Patris, non solùm Ecclesia hominum in terris, sed etiam Ecclesia Angelorum in cœlis. Sic enim Ecclesia tota & vna accipienda est, non solùm ex ea parte quâ peregrinatur in terris, à Solis ortu vsque ad occasum laudans nomen Domini, & post captiuitatem vetustatis cantans canticum nouum; verùm etiam ex illa quæ in cœlis semper, ex quo condita est, cohæsit Deo, nec vllum malum sui casus experta est. Hæc in Sanctis Angelis beata persistit, & suæ parti peregrinanti, sicut oportet, opitulatur; quia vtraque vna erit consortio æternitatis, & nunc vna est in vinculo charitatis. Meritò Deum laudant Angeli, & maiestatem eius concelebrant, cui debent quod sunt, quòd viuunt, quòd iustè viuunt, & quòd beatè viuunt. Et *Socia* quidem, id est, innexa *exultatione concelebrant*: Quia dum sine fine conspicitur & amatur, amatur & laudatur, electorum ciuium mira lætitia agitur, vicissim de se omnes in suo conuentu gratulantur. Ipsa est enim domus Dei æterna, de qua in Psalmis canitur, *Beati, qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te*. Et, *Sicut lætantium, omnium habitatio est in te*. Laudant autem & ipsi *per Christum Dominum nostrum*, in quo instaurantur omnia quæ in cælis, & quæ in terris sunt. Ex hominum enim redemptione ruinæ Angelicæ damna reparantur. Et sumus *in illo repleti, qui est Caput omnis Principatus potestatis* (vt loquitur Apostolus.) Cum his & nostras voces admitti deprecamur, iam *Angelorum, si meruerimus, candidati* (vt ait *Tertullianus*) Quia enim superna illa ciuitas ex Angelis & hominibus constat, ad quam tantum credimus hominum genus ascendere, quantos illic contingit electos Angelos remansisse, meritò Sancta Ecclesia, quæ illis socianda est in cœlo, & cum illis in Dei laudibus permansura, iam nunc ipsis vocibus Deum laudat in terris, quibus eum Sancti Angeli laudant in cœlis, & hoc non superba præsumptione, sed *supplici confessione*: Sic desiderans Maiestatem Dei credere, diligere, & confiteri in mundo, quemadmodum ab Angelis videtur, amatur, & laudatur in cœlo. Vna igitur confessione, id est, laude & gratiarum actione iam nunc homines cum Angelis sociantur, diccotes:

Hymnus Seraphicus.

14 *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt cœli & terra gloriâ tua*. Triumphalem hunc Hymnum Ecclesia Militans à Triumphante edocta, Deo in omnibus Liturgijs canit. Vidit *Isaias* Cap. 6. Dominum sedentem super solium excelsum, & audiuit Seraphicos Spiritus alternâ modulatione psallentes: *Sanctus Sanctus Dominus Deus* Exercituum, *plena est omnis terra gloria eius*. Et *S. Ioannes* in Apocalypsi Cap. 4. quatuor mystica animalia plena oculis describit, requiem non habentia die ac nocte, & dicentia: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, qui est, & qui venturus est*.

Propterea autem *Traditam nobis hanc Seraphicam Theologiam recitamus, vt in illa cœlesti hymnodia cum supramundana Militia communicemus*. (inquit S. Cyrillus Hierosolymitanus.) Dominum Deum *Sabaoth*, id est *Exercituum*, glorificamus. Quod nomen Deo tribuitur à Prophetis, vt & *Domini Virtutum*; quia omnis Militia cælestis Exercitus, omnes supernæ Virtutes atque Angelicæ Potestates eius imperio subiacent, eius seruiunt voluntati. Angelicos enim Spiritus rectè Militiam dicimus, quia decertare eos contra aëreas Potestates non ignoramus. Quæ tamen certamina non labore sed imperio peragunt, quia quod agendum contra immundos Spiritus appetunt, ex adiutorio cuncta regentis possunt. De hac Militia nascente Christo laudes Deo canente scriptum est: *Facta est cum Angelo multitudo Militiæ cœlestis*. Nec vacat Mysterio trina repetitio Sanctitatis in Hymno illo Seraphico, vt explicat *S. Ambrosius* Lib. 3. *De Spiritu-Sancto* Cap. 18. *Cherubim & Seraphim indefessis vocibus laudant & dicunt*, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth: *Non semel dicunt, ne singularitatem credas: Non bis dicunt, ne Spiritum excludas: Non Sanctos dicunt, ne pluralitatem estimes: Sed ter repetunt, & idem dicunt, vt etiam in Hymno distinctionem Trinitatis, & Diuinitatis intelligas vnitatem. Hæc cum dicunt, Deum prædicant*. Additum hunc Hymnum Sacrificio Missæ à *Sixto I.* plerique scribunt: Sed Liber Pontificalis id solùm à *S. Sixto* constitutum testatur, vt Sacerdote ipsum incipiente, etiam Pupulus eumdem cantaret. Quia verò progressu temporis quidam abusus irrepserat, vt nonnisi in solemnibus Missis diceretur, Concilium Vasense anno 529. statuit, *Vt in omnibus Missis siue Matutinis, siue Quadragesimalibus, vel quæ in Defunctorum commemorationibus fiunt, semper* Sanctus, Sanctus, Sanctus, *eo ordine quo ad Missas publicas dici debeat: Quia tam dulcis & desiderabilis vox, etiamsi diu noctúque possit dici, fastidium non potest generare*.

Hymno Seraphico adiunguntur verba turbatorum Saluatorem nostrum laudantium in solemni Hierosolymorum ingressu: *Hosanna in excelsis, Benedictus qui venit in nomine Domini, Hosanna in excelsis*. Rectè enim ex Scriptura Prophetica & Euangelica completur plena laudatio, cùm post laudem & gloriam Sanctæ Trinitatis, adiungitur etiam gratiarum actio de aduentu Saluatoris: Qui vnus in ipsa & ex ipsa Trinitate, pro salute nostra Homo factus, eamdem salutem moriendo & resurgendo consummauit: Vnde rectè illi gratias agentes dicimus: *Hosanna*, id est, *Salua in excelsis*. Hoc est nimirum quod in Psalmo canitur: *O Domine, saluum me fac: O Domine, benè prosperare: Benedictus qui venit in nomine Domini*. Repetitur, *Hosanna*, id est, *Salua in excelsis*: Vt ostendatur aduentum Domini in carne, non solùm humani generis in terra, sed & Angelorum in cœlis esse quodammodo salutem: Quia dum nos redempti ad superna perducimur, eorum numerus Satana cadente imminutus impletur. Hinc *S. Paulus* ait, *Instaurari omnia in Christo, quæ in cœlis, & quæ in terra sunt in ipso*. Ephes. 1

Canonis exordium.

15 Post has laudes & gratiarum actiones, facto totius Ecclesiæ silentio, Sacerdos sociatis sibi omnium votis & desiderijs, incipit Orationem, quâ Mysterium ipsum Dominici Corporis & Sanguinis consecratur. *Te igitur, Clementissime Pater, per Iesum Christum Filium tuum Dominum nostrum, supplices rogamus ac petimus, vti accepta habeas & benedicas hæc dona, hæc munera, hæc sancta Sacrificia illibata*. Hæc Oratio, sicut & reliquæ ad Patrem æternum dirigitur, cuius tanta extitit erga nos clementia & misericordia, vt proprio Filio non parcens, pro nobis omnibus illum tradiderit, & cum illo nobis omnia donauerit. Huius rei gratia genua flectentes ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis Paternitas in cœlo & in terra nominatur, supplices ipsum rogamus ac petimus per eumdem verum Mediatorem & æternum Sacerdotem, vt accepta habeat & benedicat dona, munera, sancta Sacrificia quæ ipsi offeruntur. Sacerdotum enim est offerre, & maiestatem Dei inuocare: Dei autem est benignè suscipere, & benedicere quæ offeruntur: Sicut in Lege præcepit Sacerdotibus: *Sic benedicetis Filijs Israel*: Statímque post verba benedictionis subiungit: *Inuocabunt nomen meum super Filios Israel, & benedicam eis*. Sacerdotes itaque exhibent offerendi & supplicandi ministerium; sed Te igitur

Deus

Deus largitur benedictionis donum per vnum & verum Sacerdotem, per quem & oblata sanctificat, & sanctificata acceptat. Sensus itaque huius orationis est: Supplices Te rogamus, vt hęc Spiritu tuo sanctifices, vt quod nostræ humilitatis geritur ministerio, tuæ virtutis impleatur effectu. Diuersis nominibus exprimitur res oblata, vt tanti Sacramenti dignitas commendetur, & pia deuotio excitetur. Tria enim vocabula eamdem oblationem significantia, designant indiuiduam Trinitatem Christum morti tradidisse, vt per illum à morte nos redimeret. Donum enim est dantis, munus accipientis Sacrificium offerentis. Pater dedit, Filius obtulit, Spiritus-Sanctus accepit. Hinc Apostolus: *Christus (inquit) per Spiritum-Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo*. Singulæ tamen Personæ dederunt, obtulerunt, & acceperunt: Sed ad distinctionem dicitur Pater dedisse, propter auctoritatem; Filius obtulisse, propter humanitatem; Spiritus-Sanctus accepisse, propter benignitatem. O gratiam nunquam satis dignè prædicandam! Quod Deus dedit nobis in donum, hoc accepit à nobis in munus: Eadem enim Sacrificia *dona* sunt & *munera*; dona nobis collata, munera à nobis oblata. Pluraliter dona dicuntur, quia panis & vinum ante consecrationem diuersæ sunt species substantiarum. Post consecrationem autem species duntaxat remanent, substantijs duabus in sacrosanctum Corpus & immaculatum Sanguinem Iesu Christi conuersis. Panis autem & vinum dicuntur. Sacrificia, quia Sacrificij sunt materia: Vnde illud *S. Cypriani* Lib. De Opere & Eleemosynis: *Diues & locuples in Dominicum fiat Sacrificio venis*. Dicuntur *Sancta* & *illibata*, id est, pura & incontaminata, quia iam Deo dicata, & consecrationi atque Sacrificio destinata; iam Agni immaculati signa sunt, in cuius Corpus & Sanguinem sunt conuertenda; in cuius figuram victimæ veteris Legis immaculatæ & sine labe iubebantur offerri: Et quia Corpus & Sanguis Christi sine maculâ cordis & corporis à Sacerdote debet offerri.

Hebr. 9.

Prosequitur Sacerdos, & dicit: *Imprimis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica, quam pacificare, custodire, adunare, & regere digneris toto orbe terrarum, vnà cum famulo tuo Papa nostro*. Patet vt offerretur imprimis Sacrificium pro Ecclesia Dei Sancta, Catholica, toto terrarum orbe diffusa. Ipsa est enim vniuersitas Sanguine Domini redempta: Ipsa est hæreditas à Patre ei promissa & data, iuxta illud: Dabo tibi *Gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ*. Pro hac itaque primùm in illa oblatione postulatur, vt eam Deus toto orbe pacificare dignetur; ne per hæreses & schismata eius vnitas dilanietur; aut aduersitate persecutionum eius tranquillitas perturbetur. Vt hanc pacem tam interiùs quàm exteriùs faciat Deus Ecclesiæ suæ, ipse Apostolus orat, dicens: *Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu*. Et omnem Ecclesiam offerre vult Deo *Obsecrationes, orationes postulationes, & gratiarum actiones, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate*. Rogatur etiam Deus, vt eam custodire, adunare, & regere dignetur. Ipse enim verus est custos Populi sui, id est, veri Israël, de quo in Psalmis dicitur, *Ecce non dormitabit, neque dormiet qui custodit Israel*: &, *Nisi Dominus custodierit Ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam*. Deus autem Ecclesiam suam pacificando adunat, cùm omnium Fidelium corda in sua pace coniungit; cùm omnium Fidelium mentes per vnitatem fidei, spei, & charitatis, vnius efficit voluntatis, vt per Spiritum-Sanctum charitate diffusâ, renouetur in ea quod scriptum est: *Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna*: Custodiendo quoque regit Ecclesiam suam, cùm inter omnia pericula clementer eam gubernat & dirigit, cui in Psalmo orantes dicimus: *Saluum fac Populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ, & rege eos, & extolle illos vsque in æternum*.

Subiungitur oratio pro Summo Pontifice, post Ecclesiæ commendationem, vt vnitas Ecclesiastici corporis fortiùs commendetur: Quia *Vnitas Sacerdotali à Petri Cathedra exorta est*; vt ait *S. Cyprianus*. Et vt ait *S. Leo*, Epist. 10. aliàs 90. ad Episcopos per Viennensem Prouinciam constitutos: *Diuinæ cultam Religionis, quam in omnes Gentes, omnesque Nationes Dei volait gratia coruscare, ita Dominus noster Iesus Christus humani generis Saluator instituit, vt huius muneris Sacramentum in beatissimo Petro, Apostolorum omnium Summo principaliter collocarit: & ab ipso quasi quodam Capite, dona sua velit in omne Corpus manare: Vt exortem se Mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo*: Tus es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: *Vt æterni Templi ædificatio, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri soliditate consisteret; hac Ecclesiam suam firmitate corroborans, vt illam nec humana temeritas posset appetere, nec portæ contra illam inferi præualerent*. Vnde constat, inquit *Pelagius* Papa, ab vniuersi orbis Communione separatos esse, qui qualibet dissensione inter sacra Mysteria Apostolici Pontificis memoriam secundùm consuetudinem non frequentant. Matth. 16.

Romano Pontifici singulæ Ecclesiæ proprij Antistitis commemorationem subiungunt, probantes se per illam orationem Dominicæ Oblationis, seruare cum eis vnitatem Spiritus in vinculo pacis. Addimus nomen Regis ex Apostolica Traditione, præcipiente Si Paulo 1. ad *Timoth.* 2. vt fiant orationes *Pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt*, idque etiam pro Infidelibus, quales erant qui *S. Paulo* viuente regnabant. Hinc *Tertullianus* Apologetici Cap. 30. *Nos* (inquit) *pro salute Imperatorum Deum inuocamus æternum, Deum verum, Deum viuum.. In cuius solius potestate sunt, à quo sunt secundi, post quem primi, ante omnes & super omnes Deos... Oramus pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, Imperium securum, Domum tutam, Exercitus fortes, Senatum fidelem, Populum probum, orbem quietum, & quæcumque hominis & Cæsaris vota sunt*. Sic *Origenes* Lib. 8. Contra Celsum: *Laboramus* (inquit) *pro Imper o Romano, dum iustè viuentes vota pro eo facimus*. Sic *Arnobius* Lib. 4. Contra Gentes: *Nostra Scripta cur ignibus meruerunt dari? Cur immaniter conuenticula dirui? In quibus summus, oratur Deus, pax cunctis & venia postulatur, Magistratibus, Exercitibus, Regibus, familiaribus, inimicis, adhuc vitam degentibus, & resolutis corporum vinctione*. Sic *S. Dionysius Alexandrinus* apud *Eusebium* Lib. 7. Historiæ Ecclesiasticæ, Cap. 11. *Nos vnum Deum rerum omnium opificem, qui Valeriano & Gallieno Sacratissimis Augustis Imperium tradidit, colimus & adoramus. Huic continuas preces offerimus pro Imperio illorum, vt stabile & inconcussum permaneat*. Pro *Constantino* Imperatore Preces habitas testatur *S. Athanasius* in Apologia ad ipsum directâ. Sic *Optatus Mileuitanus* Lib. 3. *Meritò Paulus docet orandum esse pro Regibus & Potestatibus, etiamsi talis esset Imperator qui gentiliter viueret. Quantò magis quòd Christianus, quantò quòd Deum timens, quantò quòd religiosus, quantò quòd misericors?*

Orat deinde Sacerdos *Pro omnibus orthodoxis atque Catholicæ & Apostolicæ Fidei cultoribus*. Quæ verba etsi desint in antiquo Ordine Romano, & in quibusdam Manuscriptis *S. Gregorij Magni* Sacramentarijs, eáque superflua censeat *Micrologus* Cap. 13. & 14. non tamen superflua sunt, quia per ipsa omnes Fideles viui generaliter commemorantur: At in sequentibus, *Memento Domine, famulorum famularúmque tuarum*, offerentium duntaxat commemoratio propriè fit, & ibi olim ex sacris Tabulis quorumdam nomina legebantur (vt explicant Auctor Libri de Diuinis Officijs Alcuino adscripti, & *Florus Diaconus* Lib. *De Actione Missarum*.) Dare autem debet operam quisquis Sacrificij cupit esse particeps, vt Catholicæ & Apostolicæ Fidei, id est quam vniuersa vbique seruat Ecclesia, & quam in toto mundo Apostolorum doctrina fundauit, cultor sit. Cultores autem huius fidei non possunt dici, nisi illi qui quod rectâ crediderint, veraciter diligunt. Hoc enim vnusquisque colit, quod maximè diligit. Illi ergo est veritatis cultor, qui sic iungit fidei dilectionem, vt Deum de quo rectè credit, diligendo colat, & colendo promereatur. Ipsa est fides, quam Apostolus commendat, dicens: *In Christo Iesu neque Circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per dilectionem operatur*. Neque enim in confusione Paganorum, neque in purgamentis Hæreticorum, neque in languore Schismati-

maticorum, neque in cæcitate Iudæorum, quærenda Religio eſt, ſed apud eos, qui Chriſtiani Catholici vel Orthodoxi nominantur; id eſt integritatis cuſtodes, & rectā ſectantes

1. Memēto. 16 Sequitur eorum commemoratio, pro quibus Sacrificium ſpecia*tim* offertur, *& omnium circumſtantium*, pro quibus Sacerdos offert, *vel qui Deo offerunt hoc Sacrificium laudis*, &c. Quod enim agitur propriè miniſterio Sacerdotum, hoc generaliter agitur fide & deuotione cunctorum. Omni enim Eccleſiæ dicitur per B. Petrum: *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, offerre ſpirituales hoſtias & acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum*. Sacrificium laudis dicitur, quia in Dei laudem & gloriam offertur. Non enim noſtra illi damus, ſed ſua illi reddimus. *Pro ſe ſuiſque omnibus*, id eſt, ad ſe vel genere, vel familiaritate, vel qualibet alia conditione vel deuotione, ſub eiuſdem fidei profeſſione pertinentibus, *Pro redemptione animarum ſuarum*, quia in ipſo habemus redemptionem per Sanguinem eius, & remiſſionem peccatorum. *Pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ*, id eſt, pro vita æterna, quæ eſt vera ſalus: *Spe enim ſalui facti ſumus*. Nec ſolùm pro ſalute æterna, ſed etiam pro temporali incolumitate. Vtraque enim ſanitas, animæ ſcilicet & corporis, ab illo eſt, de quo dicitur in Pſalmo: *Domini eſt ſalus*.

Communicantes. 17 Vt autem Sacrificium Deo ſit acceptum, offertur in Communione & ſocietate Sanctorum, in quibus voluit omnipotens Deus Eccleſiæ ſuæ conſtare fundamentum, ſicut Apoſtolus ait: *Vos eſtis ciues Sanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum*. Ideò dicit Sacerdos: *Communicantes, & memoriam venerantes imprimis glorioſæ ſemper Virginis Mariæ, ſed & beatorum Apoſtolorum ac Martyrum tuorum*. In eorum ergo Communione & memoriæ veneratione tanquam in vero templo Dei offert deuotio Fidelium Deo vota ſua & munera, & ideò ſunt communicantes eorum memoriæ tanquam filij patrum, & ſectatores præcedentium, quia eamdem fidem habent, quam illi habuerunt; & cum humilitate & pietate eorum veſtigia ſequuntur. In hac commemoratione Sanctorum glorioſa ſemper Virgo Maria, verè Dei Genitrix, primo loco ponitur, per quam illi & nos meruimus Auctorem vitæ ſuſcipere. Ei coniungitur commemoratio Apoſtolorum & Martyrum, non ſolùm eorum qui hic nominatim exprimuntur, ſed & omnium, quorum nec nomina nec numerum ſcire poſſumus: & tamen per gratiam fidei & charitatis piè illis adhæremus, ſeruantes ſocietatem ſpiritus in vinculo pacis, vt cum eis vnum corpus, & vnus ſpiritus ſimus. *Quorum meritis precibúſque concedas, vt in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio, per Chriſtum Dominum noſtrum*. Propter merita namque & interceſſiones Sanctorum, noſtræ infirmitatis Dominus miſeretur & propitius fit; vt in omnibus ſiue aduerſis, ſiue proſperis, ne vel in illis deficiamus, vel in iſtis decipiamur, protectionis eius muniamur auxilio. Sic obſeſſo ab hoſtibus *Ezechiæ* Regi, & diuinum auxilium inuocanti, ait Dominus: *Et ciuitatem hanc ſaluabo, & protegam eam propter me, & propter Dauid ſeruum meum*. Sic & Moyſes pro populo peccante intercedens, Patrum fecit memoriam: *Quieſcat* (inquit) *ira tua, & eſto placabilis ſuper malitia populi tui. Recordare Abraham & Iſaac ſeruorum tuorum, quibus iuraſti per temetipſum dicens: Multiplicabo ſemen veſtrum ſicut ſtellas cæli*. Nec dubitandum eſt Fidelium petitiones à Spiritibus Iuſtorum ſciri: Qui enim intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum eſt, quia ſit foris aliquid quod ignorent. Poſtulat ergo Eccleſia ſuffragia Martyrum, nec tamen erigit Altaria, in quibus ſacrificet Martyribus, ſed vni Deo Martyrum & noſtro.

Hanc igitur oblationem. 18 Pergit Sacerdos: *Hanc igitur oblationem ſeruitutis noſtræ, ſed & cunctæ familiæ tuæ, quæſumus Domine, vt placatus accipias*, &c. His verbis vnitas Eccleſiæ offerentis oſtenditur, eùm in illa ſacroſancta Oblatione communis ſeruitus exhibetur Deo, tam à Sacerdotibus, quàm à cunctā familia domus Dei. Hæc autem eſt ſeruitus, quæ nulli alij debetur, nec Sanctis Angelis, nec Sanctis Animabus, ſed vni Deo viuo & vero, de quo nobis præcipitur: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies*. Oratur itaque Deus, vt hanc Oblationem, quam illi ſoli debitā ſeruitute defert Eccleſia, placatus accipiat. Hæc eſt enim vera oblatio, in qua Filius offertur, Pater reconciliatur. Quia, vt Apoſtolus ait: *Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis, oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis*. Oratur vt tali oblatione placatus, dies noſtros, quibus in hac mortalitate inter diuerſa pericula, & tentationes, & impugnationes viuimus, in ſua pace diſponat; ita omnia ſua pietate moderando, vt ferre poſſimus; vt ab eius pietate non deficiamus; vt etſi in mundo varijs calamitatibus & anguſtijs premamur, in illo pacem habeamus: Finito autem huius mortalitatis curſu, ab æterna damnatione ereptos, in electorum ſuorum grege nos annumerare dignetur: Quia ipſa quoque ad æternum Regnum prædeſtinato ita eſt ab omnipotente Deo diſpoſita, vt ad illud Electi labore perueniant: Quatenus poſtulando merentur accipere, quod eis Omnipotens Deus ante ſæcula diſpoſuit donare. Hæc verba, *Dieſque noſtros in tua pace diſponas*, cum reliquis vſque ad finem Orationis, addit S. Gregorius Magnus, vt refert Ioannes Diaconus.

19 Poſt hæc oratur Deus, vt Oblationem Altari ſuo impoſitam & tantis precibus commendatam, ipſe per virtutem Spiritus deſcendentis ita legitimam & perfectam Euchariſtiam efficiat, vt in omnibus ſit *adſcripta*, id eſt in numerum placitorum ſibi munerum recepta: Sit etiam *rata*, id eſt, immobili firmitate perpetua: Sit quoque eiuſdem Spiritus-Sancti operante virtute *rationabilis*, & per hæc omnia ſingulariter Deo grata & *acceptabilis*: Vt quamuis de ſimplicibus terræ frugibus ſumpta, diuinæ benedictionis ineffabili potentiā efficiatur Fidelibus Corpus & Sanguis vnigeniti Filij Dei. Hic eſt Orationis illius ſenſus: *Quam oblationem tu Deus in omnibus quæſumus benedictam, adſcriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, vt nobis Corpus & Sanguis fiat dilectiſſimi Filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti*. Hæc verba *Paſchaſius* Lib. *De Corpore & Sanguine Chriſti*, Cap. 12. ſic explicat: *Rogamus, vt hanc Oblationem benedictam, per quam nos benedicamur: Adſcriptam, per quam nos omnes in cælo adſcribamur: Ratam, per quam in viſceribus Chriſti cenſeamur: Rationabilem, per quam à beſtiali ſenſu exuamur: Acceptabilemque facere dignetur: Quatenus & nos per hoc quia in nobis diſplicuimus, acceptabiles in eius vnico Filio ſimus*. Hic *Paſchaſij* locus ſub *S. Auguſtini* nomine legitur apud *Gratianum* Diſt. 2. *De Conſecratione*, Can. *Verùm*. — Quam Oblationem.

20 Tum ait Sacerdos: *Qui pridie quàm pateretur, accepit panem*, &c. vt poſſit in perſona Chriſti verba proferre, quibus idem Dominus & Saluator noſter ad hoc Sacramentum conficiendum vſus eſt: Quæ ſuo loco ſunt à nobis explicata. Peracta Conſecratione, Chriſti mandatum commemoratur, præcipientis vt hoc Sacrificium in eius memoriam peragamus. *Hæc quotieſcunque feceritis, in mei memoriam facietis*. Quod exponens Apoſtolus ait: *Quoties enim manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat*. Chriſtus itaque Diſcipulis ſuis, quos primos Eccleſiæ ſuæ conſtituit Sacerdotes, præcepit, *Vt indeſinenter iſta vitæ æternæ Myſteria exercerent, quæ neceſſe eſt à cunctis Sacerdotibus per ſingulas totius orbis Eccleſias celebrari, vſquequò iterum Chriſtus de cælis adueniat, quò & ipſi Sacerdotes, & omnes pariter Fidelium populi exemplar Paſſionis Chriſti ante oculos habentes quotidie, & gerentes manibus, ore etiam ſumentes ac pectore, redemptionis noſtræ Myſterium indelebili memoriā teneamus*. (inquit *S. Gaudentius* Tractatu 2. *De Paſchate*.) — Qui pridie.

21 Quamobrem Sacerdos mandato Domini obſequens, ait: *Vnde & memores Domine, nos ſerui tui, ſed & plebs tua ſancta, eiuſdem Chriſti Filij tui Domini noſtri tam beatæ Paſſionis, necnon & ab inferis Reſurrectionis, ſed & in cælos glorioſæ Aſcenſionis, offerimus præclaræ Maieſtati tuæ de tuis donis ac datis, Hoſtiam puram, Hoſtiam ſanctam, Hoſtiam immaculatam, Panem ſanctum vitæ æternæ, & Calicem ſalutis perpetuæ*. Quid enim dignius, quàm vt Sacerdos qui Chriſti miniſterio fungitur, & plebs ſancta, id eſt fidelis, & in Eccleſiæ gremio conſiſtens, ſancta (inquam) ſin minus actu, tamen vocatione, debito, profeſſione, quæ vel præſens adeſt Sacrificio, vel in vnitate Eccleſiæ vbique — Vnde & memores.

degens,

degens, particeps est Sacrificij, hæc diuina Mysteria frequentando, memor sit Passionis & Resurrectionis Christi, qui non solùm *Mortuus est propter delicta nostra, sed & resurrexit propter iustificationem nostram*: Sicque mortem nostram moriendo destruxit, & vitam resurgendo reparauit: Sit etiam memor gloriosæ Ascensionis eius, quia resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur, sed *Assumptus in Cœlum, sedet à dextris Dei, interpellans pro nobis*. Hæc tria Mysteria præcipuè commemorantur, quia Passio Christi charitatem accendit, Resurrectio fidem roborat, Ascensio spem erigit. Horum memores tam Sacerdotes, quàm plebs fidelis, offerunt diuinæ Maiestati, non de suo, sed de eius donis ac datis, iuxta quod scriptum est: *Et quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi*. Ipse est enim, qui educit panem de terra, & præstat vt vinum lætificet cor hominis. Ex his ergo creaturæ Dei fructibus, id est, bonitatis & pietatis eius muneribus in Dominici Corporis & Sanguinis substantiam transmutatis, offert illi Ecclesia Hostiam puram, Hostiam sanctam, Hostiam immaculatam, Corpus scilicet & Sanguinem Agni immaculati, cuius qui peccatum non fecit, qui Sanctus sanctorum est: Panem
Ioan. 6. sanctum vitæ æternæ, de quo ipse Dominus ait: *Ego sum Panis viuus, qui de Cœlo descendi*.... *Panis Dei est qui de Cœlo descendit, & dat vitam mundo*.... *Qui manducat hunc Panem, viuet in æternum*.... *Panis quem ego dabo, Caro mea est pro mundi vita*. Calix salutis perpetuæ, Calix est Sanguinis eius, qui pro multis effusus est in remissionem peccatorum, vt saluum faceret populum suum à peccatis eorum: De quo in Psalmis canitur, *Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo*. Est enim Calix iste salutaris accipienti, & in Sacramenti perceptione, & in Passionis imitatione, sicut à Sanctis Martyribus acceptus est.

Super quæ propitio ac sereno vultu. 22 Orat deinde Sacerdos omnipotentem Deum, vt super hæc munera vitæ & salutis, quæ ipsi offeruntur, propitio ac sereno vultu respicere dignetur: Non quòd vultus eius aliquando obnubiletur, & aliquando serenetur, cùm ipse sit Pater luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio: Sed qui semper in lumine est, tunc super nos serenat & illuminat vultum suum, quando declarat super nos misericordiam suàm, sicut orantes cum Psalmista dicimus: *Illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri*. Non autem oramus, vt Deus acceptum & gratum habeat Sacrificium ex parte rei oblatæ spectatum, aut vt proprio ac sereno vultu super Christum respiciat; Sed ex parte offerentium, Ministri scilicet ac plebis, qui suæ infirmitatis consc[illegible], orant, vt Deus Sacrificium, quatenus actio ipsorum est, propitio vultu respiciat, & acceptum habere dignetur, *Sicut munera Iusti Abel, & Sacrificium Patriarchæ nostri Abrahæ, & summi Sacerdotis Melchisedech*: Quæ in scripturis præcipuè commendantur: Et in quibus imago erat huius veri Sacrificij. Hoc ipsum enim vni Deo, auctori vtriusque Testamenti, & vtriusque Sacrificij, placebat in præfiguratione venturæ veritatis, quod & nunc placet in adimpletione eiusdem veritatis. Nam & in Sacrificio Abel, quod de primogenitis ouium & adipibus earum oblatum, Sacrificio Caïn, quod ex terræ fructibus offerebat, prælatum est, Noui Testamenti fides præfigurabatur, quæ ex innocentia gratiæ Deum laudans, Veteris Testamenti terrenis opibus anteponitur. Immolatione vnici & dilecti Filij Abrahæ immolatio eius præsignabatur, de quo dicit Pater: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*. Vnde ait Apostolus: *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*. Sacrificium denique Melchisedech tam verè erat significatio Sacrificij Christi, vt inde prædictum sit: *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech*. Postrema huius Orationis verba, *Sanctum Sacrificium, immaculatam Hostiam*, addidisse *S. Leonem Magnum*, testis est Anastasius Bibliothecarius in eius Vita.

Supplices te rogamus. 23 Secundùm hæc, supplex Deum rogat Sacerdos, vt perferri iubeat, non ipsum Corpus & Sanguinem Christi, & sacras species sub quibus continetur, sed vota, fidem, & preces Fidelium, in sublime Altare suum, de quo ait *S. Irenæus* Lib. 4. Cap. 24. *Est Altare in cœlis, illuc preces nostræ & oblationes diriguntur*; per manus S. Angeli sui, cuius ministerio Fidelium orationes in cœlum deferri testatur Scriptura *Tob. 12. & Apocal. 8.* Vnde non immeritò etiam *Zachariæ* deprecanti apparuit Angelus à dextris Altaris incensi; quia veri Sacerdotis iam nunciabatur aduentus, & cœleste Sacrificium parabatur, in quo Angeli ministrarent. Id autem à Deo poscit Sacerdos, vt quotquot Christi Corpus & Sanguinem ex Altaris participatione sumpserint, omni benedictione cœlesti, & gratiâ repleantur. His enim muneribus Fideles suos omnipotens Deus reficiens, glorioso Filij sui Corpore viuificat, sanctificat, æternitati præparat. Per hæc corda Fidelium omni benedictione cœlesti replet ac gratiâ, tribuens corporibus castimoniam, mentibus fidem, cogitationibus puritatem. Per hæc tuetur suos misericordiâ, confirmat spe, munit charitate, vt qui Dominici Corporis participatione Deum intra se suscipiunt, templum eius effici mereantur.

24 Fit deinde commemoratio Fidelium Defunctorum, quos Ecclesia sacræ Oblationis intercessione commendat, certissimè credens, quia Sanguis ille pretiosus, qui pro multis effusus est in remissionem peccatorum, non solùm ad salutem viuentium, sed etiam ad absolutionem valeat defunctorum. Præcedunt enim Fideles de corpore exeuntes ad Dominum, sed non præcidun tur ab Ecclesia, quia præcedunt *Cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis*: Cum signo fidei, quia ex aqua & Spiritu-Sancto renati, quia Christi Cruce & Passione signati. Dormiunt autem tanquam verè Resurrectione suscitandi; in somno pacis, quia ab vnitate & societate Christi & Ecclesiæ nec per hæreses, nec per schismata, nec per mortalia crimina separati sunt: In quibus etsi aliquando fuerunt, tamen per Pœnitentiam sanati, & per orationem Ecclesiæ, cui in *Petro* dictum est, *Quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cœlis*, reconciliati, & redemptionis Mysterio sociati, vtique in pace obierunt, miserante illo, qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Hic Fidelium Defunctorum nomina ex Ecclesiæ Tabulis antiquo vsu recitabantur: Post lectionem verò nominum subiungebantur, vt nunc post tacitam commendationem subiunguntur, hæc verba: *Ipsis Domine, & omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerij, lucis, & pacis, vt indulgeas deprecamur*. Quamuis enim sint in pace, quatenus de beatitudine sua securi sunt, & à bellis tentationum & concupiscentiæ liberi: Nondum tamen pacem perfectam habent, cùm liberi non sint à tormentis, & diuinæ visionis desiderio, cuius dilatio affligit animam ad Deum suspirantem. Oratur ergo Deus, vt ipsis tribuat *Locum refrigerij*, vbi non sentitur ardor ille pœnarum, quibus Animæ Iustorum in Purgatorio cruciantur, vt ab omni labe expiatæ, tandem saluæ sint, sic tamen quasi per ignem: Et *Lucis*, de qua Psalmista ait: *Vt placeam coram Deo in lumine viuentium*: Et *Pacis*, ad quam Iustus Simeon finitis huius vitæ laboribus transire cupiebat, dicens: *Nunc dimittis seruum tuum, Domine, secundùm verbum tuum in pace*: Et in qua Sanctorum Martyrum animæ requiescunt, dicente Scriptura: *Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace*. 21. Memento.

25 Orat consequenter Sacerdos Deum omnipotentem, vt etiam cæteros Fideles in hoc mundo superstites, id est, Sacerdotes & Populum, per virtutem & gratiam eiusdem Venerabilis Sacramenti, ad æternam beatitudinem perducat. Totius namque Ecclesiæ vox est, id est, Sacerdotum & plebium veraciter confitentium, & dicentium Deo; *Nobis quoque peccatoribus famulis tuis*: Quia, *Et si peccauerimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam*: Non de vllis nostris meritis, *sed de multitudine miserationum tuarum sperantibus*. Pro se pariter & pro Populo Sacerdos orat. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & Sacrificia pro peccatis: Qui condolere possit his qui ignorant & errant; quoniam & ipse circumdatus est infirmitate: Et ideò debet quemadmodum pro Populo, ita etiam pro se offerre pro peccatis*. Ad quod S. *Gregorius Magnus* his verbis adhortatur: *Necesse est vt cùm hæc agimus, nosmetipsos Deo in cordis contritione mactemus. Quia Passionis Dominicæ Mysteria celebramus, debemus imitari quod agimus. Tunc enim verè pro nobis Deo Hostia erit, cùm nos ipsos Hostiam fecerimus*. Oratur itaque Deus, vt non solùm Defunctis, quorum supra commemo- Nobis quoque peccatoribus. Ad Hebr. 5.

moratio facta est, sed etiam nobis peccatoribus partem aliquam & societatem donare dignetur cum suis Sanctis Apostolis & Martyribus, & omnibus Sanctis: Vt pro modulo nostro, quibus nunc sociamur per communionem fidei, quorum memoriam veneramur, in quorum communione & vnitate hæc diuina Mysteria peragimus, cum ipsis etiam societatem vitæ & beatitudinis æternæ in futuro accipiamus. Intra quorum nos consortium vt Dei pietas introducat, petimus; vt nobis non nostri meriti æstimator, sed veniæ sit largitor: Vt quia Sanctorum societati per meritum iungi non possumus, per indulgentiam coniungamur. In fine autem huius, sicut & præcedentium orationum, exprimitur per quem nobis hæc omnia speranda, poscenda, & obtinenda sunt: *Per Christum Dominum nostrum. Per quem hæc omnia, Domine, semper bona creas, sanctificas, viuificas, benedicis, & præstas nobis.* Per ipsum enim omnipotens Pater hæc bona omnia, quæ sacris Altaribus consecrantur, non solùm in exordio Mundi creauit; sed etiam semper eadem bona creat propagando & reparando. Per Ipsum, inquam, Deus Pater hæc omnia bona semper creat, & creata ac suis conspectibus oblata sanctificat; vt quæ erant simplex creatura, fiant Sacramenta: Sicque sanctificando viuificat, vt sint Mysteria vitæ, vt sumatur in eis vita: Sanctificando autem & viuificando ineffabiliter benedicit, quia ea omni benedictione cœlesti & gratiâ accumulat. Ita verò sanctificata & viuificata, & benedicta præstat nobis per Eumdem secum pariter sanctificantem, & viuificantem, & benedicentem; qui nobis de Corpore ac Sanguine suo dedit tam salubrem refectionem. *Per ipsum, & cum ipso, & in ipso, est Deo Patri omnipotenti in vnitate Spiritus-Sancti, omnis honor & gloria.* Per ipsum scilicet tanquam verum Mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum. Cum ipso, tanquam coæquali, cui secum vnus honor & gloria debetur; quia cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: In ipso autem tanquam consubstantiali, sicut ipse ait: *Vt glorificetur Pater in Filio*: In vnitate Spiritus-Sancti, qui ex Patre Filióque procedens, cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur. Significatur itaque his verbis in Patre auctoritas, in Filio Natiuitas, in Spiritu-Sancto Patris Filiíque communitas, in tribus æqualitas. Omnis autem honor & gloria datur *Deo per omnia sæcula sæculorum.* Donec scilicet totum præsens, quod ex diuersorum temporum sæculis contexitur, perueniat ad finem, & succedat futurum sæculum, quod non habet finem, vbi Deus videbitur & laudabitur sine fine. Ecclesia respondet, *Amen*, id est, *Verum est*.

Oratio Dominica. 26 Dignum fuit vt tota hæc tam sacrosancta Actio Dominicâ Oratione concluderetur: Et petitiones Fidelium, quas vel propter futuram, vel propter præsentem vitam nos Dominus docuit, per Passionis eius commemorationem efficaciùs commendarentur. Orat ergo Sacerdos simul cum Ecclesia, & dicit: *Præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati, audemus dicere: PATER noster qui es in cælis*, &c. Hoc enim præceptum nobis est salutare, id est, ad æternam salutem proficiens, quo nos vnigenitus Dei Filius per lauacrum regenerationis, & Spiritum adoptionis Dei Filios affectos, dicere monuit ac iussit, & vt Deo audeamus dicere, ipse nos suâ institutione informauit, dicens: *Sic ergo vos orabitis, PATER noster, qui es in cælis*, &c. Dominicæ Orationis recitatio in Sacrificio, Traditionis est Apostolicæ, teste *S. Gregorio Magno*, Lib. 7. Epist. 64 *Orationem Dominicam* (inquit) *ideircò mox post Precem*, (id est, post Canonem) *dicimus, quia mos Apostolorum fuit, vt ad ipsam solummodo Orationem oblationis Hostiam consecrarent.* De prisco autem ipsius vsu in Missæ celebratione testimonium perhibent omnes Liturgiæ, & antiqui Patres, *Optatus Mileuitanus* Libro 2 *Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi Mystagogica 5. *S. Ambrosius* Lib. 6 *De Sacramentis*, Cap. vltimo. *S. Hieronymus* Lib. 3. Aduersùs Pelagianos, *S. Augustinus* Epist. 149. olim 59 ad Paulinum; *S. Cæsarius Arelatensis* Homiliâ 12. quæ est de Sacrificio Missæ, & alij. Huius itaque moris auctor non fuit *S. Gregorius*, sed solùm statuit vt congruo loco, nempe post Canonem Oratio Dominica recitaretur, teste *Ioanne Diacono*, in eius Vita. Abusus olim in Ecclesijs Hispaniarum inualuerat, vt Dominicis tantùm diebus diceretur, quem Concilium Toletanum 4. Canone 10. resecauit, & singulis diebus dici constituit à Sacerdotibus cùm in publico, tum in priuato Officio, sub pœna degradationis.

27 Orationem Dominicam Sacerdos altera hâc prece concludit: *Libera nos quæsumus Domine ab omnibus malis, præteritis, præsentibus, & futuris.* Mala præterita à quibus liberari petimus, peccata nostra intelligenda sunt, quorum etsi actio iam cessauit in nobis, tamen reatus manet, nisi diuinâ indulgentiâ deleatur. Mala præsentia, sunt quotidiana peccata, & accidentes sæpè diuersi languores ac morbi, & innumeræ calamitates extrinsecùs irruentes, vt fames, pestilentia, gladius, & cætera huiusmodi pericula, quæ omnia quotiescumque patimur, eius debemus implorare auxilium, qui solus sua pietate & animas curat, & corpora; & nouit quando filijs suis, quos ad æternam hæreditatem præparat, & flagellum correptionis, & dulcedinem consolationis adhibeat. Futura mala sunt, quæcumque nobis accidere possunt saluti & paci contraria, siue per tentationes diaboli, siue per aduersitates & miserias sæculi: Et maximè illa pro quibus auertendis præcipuè orare debemus, vt liberemur à ventura ira, à damnatione æterna, quæ sine dubio malis constat esse futura. Pergit Sacerdos, Deúmque orat, adhibitâ B. Virginis Mariæ Dei Genitricis, & Sanctorum intercessione, vt det propitius pacem in diebus nostris, vt ope misericordiæ eius adiuti, & à peccato simus semper liberi & ab omni perturbatione securi. Huius præcationis forma ex Scriptura sacra sumpta est. Præcepit enim Dominus Iudæis, cùm detinerentur Babylone captiui, per *Ieremiam* Prophetam dicens: *Et orate pro pace ciuitatis, ad quam transmigrare vos feci: Quia in pace ipsius erit pax vobis.* Similiter Apostolus Fideles exhortatur, dicens: *Volo igitur primò omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & his qui in sublimitate sunt, quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate.* Iuxta ergo hanc formam, & per Prophetam, & per Apostolum diuinitus constitutam, Populus Fidelium in huius sæculi peregrinatione, tanquam in Babylone captiuus, & ad supernam Patriam suspirans, orat etiam pro pace temporali, ne impediatur ab assecutione pacis spiritualis & æternæ: Vt remotis per Dei misericordiam persecutionibus, seditionibus, hostilitatibus, quietam & tranquillam vitam agat Ecclesia in omni pietate. Quod autem orat, *Da propitius pacem in diebus nostris*; iuxta exemplum quod in *Isaia* legitur, hoc facit. Cùm enim *Ezechiæ* pio Regi prædixisset venturæ captiuitatis mala, Rex compunctus respondit: *Bonum verbum Domini, quod locutus est. Fiat pax tantùm & veritas in diebus meis:* Videlicet futura humiliter iudicio Dei seruans; impræsentiarum verò quod ad suam Populíque salutem pertinet, postulans: *Fiat* (inquit) *pax & veritas in diebus meis:* Pax, ne Regni tranquillitas ab hostibus turbaretur: Veritas verò, vt in ipsa pace Dei cultus, & religionis veritas seruaretur. Ita ergo Ecclesia deprecatur pacem in diebus nostris, quod & post nos alij, & post ipsos alij, vsque ad consummationem sæculi similiter orabunt. Pacem autem postulat, vt ope misericordiæ diuinæ adiuti, quod ad interiorem Religionis deuotionem pertinet, simus semper à peccato liberi; quod verò ad exteriorem pacem, simus etiam ab omni perturbatione securi. Nam pax, in qua non diuinæ Religioni, sed mundanæ cupiditati seruitur, non est iustorum, sed iniquorum, de quibus ait Psalmista: *Quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns.*

Libera nos quæsumus, Domine, &c.

27 Hac Oratione expleta, Sacerdos decerpta particulâ ex Hostia, duas in partes confractâ, ter signans Calicem, ait; *Pax Domini sit semper vobiscum:* Cui tantum bonum etiam Ecclesia adprecatur, dicens: *Et cum Spiritu tuo.* Quid est autem pax Domini, nisi pax Christi? Pax autem Christi finem temporis non habet: Et ipsa est omnis piæ actionis intentionisque perfectio. Propter hanc Spiritum eius pignus accepimus: Propter hanc in eum credimus & speramus, & amore ipsius accendimur: Propter hanc denique omnem tribulationem fortiter toleramus, vt in ea feliciter sine tribulatione regnemus. Vera enim pax vnitatem facit, quoniam *Qui adhæret Domino, vnus spiritus est.* Et hoc vtique ex Traditione Apostolorũ seruat Ecclesia, cui frequenter ab eisdem Apostolis dicitur, *Salutate inuicem in osculo sancto*; Pacis precatio.

sancto; id est, osculo vero, pacifico, non ficto, & subdolo, quali vsus est *Ioab* ad occidendum *Amasam*; quali *Iudas* ad tradendum Saluatorem; quali vtuntur hi, *Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum*. Illi ergo osculo sancto salutant inuicem, qui non diligunt *verbo neque linguâ, sed opere, & veritate*.

29 Interea dicitur *Agnus Dei*, ex *Sergij I.* institutione. Et ille quidem instituit ter dici, *Miserere nobis*: Sed
Agnus Dei. multis postea Ecclesiæ aduersitatibus ingruentibus, vt ait *Innocentius III.* Lib. 6. *De Mysterijs Missæ*, Cap. 6. siue ad tollendum Schisma, vt alij scribunt, statutum fuit, vt in tertio diceretur, *Dona nobis pacem*. Qui Ritus vbique receptus est, exceptâ Basilica Lateranensi, in qua adhuc seruatur mos antiquus ter dicendi, *Miserere nobis*. Post annum millesimum hanc mutationem contigisse, probant antiqua Missalia, in quibus hæc oratio tertiò repetitur cum clausula, *Miserere nobis*. Huius originem è superna Reuelatione deducit *Robertus* Montensis Abbas in Supplemento Chronici *Sigeberti*. Refert enim ad annum millesimum centesimum octogesimum tertium, Beatam Virginem *Mariam* fabro cuidam lignario in Sylua opus facienti apparuisse, dedisseque illi sigillum, suà Filijque sui signatum imagine, cum hac inscriptione: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem*: Iussisseque vt ferret ad Episcopum, atque ei diceret, vt qui vellent pacem Ecclesiæ, similia sigilla in signum pacis portarent. Verè ille tollit peccata Mundi, de quo ad se veniente dixit S. Ioannes: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi*. Quomodo autem peccata Mundi tollat, Apostolus *Petrus* ostendit, dicens: *Non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso Sanguine quasi Agni incontaminati, & immaculati Christi*. De quo & *Sanct. Ioannes* in Apocalypsi. *Qui dilexit nos*, inquit, *& lauit nos à peccatis nostris in Sanguine suo*. Quod præstitit misericors Saluator, non solùm quando Sanguinem suum pro nobis fudit in cruce; vel quando quisque nostrum Baptismi aquis in Mysterium sacro-sanctæ Passionis illius ablutus est; verùm etiam quotidie præstat, cum eiusdem Passionis memoria incruento Sacrificio ad Altare recolitur.

30 Post Communionem Sacerdotis, dicitur Antipho-
Communio. Post-Communio. na, quæ *Communio* dicitur, quia Populo communicante olim canebatur. Psalmus etiam concini solebat cum *Gloria Patri*, atque ipsius Antiphonæ repetitione, vt tota actio Communionis laude Dei personante perficeretur. Hæc autem Antiphona gaudium Apostolorum de Christi Resurrectione significat. Sequitur *Oratio ad complendum*, vt loquitur *Sanct. Gregorius* in Sacramentario, quæ nunc *Post-Communio* vocatur, quà recitata pro gratiarum actione, Sacrificium completur. Nam, vt vt ait *Sanct. Augustinus* Epist. 149. olim 59. ad Paulinum; *Participato tanto Sacramento, gratiarum actio cuncta concludit*.

Quæ de Ordine Missæ hìc diximus, excerpta sunt ex *Alcuino*, seu alio Auctore Libri *De Diuinis officijs*, sub eius nomine editi, ex *Floro Diacono* Lib. *De Actione Missarum*, *Vualafrido Strabone* Libr. De Rebus Ecclesiasticis, *Amalario* Metensis Ecclesiæ Diacono Libr. De Officijs Ecclesiasticis, *Remigio Antisiodorensi*, Lib. De Celebratione Missæ, *Micrologio* Lib. De Ecclesiasticis Obseruationibus, *Honorio Augustodunensi* in Gemma Animæ; *Innocentio III.* Lib. De Misterijs Missæ; *Sanct. Thoma*, 3. P. Quæst. 83. A. 4.

ARTICVLVS VI.

De Cæremonijs spectantibus ordinem eorum, quæ in Missa aguntur.

1 SAcerdos cum se parat ad Missam, iuxta Romanam
Preparatio Sacerdotis. consuetudinem recitat hos Psalmos, *Quàm dilecta*, *Benedixisti*, *Inclina Domine*, *Credidi*, cum precibus, & Oratione pro peccatis, vt intus, & exterius summo Sacerdoti placere valeat, quem sacratissima Oblatione sibi omnibusque Christianis placare desiderat (inquit *Micrologus* Cap. 1.) Sacerdos Missam celebraturus, id est, spirituale bellum pro Ecclesia pugnaturus, necesse est, vt spiritualibus armis induatur,
Ablutio manuum. quibus contra hostes incentores vitiorum vndique muniatur. Quotidianas vestes exuit, mundas vestes induit, quia Corpus Christi tractaturus, vel sumpturus, veterem hominem cum actibus suis, id est vitijs, & peccatis debet exuere, & nouum hominem, qui secundùm Deum creatus est, id est, virtutes & bona opera debet induere. Aquâ abluit manus, quia lacrymis debet abluere carnales actus: A sorde eas extergit, quia peccata per Pœnitentiam eum extergere conuenit. Sacerdotes Veteris Legis sacrificaturi, in labro de speculis mulierum ad ostium Tabernaculi excubantium facto se lauabant. Labrum ex speculis mulierum factum, Sacra Scriptura intelligitur, quæ de perspicua sanctarum Animarum vita conscribitur. In hoc labro Sacerdotes sacrificaturi debent se lauare, scilicet vitam suam diligenter in Sacra Scriptura considerare, exemplis Sanctorum à maculis purgare, & sic ad Sacrificium Domini accedere (inquit *Honorius Augustodunensis* in *Gemma Animæ*, Cap. 199. & 200.)

2 Dominicis diebus in Missa solemni fit Aquæ bene- Aquæ benedictio, & aspersio
dictio, & aspersio. Aquæ benedicendę Ritum instituit *Sanct. Alexander I.* Pontifex & Martyr, quem legitimum esse probant contra Hæreticos Apostoli verba 1. ad *Timoth. IV.* scribentis: *Omnis creatura sanctificatur per verbum Dei, & orationem*. Aquæ benedictæ vsum ad impugnationes diaboli auertendas, à primis Ecclesiæ sęculis frequentem, & miraculis comprobatum, probant exempla *Iosephi Comitis* apud *S. Epiphanium* Hæresi 30. *Sanct. Hilarionis*, apud *S. Hieronymum* in eius Vita, *Marcelli* Apameensis Episcopi apud *Theodoretum* Lib. 5. Histo. Eccles. Cap. 21. *Sanct. Macarij* apud *Palladium* Lausiacæ Historiæ Cap. 6. *Germani* Antisiodorensis Episcopi, apud Bedam Lib. 1. Eccles. Histor. Gentis Anglorum, Cap. 17. Præclara est *Sanct. Cyrilli* Hierosolymitani sententia, Cathechesi 3. *Vt illa, quæ Aris offeruntur, cum naturâ sint pura, inuocatione dæmonum impura efficiuntur: Sic contra aqua simplex, per Sancti Spiritus, Christi, & Patris inuocationem acceptâ virtute, sanctitatem consequitur*.

Aquæ benedictæ figuram habemus in facto *Elisæi*, qui 4. Reg. 2.
sal misit in aquas *Hiericho*, & sanatæ sunt: Quo miraculo significatum est, homines à peccatorum putredinę liberatos, cùm Deus sapientiam suam symbolo salis expressam, id est, Christum Filium suum ad ipsos misit (inquit *Honorius Augustodunensis* in *Gemma Animæ*.) Vt Populus Iudaicus legalibus institutis seruiens, sanguine lustrabatur, ita nouus Christianorum Populus Baptismi Sacramento renatus, dignè Aqua benedictâ aspergitur (inquit *Vualafridus Strabo*, Cap. 29.) Vt sicut sanguis Agni in postibus ad repellendum percussorem ponebatur, ita mysterium aquæ corpora, & loca muniat renatorum. Ad memoriam itaque Baptismi excitandam fit Aquæ benedictæ aspersio. Designat etiam, & quidem potissimum, effusionem Spiritus Sancti, quem Scriptura symbolo aquæ mundæ significat. Ezech. 36. 25. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris*. Hinc Aquâ benedictâ Fideles ante Missam, & Orationem asperguntur, vt agnoscant se gratia Spiritus-Sancti mundari interiùs oportere, vt digne Missam audiant, vtque orationes illorum Deo gratę sint: Nihilque boni ad æternam salutem conducentis agere posse sine adiutorio Spiritus-Sancti, qui fons est gratiarum in Ecclesiam effusarum, quas distribuit singulis prout vult. Sal benedictum aquę commiscetur, quia Sanctus Spiritus *Sapientiæ, & intellectus Spiritus est*. Sal benedicitur separatim, vt sapientiæ cœlestis, & diuinæ symbolum fiat, quę Spiritus-Sancti donum est. Benedicitur seorsim, & aqua, vt cęlestis puritatis symbolum sit, quę diuinę benedictionis effectus est, & naturæ, humanæq; rationis vires superat. Salis, & aquę Exorcismi docent, hominis peccato non solùm homines, sed creaturas omnes in dęmonis seruitutem, & tyrannidem prolapsos fuisse, qui illis abusus est retroactis sęculis, & etiānum abutitur contra Deum, & seruos illius, nisi Spiritus Sanctus eas in libertatem vindicet, & ab immunditia quam ex eius possessione contraxerunt, sua benedictione abstergat. Sal & aqua commiscentur, vt innotescat Spiritum-Sanctum, quē Deus in Christianos effundit abundè, pręsertim in Templis, & diuini Sacrificij tempore, nō solum puritatis, & simplicitatis esse Spiritum, verum etiā prudentię, & sapientię diuinę: Ac duplicem illum Spiritum necessarium esse operibus omnibus, quę in Ecclesia fiunt, vt sancta sint, & Deo grata: Quia sine eius Numine

nihil est in homine, nihil est innoxium. Aquâ benedictâ primùm aspergitur Altare, deinde Clerus & Populus; quia charitas per Spiritum-Sanctum in cordibus nostris diffusa, in Christum primò refundi debet, qui per Altare significatur; deinde in homines qui sunt eius membra: Vt Caput & Corpus complectatur. Cùm aspergitur Aqua benedicta, canitur Versus, *Miserere mei Deus*; vt profiteamur nos Spiritum-Sanctum postulare, non nostris fretos meritis, sed solâ Dei bonitate & misericordiâ, quam supplices imploramus, vt Deus peccata nostra deleat, quorum veniam ab ipso ex animo rogamus. Aqua benedicta vim habet delendi peccata venialia, dæmones abigendi, magorum præstigias, maleficia, & incantationes dissipandi, morbos pellendi, ad orationem disponendi, & mentis euagationes cohibendi, modò contrito corde, & cum fide Populus Christianus hanc aspersionem suscipiat. Lib. 5. Capitularium, Cap. 383. præcipitur, *Vt omnis Presbyter die Dominico cum psallentio circumeat Ecclesiam suam vnà cum populo, & Aquam benedictam secum ferat.*

Leo IV. in Sermone De Cura Pastorali: *Omni die Dominica ante Missam, aquam benedicite, vnde populus aspergatur, & ad hoc proprium vas habete.*

Hincmarus Archiepiscopus Remensis in Capitulari ad Presbyteros Diœcesis suæ, anno 852. Cap. 5. statuit, *Vt in omni Dominico die quisque Presbyter in sua Ecclesia ante Missarum solemnia Aquam benedictam faciat in vase nitido, & tanto ministerio conuenienti, de qua Populus intrans Ecclesiam aspergatur, & qui voluerint, in vasculis suis nitidis ex illa accipiant, & per mansiones, & agros, & vineas, super pecora quoque sua, atque super pabula eorum, necnon & super cibos & potum suum conspergant.*

Toparchis & Dominis locorum, siue etiam Ecclesiarum Patronis, aspergillum porrigi non debet, vt Aquâ benedictâ summis digitis delibatâ frontem intingant, qui solis Episcopis debitus est honos: Sed ipsi post Clerum, & ante promiscuam plebem à Sacerdote debent aspergi. Cùm enim Sacerdotes ipsi in Choro præsentes à Celebrante, & Celebrans ab Episcopo, cùm adesse illum contigit, aspergatur, vt effusionem Spiritus-Sancti à Christo per Ecclesiæ Ministerium in Fideles omnes fieri ex hoc Ritu intelligamus: Non possunt Toparchæ, siue Domini, ac Dominæ locorum, Patroniue Ecclesiarum id velut Ius honorificum sibi arrogare, vt eis aspergillum porrigatur. Ita sancitum est ab Ecclesiæ Gallicanæ Patribus in Comitijs Generalibus Cleri Congregatis, die 18. Nouembris anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo-sexto. Idemque fuerat antea Constitutum Edicto Regij Consilorij die 9. Septembris anno millesimo sexcentesimo trigesimo-nono, Senatusconsulto Tolosano in irritum misso, quod pagi cuiusdam Domino, necnon eius coniugi, ac filijs, Aquam benedictam cum aspergillo in manus dari, absque aspersione, contra antiquum Ecclesiæ Ritum ac morem decreuerat. Similes verò Controuersias ad Forum Episcopale deferri statuit Rex Christianissimus *Ludouicus XIII.* earum cognitione sæcularibus Iudicibus prohibitâ.

Processio. 3 Dominicis diebus, & præcipuis Solemnitatibus, fit Processio in circuitu Ecclesiæ ante Missam solemnem, vt publicâ illâ Supplicatione Fideles ad Sacrificium præparentur; illisque sacro hoc Ritu reuocentur in memoriam Christi peregrinationes & itinera cum Discipulis pro salute nostra, & ad Ecclesiam congregandam & sanctificandam suscepta, cùm mortalem in terris vitam ageret: Simulque doceantur, totam vitam Christiani, ex quo per Baptismum in Ecclesiam ingressus est, peregrinationem esse continuam in hoc Mundo velut in terra alienâ: Ipsum proinde rebus terrenis ac temporalibus bonis inhærere non debere *Mansoriâ dilectione ac delectatione*; (vt loquitur *S. Augustinus*) sed *transitoria potius ijs vti, tanquam viæ, tanquam vehiculorum, vel aliorum quorumlibet instrumentorum; vt ea quibus ferimur, propter illud ad quod ferimur, diligamus.* Significat etiam solemnis ille procedendi Ritus, nos in via spirituali semper progredi debere, donec ad Deum peruenerimus, à quo conditi sumus, iuxta illud: *Ibunt de virtute in virtutem: Videbitur Deus Deorum in Sion:* & Mystica illa Animalia imitari Ezechieli Prophetæ visa, quorum *Vnumquodque coram facie sua ambulabat: Vbi erat impetus Spiritûs illuc gradiebantur, nec reuertebantur, cùm ambularent.* Crux antefertur, quia in hac peregrinatione semper aspicere debemus in *Auctorem Fidei, & Consummatorem Iesum:* Eiusque vitam, gesta, Passionem pro viribus imitari: Scientes quia si Passionum eius socij fuerimus, simul & Resurrectionis erimus. Crux ergo Clerum populumque supplicantem præcedit, vt hoc Ritu doceamur, Christum non solùm nobis viæ ducem, sed viam ipsam factum esse, quà ad Deum perueniamus. *Ille quippe* (inquit *S. Augustinus*, Lib. 1. *De Doctrina Christiana*, Cap. 34.) *qui non solùm peruenientibus possessionem, sed etiam viam præbere se voluit venientibus ad principium viarum, voluit carnem assumere. Vnde est etiam illud:* Dominus creauit me in principio viarum suarum; *vt inde inciperent qui vellent venire.* *A quo aggrediendum & exordiendum iter est omnibus, qui ad veritatem peruenire, & in vita æterna permanere desiderant. Sic enim ait:* Ego sum via, veritas, & vita; *hoc est, per me venitur, ad me peruenitur, in me permanetur. Cùm enim ad ipsum peruenitur, etiam ad Patrem peruenitur; quia per æqualem ille cui est æqualis agnoscitur; vinciente & tanquam agglutinante nos Spiritu-Sancto, quo in summo atque incommutabili bono permanere possimus. Ex quo intelligitur, quàm nulla res in via tenere nos debeat, quando nec ipse Dominus, in quantùm via nostra esse dignatus est, tenere nos voluerit, sed transire; ne rebus temporalibus, quamuis ab illo pro salute nostra susceptis & gestis, hæreamus infirmiter, sed per eas potiùs curramus alacriter, vt ad eum ipsum, qui nostram naturam à temporalibus liberauit, & collocauit ad dextram Patris, prouehi, atque peruehi mereamur.* Proverb. 8. Ioann. 14.

Clerici bini & bini procedunt, quia Christus Discipulos suos misit binos & binos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quò erat ipse venturus: & vt duo præcepta charitatis, dilectio scilicet Dei & proximi commendentur. Procedit Populus Christianus Clerum sequens, Pastoremque suum; vt se in Ecclesiæ Communione viuere & mori velle significet, & secundùm sancta monita, & exempla Sacerdotum vitam suam instituere, ac eorum imitatorem esse, si & illi sint imitatores Christi; quemadmodum dicebat Apostolus: *Imitatores mei estote, Fratres, sicut & ego Christi.*

Processionis Mysteria egregiè explicat *Honorius Augustodunensis* in *Gemma Animæ* Cap. 68. & 69. *In Missa* (inquit) *agebatur Christi pro nobis in Mundum legatio: In Processione agitur nostra ad patriam reuersio. Processionis itaque solemnitate imitatur Ecclesia populi Dei de Ægypto egredientis iucunditatem; qui signis & prodigijs liberatus, ad Montem Sinai peruenit; ibi accepta Lege, & facto Tabernaculo, quasi quadam Processione ad Terram Promissionis tetendit. Populus namque armatus incedebat per turmas, & signa & vexilla anteferebant, Leuitæ Tabernaculum gerebant, Sacerdotes tubis clangebant. Arca fœderis à Sacerdotibus portabatur, & Aaron Summus Sacerdos decoratus, & Moyses Dux populi sequebatur cum virga. Quibus in via Amalech cum Exercitu occurrit, iter armis obstruere voluit: Cum quo Iesus pugnans victor extitit, Populo ad Patriam iter aperuit. Qui Iesus norma nobis Processionis dedit, quando cum Arca omnique Populo Hiericho circuiuit, Sacerdotalis ordo tubis cecinit, Populus clamore personuit: Hiericho corruit, & victor Populus Regnum obtinuit. Populus à Pharaone per Moysen ereptus, est Christianus Populus à diabolo per Christum redemptus. Tabulæ Testamenti à Monte accipiuntur, & Libri Euangelij ab Altari ad portandum sumuntur. Populus ibat armatus: & Populus Christianus vadit Fide & Baptismate signatus. Præ turmis illorum signa ferebantur: & ante nos cruces & vexilla portantur. Eos columna ignis præcessit: & nos candelæ lumen præcedit. Illo Populus sanguine aspergebatur: Iste Aquâ benedictâ aspergitur. Leuitæ Tabernaculum fœderis portauerunt: & hic Diaconi & Subdiaconi plenaria & capsas gerunt. Arca Testamenti à Sacerdotibus portabatur: & scrinium vel feretrum cum Reliquijs à Patribus portatur. Aaron Summus Sacerdos sequitur ornatus, & apud nos Episcopus, Summus scilicet Sacerdos sequitur infulatus. Rex, si adest, cum sceptro Rector Populi, significat Moysen cum virga ductorem Populi: Si Rex non aderit, tunc Pontifex vtrumque exprimit; Moysen, baculum portando; Aaron, mitrâ caput velando. Clangor tubarum exprimi-*

Lib. 1. De Doctrina Christiana Cap. 35.

Plenaria, id est, Missalia. Vide Glossam D. Du Cange.

primitur per sonum campanarum. Dum ad aliam Ecclesiam Processionem facimus, quasi ad Terram Promissionis tendimus. Cum Ecclesiam cantantes intramus, quasi ad patriam gaudentes peruenimus. Cùm circa Monasterium scrinium vel feretrum cum cantu & compulsatione ferimus, quasi cum Arca, Hiericho cum sono tubarum, & clamore Populi circuimus. Hiericho coram nobis corruit, cùm Mundi concupiscentia in cordibus nostris ruerit. Ideò quippe Crucem præcedentem sequimur, quia Christum crucifixum in omnibus sequi præcipimur, & nullus ad eum peruenire poterit, nisi qui se mundo, vitijs, & concupiscentijs crucifixerit. Dauid quoque & Salomon ad Processionem nos informauerunt, qui Arcam Dei Hymnis & Canticis produxerunt, & Dauid in Tabernaculum, Salomon in Templum, sub alis Cherubim reposuerunt. Cum Ecclesiam cum scrinio intramus, quasi Arcam in Templum cum gaudio portamus, & cum Christo atque Ecclesia, (quod vtrumque Arca designat) cœlestem Aulam nos intraturos clamamus. Arca sub alas Cherubim ponitur, & à Populo Laus concinitur, quia Christi humanitas inter summos ordines Angelorum, Cherubim & Seraphim locabitur: & à turba Angelorum & hominum perenni iubilo adorabitur. Missa quoque imitatur cuiusdam pugnæ conflictum, & victoriæ triumphum, quâ hostis noster Amalech prosternitur, & via nobis ad patriam per Iesum panditur. Iesus quippe Imperator noster cum diabolo pugnauit, & cœlestem Rempublicam ab hostibus destructam hominibus reparauit: Qui cùm posset producere duodecim legiones Angelorum, vel septuaginta duo millia Militum, instruxit tantùm agmen duodecim Apostolorum, & expugnauit septuaginta duo genera linguarum. Pontificis namque & Cleri, Populique Processio, est quasi Imperatoris & cuiusdam Exercitus ad bellum progressio. Hi cùm subtus Albis, & desuper Cappis, vel alijs solemnibus vestibus induuntur, quasi Milites pugnaturi subtus loricis, desuper clypeis muniuntur. Cùm de Choro exeunt, quasi de Curia procedunt. Quasi imperiale signum & vexilla à signiferis ante feruntur, cùm ante nos Crux & Vexilla geruntur. Quasi duo Exercitus sequuntur, dum binc inde ordinatim cantantes gradiuntur: Inter quos vadunt Magistri & Præcentores, quasi cohortium Ductores ac belli Incitatores. Sequuntur Priores, quasi Exercitus Duces atque agminum ordinatores. Procedit Pontifex cum baculo, quasi Imperator cum sceptro. Comitatur turba plebis, quasi Exercitus pedestris. Cùm ad aliam Ecclesiam procedimus, quasi ad castellum expugnandum pergimus.)

Mutatio Sacerdotis ab vna parte Altaris ad aliam, & eleuatio manuũ, cùm recitat Collectas.

4 Cùm primas Orationes Sacerdos recitat, stat à dextris Altaris, vt gaudium Dominicæ Natiuitatis ostendat: Deinde post Euangelium ad sinistram conuertitur, vt tristitiam Passionis insinuet. (Quæ enim sunt læta, significantur per dexteram; quæ tristia, per sinistram.) Sed post Communionem iterum redit ad dextram, vt gaudium Resurrectionis annuntiet. Hoc ipsum *Ezechiel* in descriptione quatuor Animalium figurauit: *Facies (inquit) hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor.* Per hominem quippe Natiuitas, per leonem Resurrectio, per bouem immolatio designatur: & ideò facies hominis & facies leonis erant à dextris. Facies autem vituli erat à sinistris, quia Natiuitas & Resurrectio gaudium intulerunt, Passio verò tristitiam inspirauit. Ita *Innocentius III. Lib. 2. De Mysterijs Missæ*, Cap. 22. Stans Sacerdos ad orandum, manus eleuat & extendit, qui Ritus partim ex Veteri Testamento, partim ex Noua Lege sumptus est. Legitur enim in Exodo, quòd cùm Israel pugnaret aduersùs *Amalech* in deserto, Moyses ascendit in verticem collis; cumque leuaret *Moyses* manus, vincebat Israel: Si autem paululùm remisisset, Amalech superabat. Christus etiam cùm expandisset manus in Cruce, pro persecutoribus orauit. Si quis ergo vult orationis virtute superare diabolum, debet eleuare manus, id est, actus, ad Deum, vt eius conuersatio sit in cœlis. Vnde Apostolus ait: *Remissas manus erigite:* &, *Leuemus ergo puras manus sine disceptatione*. Ita *Innocentius III.* Cap. 28. eiusdem Libri.

Exod. 17.

Ritus in lectione Euangelij.

5 Sacerdos ad sinistram partem Altaris accedens, pronuntiat Euangelium, significans quòd Christus non venit vocare Iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Per dextram enim Iusti, per sinistram peccatores signi-

cultus fidei primò fuit in Populo Iudæorum, deinde transiuit ad Gentes; & circa finem iterum reuertetur ad Iudæos ad prædicationem Enoch & Eliæ, qui conuertent corda patrum in filios, quoniam in diebus illis saluabitur Iuda, & Reliquiæ Israel saluæ fient. Sacerdos visibiliter benedicit Diacono qui lecturus est Euangelium, non autem Subdiacono qui lecturus est Epistolam; quia Christus inuisibilis manens Legem & Prophetas, quæ per Epistolam significantur, inuisibiliter misit & docuit: Sed postquam in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, Apostolos & Euangelistas visibiliter misit. Diaconus in Ambonem ascendit, vt annuntiet Euangelium, secundùm illud Propheticum: *Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam.* Et Dominus ait in Euangelio: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate super tecta.* Nam & ipse Dominus ascendit in Montem, vt Euangelium prædicaret. Faciem ad Aquilonem vertit vt ostendat prædicationem Christi contra eum specialiter dirigi, qui ait: *Ponam sedem meam ad Aquilonem, similis ero Altissimo.* Aduersùs ergo Aquilonem legitur Euangelium, vt Aquilo surgat, & Auster adueniat, id est, vt diabolus fugiat, & Spiritus-Sanctus accedat. Sacerdos vel Diaconus, cùm lecturus est Euangelium, signaculo Crucis signare se debet in fronte, in ore, in pectore; ac si dicat: Crucem Christi non erubesco, sed corde credo, quod ore prædico. Euangelio perlecto, liber, & thuribulum ad Sacerdotem reportantur, quia bona omnia referenda sunt ad Christum, à quo procedunt. Sacerdos Codicem osculatur, quia Christus quod inspirauit & docuit, hoc approbat & suscipit. Deus enim nihil accipit, nisi quod efficit, nec remunerat, nisi quod efficit, nec remunerat, nisi quod donat. Ita *Innocentius III. Lib. 2. De Mysterijs Missæ*.

Isai. 40.

Matth. 10.

Matth. 5.

Oblatio ac Populi post Euangelium.

6 Cùm Offertorium canitur, Populus ad Altaris cancellos instrumentum pacis osculaturus, & munus suum oblaturus procedit, vt se in Communione & pace Christi & Ecclesiæ viuere ac permanere velle vsque ad mortem significet. Cuius Communionis symbolum erat olim panis ab vnoquoque Fidelium in Missa offerri solitus. Qua de re Concilium Matisconense 2. anno 588. Canone 4. *Residentibus nobis in sancto Concilio, cognouimus quosdam Christianos, relicto fratrum cœtu, à mandato Dei aliquibus locis deuiasse, ita vt nullus legitimo obsecundationis parere velit officio pietatis, dum sacris Altaribus nullam admouent hostiam. Propterea decernimus, vt omnibus Dominicis diebus Altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis quàm vini: Vt per has immolationes & peccatorum suorum fascibus careant, & cum Abel, vel cæteris iustis offerentibus, promereantur esse consortes. Omnes autem qui definitiones nostras per inobedientiam euacuare contendunt, Anathemate percellantur.* Mos autem antiquus erat, vt qui communicandi ius non habebant, ijdem offerre prohiberentur, vt ex Concilij Illiberritani Canone 38. manifestum est: *Episcopum placuit ab eo qui non communicat, munera accipere non debere.* Vnde antiquis Ecclesiæ moribus Excommunicati, Catechumeni, Pœnitentes, aliquid offerre ad Altare non poterant, & eorum oblationes reijciebantur. Offerentium autem recitabantur nomina ad Altare, vt sacrosancti Sacrificij tempore Deo commendarentur, illiusque præcipuâ quadam ratione participes essent. Sed hominum vitio in ambitionem degenerasse, quod pro Dei cultu fuerat institutum, *S. Hieronymus* docet in Cap. 18. Ezechielis. *Multos (inquit) conspicimus, qui opprimunt per potentiam, vel furta committunt, vt de multis parua pauperibus tribuant, & in suis sceleribus glorientur, publiceque Diaconus in Ecclesia recitet offerentium nomina: Tantùm offert illa, tantùm ille pollicitus est: Placentque sibi ad plausum populi, torquente eos conscientiâ.* Recitationis nominum ad Altare meminerunt pariter *S. Augustinus* Lib. 3. *Contra Epistolam Parmeniani*, Cap. 6. *Innocentius I.* Epist. ad Decentium Eugubinum Episcopum, Concilium Emeritense sub *Vitalitium* Papa, Canone 19. Cùm frequentior populi Cõmunio refrigescere charitate cessasset, & ad vsum Sacerdotis celebrantis modica panis particula sufficeret: panis verò pro

oblationis plus usus ob alios etiam fines institutus est, scilicet ut Fideles supremum Dei dominium hac ratione recognoscant, ab eoque se omnia accepisse, & de illius donis aliquid ipsi offerre profiteantur. Deinde, ut Parocho suo aliquid ad illius, vel pauperum sustentationem, vel ad Ecclesiarum instaurationem & ornatum subministrent: Tertiò denique, ut remissionem peccatorum, & diuinæ benedictionis effusionem in se, familiasque suas, & bona obtineant.

Quamobrem sacri Canones aliquid à Fidelibus in solemni Missæ Sacrificio iubent offerri; ut enim Canones Concilij Gangrensis 7. & 8. Vasensis 1. Canonem 4. Aurelianensis 1. Canonem 14. Matisconensis 1. Canonem 4 Engilenheimensis Canonem 8. prætermittam, Concilium Moguntiacum anni 613. Canone 44. ita decernit: *Oblationem quoque & pacem in Ecclesia facere, iugiter admoneatur Populus Christianus: Quia ipsa oblatio sibi & suis magnum remedium est animarum, & in ipsa pace vera unanimitas & concordia demonstratur.* Synodus Romana 5. sub *Gregorio VII.* Canone 13. statuit, *Ut omnis Christianus procuret ad Missarum solemnia, aliquid Deo offerre, & duci ad memoriam, quod Deus per Moysen dixit.* Non apparebis in conspectu meo vacuus. *Etenim in Collectis Sanctorum Patrum liquidò apparet, quòd omnes Christiani aliquid offerre Deo ex usu Sanctorum Patrum debeat.* SS. Patrum usum meritò laudat: Nam *S. Cyprianus* Lib. *De Eleemosyna*, scribit: *Locuples & diues es, & Dominicum celebr[illegible] te credis, quæ corbonam omninò non respicis, quæ in Dominicum sine Sacrificio venis, quæ partem de Sacrificio quod pauper obtulit, sumis?* Et *S. Ambrosius* Epist. ad *Eugenium* Imperatorem: *Quomodo offerres dona tua Christo? Quomodo Sacerdotes Christi tua munera dispensarent?* Sub eiusdem Patris pio moderamine *Theodosius Magnus* seruabat consuetudinem in Lege de Ecclesiæ Azylo, quæ extat ad calcem Concilij Ephesini, expressam his verbis: *Ad sacra Altaria munerum tantùm offerendorum causâ accedimus, & cùm circumseptum Sacrorum adytum ingressi sumus, statim egredimur, [illegible] quidquam ex propinqua Diuinitate nobis arrogamus.* Ad Heliodorum *S. Hieronymus* scribit: *Clerici de Altari [illegible], mihi quasi infructuosæ arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad Altare non defero. Nec possum obtendere paupertatem, cùm in Euangelio anum Viduam, duo quæ sibi sola supererant æra mittentem in gazophilacium laudauerit Dominus.* De hoc more ad suam ætatem propagato scribit *Vualafridus Strabo*, Cap. 22. *Sciendum quosdam inordinatè offerre, qui attendentes numerum oblationum, potiùs quàm virtutem Sacramentorum, sæpè in illis transeunter offerunt Missis, ad quas persistere nolunt. Rationabiliter siquidem est ibi offerre, ubi velis persistere; ut qui munera Domino obtulisti, offeras pariter pro eodem munere suscipiendo postulationem deuotam. Non enim frustra in Actione dicitur, Qui tibi offerunt.*

Refertur Dist. 1. De Consecrat. Cap. Omnis Christianus.

Infames, publicique peccatores ad Offertorium non sunt admittendi, nec ij qui cum proximis implacabiles inimicitias gerunt. Nam Concilio Carthaginensi 4. statutum est, *Ut oblationes dissidentium fratrum neque in sacrario, neque in gazophilacio recipiantur.* Excludi autem ab eo non debent pauperes, qui sin minus [illegible] ære minuta, certè corda sua & corpora Deo ut victimam & hostiam sanctam, viuentem, placentem offerre possunt, cum *S. Bernardo* Sermone De Purificatione B. Virginis Mariæ dicentes: *Duo minuta habeo Domine, corpus & animam; & hæc tibi perfectè possum in Sacrificium laudis offerre.* Is tamen ordo seruari debet, ut primi è populo Domini locorum, deinde Magistratus, Consules, ac honoratiores, tum promiscuum vulgus ad Altaris cancellos munus suum oblaturi accedant, sed viri primùm, deinde mulieres.

Verùm quæ antiquum istud Religionis officium spectant, sub uno velut aspectu exhibet Concilium Mediolanense 4. sub *S. Carolo Borromæo*, P. 2. *De Parochijs, & Parochialibus Iuribus, ac Officijs.* Quæ hic etiam describere operæ pretium est. *Oblationum* (inquit) *institutum iampridem ab Apostolicis usque temporibus Apostolico etiam Canone sancitum, Sanctissimorumque Pontificum Melchiadis, Fabiani, & Gregorij Constitutionibus, & Conciliorum præterea Decretis communitum, quod graniùs his temporibus à Fidei doctrinæque Catholicæ hostibus exagitatur, & languescente pietatis studio, quod magis à Fidelibus negligitur, hoc diligentiùs seruari, atque ad executionis usum, ubi intermissum est, reuocari conuenit; cùm præsertim & ad diuinum cultum illud pertineat, & populis salutare sit, ad expiandaque peccata utile. Quare Episcopi in sua quisque Diœcesi, & suis, & Concionatorum sermonibus, & omni alio persuadendi cohortandique officio, omnique iuris ratione, illud ubi est retineri; ac ubi negligitur, restitui studiosè ad sacrorum Canonum præscriptum incurent, ut in Solemnitatibus scilicet Domini, diebusque Dominicis ac Festis, item quos coli, aut præcepti, aut consuetudinis est, omnis Christianus aliquid, prout pro sua quisque pietate, deuotioneque maluerit, Deo offerre procuret; idque in Ecclesia vel Cathedrali, cùm ad Missæ Sacrificium quod solemniter celebratur; vel in Parochiali, cùm à Parocho, conuenerit.*

Quo in officio seruetur, ut quod antiquæ Ecclesiasticæ consuetudinis est, primò mares, deinde fœminæ offerant.

Sacerdoti Missam celebranti, oblationis accipiendæ causâ ab Altari paululum se remouere licet: At inde longè discedere, ac per Ecclesiam vagari, eamque quasi circuire, nullo modo liceat.

Quò gratius autem Deo sit, quod offerunt, ad id præstandum accedant Fideles intimâ animi pietate, spirituali hilaritate, sancta charitate, omnique Christianæ deuotionis testificatione.

Offerentium autem, prout sanctæ institutionis est, commemoratio in Missæ Sacrificio fiat.

Ab ijs verò Oblationes ne accipiantur, ut antiquo etiam Canone vetitum est, qui scilicet inter se iniquo animo diffidentes, inimicitias exercent; qui usurarij, meretrices, sacrilegi, raptores, quiue alio nomine publicè notorieque criminosi sunt.

Capellanis, alijsque Sacerdotibus, & alijs item præter Cathedralem, Ecclesijs, earumque Fabricis, ac Scholis, pijsque eiusmodi Collegijs, atque alijs quibusuis Ius Parochiale non habentibus, Oblationes deinceps inter Missæ sacrum accipere aut exigere omninò interdictum sit: Nisi quibus hæc facultas ab Episcopo, aut aliàs legitimè data fuerit.

Si cum Parocho de Oblationibus diuidendis quisquam pactiones fecerit, ut sibi, aliiue Sacerdoti liceat Oblationes recipere, contra quàm præscriptum est; hæc pactio irrita sit ac planè nulla. Tum præterea Parochus ipse, & alius Ecclesiæ Rector, & Sacerdos item, aliusue qui pactum inierit, quiue pactioni consenserit, grauiter puniantur.

Quæcumque deinceps Oblationes, siue pecuniâ, siue cereis, siue alio eleemosynæ genere in Missæ Sacrificio à Populo fient, eæ & fiant, & à Sacerdote accipiantur, dum canitur Antiphona, quæ Offertorium *appellatur. Quòd si Missa non conuentualis est, semper tamen tum etiam fiat, accipiaturue proximè, antequam Hostiæ & Calicis Oblatio [illegible].*

Si quid verò aliquando non intra Missarum solemnia, sed alio tempore offerri contigerit, curet Episcopus restitui sanctum usum, & oblationi illi, & offerentibus benedicendi statuta prece, atque Oratione in Libro Sacerdotali, aut Rituali præscripta.

Qui verò oblaturi sunt, Missæ Sacrificio, in quo oblatio fiet, & ab initio piè deuoteque intersint, nec verò inde abeant, nisi ubi peracto Sacrificio, Benedictionem Sacerdotalem demum acceperint, quæ in fine Missæ de more fit.

Nec verò ullas eiusmodi, vel alterius generis oblationes, vel eleemosynas, antequam illæ perceptæ sint, vendi, locari, aut contractus ullos, pactionesue etiam secretas eius generis iniri cuiquam, etiam Parocho, ullo pacto modoue liceat, pœna graui propositâ, Episcopi arbitrio irrogandâ.

Concilium Mediolanense 3. sub eodem Sancto Cardinali Archipræsule, Tit. *De ijs quæ pertinent ad Missæ Sacrificium*, statuit, *Ne Patena, cùm Oblatio fit, sed crux, aut sacra aliqua imago offerentibus Fidelibus ad osculum præbeatur.*

Mediolanense 1. P. 2. Tit. *De ijs quæ pertinent ad Bonorum & Iurium Ecclesiasticorum conseruationem, &c.* statuit, ut *Cùm pro cuiusque Ecclesiæ consuetudine Populus ad Oblationes inuitatur, id grauiter & modestè fiat. Nec eo vasis, aut sacculi genere pecuniam accipiant,*

in

in quo quid quisque dederit, cerni possit; vt Fideles pietate adducti, non pudore quodammodo coacti, eleemosynam afferant: Quæ cum ad subsidium Sacerdotum, vel aliorum pauperum, vel Ecclesiarum reparationem & ornatum sit instituta, eam Populus liberaliter præbere debet.

Ritus post Oblationem.

7 Post Offertorium Sacerdos silentium tantisper seruat, significans quòd *Iesus iam non palam ambulabat apud Iudæos*, cùm cogitarent eum Iudæi interficere, sed abijt in regionem iuxta desertum, & ibi morabatur cum Discipulis suis. (Ioann. 11.) Silentium ergo Sacerdotis, latibulum Christi significat. Manus iterum Sacerdos abluit, vt magis magisque mundatus, Hostiam Immaculatam offerat. Vnde *David* Rex cùm iam Pœnitentiâ mundatus esset, orabat vt ampliùs mundaretur. *Ampliùs* (inquit) *laua me ab iniustitia mea, & à delicto meo munda me.* Sacerdos Oblatione factâ ter superducit & circumducit thymiama, designans quòd *Maria* ter effudit vnguentum super Corpus Iesu: Primò, cùm vnxit pedes ipsius in domo Simonis Pharisæi: Secundò, cùm in domo Simonis Leprosi caput eius perfudit: Tertiò, cùm emit aromata, vt veniens vngeret Iesum iam in sepulcro positum. Totum adoletur Altare, quia deuotionis illius fama per totam Ecclesiam diffusa est, secundùm verbum Domini: *Amen dico vobis, vbicumque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam eius.* Moraliter autem significat, thus deuotionis adolendum esse in ara cordis, igne feruidæ charitatis, vt odorem suauitatis emittat. Hinc *S. Augustinus* Lib. 10. *De Ciuitate Dei*, Cap. 3. *Cùm ad illum sursum est, cuius est Altare cor nostrum, eius Vnigenito eum Sacerdote placamus. ∴ Ei suauissimum adolemus incensum, cùm in eius conspectu pio sanctoque amore flagramus: Ei dona eius in nobis, nosque ipsos vouemus & reddimus. ∴ Ei sacrificamus hostiam humilitatis & laudis in ara cordis igne feruidæ charitatis.* Hostia super Patenam offertur, quæ à patendo dicta, cor latum & amplum significat, quia super latitudinem charitatis sacrificium iustitiæ debet offerri, vt holocaustum animæ pingue fiat. Hanc latitudinem cordis Apostoli habebant, cùm Petrus ait; *Et si oportuerit me tecum mori, non te negabo:* Sed latitudo cordis ab eis aufugit & latuit, cùm omnes Discipuli relicto Magistro fugerunt, & latuerunt. Ideò post Oblationem Sacerdos abscondit Patenam sub Corporali, vel ab Altari remotam Subdiaconus retrò continet inuolutam, per quod Discipulorum fuga vel latibulum designatur, qui dum Sacrificium crucis offerretur, relicto Christo fugerunt & latuerunt. Quamobrem Sacerdos Dominicæ Resurrectionis gaudium annuntiaturus, & pacem eius nomine Fidelibus adprecaturus Patenam resumit: Quia *Cùm serò esset vna Sabbatorum, & fores essent clausæ vbi erant Discipuli congregati propter metum Iudæorum, venit Iesus, & stans in medio, dixit eis: Pax vobis;* resumens oues quæ trepidantes aufugerant. Sacerdos pro se, deinde pro Populo orans se inclinat, vt Christi humiliationem significet, qui *Exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Ita *Innocentius III.* Lib. 2. *De Mysterijs Missæ.*

Quid silentium post Præfationem, & multiplex impressio Crucis super Oblata, significent.

8 Silentium post Præfationem, designat latebras Christi, qui cùm honorificè receptus fuit à turbis cum palmis & laudibus, abijt, & abscondit se ab eis: Non trepidantis formidine, sed dispensantis officio, quia nondum venerat hora eius, quæ postquam aduenit, spontaneus ad Passionem accessit. *Oblatus est* enim, *quia ipse voluit.* Sacerdos ter signo Crucis signat Hostiam & Calicem, cùm ait: *Hæc dona, hæc munera, hæc sancta Sacrificia illibata;* in memoriam triplicis traditionis Christi, quæ scilicet facta est à Deo, à Iuda, & Iudæis. Prima fuit ex gratia, quia dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis. Secunda ex auaritia, quia constituerunt ei triginta argenteos, & exinde quærebat opportunitatem, vt eum traderet. Tertia ex inuidia, sciebat enim Pilatus quòd per inuidiam tradidissent eum. Deus ergo tradidit illum ex dono, Iudas pro munere, Iudæi in Sacrificium illibatum; quod vtique non Iudæi libauere, sed Gentes.

∴ Ter cruce signat Hostiam simul & Calicem, dicendo, *Benedictam, adscriptam, ratam;* quia Christus tria communiter operatus est circa panem & vinum: Accepit scilicet, benedixit, & dedit. Postmodum autem seorsim signat Hostiam, & seorsim Calicem, dicendo, *Vt nobis Corpus & Sanguis fiat;* quia dixit dando Panem Discipulis, *Comedite, Hoc est Corpus meum:* Et similiter dando Calicem: *Bibite, Hic est Sanguis meus.* Vel fiunt tres Cruces super Hostiam simul & Calicem, vt significetur Christum venditum fuisse Sacerdotibus, Scribis, & Pharisæis; vel ad ostendendum pretium venditionis, scilicet triginta denarios. Fit autem signum Crucis super Hostiam & Calicem seorsim, vt Venditoris & Venditi personæ designentur: Vel vt significentur duæ naturæ, quas Christus in se per vnionem hypostaticam copulauit: Vel vt Christum in anima & corpore passum esse meminerimus.

Signum Crucis quinquies imprimitur super Oblata post Consecrationem, dicendo; *Hostiam puram, Hostiam Sanctam, Hostiam immaculatam, Panem sanctum vitæ æternæ, & Calicem salutis perpetuæ:* Vt significentur illa viuentis Petræ foramina, in quibus residet immaculata columba fructuosè nidificans, id est, quinque Christi plagæ: Et quinque beneficia per sacra illa vulnera hominum generi procurata, fides, spes, charitas, beatitudo animæ, corporisque gloria & immortalitas. Crucis autem signum non adhibetur post Consecrationem, vt aliqua in sacris donis transmutatio fiat, vel vt Christus sub panis vinique speciebus latens à Sacerdote, maior à minori, Deus ab homine benedicatur: Sed solùm ad virtutem Crucis & modum Passionis Christi commemorandum. Præterea, cùm non sola Eucharistiæ consecratio, sed & acceptio illius in Sacrificium à Deo, & fructus omnis ex virtute Sacrificij à Christo in cruce oblati procedat, signum crucis adhibetur, quoties aliquid horum commemoratur.

Trina crucis signatio, quæ fit inter illa verba, *Corpus & Sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratiâ repleamur;* tria repræsentat, scilicet extensionem Corporis Christi in cruce, Sanguinis effusionem, & Passionis fructum, id est, omnem gratiam & benedictionem. Vel, triplex illa crucis impressio trinam Christi in agonia positi, & eumdem sermonem repetentis orationem significat. Fortè propter sudorem Corporis Crux imprimitur super Corpus; & propter guttas Sanguinis, super Sanguinem: Et quia Christus procidit in faciem suam orans, ideò sibi crucem in facie Sacerdos imprimit. Vel per duas Crucis impressiones super Corpus & Sanguinem, designantur vincula & flagella; vincula, quibus ligatum est Corpus; flagella, quibus elicitus est Sanguis. Tertia verò Crucis signatio, quam sibi ipsi Sacerdos imprimit, significat iniurias, contumelias, alapas Christo in faciem illatas & impactas, cùm exspuebant in faciem eius, & velabant faciem eius, & cædebant, dicentes, *Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit.*

Tres Cruces super Oblata imprimit Sacerdos, cùm ait: *Sanctificas, viuificas, benedicis:* Ad recolendam Crucifixionem Christi, quæ facta est horâ tertiâ linguis Iudæorum ter clamantium, *Crucifige, crucifige, crucifige eum.* Vel triplex illa Crucis impressio triplicem Christi in Cruce pendentis orationem repræsentat: Vnam pro persecutoribus, cùm dixit; *Pater, ignosce illis:* Alteram pro liberatione à morte, cùm dixit; *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me:* Tertiam pro adeptione gloriæ, cùm dixit: *Pater, in manus tuas commendo Spiritum meum.* Non quòd istis verbis Animæ gloriam sibi postularet, quam à primo Conceptionis instanti adeptus erat, sed quòd in persona suorum loquens, exemplum postulandi, & spem adipiscendi nobis daret. Hinc *S. Augustinus* Enarratione 2. in Psalmum 30. hæc postrema Christi verba explicans: *Vocem* (inquit) *Corporis in se transfigurauit.* Cur autem non ad hæc verba, *Per quem hæc omnia Domine, semper bona creas*, sed ad sequentia, *Sanctificas, viuificas, benedicis*, signum Crucis fiat super Oblata, explicat *S. Thomas*, Opusculo 18. quo Missæ Expositionem prosequitur. *Hæc est causa* (inquit) *quia humana natura ex statu pristinæ conditionis, nec habuit profectum virtutis, nec stabilitatem boni operis, nec consummationem beatitudinis. Ex prima ratione creationis pollebat naturali ratione, gaudebat arbitrij libertate; per se autem non poterat stare nec proficere sine gratia adiutrice, & Sanctæ Crucis virtute. Ex virtute autem Sanctæ Crucis, & gratia adiutricis, stabilis efficitur & benedicta. Propterea ad primum verbum creationis non facimus signum Crucis: Et ad hæc tria facimus:* Sanctificas, *scilicet fide & remissione*

peccatorum; Viuificas, *scilicet Sacramento fidei, & virtute bonorum operum;* Benedicis, *scilicet plenitudine gratiarum, & consummatione bonorum operum. Ideò ergo tres Cruces facimus, quia per Crucis virtutem, & amorem tria obtinemus, quibus super omnia indigemus.*

Sacerdos iterum imprimit tres Cruces cum Hostia super Calicem, dicendo: *Per ipsum, & cum ipso, & in ipso:* Ad designandum Crucifixionem Christi, quæ post interuallum trium horarum facta est manibus Gentilium: Vel ad significandum tres horas, quibus Christus pependit in Cruce, scilicet ab hora sexta ad horam nonam. Deinde verò duas Cruces imprimit in ore Calicis, cùm ait: *Tibi Deo Patri omnipotenti, in vnitate Spiritus-Sancti*, ad designandum diuisionem carnis, & animæ Domini morientis. Cùm enim in Christo tres sint vnitæ substantiæ, scilicet Diuinitas, Corpus, & anima: duæ tantùm, idest Corpus, & Anima in Morte diuisæ fuerunt. Nam Diuinitas à neutra separata est: Propterea non tribus crucibus, sed duabus mors Domini designatur. Vel, tres cruces significant tres cruciatus, quos Christus in cruce sustinuit, passionem in corpore, pro passionem in mente, compassionem in corde. De Passione corporis ait Dominus per Prophetam: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte si est dolor sicut dolor meus.* *Foderunt* enim *manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea.* De propassione mentis Dominus innuit Apostolis; *Tristis est anima mea vsque ad mortem.* Cœpit enim Iesus pauere, & tædere, cœpit contristari & mœstus esse. Ex compassione cordis, pro crucifixoribus Patrem orauit: *Pater* (inquit) *dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt.* Ideò verò tres cruces imprimuntur super calicem, quia Christus sustinuit huiusmodi cruciatus in corpore super patibulum. Per Calicem enim Passio designatur, secundùm illud quod ipse Dominus ait: *Pater, si fieri potest, transeat à me Calix iste.* Duæ verò cruces quas imprimit Sacerdos in latere calicis, designant duo Sacramenta, quæ ex latere Domini profluxerunt, scilicet Aquam regenerationis, & Sanguinem redemptionis.

Thren. 1. Psal. 21. Matth. 26.

Quid significet tunsio pectoris, & elatio vocis ad hęc verba, Nobis quoq; peccatoribus.

9 Sacerdos paululum elatâ voce, percussóque pectore, dicit, *Nobis quoque peccatoribus*, quo Ritu repræsentat Contritionem, & Confessionem Latronis pœnitentis; necnon Centurionis, & turbæ, quæ ad triste Passionis Christi spectaculum confluxerat; de quibus *Matth.* 27. & *Luc.* 23 dicitur: *Centurio autem, & qui cum eo erant, custodientes Iesum, viso terræ motu, & his, quæ fiebant, timuerunt valdè, dicentes: Verè Filius Dei erat iste. . . . Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad Spectaculum istud, & videbant, quæ fiebant, percutientes pectora sua reuertebantur.* Quia verò Iesus clamans voce magna tradidit Spiritum, Sacerdos vocem extollit dicendo. *Per omnia sæcula sæculorum.* Dominica subiungitur Oratio, vt præmissa Passionis Christi commemoratione, Fidelium preces faciliùs à Deo Patre exaudiri mereantur.

Quid significet præsentatio Patenæ, eius osculum, & Crucis cum ipsa signatio.

10 Subdiaconus, & Diaconus Patenam repręsentant. quam Sacerdos accipiens, cùm ea sibi crucis signum imprimit, eamque osculatur Quo Ritu Sanctarum Mulierum officium significatur, quæ *Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum: Et valdè mane vna Sabbatorum venerunt ad monumentum orto iam Sole. Et dicebant ad inuicem, Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?* Huius lapidis symbolum est Patena. Cum illa Sacerdos se cruce signat, quia per crucem, & hoc Sacrificium, omnia in cœlo, & in terris conciliata denunciat Illam osculatur, ostendens Christum piarum mulierum desiderium impleuisse. Mox enim occurrit illis dicens, *Auete*: Quæ procidentes, tenuerunt pedes eius, & adorauerunt? Nec dubium quin pedes fuerint osculatæ.

Fractio Hostiæ in tres partes, & commixtio cum Sanguine quid significat.

11 Frangit Sacerdos Hostiam, vt in fractione Panis Dominum cognoscamus, sicut illi duo Discipuli Dominum cognouerunt, quibus ipso die Resurrectionis Iesus apparuit euntibus in Emmaüs. Commixtio panis, & vini, designat vnionem carnis, & animæ, quæ in Resurrectione Christi denuò sunt coniunctæ: Et ideò ter signum crucis imprimitur cum Hostia super calicem, quia virtus Sanctissimæ Trinitatis animam crucifixi ad corpus reduxit, ne derelinqueret animam eius in inferno, nec daret sanctum eius corpus videre corruptionem. Tres illæ Hostiæ partes, triforme Christi corpus significant, vt loquuntur sacrorum Rituum Interpretes. Pars in calicem missa significat Christi corpus, quod à mortuis resurrexit, scilicet Christum ipsum, Deiparam Virginem, & si qui alij Sancti rediuiuis corporibus iam consummatà beatitudine fruuntur. Pars quæ comeditur, Fideles in terris mortalem adhuc vitam agentes significat, qui Sacramento vtuntur, & laboribus varijsque calamitatibus conteruntur, sicut panis conteritur dentibus. Pars, quę seruabatur olim pro infirmorum communione, nunc autem cum altera sumitur à Sacerdote celebrante, significat mysticum Christi corpus iacens in sepulchro, Iustos scilicet quorum corpora requiescunt in sepulchris, & Animę regnant cum Christo. Hinc vulgati Versus.

Hostia diuiditur in partes, tincta beatos:
Plenè sicca notat viuos; seruata sepultos.

Duæ partes seorsim extra calicem reseruantur, quasi extra Passionem, quæ per calicem designatur. Christus enim resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Et qui cum ipso sunt Sancti, non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, neque vllus æstus, quoniam priora transierunt. Vel, ideò in tres partes Hostia diuiditur, vt tres Ecclesiæ ordines designentur, Præpositorum, continentium, & coniugatorum, quibus omnibus Corpus Domini signum est vnitatis, signum concordiæ, & pacis, & causa æternæ salutis. Multiplices crucis impressiones, siue ante siue post consecrationem à Sacerdote super Oblata factas, & Hostię fractionem ita explicant *Innocentius III.* Libris De *Misterijs Missæ*, *S. Thomas* 3. P. Quæst. 83. A. 5. & alij.

Panis benedictio, & distributio in Missa Parochiali.

12 Panis Benedictio fit in Missis Parochialibus singulibus diebus Dominicis, Festisque solemnioribus, ex veteri Ecclesiæ Instituto, vt in supplementum communionis Populo christiano distribuatur; eoque signo testificentur quicumque Sacris Mysterijs intersunt, se in Fidei vnitate permanere velle, & mutuam inter se charitatem seruare, vt qui sint vnum Christi corpus, ipso Pane repræsentatum. Post communionem in Missa distribui debet, siquidem Eucharistiæ vice cœpit erogari, postquam Fidelium seruor deferbuit, qui primis nominis Christiani sæculis toties saltem communicabant, quoties solemnes Synaxes celebrabantur. Plerique Panis benedicti vsum, qualis in Ecclesia est, ad *Innocentij I.* Pontificis Maximi tempora referunt, qui Epistola ad *Decentium* Cap. 5. scribit: *De fermento, quod die Dominico per Titulos mittimus, superflue nos consulere voluisti, cùm omnes Ecclesiæ nostræ intra ciuitatem sint constitutæ: Quarum Presbyteri, quia die ipsa propter plebem sibi creditam nobiscum conuenire non possunt, idcircò fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, vt se à nostra Communione maximè illa die non iudicent separatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia non longè portanda sunt Sacramenta; nec nos per Cæmeteria diuersa constitutis Presbyteris destinamus, & Presbyteri eorum conficiendorum ius habent atque licentiam.* Sed de Eucharistia, non de Eulogijs, seu Pane benedicto hunc locum esse intelligendum, Viri Eruditi censent, quorum probabilior opinio videtur Alij ad *Pium I* referunt, ex cuius Decretis ab *Iuone Carnotensi* P. 2. Decreti, Cap. 37. laudatur, quod Nannetensis Concilij Canone 9. constitutum legimus: *Vt de Oblationibus, quæ offeruntur à Populo, & consecrationi supersunt, vel de panibus, quos offerunt Fideles ad Ecclesiam, vel certè de suis Presbyter conuenienter partes incisas habeat in vase nitido: Vt post Missarum solemnia, Eulogias omni die Dominico, & in diebus Festis exinde accipiant.* Idem statuit *Hincmarus*, Archiepiscopus Remensis in Capitularis 1. capite 7. Monachis Cluniacensibus Eulogias, siue Panes benedictos in Refectorio ante alios cibos fuisse distributos, antiquæ eorum consuetudines testantur Lib. 2. cap. 30. *In priuatis diebus Hostiæ non consecratæ portantur in Refectorio, vt his, qui eo die non communicauerunt, per manus Sacerdotis distribuantur.* Et Libro 3. Cap. 12. vbi Sacristæ Officium describitur: *Portat pixidem cum Hostijs non consecratis in Refectorium, de quibus singuli prælibant, qui voluerunt, aut non potuerunt communicare.* Monachi Fuldenses in Libello supplici ad *Carolum Magnum* postulant, *Vt*

com-

communicationem fracti Panis ante cibum quotidie ſumere non reſpuatur, ſecundùm exempla præcedentium Patrum. Abbates in Synodo Aquiſgranenſi 817. ſtatuerunt Cap. 68. *Vt Eulogiæ Fratribus à Presbyteris in Refectorio dentur*, his nimirum, qui Euchariſtiam non ſumpſerant. *Eulogia*, itaque, ſeu *Antidoron*, vt Græci vocant, ſeu *Panis Benedictus*, vt nos vocamus, inſtitutus eſt, vt Sacræ Communionis, olim frequentioris vicarius eſſet. Nihilominus progreſſu temporis Fidelibus omnibus diſtributus eſt, ijs etiam qui Euchariſtia refecti eſſent. De quo *Honorius Augustodunenſis* in *Gemma Animæ*, Cap. 67. *Statutum eſt* (inquit) *vt Panis poſt Miſſam benediceretur, & Populo pro benedictione Communionis partiretur, & Eulogia dicebatur. Sed quia hoc in Quadrageſima fieri non licuit, Orationem ſuper Populum dici Eccleſia inſtituit, vt per hanc particeps Communionis ſit.*

Illis tantùm dari debet Panis benedictus, qui ad Communionem ius habent. Quamobrem Cathecumenis, publicè Pœnitentibus, & abſtentis à Communione, olim Eulogiæ negabantur. Hinc *Theophilus Alexandrinus*, Canone 7. *Quæ* (inquit) *in Sacrificij rationem offerunt, poſt ea, quæ in ſanctorum vſum conſumuntur, Clerici diuidant, & nec Cathecumenus ex ijs bibat, vel comedat, ſed ſolùm Clerici, & qui cum eis ſunt fideles fratres.* Idem teſtatur *Gregorius Turonenſis* Lib. 5. Hiſtoriæ Francorum Cap. 15. & Lib. 8. Cap. 20. Hæreticis igitur, Excommunicatis, & publicis peccatoribus dari non debet Panis benedictus; non beſtijs proijci, aut ad profanos vſus adhiberi. Cùm autem Eccleſiæ benedictione ſit à cibis communibus quodammodo ſegregatus, & ex pijs motibus, quos in comedentibus excitat, vt Sacramentale, quoddam, vim habeat remittendi peccata venialia, Dæmones abigendi, morbos etiam corporis (cum Deo placuerit) ex efficaciâ precum Eccleſiæ, & Dei omnipotentiâ ſanandi, vt plurima exempla probant ex Sanctorum Actis petita; ſumi debet cum fide, reuerentia, & modeſtia. Vnde olim in Eccleſia comedi ſolitum, diſcimus ex Decreto Synodi Conſtantinopolitanæ, tempore *Alexij Comneni* Imperatoris habitæ, ad quintam Monachorum Quæſtionem: Quem Ritum etiam à Latinis ſeruatum legimus.

In partes æquas Panis benedictus diuidi debet pro numero Parochianorum, & diuitibus, ac pauperibus æqualiter diſtribui, ſicut Euchariſtia, cuius ſymbolum eſt. In illius tamen diſtributione hic ordo ſeruari debet; vt primò Clericis, deinde locorum Dominis, Magiſtratibus, Conſulibus, honoratioribuſque Parochianis; tum promiſcuæ Plebi erogetur.

Si quid Panis benedicti ſuperfuerit, pauperibus dari debet, non vendi, etiam in vtilitatem Eccleſiæ. Huiuſmodi enim venditio indecora, & ſordida eſt, ac Panis benedicti Inſtitutioni repugnans.

Denique dimiſſo Populo hâc formulâ, *Ite, Miſſa eſt*; vel, *Benedicamus Domino*, Sacerdos benedicit Chriſti ſummi Sacerdotis nomine, in quo Pater Æternus *Benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus.* Ritus ille ſignificat ſupremam benedictionem, quam Chriſtus ad cœlos aſcenſurus Diſcipulis dedit; vel Miſſionem Spiritûs-Sancti, quam tota Sancta Trinitas operata eſt. Vnde Sacerdos Populo benedicit *In Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs-Sancti*: Vel ſolemnem illam benedictionem, quam Dominus, ac Saluator noſter Electis ſuis in vltimo Iudicio impertiet, dicens: *Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum eſt ab origine Mundi.* Sicut porrò Sacerdos auctoritate Chriſti, cuius Miniſter eſt, Populo benedicit; ita Chriſtiani benedictionem à Deo ſibi mutuò adprecari debent, prout Eccleſiæ Primitiuæ Fideles facere conſueuerant. Vnde *Tertullianus*, Libro *De Teſtimonio Animæ*, Cap. 2. ait: *Benedictio inter nos ſummum eſt diſciplinæ, & conuerſationis ſacramentum.* BENEDICAT TE DEVS, *tam facilè pronuntias, quàm Chriſtiano neceſſe eſt.*

Benedictio Sacerdotis.

F I N I S.

INDEX

TOMI III.

I N D E X.